การพัฒนาเครือข่ายการจัดการภัยพิบัติด้านน้ำและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยชุมชนในลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน

The Development of the Water-related Disaster Management Network and Water Resources Management of Communities in Ping, Wang, Yom, Nan and Upper Chao Phraya Basin

สัจจา บรรจงศิริ[1*] เบญจมาศ อยู่ประเสริฐ[1] นารีรัตน์ สีระสาร[1] บุณฑริกา นันทา[1]
ธำรงเจต พัฒมุข[1] ทิพยาภรณ์ รัตนลาโภ[2] ปาลีรัตน์ การดี[2] และ อนุสรา แซ่ตั้ง[1]
Sujja Banchongsiri[1*], Benchamas Yooprasert[1], Nareerut Seerasarn[1], Buntarika Nuntha[1]
Thamrongiet Puttamuk[1], Tippayaporn Rattanalapho[2], Paleerat Karndee[2] and Anusara Saetang[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และ 2) เพื่อจัดทำแผนการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากผู้นำและสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำใน 15 กลุ่ม ของพื้นที่ลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน เก็บข้อมูลโดยการสัมมนาแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกการสัมมนา การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล และการวิเคราะห์ SWOT

ผลวิจัยพบว่า 1) กระบวนการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นการสร้างความตระหนัก (2) ขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์ (3) ขั้นการจัดตั้งองค์กรเครือข่าย และ (4) ขั้นการส่งเสริมการขับเคลื่อนเครือข่าย ผลจากการจัดตั้งเครือข่ายก่อให้เกิดโครงสร้างเครือข่ายที่มีกลไกการทำงานที่ชัดเจน มีการแบ่งหน้าที่ในแต่ละตำแหน่ง มีกฎระเบียบเครือข่าย และกองทุนเครือข่าย มีการกำหนดแผนการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มีกิจกรรมของเครือข่าย เช่น กิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กิจกรรมการระดมทุน กิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรม เป็นต้น และ 2) จัดทำแผนการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มี 6 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านเครือข่ายและการขับเคลื่อน (2) ด้านประเพณี/วัฒนธรรมทรัพยากรน้ำ (3) ด้านพัฒนาศักยภาพและหนุนเสริม (4) ด้านการระดมทุน (5) ด้านการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ และ (6) ด้านการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของเครือข่าย ผลจากการมีแผนงานนอกจากจะใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานแล้ว ชุมชนสามารถนำแผนเสนอต่อหน่วยงานต่างๆ เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น กรมทรัพยากรน้ำ กรมชลประทาน คณะกรรมการลุ่มน้ำ และแหล่งทุนต่างๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนหรือการพัฒนา

คำสำคัญ: เครือข่าย, การจัดการภัยพิบัติด้านน้ำ, การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, ลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน

[1]สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 11120

[1] School of Agriculture and Cooperatives Sukhothai Thammathirat Open University 11120

[2]สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 11120

[2] Institute for Research and Development Sukhothai Thammathirat Open University 11120

* Corresponding author; e-mail address: moo018683627@hotmail.com

Abstract

This study was participatory action research (PAR) that aims to 1) study the process of building water-related disaster management network and water resources management and 2) prepare the water-related disaster management network and water resources management plan. Informants were selected from leaders and members of the 15 water user groups in the Ping, Wang, Yom, Nan, and Upper Chao Phraya river Basins. Data collection from the seminar record. Used classify and group information and SWOT analysis for the qualitative data analysis.

The research finding was as follows: 1) The network building process consisted of four steps: (1) awareness-raising stage (2) relationship development state (3) establishment of a network organization state and (4) promotion of network drive state. As a result of the establishment of the network, there was a network structure with a clear working mechanism. There were divided into duties according to their abilities, network regulations, network funds, establish a disaster management and water resource management plan and network activities such as learning exchange activities, fundraising activities, cultural traditions, etc. 2) The water-related disaster management network and water resources management plan consisted of 6 areas: (1) network and propulsion (2) traditions/cultures of water resources (3) potential development and enhancement (4) fundraising (5) communication/public relations and campaigning and (6) network water-related disaster management and water resources management. In addition to the plan to be used as a guideline for the implementation, the community can present the plan to various agencies for support or development such as the Local Administrative Organization, Department of Water Resources, Royal Irrigation Department, Basin Committee, or various funding sources.

Keywords: network, water-related disaster management, water resources management, Ping, Wang, Yom, Nan and Upper Chao Phraya Basin

คำนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเกิดจากการเปลี่ยนแปลงโดยทางธรรมชาติ ซึ่งมีมนุษย์เป็นตัวการสำคัญ ทั้งอุทกภัย ภัยแล้ง ความแออัดของประชากร ฯลฯ ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ตลิ่งพัง ขยะมูลฝอย น้ำเน่าเสีย ลำน้ำตื้นเขินจากตะกอน รวมถึงปัญหาด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ทั้งนี้จากสภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ในลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบนที่ผ่านมาพบว่า หลายๆ ชุมชนที่ประสบกับปัญหาดังกล่าวได้พยายามแก้ไขปัญหาต่างๆ จึงได้มีบทเรียนที่ดีดังเช่น กรมทรัพยากรน้ำ (2555); สัจจา และคณะ (2553, 2560ก, 2560ข, 2561) ได้เคยศึกษาไว้ในพื้นที่ลุ่มน้ำต่างๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2553-2561 ในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง ลุ่มน้ำวัง ลุ่มน้ำยม ลุ่มน้ำน่าน และลุ่มน้ำปิง เห็นว่าบทเรียนต่างๆ ควรจะได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการประยุกต์และต่อยอดการ

นำไปใช้ประโยชน์ในแต่ละลุ่มน้ำ นอกจากนี้ การกำหนดนโยบายของภาครัฐยังขาดเอกภาพ มีความซ้ำซ้อนในหลายๆ ประเด็น ขาดการดำเนินงาน อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากกำลังคนมีไม่เพียงพอ อีกทั้งการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐมีงบประมาณที่จำกัดต่อการสนับสนุนกลุ่มผู้ใช้น้ำในแต่ละกลุ่ม ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการบริหารโดยตรง ตลอดจนมิติในเชิง ภูมินิเวศวัฒนธรรม และที่สำคัญคือ การบริหาร แบบแยกส่วนของแต่ละลุ่มน้ำ ซึ่งลุ่มน้ำทั้ง 4 มีการเชื่อมต่อกันของสายน้ำ การบริหารจัดการในลุ่มน้ำหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อลุ่มน้ำทั้ง 4 สำหรับลุ่มเจ้าพระยาที่เป็นจุดศูนย์รวมของลุ่มน้ำทั้ง 4 มักจะพบความขัดแย้งของภาคประชาชนในการระบายน้ำ จากลุ่มน้ำหนึ่งไปท่วมอีกลุ่มน้ำหนึ่ง หรือการไม่ยอมผันน้ำเพื่อบรรเทาภัยแล้งให้กับลุ่มน้ำอื่น ดังนั้น การพัฒนาเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อการจัดการทรัพยากรน้ำในอนาคต นอกจากจะต้องอยู่บนพื้นฐานที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ลุ่มน้ำแล้ว ต้องคำนึงถึง ผลกระทบที่มีต่อลุ่มน้ำอื่นๆ อีกด้วย คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาการพัฒนาเครือข่ายการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนในลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาขับเคลื่อนเครือข่ายในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน ให้มีความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
2. เพื่อจัดทำแผนการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการสร้างเครือข่าย

เมื่อกลุ่มได้กำเนิดขึ้นมาแล้วและยังคงเป็นกลุ่มอยู่ ต้องมีการดำเนินกิจกรรมหรือดำเนินงาน เพื่อมุ่งสู่วัตถุประสงค์และสมาชิกเกิดความพึงพอใจในการทำงานร่วมกัน นฤมล (2542) ได้จำแนกกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายออกเป็นขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ ขั้นการตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย ขั้นการติดต่อกับองค์กร ขั้นการสร้างพันธกรณีร่วมกัน และขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์ จากแนวคิดของ ปาริชาติ และคณะ (2543) กล่าวว่า องค์ประกอบที่ทำให้การดำเนินงานกลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ข้อตกลงร่วมกันหรือกฎระเบียบ แผนและการดำเนินงาน การพัฒนาผู้นำและสมาชิก การประเมินผลโดยกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม และการขยายผล ทั้งนี้ ปาริชาติ และคณะ (2546) กล่าวว่า หากจะให้เป็นเครือข่ายต้องมีความร่วมมือที่จะติดต่อสื่อสาร ความเต็มใจที่จะประสานงานกัน ไม่ใช่เพียงแลกเปลี่ยนความคิดเท่านั้น สรุป กระบวนการสร้างเครือข่ายประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การสร้างความตระหนัก 2) การ ติดต่อสื่อสารกับชุมชนที่จะเข้ามาร่วมเป็นเครือข่าย 3) การสร้างพันธกรณี และ 4) การพัฒนาความสัมพันธ์

แผนการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (2557) ได้สรุปแผนการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 โดยมีการนำแนวคิดการพัฒนาระบบการป้องกัน การเตรียมความพร้อม และการสร้างภูมิคุ้มกันในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศให้เข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการเสริมสร้างศักยภาพ ให้ชุมชนและประชาชนสามารถรู้ รับและปรับตัวกับผลกระทบจากสาธารณภัย ที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และ

สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แห่งชาติได้กำหนดกรอบนโยบายการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยแห่งชาติไว้ 4 ด้าน ดังนี้ 1) การพัฒนาและส่งเสริมการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย 2) การบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน 3) การพัฒนาระบบการฟื้นฟูให้สามารถสนองตอบต่อความต้องการของผู้ประสบภัยได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และ 4) การพัฒนาและส่งเสริมมาตรฐานความร่วมมือระหว่างประเทศในการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย ร่วมกับหน่วยงานเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ

พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ (2561) แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การจัดการน้ำอุปโภค บริโภค 2) การสร้างความมั่นคงของน้ำภาคการผลิต 3) การจัดการน้ำท่วมและอุทกภัย 4) การจัดการคุณภาพน้ำและอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ 5) การอนุรักษ์ฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำที่เสื่อมโทรม และป้องกันการพังทลายของดิน และ 6) การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

สรุป จากแผนการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำภายใต้แต่ละแผน โดยมีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการบริหารจัดการของทรัพยากรน้ำทั้งในทุกระดับ โดยมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบูรณาการในชุมชน เช่น การอนุรักษ์ฟื้นฟู ป้องกัน และการกำหนดแผนงานต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้ทรัพยากรน้ำ ตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเสมอภาคกัน สำหรับการวิจัย ในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยเน้นการพัฒนาแผนในพื้นที่ลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอันจะส่งผลให้เกิดแผนพัฒนาเครือข่ายเชื่อมโยงของทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำอย่างยั่งยืนต่อไป

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประเภทการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

เกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่ทำการศึกษา มีดังนี้ 1) ต้องเป็นชุมชนที่เคยประสบปัญหาภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 2) มีความร่วมมือของผู้นำและสมาชิก3) มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 4) มีกลุ่มกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ชัดเจน 5) มีการประสานงานกับหน่วยงานภาคีหรือเครือข่าย/ต่างๆ และที่สำคัญคือ 6) มีความสนใจที่จะเข้าร่วมโครงการ

ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1. ประชากร คือ ผู้นำและสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำที่อยู่ในลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน
2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้นำและสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำซึ่งเป็นตัวแทนในพื้นที่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ จากลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน รวม ชุมชน 15 ที่สนใจเข้าร่วมโครงการ
3. การเลือกผู้ให้ข้อมูล ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง จากผู้นำและสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำใน 15 กลุ่มๆ ละ 10 คน รวม คน 150

ลุ่มน้ำ	ปิง	วัง	ยม	น่าน	เจ้าพระยาตอนบน
ต้นน้ำ	กลุ่มผู้ใช้น้ำชุมชนเครือข่ายคลองแม่ข่า อ.เมือง จ.เชียงใหม่	กลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยก้อด ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง	กลุ่มผู้ใช้น้ำบ้านดอนเงิน ต.ออย อ.ปง จ.พะเยา	กลุ่มผู้ใช้น้ำองค์การบริหารส่วนตำบลคอรุม อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์	กลุ่มอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำบึงเสนาท อ.เมือง จ.นครสวรรค์
กลางน้ำ	กลุ่มผู้ใช้น้ำฝายห้วยลานสาง ต.แม่ท้อ อ.เมือง จ.ตาก	กลุ่มผู้ใช้น้ำบ้านยางอ้อยใต้ ต.เวียงตาล อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง	กลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยแม่สินเฉลิมพระเกียรติ ต.นาพูน อ.วังชิ้น จ.แพร่	กลุ่มผู้ใช้น้ำ หมู่ที่ 4 ต.ชาติตระการ อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก	กลุ่มผู้ใช้น้ำบึงสายไหม-บึงระหุ่ง ต.บ้านมะเกลือ อ.เมือง จ.นครสวรรค์
ท้ายน้ำ	กลุ่มผู้ใช้น้ำฝายน้ำล้นท่าเสากระโดง ต.นาบ่อคำ อ.เมือง จ.กำแพงเพชร	กลุ่มผู้ใช้น้ำบ้านแม่ระวาน ต.ยกกระบัตร อ.สามเงา จ.ตาก	กลุ่มผู้ใช้น้ำ ต.ท่าทอง อ.สวรรคโลก จ.สุโขทัย	กลุ่มผู้ใช้น้ำองค์การบริหารส่วนตำบลลำประดา อ.บางมูลนาก จ.พิจิตร	กลุ่มผู้ใช้น้ำ ต.หนองมะโมง อ.หนองมะโมง จ.ชัยนาท

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเด็นการสัมมนา ในประเด็นกระบวนการสร้างเครือข่าย แผนการจัดการ ภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และแนวทางการขับเคลื่อนเครือข่ายในการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีวิธีการดังนี้

1. ลงพื้นที่เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ ปัญหาและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่ม/ชุมชน และชี้แจงโครงการให้กับกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 15 กลุ่ม
2. จัดปฐมนิเทศโครงการวิจัย
3. จัดประชุมสัญจรเครือข่ายในการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
4. จัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนาเครือข่าย และแผนงานการจัดการภัยพิบัติ และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
5. จัดกิจกรรมวิ่งมินิมาราธอนการกุศล “วิ่งเพื่อน้ำ” ครั้งที่ 1 ณ ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านแม่ระวาน ตำบลยกกระบัตร อำเภอสามเงา จังหวัดตาก โดยมีผู้เข้าร่วมงาน ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 15 กลุ่ม บุคคลที่สนใจ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่ภาครัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูล การวิเคราะห์ SWOT

ระยะเวลาในการวิจัย ระยะเวลา 1 ปี วันที่ 1 ตุลาคม 2561 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2562

ผลการวิจัย

1. กระบวนการสร้างเครือข่ายการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ของกลุ่มผู้ใช้น้ำในลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างความตระหนัก โดยการ 1) ประชุมชี้แจงให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาเครือข่ายการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน 2) การเรียนรู้จากสื่อ จากกิจกรรม จากการศึกษาดูงานจากกลุ่มอื่น และจากวิทยากรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาความสัมพันธ์ โดยมีการจัดประชุมสัญจร เพื่อเยี่ยมเยือนและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและการบริหารจัดการกลุ่มกับกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 15 กลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 การจัดตั้งองค์กรเครือข่าย โดยการประชุมระดมสมอง ประกอบด้วย

3.1 การจัดตั้งกลไกการบริหารจัดการเครือข่าย ที่มาจากผู้แทนกลุ่มผู้ใช้น้ำ กลุ่มละ 1 คน มีการคัดเลือกประธานคณะทำงาน มีหน้าที่บริหารงานเครือข่าย วางแผนการดำเนินงาน ส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกปฏิบัติตามแผนงานของเครือข่าย รองประธาน มีหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานของสมาชิก และช่วยเหลือประธานในการจัดทำกิจกรรม เหรัญญิก มีหน้าที่ดูแลและจัดทำบัญชี ประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ติดต่อ ประสานงาน และแจ้งข่าวสาร ให้สมาชิกทราบ เลขานุการ มีหน้าที่จัดทำสรุปรายงานผลการดำเนินงานและการประชุมให้ประธานทราบ และคณะทำงาน มีหน้าที่เป็นตัวแทนชุมชนเสนอข้อมูล ปัญหา วิเคราะห์ วางแผน ประสานงาน กำหนดระเบียบ และระดมทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในการทำกิจกรรมของเครือข่าย

3.2 การกำหนดกฎระเบียบเครือข่าย ประกอบด้วย กฎระเบียบการบริหารจัดการเครือข่ายและกฎระเบียบกองทุนเครือข่ายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

3.3 การจัดทำแผน เปิดโอกาสให้สมาชิกของเครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ SWOT กลุ่มและจัดทำแผนการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

3.4 การประชุมเครือข่าย กำหนดให้มีการประชุมสมาชิกเครือข่ายอย่างน้อยปีละครั้ง ส่วนการประชุมคณะทำงานบริหารเครือข่ายอย่างน้อยปีละสองครั้ง

ขั้นตอนที่ 4 การส่งเสริมการขับเคลื่อนเครือข่าย เพื่อให้เครือข่ายมีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีการส่งเสริมหลายแนวทาง ได้แก่

4.1 จัดตั้งกองทุนของเครือข่ายสำหรับใช้ในกิจกรรมตามแผนงานของเครือข่าย

4.2 ใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ในการขับเคลื่อน เช่น การจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความตระหนักเปิดโอกาสให้สมาชิกของเครือข่ายได้เข้ามามีส่วนร่วม เป็นต้น

4.3 จัดทำแผนการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน

4.4 จัดกิจกรรมเครือข่ายอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เช่น การประชุมสัญจร การอบรม การจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรน้ำ การจัดกิจกรรมวิ่งมินิมาราธอนการกุศล เป็นต้น

4.5 ใช้การสื่อสารที่เข้าถึงง่ายหลากหลายช่องทาง มีความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เช่น ใช้ไลน์เป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสาร การจัดทำกลุ่มไลน์จัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นต้น

4.6 มีที่ปรึกษาที่เป็นหน่วยงานในพื้นที่ เช่น หน่วยงานจากกรมทรัพยากรน้ำ กรรมการลุ่มน้ำ เพื่อคอยให้คำแนะนำนำเสนอแผนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือส่งเสริมศักยภาพของกลุ่ม เป็นต้น

2. การจัดทำแผนการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

จากการสัมมนาระดมสมองเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำในลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน ได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และวิเคราะห์ศักยภาพ เพื่อประเมินสถานการณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มากำหนดแผนการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ แผนงาน กิจกรรม/โครงการของเครือข่ายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำในลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม วิเคราะห์ศักยภาพ เพื่อประเมินสถานการณ์ของเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำ ในลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน (ตารางที่ 1)

2.2 แผนการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ มี 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเครือข่ายและการขับเคลื่อน 2) ด้านประเพณี/วัฒนธรรมทรัพยากรน้ำ 3) ด้านพัฒนาศักยภาพและหนุนเสริม 4) ด้านการระดมทุน 5) ด้านการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์และรณรงค์ และ 6) ด้านการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของเครือข่าย โดยสรุปด้านที่เครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำมีการจัดทำ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 1 จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของเครือข่ายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำในลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน

จุดแข็ง	จุดอ่อน
1. ผู้นำชุมชน มีวิสัยทัศน์ -มีความรู้ความสามารถ มีความเสียสละ มีความรอบรู้บางพื้นที่มีการส่งเสริมและสร้างสำนึกที่ดีให้แก่ชุมชน	**1. ผู้นำชุมชน** ขาดการสร้างผู้นำชุมชน เยาวชน และคนรุ่นใหม่ในการดูแล -ทรัพยากรน้ำของชุมชน
2. สมาชิก 2.1 มีจิตอาสาเสียสละในการทำงานเพื่อส่วนรวม 2.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ร่วมกัน 2.มีกรรมการลุ่มน้ำปิง วัง ยม และน่านเป็นสมาชิกของเครื 3อข่าย	**2. สมาชิก** 2.ชุมชนมีที่มาแตกต่างกัน สภาพปัญหาและ/แต่ละกลุ่ม 1 บริบทแตกต่างกัน 2.2 ขาดแรงจูงใจ และเป้าหมายการเข้าไปมีส่วนร่วมกัน
3. ชุมชนและสภาวะแวดล้อม 3.1 มีองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นในการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ 3.2 มีกฎระเบียบที่เหมาะสมตามแต่ละพื้นที่ 3.3 มีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ/หรือจัดตั้งองค์กรในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชน 3.4 ชุมชนบางแห่งมีศักยภาพสูงในการพัฒนาธนาคารน้ำใต้ดิน (ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบน และลุ่มน้ำปิง) 3.5 มีศูนย์เรียนรู้ในชุมชน (ลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนบน)	**3. ชุมชนและสภาวะแวดล้อม** 3.1. ชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีการจัดทำฐานข้อมูลทางด้านทรัพยากรน้ำ สำหรับการบริหารจัดการ 3.2 มีการบุกรุกพื้นที่ป่า ปัญหาการใช้สารเคมี ปัญหา สิ่งปลูกสร้างต่างๆ รุกล้ำทางน้ำสาธารณะ และปัญหาคุณภาพน้ำของแต่ละชุมชน 3.3 ขาดการจัดทำแผนงาน/กิจกรรมของเครือข่าย การเชื่อมโยงแผนงานระดับชุมชนสู่ระดับลุ่มน้ำ การรวมกลุ่มในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำยังไม่ชัดเจน

ตารางที่ 1 (ต่อ)

โอกาส	อุปสรรค
1. นโยบายของรัฐ 1.1 นโยบายและทิศทางของประเทศได้ให้ความสำคัญ และอำนาจในการตัดสินใจแก่คณะกรรมการลุ่มน้ำใน การจัดการทรัพยากรน้ำ 1.2 มีนโยบายในการบริหารจัดการลุ่มน้ำอย่างเป็นระบบ 1.3 มีพระราชบัญญัติน้ำเอื้อต่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ	**1. นโยบายของรัฐ** 1.1 นโยบายของภาครัฐฯ ไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน 1.2 ขาดความชัดเจนในบทบาทของลุ่มน้ำสาขาย่อย 1.3 ปัญหาเอกสารสิทธิ์ของราษฎรกับพื้นที่ป่า
2. หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน 2.1 หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ กรมทรัพยากรน้ำ หน่วยงานระดับท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำและการจัดหาน้ำ 2.2 มีองค์กรภาคเอกชน เข้ามาหนุนเสริมการทำงานของชุมชนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ (CSR) 2.3 มีโครงการพระราชดำริในพื้นที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้/โครงการพระราชดำริสนับสนุนทำฝายน้ำล้น โครงการสร้างป่าสร้างรายได้	**2. หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน** 2.1 มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำยังขาดการทำงานแบบบูรณาการแผนและการทำงานร่วมกัน 2.2 กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ป่าและทรัพยากรยังล้าสมัย ไม่เอื้อให้ชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์ และพัฒนาพื้นที่ 2.3 ขาดงบประมาณในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โดยเฉพาะงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับการแก้ไขปัญหาของชุมชน
3. องค์กรระหว่างประเทศ 3.1 องค์กรระหว่างประเทศหลายหน่วยงานพร้อมให้ความช่วยเหลือสนับสนุน 3.2 เริ่มมีการร่วมงานและการประสานงานเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค 3.3 วาระการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDG) โดย UN เอื้อและหนุนต่อการจัดการทรัพยากรน้ำ	**3. เครือข่าย** 3.1 ยังไม่มีงบประมาณหรือกองทุนเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมตามแผนงานอย่างต่อเนื่อง 3.2 ข้อจำกัดด้านงบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ และบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านนั้นๆ 3.3 การดูแลบริหารจัดการในกิจกรรมบางประเภท อยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของเครือข่าย และไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบดูแลโดยตรง

ตารางที่ 2 แผนการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเครือข่ายการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ของชุมชน ในลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน

ด้าน	โครงการ/กิจกรรม	ผู้ที่เกี่ยวข้อง
1. ด้านเครือข่ายและการขับเคลื่อน	- การประชาสัมพันธ์ การขยายเครือข่าย ให้กับชุมชนข้างเคียง กลุ่มผู้ใช้น้ำ คณะทำงานเครือข่าย - การประชุมคณะทำงานเครือข่ายฯ ผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ เช่น โทรศัพท์ หรือไลน์ เป็นต้น	- กลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 15 กลุ่ม - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมทรัพยากรน้ำ - มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2. ด้านประเพณี/วัฒนธรรม ทรัพยากรน้ำ	- พิธีสืบชะตาแม่น้ำ (ชุมชนเครือข่ายคลองแม่ข่า) - พิธีเลี้ยงผีฝาย (กลุ่มผู้ใช้น้ำฝายห้วยลานสาง และกลุ่มผู้ใช้น้ำฝายน้ำล้นท่าเสากระโดง)	- ชาวบ้านในพื้นที่และผู้นำชุมชน - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมทรัพยากรน้ำ

	- พิธีบวชป่า (กลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยก้อด) - พิธีเลี้ยงผีขุนน้ำ (กลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำแม่สินเฉลิมพระเกียรติ และกลุ่มผู้ใช้น้ำบ้านดอนเงิน) - พิธีแห่แม่นางดัง (กลุ่มผู้ใช้น้ำหมู่ที่ 4 ต.ชาติตระการ)	- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย - ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด
3. ด้านพัฒนาศักยภาพและหนุนเสริม	- การอบรมพัฒนาศักยภาพเครือข่าย - การเชื่อมโยงภาคี	- กลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 15 กลุ่ม - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมทรัพยากรน้ำ, สถาบันการศึกษา
4. ด้านการระดมทุน	วิ่งมินิมาราธอนการกุศล วิ่งเพื่อน้ำ ครั้งที่ 1	- กลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 15 กลุ่ม - ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน จ.ตาก - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - กรมทรัพยากรน้ำ, สถาบันการศึกษา
5. ด้านการสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์และรณรงค์	ประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรมวิ่งมินิมาราธอนการกุศล วิ่งเพื่อน้ำ ครั้งที่ 1 โดยการสื่อสารผ่านทางโทรศัพท์ Facebook Line แผ่นพับ และจัดทำหนังสือราชการ	- กลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 15 กลุ่ม - ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน จ.ตาก - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
6. ด้านการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ของเครือข่าย	- การบริหารจัดการพื้นที่ป่า - การบริหารจัดการทรัพยากรดิน การใช้ประโยชน์ที่ดินและสิทธิในการถือครองที่ดิน - การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบ - การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม - การวิจัย และการจัดการข้อมูล	- กรมทรัพยากรน้ำ - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น - สำนักงานป่าไม้จังหวัด - กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช - สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด - กลุ่มผู้ใช้น้ำทั้ง 15 กลุ่ม

อภิปรายผล

1. กระบวนการสร้างเครือข่ายการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

พบว่า กระบวนการสร้างเครือข่ายประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ขั้นการสร้างความตระหนัก ขั้นที่ 2 ขั้นการพัฒนาความสัมพันธ์ ขั้นที่ 3 ขั้นการจัดตั้งองค์กรเครือข่าย และขั้นที่ 4 ขั้นการส่งเสริมการขับเคลื่อนเครือข่าย ซึ่งขั้นตอนทั้งหมดมีความคล้ายกับแนวคิดของนฤมล (2542) แต่อาจจะจำแนกและเรียกแตกต่างกัน กล่าวคือ **ขั้นที่ 1 ขั้นการตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย** เป็นขั้นตอนที่ผู้ปฏิบัติงาน หรือฝ่ายจัดการตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย เพื่อที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งพิจารณาองค์กรต่างๆ ที่เห็นว่าเหมาะสมเข้าเป็นเครือข่ายในการทำงาน ขั้นตอนนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิจัย แต่**ขั้นที่ 2 ขั้นการติดต่อกับองค์กรที่จะเป็นเครือข่าย** ซึ่งเป็นขั้นตอนของการติดต่อสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการทำงาน โดยการรวมเป็นเครือข่ายจะเกิดขึ้นเมื่อองค์กรมีความต้องการเหมือนกัน และต้องการกระทำกิจกรรมตอบสนองความต้องการเหมือนกัน ดังนั้น จะต้องสร้างความคุ้นเคย และการยอมรับ รวมทั้งความไว้วางใจระหว่างกัน เป็นขั้นตอนของการปลูกจิตสำนึก โดยการให้ข้อมูลแลกเปลี่ยนข้อมูล และกระตุ้นให้อยากแก้ปัญหาร่วมกัน อาจเรียกขั้นตอนนี้ว่าเป็นขั้นตอนการเตรียมกลุ่ม หรือเตรียม

เครือข่าย (Pre-group) และขั้นที่ 3 ขั้นตอนการสร้างพันธกรณีร่วมกัน เป็นขั้นตอนของการสร้างความผูกพันร่วมกัน หมายถึง การตกลงในความสัมพันธ์ต่อกัน ในขั้นตอนนี้องค์กรเข้าสู่การตกลงที่จะทำงานร่วมกัน ซึ่งในการที่ ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหา กลุ่มองค์กรจะต้องมีความรู้เพียงพอที่จะทำกิจกรรมได้ ดังนั้น จึงต้องเสริมความรู้ที่จำเป็น ซึ่งอาจกระทำได้โดยแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม หรือแลกเปลี่ยนกับองค์กรนอกกลุ่ม เช่น ศึกษาดูงาน เชิญวิทยากรมาถ่ายทอดเพิ่มพูนความรู้ เป็นต้น เห็นได้ว่า ขั้นตอนที่ 2 และ3 นี้ที่แท้จริงคือ การพัฒนาความสัมพันธ์ ให้กลุ่มเป้าหมายที่จะมาร่วมเครือข่ายมีความ คุ้นเคยกัน มีความรู้สึกที่ดีและมีความไว้วางใจที่จะมาร่วมเครือข่ายกันนั่นเอง ส่วนขั้นที่ 4 แนวคิดของนฤมล (2542) กล่าวว่า เป็นขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ ซึ่งได้อธิบายว่า เป็นขั้นตอนที่การสร้างเครือข่ายปรากฏผลงานเป็นรูปธรรม เป็นขั้นตอนของการเริ่มทำกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรร่วมกัน ขณะเดียวกัน มีการตกลงกันในเรื่องการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งเริ่มต้นด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม กำหนดกิจกรรม จัดวางข้อตกลงในการทำงาน กำหนดบทบาทของสมาชิก รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ของหัวหน้ากลุ่ม เห็นได้ว่าขั้นตอนนี้ผลที่เกิดจากการวิจัยก็คือ**ขั้นตอนที่ 3 การจัดตั้งองค์กรเครือข่าย** นั่นเอง ซึ่งมีการกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ กำหนดกฎระเบียบ จัดทำแผนและกำหนดการประชุมเครือข่าย สำหรับในขั้นตอนสุดท้าย **ขั้นตอนที่ 4 การส่งเสริมการขับเคลื่อนเครือข่าย** เป็นขั้นตอนที่ได้มาจากการถอดบทเรียนของเครือข่ายที่ศึกษา เพื่อให้เครือข่ายนั้นสามารถขับเคลื่อนและดำเนินการได้อย่างยั่งยืน พบว่า การส่งเสริมการขับเคลื่อนเครือข่าย ควรมีกองทุนเครือข่ายสำหรับใช้ในกิจกรรมตามแผนงานและใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนเครือข่าย มีการใช้สื่อออนไลน์เป็นศูนย์กลางในการติดต่อสื่อสาร มีการจัดกิจกรรมของเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ เช่น การประชุมสัญจร การอบรมการจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ เป็นต้น และมีที่ปรึกษาที่ช่วยขับเคลื่อนงานไปสู่เป้าหมาย

2. แผนการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

จากการสัมมนาระดมสมองเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำในลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน ได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ศักยภาพ เพื่อประเมินสถานการณ์ของเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำในลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน จากนั้นนำข้อมูลมากำหนดแผนการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่เกิดจากการมีส่วนร่วมโดยการระดมสมองร่วมกัน ซึ่งการจัดทำแผนฯ ได้ดำเนินการตามหลักการของแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แห่งชาติ พ.ศ. 2558 และแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยเน้นการพัฒนาแผนในพื้นที่ลุ่มน้ำปิง วัง ยม น่าน และเจ้าพระยาตอนบน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ อันจะส่งผลให้เกิดแผนพัฒนาเครือข่ายที่เชื่อมโยงกับแผนทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำอย่างยั่งยืน จากแนวทางของ สุนทรา, พนิต และ วรัทยา (2561) กล่าวว่า การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy) อาศัยการประเมินสภาพแวดล้อมและวิเคราะห์ให้เห็นถึงเงื่อนไขปัจจัยที่สำคัญต่อการบรรลุวิสัยทัศน์ ได้แก่ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค นอกจากนี้ แผนบูรณาการจัดการภัยพิบัติและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำดังกล่าว น่าจะเป็นประโยชน์ต่อเครือข่าย เนื่องจากเป็นกระบวนการแบบมีส่วนร่วมที่กลุ่มผู้ใช้น้ำซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่และเข้าใจในบริบทของชุมชน ได้กำหนดขึ้นมาบนฐานทรัพยากรของชุมชน เห็นได้ว่า แผนบูรณาการฯ ประกอบด้วย แผนการพัฒนาเครือข่าย และแผนการบริหารจัดการลุ่มน้ำ สอดคล้องกับ พิทยา (2542) ที่เสนอแผนแม่บทชุมชนในส่วนของแผนความเข้มแข็งและการจัดการองค์กรเครือข่ายที่ใช้รูปแบบและกระบวนการ 1) การจัดความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้าน และองค์กร

ชุมชนในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศบนพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรม การช่วยเหลือและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน 2) พัฒนาระบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นขั้นต้น เพื่อก้าวเข้าสู่ความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม ในการพัฒนาเฉพาะด้านต่างๆ 3) พัฒนาระบบการจัดการความสัมพันธ์ในรูปองค์กรเครือข่ายในระดับท้องถิ่น จังหวัด ภูมิภาค และระดับชาติ เพื่อให้เกิดระบบการจัดการการพัฒนาที่ดำเนินงานร่วมกันในทุกๆ ด้าน และ 4) ขยายความร่วมมือในเชิงปริมาณ และจัดความสัมพันธ์กับองค์กรชุมชนเมือง เช่นเดียวกับ วิโรจน์ (2548) กล่าวว่า การบริหารสู่ความเป็นเครือข่ายที่สำคัญคือ เป็นกระบวนการกำหนดจุดหมายของเครือข่าย กำหนดนโยบายการวางแผน งบประมาณ การนำไปปฏิบัติ และการประเมินผลในเชิงบูรณาการที่แตกต่างจากกระบวนการที่มีอยู่เดิม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานองค์กรต่างๆ และชุมชนที่เหมาะสม จากรายงานของกรมทรัพยากรน้ำ (2552) ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและป่าต้นน้ำ ประกอบด้วย 1) การจัดสร้างป่าชุมชน การฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ป่าเสื่อมโทรม 2) การส่งเสริมปลูกพืชอาหารท้องถิ่น/เพาะชำกล้าไม้ 3) การทำแนวกันไฟและป้องกันไฟป่า 4) การอนุรักษ์สัตว์น้ำและการขุดลอกแหล่งน้ำ 5) การสร้างแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์น้ำและป่า 6) การสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้นในพื้นที่ต้นน้ำ 7) การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กสำหรับชุมชนและระบบส่งน้ำ 8) การทำประปาหมู่บ้าน/ประปาภูเขา การกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการบริหารจัดการของทรัพยากรน้ำทั้งในทุกระดับ โดยมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการบูรณาการในชุมชน เพื่อให้ทรัพยากรน้ำตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเสมอภาคกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะต่อกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1.1.1 ควรรณรงค์ให้ความรู้แก่ชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักให้กับประชาชน

1.1.2 ควรมีการสนับสนุนและเพิ่มศักยภาพของผู้นำในชุมชน ด้านศักยภาพผู้นำ ด้านการจัดทำระบบฐานข้อมูลและการประยุกต์ใช้ ด้วยวิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและศึกษาดูงาน

1.1.3 การพัฒนาคนเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน มีความสอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาในระดับพื้นฐาน การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ให้เกิดการปลูกฝังแนวคิดการอนุรักษ์ตั้งแต่วัยเรียน การสร้างค่ายเยาวชนรักษ์น้ำ โดยแนวทางดังกล่าวเป็นการพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าส่วนรวม มีความรัก ดูแล รักษา หวงแหนในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งในแต่ละกลุ่มผู้ใช้น้ำต่างก็มีเครื่องมือในการสร้างจิตสำนึกที่แตกต่างกันไป เช่น การสร้างฝายชะลอน้ำ การเก็บขยะในคูคลอง เป็นต้น

1.2 ข้อเสนอแนะต่อเครือข่าย

1.2.1 ควรมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และการทำกิจกรรมระหว่างสมาชิกเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

1.2.2 การทำกิจกรรมเพิ่มเงินกองทุนเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการเครือข่ายและดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย

1.3 ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1.3.1 ด้านการปรับปรุงกฎหมายระเบียบที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำให้ทันสมัย สามารถไปใช้ได้จริงและเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนโดยส่วนรวม

1.3.2 การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในทุกระดับและตลอดกระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่การศึกษาปัญหา การวางแผน การร่วมปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล

1.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการบูรณาการระหว่างชุมชน เครือข่าย และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1.4.1 กลุ่มผู้ใช้น้ำจัดทำฐานข้อมูลในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อส่งต่อให้หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

1.4.2 การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำนี้เป็นการหาจุดร่วมกันในการพัฒนา คือ ร่วมเรียนรู้ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมเข้าใจ ร่วมทำกิจกรรม และร่วมติดตามประเมินผล เป็นแนวทางการลดความขัดแย้งนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างแท้จริงและยั่งยืน ซึ่งแนวทางนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น องค์กรอิสระ สถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นแนวทางการทำงานร่วมกันในการจัดการทรัพยากรน้ำ สำหรับผู้ที่มีส่วนได้เสียในการใช้ผลประโยชน์โดยตรงจากทรัพยากรนั้น

1.4.3 กลุ่มผู้ใช้น้ำ นำเสนอผ่านไปยังเครือข่ายควรนำเสนอแผนเพื่อขอรับการสนับสนุนต่อหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมทรัพยากรน้ำ หน่วยงานภาคเอกชน เป็นต้น ตามศักยภาพของหน่วยงานที่สามารถจัดสรรงบประมาณได้ เป็นการทำกิจกรรมเพิ่มเงินกองทุนเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการเครือข่ายและดำเนินกิจกรรมของเครือข่าย

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณกรมทรัพยากรน้ำและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมชลประทาน องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ที่ทำการศึกษา 15 ชุมชน ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการศึกษาครั้งนี้ลุล่วงไปได้ด้วยดี และสำนักงานคณะกรรมการ วิจัยแห่งชาติที่ได้ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรน้ำ. 2552. **รายงานวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างและพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ และป่าต้นน้ำ กรณีศึกษา: ลุ่มน้ำปิงและลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก.** กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรน้ำ.

________. 2555. **รายงานวิจัยเรื่อง การขับเคลื่อนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสานของประเทศ สู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำวัง.** กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

คณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ. 2557. **แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558.** กรุงเทพฯ: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.

นฤมล นิราทร. 2542. **การสร้างเครือข่ายการทำงาน.** [เอกสารอัดสำเนา].

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. 2543. **กระบวนการพัฒนาและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.** กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัย (สกว.).

________. 2546. **กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.** กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างความรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

พิทยา ว่องกุล. 2542. **รับโลกปี 2000 เศรษฐกิจยั่งยืน.** กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง จำกัด (มหาชน).

พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พุทธศักราช 2561. **2561, 18 กันยายน 2562. ราชกิจจานุเบกษา.** หน้า 1-78.

วิโรจน์ สารรัตนะ. 2548. **โรงเรียน: การบริหารสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์

สัจจา บรรจงศิริ, ดุสิต เวชกิจ, บำเพ็ญ เขียวหวาน, และปาลีรัตน์ การดี. 2553. **รายงานวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน (IWRM) ของประเทศและการผลักดันสู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง.** กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สัจจา บรรจงศิริ, บำเพ็ญ เขียวหวาน, ปาลีรัตน์ การดี, และรสิกา อังกูร. 2560ก. **รายงานวิจัยเรื่อง แนวทาง การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำยม.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.

สัจจา บรรจงศิริ, บำเพ็ญ เขียวหวาน, สุธิดา มณีอเนกคุณ, ปาลีรัตน์ การดี, และอนุสรา แซ่ตั้ง. 2560ข. **รายงานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาชน: กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำน่าน.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สัจจา บรรจงศิริ, บำเพ็ญ เขียวหวาน และปาลีรัตน์ การดี. 2561. **รายงานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำพื้นที่ลุ่มน้ำปิง.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุนทรา โตบัว, พนิต เข็มทอง และ วรัทยา ธรรมกิตติภพ. 2561. การใช้การประเมินความต้องการจำเป็นในการออกแบบการพัฒนาบุคลากรด้านการประเมินโครงการในสถานศึกษาอาชีวศึกษา. **วารสารวิจัย และพัฒนาหลักสูตร**, 8 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561): 69-87.

การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน ต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (2008-2015)

Foreing Direct Investment and Democratization: a Case Study of Chinese Foreing Direct Investment in the Republic of the Union of Myanmar (2008-2015)

กุสุมา เพ็ชรพันธ์ศรี[1*]

Kusuma Phetphansri[1*]

บทคัดย่อ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย พบว่าสามารถเป็นแรงผลักดันที่ก่อให้เกิดมีความเป็นประชาธิปไตยที่เข้มข้นและมั่นคงขึ้นได้ แม้จะเบาบาง เนื่องจากประเทศเจ้าบ้านจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะในมิติทางด้านนิติรัฐนิติธรรม ที่จะต้องชัดเจนและมีความโปร่งใส หากแต่ในกรณีของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของนักลงทุนจากสาธารณรัฐประชาชนจีนที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานั้น ผู้วิจัยพบว่าการลงทุนของนักลงทุนจากสาธารณรัฐประชาชนจีนไม่สามารถเข้ามามีบทบาท หรือมีส่วนช่วยต่อสาธารรัฐแห่งสหภาพเมียนมาในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยได้ เนื่องจากการลงทุนของนักลงทุนจากสาธารณรัฐประชาชนจีนส่วนใหญ่มักจะส่งแรงงานจีนเข้าไปดำเนินงานในประเทศที่ลงทุน ซึ่งไม่ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ ตลอดจนการถ่ายทอดนวัตกรรมและเทคโนโลยีระดับสูง ยิ่งไปกว่านั้น ยังก่อให้เกิดความขัดแย้งต่อทั้งประชาชนชาวเมียนมาและกลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ จากการรุกล้ำพื้นที่ทำกิน การบังคับให้ย้ายถิ่นฐาน หรือกระทั่งการละเมิดสิทธิมนุษยชน

คำสำคัญ: การลงทุนโดนตรงระหว่างประเทศ, ประชาธิปไตย

[1] นักศึกษาปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ สาขาการระหว่างประเทศและการทูตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

[1] Graduated student, Department of International Relations, faculty of Political Science, Thammasat University.

* Corresponding author; e-mail address: kusuma.ppt@gmail.com

Abstract

The study of the relationship between foreign direct investment and democratization could be a driving force for stronger and more stable democracy, even in dilute sense, since a host country is required to reassure foreign investors, especially in the dimensions of legal state and rule of law that must be clear and transparent. However, in a case study of Chinese foreign direct investment conducted by the researcher, the foresaid investment could not play an important role in role or contribute to the democratic development in Myanmar because Chinese foreign direct investments have been characterized by sending Chinese workers to work in a host country. This way could not generate local job and income. In addition, the transfer of innovation and high technology was one of important issues. Moreover, the conflicts between Myanmar people and various ethnic minorities from encroaching farm areas, forced relocation, or even a violation of human rights have been found as well.

Keywords: Foreign Direct Investment, Democratization

คำนำ

ภายหลังสงครามเย็น สถานการณ์โลกได้แปรเปลี่ยนจากความขัดแย้งของอุดมการณ์ทางการเมืองมาเป็นการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศมหาอำนาจ และกลุ่มความร่วมมือระหว่างประเทศ อาทิ สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐอินเดียประเทศญี่ปุ่น สหภาพยุโรปและอาเซียน อิทธิพลของเศรษฐกิจเสรีนิยมและการพึ่งพิงระหว่างประเทศในลักษณะภูมิภาคนิยม หรือความร่วมมือระหว่างประเทศในระดับภูมิภาคไม่อาจทำให้ประเทศต่าง ๆ อยู่ได้โดยลำพังอีกต่อไป ประเทศที่ปกครองแบบผูกขาดอำนาจ คอมมิวนิสต์ หรือสังคมนิยมอย่างจีน เวียดนาม ลาว หมายรวมถึงเมียนมา ก็มิอาจต้านทานต่อกระแสใหม่ของโลกนี้ได้ และจำเป็นต้องดำเนินนโยบายเศรษฐกิจทุนนิยมและเปิดรับการพัฒนา ที่ส่งผลกระทบให้ลักษณะความเป็นคอมมิวนิสต์ หรือสังคมนิยมภายในประเทศลดต่ำลง (Kuznets, 1995)

โดยธรรมชาติของระบบเศรษฐกิจแบบเสรี การปิดกั้นมิอาจก่อให้เกิดการพัฒนา และเมื่อเกิดมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจแล้ว ย่อมนำไปสู่การพัฒนาในมิติทางด้านอื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติทางด้านการเมือง หลักสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพของประชาชนภายในประเทศ (Jensen, 2003) กล่าวคือ ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีมีส่วนสนับสนุนรูปแบบการปกครองแบบเสรี หรือระบอบประชาธิปไตยได้ เพราะระบบเศรษฐกิจแบบเสรีจะก่อให้เกิดค่านิยมปัจเจกชนนิยม ความเชื่อเรื่องเสรีภาพ การส่งเสริมการแข่งขันและการยอมรับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล ซึ่งมีความสอดคล้องกับอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดทางเลือกของทั้งสังคมและประเทศ (Williamson, 1979)

ในกรณีของเมียนมา กระแสเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การเจริญเติบโตของเขตการค้าเสรีและการขยายตัวของเครือข่ายคมนาคมในภูมิภาค ได้เป็นแรงผลักดันให้รัฐบาลทหารยุติการดำเนินนโยบายโดดเดี่ยวตนเองและเปิดประเทศ

เพื่อสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ หากแต่การเปิดประเทศก็ไม่อาจทำให้รัฐบาลทหารสกัดกั้นแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่มาพร้อมกับระบบทุนนิยมได้ ทั้งนี้เพราะระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและการปกครองแบบประชาธิปไตยต่างมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่ทำให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเต็มที่ในการดำรงอยู่ ยิ่งไปกว่านั้น กระแสแห่งการปฏิรูปและการเปลี่ยนแปลงระบอบการเมืองการปกครองไปสู่ประชาธิปไตยในหลายประเทศของโลก ก็มีอิทธิพลไม่น้อยต่อความคิดของประชาชนชาวเมียนมา ซึ่งสามารถกดดันให้กองทัพต้องทบทวนบทบาทและท่าทีของตนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Zin *et al*., 2012)

นอกเหนือไปจากบริบทการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกแล้ว นโยบายต่างประเทศของประเทศต่าง ๆ ที่มีต่อเมียนมา ก็มีส่วนผลักดันให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในจนนำมาสู่การเลือกตั้ง ในปี ค.ศ. 2010 (BBC News, 2015) แม้ว่านโยบายและมาตรการของนานาชาติจะไม่ได้ทำให้รัฐบาลทหารเมียนมาปฏิรูปประเทศอย่างรวดเร็วฉับพลัน แต่ก็ใช่ว่าจะไม่ส่งผลต่อกระบวนทัศน์ของผู้นำทหารเมียนมาเลย

สหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตก ซึ่งมีนโยบายต่างประเทศยึดโยงกับความเป็นประชาธิปไตยอย่างชัดเจน ได้ออกมาตรการกดดันเพื่อให้รัฐบาลทหารเมียนมาเร่งสร้างประชาธิปไตยและแก้ไขปัญหาทางด้านสิทธิมนุษยชนมาโดยตลอด อาทิ การเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1990 ที่รัฐบาลทหารเมียนมาไม่ยอมรับผลการเลือกตั้งและจับกุมนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม สหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตก หมายรวมถึงญี่ปุ่น ได้ประกาศคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่อเมียนมา หากแต่การกดดันจากประเทศเหล่านี้ไม่มีแรงกระตุ้นมากพอให้รัฐบาลทหารเมียนมาเปลี่ยนแปลงการปกครองและยุติการใช้ความรุนแรงต่อประชาชนและฝ่ายตรงข้าม รัฐบาลทหารเพียงแต่ดำเนินมาตรการบางอย่าง อาทิ การปล่อยตัวนางอองซาน ซู จี และนักโทษการเมืองในบางช่วงเวลา เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดทางการเมืองภายในและลดแรงกดดันจากประเทศภายนอกเหล่านี้ เมื่อใดที่รัฐบาลทหารเมียนมาปรับท่าทีดีขึ้น มาตรการกดดันก็จะได้รับการผ่อนคลายตามไปด้วย (Steinberg *et al*., 2012)

ดังนั้น มาตรการของประเทศเหล่านี้ นอกจากจะไม่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดมีขึ้นในเมียนมาได้อย่างรวดเร็วแล้ว ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจที่อยู่เหนืออุดมการณ์ทางการเมืองยังทำให้ประเทศเหล่านี้ลังเลที่จะใช้มาตรการรุนแรงต่อเมียนมา อาทิ สหภาพยุโรป ซึ่งได้ดำเนินนโยบายคู่ขนานต่อเมียนมา โดยด้านหนึ่งก็ประณามและผลักดันร่วมกับสหรัฐอเมริกาให้เมียนมาเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ขณะที่อีกด้านหนึ่งก็ได้ส่งบรรษัทข้ามชาติเข้าไปขุดเจาะน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในเมียนมา หรืออินเดียและญี่ปุ่น ซึ่งในอดีตทั้งสองประเทศเคยแสดงท่าทีไม่เห็นด้วยกับระบอบเผด็จการทหารของเมียนมา แต่ในปัจจุบัน ด้วยผลประโยชน์ทางด้านปัจจัยการผลิตและความต้องการที่จะลดทอนอำนาจทางเศรษฐกิจของจีนในเมียนมา ตลอดจนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งสองประเทศจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนท่าทีและวางเรื่องประชาธิปไตยลง ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ในโลกยุคโลกาภิวัฒน์ ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจได้กลายมาเป็นเงื่อนไขนำต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มากกว่าเรื่องอุดมการณ์ทางการเมืองเฉกเช่นดังยุคสงครามเย็น

ทางด้านจีน ซึ่งเป็นประเทศที่กำลังมุ่งมั่นพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับศักยภาพของประเทศ จำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายพลังงานและปัจจัยการผลิตจากเมียนมา ด้วยเหตุนี้ จีนจึงเลือกที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเมียนมา โดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน ปัญหาการเมืองภายใน และรักษาคำมั่นอย่างเข้มแข็งในหลัก 5 ประการ

ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ บนพื้นฐานของความเชื่อใจและความร่วมมือแบบเป็นประโยชน์ทั้งสองฝ่ายร่วมกัน รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์โดยรวมต่อภูมิภาคเอเชียของจีน โดยเฉพาะข้อริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง และกรอบความร่วมมือระเบียงเศรษฐกิจบังกลาเทศ จีน อินเดีย และเมียนมา (BCIM Corridor) ในการสกัดกั้นการปิดล้อมของสหรัฐอเมริกาอีกด้วย เมื่อนโยบายต่างประเทศของจีนต่อเมียนมาสวนทางกับนโยบายอันแข็งกร้าวของสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตก จึงทำให้รัฐบาลทหารเมียนมาเลือกที่จะกระชับความสัมพันธ์กับจีน เพื่อให้คอยถ่วงดุลกับประเทศมหาอำนาจตะวันตกที่คอยบีบคั้นให้เมียนมาเปลี่ยนแปลงการปกครอง (Than, 2003)

สำหรับจีนแล้ว แม้ไม่ได้มีบทบาทโดยตรงในการผลักดันให้เกิดมีการปฏิรูปทางการเมืองในเมียนมา แต่ปฏิสัมพันธ์ในมิติทางด้านเศรษฐกิจของจีนและประเทศอื่น ๆ ทำให้เมียนมาจำเป็นต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ปรับปรุงกฎระเบียบและกฎหมายทางด้านการค้าและภาษี รวมทั้งฟื้นฟูและรักษาเสถียรภาพทางการเมืองให้มีบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับการลงทุนต่อนักลงทุนต่างชาติที่ต้องการเข้ามาดำเนินการลงทุนในเมียนมา (Myoe, 2011)

ดังนั้น สิ่งที่รัฐบาลของเมียนมาจะต้องเผชิญจึงมิใช่เพียงปัญหาอุปสรรคภายในประเทศเท่านั้น หากแต่เป็นการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อจัดสมดุลความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นจีน ญี่ปุ่น อินเดีย รัสเซีย สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป หมายรวมถึงอาเซียน ซึ่งในมุมมองของเมียนมา อาเซียนและความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคกับกลุ่มประเทศอินโดจีน เป็นกรอบความร่วมมือที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจ เพิ่มอำนาจการต่อรองให้แก่เมียนมาในเวทีระหว่างประเทศ ตลอดจนเป็นตัวแสดงที่ช่วยปรับสมดุลทางการเมืองระหว่างประเทศ ไม่ให้มหาอำนาจฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดแผ่อิทธิพลเข้ามาในเมียนมามากเกินไปจนยากที่จะควบคุม

จากเงาแสงทางประวัติศาสตร์สู่ความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจในปัจจุบัน เพื่อนำพาเมียนมาไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยเต็มตัว ได้ทำชนชั้นนำในเมียนมาต้องดำเนินการปฏิรูปด้วยความกระอักกระอ่วนใจ เมื่อเวลาผ่านไปพร้อม ๆ กับการเจริญเติบโตของประชาสังคมและการต่อต้านการลงทุนจากต่างประเทศที่ตามมานั้น ได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของกระบวนการตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ ที่เป็นการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) อย่างเป็นรูปธรรม

ในท้ายที่สุดแล้วนั้น เมื่อเมียนมาก้าวเข้าสู่กระบวนการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมย่อมเข้ามามีบทบาทสำคัญ อันจะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียอาคเนย์ ตลอดจนไม่ให้กลายเป็นประเทศล้าหลังของอาเซียนได้ในอนาคต

วิธีการศึกษา

ในการจัดทำบทความฉบับนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้หลักการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยนำเสนอข้อมูลและผลของการศึกษาวิจัยในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ซึ่งข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources)

แหล่งข้อมูลชั้นปฐมภูมิ หรือเอกสารชั้นต้นที่นำมาใช้ในการศึกษา ได้แก่ ถ้อยคำแถลงการณ์ ถ้อยคำประกาศนโยบายของประธานาธิบดีเต็ง เส่ง (Thein Sein) ประธานาธิบดีสี จิ้นผิง (Xi Jinping) นายกรัฐมนตรีของจีน นายหลี่

เค่อเฉียง (Li Keqiang) รัฐมนตรีต่างประเทศของจีน นายหวัง อี้ (Wang Yi) กระทรวงต่างประเทศและเจ้าหน้าที่ระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับการออกนโยบายต่างประเทศของเมียนมาและจีน เป็นต้น แหล่งข้อมูลชั้นทุติยภูมิ หรือเอกสารชั้นรองที่นำมาใช้ในการศึกษา ได้แก่ บทความทางวิชาการ บทวิเคราะห์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อาทิ รัฐศาสตร์สาร, เอเชียรายปี, Journal of Democracy, Journal of Asia Pacific Studies, Asian Survey, American Political Science หนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสารประกอบการเรียนการสอน และรายงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ Reuters, The Irrawaddy News เป็นต้น

บทบาททางเศรษฐกิจและการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนต่อเมียนมา

เมียนมามีความสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์สำหรับจีน ทั้งทางด้านความมั่นคงทางพลังงาน วัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติ และการเป็นเส้นทางออกสู่มหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ที่เป็นการลดความเสี่ยงและลดต้นทุนในการขนส่งสินค้า ตลอดจนน้ำมันและก๊าซธรรมชาติเข้าสู่ประเทศโดยผ่านช่องแคบมะละกา จึงกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ 1 ประเทศ (จีน) 2 มหาสมุทร (อินเดียและแปซิฟิก) ซึ่งรัฐวิสาหกิจจีนได้เร่งส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากพรมแดนบริเวณชายฝั่งยูนนาน-เมียนมา เพราะถึงแม้ว่าจีนจะมีอาณาเขตกว้างขวางสักเพียงใด แต่ก็มีจุดอ่อนจากการมีทางออกทะเลเพียงด้านเดียวคือ มหาสมุทรแปซิฟิก ทำให้การขนส่งสินค้าให้กับคู่ค้าหลักอย่างสหภาพยุโรป จีนต้องเดินเรือไปอ้อมช่องแคบมะละกา ตลอดจนการขนส่งพลังงานสำคัญจากตะวันออกกลางก็ต้องอ้อมสิงคโปร์แล้วออกสู่ทะเลจีนใต้เช่นเดียวกัน หากแต่การพึ่งพิงช่องแคบนี้มากเกินไปย่อมเป็นความเสี่ยง รัฐบาลจีนจึงได้พยายามหาทางออกสู่ทะเลเส้นทางใหม่ และในท้ายที่สุด ก็ตัดสินใจเลือกที่จะใช้เส้นทางผ่านกลางเมียนมา ด้วยถนนบนเส้นทางสายนี้จะทำให้จีนสามารถออกสู่มหาสมุทรอินเดียได้ อีกทั้งยังสามารถร่นระยะทางนำเข้าทรัพยากรน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากเมียนมาเข้าสู่จีนได้โดยตรง ซึ่งนับวันจะมีการเคลื่อนย้ายขนส่งมากขึ้น พร้อม ๆ กับความรวดเร็วของพัฒนาการทางเศรษฐกิจจีน (Shee, 2002)

นอกจากเมียนมาจะมีความสำคัญต่อจีนในทางเศรษฐกิจแล้ว เมียนมายังมีความสำคัญต่อจีนในแง่ของการเป็นสะพานให้จีนสามารถขยายแสนยานุภาพของตนเข้าไปในมหาสมุทรอินเดีย และช่วยให้จีนสกัดกั้นการขยายอิทธิพลของอินเดียได้สะดวกมากขึ้นอีกด้วย

เมื่อเมียนมาคือขุมทรัพย์สำหรับจีน โครงการลงทุนและการพัฒนาในภาคส่วนต่างๆ จึงปรากฏขึ้นอย่างใกล้ชิดและรวดเร็ว โดยโครงการหลักสำคัญที่จีนเข้ามาดำเนินการลงทุนในเมียนมา มี ดังต่อไปนี้

1. เหมืองการผลิตแร่นิกเกิลตากาว ตอว (TagaungTaung Nickle Mine)

เหมืองตากาว ตอว เป็นเหมืองการผลิตแร่นิกเกิล ตั้งอยู่ในภูมิภาคสะกาย (Sagaing Region) ก่อสร้างเสร็จสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 2012 เป็นโครงการการลงทุนเหมืองผลิตแร่นิกเกิลที่ใหญ่ที่สุดโครงการหนึ่งของจีน และเป็นการร่วมทุนระหว่างรัฐวิสาหกิจเหมืองแร่หมายเลข 3 (Myanmar Mining Enterprise No. 3) ของเมียนมากับรัฐวิสาหกิจจีน 2 แห่งคือ บริษัทไชน่า นอนเฟอรัส มีเทล กรุ๊ป (CNMC) และบริษัทไท่หยวน ไอออน แอนด์สตีล กรุ๊ป (TISCO) ด้วยความตกลงระหว่างรัฐบาลของทั้ง 2 ประเทศ ที่ลงนามในสัญญาแบ่งปันผลผลิต (PSC) เพื่อพัฒนาเหมืองการผลิตแร่นิกเกิลในสัดส่วนเดียวกันคือ ร้อยละ 50 เมื่อปี ค.ศ. 2008 รวมมูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้นมากกว่า 850 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

มีระยะเวลาตามสัญญาสัมปทาน 20 ปี โดยคาดการณ์ว่าจะมีกำลังการผลิตฟอร์โรนิกเกิล (Ferronickel) ประมาณ 25,000 ตันต่อปี (China ENFI Engineering Corporation, 2013)

2. เหมืองการผลิตแร่ทองแดงมอญยอ (Monywa Copper Mine)

เหมืองมอญยอ ประกอบด้วยเหมืองสำคัญ 2 แห่งคือ เหมืองเล็ดปะเดา (Letpadaung Copper Mine) และเหมือง Sabetaungและ Kyisintaung (S&K) โดยบริษัทสัญชาติแคนาดาได้เข้าร่วมลงทุนกับรัฐวิสาหกิจเหมืองแร่หมายเลข 1 ของเมียนมา (Myanmar Mining Enterprise No. 1) และจัดตั้งเป็นบริษัทเมียนมาไอเวนโฮ (Myanmar Ivanhoe Copper Company Limited: MICCL) เพื่อดำเนินการโครงการเหมืองแร่ Sabetaungและ Kyisintaung (S&K) โดยได้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ในสัดส่วนเดียวกันคือ ร้อยละ 50

ขณะที่เหมืองเล็ดปะเดา เป็นโครงการร่วมทุนระหว่างบริษัทวันเปา (Wanbao Mining) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบริษัทอุตสาหกรรมตอนเหนือแห่งจีน (China North Industries Corporation: NORINCO) กับบริษัทโฮดิ้งทางเศรษฐกิจแห่งสหภาพเมียนมา (Union of Myanmar Economic Holdings: UMEHL) ด้วยความตกลงของรัฐบาลทั้ง 2 ประเทศ ซึ่งลงนามในช่วงระหว่างการเดินทางเยือนเมียนมาของนายกรัฐมนตรีจีน นายเวินเจียเป่า เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน ปี ค.ศ. 2010 รวมมูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้นประมาณ 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และเริ่มดำเนินการก่อสร้างในช่วงต้นปี ค.ศ. 2012 โดยคาดการณ์ว่าจะสามารถผลิตแคโทดทองแดง (Cathode) ได้ประมาณ 100,000 ตันต่อปี

3. เหมืองการผลิตแร่นิกเกิล Mwetaung (Mwetaung Nickel Mine) เหมือง Mwetaungเป็นเหมืองการผลิตแร่นิกเกิล ตั้งอยู่ที่เมืองทิดดิน (Tiddin Township) ในรัฐชิน (Chin State) เป็นการร่วมทุนระหว่างรัฐวิสาหกิจของเมียนมา กับบริษัทไชน่า นอนเฟอรัส มีเทล กรุ๊ป (CNMC) รวมมูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้นประมาณ 486.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยรัฐบาลเมียนมาถือหุ้นส่วนที่ร้อยละ 20 หากแต่เหมืองการผลิตแร่นิกเกิลแห่งนี้ คงอยู่ในขั้นตอนการวิจัยและสำรวจ (The Irrawaddy, January 20, 2017)

4. เขื่อนไฟฟ้าพลังงานน้ำมยิตโซน

เขื่อนมยิตโซนจะเป็นเขื่อนที่ใหญ่ที่สุดบนแม่น้ำอิระวดี โดยเป็นการร่วมทุนระหว่างกระทรวงพลังงานไฟฟ้าของเมียนมา กับบริษัทการลงทุนทางพลังงานของจีน (CPI) ด้วยมูลค่า 3,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมถึงความตกลงในการเพิ่มกำลังการผลิตไฟฟ้าของเขื่อนมยิตโซนจากเดิมอยู่ที่ 3,600 เมกะวัตต์ เป็น 6,000 เมกะวัตต์ โดยมีการสำรวจความเป็นไปได้ของโครงการในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2006 และเริ่มต้นก่อสร้างในปี ค.ศ. 2010 มีกำหนดแล้วเสร็จในปี ค.ศ. 2017 อย่างไรก็ตาม พลังงานไฟฟ้าที่ผลิตได้จะถูกส่งกลับไปยังจีน ในจำนวนร้อยละ 80 (Frontier Myanmar, November 29, 2018)

5. โครงการเส้นทางรถไฟเจ้าพิ่ว-คุนหมิง

โครงการเส้นทางรถไฟเจ้าพิ่ว-คุณหมิง เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งที่จะเชื่อมโยงระหว่างจีนและเมียนมา โดยบริษัทไชน่า เรลเวย์ เอนจิเนียริ่ง (China Railway Engineering Corporation: CRECG) บริษัทก่อสร้างเส้นทางรถไฟรายใหญ่ของรัฐบาลจีน กับกระทรวงรถไฟแห่งเมียนมา (Ministry of Railways Transportation) ได้ลงนามร่วมในบันทึกความเข้าใจก่อสร้างทางรถไฟขนส่งผู้โดยสารและสินค้าในปี ค.ศ. 2011 กำหนดแล้วเสร็จในปี ค.ศ. 2015 มีความยาว 868 กิโลเมตร เชื่อมต่อระหว่างเมืองเจ้าพิ่วและเมืองคุนหมิง โดยจีนเป็นผู้ออกเงินลงทุนทั้งหมด ด้วยมูลค่า

20,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ พร้อมได้สิทธิสัมปทานดำเนินการและจัดการเส้นทาง 50 ปี หลังจากนั้นจึงจะโอนคืนให้แก่รัฐบาลเมียนมา

โครงการเส้นทางรถไฟเจ้าพิ่ว-คุนหมิงนี้ ถูกกำหนดขึ้นอย่างสอดคล้องกับยุทธศาสตร์จีน ซึ่งเส้นทางรถไฟสายนี้จะผ่านรัฐยะไข่ เมืองมาเกว เมืองมัณฑะเลย์และรัฐฉาน ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นประตูเปิดออกสู่อาเซียน อีกทั้งเป็นทางออกสู่มหาสมุทรอินเดียและเป็นเส้นทางการค้าที่มีระยะทางสั้นที่สุดระหว่างอินเดียและจีน

6. โครงการรถไฟเจ้าพิ่ว-มูเซ

โครงการรถไฟเจ้าพิ่ว-มูเซ เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งที่จะเชื่อมโยงจากชายแดนมณฑลยูนนานของจีนมายังเมืองมูเซของเมียนมา และไปสิ้นสุดเส้นทางที่เมืองเจ้าพิ่ว เพื่อออกสู่ทะเลอันดามัน ด้วยระยะทาง 810 กิโลเมตร รวมมูลค่าเงินลงทุน 20 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยเส้นทางรถไฟจีน-เมียนมาจะมี 2 เส้นทางคือ เส้นทางที่หนึ่ง จากเมืองมัณฑะเลย์ไปยังกรุงเนปิดอว์ และเส้นทางที่สอง จากเมืองมัณฑะเลย์ไปยังเมืองมาเกว ในเมียนมา และออกสู่ทะเลอันดามัน (The Irrawaddy, January 24, 2019)

หากเปรียบเทียบแล้วจะประหยัดเวลามากกว่าเส้นทางท่าเรือทวาย-มูเซ ซึ่งมีความยาว 1,700 กิโลเมตร เมื่อครั้งประธานาธิบดีเต็ง เส่ง เดินทางไปเยือนจีนเป็นประเทศแรกภายหลังได้รับตำแหน่ง โดยเมียนมาได้รับเงินจากธนาคารเพื่อการพัฒนาประเทศจีน (China Development Bank) ในปี ค.ศ. 2011 เพื่อก่อสร้างเส้นทางรถไฟสายนี้

7. นิคมอุตสาหกรรมและท่าเรือน้ำลึกเจ้าพิ่ว (Kyaukpyu Economic and Technical Development Zone and Deep Sea Port)

นิคมอุตสาหกรรมและท่าเรือน้ำลึกเจ้าพิ่ว เป็นการร่วมทุนระหว่างรัฐบาลเมียนมาและกลุ่มบริษัทซิติก (CITIC Group) ของจีน โดยลงนามความตกลงว่าด้วยเรื่องท่าเรือน้ำลึกเจ้าพิ่ว ในช่วงระหว่างการเยือนเมียนมาเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ ปี ค.ศ. 2011 ด้วยมูลค่าเงินลงทุนประมาณ 10,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยท่าเรือน้ำลึกเจ้าพิ่วสามารถรองรับเรือบรรทุกน้ำมันได้ประมาณ 300,000 ตัน และเมืองนิคมอุตสาหกรรมจะมีทุกอย่างครบวงจร ไม่ว่าจะเป็นสนามบิน โรงงานปิโตรเคมี หรือโรงงานถลุงเหล็ก เป็นต้น

ท่าเรือน้ำลึกเจ้าพิ่วเป็นเสาหลักของยุทธศาสตร์จีนในการลงทุนทั้งด้านการผลิตพลังงานและสาธารณูปโภคด้านการขนส่งในเมียนมา ตลอดจนเป็นทางออกสู่มหาสมุทรอินเดียผ่านเส้นทางทางบกจากจีน พร้อมทั้งเป็นเส้นทางนำเข้าพลังงานจากตะวันออกกลางเข้าสู่จีน

8. โครงการท่อก๊าซธรรมชาติและน้ำมันเมียนมา-จีน (Sino-Myanmar Oil and Gas Pipeline)

โครงการท่อก๊าซธรรมชาติและน้ำมันเมียนมา-จีน ปรากฏขึ้นในช่วงระหว่างการเดินทางเยือนเมียนมาของประธานาธิบดีสี จิ้นผิง ในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2009 โดยเป็นการร่วมทุนระหว่างกระทรวงพลังงาน ของเมียนมา กับบริษัทปิโตรเลียมแห่งชาติจีน (CNPC) มีมูลค่าเงินลงทุนทั้งสิ้นประมาณ 2.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เริ่มต้นก่อสร้างในปี ค.ศ. 2010 แล้วเสร็จในปี ค.ศ. 2013 ตามลำดับ

ท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งก๊าซฉ่วย (The Shaw Gas) ในอ่าวเบงกอล (Bay of Bengal) ไปยังมณฑลยูนนานของจีน มีความยาว 2,800 กิโลเมตร ขนส่งก๊าซธรรมชาติได้ประมาณ 12 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยโครงการนี้ได้ก่อสร้างท่อส่งน้ำมันคู่ขนานกัน ด้วยความยาว 1,100 กิโลเมตร ซึ่งสามารถน้ำมันดิบในปริมาณปีละ 22 ล้านตัน จาก

ภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาเข้าสู่ท่าเรือเจ้าพิ่วของเมียนมา และจะถูกส่งไปยังจีนโดยไม่ผ่านช่องแคบมะละกา ซึ่งมีโจรสลัดอยู่ชุกชุมและสามารถร่นระยะเวลาในการขนส่งลงถึงร้อยละ 30 ตลอดจนหลีกเลี่ยงการปิดล้อมที่อาจจะเกิดมีขึ้นจากกองเรือที่ 6 ของสหรัฐอเมริกาที่ประจำการอยู่ในทะเลจีนใต้ สืบเนื่องจากปัญหาความขัดแย้งเรื่องทะเลจีนใต้ ซึ่งจีนเป็นผู้อ้างกรรมสิทธิ์เหนือน่านน้ำดังกล่าว ทั้งนี้จีนได้นำเข้าน้ำมันดิบทั้งสิ้นจำนวน 271 ล้านตัน ในปี ค.ศ. 2012 (Earth Rights International, 2011)

โครงการก่อสร้างท่อก๊าซธรรมชาติและน้ำมันเข้าสู่จีนในครั้งนี้ ไม่เพียงแต่จะเป็นไปเพื่อความมั่นคงทางการทหารและพลังงานเท่านั้น หากแต่ยังเป็นไปเพื่อการจัดหาแหล่งพลังงานไฟฟ้าที่เพียงพอต่อการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจจีนในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งก่อให้เกิดเป็นโครงการการสร้างเขื่อนเพื่อการผลิตไฟฟ้าในเมียนมาอีกหลายแห่ง

ผลกระทบจากการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีนต่อเมียนมา

ในวันที่ 13 กันยายน ปี ค.ศ. 2011 ประธานาธิบดีเต็ง เส่ง ได้ตัดสินใจระงับการก่อสร้างเขื่อนมยิตโซน ซึ่งเป็นเขื่อนไฟฟ้าพลังงานน้ำที่ใหญ่ที่สุดบนแม่น้ำอิรวดีและได้รับงบประมาณและการก่อสร้างจากนักลงทุนจีน สืบเนื่องจากเหตุการณ์การประท้วงการก่อสร้างเขื่อน ตลอดจนปัญหาการรุกล้ำที่ดินทำกิน ปัญหาสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และการถูกบังคับย้ายถิ่นฐาน โดยการระงับการก่อสร้างเขื่อนในครั้งนี้ เป็นไปตามความปรารถนาของประชาชนและรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งซึ่งจะต้องยึดมั่นในเจตนารมณ์และความหวังของประชาชน โดยจะต้องมีความรับผิดชอบที่จะแก้ไขปัญหาซึ่งสร้างความวิตกกังวลต่อประชาชน (พินิตพันธุ์ บริพัตร, ม.ล., 2560, น. 239; The New York Times, September 30, 2011)

ปรากฏการณ์แห่งการปฏิเสธอิทธิพลของจีนในลักษณะของความร่วมมือทางด้านการลงทุนในทรัพยากรธรรมชาติอย่างเปิดเผยนี้ แทบไม่เคยมีปรากฏในหน้าประวัติศาสตร์ และเมื่อยิ่งพิจารณาในมิติของมูลค่าการลงทุนของจีนในเมียนมาที่ลดลงอย่างต่อเนื่องในห้วงเวลาของการปฏิรูปทางการเมืองสู่ความเป็นประชาธิปไตยของเมียนมา จากจำนวนเฉลี่ยประมาณ 1.2 หมื่นล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี ค.ศ. 2008 ถึง ปี ค.ศ. 2011 มาเป็นจำนวน 400 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี ค.ศ. 2013 (South China Morning Post, October 6, 2014) ท่ามกลางบทบาทที่เพิ่มขึ้นของสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตก โดยเฉพาะภายหลังจากที่สหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตกผ่อนคลายมาตรการคว่ำบาตรทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้สหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตกเปลี่ยนท่าทีต่อเมียนมา โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่แสดงออกชัดเจนถึงความต้องการที่จะสานสัมพันธ์กับเมียนมามากขึ้น เห็นได้จากการเยือนเมียนมาอย่างเป็นทางการของนางฮิลลารี คลินตัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ตลอดจนการเยือนของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของหลายประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ได้ทำให้ดุลอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศของเมียนมาเกิดการปรับเปลี่ยนอย่างมีนัยสำคัญ และย่อมสั่นคลอนความสัมพันธ์ระหว่างเมียนมาและจีนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะกระแสแห่งการต่อต้านการพึ่งพาจีนของประชาชนชาวเมียนมาที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดมากขึ้น

1. การประท้วงที่เขื่อนไฟฟ้าพลังงานน้ำมยิตโซน

ภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปของเมียนมาในปี ค.ศ. 2011 รัฐบาลภายใต้การนำของประธานาธิบดีเต็ง เส่ง ได้รับจดหมายร้องเรียนกว่า 1,000 ฉบับ เกี่ยวกับปัญหาและผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนมยิตโซน โดยภาคประชาสังคมรวมตัวกันวิพากษ์วิจารณ์และต่อต้านโครงการนี้อย่างกว้างขวาง นับตั้งแต่เริ่มการเจรจาจนกระทั่งระหว่างการก่อสร้าง เนื่องจากความกังวลถึงสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับจากการผลิตไฟฟ้า การลิดรอนสิทธิ ของประชาชนที่อาศัยในพื้นที่ซึ่งต้องย้ายถิ่นฐาน โดยปราศจากการชดเชยเงินต่อความเสียหายต่าง ๆ ยิ่งไปกว่านั้น การดำเนินการก่อสร้างยังดำเนินไปโดยปราศจากการเคารพในวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนไม่มีมาตรการใดที่รับประกันได้ว่าผู้ก่อสร้างและรัฐบาลเมียนมาจะมีแผนการป้องกันผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอย่างครบถ้วน และรอบด้าน แม้ว่าผู้รับผิดชอบโครงการจะดำเนินการศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) แล้วก็ตาม หากแต่ก็เป็นเพียงการนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นและให้ความสำคัญกับข้อมูลทางกายภาพ เพื่อให้การก่อสร้างเขื่อนสามารถดำเนินต่อไปได้ มากกว่าผลกระทบทางจิตใจของชาวบ้านในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง จากสภาพแวดล้อมที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไป

เมื่อมีการศึกษาผลกระทบจากการก่อสร้างเขื่อนอย่างถี่ถ้วนโดยนักวิชาการพบว่า เขื่อนมยิตโซนจะก่อให้เกิดผลกระทบหลากด้านหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพของทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำ การดำรงชีวิตของสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในแม่น้ำ อิรวดี ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน์ในลำน้ำและทิศทางการไหลของน้ำ ซึ่งจะส่งผลกระทบเชื่อมโยงโดยตรงต่อการทำเกษตรกรรมของประชาชนตามแนวแม่น้ำอิรวดี รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ เป็นต้น (Myanmar Business Today, February 21, 2014)

2. การประท้วงที่เหมืองเล็ดปะเดา

การประท้วงที่เหมืองเล็ดปะเดาเกิดขึ้นภายหลังจากที่รัฐบาลเมียนมาตัดสินใจระงับการก่อสร้างโครงการเขื่อนไฟฟ้าพลังงานน้ำมยิตโซน สืบเนื่องจากปัญหาการครอบครองที่ดินทำกิน ปัญหาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการละเมิดสิทธิมนุษยชนผ่านการบังคับและข่มขู่ให้อยู่ในความหวาดกลัว อาทิ การใช้รถขุดเจาะ เข้าทำลายพื้นที่เพาะปลูกของประชาชนท้องถิ่น โดยในพื้นที่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของภูมิภาคสะกาย มีประชาชนถูกไล่ออกจากที่ดินทำกินและพื้นที่เพาะปลูกของตนเองถึงกว่า 8,000 เอเคอร์ ใน 26 หมู่บ้าน (The Washington Post, January 31, 2013)

กระแสของการต่อต้านการลงทุนของจีนที่ดำเนินไปในปี ค.ศ. 2012 ก็มีอันต้องสิ้นสุด เมื่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เข้าสลายการชุมนุมด้วยสารฟอสฟอรัสขาว (White Phosphorus) ซึ่งเป็นสารพิษ ส่งผลทำให้ ผู้ประท้วงได้รับบาดเจ็บและเกิดแผลไหม้อย่างกว้างขวาง และบางรายต้องเผชิญกับความพิการตลอดชีวิต (Reuter, December 27, 2012) โดยการกระทำดังกล่าวนี้ เป็นการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเกินกว่าเหตุ และขัดแย้งกับกฎหมายระหว่างประเทศ

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นดังกล่าว ทำให้รัฐบาลเมียนมา ภายใต้คำประกาศของสำนักงานประธานาธิบดีที่ 92/2012 (Presidential Notification No. 92/2012) ประกาศคำสั่งจัดตั้งคณะกรรมการสอบสวนและตรวจสอบการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการว่าเป็นไปตามมาตรฐานสากลหรือไม่ โดยมีนางนางออง ซาน ซู จี เป็นผู้พิจารณา (Charlton, April 19, 2013) ซึ่งผลจากการดำเนินการสอบสวน พบปัญหาการละเมิดสิทธิ ของชาวบ้านและชุมชนตลอดจนส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หากแต่รัฐบาลคงสนับสนุนให้มีการดำเนินกิจการของเหมืองแร่ต่อไป ทั้งนี้เพราะ

เล็งเห็นถึงประโยชน์จากการเป็นแหล่งสร้างงานสร้างรายได้ของประชาชนในพื้นที่ (The Global New Light of Myanmar, September 4, 2015)

อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการได้เสนอให้มีการพิจารณาแนวทางป้องกันสิ่งแวดล้อมปัญหาสุขภาพและให้การชดเชยแก่ประชาชนที่เหมาะสมตามกฎหมายท้องถิ่นของเมียนมาที่กำหนดไว้ ก่อนจะดำเนินการก่อสร้างอีกครั้งหนึ่ง ยิ่งไปกว่านั้น ยังเรียกร้องให้บริษัทวันเปาของจีนปรับปรุงสัดส่วนรายได้จากการดำเนินกิจการ โดยเพิ่มรายได้ในส่วนของรัฐบาลเมียนมาจากร้อยละ 4 เป็นร้อยละ 19 และให้มีการลงนามร่วมกัน ว่าผู้ประกอบการจะจัดสรรงบประมาณมูลค่า 1 และ 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ตามลำดับ

3.การละเมิดสิทธิมนุษยชนจากโครงการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติและน้ำมันฉ่วย (Shaw Gas)

ตลอดระยะเวลาของการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติและน้ำมันฉ่วยพบว่ามีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ ของรัฐบาลทหาร โดยนักรณรงค์ด้านสิทธิมนุษยชนในเมียนมาตำหนิว่าโครงการท่อก๊าซดังกล่าวมิได้คำนึงถึงชุมชนในท้องถิ่น ขณะที่ประชาสังคมและกลุ่มความเคลื่อนไหวต่อต้านการขุดเจาะท่อก๊าซธรรมชาติที่แหล่งฉ่วย (The Shwe Gas Movement) ซึ่งประกอบด้วยชาวเมียนมาที่ลี้ภัยอยู่ในต่างประเทศ ระบุว่า ผลกระทบของโครงการกำลังขยายวงกว้างไปทั่วเมียนมา โดยประชาชนราว 8,000 คน ถูกบังคับให้ย้ายถิ่นฐานออกจากบริเวณก่อสร้างแนวท่อก๊าซธรรมชาติ และประชาชนอีกราว 21,000 คน ที่อาศัยอยู่ตามเส้นทางที่จะมีการก่อสร้างท่อก๊าซธรรมชาติต้องถูกบังคับย้ายถิ่นฐานอีกเป็นจำนวนมาก (Myanmar Times, August 20, 2012) ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการกักขังและทรมานผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับการก่อสร้าง การจ่ายค่าเวนคืนที่ดินในราคา ที่ไม่เป็นธรรม การพัฒนาระบบการคมนาคมขนส่งที่ไร้ประสิทธิภาพ ณ บริเวณพื้นที่ก่อสร้าง ตลอดจน ภัยคุกคามด้านสุขภาพต่อประชาชน และปัญหาการจัดสรรผลประโยชน์กลับคืนสู่ประชาชนท้องถิ่นที่ยังคงประสบปัญหาขาดแคลนไฟฟ้า

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลเมียนมาเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในท่อส่งก๊าซธรรมชาติและน้ำมันดังกล่าว เนื่องจากเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในการผลิตก๊าซธรรมชาติของแหล่งฉ่วย ซึ่งคาดการณ์ว่าจะมีรายได้จากค่าธรรมเนียมปีละ 7,000,000 ดอลลาร์สหรัฐ หากท่อส่งทั้งสองสายก่อสร้างแล้วเสร็จ และเนื่องจากรัฐบาลเมียนมาได้ระงับโครงการเขื่อนมยิตโซนของรัฐในรัฐกะฉิ่น เมื่อปี ค.ศ. 2011 รัฐบาลจึงตระหนักดีว่าหากไม่จำกัดการต่อต้านท่อส่งก๊าซธรรมชาติและน้ำมันฉ่วยของประชาชนในท้องถิ่นก็อาจจะส่งผลต่อรายได้ของรัฐ ที่ต้องลดต่ำลง (Myanmar Business Today, October 28, 2013)

ในปัจจุบัน ท่อส่งก๊าซธรรมชาติและน้ำมันฉ่วยได้ก่อสร้างแล้วเสร็จและสามารถดำเนินงานขนส่งก๊าซธรรมชาติและน้ำมันได้ตามปกติ

บทสรุปการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศของจีน ต่อกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในเมียนมา

เมียนมาเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่ยังไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะวัตถุดิบที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นพลังงาน อาทิ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ แร่ธาตุและป่าไม้ ล้วนเป็นสิ่งดึงดูดใจนักลงทุนต่างชาติและเนื่องจากการลงทุนทางด้านพลังงานเป็นการลงทุนที่ต้องใช้งบประมาณผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางและเทคโนโลยีระดับสูง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยการลงทุนจากต่างประเทศที่มีความพร้อม ในทำนองเดียวกัน

นักลงทุนต่างชาติที่ต้องการเข้ามาดำเนินการลงทุนก็ต้องการได้รับหลักประกันที่ดีจากรัฐบาลเมียนมาในด้านความมั่นคงทางการเมืองของประเทศ กฎหมายที่มีความชัดเจน โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ เพราะการลงทุนด้านการพัฒนาหรือขุดใช้แหล่งพลังงานนั้น เป็นการลงทุนในระยะยาวและมีอัตราในการเสี่ยงสูง

หากพิจารณาการลงทุนของจีน จะพบว่า เป็นการลงทุนในภาคพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลักสำคัญ โดยต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ซึ่งไม่ก่อให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ หรือการจ้างงานใหม่ให้กับประชาชนในประเทศ อันจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการหมุนเวียนของระบบเงินตราที่กระจุกตัว และสามารถเติบโตได้บางภาคส่วน (Diversified Economy) โดยไม่เปิดโอกาสทางธุรกิจให้กับผู้ประกอบการ ในหลายอุตสาหกรรม อาทิ กลุ่มธุรกิจก่อสร้าง บริการทางการเงิน ขนส่ง ค้าปลีก และอื่น ๆ ยิ่งไปกว่านั้น ประชาชนชาวเมียนมายังไม่มีส่วนร่วม อันนำมาซึ่งปัญหาเรื่องมาตรฐานการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สังคมและสุขภาพ รวมทั้งการประเมินผลกระทบเชิงยุทธศาสตร์ ตลอดจนการละเมิดสิทธิมนุษยชน การกระทำผิดกฎหมาย และการกระจายผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ไปสู่ประชาชนได้อย่างเป็นธรรมและเท่าเทียม โดยเฉพาะทรัพยากรในที่ดินอันเป็นที่ตั้งของกลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ อาทิ ในรัฐกะฉิ่น รัฐชาน รัฐคะยา รัฐกะเหรี่ยง และรัฐมอญ เมื่อรัฐบาลเมียนมา ได้รายได้จากการสัมปทานและส่งออกทรัพยากรเหล่านี้ กลับไม่มีการแบ่งสรรผลประโยชน์กลับมาให้ประชาชนในรัฐเจ้าของทรัพยากรเหล่านั้น

นอกจากนี้ ปัญหาที่อาจจะเกิดกับขึ้นทั่วโลก หมายรวมถึงเมียนมา จากการเข้ามาดำเนินลงทุนของจีนคือปัญหาจีนอพยพใหม่และการเคลื่อนย้ายแรงงานจีน เนื่องจากจีนกำลังประสบปัญหาขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ จึงเป็นไปได้ที่นักลงทุนจีนจะรุกคืบเข้ามาใช้ประโยชน์จากที่ดินในลักษณะ “นักแย่งยึดที่ดิน” (Land Grabbers) ในเมียนมาเพิ่มมากขึ้น

ปัญหาฉ้อราษฎร์บังหลวงและความโปร่งใสของอุตสาหกรรมก๊าซธรรมชาติและน้ำมัน จากสัญญาแบ่งปันผลผลิต (PSC) ที่รัฐบาลเมียนมาละเมิดกฎหมาย เพื่อเอื้อผลประโยชน์ต่อนักลงทุนจีน โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่จะต้องเกิดมีขึ้นกับชุมชน และนักลงทุนก็ไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบแต่อย่างใด แม้ว่าเมียนมาจะมีรายได้จากการขายทรัพยากรเป็นจำนวนมาก หากแต่คุณภาพชีวิตของประชาชน ก็ไม่ได้ดีตามไปด้วย

เหนือสิ่งอื่นใด การที่จีนเข้ามาลงทุนจำนวนมหาศาลในโครงสร้างพื้นฐานของเมียนมา อาจจะทำให้จีนกลายเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจและสามารถกำหนดทิศทางเศรษฐกิจของเมียนมาได้ แม้ว่าการลงทุนจากต่างประเทศของจีนจะไม่มีสามารถเข้ามามีบทบาท หรือมีส่วนช่วยต่อเมียนมาในกระบวนการปฏิรูปและพัฒนาประชาธิปไตย แต่การลงทุนของจีนนับเป็นการลงทุนที่ได้ประโยชน์ ทั้งทางด้านความไว้เนื้อเชื่อใจจากรัฐบาลเมียนมา ตลอดจนทำให้จีนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์จากสิ่งที่จีนลงทุนไว้ในเมียนมาได้ อันจะเป็นบททดสอบสำคัญว่านโยบายเปิดประเทศและการปฏิรูปเศรษฐกิจของเมียนมา จะสามารถยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนชาวเมียนมาส่วนใหญ่ที่ยังยากจนได้หรือไม่ หรือเป็นเพียงนโยบายที่สวยหรูบนหน้ากระดาษ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อคนไม่กี่กลุ่มเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

โกสุมภ์ สายจันทร์. 2549. **พม่า: ในความสัมพันธ์ทางการเมืองกับต่างประเทศ**. โชตนาปริ้น, เชียงใหม่.

สิทธิพล เครือรัฐติกาล. 2556. **นโยบายต่างประเทศของจีนต่อพม่า อดีต และปัจจุบัน (ค.ศ. 1949- 2010)**. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

พินิตพันธุ์ บริพัตร, ม.ล. 2551. ทหารกับการเมืองพม่า: บทบาทของรัฐบาลทหารในกระบวนการร่างรัฐธรรมนูญ. **รัฐศาสตร์สาร** 29 (ฉบับพิเศษ): 127-172.

พินิตพันธุ์ บริพัตร, ม.ล. 2560. เมื่อเนปิดอว์ปฏิรูป: ความท้าทายและการปรับตัวในความสัมพันธ์เมียนมาร์และจีน (2008-2015). **รัฐศาสตร์สาร** 38 (2): 219-268.

Jensen, N. M. 2003. Democratic Governance and Multinational Corporations: Political Regimes and Inflows of Foreign Direct Investment. **International Organization Foundation** 57: 587-616.

Kuznets, S. 1995. Economic Growth and Income Inequality. **The American Economic Review** 45: 1-28.

Myoe, M. A. 2011. In the Name of Pauk-Phaw: Myanmar’s China Policy since 1948. **ISEAS**.

Shee, P. K. 2002. The Political Economy of China-Myanmar Relations: Strategic and Economic Dimensions. **Ritsumeikan Annual Review of International Studies**: 33-53.

Steinberg, D. I. and H. Fan. 2012. Modern China-Myanmar Relations: Dilemmas of Mutual Dependence. **NIAS Press**.

Than, M. M. T. 2003. Myanmar and China: A Special Relationship?. **Southeast Asian Affairs**: 189-210.

Williamson, O. E. 1979. Transaction-Cost Economics: The Governance of Contractual Relations. **Journal of Law and Economics** 22: 233-261.

Zin, M. and B. Joseph. 2012. The Opening in Burma: The Democrats Opportunity. **Journal of Democracy** 23: 104-119.

BBC News. 2015. **Timeline: Reforms in Myanmar**. Available Source: https://www.bbc.com /news/world-asia-16546688.

BBC News. 2015. **Myanmar's Strongman Gives Rare BBC Interview**. Available Source: https://www.bbc.com/news/world-asia-33587800.

Charlton. 2013. **Letpadaung Investigation Commission Issues Final Report**. Available Source: https://www.charltonslaw.com/letpadaung-investigation-commission-issues-final-report/.

China ENFI Engineering Corporation. 2013. **Social Responsibility Report**. Available Source: http://www.cccltd.cn/shzr/shzr/shzrbg/201405/P0201605157038275158 80.pdf.

Earth Right International. 2011. **The Burma-China Pipeline: Human Right Violence, Applicable Law, and Revenue Secrecy**. Available Source: https://earthrights.org/wp-content/uploads/the-burma-china-pipelines.pdf.

Frontier Myanmar. 2018. **Myitsone's Moment of Truth**. Available Source: https://frontier myanmar.net/ en/myitsones-moment-of-truth.

Myanmar Business Today. 2013. **China-Myanmar Gas Pipeline Becomes Fully Operational**. Available Source: https://www.mmbiztoday.com/articles/china-myanmar-gas-pipeline-becomes-fully-operational.

Myanmar Business Today. 2014. **China, Myanmar Face Myitsone Dam Truths**. Available Source: https://www.mmbiztoday.com/articles/china-myanmar face-myitsone-dam-truths.

Reuters. 2012. **Special Report: Myanmar's Deep Mine of Old Troubles**. Available Source: https://www.reuters.com/article/us-myanmar-reforms/special-report-myanmars-deep-mine-of-old-troubles-idUSBRE8BR02P20121228.

South China Morning Post.October 6, 2014. **Myanmar Fading Out of China's Investment Radar**. Available Source: https://www.scmp.com/business/economy/article/1610228/ myanmar -fading-out-chinas-investment-radar.

The Global New Light of Myanmar. 2015. **Myanmar, China Agree to Step Up Cooperation in Border Management and Work Together to Maintain Peace and Stability in Border Areas**. Available Source: http://www.globalnewlight ofmyanmar.com/myanmar-china agree-to-step-up-cooperation-in-border management-and-work-together-to-maintain-peace-and-stability-in-border-areas/.

The Irrawaddy. 2017. **Nickel and Dimed on Frog Mountain**. Available Source: https:// www.irrawaddy.com/opinion/guest-column/nickel-and-dimed-on-frog-mountain.html.

The Irrawaddy. 2019. **China's Six Belt and Road Projects in Myanmar to Watch in 2019**. Available Source: https://www.irrawaddy.com/specials/chinas-six- belt-road-projects-myanmar-watch-2019.html.

The New York Times. 2011. **Myanmar Backs Down, Suspending Dam Project**. Available Source: https://www.nytimes.com/2011/10/01/world/asia/ myanmar-suspends- construction-of-controversial-dam.html.

The Washington Post. 2013. **Land-Grabbing Endures in New Burma.** Available Source: https://www.washingtonpost.com/world/asia_pacific/land-grabbing-endures-in-new-

burma/2013/01/31/429ace6e-6a3d-11e2-95b3-272d604a10a3_story.html?
noredirect=on&utm_term=.48aa7d8ac977.

การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งอนุรักษ์ทางธรณีวิทยาซากดึกดำบรรพ์พื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดาน จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งการเรียนรู้ชุมชนเชิงธรณีวิทยา

The Potential and Development Model of Paleontological Conservation Site Study of Thakadarn, Kanchanaburi, Community Forest for Aeo - Community Learning

พงษ์พัฒน์ ประสงค์[1,*] กุลวดี แก่นสันติสุขมงคล[2] ศรัณยา สุจริตกุล[3] และ ปริญญา พุทธาภิบาล[4]
Phongphat Prasong[1,*] Kulvadee Kansuntisukmongkol[2] Saranya Sucharitakul[3] and PrinyaPutthapiban[4]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งอนุรักษ์ทางธรณีวิทยาซากดึกดำบรรพ์พื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดาน จังหวัดกาญจนบุรี การศึกษาศักยภาพพื้นที่ใช้วิธีการประเมินด้วยแบบประเมินตนเองเพื่อเป็นอุทยานธรณีระดับโลกของยูเนสโก สำหรับหน่วยงานท้องถิ่นและหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการประเมินอุทยานธรณีในระดับประเทศ และศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในและนอกพื้นที่ ด้วยการอภิปรายกลุ่ม ผลการประเมินตามหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาศักยภาพ ด้านคุณค่าทางวิชาการ ศักยภาพในการพัฒนา และการบริหารจัดการ พบว่า แหล่งซากดึกดำบรรพ์ยังไม่มีศักยภาพเพียงต่อการเป็นอุทยานธรณีระดับโลกอย่างเช่นอุทยานธรณีสตูล แต่มีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนเชิงธรณีวิทยาของแหล่งอันควรอนุรักษ์ทางธรณีวิทยา ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืน ของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในและนอกพื้นที่ชี้ให้เห็นว่า แหล่งซากดึกดำบรรพ์ในพื้นที่มีความสำคัญ เหมาะสมต่อการพัฒนา โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนาร่วมกับภาครัฐ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ:

Abstract

This research has its objectives to study the potential and development of paleontological conservation site of Thakadarn Community Forest, Kanchanaburi Province. The potential study used UNESCO global geopark network self-evaluation forms among local organizations and national-level geopark evaluation expert agencies. Internal and external stakeholders of Thakadarn Community Forest were studied by focus group discussion to elicit their opinions in community forest development towards paleontological conservation site. The evaluation result according to criteria and indicators of academic value, development and management potentials found that the site had insufficient potential to be a global geopark, in contrast to Satun Geopark, according to UNESCO global geopark network requirement. However, it had potential to be a geo-community learning site. Stakeholders' opinions supported the ways to strengthen its potential of being a geo-

community learning site with its importance and development potential with people participation with the government' s development planning for sustainability.

Keywords: Potential evaluation, Geological conservation site, Geo-park

คำนำ

UNESCO เป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งอุทยานธรณี ปี พ.ศ.2541 เพื่อสนองความต้องการของนานาชาติในเรื่องการรับรู้ถึงแหล่งทางด้านearth sciences อุทยานธรณีมีการดำเนินงานภายใต้เครือข่ายอุทยานธรณีระดับโลก)Global Geoparks Network หรือ GGN) อุทยานธรณีสตูลได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก)UNESCO Global Geopark) เป็นอุทยานธรณีระดับโลกเป็นแห่งแรกของประเทศไทย จัดเป็นประเทศในลำดับที่ 38 ของโลกเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2561

อุทยานธรณีโลกของ UNESCO คือพื้นที่รวบรวมแหล่งและสภาพภูมิประเทศที่มีความสำคัญทางธรณีวิทยาในระดับนานาชาติ โดยพื้นที่เหล่านี้ได้รับการบริหารจัดการแบบองค์รวม ประกอบด้วย การอนุรักษ์ การให้การศึกษาและการพัฒนาที่ยั่งยืน อาศัยคุณค่าของมรดกทางธรณีวิทยา) Geological Heritageร่วมกับคุณค่าข (องมรดกทางธรรมชาติวิทยาและคุณค่าทางวัฒนธรรมในพื้นที่ ด้วยกระบวนการ “จากล่างสู่บน” เกี่ยวข้องกับผู้มส่วนได้ส่วนเสียและหน่วยงานในท้องถิ่นและภูมิภาค

แหล่งเรียนรู้ทางด้านธรณีวิทยาซากดึกดำบรรพ์ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เป็นกระแสความต้องการที่มีมากขึ้น และประเทศไทยก็มีแหล่งการเรียนรู้รวมไปถึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านซากดึกดำบรรพ์มากมาย

กรมทรัพยากรธรณี (2557) ได้ให้ความหมายของแหล่งอนุรักษ์ทางธรณีวิทยาไว้ว่า หมายถึง แหล่งที่มีคุณค่าทางวิชาการทางธรณีวิทยา โดยหลายแหล่งมีศักยภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้และหลายแหล่งยังเป็นแหล่งแบบฉบับหรือแหล่งมาตรฐานสำหรับอ้างอิงทางวิชาการแหล่งอันควรอนุรักษ์ทางธรณีวิทยาของประเทศไทยเป็นแหล่งธรรมชาติที่เกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาบริเวณของเปลือกโลก มีโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่โดดเด่น สวยงาม และเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิขาการ มีคุณค่าทางภูมิศาสตร์ เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่สมควรได้รับการอนุรักษ์ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา

แหล่งซากหรือร่องรอยของสิ่งมีชีวิตในสมัยดึกดำบรรพ์ที่อยู่ในชั้นเปลือกโลกหรือที่หลุดหรือที่นำออกมาจากชั้นเปลือกโลกทั้งนี้ไม่รวมถึงโบราณวัตถุตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (พระราชบัญญัติคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ 2551) ซากดึกดำบรรพ์ส่วนใหญ่ใช้บอกอายุของหินที่มีซากดึกดำบรรพ์นั้นอยู่ได้รวมถึงการบอกสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิศาสตร์บรรพกาลด้วยแหล่งเรียนรู้ทางด้านธรณีวิทยาซากดึกดำบรรพ์ เป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เป็นกระแสความต้องการที่มีมากขึ้น และประเทศไทยก็มีแหล่งการเรียนรู้รวมไปถึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านซากดึกดำบรรพ์มากมาย

แหล่งซากดึกดำบรรพ์นอติลอยด์ในประเทศไทยที่มีความสมบูรณ์มีจำนวนน้อยแหล่งซากดึกดำบรรพ์นอติลอยด์ตำบลท่ากระดานเป็น 1 ในแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ซึ่งมีเพียงแหล่งเดียวเท่านั้นที่มีการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้โดยภาครัฐแต่ในปัจจุบันมีการค้นพบพื้นที่ที่มีซากดึกดำบรรพ์นอติลอยด์ที่มีความสมบูรณ์หาดูได้ยากอีกบริเวณหนึ่งคือ

บริเวณป่าชุมชนท่ากระดานตั้งอยู่บริเวณเขากระทะใหญ่ตำบลท่ากระดานซากดึกดำบรรพ์นอติลอยด์บริเวณป่าชุมชนนี้มีความพิเศษที่มีความสมบูรณ์แหล่งหนึ่งของประเทศไทยซึ่งมีคุณค่าทางวิชาการอย่างมาก

ตัวอย่างสำคัญของอุทยานธรณีอันเป็นแหล่งอนุรักษ์ทางธรณีวิทยาที่สำคัญ คือ อุทยานธรณีโลกสตูล (UNESCO, 2018) ได้ชื่อว่าเป็นสถานที่ที่เงียบสงบและมีความสวยงามทางธรรมชาติ วัฒนธรรมกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งพุทธ มุสลิม คริสต์ และกลุ่มเล็ก ๆ เช่น ชาวมานิและชาวเลอูรักลาโว้ย อาศัยอยู่ที่นี่ด้วยกันอย่างกลมกลืนในพื้นที่นี้ เป็นที่รู้จักกันดีในฐานะดินแดนแห่งซากดึกดำบรรพ์ยุคพาลีโอโซอิก เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ ความหลากหลายสูง และปรากฏขึ้นของซากดึกดำบรรพ์ที่น่าทึ่งรวมถึงไตรโลไบต์ บราคิโอพอด สโตรมาโทไลต์ คอนโดดอน แกรปโตไลต์และหอยโข่ง ศูนย์กลางกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลักของผู้อยู่อาศัย ได้แก่ เกษตรกรรมการประมงการท่องเที่ยวและธุรกิจขนาดเล็กในท้องถิ่น

แหล่งซากดึกดำบรรพ์นอติลอยด์ตำบลท่ากระดานเป็นหนึ่งในแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีเพียงแหล่งเดียวเท่านั้นที่มีการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้โดยภาครัฐ แต่ในปัจจุบันมีการค้นพบพื้นที่ที่มีซากดึกดำบรรพ์นอติลอยด์ที่มีความสมบูรณ์หาดูได้ยากอีกบริเวณหนึ่ง คือบริเวณป่าชุมชนท่ากระดาน ตั้งอยู่บริเวณเขากระทะใหญ่ ตำบลท่ากระดาน มีเนื้อที่ประมาณ 3,000 กว่าไร่ ซากดึกดำบรรพ์นอติลอยด์บริเวณป่าชุมชนนี้มีความพิเศษที่มีความสมบูรณ์แห่งหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งมีคุณค่าทางวิชาการอย่างมากและปัจจุบันนอกจากเป็นพื้นที่การใช้ประโยชน์คือเป็นป่าชุมชนแล้วนั้นยังมีการใช้ประโยชน์ร่วมที่หลากหลาย ทั้งเส้นทางจักรยานวิบาก จุดชุมวิวที่สวยงาม และการหาของป่า ซึ่งในปัจจุบันแหล่งซากดึกดำบรรพ์ที่พบในบริเวณนี้ไม่ได้มีการพัฒนาไปเป็นการใช้ประโยชน์จากซากดึกดำบรรพ์โดยตรง ทั้งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างกรมทรัพยากรธรณีได้เข้าไปให้ความรู้ เรื่องซากดึกดำบรรพ์ และพระราชบัญญัติคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ พ .ศ.2551 ให้กับประชนชนในพื้นที่ตำบลท่ากระดาน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงสนใจคือมุมมองของประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และอยู่อาศัย ใช้ประโยชน์ และเจ้าของพื้นที่จริง ๆ จะมีความสนใจและความคิดเห็นและรูปแบบการพัฒนาแหล่ง และแนวทางใดบ้างที่ใช้ในการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นอุทยานธรณีในอนาคตโดยตัวประชาชนเองโดยมีการร่วมมือกับภาครัฐที่มีงบประมาณสนับสนุนพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่ได้มีการแสดงแนวความคิดของประชาชนรวมทั้งประโยชน์ที่ยั่งยืนที่จะเกิดขึ้นกับประชาชนในชุมชนที่จะได้จากการพัฒนาแหล่งซากดึกดำบรรพ์ที่อยู่ในพื้นที่ตำบลท่ากระดาน

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการเป็นแหล่งการเรียนรู้ชุมชนเชิงธรณีวิทยาของแหล่งอันควรอนุรักษ์ทางธรณีวิทยาซากดึกดำบรรพ์ป่าชุมชนท่ากระดาน

2. ศึกษาความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นแหล่งการเรียนรู้ชุมชนเชิงธรณีวิทยาซากดึกดำบรรพ์ของพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในและนอกพื้นที่

อุปกรณ์และวิธีการ

1. การประเมินแบบประเมินตนเองเพื่อเป็นอุทยานธรณีระดับโลกของยูเนสโก (Global Geopark Network Self Evaluation) เป็นแบบประเมินมีตัวเลือก ประกอบด้วย 5 ส่วน1) ธรณีวิทยาและภูมิประเทศ 2) โครงสร้างการ

บริหารจัดการ3) การสื่อสารและการให้ความรู้ 4) การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยาและ 5) การพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาคอย่างยั่งยืนแบ่งผู้ประเมินเป็น 2 ชุด ในแบบประเมินคือ

ชุดที่ 1การประเมินจากหน่วยงานท้องถิ่น 1 ชุด จากตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดาน กองการศึกษาและกองช่าง จำนวน 3 ท่าน และ

ชุดที่ 2การประเมินจากหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน1 ชุด จากตัวแทนกรมทรัพยากรธรณี (กองอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรธรณี กองคุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ และสำนักงานทรัพยากรธรณีเขต 3)จำนวน 3 ท่าน โดยผู้ประเมินชุดที่ 2 เข้าประเมินหลังผู้ประเมินชุดที่ 1 การนำผลการประเมินของผู้ประเมินชุดที่ 1มาเทียบเคียงกันในส่วนตัวเลือกและสภาพพื้นที่นั้นเป็นจริงในมุมมองที่ตรงลงกันได้ทั้ง 2 ชุดเห็นชอบเดียวกัน ในการกำหนดระดับมาตรฐานศักยภาพการเป็นแหล่งการเรียนรู้ชุมชนเชิงธรณีวิทยาของแหล่งอันควรอนุรักษ์ทางธรณีวิทยาซากดึกดำบรรพ์ป่าชุมชนท่ากระดาน นั้นจะนำคะแนนที่ได้ไปเปรียบเทียบระดับมาตรฐานที่กำหนดไว้ คือต้องมีคะแนนค่าเฉลี่ยที่มากกว่า 60 คะแนน ในระดับมาตรฐาน

2. การสนทนากลุ่ม(Focus groups discussion) การประชุมกลุ่มย่อย หาแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืนโดยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ผลการศึกษาข้อมูลของผลการประเมินศักยภาพพื้นที่ในด้านต่างๆมาหารือในเรื่องแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืนการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประชุมอภิปรายของผู้เข้าร่วมประชุมที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อป่าชุมชนท่ากระดานนับเป็นส่วนสำคัญในการสร้างแนวทางพัฒนาแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่ยั่งยืนซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาศักยภาพการเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 หน่วยราชการที่ปกครองส่วนภูมิภาคระดับจังหวัดจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย หน่วยงานด้านการปกครองระดับจังหวัดและอำเภอและหน่วยงานด้านป่าไม้ทรัพยากรธรณีและการท่องเที่ยวระดับจังหวัด

ส่วนที่ 2 หน่วยงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านตัวแทนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนอกพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดาน และหน่วยงานท้องถิ่นที่เป็นตัวแทนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานจำนวน7 ท่านประกอบด้วยหน่วยงานด้านการปกครองระดับตำบลและหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องมีอาณาเขตติดต่อกับป่าชุมชนาท่ากระดานโรงเรียนศรีสวัสดิ์พิทยาคมและเยาวชนในระดับผู้นำ

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

1. ผลการประเมินตนเองเพื่อเป็นอุทยานธรณีระดับโลกของยูเนสโก

การประเมินจากหน่วยงานท้องถิ่นโดยองค์การบริหารส่วนตำบลท่ากระดาน และหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านโดยกรมทรัพยากรธรณี ใช้เกณฑ์การประเมิน คือ แบบประเมินตัวเองเพื่อเป็นอุทยานธรณีระดับโลกของยูเนสโก โดยเกณฑ์ดัชนีชี้วัดที่เหมาะสม สามารถนำมาใช้ประเมินพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดาน เพื่อศึกษาศักยภาพการเป็นแหล่งการเรียนรู้ชุมชนเชิงธรณีวิทยาของแหล่งอันควรอนุรักษ์ทางธรณีวิทยาซากดึกดำบรรพ์ป่าชุมชนท่ากระดาน (ตารางที่ 1) มีองค์ประกอบ 3 ด้านคือ คุณค่าทางวิชาการ ศักยภาพในการพัฒนา และ การบริหารจัดการ ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบจะมีหลักเกณฑ์และดัชนีชี้วัดในการพิจารณาความมีศักยภาพป่าชุมชนท่ากระดานมีคะแนนจากการประเมินตัวเองตาม

รูปแบบ Global Geopark Network (GGN) ของ UNESCO ที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ในระดับอุทยานธรณีโลกและระดับประเทศไทยที่ 60 คะแนน โดยอยู่ที่ คะแนนจากการประเมินหน่วยงานท้องถิ่นเท่ากับ 45.75 คะแนน และหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอุทยานธรณีเท่ากับ 39.02 คะแนน พื้นที่ป่าชุมท่ากระดานมีศักยภาพที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน

ด้านคุณค่าทางวิชาการ มีซากดึกดำบรรพ์ที่สมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทยเป็นแหล่งอ้างอิงทาง - ธรณีวิทยา ด้านศักยภาพในการพัฒนา คือการอนุรักษ์ทางธรณีวิทยา มกดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม คณะกรรมการป่าชุมชนร่วมกับโรงเรียนศรีสวัสดิ์พิทยาได้ดำเนินการดูแลรักษา ซากดึกดำบรรพ์ให้คงอยู่ในพื้นที่ ทำให้ความเสี่ยงต่อการถูกทำลายและสูญหายของซากดึกดำบรรพ์ต่ำ

ด้านคุณค่าในการพัฒนา ป่าชุมชนท่ากระดานควรมีการพัฒนา ในส่วนของแผนการบริหารจัดการพื้นที่ แผน - แม่บท แผนการตลาด คณะทำงานและบุคคลากรที่ดำเนินการในพื้นที่ โครงสร้างการบริการจัดการ

ด้านการบริหารจัดการ ป่าชุมชนท่ากระดานควรมีการพัฒนา ในส่วนของการสื่อสารและให้ความรู้ เช่น สื่อ - ทางการศึกษา ข้อมูลเผยแพร่ในพื้นที่ กิจกรรมสำหรับกลุ่มโรงเรียน มัคคุเทศน์ ในส่วนของการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา เช่น ศูนย์บริการข้อมูล ข้อมูลสื่อความหมาย การเข้าถึงพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวก การสื่อสารการขนส่งสาธารณะ และในส่วนของการพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาคอย่างยั่งยืน เช่น การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ การสร้างสรรค์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา การส่งเสริมความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่กับธุรกิจในท้องถิ่น และการสร้างเครือข่าย

ตารางที่ 1 : ผลการประเมินตัวเองเพื่อเป็นอุทยานธรณีระดับโลกของยูเนสโกพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดาน

ด้าน	**เกณฑ์**	**คะแนน**	**ประเมินตัวเอง**	**ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ**	**ค่าน้ำหนัก %**	**ค่าน้ำหนักประเมินตัวเอง%**	**ค่าน้ำหนักประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ%**
คุณค่าทางวิชาการ	1.1 ขอบเขตอุทยานธรณี	1000	580	320	5	2.9	1.6
คุณค่า	1.2 การอนุรักษ์ทางธรณีวิทยา						
ในการ	1.3 มรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรม	1000	850	780	20	17.0	15.6
พัฒนา	2 โครงสร้างการบริหารจัดการ	1000	650	575	10	6.5	5.75
		1000	360	355	25	9.0	8.87
การ	3 การสื่อสารและการให้ความรู้						
บริหาร	4 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา	1000	380	280	15	5.7	4.2
จัดการ	5 การพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาคอย่างยั่งยืน	1000	310	200	15	4.65	3.0
		1000	0	0	10	0	0
	รวม	**7,000**	**3,130**	**2,510**	**100**	**45.75**	**39.02**

2. ผลการสนทนากลุ่ม

ความคิดเห็นจากผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในและนอกพื้นที่สำหรับแนวทางในการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นแหล่งการเรียนรู้ชุมชนเชิงธรณีวิทยาซากดึกดำบรรพ์ของพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานแบ่งเป็น 2 ส่วนคือหน่วยราชการที่ปกครองส่วนภูมิภาคระดับจังหวัดและหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านตัวแทนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนอกพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานและหน่วยงานท้องถิ่นตัวแทนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกัน

1.ด้านคุณค่าทางวิชาการแหล่งซากดึกดำบรรพ์นอติลอยด์ที่ค้นพบในพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานถือเป็นแหล่งที่น่าสนใจในด้านวิชาการ

2.ด้านศักยภาพในการพัฒนา กรมป่าไม้ที่จัดสรรพื้นที่ป่าชุมชน การกำหนดขอบเขตออกเป็น ส่วน 2คือส่วนการใช้ประโยชน์ชุมชนสามารถที่จะพัฒนาไปตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่และส่วนการอนุรักษ์คือห้ามให้ผู้ใดดำเนินกิจกรรมที่พื้นที่นั้นโดยเด็ดขาด สงวนไว้ซึ่งประโยชน์ในการศึกษาแหล่งซากดึกดำบรรพ์เท่านั้นพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์พื้นฐานของป่าชุมชนท่ากระดานเช่น ป้ายบอกที่ตั้งของสถานที่บริเวณเส้นทางคมนาคมหลัก และป้ายสื่อข้อมูลซากดึกดำบรรพ์ตรงจุดที่พบซากดึกดำบรรพ์ พัฒนาเส้นทางภายในพื้นที่ป่าชุมชนสามารถรองรับการเข้าไปใช้พื้นที่ได้โดยพาหนะทุกประเภท ซึ่งปัจจุบันรองรับพาหนะได้บางประเภทเท่านั้น เช่น รถยนต์ขับเคลื่อนสี่ล้อ รถเอทีวี มอเตอร์ไซต์และจักรยานเสือภูเขาสร้างความร่วมมือระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการผลักดันและพัฒนาพื้นที่ สร้างความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนให้มีความพร้อมในการดำเนินการในพื้นที่เช่นคณะกรรมการป่าชุมชน การอบรมและให้ความรู้ในหลักสูตรต่อเนื่องเรื่องการอนุรักษ์ป่าชุมชน การอบรมการเป็นมัคคุเทศก์ชุมชน และการอบรมเรื่องความรู้เรื่องซากดึกดำบรรพ์กับเยาวชนและชาวบ้านและกระจายกลุ่มความร่วมมือไปยังชาวบ้านส่วนใหญ่ในพื้นที่ด้วยแผนงานที่ชัดเจน

3.ด้านการบริหารจัดการกรมป่าไม้เป็นหน่วยงานหลักมีภารกิจที่ดำเนินการดูแลพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดาน มีหน้าที่หลักในด้านนโยบาย แผน การเสริมการเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชน การกำหนดขอบเขตพื้นที่และคณะกรรมการป่าชุมชนดำเนินการในการดูแลรักษา และรับนโยบายรวมถึงกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่โดยตรงจากกรมป่าไม้รวมถึงการประชาสัมพันธ์ต่อชาวบ้าน การกำหนดกิจกรรมในระดับชุมชนให้เกิดขึ้นในพื้นที่ป่าชุมชน

หน่วยราชการที่ปกครองส่วนภูมิภาคระดับจังหวัดและหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมทั้งตัวแทนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนอกพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดาน

1.ด้านคุณค่าทางวิชาการแหล่งซากดึกดำบรรพ์นอติลอยด์ที่ค้นพบในพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานเป็นแหล่งที่มีความสำคัญแหล่งหนึ่งของประเทศไทย มีซากดึกดำบรรพ์นอติลอยด์ที่สมบูรณ์ หลากหลายและมีขนาดที่ใหญ่อันดับต้นของทวีปเอเชียน่าสนใจในด้านธรณีวิทยา

2.ด้านศักยภาพในการพัฒนาหน่วยงานในระดับจังหวัดและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนอกพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานร่วมกันเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของประชาชนเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต่อยอดด้านการท่องเที่ยวกับกลุ่มนักวิจัยและผู้ที่สนใจในซากดึกดำบรรพ์ทั้งในประเทศและชาวต่างชาติและกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีใจรักในการผจญภัยธรรมชาติ สร้างความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่นและหน่วยงานในท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

3.ด้านบริหารจัดการการสร้างสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวความประทับใจต่อนักท่องเที่ยวจากทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติซากดึกดำบรรพ์ที่แตกต่างจากที่อื่น และทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นด้านกิจกรรมความบันเทิงและเพลิดเพลินกำหนดแผนการส่งเสริมการเป็นแหล่งท่องเที่ยวการประชาสัมพันธ์เรื่องการค้นพบซากดึกดำบรรพ์และกิจกรรมของป่าชุมชน การรองรับด้านการท่องเที่ยวที่ไม่กระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติในป่าชุมชน

หน่วยงานท้องถิ่นรวมทั้งตัวแทนผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดาน

1.ด้านคุณค่าทางวิชาการ หน่วยงานท้องถิ่นและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานร่วมกันสร้างศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อเก็บรักษาซากดึกดำบรรพ์ที่พบในพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลที่เป็นแหล่งอ้างอิงทางธรณีวิทยาของพื้นที่ท่ากระดาน

2.ด้านศักยภาพในการพัฒนากรมป่าไม้และกรมทรัพยากรธรณีดำเนินการประกาศเป็นเขตคุ้มครองแหล่งซากดึกดำบรรพ์ในพื้นที่ป่าชุมชนป้องกันความเสี่ยงต่อการถูกทำลายซากดึกดำบรรพ์ที่อาจจะเกิดการเสียหายหรือสูญหายไปจากพื้นที่ด้วยพรบ.คุ้มครองซากดึกดำบรรพ์พศ.2551 เช่นเดียวกับแหล่งขึ้นทะเบียนนอติลอยด์ท่ากระดาน การเข้าพื้นที่ป่าชุมชนควรแจ้งกับองค์การบริหารส่วนตำบลโรงเรียนและคณะกรรมการป่าชุมชน

3.ด้านบริหารจัดการการประเมินตัวเองพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานเป็นพื้นที่ควรอนุรักษ์และอุทยานธรณีระดับท้องถิ่นคณะกรรมการป่าชุมชนร่วมกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องพัฒนายกระดับตามแนวทางของอุทยานธรณีโลกการเสนอแผนการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่กับกลุ่มนักท่องเที่ยวประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนแม่บทร่วมกับหน่วยงานราชการเพิ่มศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยวเช่นการเพิ่มเส้นทางทำกิจกรรมกับผู้ประกอบการที่พักรีสอร์ทและแพพักจัดเส้นทางการท่องเที่ยวและจุดแวะชมในพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานรวมถึงจุดที่พบซากดึกดำบรรพ์การพัฒนาการเข้าถึงพื้นที่ด้วยพาหนะที่เป็นเอกลักษณ์และเหมาะสมต่อพื้นที่เช่นรถไถลากเกวียนนั่งรถเอทีวีและจักรยานเสือภูเขามีแผนพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานเช่นศาลาพักผ่อนป้ายบอกทางป้ายข้อมูลในจุดศึกษาทรัพยากรธรรมชาติและห้องน้ำร้านขายของชุมชนในอนาคตและการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ในหลายช่องทาง

การศึกษาความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นแหล่งการเรียนรู้ชุมชนเชิงธรณีวิทยาซากดึกดำบรรพ์ของพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในและนอกพื้นที่ ทำให้เห็นแนวโน้มอนาคตของการพัฒนาในพื้นที่ของป่าชุมชนท่ากระดานเป็นไปในทางที่ดีเพราะมีหลายส่วนที่สอดคล้องไปกับเกณฑ์การประเมินตัวเองเพื่อเป็นอุทยานธรณีระดับโลกของยูเนสโก ชุมชนมีความเข้าใจและมีความพร้อม ความกระตือรือร้น และที่จะการทำงานอย่างหนักเพื่อชุมชนท้องถิ่นของตัวเองตามแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้พื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานเป็นแหล่งสร้างโอกาส ทางการศึกษา ทางเศรษฐกิจของชุมชน

การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งอนุรักษ์ทางธรณีวิทยา ซากดึกดำบรรพ์พื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดาน จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งการเรียนรู้ชุมชนเชิงธรณีวิทยาใช้การประเมินแบบประเมินตนเองเพื่อเป็นอุทยานธรณีระดับโลกของยูเนสโก)Global Geopark Network Self Evaluation) ตัวชี้วัดความยั่งยืนของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรณีวิทยาเป็นที่ยอมรับและมาตรฐานระดับโลก การที่จะศึกษาศักยภาพในพื้นที่ใดก็ตาม

แบบประเมินตนเองเพื่อเป็นอุทยานธรณีระดับโลกใช้ได้เสมอ ปัจจุบันในประเทศไทยมีเพียงอุทยานธรณีสตูลเท่านั้นที่มีผลการประเมินเป็นอุทยานธรณีระดับโลก และมีอุทยานธรณีระดับประเทศไทยที่ผ่านคณะกรรมการส่งเสริมการอนุรักษ์แหล่งธรณีวิทยาและจัดตั้งอุทยานธรณี คือ อุทยานธรณีโคราช จังหวัดนครราชสีมา และอุทยานธรณีผาชัน สามพันโบก จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมีพื้นที่ที่มีความสำคัญและโดดเด่นทางธรณีวิทยา ธรรมชาติวิทยา และวัฒนธรรม มีเรื่องราวที่เชื่อมโยงคุณค่าของผืนแผ่นดินกับวิถีชีวิตชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยการอนุรักษ์ การถ่ายทอดความรู้ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามแนวทางของอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก เพื่อเป็นอุทยานธรณีระดับโลกต่อไป (กรมทรัพยากรธรณี, 2556)

จังหวัดสตูลถือเป็นจังหวัดที่ประสบความสำเร็จที่ร่วมกับกรมทรัพยากรธรณีกับการเดินหน้าสู่มิติใหม่นำธรณีวิทยาให้เกิดประโยชน์สู่ชุมชนท้องถิ่นให้มากขึ้น โดยได้นำแนวทางอุทยานธรณีโลกของยูเนสโกมาปรับใช้กับประเทศไทย ในพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านแหล่งธรณีวิทยา ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตผู้คนที่ตรงตามเกณฑ์การประเมินของอุทยานธรณีโลกจากการทำงานมาอย่างยาวนาน โดยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน และเครือข่ายความร่วมมือจากชุมชนในพื้นที่ ในขณะนี้อุทยานธรณีสตูลอุทยานธรณีสตูลเกิดจากความต้องการโดยชุมชนเอง สะท้อนไปสู่แนวทางการทำงานของภาครัฐ ทำให้เกิดประโยชน์แก่ตัวชุมชนโดยตรงและเป็นโครงการที่ดึงแนวความคิดของการบริหารจัดการพื้นที่ตามแบบของยูเนสโกไปใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้อยู่คู่กับวิถีชีวิตพวกคนได้อย่างยั่งยืน อุทยานธรณีสตูล), 2561(

การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาแหล่งอนุรักษ์ทางธรณีวิทยา ซากดึกดำบรรพ์พื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดาน จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับท้องถิ่น ความพิเศษและแตกต่างของพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานนั้นคือ ซากดึกดำบรรพ์นอติลอยด์ที่พบในพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานมีความสมบูรณ์ หลาหลายชนิดพันธุ์ ถึง 3อันดับ ประกอบ ด้วย Order Orthoceras,OrderActinocerasและ Order Tarphyceridaรวมไปถึงมีขนาดที่ใหญ่มากเป็นอันต้นของประเทศไทย ขนาดเฉลี่ยอยู่ที่ เซนติเมตร แสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของสภาพแวดล้อมในอดีต 150 – 50ทำให้พื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานนั้นเป็นแหล่งอ้างอิงทางธรณีวิทยาที่มีซากดึกดำบรรพ์นอติลอยด์ที่สมบูรณ์แหล่งหนึ่งของประเทศไทยและระดับภูมิภาคเป็นแหล่งอันควรอนุรักษ์ทางธรณีวิทยาของประเทศไทยเป็นแหล่งธรรมชาติที่เกิดจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาบริเวณของเปลือกโลก มีโครงสร้างทางธรณีวิทยาที่โดดเด่น สวยงาม และเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ มีคุณค่าทางภูมิศาสตร์ เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่สมควรได้รับการรอนุรักษ์ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา การร่วมมือของคณะกรรมการป่าชุมชน ป่าไม้จังหวัด กรมทรัพยากรธรณี มหาวิทยาลัยมหิดล ทำให้นอติลอยด์ป่าชุมชนท่ากระดานเป็นที่สนใจของผู้ที่สนใจด้านวิชาการจำนวนมาก และความเข้มแข็งของชุมชนโดยคณะกรรมการป่าชุมชนมความสนใจเรื่องซากดึกดำบรรพ์ทั้งที่เป็นเรื่องไกลตัว การเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อให้เข้าใจในสิ่งที่ชุมชนตัวเองมีและมีแผนที่จะพัฒนาต่อไปตามนโยบายของการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับหน่วยงานราชการและสถานศึกษา ทำให้ศักยภาพที่มีปัจจุบันสามารถพัฒนาเพิ่มไปได้มากกว่าขึ้นในอนาคต จากทรัพยากรที่มี เช่น พื้นที่ ซากดึกดำบรรพ์ ทรัพยากรมนุษย์ หน่วยงานราชการ หน่วยงานท้องถิ่น คณะกรรมการป่าชุมชน

การวิจัยครั้งนี้ถือเป็นประโยชน์ต่อการที่ชุมชนที่มีทรัพยากรทางธรณีวิทยาที่โดดเด่นและน่าสนใจแหล่งท่องเที่ยวและคิดเริ่มพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้ยั่งยืน จากการพัฒนาระดับล่างขึ้นไปโดยเริ่มจากชุมชนเอง

สรุป

แหล่งซากดึกดำบรรพ์ป่าชุมชนท่ากระดานมีศักยภาพเพียงต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนเชิงธรณีวิทยาขอแหล่งอันควรอนุรักษ์ทางธรณีวิทยาซากดึกดำบรรพ์ป่าชุมชนท่ากระดานกาญจนบุรี ใช้การประเมินแบบประเมินตนเองเพื่อเป็นอุทยานธรณีระดับโลกของยูเนสโก ผลการประเมินยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ในระดับอุทยานธรณีโลกและระดับประเทศไทยที่ 60 คะแนน โดยอยู่ที่ คะแนนจากการประเมินหน่วยงานท้องถิ่นเท่ากับ 45.75 คะแนน และหน่วยงานผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอุทยานธรณีเท่ากับ 39.02 คะแนน เนื่องยังขาดการดำเนินการอย่างถูกต้องตามทิศทางการพัฒนาอุทยานธรณี ในหลายส่วน

ความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในและนอกพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานมีความสนใจและเห็นความเป็นไปได้ของการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ชุมชนเชิงธรณีวิทยาซากดึกดำบรรพ์ป่าชุมชนท่ากระดาน แนวทางของการอนุรักษ์และการคงอยู่ของซากดึกดำบรรพ์ไม่ให้สูญหาย ด้วย พรบ.คุ้มครองซากดึกดำบรรพ์ พ.ศ. 2551 เป็นเขตคุ้มครองแหล่งซากดึกดำบรรพ์ในพื้นที่ป่าชุมชน พัฒนาพื้นที่โดยชุมชน จัดเส้นทางการท่องเที่ยวและจุดแวะชมในพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานรวมถึงจุดที่พบซากดึกดำบรรพ์ โดยใช้รถไถลากเกวียนนั่ง ร่วมด้วยผู้ประกอบการแพพักและรีสอร์ทพื้นที่ใกล้เคียงใช้เส้นทางพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานในกิจกรรมผจญภัยด้วยรถเอทีวี และจักรยานเสือภูเขา โดยมีแผนพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ศาลาพักผ่อน ป้ายบอกทาง ป้ายข้อมูลในจุดศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ และห้องน้ำ ร้านขายของชุมชนในอนาคต รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ในหลายช่องทาง มีแนวทางของอุทยานธรณีโลกของยูเนสโก ที่ใช้ในการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพการเป็นแหล่งการเรียนรู้ชุมชนเชิงธรณีวิทยาซากดึกดำบรรพ์ของพื้นที่ป่าชุมชนท่ากระดานนั้นต้องเริ่มจากชุมชนเป็นหลักและได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อความคงอยู่อย่างยั่งยืน

อุทยานธรณีของยูเนสโกเป็นสมบัตินานาชาติ ไม่แค่เพียงความน่าสนใจทางธรณีวิทยาเท่านั้นแต่ยังแสดงให้เห็นความอุทิศตนความกระตือรือร้น และการทำงานอย่างหนักของชุมชนท้องถิ่น ที่ต้องบำรุงรักษาพื้นที่อุทยานธรณีโลกเหล่านี้เอาไว้และทำให้มันเป็นแหล่งสร้างโอกาสอย่างสูง ทางการศึกษา ทางเศรษฐกิจ แหล่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพของชุมชนท้องถิ่นอย่างมาก ในพื้นที่บางแห่งห่างไกลความเจริญมากและสวยงามของโลกเราเอาไว้)Dr.beth Taylor, 2008(

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ประสบความสำเร็จโดยได้รับความช่วยเหลือจาก ผศ.ดร.กุลวดี แก่นสันติสุขมงคล ซึ่งเป็นที่ปรึกษาหลักในการวิจัย คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่มีคุณค่า และได้รับการสนับสนุนจากที่ปรึกษาร่วมด้วย ผศ.ดร.ศรัณยา สุจริตกุล และ ดร.ปริญญา พุทธาภิบาล.

ขอบคุณสำหรับจุดเริ่มต้นแรงบันดาลใจและการสนับสนุนจาก ผศ.ดร.ปกรณ์ สุวานิช,ดร. ดวงฤทัย สายแสงสีรุ้ง, ดร.สุรีย์ ธีระรังสิกุล และจุฑาลักษณ์ นวีภาพ ที่สนับสนุนสำหรับการศึกษา

ขอแสดงความขอบคุณผู้ให้ข้อมูลและผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดสำหรับการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างสูงต่อพวกเขา ถ้าไม่มีการศึกษานี้คงไม่ประสบความสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรธรณี, (2553). รายงานฉบับสมบูรณ์ การกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารจัดการแหล่งอนุรักษ์ทางธรณีวิทยา. กรุงเทพฯ : กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมทรัพยากรธรณี, (2555). คู่มือการสำรวจและประเมินแหล่งธรณีวิทยาเพื่อกำหนดเป็นแหล่งอนุรักษ์ธรณีวิทยาและแนวทางการพัฒนาและบริหารจัดการสำนักธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ : กรุงเทพฯ . .และสิ่งแวดล้อม

กรมทรัพยากรธรณี, (2556). แนวทางการจัดตั้งอุทยานธรณีสำนักธรณีวิทยา กรมทรัพยากรธรณี กระทรวง : กรุงเทพฯ . .ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมทรัพยากรธรณี, (2557). แนวทางการอนุรักษ์ทางธรณีวิทยาของกรมทรัพยากรธรณีกองอนุรักษ์และจัดการ : กรุงเทพฯ . ทรัพยากรธรณี กรมทรัพยากรธรณี กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมทรัพยากรธรณี, (2558). คู่มือแนะนำแหล่งท่องเที่ยวทางธรณีวิทยา สวนหินพุหางนาค ตำบลอู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต : กรุงเทพฯ .3 (ปทุมธานี กรมทรัพยากรธรณี (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

กรมทรัพยากรธรณี, (2558). รายงานเบื้องต้นลำดับชั้นหิน ธรณีวิทยาโครงสร้าง และหินอัคนี ในพื้นที่สวนหินพุหางนาค อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานทรัพยากรธรณีเขต: กรุงเทพฯ .3 (ปทุมธานีกรมทรัพยากร (ธรณี กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, (2541). คู่มือพัฒนาและออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.กรุงเทพฯ .

จักรพงษ์ พวงงามชื่น, (2556).การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชนกรณีศึกษา บ้าน : ปีที่ .วารสารวิจัยและพัฒนา มจธ : กรุงเทพฯ .ทาป่าเปา ตำบลทาปลาดุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน36 ฉบับที่ 2 เมษายน มิถุนายน -2556.

สุชาวลี ชูเอน, (2555).การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป่าชุมชน กรณีศึกษา ตำบลวังมะปราง อำเภอวังวิเศษ จังหวัดตรัง : วารสารวิทยบริการ ปีที่ : กรุงเทพฯ .23 ฉบับที่ 3 กันยายน ธันวาคม-2555.

สุทธาสินี วชัรบูล, (2544).รายงานการวิจัยเรื่อง พิพิธภัณฑ์ขุมพลังแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาประเทศอังกฤษ . สำนักงานคณะ : กรุงเทพฯกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

satun-geopark, (2557). เกี่ยวกับอุทยานธรณีสตูล.อุทยานธรณีสตูล : สตูล .

Global Geoparks Network, (2010). STATUTES OF THE INTERNATIONAL GEOSCIENCE AND GEOPARKS PROGRAMME. France: UNESCO

Department of Mineral Resources, (2013). LITHOSTRATIGRAPHY AND MARINE FAUNAL ASSEMBLAGES OF THE ORDOVICIAN THUNG SONG GROUP IN BAN THAKADARN AREA, SI SAWAT DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE, WESTERN THAILAND. Bangkok: Bureau of Fossil Protection, Department of Mineral Resources.

UNESCO, (2018). Satun Geoparks Thailand. Thailand: UNESCO

Noor SyarafinaMohdFauzi, (2015). GeoheritageConservation : Indicators affecting the condition and sustainability of Geopark – a conceptual review. ASLI QoL2015, Annual Serial Landmark International Conferences on Quality of Life ASEAN-Turkey ASLI QoL2015. The Akmani Hotel, Jakarta, Indonesia

MASTURA JAAFAR, (2015). DEVELOPMENT OF ECOTOURISM PRODUCTS IN KILIM GEOPARK BASED ON TOURIST PERCEPTIONS. 4School of Housing Building and Planning, UniversitiSains Malaysia. Percy MabvutoNgwira, (2015). Geotourism and Geoparks: Africa's Current Prospects for Sustainable Rural Development and Poverty Alleviation. UNWTO, Liaison Officer for Zambia, World Tourism Organisation, Capitan Haya, 42, 28020 Madrid, Spain.

Global Geoparks Network, (2015). Self evaluation form. China: UNESCO

การศึกษาอรรถฐานวิเคราะห์: กรณีศึกษาผู้ป่วยจิตเวช

Genre Analysis: Psychiatric Case Studies

พีริยา อารีรัตน์[1*] และ พรศิริ ม่วงสมัย[1]

Peeriya Areerat[1*] and Pornsiri Muangsamai[1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาอัตถภาค (Move) และอนุวัจน์ (step) ในกรณีศึกษาผู้ป่วยจิตเวชกรอบการวิเคราะห์พัฒนาขึ้นจากการปรับเปลี่ยนต้นแบบโครงสร้างอัตถภาคที่เคยเสนอไว้ ได้แก่ ต้นแบบของ Swales ปีค.ศ. 1990 ต้นแบบของ Nwogu ปีค.ศ. 1997 และต้นแบบของ Korneyko I.V. ปีค.ศ. 2017 อัตถภาคและอนุวัจน์จากต้นแบบเหล่านี้ถูกนำมาแก้ไขจนเป็นกรอบการวิเคราะห์ขั้นสุดท้าย และกรอบการวิเคราะห์นี้ได้นำมาใช้ระบุอัตถภาคและอนุวัจน์ในกรณีศึกษาผู้ป่วยจิตเวชคลังข้อมูลที่ใช้คือกรณีศึกษาผู้ป่วยจิตเวชจำนวน 20 กรณีศึกษาที่ตีพิมพ์ในหนังสือทางการแพทย์ 2 เล่ม ได้แก่ หนังสือ *Case Files Psychiatry*และ หนังสือ*100 Cases in Psychiatry Second edition*ประพันธ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยาเวชศาสตร์ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ากรณีศึกษาผู้ป่วยจิตเวชประกอบไปด้วย 3อัตถภาค ประกอบด้วย 5 อนุวัจน์หลักและ 3 อนุวัจน์รอง

คำสำคัญ: อรรถฐานวิเคราะห์/ การวิเคราะห์อัตถภาค/ กรณีศึกษาผู้ป่วยจิตเวช/ แพทยศาสตรศึกษา

Abstract

This study aims to investigate moves and steps in the psychiatric case studies. The analytical framework was modified from previous move analysis models: Swales’s 1990, Nwogu’s 1997, and Korneyko I.V’s 2017 models. The moves and steps from these models were adjusted to develop the final version. This analytical framework was used to identify moves and steps in the psychiatric case studies.The material consists of 20 psychiatric case studies published in two different medical books which are *Case Files Psychiatry and 100 Cases in Psychiatry Second edition* authored by the experts of the psychology medicine. The findings reveal thatthereconsist of 3 moves. There are 5 mandatory stepsand 3 optional steps.

Keywords: Genre analysis/Move analysis/ Psychiatric case study/Medical education

[1]ภาควิชาภาษาต่างประเทศคณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กรุงเทพฯ 10900

[1]Department of Foreign Languages, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Bangkok 10900

* Corresponding author; e-mail address: peeriya.a@ku.th.

Rationale

English is now used as world medium language for exchanging information. With English language, we can access and share knowledge worldwide. However, many Thai students are not skillful in using English because it is not our official language. A large number of graduate students are struggling with reading English-written materials. Although they have to use English for their project presentations or in lectures, Thai students still prefer reading Thai textbooks or other educational documents. Low English proficiency and unfamiliarity with English-written academic discourses of Thai students may be the causes of this problem (Muangsamai, 2018). In medicine, in particular, English plays an important role in medical studies as students must read English written materials, medical textbooks and professional journals to keep up with updated knowledge from different parts of the world (Naruenatwatana and Vijchulata, 2001).Medical students had problems with overall English skills at the moderate level and they needed overall English skills at the highest level (Suraratdecha and Woragittanont, 2016). Therefore, this problem should be solved and these students need to be supported.

English is not only widespread as lingua franca but also as crucial medium of exchange of scientific knowledge, especially in medical sciences. Medical case reports (MCRs) are considered one of the major groups of medical discourse since they comprise a highly significant genre of medical literature. They have some special characteristics which distinguish them from other genres of medical scientific writing. MCRs are purposefully for educational and instructive intentions, direct and personal tone, conciseness and brevity, and material illustrated in a narrative style (Lysanets et al., 2017).MCRs are one gateway to further medical research. As a result, the ability to produce medical case reports with the effective English language discourse is a requirement for the enhancement of worldwide medical communication and medical knowledge.

Patients' conditions and treatments are reported through one type of medical text called case report. This report is used as case study model for novice medical staff and medical students. The reading of a case study allows learning via 'pattern recognition', in other words, the overall picture of patient's conditions, which include history, care, and progress (Aitken and Marshall, 2007). Pattern recognition provides the specific strength of describing the clinical decision-making that makes progress throughout the treatment, not just presenting particular elements (Aitken and Marshall, 2007;Kunt-Akbaş, 2013). In addition, reading a case study is one way to prepare medical students and also new doctors, especially NNS to be ready for the real situation. However, how it is writtenor used in English medical cases has not been much studied. Therefore, this study aims to

investigate the standard pattern in the psychiatric case studies for the sake of learning for medical students and new doctors.

This study aims to analyze medical cases in search for moves, steps they have in common based on communicative purposes in this type of genre. Recognition of the language patterns of the case studies on some of the most serious health issues which are depression and anxiety can facilitate medical students or novice doctors' diagnosis practice. The findings of the study can be a guideline for medical students and new psychiatrists to read case reports effectively, and from their familiarity with the case structures, to apply the knowledge to write their own case reports in clinical settings. Furthermore, the findings could be practically applied to teaching medical English to NNS.

METHODOLOGY

Material

The material consists of 20 psychiatric case studies published in two different medical books which are *Case Files Psychiatry and 100 Cases in Psychiatry Second edition* authored by the experts of the psychology medicine.

Context of medical cases

The medical cases from the *Case Files Psychiatry and 100 Cases in Psychiatry Second edition* are the simulated clinical cases and medical scenario cases by the experts of the psychology medicine, allowing medical students and new psychiatrists to extend their knowledge. The cases were written to be representatives of typical patient representation.

Data Collection

In this study, the sample consists of 20 psychiatric case studies. 10 qualified case studies from each book will be purposively selected. The main criteria adopted for the selection of the material are:

1. Focusing on anxiety and depression cases.
2. Available in medical libraries in Thailand by visiting medical school libraries and searching onlinelibraries from various medical schools in Thailand such as Faculty of Medicine at Chulalongkorn University, and KhonKaen University.

Data Analysis

In this study, a combination of quantitative and qualitativeapproaches will be used. Firstly, a quantitative examination is applied to count and analyze the frequency of the move structure of 20 psychiatric case studies within genre analysis framework. Subsequently, a qualitative approach will be applied to describe the findings.

The steps in analyzing data are presented as follows:

1. Purposive sampling of 20 cases relating to anxiety and depression from two different medical books which are *Case Files Psychiatry and 100 Cases in Psychiatry Second edition.*
2. Reading each case to identify communicative purposes.
3. Define moves and steps based on thecommunicative purposesunder the frameworks of Swales's 1990, Nwogu's 1997, and Korneyko I. V's 2017 models.
4. Analyzing the moves and steps of the cases manually and recording them in the coding book.
5. Rereading and re-examining those cases for consistency.
6. Counting the frequency of each move and step.
7. Identifying and counting frequency of grammatical features manually and statistically.
8. Validating the results by a professorfrom Kasetsart University.

RESULTS OF THE STUDY

Move and Move structures of psychiatric case studies

The Move analysis of psychiatric case studies revealed that there are 3 Moves. Move 1, "Introducing the case," is to introduce the case, provide patient information, present background information such as age, gender, occupation, and ethnicity. Move 2, "Psychiatric history," reports psychiatric history, previous diseases, operations, and medications. Move 3, "Examination and findings," states positive and negative findings with details in the mental state, including general appearance, mood, speech, actions, thoughts, etc. Moreover, each Move has several steps that will be illustrated in the section below.

Move 1: Introducing the case

Step 1: Patient information includes age, gender, occupation, and ethnicity.

Example: A 16-year-old girl (B1C2)

A 33-year-old female artist (B1C6)

Step 2: Caretaker refers to a person who comes with the patient to meet a psychiatrist.

Example:

A 40-year-old schoolteacherattends his general practitioner surgery with his wife (B2C2)

A 34-year-old bank managerattends the general practice surgery with her 8-year-old son,who is suffering from asthma. (B2C4)

Step 3: Major complaints

Example

She says that her mood is depressed, she has no energy, and she is not interested in doing things she normally enjoys. (B1C2)

During these episodes, she readily angers and berates her loved ones. (B1C6)

Step 4: Details of major complaints

Example

She describes being “afraid" of elevators since adolescence, after being stuck in one for over 1 hour. (B1C8)

The man states that he was recently promoted to a position within his company that requires him to speak in front of an audience of approximately 100 people. (B1C10)

Move 2: Psychiatric history

Step 1: Psychiatric history of diagnosis

Example:

He was diagnosed with major depression for the first time 20 years ago. (B1C4)

She had a brief course of cognitive behaviour therapy (CBT) in the past and although

He was first diagnosed with depression 5 years ago and responded well to citalopram 20 mg once a day, which was discontinued after a year. (B2C7)

Step 2: Family psychiatric history

Example:

Her family history is positive for schizophrenia in one maternal aunt. (B1C1)

His father has been diagnosed with Alzheimer's dementia. He remembers his mother being anxious for much of his childhood. (B2C2)

Move 3: Examination and findings

Step 1: Mental state examination is the stage that the psychiatrists observe, question, and examine the patients with details in mental state including general appearance, mood, speech, actions, thoughts, etc.

Example:

On mental status examination, the patient appears well dressed and groomed. She acts tired but is cooperative, with good eye contact. (B1C1)

Her speech is of normal rate and volume. Her mood is anxious and low. (B2C4)

Step 2: Physical examination is the stage that the psychiatrists examine vital signs, pulmonary examination, cardiac examination, and etc. Positive and negative findings with details in physical stage is shown.

Example :

Her physical examination reveals a blood pressure of 110/70 mm Hg and a temperature of 98°F (36.7°C). (B1C1)

Physical examination is unremarkable apart from tachycardia of 100/min.(B2C3)

The experiment of moves and move structures of each psychiatric case studies will be presented in the following tables. Table 1 represents move and move structures of psychiatric case studies. The moves or the steps that occur over 60% was considered mandatory while those below 60% were optional (Muangsamai, 2018).

Table 1 Moves and move structures of psychiatric case studies

Case	**Move**							
	Move 1: Introducing the case				Move 2: Psychiatric history		Move 3: Examination and findings	
	Step 1 Patient information	Step 2 Caretaker	Step 3 Major complaints	Step 4 Details of major complaints	Step 1 Psychiatric history of diagnosis	Step 2 Family psychiatric history	Step 1 Mental state examination	Step 2 Physical examination
B1C1	1	0	1	1	1	1	1	1

B1C2	1	1	1	1	1	0	1	0
B1C3	1	1	1	1	1	0	1	0
B1C4	1	0	1	1	1	0	0	0
B1C5	1	0	1	1	1	0	1	1
B1C6	1	0	1	1	1	0	1	0
B1C7	1	0	1	1	1	0	1	1
B1C8	1	0	1	1	0	0	0	0
B1C9	1	0	1	1	1	1	1	1
B1C10	1	0	1	1	1	0	0	0
B2C1	1	1	1	1	1	1	1	1
B2C2	1	1	1	1	1	1	1	1
B2C3	1	0	1	1	1	0	1	1
B2C4	1	1	1	1	1	1	1	1
B2C5	1	1	1	1	1	0	1	1
B2C6	1	0	1	1	1	0	1	0
B2C7	1	1	1	1	1	1	1	1
B2C8	1	0	1	1	1	0	1	1
B2C9	1	1	1	1	1	1	1	0
B2C10	1	1	1	1	0	0	1	0
Total	20	9	20	20	18	7	17	11
%	100	45	100	100	90	35	85	55

Table 1 represents individual moves and move structures of psychiatric case studies in each case. The finding shows that Move 1 (Introduction of the case), Step 1 (Patient information), Step 3 (Major complaints), and Step 4 (Details of major complaints) which occurred in every case (100%) are fundamental parts in the medical case report. On the other hand, Step 2 (Caretaker) is considered optional, as they appear only 45%.

In Move 2, Step 1 (Psychiatric history diagnosis) is considered mandatory in MRC, as it occurred 90%.

Unlike Move 2 Step 1 which is mandatory, Step 2 (Family psychiatric history) is optional with 35% occurrences. It occurred only 7 cases (B1C1, B1C9, B2C1, B2C2, B2C4, B2C7, B2C9).

Table 2 Cases that contain every Move and Steps

Case	Move							
	Move 1: Introducing the case				Move 2: Psychiatric history		Move 3: Examination and findings	
	Step 1 Patient information	Step 2 Caretaker	Step 3 Major complaints	Step 4 Details of major complaints	Step 1 Psychiatric history of diagnosis	Step 2 Family psychiatric history	Step 1 Mental state examination	Step 2 Physical examination
B2C1	1	1	1	1	1	1	1	1
B2C2	1	1	1	1	1	1	1	1
B2C4	1	1	1	1	1	1	1	1
B2C7	1	1	1	1	1	1	1	1

Table 2 shows that, there were 4 cases (B2C1, B2C2, B2C4, and B2C7) that contain every move and step. They consist of theintroduction of the case, caretaker, signs, relevant events, psychiatric history diagnosis, family psychiatric history, mental state examination, and physical examination.

Table 3 Cases with every Move but without some Steps

Case	Move							
	Move 1: Introducing the case				Move 2: Psychiatric history		Move 3: Examination and findings	
	Step 1 Patient information	Step 2 Caretaker	Step 3 Major complaints	Step 4 Details of major complaints	Step 1 Psychiatric history of diagnosis	Step 2 Family psychiatric history	Step 1 Mental state examination	Step 2 Physical examination
B1C1	1	0	1	1	1	1	1	1
B1C2	1	1	1	1	1	0	1	0
B1C3	1	1	1	1	1	0	1	0
B1C5	1	0	1	1	1	0	1	1
B1C6	1	0	1	1	1	0	1	0
B1C7	1	0	1	1	1	0	1	1
B1C9	1	0	1	1	1	1	1	1
B2C3	1	0	1	1	1	0	1	1

B2C5	1	1	1	1	1	0	1	1
B2C6	1	0	1	1	1	0	1	0
B2C8	1	0	1	1	1	0	1	1
B2C9	1	1	1	1	1	1	1	0
Lack	0	8	0	0	0	9	0	5
%	0	66.67	0	0	0	75	0	41.67

Table 3 reveals12 cases (B1C1, B1C2, B1C3, B1C5, B1C6, B1C7, B1C9, B2C3, B2C5, B2C6, B2C8, B2C9) that contain every move but do not have some steps. For example, B1C1 contains all the moves but do not contain Step 2 “Caretaker” in Move 1 (Introducing the case).

There are also some cases that lack some moves as shown in following table.

Table 4 Cases without some Moves

Case	**Move**							
	Move 1: Introducing the caseMove 2: Psychiatric historyMove 3: Examination and findings							
	Step 1 Patient information	Step 2 Caretaker	Step 3 Major complaints	Step 4 Details of major complaints	Step 1 Psychiatric history of diagnosis	Step 2 Family psychiatric history	Step 1 Mental state examination	Step 2 Physical examination
B2C10	1	1	1	1	0	0	1	0
B1C4	1	0	1	1	1	0	0	0
B1C10	1	0	1	1	1	0	0	0
B1C8	1	0	1	1	0	0	0	0

Table 4 shows that while Move 1 is present in all the cases,Move 2 and Move 3 are not. Move 2 in B2C10 was missing while B1C4 and B1C10 did not have Move 3. In B1C8, there were neither Move 2 nor Move 3. However, the three moves are still mandatory for they appear in over 85% of the cases under investigation.

CONCLUSION

It can be summarized thatthere are 3 moves in psychiatric case studies; Move 1 (Introduction of the case), Move 2 (Psychiatric history), and Move 3 (Examination and findings), all of

which occur in almost all the cases. There are 5 mandatory move structures; Move 1 (Introduction of the case), Step 1 (Patient information), Step 3 (Major complaints), Step 4 (Details of major complaints) which are considered as fundamental parts in medical case studies as they occurred in every case (100%).Move 2, Step 1 (Psychiatric history diagnosis) is considered mandatory in MCRs, as it occurred 90%. In the same vein, Move 3 Step 1 (Mental state examination) appear 85%. With more than 85% occurrence, these 5 steps are quantitatively justified to be mandatory. On the other hand, there are 3 optional steps; Move 1 Step 2 (Caretaker), Move 2 Step 2 (Family psychiatric history), and Move 3 Step 2 (Physical examination) with less than 60% occurrences. That caretaker appears 45% may be because in some cases the patient might come alone to meet the psychiatrist for the reasons of privacy in order to keep their mental treatment confidential. In contrast, other patients may need someone to accompany them. For instance, parents come with their child or husbands with wives. That family psychiatric history appears in 35% of the case studies, it is possible because patients may not want to disclose information about their family. The family relationship may be one of the reasons why patients do not want to talk about it, or it is possible that doctors and patients are not close enough to discuss this. That Physical examination appears 55% may be because the body of mental patients, usually very good, through the existing medical means. For example, B2C1mentioned that "Physical examination is unremarkable". This can imply that the patient is physically normal but has a mental illness.There is no way to check through a machine, but there are a small number of psychiatric patients whose medical condition such as epilepsy can be detected by machines.The findings of this study can be a guideline for medical students and new psychiatrists to read case reports effectively, and from their familiarity with the case structures, to apply the knowledge to write their own case reports in clinical settings. Furthermore, the findings could be applied to teaching medical English.

Acknowledgement

The researcher would like to express my sincere gratitude to my advisor Dr.PornsiriMuangsamai for encouragement and support. This study would not have been completed successfully without her kindness. I am deeply grateful for my advisor and other professors from Department of foreign language, Faculty of Humanities, Kasetsart University.

References

Aitken, Leanne M. and Andrea P. Marshall. 2007.“Writing a case study: ensuring a meaningful contribution to the literature.”**Australian Critical Care**.20 :132-136.

Eugene, C. T. and Debra L. K. 2016. **Case Files Psychiatry**. 5th ed.. New York:McGraw-Hill Education.

KuntAkbaş. 2013. **A Genre Analysis of Medical Case Reports**(Online) https://www.academia.edu/2452076/A_Genre_Analysis_of_Medical_Case_Reports

Korneyko I. V. 2017. **Medical Case Description: a Genre-analytical Approach** (Online) http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/16691

Lysanets, Y.&Morokhovets, H.&Bieliaieva, O. 2017. **Stylistic features of case reports as a genre of medical discourse**. Journal of Medical Case Reports. 11. 10.1186/s13256-017-1247-x.

Muangsamai, P. 2018. "Analysis of moves, rhetorical patterns and linguistic features in new scientist articles." **Kasetsart Journal of Social Sciences** 39 (2): 236-243.

Naruenatwatana, N., &Vijchulata, B. 2001. A Study of the Needs of Medical Students in the Use of Academic English Perceived by Three Groups: Medical Students, Teachers of English and Subject Teachers. SLLT Journal 2001. 1-23.

Nwogu, Kevin Ngozi. 1997. “The medical research paper: structure and functions.” **English for Specific Purposes**. 16(2):119-138.

Suraratdecha, S.and Woragittanont, I. 2016. “Needs Analysis of Studying English for Medical Students in a University with the Aim of ASEAN Economic Community (AEC).” **Journal of Graduate Study in Humanities and Social Sciences** 5 (1): 138-169

Swales, John M. 1990. “**Genre analysis: English in academic and research settings**”. Cambridge: Cambridge University Press.

Wright, B. et al. 2017.**100 Cases in Psychiatry**. Boca Raton: CRC Press.

การศึกษาความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานคร
The Study of Willingness to Pay for Municipal Solid Waste Management Fee in Bangkok

วริศรา ธีรวิทยาอาจ[1*] และ สัณหะ เหมวนิช[1]
Varisara Theerawithayaart[1*] and Sanha Hemvanit[1]

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเต็มใจที่จะจ่ายและปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล 410 ชุด อาศัยแนวคิดการสมมติเหตุการณ์ให้ประเมินมูลค่า (CVM) แบบถามปลายปิดสองรอบ ร่วมกับแบบจำลองสมการถดถอยแบบช่วง (Interval Regression Model) มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยความเต็มใจที่จะจ่ายของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 179บาท ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายของประชาชนโดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ประกอบด้วย6 ปัจจัย ดังนี้ จุดรวบรวมขยะมูลฝอยสามารถเข้าถึงได้ง่ายการโฆษณาและประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมพิเศษ การให้บริการรับเรื่องร้องเรียน การให้บริการชำระค่าธรรมเนียม ภาพป้ายแสดงรายละเอียดต่างๆการศึกษาครั้งนี้ค้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างจะมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น เมื่อมีการปรับปรุงคุณภาพการบริการ เนื่องจากผู้ที่ไม่เต็มใจจ่ายคิดว่าได้รับประโยชน์ในการได้รับบริการเท่าเดิม

คำสำคัญ: ความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมขยะมูลฝอยส่วนประสมทางการตลาด

[1]ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
[1]Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University
* Corresponding author; e-mail address: warisara.thee@gmail.com

Abstract

This research has objectives to study the willingness to pay and factors affecting willingness to pay for municipal solid waste management in Bangkok. Sampling by questionnaire totally 410 sample for study socioeconomic factors that influence to willingness to pay. The methods used for this study are Contingent valuation method in type of Double Bounded CVM together with Interval Regression Model. The result form sampling population to valuation of willingness to pay municipal solid waste management fee was average 179 bath. The factors affecting people' willingness to pay that have statistical significance level of 0.05 consist of 6 aspects. These factors include: access to waste collection points, advertising, special events, receive a complaint, payment channels and signs. We found that sample will be willing to pay more municipal solid waste management fee when service quality is improved.

บทนำ

ปัจจุบันขยะเป็นปัญหาสำคัญที่หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยต้องประสบปัญหา โดยมีสาเหตุจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ทำให้มีการบริโภคทรัพยากรเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้มีจำนวนขยะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี (สำนักงบประมาณของรัฐสภา, 2560) กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงและมีประชากรมากเป็นอันดับ 1 ของประเทศไทย และมีการผลิตขยะมูลฝอยมากที่สุด (ตารางที่ 1) ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2560 มีปริมาณ 13,327 ตันต่อวันหรือประมาณ 4.86 ล้านตันต่อปี (ร้อยละ 18 ของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั้งหมด) (กรมควบคุมมลพิษ, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการเกิดขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานครที่มีปริมาณเฉลี่ยต่อคนสูงที่สุด คือ 0.00235 ตันต่อคนต่อวัน

Table 1 Solid waste data in 2017 (Classified by top 5 provinces)

Province	The amount of solid waste generated (Tons per day)	Population (people)	Solid waste generation rate (Tons per people day)
Bangkok	13,327	5,682,415	0.00235
Chon Buri	2,547	1,509,125	0.00169
Nakhon Ratchasima	2,458	2,639,226	0.00093
SamutPrakan	2,445	1,310,766	0.00187
KhonKaen	1,836	1,805,910	0.00102
Total	**74,998**	**66,188,503**	**0.00113**

Note. From "Report of the Situation of Municipal Solid Waste Disposal Facilities in Thailand 2017" by Pollution Control Department (2018)

พร้อมทั้งเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ผู้อำนวยการสำนักสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานคร นายชาตรี วัฒนเขจร ได้เปิดเผยว่า จากอัตราค่าธรรมเนียมเก็บขนขยะมูลฝอยของกรุงเทพมหานคร ที่เก็บเดือนละ 20 บาท โดยใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ซึ่งไม่สะท้อนค่าใช้จ่ายที่แท้จริงในปัจจุบัน หากพิจารณาจากค่าธรรมเนียมเดิมที่เก็บเดือนละ 20 บาทจะได้จำนวนเงินประมาณร้อยละ 9 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมด ดังนั้น สำนักสิ่งแวดล้อมจึงจะเก็บค่าธรรมเนียมจัดเก็บขยะมูลฝอย อัตราใหม่ 80 บาทต่อเดือน ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง ค่าธรรมเนียมการให้บริการในการจัดการสิ่งปฏิกูล หรือมูลฝอยตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข พ.ศ. 2562 โดยรายได้ที่เกิดจากการปรับเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมจะทำให้กรุงเทพมหานครมีงบประมาณเพิ่มขึ้นที่สามารถนำไปใช้ในการบริหารงานด้านอื่นๆ ทั้งเรื่องการรักษาความสะอาด และการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในกรุงเทพมหานคร (มติชนออนไลน์, 2562)

ดังนั้น การศึกษาถึงพฤติกรรมของประชาชนที่เป็นผู้ผลิตขยะมูลฝอยจึงเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยภาครัฐและเอกชน ให้หันมาส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน โดยเฉพาะประเด็นเรื่องความเต็มใจที่จะจ่าย และปัจจัยที่มีผลต่อค่าความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งหากทราบถึงความเต็มใจที่จะจ่ายและปัจจัยที่มีผลต่อค่าความเต็มใจที่จะจ่ายแล้ว จะทำให้สามารถนำไปกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมให้สอดคล้องความเต็มใจที่จะจ่าย พร้อมทั้งปรับนโยบายและกำหนดแผนการตลาดในการให้บริการประชาชน ทำให้ประชาชนลดการสร้างขยะมูลฝอย และสามารถคัดแยกขยะมูลฝอยได้โดยง่ายและสะดวกมากยิ่งขึ้น หากมีการคัดแยกขยะและลดการสร้างขยะย่อมส่งผลให้ทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถลดต้นทุนในการจัดการขยะ ลดการทำลายสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดผลกระทบในเชิงบวกต่อเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษามูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย ในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย ในกรุงเทพมหานคร

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด7Psตามแนวคิดของ Kotler and Keller (2016) ได้กล่าวถึง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ว่ามี1. ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ หมายถึง สินค้าหรือบริการที่ทางบริษัทได้นำเสนอออกขายสู่ตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ 2. ปัจจัยด้านราคา 3. ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย คือ ช่องทางในการเคลื่อนย้ายสินค้าหรือบริการจากองค์กรออกสู่ตลาดเพื่อให้ถึงมือของผู้บริโภคได้ทันเวลาและสอดคล้องกับความต้องการ4. ปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดเป็นกิจกรรมด้านการออกแบบสิ่งจูงใจและการสื่อสารด้านการตลาดเพื่อสร้างความพึงพอใจให้เกิดกับลูกค้า5. ปัจจัยด้านบุคคล คือ พนักงานที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กร 6. ปัจจัยด้านกระบวนการ เป็นวิธีการส่งมอบคุณภาพการบริการให้กับผู้มาใช้บริการ 7. ปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ คือสถานที่และสิ่งแวดล้อมรอบบริเวณพื้นที่ให้บริการ รวมถึงองค์ประกอบต่างๆ ที่สามารถจับต้องได้และสิ่งอำนวยความสะดวกต่อผู้ปฏิบัติงานและลูกค้าที่มาใช้บริการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถาม โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนผู้ที่มีสัญชาติไทย เป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจในครัวเรือน และพักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้เทคนิคการสมมติเหตุการณ์ให้ประเมินมูลค่า (CVM)และกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรTaro Yamane ที่ระดับความเชื่อมัน 95% จะได้จำนวนตัวอย่างที่เหมาะสม 400 ตัวอย่าง โดยการสุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในแต่ละพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

วิธีการสมมติเหตุการณ์ให้ประเมินค่า (Contingent Valuation Method: CVM) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มิได้มีการซื้อขายผ่านระบบตลาด เป็นวิธีการที่ให้บุคคลยอมรับหรือเสนอราคาที่จะจ่าย หากปริมาณหรือคุณภาพสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปตามที่กำหนดในเหตุการณ์ที่สมมติ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะใช้เทคนิค CVM ในการประเมินมูลค่าเพื่อศึกษาความเต็มใจที่จะจ่ายและปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย โดยความเต็มใจที่จะจ่ายมีการใช้รูปแบบคำถามปลายปิดสองชั้นเพื่อหาค่าเฉลี่ยความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย ราคาฐานเริ่มต้นเท่ากับ 80 บาท เนื่องจากเป็นอัตราค่าธรรมเนียมใหม่ที่จะมีการปรับเปลี่ยนเพื่อเรียกเก็บจากประชาชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ แบบจำลอง Regression Model และ สมการถดถอยแบบช่วง (Interval Regression) มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลดังกล่าวจะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผล โดยการวิเคราะห์แบ่งเป็น 3ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปทางสังคมและความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบการจัดการขยะของกรุงเทพมหานคร จะใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ทำการวิเคราะห์ความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ของตัวแปร

2. การวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนต่อรูปแบบการจัดการขยะและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่างเรียงระดับความคิดเห็น โดยการใช้มาตรวัดมาตรส่วนประเมินค่าตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert’s Scale) จากนั้นจะทำการรวบรวมคะแนนจากระดับความคิดเห็น นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

3. การวิเคราะห์ความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย โดยเทคนิคการสมมติเหตุการณ์ให้ประเมินมูลค่าContingent Valuation Method (CVM) โดยใช้รูปแบบคำถามแบบคำถามปลายปิดสองชั้นDouble Bounded Close-ended

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยความเต็มใจที่จะจ่ายและปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษา พบว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถาม 410 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 267 คน คิดเป็นร้อยละ 65.12 อายุ 27-29 ปี จำนวน 126คน คิดเป็นร้อยละ 30.73 มีสถานะภาพโสด จำนวน 312 คน คิดเป็นร้อยละ 76.10 สำเร็จการศึกษาโดยใช้เวลาศึกษา 16 ปี เป็นจำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 55.61 มีอาชีพพนักงานบริษัท/ห้างร้านเอกชน จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 63.41 ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน น้อยกว่าหรือเท่ากับ 15,000 บาท จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 30.49

2. พฤติกรรมและความคิดเห็นในการกำจัดและลดขยะมูลฝอยของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการศึกษา พบว่าด้านพฤติกรรมในการลดและแยกขยะ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการปฏิเสธการรับถุงพลาสติกและมีการนำถุงผ้า/ถุงพลาสติกที่ใช้ซ้ำได้ไปซื้อของที่ร้านสะดวกซื้อ ($\bar{X}$= 4.23) พร้อมทั้งมีพฤติกรรมการแยกขยะรีไซเคิล เพราะสามารถสร้างรายได้ คิดเป็นร้อยละ 35.37 โดยวิธีในการเก็บค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยที่ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการมากที่สุด คือ การจัดเก็บแบบอิเล็กทรอนิกส์ E-payment คิดเป็นร้อยละ 61.46

3. สถานการณ์สมมติเพื่อหาความเต็มใจที่จะจ่าย

ผลการศึกษา จากการประมาณค่าจากแบบจำลองประมาณค่าแบบช่วง ได้ค่าเฉลี่ยความเต็มใจที่จะจ่ายของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 179บาท

สาเหตุที่เต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย ณ ราคาเสนอเริ่มต้น 80 บาทต่อเดือน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คิดว่าตนเองเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดขยะ จึงควรมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาขยะ จำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 และสาเหตุของผู้ที่ไม่เต็มใจที่จะจ่าย ณ ราคาเสนอเริ่มต้น 80 บาทต่อเดือน คือ ค่าธรรมเนียมที่เพิ่มขึ้นจากเดิม แต่ได้รับประโยชน์เท่าเดิม จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 45.05

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด7Psที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติมีทั้งหมด 6 ปัจจัยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย

จุดรวบรวมขยะมูลฝอยสามารถเข้าถึงได้ง่ายมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในทิศทางบวก กล่าวคือ จุดรวบรวมขยะมูลฝอยสามารถเข้าถึงได้ง่าย มีโอกาสที่จะเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น 18.61 บาท

ปัจจัยด้านส่งเสริมการตลาด

การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ถึงการบริการและกิจกรรมต่างของกรุงเทพมหานครมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในทิศทางบวก กล่าวคือการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ถึงการบริการและกิจกรรมต่างๆ มีโอกาสที่จะเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น25.62 บาท

การจัดกิจกรรมพิเศษมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในทิศทางบวก กล่าวคือการจัดกิจกรรมพิเศษ มีโอกาสที่จะเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น26.81 บาท

ปัจจัยด้านกระบวนการให้บริการ

บริการรับเรื่องร้องเรียนมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในทิศทางลบ กล่าวคือการให้บริการรับเรื่องร้องเรียน มีโอกาสที่จะเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานครลดลง22.90 บาท

บริการรับชำระค่าธรรมเนียมมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในทิศทางบวก กล่าวคือการให้บริการรับชำระค่าธรรมเนียมผ่านช่องทางต่างๆ มีโอกาสที่จะเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น17.36 บาท

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ป้ายแสดงรายละเอียดการเก็บขยะชัดเจน มีความเหมาะสมมีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในทิศทางบวก กล่าวคือป้ายแสดงรายละเอียดต่างๆชัดเจนเข้าใจง่าย มีโอกาสที่จะเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น 25.11 บาท

Table 2 Factors affecting the willingness to pay for municipal solid waste management fee in Bangkok

Variable	Coef.	Std. Err.	P>$\|z\|$
Place			
Access to waste collection points	18.61115	9.24156	0.044
Promotion			
Advertising	25.6183	11.0439	0.020
Special events	26.8067	10.19432	0.009
Process			
Receive a complaint	-22.90359	10.71668	0.033
Payment channels	17.35671	6.659674	0.009
Physical environment			
Signs	25.11081	9.146649	0.006

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ประชาชนค่าเฉลี่ยความเต็มใจที่จะจ่ายของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 179บาท และกลุ่มตัวอย่างจะมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น เมื่อมีการปรับปรุงคุณภาพการบริการ เนื่องจากผู้ที่ไม่เต็มใจจ่ายคิดว่าจะได้รับประโยชน์ในการได้รับบริการเท่าเดิม

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานครจากการศึกษาพบว่า มีปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจที่จะจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอยในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05ประกอบด้วย ปัจจัยจุดรวบรวมขยะมูลฝอยสามารถเข้าถึงได้ง่ายปัจจัยการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ปัจจัยการจัดกิจกรรมพิเศษ ปัจจัยการให้บริการชำระค่าธรรมเนียม และปัจจัยภาพป้ายแสดงรายละเอียดต่างๆโดยทั้ง 5 ปัจจัยดังกล่าวส่งผลในทิศทางบวกต่อความเต็มใจจ่ายค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวุฒิ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะของเทศบาลนคร พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผลดังนี้ว่า ปัจจัยด้านการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดการขยะมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะและสอดคล้องกับการศึกษาของ ช่อผกา (2558) ได้ศึกษาเรื่อง ความเต็มใจจ่ายและความคาดหวังการให้บริการส่วนเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของการประปาส่วนภูมิภาค พบว่า ลักษณะความเต็มใจจ่ายของผู้ใช้น้ำเมื่อการประปาส่วนภูมิภาคมีการให้บริการเพิ่มเติม เช่น เครื่องชำระค่าน้ำออนไลน์ยี่สิบสี่ชั่วโมง กลุ่มตัวอย่างจะเต็มใจจ่าย เพราะมีความสะดวกสบาย รวดเร็วและเพิ่มทางเลือกให้กับประชาชน และพบว่าความคาดหวังในคุณภาพการให้บริการส่งผลต่อความเต็มใจจ่ายของผู้ใช้น้ำการประปาส่วนภูมิภาค เช่น ผู้ใช้บริการน้ำมีความคาดหวังต่อความชัดเจนของป้ายแนะนำช่องทางการให้บริการส่วนปัจจัยการให้บริการรับเรื่องร้องเรียน จะเป็นปัจจัยที่ส่งผลในทิศทางลบต่อความเต็มใจจ่าย อาจจะเพราะว่า ประชาชนเล็งเห็นว่าการร้องเรียนเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก ระยะเวลาแก้ไขปัญหายาวนาน จึงไม่เป็นปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเต็มใจที่จะจ่ายค่าค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการศึกษาไปใช้

หน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรมีพัฒนารูปแบบการจัดการขยะที่เอื้อต่อประชาชนมากยิ่งขึ้นและเพื่ออำนวยความสะดวกต่อเจ้าพนักงาน พร้อมทั้งมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความตระหนักรู้และทักษะที่จำเป็นในการจัดการขยะ และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้กับประชาชน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้ประกอบการเอกชน ภาครัฐ เพื่อให้เห็นภาพ และปัญหาในมุมมองของผู้ให้บริการมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งนำผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ไม่ว่าจะเป็นการคาดคะเนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนในการคัดแยกขยะในครัวเรือน ต่อนโยบายหรือวิธีการในการช่วยจัดการขยะในวิธีใหม่ๆ

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. 2561. **รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทยปีพ.ศ.2560.** กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

. 2562. **สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2561.** กรุงเทพมหานคร:มงคลการพิมพ์.

ช่อผกา เหลืองช่างทอง. 2558. **ความเต็มใจจ่ายและความคาดหวังการให้บริการส่วนเพิ่มในผลิตภัณฑ์ของการประปาส่วนภูมิภาค**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐวุฒิ ผดุงเพียร. 2560. **ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยสยาม.

มติชนออนไลน์. 2562. **คนกรุงจ่ายค่าขยะอัตราใหม่ บ้านละ 80 บาท/เดือน วันละไม่เกิน 20 ลิตร เริ่ม 1 ต.ค. นี้.**(Online).https://www.matichon.co.th/local/news_1488031, 9 กันยายน 2562.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2558. **การบริหารจัดการขยะ: กรณีจังหวัดสงขลาและกรุงเทพมหานคร.** กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

Kotler, P. and Keller, K. 2016. **Marketing Management**..New Jersey: Pearson Education.

ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวอ้อยสดของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น

Factor Affecting Green Harvesting Practice Adoption of Farmers in KhonKaen Province

ดลนภา ทองงาม[1] , ธนาภรณ์ อธิปัญญากุล[1] และ จักรกฤษณ์ พจนศิลป์[1]

Donnapa Thongngam[1], Thanaporn Athipanyakul[1] and Chakrit Potchanasin[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวอ้อยสดของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น โดยใช้ข้อมูลจากโครงการ การวางแผนการผลิตอ้อยภายใต้ความเสี่ยงและความไม่แน่นอน จำนวน 304 ตัวอย่าง และประยุกต์ใช้แบบจำลองแทม (Technology Acceptance Model:TAM) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวอ้อยสดของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น มีปัจจัยที่มีอิทธิพลทางบวกต่อการการยอมรับเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวอ้อยสดของเกษตรกร ได้แก่ การรับรู้ถึงความคิดของกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ได้การใช้งาน การรับรู้ถึงความยากง่ายในการเทคโนโลยี และการเผยแพร่เทคโนโลยี

คำสำคัญ: การยอมรับเทคโนโลยี, การเก็บเกี่ยวอ้อยสด, ขอนแก่น

Abstract

This research study focused on the factor affecting the adoption of green sugarcane harvesting practice adoption of farmers in KhonKaen province. Data were collected under the sustainable sugarcane production is subject to risks and uncertainties. Project by interviewing 304 sugar farmers and a Technology Acceptance Model (TAM) was adopted to identify factor affecting the adoption of green sugarcane harvesting. The data were analyzed by Structural Equation Modeling (SEM). The study revealed that factor affecting the adoption of green sugarcane harvesting practice adoption of farmers in KhonKaen province.

The results of hypothesis testing revealed that factors affecting were Subjective norm (SN)Perceived Usefulness (PU)Perceived Ease of Use (PEU)and Behavioral Intention to Use (BI).

Keywords: technology acceptance model, green sugarcane harvesting, KhonKaen

[1] สาขาเศรษฐศาสตร์เกษตรและทรัพยากร

[1] Faculty of Economics, Kasetsart University

[*] Corresponding author;e-mail address: donnapa.t@ku.th

บทนำ

อ้อยโรงงานเป็นวัตถุดิบตั้งต้นที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลทราย ซึ่งผลิตสินค้าที่มีสำคัญให้กับประชาชนชาวไทย อาทิ น้ำตาล เอทานอล และผลิตภัณฑ์ต่อเนื่อง ในแต่ละปีประเทศไทยมีความต้องการอ้อยโรงงานประมาณ 100 ล้านตันอ้อย โดยในปี 2560/61 ประเทศไทยมีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 11.5 ล้านไร่ ผลผลิตอ้อยต่อปีประมาณ 135.90 ล้านตัน (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2561)ถึงแม้ว่าผลผลิตอ้อยจะมากกว่าความต้องการของอุตสาหกรรมแต่จะเห็นว่าผลผลิตเฉลี่ยอ้อยของประเทศไทยยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ (Athipanyakul et al, 2019) โดยประเทศไทยมีผลผลิตเฉลี่ยอ้อยเพียง11.68 ตันต่อไร่ ซึ่งต่ำกว่าประเทศบราซิล การที่ผลผลิตต่อไร่ของประเทศต่ำเนื่องจากคุณภาพและความอุดมสมบูรณ์ของดินอยู่ในระดับต่ำ ตลอดจนมีวิธีการปฏิบัติที่ไม่เป็นมิตรต่อคุณภาพของดินและสิ่งแวดล้อม เช่น การเผาอ้อยก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว โดยเกษตรกรให้เหตุผลในการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยวว่าเนื่องจากการขาดแคลนแรงงาน ทำให้ค่าจ้างแรงงานเก็บเกี่ยวอ้อยแพง และการที่เกษตรกรต้องเผาอ้อยหลังการเก็บเกี่ยวเนื่องจากขาดแคลนเครื่องจักรในการจัดการใบอ้อย

จากรายงานข้อมูลการผลิตอ้อยของประเทศไทย ในปี 2560/61 พบว่า ประเทศไทยมีสัดส่วนการตัดอ้อยสดเพียงร้อยละ 33.72 ของปริมาณอ้อยเข้าหีบทั้งหมด ทั้งที่ประเทศไทยมีการกำหนดกฎหมายห้ามเผาในแปลงเกษตรกรตลอดจนกำหนดนโยบายเพื่อสนับสนุนในการเข้าถึงเครื่องจักรกลการเกษตรกรของเกษตรกรเพื่อลดการเผาใบอ้อยโดยการให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำร้อยละ 2 มาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2556 (ธนาภรณ์ และคณะ, 2559) นอกจากนี้ยังมีการคิดค่าปรับอ้อยไฟไหม้ตันละ 30 บาท แล้วนำไปเฉลี่ยให้เกษตรกรที่ตัดสดไม่เกิน 70 บาทต่อตัน การให้โรงงานกำหนดสัดส่วนการรับซื้ออ้อยสดไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ตลอดจนให้สิทธิพิเศษแก่เกษตรกรที่ตัดอ้อยสด อาทิ การขยายสินเชื่อการซื้อเครื่องจักรกล สิทธิการเงินกู้ซื้อรถตัดอ้อย เป็นต้น (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2562)

การที่เกษตรกรยังคงเผาอ้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ แรงงาน การเข้าถึงแหล่งเงินทุน พฤติกรรมของเกษตรกร ระดับการยอมรับความเสี่ยง และสิ่งที่ปฏิบัติเป็นปกติของสังคม เป็นต้น จากการทบทวนวรรณกรรมยังไม่มีงานวิจัยใดที่วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดอ้อยสดโดยตรง มีเพียงงานวิจัยของธนาภรณ์ และคณะ (2559) ที่ประยุกต์ใช้แบบจำลอง Switching regression model วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับรถตัดอ้อยของเกษตรกร โดย พบว่า ปัจจัยสำคัญต่อการใช้รถตัดอ้อยได้แก่ ทัศนคติต่อตัวเทคโนโลยี ทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อนบ้าน ระยะทาง ปริมาณผลผลิตอ้อยทั้งหมด และการส่งเสริม ตลอดจนระดับการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการยอมรับรถตัดอ้อย (ธนาภรณ์ และคณะ, 2559) แต่ยังไม่มีงานวิจัยใดที่วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการรับวิธีการตัดอ้อยสดโดยตรง งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ผลต่อการตัดสินใจตัดอ้อยสดของเกษตรกร โดยใช้ข้อมูลของโครงการการวิเคราะห์แผนการผลิตภายใต้ความเสี่ยงและความไม่แน่นอน เป็นกรณีศึกษา ซึ่งโครงการดังกล่าวรวบรวมข้อมูลจากจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นจังหวัดที่สำคัญในการผลิตอ้อยของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และเกษตรกรในพื้นที่ประสบปัญหาภาวะต้นทุนการผลิตสูงและคุณภาพอ้อยลดลง เนื่องจากมีการเผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว (เชิดชู และ ยศ, 2556) และยังพบว่าเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่นมีการตัดอ้อยสดเพียงร้อยละ 41.50 (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2561) สำหรับจังหวัดขอนแก่นอ้อยถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เนื่องจากมี

ส่วนแบ่งการตลาดและการเจริญเติบในทิศทางบวก และเป็นพืชที่มีตลาดรับซื้อที่แน่นอนเพราะมีโรงงานน้ำตาลถึง 2 แห่ง ได้แก่ โรงงานน้ำตาลขอนแก่นและโรงงานน้ำตาลมิตรภูเวียง (สำนักงานสถิติจังหวัดขอนแก่น, 2558)

ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ข้อมูลที่รวบรวมโดยโครงการ “การวางแผนการผลิตภายใต้ความเสี่ยงเพื่อความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจของครัวเรือนเกษตรกรชาวไร่อ้อย” และ “การวิเคราะห์ผลกระทบการผลิตอ้อยจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายและสภาพแวดล้อมการผลิต” ซึ่งใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าจากเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในจังหวัดขอนแก่นจำนวน 304 ตัวอย่าง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. กระบวนการยอมรับเทคโนโลยี

กระบวนการยอมรับ (Adoption Process) คือ กระบวนทางจิตใจของบุคคลที่จะตัดสินใจนำเทคโนโลยีนวัตกรรมมาปรับใช้อันเนื่องจากเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ กระบวนการยอมรับจะเริ่มตั้งแต่บุคคลได้ยินครั้งแรกจนถึงการยอมรับหรือปฏิเสธการยืนยันการใช้ (Roger and Shoemaker, 1971) การยอมรับของบุคคลนั้นมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับ 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยเงื่อนไข ประกอบด้วย สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สถรรถภาพการดำเนินงานขององค์กร และปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับตัวบุคคลที่รับการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย ต้นทุนกำไร ความสอดคล้องกับงาน สามารถเข้าได้ง่าย มีคนปฏิบัติแล้วเห็นผลมาแล้ว ใช้เวลาน้อย และการตัดสินใจเป็นกลุ่ม (ดิเรก,2524)

2. แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model: TAM)

แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี หรือ Technology Acceptance Model (TAM) ถูกพัฒนาโดย Davis, Bagozzi andWarshow (1989) โดยเน้นศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีและมีวัตถุประสงค์เพื่อทำนายการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีซึ่งการยอมรับเทคโนโลยีจะเกิดจากปัจจัยทางด้านพฤติกรรม 3ปัจจัย ได้แก่ การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness)การรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) และทัศนคติ (Attitude) ต่อมา Venkateshand Davis(2000) ได้พัฒนาทฤษฎีเป็น TAM2 ที่ให้ความสำคัญด้านความต้องการเทคโนโลยีใหม่ซึ่งเป็นข้อจำกัดใน TAM โดย TAM2 สามารถพยากรณ์การยอมรับเทคโนโลยีให้ชัดเจนมากขึ้น ด้วยการเพิ่มปัจจัยภายนอกและปัจจัยที่เกิดขึ้นก่อน (Antecedents) ที่ส่งอิทธิพลให้กับตัวแปรการรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) โดยตัวแปรที่เพิ่มเข้ามา ได้แก่ กระบวนการของอิทธิพลทางสังคม (Social Influence Process) ประกอบด้วยบรรทัดฐานเชิงวิสัย (Subjective norm) ความสมัครใจ (Voluntary)และภาพลักษณ์ (Image) ตลอดจนกระบวนการที่ช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Instrumental Process) ประกอบด้วย ความเกี่ยวข้องกับงาน (Job Relevance) ผลลัพธ์ที่มาสารถพิสูจน์ได้ (Result Demonstrability) คุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้ (Output Quality) (Figure 1) ภายหลังยังมีการพัฒนาต่อมาเป็น TAM3 โดย Venkateshand Bala (2008) ให้แบบจำลองมีความสมบูรณ์และเหมาะสมในการพยากรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศให้ชัดเจนมากขึ้น

จากข้อมูลที่มีและความเหมาะสมในการประยุกต์ใช้แบบจำลองเนื่องจาก TAM3 เป็นการประยุกต์ใช้ในเทคโนโลยีสารสนเทศและยังมีตัวแปรบางตัวที่ไม่มีในฐานข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เลือกใช้ TAM2 ซึ่งพัฒนาขยายเพิ่มเติมจาก TAM เนื่องจากมีตัวแปรที่สำคัญอย่างบรรทัดฐานเชิงวิสัยหรือกลุ่มอ้างอิง (Subjective norm) ที่ชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมการยอมรับการใช้เทคโนโลยีจากสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ บุคคล ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญในการวิจัยครั้งนี้

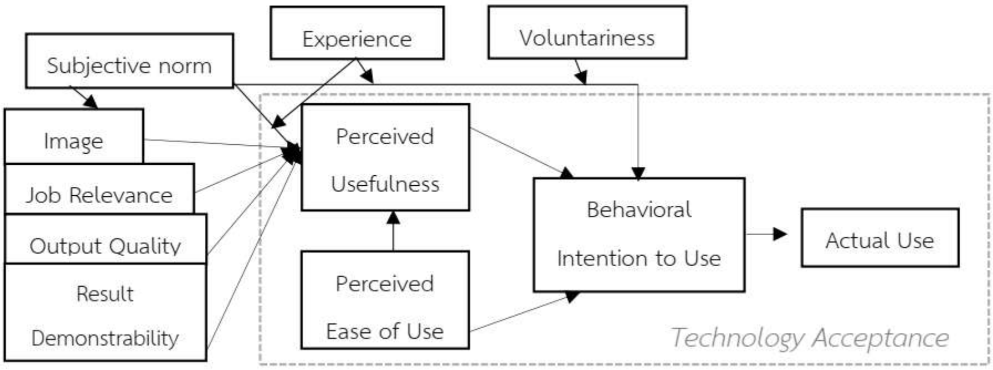

Figure 1 Theory of Acceptance Model 2 (TAM2)

Source: Venkatesh and Davis (2000)

3. แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling: SEM)

แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เป็นแบบจำลองที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ใช้ยืนยันสมมติฐานในงานวิจัยจากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องระหว่างตัวแปรตัวแปรที่สังเกตได้ (Observed Variables) กับตัวแปรแฝง (Latent Variables) ซึ่งสามารถวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ได้หลายๆ สมการในเวลาเดียวกัน

การพัฒนาแบบจำลองสมการโครงสร้างจะเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการตัดอ้อยสดของเกษตรกร ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะใช้ตัวแปรที่กำหนดจากTechnology Acceptance Model (TAM) 7 ตัวแปร (Figure 2) เพื่อใช้ทดสอบอิทธิพล และกำหนดแบบจำลองสมมติฐานแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causal Model)โดยใช้แบบจำลองเชิงโครงสร้างเพื่อทดสอบสมมติฐานว่าแบบจำลองสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ ซึ่งการวิเคราะห์สามารถพิจารณาได้จากค่าดัชนีและค่าสติติต่าง ๆ ได้แก่ (1) ค่าไคสแควร์ (x^2)ใช้เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างแบบจำลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม ค่า Pควรมากกว่า 0.05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (2) ค่าไคแควร์สัมพัทธ์ (x^2/df) คือการนำค่าไคสแควร์มาหารด้วยค่าองศาอิสระ ควรน้อยกว่า 3 (3) ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบจำลองที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) คือค่าที่แสดงปริมาณความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่อธิบายได้ด้วยแบบจำลอง ควรมากกว่า 0.9 (4) ค่าดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (RMR)คือ ค่าที่บอกขนาดของค่าความคลาดเคลื่อนเฉลี่ยจากการเปรียบเทียบระดับความกลมกลืนของแบบจำลองสอบแบบกับข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ ควรน้อยกว่า 0.05 (5)ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยของความคลาดเคลื่อนกำลังสอง (RMSEA) คือ การวัดความแตกต่างต่อหน่วยขององศาอิสระ ควรน้อยกว่า 0.08(6) ค่าดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ (CFI) คือค่าที่ใช้เปรียบเทียบ

แบบจำลองการวิจัยว่ามีความกลมกลืนสูงกว่าแบบจำลองอิสระมากน้อยเพียงใด ควรมากกว่า 0.9และ (10) ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบจำลอง (GFI) คือ ค่าที่แสดงถึงปริมาณความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่อธิบายได้ด้วยแบบจำลอง ควรมากกว่า 0.9(Hooper et al., 2008)

วิธีดำเนินการ

ตัวแปรปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวอ้อยสดของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น ที่ใช้ในสมการโครงสร้าง ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ได้แก่ ประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยี (EXPT: Experience) คือ จำนวน (ปี) ในการใช้เทคโนโลยี อิทธิพลของกกลุ่มอ้างอิง (SN: Subjective norm)คือ ระดับความโน้มเอียงความคิดจากอิทธิพลรอบข้าง เช่น เพื่อนบ้าน โรงงาน หัวหน้าโควตา เป็นต้น ความสอดคล้องเทคโนโลยีกับความต้องการ (JR: Job Relevance)คือ ระดับของสิ่งที่ได้รับจากเทคโนโลยีนั้นตรงกับงานหรือการผลิตที่ต้องการ การรับรู้ถึงประโยชน์ (PU: Perceived Usefulness)คือ ระดับการรับรู้ถึงประโยชน์ที่เกิดจากการใช้งานเทคโนโลยี การรับรู้ถึงความยากง่าย (PEU: Perceived Ease of Use)คือ ระดับการการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งาน การเผยแพร่เทคโนโลยีให้เพื่อนบ้าน (BI: Behavioral Intention to Use) คือ ระดับเจตนาในการแนะนำเทคโนโลยีให้คนอื่นใช้และการนำเทคโนโลยีไปใช้ (AU: Actual System Use)คือ การนำไปปฏิบัติจริง (Figure 2)ซึ่งการวัดจะทำการกำหนดมาตรวัดแบบสเกล (Scale) และกำหนดระดับคะแนนระหว่าง1-10โดย 1 หมายถึงมีอิทธิพลน้อยที่สุดจนถึง 10 คือ มีอิทธิพลมากสุด

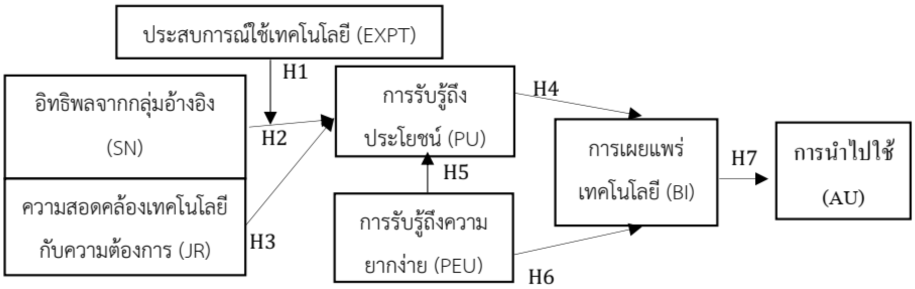

Figure2 Model and Hypothesis

จากตัวแปรทั้งหมดนำไปสู่กำหนดสมมติฐานทางสถิติ ดังนี้ สมมติฐานการวิจัย: แบบจำลองตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับแบบจำลองเชิงประจักษ์

สมมติฐานที่ทดสอบ: x^2– test ได้แก่$H_0 : \sum = \sum(\theta)$(แบบจำลองตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์)

$H_1 : \sum \neq \sum(\theta)$(แบบจำลองตามสมมติฐานไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์)

เมื่อ $\sum$ คือความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่ได้จากตัวแปรสังเกตได้ (Manifest variables)

$\sum(\theta)$คือความแปรปรวนร่วมของแบบจำลองที่สร้างขึ้น

ในขั้นตอนการพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการตัดอ้อยสด จะนำตัวแปร 7 ตัวแปร (Figure 2) มาสร้างตัวแบบเชิงสาเหตุที่นำสู่การสร้างสมการโครงสร้าง ดังนี้

$\eta = \beta(EXPT, SN, JR, PU, PEU, BI, AU) + \zeta$เมื่อ (1) ηคือ Endogenous latent variable (2) β คือ อิทธิพลทางตรงของตัวแปร η บนตัวแปร η อื่น ๆและ (3) ζค่าความคลาดเคลื่อน

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.0 มีอายุ 50-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.5 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 89.8 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 31.3 ในครัวเรือนมีสมาชิก 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 67.4 ทำไร่อ้อยเป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 94.1 ทำนาเป็นอาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 27.6 มีประสบการณ์ปลูกอ้อยเฉลี่ย 19.66 ปี มีขนาดพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 52.91 ไร่ และไม่มีตำแหน่งใด ๆ ในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 80.9

เกษตรกรร้อยละ 59.50 เผาใบอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยว และมีการตัดอ้อยสดเพียงร้อยละ 40.4 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทรายในปีการผลิต2560/61 พบว่า สัดส่วนการตัดอ้อยสดไม่เปลี่ยนแปลง ในจำนวนการเผาใบอ้อยก่อนตัด พบว่า เกษตรกรร้อยละ 93.80 ใช้แรงงานคนเก็บเกี่ยว มีเพียงร้อยละ 6.3 ที่ใช้รถตัดอ้อย และสำหรับในจำนวนเกษตรกรที่ตัดอ้อยสด พบว่า ส่วนใหญ่ก็ยังใช้แรงงานคนตัดคิดเป็นร้อยละ 89.70 ของจำนวนคนตัดอ้อยสดทั้งหมด และมีเพียงร้อยละ 10.30 ที่ใช้รถตัดอ้อย

ผลการวิเคราะห์จากสถิติเชิงพรรณนา พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการการรับรู้ถึงประโยชน์การเผยแพร่เทคโนโลยีให้เพื่อนบ้าน อิทธิพลของกกลุ่มอ้างอิงความสอดคล้องเทคโนโลยีกับความต้องการ และ การรับรู้ถึงความยากง่าย โดยค่าเฉลี่ยของระดับการให้คะแนนของตัวแปรเหล่านี้อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นตัวแปรประสบการณ์ในการใช้เทคโนโลยี เนื่องจากเกษตรกรหลายรายไม่เคยใช้รถตัดอ้อยจึงมีค่าประสบการณ์เพียง 2 (Table 1)

Table 1 Mean and standard deviation of variables

Variable	Mean	Standard deviation
ประการในการใช้เทคโนโลยีการตัดอ้อยสด (Experience: EXPT)	2.700	2.513
อิทธิพลของกกลุ่มอ้างอิง(Subjective norm: SN)	4.965	2.900
ความสอดคล้องเทคโนโลยีกับความต้องการ (Job Relevance: JR)	4.727	2.974
การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness: PU)	5.490	2.966
การรับรู้ถึงความยากง่าย (Perceived Ease of Use: PEU)	4.607	2.863
การเผยแพร่เทคโนโลยีให้เพื่อนบ้าน (Behavioral Intention to Use: BI)	5.036	2.967

ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเพื่อทดสอบความสอดคล้องของสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์จากการตรวจสอบเกณฑ์ของดัชนีต่าง ๆ พบว่า การพิจารณาดัชนีต่าง ๆ ความกลมกลืนของแบบจำลองตามสมมติฐานกับเกณฑ์ที่กำหนดความกลมกลืนเชิงประจักษ์ยังไม่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจึงทำการปรับแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวอ้อยสด ตามคำแนะนำของ (Hooper, et al., 2008) ด้วยวิธีเชื่อมเส้นลูกศร โดยพิจารณาปรับตามค่า Modification Indices (M.I.) เพื่อเชื่อมระหว่างค่าความคลาดเคลื่อนให้มีค่าสถิติที่ดีขึ้น ผลการวิเคราะห์หลังปรับโมเดลจนมีโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ประจักษ์ (Table 2)

Table 2 Verifying model conformity index criteria

Index	Criteria	Before		After	
		Statistics	Result	Statistics	Result
x^2	P >.05	.000	Not Accept	.132	Accept
x^2/df	<3	87.940	Not Accept	1.874	Accept
AGFI	> .9	.211	Not Accept	.951	Accept
RMR	< .05	1.424	Accept	.043	Accept
RMSEA	< .08	.536	Accept	.054	Accept
CFI	>.9	.530	Not Accept	.999	Accept
GFI	>.9	.577	Not Accept	.995	Accept

หลังจากการปรับแบบจำลองที่ทำการทดสอบจนแบบจำลองมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์แล้ว ผู้วิจัยจึงได้ทำการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของเส้นทางอิทธิพลของแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับวิธีการตัดอ้อยสด (Figure 3)

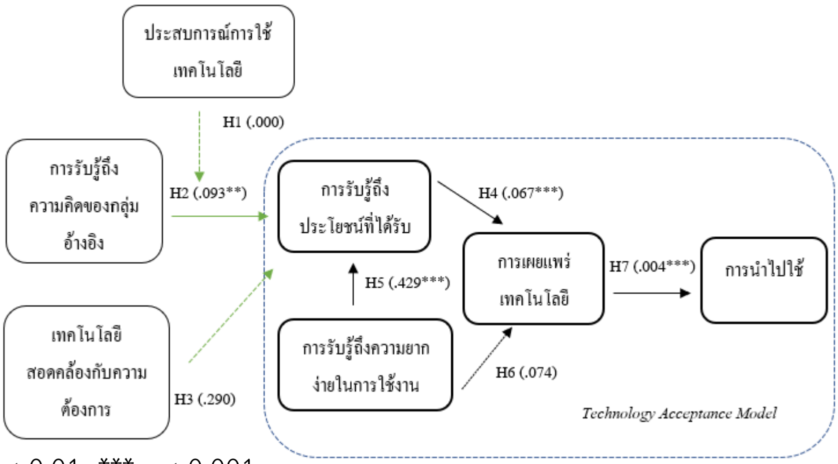

หมายเหตุ: *p < 0.05, **p < 0.01, ***p < 0.001

มีนัยสำคัญ ———→ ไม่มีนัยสำคัญ - - - - - - - →

Figure 3แสดงค่าที่ได้จากการสรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรจากการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis)การยอมรับเทคโนโลยีการตัดอ้อยสด

จาก Figure 3 ที่แสดงผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) สามารถสรุปข้อสมมติฐานได้ดังนี้

ปัจจัยด้านการรับรู้ถึงกลุ่มอ้างอิง อาทิ เพื่อนบ้าน โรงงาน หัวหน้าโควตา ส่งผลทางบวกต่อการรับรู้ถึงการรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งานอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งตัวแปรด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งานจะส่งผลทางบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการเผยแพร่เทคโนโลยีให้เพื่อนบ้าน และในขณะเดียวกันปัจจัยด้านการรับรู้ถึงความยากง่ายในการใช้งานมีผลทางบวกต่อการการรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้งานและการเผยแพร่เทคโนโลยีให้เพื่อนบ้าน ซึ่งหากมีการเผยแพร่เทคโนโลยีออกไปจะส่งผลทำให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีการตัดอ้อยสดอย่างกว้างขวาง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา พบว่า ตัวแปรที่มีนัยสำคัญเชิงสถิติและเป็นตัวแปรภายนอกที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรยอมรับวิธีการเก็บเกี่ยวอ้อยสด คือ การรับรู้ถึงกลุ่มอ้างอิง ซึ่งตัวแปรดังกล่าวส่งผลต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ของการเก็บเกี่ยวอ้อยสด และยัง พบว่า ตัวแปรที่ภายในที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเก็บเกี่ยวอ้อยสดโดยตรง คือ ความยากง่ายของวิธีการตัดอ้อยสดยังมีนัยสำคัญทางสถิติที่ส่งผลต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ในการเก็บเกี่ยวอ้อยสดซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดการเผยแพร่วิธีการเก็บเกี่ยวอ้อยสดซึ่งจะทำให้เกิดการเก็บเกี่ยวอ้อยสดมากขึ้น ดังนั้น หัวหน้าโควต้า พนักงานส่งเสริจากโรงงานน้ำตาลและหน่วยงานภาครัฐ อาทิเกษตรอำเภอและเกษตรกรตำบล ควรร่วมมือกันในการใช้ความรู้และข้อมูลด้านประโยชน์และกระบวนการเก็บเกี่ยวอ้อยสดแก่เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเข้าใจถึงประโยชน์และการตัดอ้อยสดว่าไม่ยุ่งยากซับซ้อน ซึ่งการที่การเก็บเกี่ยวอ้อยสดที่ไม่ยุ่งยากคือ การใช้รถตัดอ้อย อย่างไรก็ตามในการใช้รถตัดอ้อยเกษตรกรจะต้องมีความเข้าใจถึงประโยชน์ของรถตัดอ้อยจึงจะทำให้เกิดการยอมรับมากขึ้น

อ้างอิง

เชิดชู คงอ่อน และ ยศ บริสุทธิ์. 2556. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเก็บเกี่ยวอ้อยด้วยวิธีการเผาก่อนตัดของเกษตรกรอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. **วารสารวิทยาศาสตร์เกษตร** ปีที่ 44 ฉบับที่ 2 (พิเศษ) พฤษภาคม-สิงหาคม 2556.

ดิเรก ฤกษ์สาหร่าย. 2524. **การส่งเสริมการเกษตร: หลักการและวิธีการ.** พิมครั้งที่ 3. โรงพิมพ์บีเอฟไอ, กรุงเทพฯ

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2562. **ทำไมต้องเผาอ้อย?.**สืบค้นเมื่อ 23 เมษายน 2562, จาก http://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublication/DocLib_/Article_27Mar2019.pdf

สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. 2561. **รายงานการผลิตอ้อยของประเทศไทย ประจำปีการผลิต 2559/60.**สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2561, จากhttp://www.ocsb.go.th/upload/journal/fileupload/923-3254.pdf

สำนักงานสถิติจังหวัดขอนแก่น. 2558. **รายงานวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดขอนแก่น.**สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2561, จากhttp://www.osthailand.nic.go.th

Davis, F., Bagozzi, R. and Warshaw. P. 1989. User Acceptance of Computer Technology: a Comparison of Two Theoretical Model. **Management Science,** Vol.35, No.8, 1989, p.982

Hooper, D., Coughlan, J. and Mullen, M. 2008. Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining. **Electronic Journal of Business Research Methods,** Volume 6 Issue 1 2008 (53-60)

Roger, E. M. and Shoemaker, F. 1971. **Communication of Innovation: a Cross-Cultural** (2nd ed.). New York: Free Press.

Venkatesh, V. and Davis, F. 2000. A Theoretical Extension of the Technology Acceptance Model: Four Longitudinal Fieid studies. **Management Science,** Vol. 46, No. 2 pp. 186-204

พระธาตุพนมศักดิ์สิทธิ์กับวัดพระธาตุบริวารในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงสู่การสร้างคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสนอขอรับการจารึกชื่อเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

The Sacred PhraThatPhanom and Retinue Monasteries in Greater Mekong Sub-region to Valued Creating of Cultural Capitals as to be Culture World Heritage List

ศตพล ใจสบาย[1*] และ จุฑามาศ ใจสบาย[1]

Sataphol Jaisabai[1*] and Jutamart Jaisabai[1]

บทคัดย่อ

การการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทเชิงข้อมูลประวัติศาสตร์และความสำคัญของพระธาตุพนมกับพระธาตุบริวารในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบหลังจากพระธาตุพนมขึ้นบัญชีรายชื่อเบื้องต้นของศูนย์มรดกโลกและเพื่อบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมสู่แนวทางการสร้างคุณค่าของพระธาตุพนมเพื่อเสนอขอรับการจารึกชื่อเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology Research) เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณประกอบด้วย2ขั้นตอนขั้นตอนที่ 1การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกการจัดสนทนากลุ่มจำนวน15คนใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ขั้นตอนที่2 การวิจัยเชิงปริมาณประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จำนวน400 คนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าผลจากการสัมภาษณ์มีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์ผลเชิงปริมาณหลังจากพระธาตุพนมขึ้นบัญชีรายชื่อเบื้องต้นของศูนย์มรดกโลกได้แก่1) ด้านเศรษฐกิจพบว่าเกิดธุรกิจการค้าและบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.26) 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรมพบว่าพระธาตุพนมเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.43) 3) ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมพบว่าชาวอำเภอธาตุพนมและชาวจังหวัดนครพนมเห็นคุณค่าขององค์พระธาตุพนมมากขึ้นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.13) 4) ด้านการบริหารเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวพบว่าจังหวัดมีนโยบายในการพัฒนาองค์พระธาตุพนมและพระธาตุบริวารในจังหวัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.23) 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการด้านพื้นที่พบว่าชุมชนวัดสถานศึกษาที่อยู่รายรอบมีส่วนร่วมเชิงรุกในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของพระธาตุพนมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.03) ดังนั้นวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารความสำเร็จด้านประเพณีและวัฒนธรรมสามารถรักษาความเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมไว้ได้นับเป็นความสำเร็จทางกายภาพและการบรรลุตามเป้าหมายในระดับนานาชาติคือการรักษาคุณค่าอันโดดที่ประกาศไว้ในการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมขององค์พระธาตุพนม

คำสำคัญ: พระธาตุพนม, อนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง, ทุนทางวัฒนธรรม, มรดกโลกทางวัฒนธรรม

[1] คณะครุศาสตร์วิทยาลัยสงฆ์นครพนม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยธาตุพนม มหาวิทยาลัยนครพนม

[1]Faculty of Education, Nakhon Phanom Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, That Phanom College, Nakhon Phanom University

* Corresponding author; e-mail address: sataphol789@gmail.com

Abstract

The objectives of this research were to study the historical context and the importance of PhraThatPhanom and Retinue Monasteries in the Mekong sub-region, and opinions on the impact after PhraThatPhanom was listed on the World Heritage Center's preliminary list, and cultural-capital integrating into the value creation approach of PhraThatPhanom for proposing the inscription of the name as a World Cultural Heritage. The research methodology used was Mixed Methodology Research consisting of 2 steps, that is 1) qualitative research by in-depth interviews, focused group of 16 people using Purposive method and 2) quantitative research. The population and sample group used in this research consisted of 400 people. The instruments used in collection data were the questionnaires and analyzed qualitative data with content analysis, and the data was analyzed by using percentage, mean, and standard deviation.

The research results were as follows: The results of the interviews were consistent with the quantitative analysis after the PhraThatPhanom is listed on the preliminary list of the World Heritage Center, such as, on the economic side, it was found that trade and service businesses were created to accommodate more tourists at the highest level ($\bar{x}$ = 4.26), 2) on the society and culture side, PhraThatPhanom was more well known at the highest level ($\bar{x}$ = 4.43), 3) on the Physical and environmental side, all people of NakhonPhanom has seen the value of PhraThatPhanom more at very high level ($\bar{x}$ = 4.13), 4) the administration for tourism development side, the province has a policy for the development of PhraThatPhanom and Retinue Monasteries in the province as cultural attraction at the highest level ($\bar{x}$ = 4.23), and 5) on the community participation in the management of the area, it was found that the communities, temples, educational institutes proactively participated in the preservation of PhraThatPhanom's traditions and culture at very high level ($\bar{x}$ = 4.03). So Wat PhraThatPhanomWoramahawihan, Tradition and cultural achievements is able to maintain a World Heritage Cultural Heritage, It is a physical achievement and the achievement of an international goal of preserving the outstanding values declared in the PhraThatPhanom's Cultural World Heritage Site Registration.

Keywords: PhraThatPhanom, in Greater Mekong Sub-region, Cultural Capitals,
Culture World Heritage List

คำนำ

นับตั้งแต่ทศวรรษที่1920องค์การสันนิบาตชาติ (League of Nations) ได้เริ่มตระหนักถึงภัยคุกคามที่มีต่อมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติบนโลกนี้ถึงแม้จะมีการปรึกษาหารือกันระหว่างประเทศและจัดทำรายงานฉบับร่างหลายฉบับเพื่อคุ้มครองแหล่งมรดกที่สำคัญเมื่อองค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติหรือองค์การยูเนสโก (UNESCO) ประสบความสำเร็จในการรณรงค์ที่จะรักษาวัดAbu Simble(in the Nile Valley) และรณรงค์ระหว่างประเทศที่จะอนุรักษ์เมืองเวนิซประเทศอิตาลีหลังจากน้ำท่วมครั้งใหญ่และได้ผลักดันอนุสัญญาเกี่ยวกับการคุ้มครองมรดกโลกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมปีค.ศ.1972ในสมัยการประชุมที่กรุงปารีสซึ่งอนุสัญญาดังกล่าวมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปีค.ศ.1977ผลจากการเป็นภาคีในอนุสัญญาคุ้มครองแหล่งมรดกโลก (World Heritage Convention in 1972) การประกาศชื่อให้เป็นมรดกโลกจึงนับเป็นเครื่องมือทางกฎหมายระหว่างประเทศที่มีประสิทธิผลมากที่สุดในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ(Strasser, 2002)

การพัฒนาองค์พระธาตุพนมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมจำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับนานาชาติระดับชาติและระดับท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผนการจัดการการพัฒนาทุกด้านเช่นการสำรวจความต้องการของชุมชนสังคมและสิ่งอื่นๆที่เกี่ยวข้องก่อนขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกรวมถึงวิถีชีวิตเศรษฐกิจประเพณีของชุมชนท้องถิ่นถือได้ว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้การพัฒนาองค์พระธาตุพนมแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เป็นมรดกโลกเป็นไปแบบยั่งยืนแต่การพัฒนาส่วนใหญ่มองไปที่สถานที่ท่องเที่ยวพัฒนาการท่องเที่ยวการอนุรักษ์พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอาจจะยังขาดมุมมองของคนในท้องถิ่นจิตใจของผู้คนที่อาศัยอยู่โดยรอบบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมรดกโลกยังไม่ได้รับความสนใจนั่นเอง (Jimura, 2011)

พระธาตุพนมเป็นปูชนียสถานที่สำคัญเก่าแก่และมีความศักดิ์สิทธิ์ได้รับความเคารพนับถือจากชาวไทยภาคอีสานและชาวลาวแถบลุ่มน้ำโขงตอนล่างมาช้านานพระธาตุพนมหรือธาตุปะนมเรียกตามแผ่นทองจารึกในสมัยเจ้าราชครูยอดแก้วหลวงโพนสะเม็กผู้บูรณะพระธาตุพนมตั้งแต่ปีพ.ศ. 2233นั้นเชื่อว่าเป็นพุทธเจดีย์ที่บรรจุพระอุรังคธาตุ (กระดูกส่วนพระอุระ) ของพระพุทธเจ้าเป็นพุทธเจดีย์รูปทรงบัวเหลี่ยมประดับตกแต่งด้วยศิลปลวดลายอันวิจิตรประณีตทั้งองค์มีความหมายทางพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งพระธาตุพนมองค์ปัจจุบันนี้สูงจากระดับพื้นดิน53เมตรฉัตรทองคำสูง4เมตรรวมเป็น57เมตรประดิษฐานอยู่ที่วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารตำบลธาตุพนมอำเภอธาตุพนมจังหวัดนครพนมประมาณ500เมตรจากริมฝั่งด้านตะวันตกหรือฝั่งขวาของแม่น้ำโขงซึ่งตรงข้ามกับปากลำน้ำเซบั้งไฟแขวงคำม่วนประเทศสปป.ลาวอำเภอธาตุพนมอยู่ห่างจากกรุงเทพฯประมาณ800กิโลเมตรพระธาตุพนมได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์มาตามลำดับจนกระทั่งถึงปีพ.ศ. 2518พระธาตุพนมชำรุดหักพังทลายลงทางราชการได้ทำการก่อสร้างขึ้นใหม่ให้คงสภาพเดิมแล้วเสร็จสมบูรณ์ในปีพ.ศ. 2522 (กรมศิลปากร,2522) พระธาตุพนมมีความสำคัญในฐานะเป็นพุทธศิลป์หรือเป็นพระธาตุเจดีย์ที่เชื่อกันว่าเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุส่วนที่เป็นพระอุรังคธาตุ (กระดูกส่วนหน้าอก)ของพระพุทธเจ้าพระธาตุพนมตั้งอยู่ริมฝั่งขวาของแม่น้ำโขงตอนกลางอยู่ในทำเลที่เป็นจุดศูนย์กลางการคมนาคมเป็นจุดหมายปลายทางของการเดินทางพระธาตุพนมได้แสดงบทบาทและทำหน้าที่สำคัญในบริบททางสังคมในฐานะเป็นสัญลักษณ์แทนอำนาจการเมืองการปกครองนับแต่อดีตกาลจนถึงทุกวันนี้พระธาตุพนมเป็นศูนย์รวมของ

ศรัทธาความเชื่อพิธีกรรมวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีวิถีชีวิตของชุมชนในลุ่มแม่น้ำโขงทั้งฝั่งไทยและฝั่งลาวเป็นศูนย์รวมผู้คนในชุมชนมีบทบาทเป็นส่วนสำคัญในระบบของสังคมทำหน้าที่ควบคุมสังคมให้เกิดความสันติสุขสงบร่มเย็นควบคุมความประพฤติของผู้คนในชุมชนให้อยู่ในกรอบจารีตประเพณี (สุรพลดำริห์กุล,2549)

จากรายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อขอขึ้นทะเบียนพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกครั้งที่1/2559 เมื่อวันที่30กรกฎาคม2559ณห้องประชุมวิทยาลัยสงฆ์นครพนมโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนมเป็นประธานและพระเทพวรมุนีเป็นประธานที่ปรึกษาตลอดถึงคณะกรรมการทุกท่านได้มีมติเห็นชอบร่วมกันและมีความประสงค์เพื่อเสนอขอขึ้นทะเบียนพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมทั้งนี้เพื่อให้พระธาตุพนมมีรูปแบบบริหารจัดการตามหลักสากลในฐานะแหล่งมรดกโลกการอนุรักษ์และการปกป้องรักษาพระธาตุพนมให้ดำรงคงอยู่คู่กับมนุษยชาติอย่างมีคุณค่าเหมาะสมสืบไปดังนั้นการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับความสำคัญของพระธาตุพนมศักดิ์สิทธิ์และพระธาตุบริวารและเส้นทางมรดกวัฒนธรรมในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวเนื่องกับพระธาตุพนมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาถึงคุณค่าโดดเด่นทางพระธาตุพนมอันสมควรได้รับการผลักดันและการวางกรอบแนวทางการบริหารจัดการเพื่อนำชื่อเข้าสู่กระบวนการเสนอเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมทุนทางวัฒนธรรมและใช้เป็นฐานข้อมูลการเสนอพระธาตุพนมเพื่อขอรับการพิจารณาเป็นแหล่งมรดกโลกทางวัฒนธรรมในภาคอีสานสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทเชิงข้อมูลประวัติศาสตร์และความสำคัญของพระธาตุพนมกับพระธาตุบริวารในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบหลังจากพระธาตุพนมขึ้นบัญชีรายชื่อเบื้องต้นของศูนย์มรดกโลก
3. เพื่อบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมสู่แนวทางการสร้างคุณค่าของพระธาตุพนมเพื่อเสนอขอรับการจารึกชื่อเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเฉพาะอำเภอที่มีพระธาตุประจำวันเกิดและพระธาตุอิงฮังสปป.ลาวประกอบ1) อำเภอธาตุพนมพระธาตุพนมประจำวันเกิดวันอาทิตย์และพระธาตุมรุกขนครประจำวันพุธ-กลางคืน2) อำเภอเรณูนครพระธาตุเรณูประจำวันเกิดวันจันทร์3) อำเภอนาแกพระธาตุศรีคุณประจำวันเกิดวันอังคาร4) อำเภอปลาปากพระธาตุมหาชัยประจำวันพุธ5) อำเภอนาหว้าพระธาตุประสิทธิ์ประจำวันพฤหัสบดี6) อำเภอท่าอุเทนพระธาตุท่าอุเทนประจำวันศุกร์และ7) อำเภอเมืองนครพนมพระธาตุนครประจำวันเสาร์และ8)พระธาตุอิงฮังบ้านธาตุอิงฮังสะหวันนะเขตสปป.ลาวประกอบด้วย1) ผู้รู้และปราชญ์ชาวบ้าน2) ตัวแทนภาครัฐเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง3) ชุมชนที่อาศัยในขอบเขตประชากรและ4) นักท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น400คน(ธีรวุฒิ เอกะกุล, 2543)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาเริ่มตั้งแต่วันที่1เดือนตุลาคมพ.ศ.2561ถึงวันที่30เดือนกันยายนพ.ศ. 2563เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์และความสำคัญของพระธาตุต่างๆโดยสังเขป

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการรวมข้อมูลโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีวิจัยเชิงปริมาณโดยศึกษาเอกสาร (Documentary Studies) และการศึกษาภาคสนาม (Field studies) การศึกษาจากเอกสารเป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับประเด็นที่วิจัยตลอดจนข้อมูลที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่วิจัยส่วนการศึกษาภาคสนามเป็นการรวบรวมข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นในวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้ทั้งวิธีการสัมภาษณ์การสังเกตการมีส่วนร่วมสำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบสอบถามดำเนินการเก็บข้อมูลแล้วนำเสนอผลการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิคือข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยเป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์พระธาตุพนมจังหวัดนครพนมและพระธาตุอิงฮังจังหวัดสะหวันนะเขตสปป.ลาว

2. ข้อมูลปฐมภูมิคือข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ภาคสนามองค์พระธาตุพนมจังหวัดนครพนมและพระธาตุอิงฮังจังหวัดสะหวันนะเขตสปป.ลาวในแต่ละพื้นที่

3. การสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการเน้นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึกโดยนำมาใช้กับบุคคลสำคัญในแต่ละพื้นที่เช่นปราชญ์ชาวบ้าน

4. การแจกแบบสอบถามเป็นการแจกแบบสอบถามให้กับชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการมองภาพองค์รวมการอธิบายเงื่อนไขและสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมของปรากฏการณ์การนำเอาทัศนะของผู้ให้ข้อมูลมาอธิบายปรากฏการณ์โดยให้ความสำคัญต่อมุมมองของผู้ให้ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปหรือการวิเคราะห์เนื้อหา

ข้อมูลที่ได้จากการออกภาคสนามและการแจกแบบสอบถามซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญในการวิเคราะห์การวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวจะต้องวิเคราะห์ด้วยมุมมองของชุมชนนั้นในการวิเคราะห์ต้องอาศัยการสัมภาษณ์และเก็บแบบสอบถามจากการรวบรวมข้อมูลการวิจัยภาคสนามผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) และการสัมภาษณ์โดยแบ่งออกเป็น

1. การสำรวจพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับองค์พระธาตุพนมการกำหนดขอบเขตพื้นที่ศูนย์กลาง (Core Zone) ต้องครอบคลุมพื้นที่ที่แสดงถึงคุณลักษณะของคุณค่าโดดเด่นอันเป็นสากล (OUV) พร้อมด้วยความครบถ้วนสมบูรณ์หรือความเป็นของแท้ดั้งเดิมของแหล่งมรดกและข้อสรุปที่สำคัญให้มีพื้นที่ศูนย์กลาง (Core Zone) อยู่ภายในบริเวณวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารมีขนาดพื้นที่12.58 เฮกตาร์หรือ 0.13 ตารางกิโลเมตรและพื้นที่กันชน 1(Buffer Zone 1) อยู่บริเวณพื้นที่โดยรอบวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารเกิดขึ้นจากความจำเป็นและความต้องการเพื่อการอนุรักษ์เฉพาะแหล่งนั้นๆโดยพื้นที่กันชนที่มีประสิทธิภาพจะถูกกำหนดขึ้นเพื่อการปกป้องคุ้มครองแหล่งมรดกโลกมีขนาดพื้นที่ 81.35 เฮกตาร์หรือ 0.81ตารางกิโลเมตรดังภาพประกอบ (รายงานฉบับสมบูรณ์, 2562)

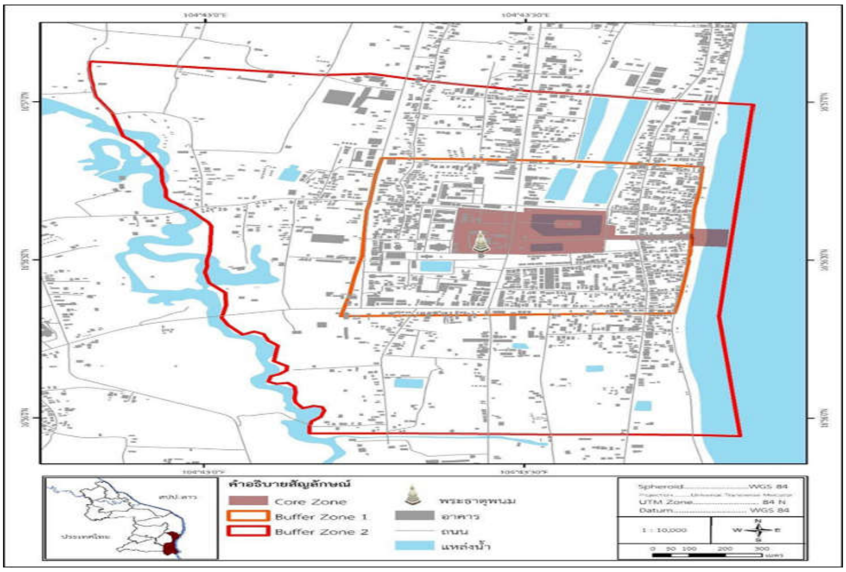

ภาพประกอบ1แบบจำลองพื้นที่ขอขึ้นทะเบียนพระธาตุพนมเป็นมรดกโลก
และพื้นที่โดยรอบ : พระธาตุพนมสู่มรดกโลกวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร

2. การเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับองค์พระธาตุพนมและพระธาตุบริวารต่างๆโดยการสังเกตการณ์และพูดคุยกับปราชญ์ผู้รู้ ชุมชน และบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดจนเข้าไปสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เช่น 1) คติความเชื่อดั้งเดิม ประกอบด้วย จารีตข้าโอกาส ข้าพระธาตุ ลูกพระธาตุ เป็นต้น 2) คติทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย งานนมัสการบุญเดือน 3 งานแห่พระอุปคุต เป็นต้น

3. การเก็บข้อมูลโดยวิธีสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) หลังจากการเก็บข้อมูลเบื้องต้นและได้สัมภาษณ์กับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องจัดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาให้ครอบคลุมทุกประเด็น ดังคติความเชื่อดั้งเดิมเกี่ยวกับ การเสียค่าหัว ข้าโอกาสจะเสียค่าหัวเป็นเงินตามกำลังศรัทธาซึ่งในที่นี้เปรียบเสมือนการจ่ายส่วยอากร ให้กับวัดแทนการเสียแก่รัฐเพื่อไม่ต้องถูกทรมานแรงงานแต่ให้อยู่รับใช้วัดและพระสงฆ์แทน ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติของคนในชุมชนโดยรัฐเป็นผู้กำหนดและมีการยกเลิกในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ หลังการประกาศเลิกทาส (นายประหัสมันตะ,2563: สัมภาษณ์)

4. การเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามเป็นการเก็บข้อมูลแบบกรอกรายการ (Check lists) ซึ่งสร้างมาเพื่อให้ครอบคลุมเพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบหลังจากพระธาตุพนมขึ้นบัญชีรายชื่อเบื้องต้นของศูนย์มรดกโลกและเพื่อบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมสู่แนวทางการสร้างคุณค่าของพระธาตุพนมเพื่อเสนอขอรับการจารึกชื่อเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมตลอดจนการรับรู้ของหน่วยงานหลักและหน่วยงานสนับสนุนที่เกี่ยวข้องและชุมชนรวมทั้งสิ้น 400 รูป/คน

5. การเก็บข้อมูลแบบประชุมกลุ่ม (Focus group) จัดประชุมกลุ่มกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐชุมชนเพื่อทำความเข้าใจและสร้างการรับรู้การมีส่วนร่วมในความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชนที่มีต่อพระธาตุพนมศักดิ์สิทธิ์กับวัดพระธาตุบริวารในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงสู่การสร้างคุณค่าทุนทางวัฒนธรรม

สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่องพระธาตุพนมศักดิ์สิทธิ์กับวัดพระธาตุบริวารในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงสู่การสร้างคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสนอขอรับการจารึกชื่อเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมภายหลังการทำกิจกรรมกระบวนการมีส่วนร่วมวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอเป็นความเรียงและค่าความถี่ค่าร้อยละค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยการประเมินระดับค่าคะแนนเฉลี่ยของความต้องการเกณฑ์ประเมินของบุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว (บุญชม และบุญส่ง, 2535) มีเกณฑ์ในการประเมินระดับค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49	หมายถึง	มาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49	หมายถึง	น้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบหลังจากองค์พระธาตุพนมขึ้นในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นของศูนย์มรดกโลกขององค์การยูเนสโก (UNESCO) ดังนี้

ตารางที่1แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวผลกระทบหลังจากองค์พระธาตุพนมขึ้นในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นของศูนย์มรดกโลกขององค์การยูเนสโก (UNESCO)

ข้อมูล	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	แปลความ
1. ด้านเศรษฐกิจ			
1.1 มีพ่อค้า แม่ค้าต่างถิ่นเข้ามาค้าขายมากขึ้น	3.73	.93	มาก
1.2 เกิดธุรกิจการค้าและบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้น	4.26	3.68	มากที่สุด
1.3 มีการจ้างงานคนในพื้นที่มากขึ้น ทำให้มีรายได้	3.76	.93	มาก
1.4 มีการกระจายรายได้สู่ประชาชนรายย่อย	3.70	1.00	มาก
1.5 ค่าครองชีพสูงขึ้น อาหารและสินค้าบริโภคแพงขึ้น	3.87	.84	มาก
1.6 มีการประกอบอาชีพ หารายได้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวบริเวณพระธาตุพนม เช่น ขับรถรับจ้าง ขายอาหาร ขายของที่ระลึก เป็นต้น	4.01	.77	มาก
2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม			
2.1 พระธาตุพนมเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น	4.43	.70	มากที่สุด

2.2 มีนักท่องเที่ยวเข้ามานมัสการ/ท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นจำนวนมากยิ่งขึ้น	4.37	2.18	มากที่สุด
2.3 คนธาตุพนมเห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น	4.13	.78	มาก
2.4 มีการเผยแพร่จารีต ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนธาตุพนมให้แก่นักท่องเที่ยวได้รับรู้	4.18	.80	มาก
2.5 ความเป็นชุมชนคนธาตุพนมยังคงรักษา สืบต่อวัฒนธรรมและประเพณี	4.25	2.27	มากที่สุด
2.6 ได้ศึกษานโยบายและกฏระเบียบของการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม	3.93	.90	มาก
2.7 เป็นส่วนหนึ่งในการรักษาและอนุรักษ์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของพระธาตุพนม	3.99	.83	มาก
3. ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม			
3.1 สิ่งอำนวยความสะดวกในอำเภอธาตุพนมได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น	3.45	.75	มาก
3.2 เกิดปัญหาขยะล้นอำเภอธาตุพนม	3.83	.94	มาก
3.3 เกิดปัญหาน้ำเสียมากขึ้น ปล่อยน้ำเสียลงสู่แม่น้ำ	3.99	2.78	มาก
3.4 การจราจรติดขัด เมื่อมีงานจัดงานนมัสการองค์พระธาตุพนม	3.95	.87	มาก
3.5 ชาวอำเภอธาตุพนมและชาวจังหวัดนครพนมเห็นคุณค่าขององค์พระธาตุพนมมากขึ้น	4.13	.84	มาก
4. ด้านการบริหารเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว			
4.1 แหล่งท่องเที่ยวมีแผ่นพับ หรือ เอกสารเผยแพร่ที่มีความชัดเจน	3.83	.94	มาก
4.2 มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ	4.00	.78	มาก
4.3 แหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการ เข้านมัสการ/ชม พระธาตุพนม	3.90	.88	มาก
4.4 จังหวัดมีนโยบายในการพัฒนาองค์พระธาตุพนมและพระธาตุบริวารในจังหวัด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อย่างเหมาะสม	4.23	.93	มากที่สุด
4.5 แหล่งท่องเที่ยวรับการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ	3.92	.84	มาก

5. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการด้านพื้นที่			
5.1 ชุมชน วัด สถานศึกษาที่อยู่รายรอบมีส่วนร่วมการให้ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่บริเวณพระธาตุพนม	3.91	.81	มาก
5.2 ชุมชน วัด สถานศึกษาที่อยู่รายรอบมีส่วนร่วมวางแผนในการจัดการพื้นที่ร้านค้าบริเวณพระธาตุพนม	3.95	.85	มาก
5.3 การได้ร่วมในการปกป้องและสอดส่องดูแลในเขตพื้นที่พระธาตุพนม มรดกโลกทางวัฒนธรรม	3.90	.87	มาก
5.4 การร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการอนุรักษ์และป้องกันพระธาตุพนม มรดกโลกทางวัฒนธรรม	3.83	.99	มาก
5.5 ชุมชน วัด สถานศึกษาที่อยู่รายรอบมีส่วนร่วมเชิงรุกในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของพระธาตุพนม	4.03	.89	มาก
5.6 ชุมชน วัด สถานศึกษาที่อยู่รายรอบมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนงานเพื่อขอขึ้นทะเบียนพระธาตุพนม ให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม	3.94	.89	มาก
รวม	**4.05**	**.98**	**มาก**

จากตารางที่ 1แสดงผลการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบหลังจากองค์พระธาตุพนมได้รับการจารึกชื่อเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม พบข้อมูล สามารถอธิบายรายด้านได้ดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกิดธุรกิจการค้าและบริการเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.26) มีการประกอบอาชีพ หารายได้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวบริเวณพระธาตุพนม เช่น ขับรถรับจ้าง ขายอาหาร ขายของที่ระลึก เป็นต้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.01) และ ค่าครองชีพสูงขึ้น อาหารและสินค้าบริโภคแพงขึ้นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.87) ตามลำดับ **2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม** พบว่าพระธาตุพนมเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= *4.43)* มีนักท่องเที่ยวเข้ามานมัสการ/ท่องเที่ยวในพื้นที่เป็นจำนวนมากยิ่งขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= *4.37*) ความเป็นชุมชนคนธาตุพนมยังคงรักษา สืบต่อวัฒนธรรมและประเพณีอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=*4.25)* ตามลำดับ**3) ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม**พบว่าชาวอำเภอธาตุพนมและชาวจังหวัดนครพนมเห็นคุณค่าขององค์พระธาตุพนมมากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= *4.13)* การจราจรติดขัด เมื่อมีงานจัดงานนมัสการองค์พระธาตุพนม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.99) การจราจรติดขัด เมื่อมีงานจัดงานนมัสการองค์พระธาตุพนม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.95) ตามลำดับ **4)ด้านการบริหารเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว** พบว่าจังหวัดมีนโยบายในการพัฒนาองค์พระธาตุพนมและพระธาตุบริวารในจังหวัด เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.23) มีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.00) แหล่งท่องเที่ยวรับการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.92) ตามลำดับ **5)ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร**

จัดการด้านพื้นที่ พบว่าชุมชน วัด สถานศึกษาที่อยู่รายรอบมีส่วนร่วมเชิงรุกในการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมของพระธาตุพนม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.03)ชุมชน วัด สถานศึกษาที่อยู่รายรอบมีส่วนร่วมวางแผนในการจัดการพื้นที่ร้านค้าบริเวณพระธาตุพนม ($\bar{X}$= 3.95) ชุมชน วัด สถานศึกษาที่อยู่รายรอบมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแผนงานเพื่อขอขึ้นทะเบียนพระธาตุพนม ให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก $\bar{X}$= 3.94) ตามลำดับ

2) ผลการวิเคราะห์ความสำคัญของทุนวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์พระธาตุพนมเพื่อขอขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ตารางที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นแนวความสำคัญของทุนวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์พระธาตุพนมเพื่อขอขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

ข้อมูล	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.)	แปลความ
1. พิธีถวายข้าวพีชภาคและบุญเสียค่าหัว	3.95	1.03	มาก
2. เจ้าเฮือน 3 พระองค์ (เจ้าเมืองขวา, เจ้าแสนเมือง, เจ้าโต่งกว้าง)	3.97	3.08	มาก
3. ข้าโอกาส ข้าพระธาตุ	4.00	2.27	มาก
4. ลูกพระธาตุ	4.09	3.08	มาก
5. งานนมัสการพระธาตุพนม (แห่พระอุปคุต แห่กองบุญ ตักบาตรคู่อายุ ตักบาตรสวรรค์)	4.31	2.15	มากที่สุด
6. วันสัตนาคารำลึก	4.05	.93	มาก
7. พิธีรำบูชาพระธาตุพนม	4.08	.90	มาก
8. บายศรีปากชาม-ต้นผึ้งบูชาองค์พระธาตุพนม	4.03	1.76	มาก
9. ฮีต ๑2 คลอง ๑4 (บุญเข้ากรรม บุญคูณลาน บุญข้าวจี่ บุญผะเหวด บุญสงกรานต์ เป็นต้น)	4.11	.86	มาก
10. ซุ้มเรืองอร่ามรัษฎากร (ประตูชัยธาตุพนม: ท้าวสุวรรณคำฮาง (ผัว)-นางสุวรรณคำฮี (เมีย)	3.98	.91	มาก
รวม	**4.17**	**.87**	**มาก**

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์แนวความสำคัญของทุนวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์พระธาตุพนมเพื่อขอขึ้นทะเบียนให้เป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมสามารถอธิบายได้ดังนี้งานนมัสการพระธาตุพนม (แห่พระอุปคุต แห่กองบุญตักบาตรคู่อายุ ตักบาตรสวรรค์) อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}$=4.31)รองลงมา ลูกพระธาตุ อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}$=4.09)รองลงมา พิธีรำบูชาพระธาตุพนม อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}$=4.08)ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาบริบทเชิงข้อมูลประวัติศาสตร์ และ ความสำคัญทุนทางวัฒนธรรมตามคติความเชื่อ จารีตประเพณี และพิธีกรรมขององค์พระธาตุพนมในปัจจุบัน เกิดจากคติความเชื่อในลุ่มแม่น้ำโขง 2 ส่วน คือ 1) คติความเชื่อดั้งเดิม ประกอบด้วย จารีตข้าโอกาส ข้าพระธาตุ ลูกพระธาตุ พิธีถวายข้าวพีชภาคและบุญเสียค่าหัว เจ้าเฮือนสามพระองค์ 2) คติทางพุทธศาสนา ประกอบด้วย พุทธศาสนาในตำนานอุรังคธาตุ งานนมัสการบุญเดือน 3 งานแห่พระอุปคุต งานแห่กองบุญ งานตักบาตรคู่อายุ ฮีต12 คอง 14 และประเพณีประดิษฐ์ ประกอบด้วย พิธีสัตนาคารำลึก พิธีรำบูชาพระธาตุพนม พิธีไหว้พระธาตุประจำวันเกิด พิธีไหว้พระธาตุประจำปีเกิด และทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ทางสังคม วัฒนธรรมของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น โดยผู้คนในท้องถิ่นเหล่านั้นได้อธิบายความเป็นมาของพวกตนว่า มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพระธาตุพนม ที่แสดงออกในรูปแบบของประเพณี พิธีกรรม ที่นำไปสู่การสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ สังคมวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมกัน จึงกล่าวได้ว่า พระธาตุพนม คือพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับผู้คนในท้องถิ่น คือเป็นพื้นที่แห่งประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น เป็นพื้นที่แห่งจิตวิญญาณ เป็นพื้นที่พึ่งทางใจและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในท้องถิ่นและคนต่างถิ่น รวมทั้งเป็นพื้นที่ของการรวมใจของผู้คนที่นับถือพระพุทธศาสนาของผู้คนทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ โดยภาพรวมของการมองพระธาตุพนมในสถานะศาสนสถานศักดิ์สิทธิ์จากมิติด้านสัญลักษณ์ทางสังคมวัฒนธรรมให้คงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าของท้องถิ่นตามที่ พระครูศรีพนมวรคุณ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสฯและผู้ประสานงานโครงการขอขึ้นทะเบียนพระธาตุพนมเป็นมรดกโลกได้ยกคำกล่าวของพระเทพวรมุนี กล่าวไว้ว่า ต้องปกป้อง คุ้มครอง เชิดชูและบูชา เพราะสถานที่แห่งนี้เป็นที่บรรจุพระอุรังคธาตุขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชาวพุทธฯ ควรที่จะอนุรักษ์และรักษา หันกลับมาปกป้อง คุ้มครอง เชิดชูและบูชามรดกวัตถุธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้าง อนุรักษ์มาจนถึงปัจจุบันนี้ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ความรู้ของชาวโลกได้ศึกษาความเป็นมาของผู้คนในอดีต และความเป็นมาของบ้านเมืองให้มีความยั่งยืนตลอดไป

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องพระธาตุพนมศักดิ์สิทธิ์กับวัดพระธาตุบริวารในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงสู่การสร้างคุณค่าทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเสนอขอรับการจารึกชื่อเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมดังนี้

2.1 ผลการศึกษาบริบทเชิงข้อมูลประวัติศาสตร์และความสำคัญของพระธาตุพนมกับพระธาตุบริวารในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงโดยเก็บข้อมูลกับชุมชนที่อยู่ในขอบเขตพื้นที่กันชน (Buffer Zone) ประกอบด้วยด้านหน้าวัดและชุมชนด้านหลังวัดตลอดถึงโดยรอบในเขตวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารส่วนใหญ่ผู้ตอบมีความพึงพอใจต่อการเป็นมรดกโลกขององค์พระธาตุพนมจำนวน 400 คนคิดเป็นร้อยละ 100เนื่องจากการใช้พื้นที่วัดและพื้นที่อื่นๆ รอบวัดมีความหนาแน่นของกิจกรรมทั้งการประกอบอาชีพต่างๆ เช่น ขายดอกไม้ ธุปเทียนบูชา ขายอาหาร และขายของที่ระลึก สินค้าพื้นเมือง เป็นต้น อีกทั้งแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่มีความหมายต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนธาตุพนม แต่ก็มีโครงการพัฒนาต่างๆ ของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารดำเนินการปรับปรุงพื้นที่วัดเป็นหลักและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมทำให้ภาพอำเภอธาตุพนมมีการจราจรรถหนาแน่นและปริมาณรถส่วนบุคคล รถนำเที่ยว

และนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นบริเวณรอบนอกวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารโดยรอบ จึงควรหามาตรการรองรับพื้นที่เพิ่มขึ้นต่อความต้องการในอนาคต

แผนพัฒนาในพื้นที่หลัก (Core Zone) จากผลการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและนอกชุมชนในส่วนของการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่วัด และการปรับปรุงพื้นที่โซนร้านค้าต่างๆ จึงทำให้กลุ่มแม่ค้าได้รับผลกระทบบ้าง และวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารได้กำหนดขอบเขตพื้นที่การกำหนดขอบเขตพื้นที่กันชน2 (Buffer Zone 2) มีขนาดพื้นที่299.43 เฮกตาร์หรือ2.99ตารางกิโลเมตรมีพื้นที่ต่อเนื่องจากพื้นที่กันชน1เป็นพื้นที่ชุมชนอาศัยอยู่อนุญาตให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและต้องจัดให้มีการฝึกอบรมให้การศึกษาแก่ประชาชนในพื้นที่ให้รู้จักใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนแต่พื้นที่กันชน (Buffer Zone) อยู่บริเวณพื้นที่โดยรอบวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารเกิดขึ้นจากความจำเป็นและความต้องการเพื่อการอนุรักษ์เฉพาะแหล่งนั้นๆโดยพื้นที่กันชนที่มีประสิทธิภาพจะถูกกำหนดขึ้นเพื่อการปกป้องคุ้มครองแหล่งมรดกโลกได้นำเสนอขอรับการขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกโลกมีขนาดพื้นที่ 518.49ไร่หรือ93.04เฮกตาร์โดยเพิ่มเติมบริเวณอีกด้านหนึ่งของถนนชยางกูร2และถนนเลี่ยงเมืองเพื่อความสอดคล้องของบริบทพื้นที่มรดกโลกดังภาพประกอบ

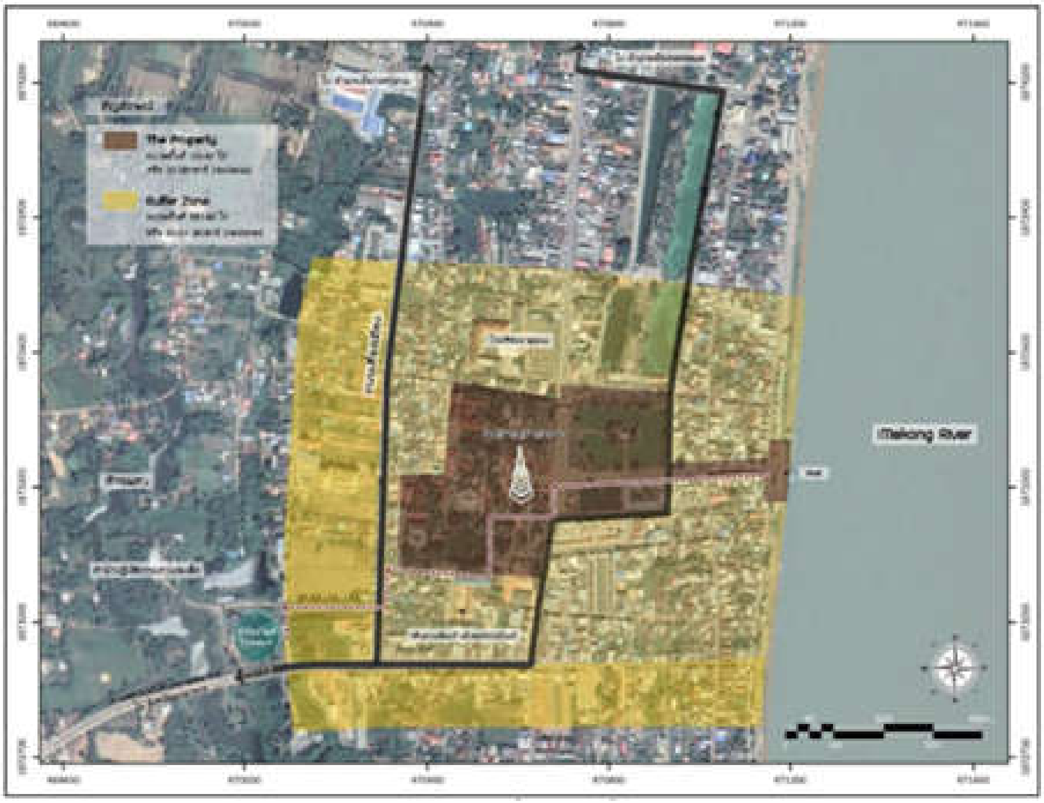

ภาพประกอบ 2 แสดงการกำหนดขอบเขตพื้นที่เสนอขึ้นทะเบียนมรดกโลกเพิ่มเติม
โครงการจัดทำแผนที่ขอบเขตพื้นที่ที่จะเสนอขึ้นทะเบียนมรดกโลกอำเภอธาตุพนมจังหวัดนครพนม

2.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบหลังจากพระธาตุพนมขึ้นบัญชีรายชื่อเบื้องต้นของมรดกโลก จากผลการสัมภาษณ์ เมื่อได้รับเสนอชื่อเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ชุมชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อผลกระทบในด้านบวกจะทำให้เกิดการพัฒนาด้านต่างๆ ตามมา เช่น ด้านเศรษฐกิจด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมด้านการบริหารเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการด้านพื้นที่ แต่ก็จะมีส่วนที่เป็นผลกระทบด้านลบในเชิงพื้นที่คือ ความหนาแน่นทั้งปริมาณของการจราจร รถนำเที่ยว นักท่องเที่ยว และปริมาณขยะในพื้นที่

2.3 ผลการวิเคราะห์ทุนทางวัฒนธรรมประเภทและความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมและการจัดลำดับความสำคัญของทุนทางวัฒนธรรมมีความคิดเห็นตรงกันทั้งการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถาม พบว่า กิจกรรมทางศาสนา พิธีกรรมทางศาสนา งานประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ เช่น แห่พระอุปคุตแห่กองบุญและตักบาตรคู่อายุตักบาตรสวรรค์พิธีรำบูชาพระธาตุพนม เป็นต้น มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับตำนานอุรังคธาตุได้ทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้ผู้คนในท้องถิ่นเกิดการยอมรับในการเข้ารวมพิธีกรรมที่มีการจัดขึ้นในบริเวณองค์พระธาตุพนมด้วยมีความเชื่อว่าเป็นพิธีกรรมที่มีความศักดิ์สิทธิ์เพราะเป็นพิธีกรรมที่จัดกระทำในบริเวณพื้นที่ที่รับรู้ว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (สมชาติมณีโชติ,2555) ในขณะเดียวกันพิธีกรรมยังทำหน้าที่ในลักษณะของการวางกฎระเบียบในสังคมเพื่อทำให้คนในชุมชนในสังคมดำเนินชีวิตให้เป็นไปอย่างมีคุณธรรมตำนานและการปฏิบัติตามความเชื่อของผู้คนที่เกี่ยวกับพระธาตุพนมมีความสำคัญในการรับรู้ของชาวบ้านด้วยตำนานและพิธีกรรมคือเครื่องมือที่ทำให้เข้าถึงและรู้จักผู้คนในท้องถิ่นรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในท้องถิ่นตามเวลาที่ผ่านไปตามตำนานและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระธาตุพนม

ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากผลการวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยเห็นว่ามีประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

1) ได้ทราบแนวความคิดเห็นของภาคีทั้งภาครัฐชุมชนของจังหวัดนครพนมที่มีต่อองค์พระธาตุพนมขึ้นบัญชีรายชื่อเบื้องต้นของศูนย์มรดกโลกและสู่แนวทางการสร้างคุณค่าของพระธาตุพนมเพื่อเสนอขอรับการจารึกชื่อเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

2) ผลการวิจัยขยายผลสู่วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารและหน่วยงานที่ดำเนินการร่วมกันเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินการเพื่อให้เกิดเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม

3) คณะผู้วิจัยมีแผนถ่ายทอดผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมายโดยการนำผลการวิจัยที่ได้จากการมีส่วนร่วมจากการแสดงความคิดเห็นของทุกภาคีที่เกี่ยวข้องโดยนำแนวคิดเห็นดังกล่าวเป็นแนวทางในการดำเนินการยกองค์พระธาตุพนมเพื่อเสนอขอรับการจารึกชื่อเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและขอขอบคุณผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์และผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ให้โอกาสและสนับสนุนให้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กฤตยาอาชวนิจกุลและปราโมทย์ประสาทกุล. 2548. **ประชากรของประเทศไทยณพ.ศ. 2548**. สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ

กรมศิลปากร. 2522. **จดหมายเหตุการบูรณะปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุพนม.**โรงพิมพ์พิฆเณศ, กรุงเทพฯ

โครงการจัดทำแผนที่ขอบเขตพื้นที่ที่จะเสนอขึ้นทะเบียนมรดกโลกอำเภอธาตุพนมจังหวัดนครพนม. 2562. **รายงานฉบับสมบูรณ์.**คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ผังเมืองและนฤมิตศิลป์:มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ธีรวุฒิเอกะกุล.2543. **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.**อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฎอุบลราชธานี.

ภัทรานิษฐ์ศุภกิจโกศลและคณะ. 2554. “**การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งมรดกโลก กรณีอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย2ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร.**”รายงานการวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. 2535. **การวิจัยเบื้องต้น.** พิมพ์ครั้งที่ 6. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมชายมณีโชติ.2555. “**พระธาตุพนม :ศาสนสถานศักดิ์สิทธิ์ในมิติด้านสัญลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม.**”วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาไทศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุรพลดำริห์กุล. 2549.**แผ่นดินอีสาน.**กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

นายประหัสมันตะ. ครูภูมิปัญญาไทย, สัมภาษณ์, 25มิถุนายน2562.

นายหมงอภัยโส. ปราชญ์ชุมชน, สัมภาษณ์, 25เมษายน2562.

พระครูศรีพนมวรคุณ. ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารและผู้ประสานโครงการขอขึ้นทะเบียนพระธาตุพนมเป็นมรดกโลก, สัมภาษณ์, 6สิงหาคม2563.

Mingming, Su. & Bin, Li, “Resource Management at World Heritage Site in China,” Procedia Environmental Sciences, 2012(12) :p.293-297.

Strasser, P. “Putting reform into action”-thirty years of the world heritage convention: How to reform a convention without changing its regulations, International Journal of Cultural Property, 2002 (2), p.215-266.

มูลค่าทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ จากการจัดการเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดอุบลราชธานี

The economic value of the senior tourism from the cultural tourism routesmanagement in Ubon Ratchathani Province

กฤตยภรณ์ ตันติเศรษฐ[1*]
Krittayaporn Tantiset[1*]

บทคัดย่อ

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นและได้มีการสืบทอดต่อกันมาเป็นระยะเวลานานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการสร้างรายได้จากแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้กับชุมชน งานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งศึกษามูลค่าทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุจากการจัดการเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการศึกษากลุ่มตัวอย่าง 200 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยโดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากการตัดสินใจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลให้เกิดค่าใช้จ่ายต่อสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของชุมชนตามแนวคิดและทฤษฎีผ่านตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตตามแนวคิดของ Leontief (1966) ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยส่งผลให้เกิดรายได้และการจ้างงานในภาคการบริการ ภาคอุตสาหกรรม และภาคการเกษตร โดยเฉพาะในภาคบริการที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว

คำสำคัญ: ท่องเที่ยวผู้สูงอายุ, จังหวัดอุบลราชธานี, ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

[1] สังกัด..............................

[*] Corresponding author; e-mail address: krittayaporn_119@hotmail.com

Abstract

Ubon Ratchathani is one of the provinces in the Lower Northeastern Region with cultural attractions. It is unique for this local area and has been passed down for a long time. Cultural tourism is very important to generate income from the cultural attractions in the community. This research aims to study the economic value of the senior tourism from the management of cultural tourism routes in Ubon Ratchathani Provinceby studying 200 samples, which were Thai senior touristsby collecting data through questionnaires. The data were analyzed with descriptive statistics by analyzing the effects of cultural tourism decisions that affect the economic environment of the community based on concepts and theories according to Leontief's conceptual tables of production and product factors (1996). The study found that travel decisions among senior Thai tourists have affected the distribution of income and employment in the service sector, industrial sector and the agricultural sector, especially in the service sector that is directly related to tourist spending.

Keywords: senior tourism, Ubon Ratchathani Province, cultural Tourism

คำนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นหนึ่งอุตสาหกรรมที่สำคัญในการสร้างรายได้ให้กับหลายๆประเทศเช่นเดียวกับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างมากทางด้านการท่องเที่ยวเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงปี 2557 ที่ผ่านมาถึง 162.64 ล้านคนซึ่งมีจำนวนสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกๆปี(ศูนย์วิจัยด้านการตลาดการท่องเที่ยว, 2558) ถือได้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวนั้นถือเป็นรายได้หลักอันก่อให้เกิดการขยายตัวในภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องทั้งด้านธุรกิจนำเที่ยว ที่พัก การคมนาคม การขนส่ง ร้านค้า ร้านอาหารและบริการต่างๆที่เกี่ยวข้องส่งผลให้เกิดการจ้างงาน เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นนับเป็นรากฐานของการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางการท่องเที่ยว ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งการมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายนั้นกลายเป็นจุดสนใจในการสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้มากขึ้นถึง 8 ประเภทได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา การท่องเที่ยวทางเรือ การท่องเที่ยวในแหล่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม(สำนักงานสถิติเศรษฐกิจและสังคม, 2557) กิจกรรมเหล่านี้ส่งผลให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ๆที่ไม่ใช่การท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวตามกระแสนิยมเท่านั้นแต่เป็นการสร้างความประทับใจนอกเหนือจากความสนุกสนานและความเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบที่เหมาะสมสอดคล้องตามนโยบายของภาครัฐที่เน้นให้ความสำคัญกับตลาดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ รวมถึงการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่มีคุณภาพ สร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆและสร้างความหลากหลายให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะกลุ่ม

นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุซึ่งประเทศไทยนั้นมีนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละมากกว่า 16.45 ของนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มอายุอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอายุของประชากร(Wattanakamolchai, S., and Yim-on, Y., 2010) นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีคุณภาพและเป็นตลาดที่ธุรกิจควรให้ความสนใจเนื่องมาจากมีจำนวนมากขึ้นทั้งยังมีกำลังในการจับจ่ายซื้อสินค้ามีความสามารถเข้าถึงเทคโนโลยี มีระยะเวลาในการพักผ่อนไม่จำกัดหลังจากวัยเกษียณอายุการทำงานและเป็นกลุ่มที่เน้นการเข้าถึง เข้าใจและเน้นการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้(Sriampornekkul, L., and Chuntuk, T., 2018)สอดคล้องตามนโยบายของภาครัฐบาลในการส่งเสริมและกระตุ้นให้มีการลงทุนทางการท่องเที่ยวตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1(พ.ศ.2504-2506)เป็นต้นมาและยังได้มีการส่งเสริมนโยบายเกี่ยวกับทิศทางทางการท่องเที่ยวที่เน้นให้ความสำคัญในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจนในฉบับที่ 7 โดยเน้นความสำคัญในการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นประสบการณ์ สร้างทักษะความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จับต้องไม่ได้มาสร้างเป็นสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้นเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวชาวไทยในปี 2557 ที่ผ่านมามีจำนวนมากขึ้นถึง 138 ล้านคนที่สร้างรายได้ถึง705,500 ล้านบาท(ศูนย์วิจัยด้านการตลาดการท่องเที่ยว, 2558)

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีการขยายตัวทางการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและกำลังเป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องมาจากมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีแหล่งท่องเที่ยวการค้าตามแนวชายแดน แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ประเพณีนอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่กำลังเป็นที่นิยมเป็นอย่างมากจากรายงานของการท่องเที่ยว(2559)พบว่าสถิติรายได้จากการท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีมีรายได้ถึง 6,049.39 ล้านบาทเนื่องมาจากการได้รับการสนับสนุนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภายใต้ยุทธศาสตร์ที่มีจุดมุ่งหมายมุ่งเน้นการกระตุ้นให้คนท่องเที่ยวในประเทศไทยมากขึ้นโดยการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถือว่าเป็นจุดขายที่น่าสนใจและสำคัญเป็นอย่างมากอีกทั้งจังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรม ร่อยรอยทางประวัติศาสตร์และศาสนาซึ่งการท่องเที่ยวได้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ขึ้นส่งผลให้จังหวัดอุบลราชธานีเกิดภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยแหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวประกอบด้วยสถานที่ท่องเที่ยวได้แก่บ้านชีทวน บ้านปะอาว**บ้านปากน้ำ (บุ่งสระพัง)**แก่งสะพือวัดดอนธาตุ อนุสรณ์สมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน แก่งตะนะ(วัดถ้ำเหวสินธุ์ชัย)วัดสิรินธรวรารามหรือวัดภูพร้าว (Unseen Thailand)อุทยานแห่งชาติผาแต้ม สามพันโบก และบ้านสองคอนซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้ถือเป็นการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากการจัดการเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานีสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวทั้งยังเกิดการสร้างรายได้และเกิดการจ้างงาน

จึงเป็นเหตุผลสำคัญในการศึกษาถึงผลจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยต่อสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของชุมชนในด้านรายได้และการจ้างงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดอุบลราชธานีสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย ซึ่งผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ชุมชนได้เข้าถึงประโยชน์จากกการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษามูลค่าทางเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยจากการจัดการเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

การทบทวนวรรณกรรม

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปะและขนบธรรมเนียมประเพณีที่บรรพบุรุษได้สร้างสมและถ่ายทอดเป็นมรดกสืบทอดกันมา ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวประเภทนี้ประกอบด้วย งานประเพณีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนการแสดงศิลปวัฒนธรรม สินค้าพื้นเมือง การแต่งกาย ภาษา ชนเผ่า เป็นต้น เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ เคารพต่อสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ศักดิ์ศรีและวิถีชีวิตผู้คนหรือสามารถกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมคือการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ผู้อื่นและย้อนกลับมามองตนเอง อย่างเข้าใจความเกี่ยวพันของสิ่งต่างๆในโลกที่มีความเกี่ยวโยงพึ่งพากันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ชาญ(วิทย์ เกษตรศิริ, 2540)

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542)ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือ การท่องเที่ยวที่มุ่งเสนอลักษณะทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์โบราณคดี และสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น และเกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม เป็นการท่องเที่ยวในเชิงการให้ความรู้และสร้างความภาคภูมิใจเช่นเดียวกับ ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว (2556) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึงการท่องเที่ยวที่ได้นำเอาวัฒนธรรมมาใช้เพื่อเป็นจุดขายและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวอเมริกันและยุโรป ที่สนใจที่จะศึกษาและเรียนรู้วัฒนธรรมมรดกทางประวัติศาสตร์ เยี่ยมชมงานสถาปัตยกรรม และสัมผัสวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในประเทศนั้นๆในช่วงระยะการเดินทาง

จากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนออกจากสถานที่ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยประจำของตนโดยการเดินทางไปยังท้องถิ่นอื่นๆในช่วงระยะเวลาหนึ่ง โดยต่างมีวัตถุประสงค์ที่หลากหลายตามแต่จุดมุ่งหมายของตน ยกตัวอย่างเช่น การท่องเที่ยวเพื่อการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ หรือการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษาเรียนรู้ การเข้าถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิตชุมชน เป็นต้น ซึ่งในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นจะมีสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในวิถีชุมชนท้องถิ่น ได้แก่ การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้นๆ

2. ผลของตัวทวี (Multiplier Effect)

แนวคิดตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ว่าด้วยผลของค่าตัวทวี (Multiplier Effect) ของเคนส์ คือเมื่อเกิดการใช้จ่ายหนึ่งครั้งในระบบเศรษฐกิจจะมีผลทำให้เกิดการใช้จ่ายต่อไปอีกหลายๆรอบเนื่องจากการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งจะก่อให้เกิดรายได้แก่บุคคลบางกลุ่มหรือกิจกรรมบางประเภทขึ้นโดยบุคคลหรือกิจกรรมเหล่านั้นที่ได้รับรายได้จะมีการนำรายได้ส่วนหนึ่งที่ได้รับไปใช้จ่ายต่อไปทำให้เกิดรายได้แก่บุคคล หรือกิจกรรมอื่นๆต่อไปอีกเรื่อยๆ

ดังนั้น การใช้จ่ายในรอบต่างๆจะพบว่าทำให้เกิดรายได้ที่มีมูลค่าสูงกว่าการใช้จ่ายในครั้งแรกหลายเท่าซึ่งผลของตัวทวีจะเป็นอย่างไรนั้นจะขึ้นอยู่กับลักษณะของการใช้จ่ายของบุคคลและลักษณะการผลิตของกิจกรรมนั้นๆถ้าการใช้จ่ายมีแนวโน้มว่าจะมีมากขึ้นก็จะทำให้ผลของค่าตัวทวีมีค่ามากขึ้นตามไปด้วย แต่ถ้าผู้ได้รับรายได้มีแนวโน้มที่จะนำรายได้มาออมโดยไม่ทำการใช้จ่ายใดๆ หรือนำรายได้ที่เกิดขึ้นไปซื้อสินค้าและบริการหรือนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศก็จะส่งผลให้ผลของค่าตัวทวีมีค่าลดลงตามไปด้วย เนื่องจากเกิดการรั่วไหลออกจากระบบเศรษฐกิจ โดยแบ่งการรั่วไหลออกเป็น2 ส่วนคือ ส่วนรั่วไหลภายในและส่วนรั่วไหลภายนอก ซึ่งส่วนรั่วไหลเหล่านี้ย่อมจะทำให้ค่าตัวทวีมีค่าลดลง และในกรณีที่มีส่วนอัดฉีดเพิ่มเข้าในระบบเศรษฐกิจก็ต้องพิจารณาส่วนรั่วไหลและส่วนอัดฉีดส่วนไหนบ้างที่จะส่งผลกระทบมากกว่ากันและผลกระทบนั้นจะส่งผลถึงค่าตัวทวีด้วยเช่นกัน

3. การวิเคราะห์ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต(Input-Output Analysis)

ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต หรือตาราง I/O เป็นหนึ่งใน 5 บัญชีหลักของระบบบัญชีเศรษฐกิจ (Economic Accounting System) ของประเทศโดยการสร้างขึ้นของProfessor Wassily W. Leontief ในปี ค.ศ. 1951 ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่นำมาใช้วิเคราะห์โครงสร้างทางเศรษฐกิจและผลกระทบทางเศรษฐกิจ สามารถสะท้อนภาพความสัมพันธ์ระหว่างอุตสาหกรรมหรือสาขาการผลิตต่างๆได้และยังเป็นเครื่องมือที่ใช้จัดรวบรวมกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (Economic Activity) ของประเทศให้เป็นระบบ โดยการแบ่งกลุ่มกิจกรรมเหล่านั้นให้เกิดขึ้นเป็นหมวดหมู่ตามประเภทของสาขาการผลิต (Sector or Industry) เช่น เกษตรกรรม เหมืองแร่อุตสาหกรรม การขนส่ง การก่อสร้าง บริการ และอื่นๆภายใต้สมมติฐานที่ว่าแต่ละสาขามีโครงสร้างการผลิตและเทคโนโลยีการผลิตเหมือนกัน ในตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตจะแสดงความสัมพันธ์ของการผลิตและการกระจายผลผลิตของสินค้าและบริการในระบบเศรษฐกิจของประเทศหรือระดับภูมิภาคในช่วงระยะหนึ่งได้อย่างเป็นระบบและชัดเจนมากขึ้นกล่าวคือ ในระบบเศรษฐกิจนั้น สาขาการผลิตแต่ละสาขาจะใช้ปัจจัยการผลิต (Inputs) อะไรบ้างเพื่อนำมาใช้ในการผลิตสินค้าต่างๆเช่น วัตถุดิบ แรงงาน เป็นต้น ในขณะเดียวกันเมื่อแต่ละสาขาการผลิตผลิตสินค้านั้นออกมา ก็จะขายสินค้าที่ผลิตได้ (Output) ให้กับสาขาการผลิตอื่นๆ เพื่อใช้เป็นปัจจัยการผลิตต่อไป รวมทั้งยังขายสินค้าให้แก่ภาคครัวเรือน รัฐบาล ธุรกิจ หรือภาคต่างประเทศ และการสต๊อกสินค้า จึงกล่าวได้ว่าตาราง I/O ได้แสดงให้เห็นถึงการหมุนเวียน (Flow) ของสินค้าและบริการระหว่างสาขา(Sectors)ต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจในช่วงเวลาที่แน่นอน โดยแนวตั้ง (Column) ของตารางแสดงโครงสร้างการผลิต (Input Structure) และแนวนอน (Row) แสดงถึงการกระจายผลผลิต (OutputDistribution) ให้แต่ละสาขาการผลิตในระบบเศรษฐกิจ ดังรายละเอียดแสดงในภาพที่ 1

การแจกแจงการผลิต

ความต้องการสินค้าและบริการขั้นกลางเพื่อใช้ในการผลิต (Xij)	**การบริโภคขั้นสุดท้าย (F)**	**มูลค่าผลผลิตรวม (X)**
ค่าตอบแทนปัจจัยการผลิตขั้นต้น (V)		
มูลค่าผลผลิตรวม (X)		

โครงสร้างปัจจัยการผลิต

ภาพที่ 1. โครงสร้างของตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558

จากตารางทางแนวนอน(Row) ได้แสดงการกระจายผลผลิตของสินค้าในแต่ละสาขาการผลิตคือการขายให้กับสาขาหรืออุตสาหกรรมอื่นๆเพื่อใช้เป็นปัจจัยการผลิตขั้นกลาง (Intermediate Demand) และเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นสุดท้าย(Final Demand)ซึ่งประกอบด้วยการบริโภคของครัวเรือน ภาครัฐบาล การสะสมทุน(Increase in Stock) การส่งออก (Export) ในขณะที่ทางแนวตั้ง (Column) ได้แสดงโครงสร้างการผลิตของแต่ละอุตสาหกรรมว่าต้องใช้ปัจจัยการผลิตอะไรบ้างอันได้แก่วัตถุดิบต่างๆ (อยู่ในส่วนของ Intermediate Demand) และปัจจัยการผลิตขั้นต้น (Primary Input) ซึ่งประกอบด้วยค่าจ้างแรงงาน (Wages and Salaries) ส่วนเกินของการประกอบการ (Operating Surplus) ซึ่งก็คือกำไร(Profit) ค่าเช่าที่ดิน (Rent) และดอกเบี้ย (Interest) ค่าเสื่อมราคา (Depreciation) ภาษีทางอ้อมสุทธิ(Indirect Taxes minus Subsidies) และเมื่อรวมราคาสินค้านำเข้า (Import Goods) มาบันทึกไว้ในตารางหลังจากนั้นตาราง I/O จะแสดงภาวะของ Demand และ Supply ของสินค้าในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งก็คือภาวะดุลยภาพทั่วไปของสินค้าและบริการในระบบเศรษฐกิจแบบเปิด(General Equilibrium in the Opened Economics)และจากตารางจะแสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยการผลิต (Input) ที่เท่ากับผลผลิต (Output) เสมอ โดยแบบจำลองปัจจัยการผลิตและผลผลิตคือ การสมมติให้การใช้ปัจจัยการผลิตเป็นสัดส่วนโดยตรงกับมูลค่าผลผลิต

$$aij = xij\ Xj$$

โดยที่aij คือ ค่าสัมประสิทธิ์ปัจจัยการผลิต (Input Technical Coefficeint) หมายถึง สัดส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตที่ i ในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม j

โดยความสัมพันธ์สรุปเป็นรูปสมการ คือ **X = AX + F**

X = (I-A) -1 F

(I-A) -1 เรียกว่า Leontief Inverse Matrix หรือ Inverse Matrix ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการใช้วิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจด้วยตาราง I-O

วิธีการดำเนินงานวิจัย

วิธีวิจัยและกรอบแนวคิด

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)ไม่มีการจดบันทึกจึงใช้วิธีการเปิดตารางกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1972) ได้จำนวนตัวอย่าง 200 และเป็นการเก็บข้อมูลแบบตามสะดวก (Convenient Sampling) ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้เน้นศึกษาในด้านการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่เดินทางมาท่องเที่ยวตามเส้นทางจากการจัดการเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานี จำแนกเป็นหมวดหมู่ตามประเภทธุรกิจได้แก่ ค่าที่พัก ค่าอาหารและเครื่องดื่ม ค่าเดินทางภายในจังหวัด ค่าบริการการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก การศึกษาในประเภทธุรกิจเหล่านี้นั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งผลที่เกิดขึ้นจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยต่อการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในด้านรายได้และการจ้างงานในจังหวัดอุบลราชธานีโดยมีวิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานี
   - 1.1 คำนวณหาค่าใช้จ่ายเฉลี่ยระหว่างที่นักท่องเที่ยวพำนักอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการนำข้อมูลค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนประกอบกับระยะเวลาพักเฉลี่ย
   - 1.2 คำนวณหาค่าใช้จ่ายต่อคนต่อปีโดยการเปรียบเทียบสัดส่วนจำแนกตามหมวดหมู่ค่าใช้จ่ายต่อคนต่อปีโดยการเปรียบเทียบสัดส่วนจำแนกตามหมวดค่าใช้จ่ายประเภทต่างๆเพื่อนำมาใช้ในการอธิบายลักษณะและระดับการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว
2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยจากการจัดการเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดอุบลราชธานีในด้านของรายได้และการจ้างงานในจังหวัดอุบลราชธานีนั้นผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานีในเดือนเมษายน พ.ศ. 2562 ทำให้ต้องปรับค่าใช้จ่ายเฉลี่ยระหว่างที่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยพักอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อช่วยในการประมาณการเป็นตัวเลขระยะเวลาทั้งปีซึ่งให้สอดคล้องกับตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต สัมประสิทธิ์มูลค่าเพิ่ม และสัมประสิทธิ์การจ้างงานของจังหวัดอุบลราชธานีปี พ.ศ. 2552 โดยการใช้ดัชนีราคาผู้บริโภคของจังหวัดอุบลราชธานีมาเป็นตัวปรับและใช้จำนวนนักท่องเที่ยวมาเป็นตัวปรับอีกครั้งจึงจะได้ อุปสงค์ขั้นสุดท้าย (Final Demand)

2.1 กำหนดอุปสงค์ขั้นสุดท้ายโดยการจำแนกค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวตามรหัสของกิจกรรมการผลิตในสาขาการผลิตต่างๆลงในตารางปัจจัยการผลิต โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้านค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เดินทางในจังหวัดอุบลราชธานี

2.2 ผลที่เกิดขึ้นจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวคือ รายได้และการจ้างงาน อันเกิดจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยนั้นคำนวณผ่านตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตตามแนวคิดของ Professor Wassily W. Leontief (1966)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

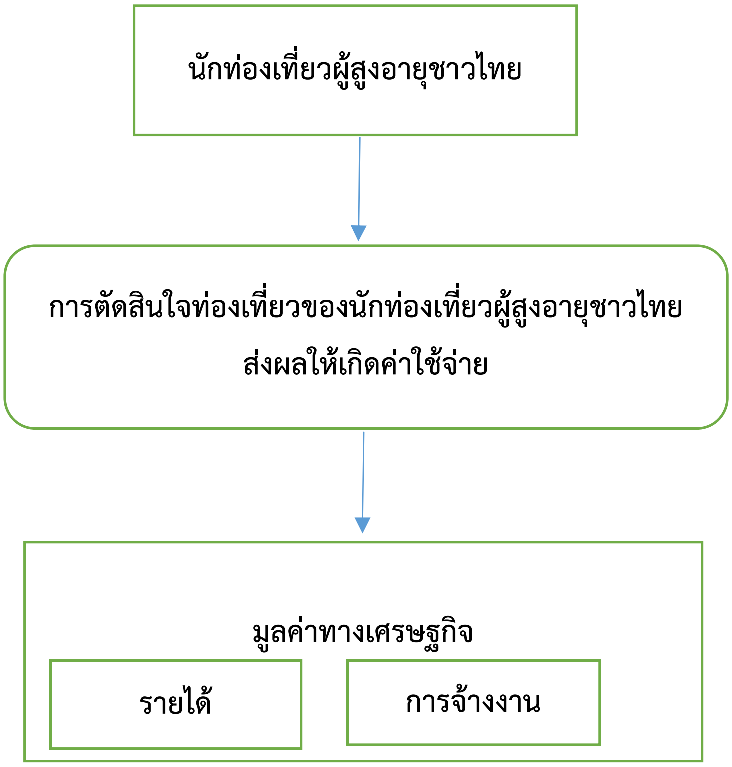

ผลจากการวิจัย

1. รายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยที่เดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานี

ตารางที่ 1ประเภทของค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2562

ประเภทค่าใช้จ่าย	**นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย(n=200)**		
	ค่าใช้จ่าย (บาท/วัน/คน)	**ค่าใช้จ่ายตลอดระยะเวลาในการท่องเที่ยว**	**ร้อยละ**
ค่าที่พัก	1,310.91	2,818.45	35.21
ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	823.25	1,769.98	22.11
ค่าพาหนะในการเดินทางภายในจังหวัดอุบลราชธานี	510.12	1,096.76	13.73
ค่าบริการทางการท่องเที่ยว	31.01	66.67	0.83
ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง	442.14	950.60	11.87
ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก	605.03	1,300.81	16.25
รวม	**3,722.46**	**8,003.27**	**100.00**
ระยะเวลาพักโดยเฉลี่ย (วัน)	**2.15**		

จากการศึกษาผลการวิจัยพบว่า มีประเภทของการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานีโดยแบ่งออกเป็นทั้งหมด 6ประเภทได้แก่ ค่าที่พัก ค่าอาหารและเครื่องดื่มค่าเดินทางในจังหวัดอุบลราชธานี ค่าบริการการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง และค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึกรวมค่าใช้จ่ายทั้งหมดเป็นจำนวนทั้งสิ้น8,003.27 บาท ซึ่งนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยใช้ระยะเวลาในการพักในจังหวัดอุบลราชธานีโดยเฉลี่ย2.15วัน คิดรวมเป็นค่าใช้จ่ายต่อคนต่อวันเท่ากับ3,722.46บาท โดยเฉลี่ยออกเป็นค่าใช้จ่ายที่อยู่ในส่วนของค่าที่พักคิดเป็นร้อยละ35.21 รองลงมาคือค่าอาหารและเครื่องดื่มคิดเป็นร้อยละ 22.11 และค่าบริการการท่องเที่ยวน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 0.83ดังที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 2. ประเภทของค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานี ณ ราคาปี พ.ศ. 2552

ประเภทค่าใช้จ่าย	**นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย (n=200)**		
	ค่าใช้จ่ายตลอดระยะเวลาในการท่องเที่ยว	**ค่าใช้จ่าย (ล้านบาท/ ปี)**	**ร้อยละ**
ค่าที่พัก	2,944.20	74.81	35.22
ค่าอาหารและเครื่องดื่ม	1,848.95	46.98	22.12
ค่าพาหนะในการเดินทางภายในจังหวัดอุบลราชธานี	1,145.69	29.11	13.70

ค่าบริการทางการท่องเที่ยว	69.64	1.76	0.83
ค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง	993.01	25.23	11.88
ค่าซื้อสินค้าและของที่ระลึก	1,358.85	34.52	16.25
รวม	**8,360.34**	**212.41**	**100.00**
ระยะเวลาพักโดยเฉลี่ย (วัน)	2.15		
จำนวนนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย	**25,410**		

สำหรับการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานีต่อรายได้และการจ้างงานในจังหวัดอุบลราชธานีนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยใช้ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตของจังหวัดอุบลราชธานี คำนวณจากหาค่าสัมประสิทธิ์มูลค่าเพิ่ม และสัมประสิทธิ์การจ้างงานของจังหวัดอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2552 และปรับค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เป็นอุปสงค์ขั้นสุดท้ายจากราคาของปีพ.ศ. 2562 เป็นราคาคงที่ปีพ.ศ. 2552 เพื่อให้สอดคล้องกับตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตของจังหวัดอุบลราชธานี โดยสัมประสิทธิ์มูลค่าเพิ่ม และสัมประสิทธิ์การจ้างงานของจังหวัดอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2552 โดยการใช้ดัชนีราคาผู้บริโภคของจังหวัดอุบลราชธานีเป็นตัวปรับซึ่งดัชนีราคาผู้บริโภคของจังหวัดอุบลราชธานี ณ เดือนเมษายน ปี พ.ศ. 2562 เท่ากับ 103.10 และดัชนีราคาผู้บริโภคปีพ.ศ. 2552 ในเดือนเมษายนเดือนเดียวกันนั้นเท่ากับ 107.7 (สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า,2562)

ประกอบกับข้อมูลทางสถิติของนักท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยตั้งแต่ปีพ.ศ.2552-2562 พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีจำนวนนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานีมีจำนวนเฉลี่ย 1,514,815 คนในจำนวนนี้มีจำนวนนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยจำนวน25,410คน

ดังนั้นก็จะได้อุปสงค์ขั้นสุดท้ายที่เป็นค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว ณ ราคาปี พ.ศ. 2552 ซึ่งค่าใช้จ่ายตลอดระยะเวลาการท่องเที่ยวจากข้างต้นนั้นปรับตามด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคของจังหวัดอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2552 ดังที่แสดงในตารางที่ 2ข้างต้น

ในส่วนของรายได้ที่เกิดจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนั้นเกิดรายได้รวมทั้งสิ้น 61.41ล้านบาท โดยแบ่งออกเป็นรายได้ทางตรงจำนวน 46.53 ล้านบาท และเป็นรายได้ทางอ้อมจำนวน 14.88ล้านบาทซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกิดรายได้ทางตรงมากกว่าทางอ้อมคิดเป็นร้อยละ 75.77 และคิดเป็นร้อยละ 24.23 ตามลำดับ

ตารางที่ 3. จำนวนรายได้ที่เกิดจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานีในแต่ละกิจกรรมการผลิต

รหัสกิจกรรม	รายชื่อกิจกรรม	นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย (n=200)	
		จำนวน (ล้านบาท)	ร้อยละ
	ภาคเกษตร	**0.36**	**0.58**
002	การทำสวนผลไม้	0.36	0.58
	ภาคอุตสาหกรรม	**4.39**	**7.15**
008	อุตสาหกรรมอาหารแปรรูป	2.93	4.77

016	อื่นๆ (อุตสาหกรรมสิ่งทอ)	1.46	2.38
	ภาคบริการ	**56.66**	**92.27**
013	การค้า	7.07	11.51
014	การขนส่ง	0.79	1.29
015	การบริการ	48.80	79.47
	รวม	**61.41**	**100.00**

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาในภาคการผลิตต่างๆที่เกิดขึ้นจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย จำนวน 143.47 ล้านบาทและก่อให้เกิดรายได้รวมทั้งสิ้น61.41โดยแบ่งเป็นส่วนของรายได้ส่วนใหญ่ในภาคบริการคิดเป็นร้อยละ 92.27 รองลงมาคือรายได้ในภาคอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 7.15และรายได้ในภาคเกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 0.58 จะเห็นได้ว่ารายได้ที่สูงที่สุดคือกิจกรรมการบริการ รองลงมาคือ ภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม

2.การจ้างงานที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยที่เดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาพบว่า ผลที่เกิดขึ้นจากค่าใช้จ่ายของนักนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยที่เดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานีพบว่า การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงานรวมทั้งสิ้น 931 คนจำนวน 452 คนเป็นการจ้างงานทางตรงคิดเป็นร้อยละ 48.55 และการจ้างงานทางอ้อมจำนวน 479 คน คิดเป็นร้อยละ 51.45 เมื่อพิจารณาในภาคการผลิตต่างๆนั้นพบว่า ในภาคการผลิตต่างๆที่เกิดขึ้นจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยจำนวน 143.47 ล้านบาทและก่อให้เกิดการจ้างงานรวมทั้งสิ้น 931 คน ซึ่งในส่วนใหญ่เกิดการจ้างงานในภาคบริการจำนวน 733 คนคิดเป็นร้อยละ 78.73 คิดเป็นการค้าจำนวน 138 คนคิดเป็นร้อยละ 14.82 การขนส่ง 34 คน คิดเป็นร้อยละ 3.66 และสูงสุดคือภาคการบริการจำนวน 561 คิดเป็นร้อยละ 60.25 รองลงมาคือ ภาคอุตสาหกรรมทั้งอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปและอื่นๆ(อุตสาหกรรมสิ่งทอ) รวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 156 คน คิดเป็นร้อยละ 16.76 และสุดท้ายคือภาคเกษตร

ตารางที่ 4.จำนวนการจ้างงานที่เกิดจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานีในแต่ละกิจกรรมการผลิต

รหัสกิจกรรม	**รายชื่อกิจกรรม**	**นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย(n=200)**	
		จำนวน (ล้านบาท)	**ร้อยละ**
	ภาคเกษตร	**42**	**4.51**
002	การทำสวนผลไม้	42	4.51
	ภาคอุตสาหกรรม	**156**	**16.76**
008	อุตสาหกรรมอาหารแปรรูป	47	5.05
016	อื่นๆ (อุตสาหกรรมสิ่งทอ)	109	11.71
	ภาคบริการ	**733**	**78.73**
013	การค้า	138	14.82
014	การขนส่ง	34	3.66
015	การบริการ	561	60.25
	รวม	**931**	**100.00**

จากผลการวิจัยประเภทของการเกิดค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีนั้นพบว่า มีรูปแบบและพฤติกรรมท่องเที่ยวที่แตกต่างจากนักท่องเที่ยวทั่วไป คือเน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพดี คุ้มค่า เน้นการซื้อสินค้าและบริการด้วยเหตุผลไม่ใช่อารมณ์ ให้ความสำคัญกับความพึงพอใจของตนเองเป็นหลัก มีเวลาพักนาน และเกิดการใช้จ่ายสูง มีความสามารถในการซื้อบริการในราคาสูง เนื่องจากมีเงินเก็บจากการทำงานหนักมาทั้งชีวิต จึงมีศักยภาพสูงในการบริโภค ขณะเดียวกันคำนึงถึงความมั่นใจด้านความปลอดภัย ความมั่นใจด้านบริการ ใส่ใจดูแลสุขภาพที่ดี เลือกกิจกรรมที่เหมาะกับวัยและสุขภาพ อีกทั้งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ไม่ต้องกังวลต่อค่าใช้จ่ายในการเดินทาง เนื่องจากเป็นผู้มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิต จึงมีความละเอียดรอบคอบในการเลือกซื้อสินค้าและบริการต่างๆ มากยิ่งขึ้น และเนื่องจากผู้สูงอายุมักมีข้อจำกัดในการเดินทางมากกว่าวัยหนุ่มสาว

ดังนั้นการเตรียมความพร้อมในการรองรับตลาดกลุ่มนี้จึงต้องมีการศึกษาในรายละเอียดค่อนข้างมาก และควรมีการเตรียมการที่ดีดังนั้น การเพิ่มแรงจูงใจและกระตุ้นให้ผู้สูงอายุเดินทางมาท่องเที่ยวในไทยมากขึ้นจำเป็นต้องกำหนดแผนและนโยบายท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุให้ชัดเจนและควรทำอย่างต่อเนื่อง พัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานหรือสิ่งอำนวยความสะดวกรวมถึงบริการต่างๆ ให้มีความพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ เพื่อสร้างหลักประกันด้านความปลอดภัย เพิ่มความเชื่อมั่นและสร้างความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมยศ วัฒนากมลชัย(2553) พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีกำลังซื้อและมีเวลาในการท่องเที่ยวได้ยาวนานกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ ดังนั้นในการรักษา สร้างความพึงพอใจและดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ควรยกระดับการท่องเที่ยวให้ทัดเทียมและให้มีความสามารถในการแข่งขันทางการท่องเที่ยวต่อไปและยังช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในท้องถิ่นได้อีกด้วย

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในส่วนของกิจกรรมการผลิตที่ไม่ได้มีการกำหนดค่าใช้จ่ายโดยตรงจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยลงไปยังแบบจำลองตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-Output Analysis)พบว่า ในส่วนของรายได้และการจ้างงานมีการเกิดขึ้นในกิจกรรมการผลิตอื่นๆด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นไปตามหลักผลของตัวทวี(Multiplier Effect) คือเมื่อเกิดการใช้จ่ายหนึ่งครั้งในระบบเศรษฐกิจจะมีผลทำให้เกิดการใช้จ่ายต่อไปอีกหลายรอบเนื่องจากการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งจะก่อให้เกิดรายได้แก่บุคคลบางกลุ่มหรือกิจกรรมบางประเภทขึ้นโดยบุคคลหรือกิจกรรมเหล่านั้นที่ได้รับรายได้จะมีการนำรายได้ส่วนหนึ่งที่ได้รับไปใช้จ่ายต่อไป ทำให้เกิดรายได้แก่บุคคล หรือกิจกรรมอื่นๆต่อไปอีกเรื่อยๆ

ดังนั้น การใช้จ่ายในรอบต่างๆจะพบว่าทำให้เกิดรายได้ที่มีมูลค่าสูงกว่าการใช้จ่ายในครั้งแรกหลายเท่าซึ่งผลของตัวทวีจะเป็นอย่างไรจะขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้จ่ายของบุคคลและลักษณะการผลิตของกิจกรรมนั้นๆเช่นเดียวกันกับการจ้างงานที่พบว่าการจ้างงานทางตรงน้อยกว่าการจ้างงานทางอ้อม ซึ่งหมายความว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีการใช้จ่ายเงินไปสู่การจ้างงานในภาคบริการ ภาคอุตสาหกรรม และภาคการเกษตร ซึ่งจำนวนรายได้และการจ้างงานในกิจกรรมการผลิตต่างๆที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจะมีค่ามากหรือค่าน้อยเพียงใดนั้นเกิดจากค่าสัมประสิทธิ์มูลค่าเพิ่มและค่าสัมประสิทธิ์การจ้างงาน กิจกรรมการผลิตใดมีค่ามีค่าสัมประสิทธิ์สูงจะส่งผลทำให้จำนวนของรายได้และการจ้างงานเพิ่มมากขึ้นตามสัดส่วนที่สูงขึ้นตามไปด้วย

ดังนั้นจากการศึกษาได้ตอบวัตถุประสงค์จากการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยต่อรายได้และการจ้างงานในจังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้วิจัยใช้ตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตของจังหวัด

อุบลราชธานี สัมประสิทธิ์มูลค่าเพิ่ม และสัมประสิทธิ์การจ้างงานของจังหวัดอุบลราชธานี โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานีในเดือนเมษายน พ.ศ. 25562 ทำให้ต้องปรับค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวเป็นอุปสงค์ขั้นสุดท้าย จากราคาปี พ.ศ. 2562 เป็นราคาคงที่ในเดือนเมษายนของปี พ.ศ. 2552เพื่อให้สอดคล้องกับตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิตของจังหวัดอุบลราชธานี สัมประสิทธิ์มูลค่าเพิ่ม และสัมประสิทธ์การจ้างงานจังหวัดอุบลราชธานี ปี พ.ศ. 2552 โดยการใช้ดัชนีราคาผู้บริโภคของจังหวัดอุบลราชธานีมาเป็นตัวปรับเมื่อพิจารณาการกำหนดอุปสงค์ขั้นสุดท้าย

ซึ่งการใช้จ่ายที่เกิดขึ้นแต่ละครั้งจะก่อให้เกิดรายได้แก่บุคคลบางกลุ่มหรือกิจกรรมบางประเภทขึ้นโดยบุคคลหรือกิจกรรมเหล่านั้นที่ได้รับรายได้จะมีการนำรายได้ส่วนหนึ่งที่ได้รับไปใช้จ่ายต่อไป ทำให้เกิดรายได้แก่บุคคล หรือกิจกรรมอื่นๆต่อไปอีกเรื่อยๆดังนั้น การใช้จ่ายในรอบต่างๆจะพบว่าทำให้เกิดรายได้ที่มีมูลค่าสูงกว่าการใช้จ่ายในครั้งแรกหลายเท่าซึ่งผลของตัวทวีจะเป็นอย่างไรจะขึ้นอยู่กับลักษณะการใช้จ่ายของบุคคลและลักษณะการผลิตของกิจกรรมนั้นๆ เช่นเดียวกันกับการจ้างงานที่พบว่าการจ้างงานทางตรงน้อยกว่าการจ้างงานทางอ้อม ซึ่งหมายความว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีการใช้จ่ายเงินไปสู่การจ้างงานในภาคบริการ ภาคอุตสาหกรรม และภาคการเกษตร ซึ่งจำนวนรายได้และการจ้างงานในกิจกรรมการผลิตต่างๆที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุจะมีค่ามากหรือค่าน้อยเพียงใดนั้นเกิดจากค่าสัมประสิทธิ์มูลค่าเพิ่มและค่าสัมประสิทธิ์การจ้างงาน กิจกรรมการผลิตใดมีค่ามีค่าสัมประสิทธิ์สูงจะส่งผลทำให้จำนวนของรายได้และการจ้างงานเพิ่มมากขึ้นตามสัดส่วนที่สูงขึ้นตามไปด้วยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาคภูมิ สินุธก(2547) พบว่าการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวนั้นจะช่วยกระตุ้นให้สภาวะของเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งในด้านของรายได้และการจ้างงานที่เพิ่มขึ้น และจากการใช้จ่ายนั้นส่งผลให้เกิดการขยายการผลิตในสาขาเศรษฐกิจต่างๆซึ่งเป็นผลเชื่อมโยงไปทั้งด้านหน้าและด้านหลัง

โดยค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้ถูกกำหนดลงในภาคบริการมากที่สุดเนื่องจากเกี่ยวข้องโดยตรงกับภาคบริการ การใช้จ่ายต่างๆที่เกิดขึ้นก็เป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องจากภาคการบริการ มีเพียงค่าซื้อสินค้าและร้านค้าของที่ระลึกที่เกี่ยวโยงกับอุตสาหกรรมและตามด้วยภาคการเกษตรและเมื่อพิจารณาในส่วนของกิจกรรมการผลิตที่ไม่ได้มีการกำหนดค่าใช้จ่ายโดยตรงจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยลงไปยังแบบจำลองตารางปัจจัยการผลิตและผลผลิต (Input-Output Analysis)พบว่า ในส่วนของรายได้และการจ้างงานมีการเกิดขึ้นในกิจกรรมการผลิตอื่นๆด้วยเช่นกันซึ่งเป็นไปตามหลักผลของตัวทวี(Multiplier Effect) คือ เมื่อเกิดการใช้จ่ายหนึ่งครั้งในระบบเศรษฐกิจจะมีผลทำให้เกิดการใช้จ่ายต่อไปอีกหลายรอบ

สอดคล้องกับในงานศึกษาที่ผ่านมาในอดีตทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในต่างประเทศและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยที่มีทั้งการศึกษาโดยการใช้เครื่องมือหรือแบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และในระดับพื้นที่โดยการใช้แบบจำลองปัจจัยการผลิต – ผลผลิต (Input- Output, IO model) โดยการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ใน 2 ประเด็น คือ 1) ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจตัวอย่างโดยตรงและจากแบบสอบถามออนไลน์ 2) ข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการรวบรวมของหน่วยงานที่ได้รับผิดชอบ โดยผลการศึกษาพบว่า การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวนั้นส่งผลให้เกิดรายได้ของคนในพื้นที่นั้นๆมากขึ้น ซึ่งเป็นผลกระทบอันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้ในระบบเศรษฐกิจที่มาจากการขยายตัวของอุปสงค์

การท่องเที่ยว โดยรายได้เพิ่มขึ้นจะกระจายไปสู่แรงงานและเจ้าของปัจจัยการผลิตอื่นๆที่เกี่ยวข้องและจะนำรายได้ที่ได้มากขึ้นนี้นำไปใช้ในการบริโภคสินค้าและบริการที่หลากหลาย ซึ่งการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั้งระดับพื้นที่ ภูมิภาค และในระดับประเทศ โดยการอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับตัวทวีคูณที่ประกอบด้วยตัวทวีคูณผลผลิต ตัวทวีคูณการจ้างงาน และตัวทวีคูณรายได้ที่มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อระบบเศรษฐกิจ

สรุป

จากการศึกษากลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีพบว่า การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมายังจังหวัดอุบลราชธานีนั้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมเกิดการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัด เกิดการสร้างรายได้และเกิดการจ้างงาน ด้วยเหตุนี้จึงควรมุ่งเน้นในการวางแผนทางการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้โดยเฉพาะเพื่อเพิ่มรายได้ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีและเกิดการวางแผนและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่น เนื่องจากสถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันมีการแข่งขันกันอย่างมากในหลายๆด้าน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงถือเป็นจุดขายที่น่าสนใจอันก่อให้เกิดการสร้างอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การผลิตของที่ระลึกในท้องถิ่น การผลิตศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน หรือการให้บริการด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดบทบาทในการกระตุ้นทางการผลิตและการนำทรัพยากร ภูมิปัญญา หรือความรู้ทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์และเกิดการสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น

ทั้งนี้หัวใจสำคัญของการวางแผนในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เติบโตอย่างยั่งยืนนั้น คือ การรักษาสมดุลระหว่างการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและการส่งเสริม วางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการอาศัยการร่วมมือจากหลายๆฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กร ร้านค้า ผู้ประกอบการและชุมชน ในการร่วมมือกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและภาคบริการการท่องเที่ยว โดยการจัดแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน คือการพัฒนาวางแผนตลาดการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว กำหนดนโยบายและการวางแผนรองรับและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงการวางแผนการใช้พื้นที่ การวางแผนทางการขนส่ง การประเมินผลกระทบและศักยภาพในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

นอกจากนี้ยังรวมถึงการจัดการโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆโดยการอาศัยความร่วมมือจากองค์กรและการจัดการที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมพร้อมกับการอนุรักษ์พัฒนาวัฒนธรรมให้ยั่งยืนในระยะยาว อีกทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น รวมไปถึงการกระตุ้นให้เกิดการบริโภคผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในสาขาอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สาขาอุตสาหกรรมและสาขาเกษตรกรรม เป็นต้น

ดังนั้น การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยก่อให้เกิดรายได้และการจ้างงานเป็นจำนวนมากในภาคบริการ ภาคอุตสาหกรรม และภาคเกษตร โดยเฉพาะรายได้ในภาคบริการที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นในสาขาการผลิตที่เกี่ยวข้องกับความ

ต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้นแต่ยังก่อให้เกิดการผลิตที่เพิ่มขึ้นในสาขาอื่นๆที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายโดยตรงของนักท่องเที่ยวอีกด้วย

อย่างไรก็ตามแม้จังหวัดอุบลราชธานีจะมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวแต่ยังพบว่า จังหวัดอื่นๆที่ผลิตสินค้าหรือบริการ และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบเดียวกันนั้นมีความพร้อมมากกว่าที่อาจส่งผลกระทบในด้านการขายสินค้าและบริการของจังหวัด ดังนั้น หากการวิจัยนี้จะมีความชัดเจนมากขึ้นจึงควรมีการเปรียบเทียบกับข้อมูลในจังหวัดอื่นๆรวมทั้งพิจารณาเพิ่มเติมในส่วนของคุณภาพสินค้าและบริการและการวางแผนส่งเสริมของภาครัฐ เป็นต้น ถือเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการวิจัยในครั้งต่อไปได้อีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุและคนพิการจังหวัดอุบลราชธานีที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อการวิจัยนี้ กลุ่มทอผ้าไหมไทยและแหล่งชุมชนบ้านบอน อำเภอสำโรง ชุมชนร้านค้าหาดบุ่งสระพัง จังหวัดอุบลราชธานี และขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์บางเขนที่ได้ให้คำแนะนำสนับสนุนในการทำวิจัยและการนำเสนอผลการวิจัยนี้

เอกสารอ้างอิง

ไกรฤกษ์ ปิ่นแก้ว. 2556. **แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.** ค้นเมื่อวันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2556. แหล่งที่มาhttp://tourism-dan1.blogspot.com.

กรมการท่องเที่ยว. 2559. **สถิตินักท่องเที่ยว2016**.แหล่งที่มาhttp://ubon.nso.go.th/index.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2540. **วิถีไทยการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : โครงการวิถีทรรศน์.

ภาคภูมิ สินุธก. 2547. **ผลกระทบจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่อรายได้และการจ้างงานของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรณีศึกษาโดยใช้แบบจำลองปัจจัยการผลิต-ผลผลิต.** วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศูนย์วิจัยด้านการตลาดการท่องเที่ยว. 2558. **เข็มทิศท่องเที่ยว.** ฉบับ มกราคม – มีนาคม 2558.

สมยศ วัฒนากมลชัย. 2553. **นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ: กลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพสำหรับธุรกิจการท่องเที่ยว.** วารสารปัญญาภิวัฒน์

สำนักงานสถิติเศรษฐกิจและสังคม. 2557. **การสำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทย.** สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

สำนักดัชนีเศรษฐกิจการค้า.2562. **ดัชนีราคาผู้บริโภคระดับจังหวัด.**แหล่งที่มา http://www.price.moc.go.th/

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542. **การพัฒนาเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

Sriampornekkul, Ladna., and Chuntuk, Thirawat. 2018. **Quality Tourism for Senior Tourists.** Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University.

Wattanakamolchai, Somyot., and Yim-On, Yaowalak. 2010. **Senior Tourists: A Market with Potential for the Tourism Industry.** Panyapiwat Journal, 2(1), 95-103.

มโนทัศน์เรื่องความงามที่ปรากฏในพระธาตุพนม

The concept of aesthetic appears in Phra That Phanom Pagoda

พระสมุห์อดิเรก อาทิจฺจพโล[1]

Phrasamuadirek Arthitchapalo[1]

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเรื่องความมีอยู่ของความงามที่ปรากฏในเจดีย์พระธาตุพนม เนื่องจากทฤษฎีการตัดสินความงาม ๓ ทฤษฎี คือ อัตนัยนิยม ปรนัยนิยมและสัมพัทธนิยม มีความเห็นไม่ลงรอยกันเพราะความงามเป็นคุณสมบัติของจิตเพียงอย่างเดียวไม่เกี่ยวกับวัตถุ หรือว่า ความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุไม่เกี่ยวข้องกับจิต หรือทั้งจิตและวัตถุก็ยังไม่เพียงพอที่จะอธิบายความงามได้ ต้องพิจารณาสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ร่วมด้วยอย่างไรก็ตามการอธิบายความงามของเจดีย์พระธาตุพนมตามทฤษฎีอัตนัยนิยม ปรนัยนิยมและสัมพัทธนิยมจะอธิบายการมีอยู่ของความงามพร้อมกันในทุกทฤษฎีไม่ได้ ต้องอธิบายในทางใดทางหนึ่ง พระธาตุพนมมีที่มาจากความเชื่อ ความศรัทธา และความเคารพที่มีต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งไม่ใช่เรื่องทางวัตถุ และไม่ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมภายนอกหรือวัฒนธรรมประเพณี ความงามที่ปรากฏในเจดีย์พระธาตุพนมจึงเกิดขึ้นจากสภาวะทางจิตใจ หากจิตใจบริสุทธิ์ ก็สามารถเข้าถึงความงามขององค์พระธาตุพนมได้ หากตรงกันข้ามย่อมเห็นก็แต่เพียงความงามทางวัตถุภายนอกเท่านั้นเอง

คำสำคัญ : มโนทัศน์, ความงาม, พระธาตุพนม

Abstract

This article presents the existence of the beauty that appears in the Phra That Phanom pagoda due to the disagreement of art theory. Beauty is solely a mental property, it has nothing to do with objects, or whether beauty is an object property, not relate to the mind or both mind and objects are not enough to describe beauty. The other environments need to be considered as well.However, explaining the beauty of Phra That Phanom pagoda according to egoism theory, objectivism theory and relativism theory cannot explain the simultaneous existence of beauty in every theory. Phra That Phanom must be explained in any way. Phra That Phanom is based on belief, faith and reverence towards the Lord Buddha, which is not material. It does not depend on the external environment or culture and traditions. The beauty of Phra That Phanom pagoda arises from the state of mind. If the mind is pure, it can access the beauty of Phra That Phanom. If, on the contrary, it only sees physical beauty.

Keywords : Concept, Aesthetics, Phra That phanom, Pagoda

[1] สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

[1] ....English

* Corresponding author; e-mail address:

บทนำ

พระธาตุพนมตามตำนานอุรังคธาตุบ่งบอกว่า สร้างขึ้นที่บริเวณภูกำพร้าในผืนแผ่นดินของอาณาจักรศรีโคตตะบูรณ์ เมื่อ พ.ศ. ๘ โดยพญานันทเสน ผู้ครองอาณาจักรศรีโคตรตะบูรณ์ และผู้ครองนครที่อยู่ใกล้ชิดติดกัน ได้แก่ พระยาจุลมณีพรมทัติ ผู้ครองแคว้นจุลณีฝั่งตะวันออกแม่น้ำโขง(สิริพัฒน์, 2560) พระธาตุพนมมีความหมายต่อกลุ่มคนในท้องถิ่น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มพระสงฆ์ที่อ้างว่า พระธาตุพนมเป็นสถานที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า การบำรุงรักษาบูรณปฏิสังขรณ์องค์พระธาตุพนมจึงถือเป็นภาระสำคัญในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้คงอยู่ต่อไป และกลุ่มชาวบ้านที่นับถือผีเจ้าเฮือนสามพระองค์ เชื่อว่าเป็นผีอารักษ์ พิทักษ์รักษาบ้านเมืองและองค์พระธาตุพนม ทั้ง ๒ กลุ่มต่างอ้างว่าตนมีหน้าที่รักษาพระธาตุพนม แต่การรักษาพระธาตุพนมของแต่ละกลุ่มมาจากพื้นฐานที่ต่างกัน กลุ่มชาวบ้านที่นับถือเจ้าเฮือนสามพระองค์ว่า มีหน้าที่เฝ้าดูแลรักษาพระธาตุพนม ทำพิธีถวายข้าวบูชาพระธาตุพนม สืบทอดพระราชโองการของกษัตริย์ล้านช้างที่อุทิศกลุ่มของตนให้รับใช้องค์พระธาตุพนม(หงษ์สุวรรณ, 2548) แสดงให้เห็นความแตกต่างของความเชื่อเก่าและความเชื่อใหม่ เป็นผลจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเข้ามายังดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งมีผู้คนอยู่หลากหลายชาติพันธุ์หลากหลายความเชื่อ

ในบทความนี้ผู้เขียนได้นำเรื่องความมีอยู่ของความงามที่ปรากฏในองค์พระธาตุพนมหยิบยกขึ้นมาพิจารณาเพื่อหาคำตอบว่าความงามที่ปรากฏในองค์พระธาตุพนมนั้นควรใช้มโนทัศน์ใดในการตัดสิน โดยนำมาวิเคราะห์ผ่านแนวคิดเรื่องความมีอยู่ของความงามในพุทธศาสนาและจากทัศนะของนักสุนทรียศาสตร์ตะวันตกทั้ง ๓ ทฤษฎีมาเป็นส่วนประกอบเพื่ออธิบายว่าแนวคิดทางพระพุทธศาสนากล่าวถึงเรื่องความมีอยู่ของความงามว่าอย่างไร

๑. ทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory)หรือ ทฤษฎีจิตวิสัย (Subjectivism) เชื่อว่าบุคคลล้วนมีอัตตา(Ego) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของมนุษย์เป็นสิ่งเที่ยงแท้ถาวรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางแห่งการรับรู้ และแสดงความเป็นปัจเจกของแต่ละคน คุณสมบัติของวัตถุที่ประกอบเป็นสีหรือรูปทรงหรือเสียงและอื่นๆ นั้น มิได้มีคุณค่าทางสุนทรียะโดยตรง เป็นเพียงคุณลักษณะประจำหากมีคุณค่าทางความงามหรือสุนทรียะเกิดขึ้นมานั้นก็เพราะว่าอุบัติขึ้นจากการมีบุคคลหรือมีอัตตาหรือจิตเป็นผู้ให้บังเกิดความรู้สึกพึงพอใจ เป็นการให้คุณค่าของคุณสมบัติที่มีอยู่ในวัตถุนั้น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเพราะจิตได้กำหนดคุณค่านั้นขึ้นมาต่างหากจึงทำให้มีคุณค่าแห่งสุนทรียภาพเกิดขึ้น(สุนพงษ์ศรี, 2556)

๒. ทฤษฎีปรนัยนิยม (Objective Theory) หรือทฤษฎีวัตถุวิสัย (Objectivism) เชื่อว่า ความงามเป็นคุณสมบัติของวัตถุ (Beauty as quality of an object) และเป็นคุณสมบัติที่ติดตัววัตถุนั้นมาตั้งแต่เริ่มแรกไม่ว่าเราจะสนใจในวัตถุนั้นหรือไม่ก็ตาม การที่เราให้ความสนใจต่อวัตถุสิ่งนั้นก็เป็นเพราะเราพบว่าวัตถุนั้นมีความงามอยู่ในตัวของวัตถุเอง เมื่อความงามมีอยู่จริงในวัตถุเกณฑ์ในการตัดสินความงามจึงมีลักษณะที่แน่นอนตายตัวเพลโตมีทรรศนะว่า “ถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งงามจริงๆ แล้วความงามต้องอยู่ที่สิ่งนั้นแน่ถึงแม้ว่าบางคนอาจจะไม่เห็น การที่คนหนึ่งเห็นว่าสิ่งหนึ่งงามอีกคนว่าไม่งามนั้นคนหนึ่งในสองคนนี้ต้องผิดอีกคนต้องถูก นี่หมายความว่า คนบางคนตาบอดในเรื่องความงามและบางคนอาจเห็นผิดที่ว่าสิ่งหนึ่งงามทั้งๆ ที่ไม่มีความงามอยู่เลย”(Joad C' E', 2513)อริสโตเติ้ลก็มีทรรศนะว่า“สุนทรียธาตุนั้นมีอยู่จริงโดยไม่ได้ขึ้นกับความคิดของมนุษย์ สุนทรียธาตุมีมาตรการแน่นอนตายตัวในตัวเอง”

๓. ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relative Theory) เป็นทฤษฎีที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอัตนัยนิยมและปรนัยนิยม กล่าวคือ เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญทั้งความรู้สึกทางสุนทรียะตามรสนิยมของผู้รับรู้และคุณสมบัติทางความงามของวัตถุในการ

ประเมินคุณค่าทางสุนทรียะ โดยเชื่อว่า ความงามไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะจากความรู้สึกของบุคคลผู้รับรู้หรือจากคุณสมบัติของวัตถุเพียงอย่างใดอย่างหนึ่ง หากแต่เป็นภาวะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุที่มีปฏิกิริยาตอบสนองในสัดส่วนพอๆ กัน ดังที่แลงเฟลด์(Langfeld) กล่าวว่า "ความงามไม่ได้ขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ทำหน้าที่สัมผัสรู้เท่านั้น ทั้งไม่ใช่ขึ้นอยู่กับสิ่งที่ถูกสัมผัสรู้อย่างเดียวจะเป็นจิตวิสัยอย่างเดียวก็ไม่ใช่หรือจะเป็นวัตถุวิสัยอย่างเดียวก็ไม่ใช่ทั้งไม่ใช่ผลที่เกิดจากการกระทำที่ประกอบด้วยสติปัญญาล้วนหรือจะเป็นคุณค่าที่มีอยู่ในวัตถุก็ไม่ใช่แต่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างอินทรีย์ของมนุษย์เรากับวัตถุ การตัดสินว่าสิ่งไหนงามหรือไม่งามทางสุนทรียศาสตร์นั้นเป็นการกระทำปฏิกิริยาระหว่างจิตของแต่ละบุคคลกับสถานการณ์แวดล้อม"(คณาธิกร, 2517)

ทั้งสามทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นนำไปสู่การอธิบายความมีอยู่ของความงามที่ปรากฏในองค์พระธาตุพนมเพื่อหาว่าอิทธิพลแนวคิดทฤษฎีทางศิลปะตะวันตกกับแนวคิดเรื่องความงามในพระพุทธศาสนามีส่วนสัมพันธ์กันหรือไม่และอย่างไร

๒. ความงามทางอภิปรัชญากับความงามในพุทธปรัชญา

ก่อนที่จะไปพิจารณาในประเด็นเกี่ยวกับเรื่องความงามขององค์พระธาตุพนม ในทางปรัชญาที่ใช้กันอยู่ทั่วไปขณะนี้ เราต้องพิจารณาเรื่องความมีอยู่ของความงามในทางอภิปรัชญาเสียก่อนว่ามีอยู่อย่างไร แนวคิดวัตถุนิยมแบบตะวันตกมีทรรศนะว่า โลกนี้มีความจริงแท้เพียงด้านเดียว คือสารวัตถุ สิ่งอื่นที่นอกเหนือจากสสารวัตถุไม่มีอยู่จริง สิ่งที่เรียกว่า จิต นั้น เป็นเพียงผลผลิตที่เกิดขึ้นมาจากการผสมกันอย่างถูกส่วนของสสารเท่านั้น ส่วนในพุทธปรัชญานั้นถือว่า นอกเหนือจากวัตถุมีอยู่จริงแล้ว ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่มีอยู่ด้วยก็คือ "จิต" การมีอยู่ของ "จิต" มิได้เป็นผลผลิตวิวัฒนาการของวัตถุ "จิต" ไม่สามารถลดทอนเป็น "วัตถุ" อย่างที่วัตถุนิยมเชื่อ คำว่า "การมีอยู่" ของสรรพสิ่งในความหมายของพุทธปรัชญา ก็ไม่ได้หมายความว่า "มีอยู่" อย่างนิรันดร์ หรือไม่เปลี่ยนแปลง หากแต่ "การมีอยู่" จะเป็นไปตากฎของไตรลักษณ์และความเป็นเหตุปัจจัย

ลักษณะอภิปรัชญาของพุทธปรัชญานั้น ไม่เหมือนกับจิตนิยมแบบตะวันตกที่มีทรรศนะว่าจิตเท่านั้นที่มีอยู่จริงแท้ ส่วนวัตถุไม่มีความจริงแท้แน่นอน วัตถุจึงเป็นเพียงจินตภาพที่ถูกจิตสร้างขึ้นมา เพราะพุทธปรัชญานั้นมองว่า "จิต" นั้น "มีอยู่" ตามหลักไตรลักษณ์ และความเป็นเหตุปัจจัยดังกล่าวแล้ว ประเด็นที่ต้องศึกษาวิเคราะห์ให้ละเอียดลึกซึ้งก็คือคำว่า "จิต" ที่พุทธปรัชญา และปรัชญาตะวันตกนั้นกล่าวถึงก็มีความแตกต่างกันด้วย อย่างไรก็ตาม พุทธปรัชญากับปรัชญาตะวันตกก็สามารถจะใช้คำว่า "จิต" ร่วมกันได้ในฐานะที่มันมีปรากฏการณ์จิตบางอย่างซึ่งมนุษย์เข้าใจตรงกัน เช่น ปรากฏการณ์เกี่ยวกับความเสียใจ ความโกรธ ความผิดหวัง เป็นต้น

ลักษณะอภิปรายของพุทธปรัชญานั้นมีบางอย่างคล้ายๆ กับแนวคิดแบบทวินิยมตะวันตก เช่น พุทธปรัชญายอมรับความมีอยู่ของ "สสารวัตถุและจิต" หรือในภาษาของพระพุทธศาสนาเรียกว่า "รูป" กับ "นาม" ที่เป็นสภาพที่มีอยู่จริงนั้นสองอย่างเท่ากันในโลกธรรมชาติ แต่มิได้ความหมายว่าพุทธปรัชญา จะเป็นทวินิยมแบบตะวันตกบางสำนัก ที่ถือว่าสสาร (Matter) และ จิต (Mind) มีอยู่จริงโดยความเป็นสาร (Substances) และมีอยู่ได้อย่างเป็นอิสระ โดยแยกออกจากกันอย่างสิ้นเชิง สารคือแก่นแท้ของสรรพสิ่งมีอยู่อย่างคงที่ตายตัวเป็นที่รวมคุณสมบัติต่างๆ แต่คุณสมบัติของสรรพสิ่งมีการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ ทวินิยมแบบนี้เราเรียกว่า ทวินิยมแบบสาร (Substance Dualism) ส่วนพุทธปรัชญานั้นถือว่ารูปกับนามหรือวัตถุกับจิตนั้นไม่ใช่สาร ที่มั่นคงถาวรตามที่นักปรัชญาตะวันตก

บางแนวคิดเข้าใจกัน ความเป็นจริงแล้ววัตถุกับจิตมีสภาพที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยมีสภาวะไม่คงที่ การเกิดขึ้นของวัตถุกับจิตย่อมอาศัยกันและกันเกิดขึ้น

ประเด็นเรื่องความมีอยู่ของสิ่งหรือสภาวะต่างๆ ในพุทธปรัชญาสามารถพิจารณาได้ในสองระดับดังที่กล่าวไปแล้วก็คือ ๑) สมมติสัจจะ ๒)ปรมัตถสัจจะ หรืออาจกล่าวได้ว่าในทรรศนะของพุทธปรัชญาถือว่า ปรมัตถสัจจะนี้เป็นความจริงของอภิปรัชญา ที่กล่าวถึงสภาวะความจริงแท้เกี่ยวกับธรรมชาติของสิ่งทั้งหลาย ทั้งที่เป็นสสาร และจิตวิญญาณได้อย่างมีเหตุมีผลสมบูรณ์ตามกระบวนการของความเป็นสาเหตุ และปัจจัยที่มีอยู่อย่างสม่ำเสมอและตลอดไป ถึงแม้ว่าจะมีมนุษย์รับรู้หรือไม่

จากแนวคิดนี้ทำให้เห็นว่า ความงามตามแนวคิดทางศาสนาพุทธมีอยู่ ๒ ระดับคือระดับสมมติสัจจะ คือยอมรับความงามที่มนุษย์ตกลงกัน หรือสมมติขึ้น และความงามระดับปรมัตถ์ คือความงามที่แท้จริง หมายเอา ความงามที่ให้ความดี ความงามที่ประกอบด้วยคุณธรรมจากการพิจารณาแนวคิดทางศาสนาแล้วทำให้เห็นว่า ความงามของพระธาตุพนมบรมเจดีย์นั้นมีอยู่และความงามดังกล่าวก็มีอยู่จริง ๒ ระดับเหมือนกัน เพราะได้รับอิทธิพลแนวคิดมาจากพุทธปรัชญาอย่างที่ได้กล่าวมาพุทธปรัชญากับทรรศนะตะวันตกจึงมีแนวคิดที่ไม่เหมือนกันดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น ปัญหาเรื่องความมีอยู่ของความงามจึงเป็นปัญหาถกเถียงกันในวงนักปรัชญาที่ยังไม่มีข้อยุติมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ แต่อย่างไรก็ตามการตัดสินคุณค่าทางความงามนั้น ไม่สามารถใช้กฎเกณฑ์หรือเหตุผลที่เป็นรูปธรรมมาพิสูจน์ได้อย่างเช่นคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ จึงทำให้เกิดทฤษฎีในการตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะหลายทฤษฎีซึ่งเกี่ยวข้องกับจิตของผู้รับรู้ วัตถุทางสุนทรียะและความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองสิ่งนี้

๓. ลักษณะของความงามที่ปรากฏในเจดีย์พระธาตุพนม ในข้อนี้จะกล่าวถึงองค์พระธาตุพนมซึ่งเป็นพระธาตุโบราณในดินแดนลุ่มแม่น้ำโขง ปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ถือเป็นศาสนสถานที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคที่เป็นที่ประดิษฐานของพระอุรังคธาตุ หรือกระดูกส่วนอกของพระพุทธเจ้า การก่อสร้างพระธาตุพนมปรากฏหลักฐานในตำนานอุรังคธาตุซึ่งกล่าวไว้ว่าเป็นพระธาตุที่สร้างขึ้นตามพุทธทำนาย โดยหลังพระพุทธเจ้าปรินิพพาน พระมหากัสสปะก็ได้อัญเชิญพระอุรังคธาตุมายังดินแดนนี้ และได้เจ้าเมืองทั้ง ๕ ตามตำนานร่วมกันสร้างพระธาตุขึ้นศาสตราจารย์,ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์ ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ กล่าวว่า รูปแบบดั้งเดิมของพระธาตุพนมน่าจะได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะจาม ซึ่งน่าจะสร้างขึ้นในราวศตวรรษที่ ๑๕ เมื่อถึงสมัยล้านช้างจึงมีการก่อเจดีย์ทรงระฆังเหลี่ยมทับเรือนธาตุที่มีมาแต่เดิม(ศิลปวัฒนธรรม, 2561)

Figure 1 Phra That Phanom B.E. 2432

พระธาตุพนมนับว่าเป็นมหาเจดีย์องค์สำคัญในแถบลุ่มแม่น้ำโขงเป็นเจดีย์ที่ชาวพุทธไทยและลาวต่างต้องการมากราบไหว้สักครั้งในชีวิต ผนวกกับการได้รับการอุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์มาหลายยุคหลายสมัย จึงทำให้องค์พระธาตุพนมนั้นอุดมไปด้วยความงดงามทั้งทางศิลปะ และอุดมไปด้วยปรัชญาความเชื่อที่หลากหลาย ของชนหลากหลายเผ่าพันธุ์ ความงามของพระธาตุพนมจึงเป็นรหัสยนัยที่ยากแก่การเพิ่งพินิจ หากมองเพียงผิวเผินจากมุมมองของคนทั่วไปความงามขององค์พระธาตุพนมก็จะสะท้อนออกมาเพียงทางด้านวัตถุและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมเท่านั้น แม้จะเป็นที่ยอมรับว่ามีความงามแบบศิลปะจาม แต่นั่นก็ไม่เพียงพอที่จะกล่าวได้ว่า พระธาตุพนมนั้นงาม เพราะคำว่า "งาม" ในทางตะวันตกกับพุทธปรัชญานั้นให้คำนิยามไว้แตกต่างกัน

๓.๑.ความงามของพระธาตุพนมตามทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory)

ในประเด็นเรื่องความงามทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory) เห็นว่าทางสุนทรียะ คือคุณสมบัติของจิตหรือความรู้สึกตอบสนองทางด้านสุนทรียของผู้รับรู้ ที่มีต่อวัตถุทางสุนทรียะเพียงอย่างเดียว โดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติใดๆ ของวัตถุทางสุนทรียะ ความรู้สึกตอบสนองในเชิงสุนทรียะนี้ เช่น ความชอบ ความเพลิดเพลิน หรือความพึงพอใจ ทฤษฎีนี้จะถือว่า ผู้รับรู้เป็นผู้ตัดสินวัตถุทางสุนทรียะนั้นว่า มีคุณค่าทางสุนทรียะหรือไม่ ถ้าตอบสนองในลักษณะไม่ชอบ ไม่เพลิดเพลิน หรือไม่พึงพอใจ ผู้รับรู้กำลังตัดสินว่าวัตถุทางสุนทรียะนั้นไม่มีคุณค่าทางสุนทรียะ การตัดสินในลักษณะนี้ไม่เกี่ยวข้อง หรือขึ้นอยู่กับคุณสมบัติใดๆ ของวัตถุทางสุนทรียะที่ถูกรับรู้เลย ทฤษฎีจิตวิสัยเชื่อว่าคุณค่าทางสุนทรียะกับความชอบคือสิ่งเดียวกัน นักทฤษฎีบางคนเรียกความชอบหรือความพอใจนี้ว่า รสนิยม (Taste)เมื่อคุณค่าทางสุนทรียะคือความชอบ คุณค่าทางสุนทรียะ จึงเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนตายตัว แต่เปลี่ยนแปลงไปตามความชอบของแต่ละบุคคลในแต่ละเวลาและสถานที่ เนื่องจากความชอบของแต่ละคนย่อมแตกต่างกันในเวลาและสถานที่ที่แตกต่างกัน ในเวลาที่ต่างกันการตอบสนองทางสุนทรียะของผู้รับรู้หรือตัดสินย่อมแตกต่างกันถึงแม้ว่าการตัดสินจะแตกต่างกัน แต่พวกจิตวิสัยเชื่อว่า ทุกๆ การตัดสินจะมีน้ำหนักอย่างเท่าเทียมกัน ถ้ามีการตัดสินสองอันที่แตกต่างกัน เราจะบอกว่าการตัดสินอันหนึ่งถูกอันหนึ่งผิดไม่ได้ การตัดสินของใครย่อมจะถูกสำหรับคนนั้น เนื่องจากจิตวิสัยเชื่อในการตอบสนองของจิตแต่ละคน แต่ละครั้ง ผู้ตอบสนองเท่านั้นย่อมจะรู้ดีว่าตัวเองรู้สึกอย่างไร ตัวเองเท่านั้นเป็นผู้ตัดสินสุดท้าย และย่อมไม่มีการผิดพลาด

ซี. เจ. ดูแคสซี (C. J. Ducasse)เป็นนักสุนทรียศาสตร์แบบจิตวิสัยคนสำคัญที่เชื่อว่า การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะเป็นเรื่องของความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ ส่วนตัวของผู้รับรู้ ไม่ใช่เป็นการกล่าวถึงคุณสมบัติใดๆ ของวัตถุทางสุนทรียที่ถูกตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะกับรสนิยมเป็นสิ่งเดียวกัน ดูแคส เปรียบเทียบเรื่องนี้กับรสชาติของสับปะรดว่าบางคนอาจจะชอบกินสับปะรด บางคนอาจจะไม่ชอบกินสับปะรด แต่มันเป็นเรื่องเหลวไหลไร้สาระหากใครจะกล่าวว่าสับปะรดเป็นผลไม้ที่ดี ทั้งๆ ที่ตัวเองไม่ชอบกินหรือกล่าวว่าสับปะรดเป็นผลไม้ที่เลวขณะที่ตัวเองชอบกิน(Ducasse, 1968)

ดูแคส ยอมรับว่า ความชอบส่วนตัว หรือรสนิยมของแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกัน แต่การตัดสินแต่ละครั้งจะถูกต้องเท่าเทียมกัน ไม่ใช่การตัดสินอันหนึ่งถูกอันหนึ่งผิด ทั้งนี้เพราะว่าตัวผู้รับรู้เท่านั้นที่รู้ดีถึงความรู้สึกของตัวเอง การตัดสินของผู้รับรู้ย่อมเป็นการตัดสินสุดท้ายและไม่มีการผิดพลาดโดยไม่จำเป็น ต้องอาศัยหลักฐานอื่นพิสูจน์เพื่อตัดสินว่า การตัดสินของใครถูกหรือของใครผิด

Figure 2 History and development of Phra That Phanom

ดังที่ ดูแคส ได้กล่าวไว้ว่า การตัดสินว่าสะพานทางรถไฟอันหนึ่งดีหรือไม่ดี เราสามารถตัดสิน หรือพิสูจน์โดยนำรถไฟมาทดสอบวิ่งผ่านแล้วดูว่า สามารถรับน้ำหนักได้ตามเป้าหมายหรือไม่ แต่การตัดสินว่าทัศนียภาพแห่งหนึ่งมีความงดงามหรือไม่ เราไม่สามารถพิสูจน์ได้โดยการทดสอบเหมือนตัวอย่างข้างต้น การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียะ เป็นเรื่องความรู้สึกพึงพอใจ หรือความชอบของแต่ละคนที่มีต่อวัตถุชิ้นหนึ่งซึ่งตัวผู้รับรู้เท่านั้น เป็นสิ่งตัดสินเดียวที่เป็นไปได้

หากพิจารณาภาพของพระธาตุพนมจากทัศนะของดูแคส ความงามของพระธาตุพนมนั้นก็มีอยู่จริง แต่บุคคลจะเห็นความงามของพระธาตุพนมว่างามหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับรสนิยมและความชอบส่วนตัว แม้พุทธศาสนาจะยอมรับโลกทางกายภาพว่า เป็นสิ่งมีจริง แต่ความงามนั้นมีอยู่เพราะจิตคิดว่ามีอยู่ หรือความงามมีอยู่เพราะความถูกใจของบุคคล ยกตัวอย่างเช่น ถ้าหากมองว่า พระธาตุพนมนั้นงามก็แสดงว่าความงามนั้นมีอยู่ แต่หากมองว่าไม่งาม ความงามของพระธาตุพนมก็ไม่มีอยู่ ประเด็นความมีอยู่ของความงามตามแนวคิดทฤษฎีอัตนัยนิยมเห็นว่า ความมีอยู่ของความงามที่ปรากฏในองค์พระธาตุพนมไม่ได้ขึ้นอยู่กับวัตถุที่องค์พระธาตุพนมเองหรือสิ่งแวดล้อมภายนอกแต่จะขึ้นอยู่กับบุคคลเป็นตัวตัดสินอย่างเดียว หากเอาจิตของแต่ละบุคคลตัดสินดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะทำให้เห็นความงามเป็นสิ่งที่สมมติกันขึ้นเท่านั้น จิตของแต่ละบุคคลเป็นตัวตัดสินไม่เหมือนกัน เพราะจิตแต่ละคนแตกต่างกัน หากจิตใจของบุคคลเป็นจิตที่ดี ความดีที่เกิดขึ้นในจิตใจของแต่ละคนนี้ทฤษฎีอัตตวิสัยถือว่าเป็นสิ่งเปลี่ยนแปลงไปได้ เช่น บุคคลที่เป็นคนไร้ศีลธรรมก็มิใช่ว่าจะเป็นอยู่อย่างนั้นตลอดไป แต่บุคคลนั้นสามารถฝึกฝนและพัฒนาตนเองทางจิต ยกระดับจิตวิญญาณให้สูงขึ้น จนเป็นคนที่จิตใจมีศีลธรรมสูงได้ตัวอย่างประเด็นนี้ทฤษฎีอัตนัยนิยม มองว่า ความงามขององค์พระธาตุพนมเป็นความงามที่มีอยู่ภายในจิตของบุคคลเป็นความงามที่เกิดขึ้นจากการบำเพ็ญบุญบารมีของพระโพธิสัตว์ การที่ทฤษฎีอัตนัยนิยมเอาจิตแต่ละระดับมาตัดสินความงามทำให้ความงามเป็นสิ่งที่สากลที่สามารถเข้าถึงได้ และจะเป็นการเข้าถึงคุณค่าของศิลปะหรือความงามที่ปรากฏในองค์พระธาตุพนมได้ดียิ่งขึ้น จักเห็นได้ว่า องค์พระธาตุพนมนี้เป็นสถาปัตยกรรมที่ให้ความงามสะท้อนถึงสภาวะทางจิตใจของบุคคลในสมัยต่างๆ เป็นการบ่งบอกว่า นับตั้งแต่ผู้ที่สร้างองค์พระธาตุพนมคนแรกจนถึงปัจจุบันนั้นมีความเชื่อศรัทธา มุ่งมั่นในการสร้างบุญบารมี นับถือพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งทางใจ ซึ่งก็หมายความว่าพระธาตุพนมนอกจากจะสะท้อนถึงความดีด้านจิตใจแล้วยังส่งผลให้บุคคลที่พบเห็นได้มีจริยาวัตร อยากจะประพฤติมุ่งสร้างบุญบารมีความงามองค์พระธาตุพนมนี้จึงขึ้นอยู่กับการตีค่าของแต่ละบุคคลอย่างที่แนวคิดทฤษฎีอัตนัยนิยมเข้าใจ

๓.๒ ความงามของพระธาตุพนมตามทฤษฎีปรนัยนิยม(Objective theory)

ตำนานขององค์พระธาตุพนมมิได้มีบทบาทสำคัญทั้งในด้านปรัชญาและศิลปกรรม ที่ถูกนำมาใช้สร้างสรรค์ศิลปะประดับตกแต่งสถาปัตยกรรมเท่านั้น เรื่องราวของพระธาตุพนมยังมีความสำคัญทั้งในคติความเชื่อของศาสนาพุทธ ศาสนาฮินดู และประวัติศาสตร์ของประเทศไทยอีกด้วย อาจกล่าวได้ว่า องค์พระธาตุพนมในทางสุนทรียะ ความงามนั้นมีอยู่ในรูปของคุณสมบัติของจิตหรือความรู้สึกตอบสนองทางด้านสุนทรียของผู้รับรู้ ที่มีต่อวัตถุทางสุนทรียะเพียงอย่างเดียว โดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติใดๆ ของวัตถุทางสุนทรียะสอดคล้องกับทรรศนะของเอ็มมานูเอล ค้านท์ที่กล่าว

ว่า ผลงานระดับวิจิตรศิลป์ไม่ได้มีอยู่แค่สุนทรีย์ในตัวของตัวของมันเองเท่านั้น หากยังเป็นดุจพาหนะไปสู่มโนภาพของสุนทรียศาสตร์ด้วย เขามีแนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียภาพของมนุษย์ว่ามีมากบ้างน้อยบ้าง ระดับสูงบ้างต่ำบ้าง ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพ ๓ ประการของมนุษย์ คือ เหตุผล เจตจำนง และความรู้สึกที่มาจากรสนิยม คุณค่าที่แท้จริงอยู่ที่คุณค่าภายใน (instrinsic value) ของผลงานศิลปะนั้นๆ ส่วนคุณค่าภายนอก (extrinsic value) เป็นเรื่องรองลงไป(สุนพงษ์ศรี, 2556)

หากพิจารณาตามทรรศนะของค้านท์ดังที่กล่าวมาแล้วความงามของพระธาตุพนมก็เป็นความงามของการบำเพ็ญความดีละเว้นความชั่วเพื่อให้พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด เป็นภาพที่แสดงให้เห็นถึงโทษภัยที่เกิดจากการประพฤติชั่วของบุคคลอันจักทำให้ต้องตกนรก และหากบุคคลมีความเพียรพยายาม เพื่อมุ่งในการทำความดีตามความเชื่อทางศาสนาพุทธแล้วก็จะได้ไปเกิดในสวรรค์ ซึ่งทำให้เห็นได้ว่าความงามของพระธาตุพนมก็คือคุณค่าที่เกิดจากการทำความดีและเว้นความชั่วนั่นเอง

Figure 3The beauty of the traditions and culture of Phra That Phanom

ความงามของพระธาตุพนมตามทฤษฎีนี้นั้นมีอยู่แต่บุคคลจะเห็นว่างามหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับสมรรถภาพและเจตจำนงและความรู้สึกที่มาจากรสนิยมและต้องพิจารณาถึงความรู้สึกของผู้ถ่ายทอดงานหรือผู้ที่สร้างพระธาตุพนมขึ้นมาด้วยและต้องพิจารณาถึงรสนิยมและการตัดสินใจของบุคคลผู้มากราบไหว้บูชาควบคู่กันไป หากพิจารณาแต่เพียงด้านเดียวแล้ว ก็จักไม่เห็นความงามของพระธาตุพนมในมุมมองของผู้สร้างว่า ผู้สร้างมีจิตใจที่ประณีตและสร้างขึ้นเพราะความรัก ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเพียงใดอาจกล่าวได้ว่าความงามของพระธาตุพนมตามทฤษฏีปรวิสัยนี้จึงเป็นความงามระหว่างความสัมพันธ์ของ วัตถุทางศิลปะกับศีลธรรม จริยธรรม ทฤษฏีแนวคิดของชาววัตถุวิสัยเป็นการให้ค่ากับวัตถุอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้ที่ถ่ายทอดงานและไม่ได้เน้นพิจารณาความงามที่ประกอบด้วยคุณธรรม ความดี ผู้เขียนมีทัศนะว่าถ้าให้ค่ากับวัตถุอย่างเดียวก็ไม่สามารถเห็นความงามที่ปรากฏในองค์พระธาตุพนมได้เลย เพราะความงามขององค์พระธาตุพนมมีลักษณะที่ไม่เหมือนอย่างที่ชาววัตถุวิสัยเข้าใจ จากการประเมินคุณค่า

ของพระธาตุพนมไม่ได้ให้ค่ากับวัตถุเพียงอย่างเดียวแต่เป็นการให้คุณค่ากับจิตใจเป็นสิ่งสำคัญ ความงดงามของพระธาตุพนมจึงมีลักษณะเป็นความงามที่ประกอบด้วยคุณธรรมเป็นความงามที่บ่งบอกถึงความดี ในสถาปัตยกรรมนั้นด้วย

๓.๓ ความงามของพระธาตุพนมตามทฤษฎีสัมพัทธนิยม(Relative theory)

ตำนานอุรังคธาตุเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญ แสดงถึงความเชื่อ ความศรัทธา และความเคารพนอบน้อมต่อพระพุทธเจ้าของพุทธศาสนิกชน นับตั้งแต่อดีตเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึง ความเชื่อเรื่อง สัตตนาคราช หรือ พยานาคทั้ง ๗ ที่คอยปกป้องพระอุรังคธาตุที่บรรจุอยู่ในพระธาตุพนมตำนานเหล่านี้ในทางสุนทรียศาสตร์ มีความสุนทรีย์อย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นผลงานศิลปะหรือของวัตถุใดๆที่แสดงออกมาจากตำนานอุรังคธาตุ และสัตตนาคราช จะมากหรือน้อยก็เป็นสุนทรียะ ความงามของพระธาตุพนมจึง ไม่ได้มีอยู่แค่สุนทรีย์ในตัวขององค์พระธาตุพนมเท่านั้น หากยังเป็นดุจพาหนะไปสู่มโนภาพของศิลปินและถ่ายทอดไปสู่ผู้อื่นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับทรรศนะของ ลีโอ ตอลสตอย ที่กล่าวว่า ศิลปะคือการสื่อสารของอารมณ์สะเทือนใจ(เช่น อารมณ์โลภ,รัก,โกรธ,หลง) ไปยังบุคคลอื่น ๆ ที่มีอารมณ์สะเทือนใจแบบเดียวกัน อารมณ์ความรู้สึกยิ่งรุนแรงเพียงใด งานศิลปะก็ยิ่งมีความเป็นศิลปะมากขึ้นเท่านั้น(สุนพงษ์ศรี, 2556)

ความงามขององค์พระธาตุพนมตามแนวคิดของทฤษฎีสัมพัทธนิยมนี้ก็เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกจริงใจต่อสุนทรีย์ซึ่งมีความสำคัญมากกว่าวิธีที่ว่าจะทำอย่างไรจึงจะให้เกิดสุนทรีย์ การบำเพ็ญศีลบารมีในพระพุทธศาสนาก็เช่นกัน คือการที่บุคคลแสดงออกถึงความตั้งใจจริงที่จะรักษาศีลแม้จะมีอันตรายถึงชีวิตก็ไม่ยอมละทิ้งศีลนั้น การที่ศิลปินจะแสดงออกถึงความรู้สึกจริงใจให้ปรากฏอยู่ในสถาปัตยกรรมได้นั้นมีเพียงการถ่ายทอดออกมาผ่านทฤษฎีนี้เท่านั้น สอดคล้องกับซานตายานานักปรัชญาสัจนิยมชาวอเมริกันก็ได้กล่าวทำนองเดียวกันว่า “ความรู้สึกอย่างใจจริงเป็นสิ่งสำคัญของการสร้างสรรค์สุนทรีย์และงานศิลปะ เป็นหลักสำคัญของปรัชญาศิลปะ”(สุนพงษ์ศรี, 2556) ซานตายาน่าถือว่า ความงามคือการสร้างความรู้สึก หรืออาเวคให้เป็นรูปร่างขึ้นมา(วงศ์สวรรค์, 2543)

๔. สรุป/วิพากษ์

ในทางพุทธปรัชญา “เมื่อกล่าวถึงความงามตามหลักการทั่วไป มิได้หมายเฉพาะสิ่งที่รับรู้ได้จากประสาทสัมผัสอันก่อให้เกิดความรู้สึกยินดีพอใจในอารมณ์เท่านั้น แต่ยังหมายถึงสิ่งที่เป็นสัจธรรม มีคุณค่า มีเหตุผล มีความยุติธรรมอีกด้วย”(มหาปญฺโญ,   2555) พระพุทธศาสนามองความงามในหลายมิติ คำว่า “ความงาม” จึงมีปรากฏอยู่ทั่วไปในคัมภีร์พระไตรปิฎก เช่น กัลยาณะ, โสภณะ, สุภะ, สุนทระ, กัลยา, กัลยาณี, อภิรูปะ, ปฏิรูปะ, อภิกกันตะ, เป็นต้น

ในประเด็นเรื่องความงามของพระธาตุพนมตามทฤษฎีอัตนัยนิยม (Subjective Theory)บุคคลล้วนมีอัตตา (ego) เป็นส่วนประกอบหนึ่งของมนุษย์ เป็นสิ่งเที่ยงแท้ถาวร ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางแห่งการรับรู้ และแสดงความเป็นปัจเจกของแต่ละคน คุณสมบัติของวัตถุที่ประกอบเป็นสีหรือเสียงและอื่นๆ นั้นมิได้มีคุณค่าทางสุนทรียะโดยตรง เป็นเพียงคุณลักษณะประจำ หากมีคุณค่าทางความงามหรือสุนทรียะเกิดขึ้นมานั้น ก็เพราะว่าอุบัติขึ้นจากการมีบุคคลหรือมีอัตตาหรือจิต เป็นผู้ให้บังเกิดความรู้สึกพึงพอใจ เป็นการให้คุณค่าของคุณสมบัติที่มีอยู่ในวัตถุนั้น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเพราะจิตได้กำหนดคุณค่านั้นขึ้นมาต่างหากจึงทำให้มีคุณค่าแห่งสุนทรียภาพเกิดขึ้น

การมีสุนทรีย์กับคุณสมบัติของวัตถุจึงเป็นคนละเรื่องกัน คุณสมบัติทางวัตถุของพระธาตุพนม ได้เปลี่ยนแปลงไปตามความรู้สึกของแต่ละบุคคลและตามกาลเวลา ดังนั้นวัตถุหรืองานศิลปะชิ้นหนึ่งซึ่งเป็นชิ้นเดียวกัน แต่ละบุคคลจึงมองเห็นสุนทรียะแตกต่างกัน แม้จะมีความรู้และประสบการณ์ทางศิลปะทัดเทียมกันก็ตามหากบุคคลมองไปที่องค์พระธาตุพนมแล้วจักเห็นความงามที่ปรากฏในมโนทัศน์ของบุคคลแต่ละคน ภาพนี้สะท้อนให้เห็นความงามของพระโพธิสัตว์ ที่ทรงบำเพ็ญบุญบารมีมาอย่างยาวนานจนมาจุติบนโลกเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ และเบื่อหน่ายต่อการเวียนว่ายตายเกิดอีกต่อไป จึงออกแสวงหาหนทางหลุดพ้นจากสังสารวัฏนี้ และทรงค้นพบหนทางตัดภพตัดชาติในที่สุด แสดงให้เห็นถึงการมองชีวิตอย่างมีศิลปะอย่างสูงยิ่งของพระพุทธองค์สอดคล้องกับที่เสถียร โพธินันทะได้กล่าวไว้ว่า “การมองชีวิตนั้นจะต้องมีศิลปะ ผู้ที่ครองชีวิตโดยไม่รู้จักการใช้ศิลปะนั้น ผู้นั้นจะไม่ประสบความสำเร็จของชีวิต ไม่ประสบความสุขของชีวิต แต่ถ้าผู้ใดได้รู้จักการใช้ศิลปะในการครองชีวิตแล้ว ผู้นั้นจะได้ประโยชน์จากชีวิตและความสุขจากชีวิตอย่างมากมาย ก็เมื่อธรรมะเป็นคุณสมบัติของการครองชีวิตเช่นนี้ ธรรมะจึงชื่อว่าเป็นสุนทรียะในตัว ไม่ว่าเราจะมองในมุมใดมุมหนึ่งแง่ใดแง่หนึ่ง เราก็จะประสบพบเห็นสุนทรียะในพระพุทธศาสนาเสียทุกด้าน” (โพธินันทะ, 2543)แนวทางนี้เป็นการสะท้อนถึงความงามคือความความดีที่เกิดจากจิตใจของบุคคลที่มองชีวิตอย่างมีศิลปะมิใช่ทางวัตถุใดๆ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฮิวม์ (David Hume)ที่มีทรรศนะว่า สุนทรียธาตุหรือความงามเป็นเพียงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งอาจเกิดขึ้นคล้ายๆ กันหรือต่างกันได้ สุนทรียธาตุไม่มีในวัตถุภายนอก ในวัตถุภายนอกมีเพียงขนาด รูปร่างและอัตราส่วนต่างๆ เราหาไม่พบความงามของมัน นอกจากมีผู้มาชมมีความรู้สึกทางอารมณ์เท่านั้น จึงจะมีความงามเกิดขึ้น(บุญเจือ, 2522)

ทฤษฎีวัตถุวิสัยเห็นว่า คุณค่าทางสุนทรียะขององค์พระธาตุพนม คือคุณสมบัติของวัตถุ พวกวัตถุวิสัยหรือปรวิสัยหรือปรนัยนิยม (objective) เชื่อว่าวัตถุนั้นมีอยู่โดยไม่ขึ้นกับการรับรู้หรือการพิจารณาของผู้ใด คำนี้ตรงกันข้ามกับจิตวิสัย,อัตวิสัย,หรืออัตนัย (subjective) ถ้าหากถามชาววัตถุวิสัยว่าตามแนวคิดทฤษฎีวัตถุวิสัยความงามที่ปรากฏในพระธาตุพนม มีอยู่หรือไม่ ชาววัตถุวิสัยก็จะตอบว่ามีอยู่ เพราะชาววัตถุวิสัยให้ค่ากับวัตถุที่เป็นศิลปะ ให้ค่ากับความงามว่าไม่ขึ้นอยู่กับจิตหรือความรู้สึกตัดสิน ไม่ว่าจิตจะรับรู้เข้าถึงได้หรือไม่ได้ พระธาตุพนมก็มีความงามอยู่แล้วแต่ความงามของพระธาตุพนมก็ต้องมีคุณสมบัติของสุนทรียะด้วย จึงจะเรียกว่ามีความงาม เช่น มีทรวดทรงลักษณะ มีรูปทรงความอ่อนช้อย มีความโค้งมีมิติที่สวยงาม บ่งบอกลักษณะถึงความประณีตในงานสถาปัตยกรรม

อย่างไรก็ตามผู้เขียนมีทัศนะว่าหากนำแนวคิดวัตถุวิสัยมาตัดสินความมีอยู่ของความงาม ของพระธาตุพนมจักไม่สามารถอธิบายลักษณะของความงามขององค์พระธาตุพนมได้อย่างละเอียดและอย่างเข้าถึง เพราะการที่จะอธิบายความงามขององค์พระธาตุพนมได้ ต้องพิจารณาถึงความรู้สึกของผู้ถ่ายทอดงานหรือผู้ที่สร้างงานขึ้นด้วยและต้องพิจารณาถึงความรู้สึกของผู้ชื่นชมด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว จักเห็นได้ว่า พระธาตุพนมบ่งบอกถึงผู้สร้างมีจิตใจที่ประณีตสร้างขึ้นเพราะความรัก ความศรัทธา ความเชื่อ ซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างกับศีลธรรม จริยธรรม แต่ทฤษฎีแนวคิดของชาววัตถุวิสัยเป็นการให้ค่ากับวัตถุอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้ที่ถ่ายทอดงานและไม่ได้เน้นพิจารณาความงามที่ประกอบด้วยคุณธรรม ความดี ผู้เขียนจึงไม่เห็นด้วยกับการให้ค่ากับวัตถุอย่างเดียว เพราะวัตถุไม่สามารถทำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับศีลธรรมได้เลย เพราะความงามในพุทธปรัชญา มีลักษณะที่ไม่เหมือนอย่างที่ชาววัตถุวิสัยเข้าใจ การตัดสินว่าพระธาตุพนมมีความงาม ไม่ควรให้ค่ากับวัตถุแต่เป็นการให้คุณค่ากับสภาพจิตใจของผู้ชม

และผู้สร้างสรรค์ผลงาน ความงามขององค์พระธาตุพนมในทรรศนะของผู้เขียนจึงมีลักษณะ เป็นความงามที่ต้องประกอบด้วยคุณธรรมเป็นความงามและบ่งบอกถึงความดี

หากเราจะนำเอาคุณค่าของความงามที่ปรากฏในองค์พระธาตุพนมตามมามองชีวิตเพื่อพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ตามแนวทางของพระพุทธศาสนา จะต้องเข้าใจว่า การมีสุนทรียกับคุณสมบัติของวัตถุนั้นเป็นคนละเรื่องกัน คุณสมบัติของวัตถุนั้นๆ ยังคงเป็นอยู่เช่นนั้นตลอดไป ไม่เหมือนกับความรู้สึกในสุนทรีย์ต่อวัตถุนั้นๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปตามความรู้สึกของแต่ละบุคคลและตามกาลเวลา ดังนั้นวัตถุหรืองานศิลปะชิ้นหนึ่งซึ่งเป็นชิ้นเดียวกันแต่ละคนจึงมองเห็นสุนทรียะแตกต่างกันแม้จะมีความรู้และประสบการณ์ทางศิลปะทัดเทียมกันก็ตามความงามของพระธาตุพนมที่เกิดขึ้นนี้ บ่งบอกถึงความเชื่อ ความศรัทธา ความเพียร และความหลุดพ้น เกิดจากความเชื่อทางศาสนาว่า การที่จะไปสู่อุดมคติสูงสุดในพระพุทธศาสนาได้นั้นจะต้องมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยการให้ทาน การให้ทานเป็นพื้นฐานของพระพุทธศาสนาในการบำเพ็ญเพียรบารมี เปรียบเสมือนบันใดที่จะก้าวไปสู่เป้าหมายสูงสุด หากวิเคราะห์แล้วก็นำมาปฏิบัติ ความงามที่เกิดจากพระธาตุพนมนี้เป็นความงามที่สามารถนำมายกระดับจิตของแต่ละบุคคล กล่าวคือเป็นความงามที่มุ่งสู่การพ้นทุกข์นั่นเอง

จากทั้งหมดที่กล่าวมา เห็นได้ว่าความงามของพระธาตุพนมนี้ เป็นความงามที่ให้ความรู้สึกถึงความดี ความรัก ความเอื้อเฟื้อแบ่งปันอันแสดงออกอย่างชัดเจน การที่จะเข้าใจความมีอยู่ของความงามได้ต้องเข้าถึงความดีด้วยว่าเป็นอย่างไร ความงามคือความดี ความรัก ความเมตตา ไม่ขึ้นอยู่กับบริบทและสังคมมาให้คุณค่า ความดี ความงาม ความรักเมตตากรุณาที่ปรากฏในองค์พระธาตุพนมนี้จึงมีคุณค่าในบุคคลเฉพาะตน อาจกล่าวได้ว่า ความมีอยู่ของความงามของพระธาตุพนม ก็คือ หลักธรรมในพระพุทธศาสนา นั่นเอง เช่น หลักเรื่องการให้ทาน การที่จะสร้างพระธาตุพนมขึ้นมาได้ ผู้สร้างต้องต้องพิจารณาถึงคุณค่าแห่งความดีที่เกิดจากการให้ทานในจิตของตนเห็นได้ว่าเป็นเรื่องเฉพาะตน การให้ทานถือเป็นความดี ในทางพระพุทธศาสนามิได้บอกว่ามันมีอยู่เป็นอยู่เองโดยไม่มีใครสร้างขึ้น แต่ความดีจะเกิดมีขึ้นมาได้ก็ด้วยการปฏิบัติให้เข้าถึงคุณธรรมความดีนั้นด้วย เพราะฉะนั้นความงามของพระธาตุพนมจึงมีลักษณะที่สอดคล้องกับทฤษฎีอัตนัยนิยมมากกว่าทฤษฎีอื่นๆ หากนำแนวคิดปรนัยนิยมมาตัดสินอาจทำให้ไม่เข้าถึงความงามขององค์พระธาตุพนมได้ ส่วนทฤษฎีสัมพัทธนิยมนั้นก็มีลักษณะที่สอดคล้องกับความงามที่ปรากฏอยู่ในพระธาตุพนมเช่นกันแต่อาจจะไม่เด่นชัดเท่าใดนัก เนื่องจากทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมร่วมด้วยโดยไม่ขึ้นอยู่กับตัวผู้ชม จึงทำให้เกิดปัญหาว่าสิ่งเหล่านี้มีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปไม่แน่นอน ยกตัวอย่างเช่น เมื่อถึงยุคปัจจุบันที่ผู้คนห่างเหินจากศาสนาอาจทำให้ไม่สามารถเข้าถึงคุณค่าและความงามที่ปรากฏอยู่ในองค์พระธาตุพนมได้หากขาดผู้ชมความงามนั้น ดังนั้นการจะเข้าถึงความงามของพระธาตุพนมได้บุคคลจะต้องเข้าถึงด้วยความรู้สึก ความชอบ และความพึงพอใจของแต่ละคน รวมถึงสภาวะทางจิตใจของบุคคลตามทฤษฎีอัตนัยนิยมเท่านั้น จึงจะทำให้เห็นคุณค่าและความงามที่ปรากฏในองค์พระธาตุพนมได้อย่างแท้จริงความงามที่เกิดจากการพิจารณาตามทฤษฎีนี้ ไม่เกี่ยวข้องกับ ลาภ ยศ เกียรติ ชื่อเสียง จึงเป็นความงามเพื่อความงาม “ค้านท์ (Immanuel Kant) เรียกความงามชนิดนี้ว่า ความพอใจที่ไม่ต้องการกำไร (Disinterested Pleasure)”(วงศ์สวรรค์, 2543)แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทรรศนะของ ริชาร์ด (I.A. Richards) นักปรัชญาชาวอังกฤษที่ถือว่าสิ่งที่เราเรียกว่าความงามคือ ความรู้สึกพึงพอใจ เมื่อเรากล่าวว่าวัตถุชิ้นหนึ่งมีความงาม เราหมายถึงในขณะที่เรากำลังพินิจวัตถุนั้น แรงผลักดันบางอย่างในตัวเราทำให้เราอยู่ในสภาวะดุลยภาพทาง

อารมณ์ ซึ่งทำให้เราพึงพอใจ และทำให้เราสมมุติเอาว่ามีความงามอยู่ในตัววัตถุนั้น แต่การสมมุติเช่นนั้นเป็นเพียงการถ่ายทอดความรู้สึกของเราออกมายังโลกภายนอกเท่านั้น(Joad C' , 1957)

สรุปความว่าเมื่อเราพูดถึงความงามในเชิงสุนทรียศาสตร์ขององค์พระธาตุพนมจึงไม่ได้หมายถึงเฉพาะเรื่องของศิลปกรรมหรือผลงานของมนุษย์เท่านั้น แม้สิ่งต่างๆ ในธรรมชาติซึ่งไม่ใช่ผลงานสร้างขึ้นด้วยน้ำมือของมนุษย์ก็มีความงามได้เช่นกัน เช่น ทิวทัศน์ชายทะเลแห่งหนึ่งเรารู้สึกว่ามีความสวยงาม หรือมีความงามมากกว่าอีกแห่งหนึ่ง หรือท้องฟ้ายามรุ่งอรุณในที่บางแห่งและในภาวะของอากาศบางวันอาจจะงามและน่าทึ่งอย่างมากก็ได้เราคิดว่าสิ่งต่างๆ ที่งามก็เพราะสิ่งนั้นมีลักษณะของความงามที่เป็นลักษณะอัตตวิสัย มาตรฐานการตัดสินความงามในเชิงอัตตวิสัยนั้นเปลี่ยนแปลงไปตามความชอบของแต่ละคนเรื่องราวตำนานขององค์พระธาตุพนมบ่งบอกถึงความคิดความเชื่อความศรัทธา และความดีของบุคคล ลักษณะที่ปารกฏอยู่ขององค์พระธาตุพนม จึงสร้างขึ้นจากคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาทำให้มนุษย์เห็นว่า หากบุคคลมุ่งมั่นประพฤติปฏิบัติตนตามคำสอนของพระบรมศาสดาแล้ว ย่อมได้รับผลตามสมควรแก่การกระทำของแต่ละบุคคลนั้น โดยไม่เกี่ยวกับวัตถุหรือสิ่งภายนอกใดๆ แต่เป็นเรื่องของจิตใจของแต่ละคนคุณค่าทางสุนทรียะ คือคุณสมบัติของจิตหรือความรู้สึกตอบสนองทางด้านสุนทรียของผู้รับรู้ ที่มีต่อองค์พระธาตุพนมจึงเป็นไปโดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติใดๆ ของวัตถุเลย

แม้ชาววัตถุวิสัยจะแย้งว่า คุณค่าทางสุนทรียะ คือคุณสมบัติของวัตถุและเป็นคุณสมบัติดั้งเดิมที่ติดตัววัตถุทางสุนทรียะมาตั้งแต่แรกเริ่ม และมันมีความเกี่ยวข้องกับตัววัตถุเพียงอย่างเดียว แต่การที่วัตถุวิสัยไม่คำนึงถึงความชอบและอารมณ์ของผู้ถ่ายทอดและผู้รับรู้ จึงทำให้ไม่สามารถเข้าถึงความงามขององค์พระธาตุพนมได้ และเป็นข้อบกพร่องของทฤษฎีนี้

ส่วนทฤษฎีสัมพัทธวิสัยแม้จะมีทรรศนะโต้แย้งทั้งสองทฤษฎี โดยเห็นว่า หลักเกณฑ์การตัดสินของความงามนั้นไม่ใช่กฎที่สมบูรณ์ตายตัว เพราะจักเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะแวดล้อม เป็นกลุ่มที่มีแนวคิดคล้าย ๆกับกลุ่มอัตตนิยม แต่ต่างกันตรงที่กลุ่มสัมพัทธวิสัยนั้นมีความเชื่อว่า กฎเกณฑ์การตัดสินทางความงามขึ้นอยู่กับสภาวะแวดล้อมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นหรือขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศ ตลอดจน ดิน ฟ้า อากาศของแต่ละพื้นที่ โดยไม่ขึ้นอยู่กับตัวผู้สร้างและผู้ชม ซึ่งก็ทำให้เกิดปัญหาว่าหากไม่มีบุคคลผู้รับรู้ โดยใช้จิตพินิจวัตถุแล้ว ย่อมไม่สามารถที่จะเข้าถึงมโนทัศน์ที่ถูกถ่ายทอดลงผ่านเรื่องราวต่างๆ ที่หยิบยกขึ้นมาเป็นเหตุในการสร้างวัตถุทางสุนทรียะนั้นได้ หากพระธาตุพนมถูกกำหนดโดยความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นดังที่ชาวสัมพัทธวิสัยกล่าวอ้างก็จะยิ่งทำให้ไม่สามารถเข้าถึงความงามของพุทธปรัชญาได้

บรรณานุกรม

กำจร สุนพงษ์ศรี. (2556). สุนทรียศาสตร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์.

กำจร สุนพงษ์ศรี. (2556). สุนทรียศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กีรติ บุญเจือ. (2522). ปรัชญาศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

ปฐม หงษ์สุวรรณ. (2548). ตำนานพระธาตุของชนชาติไท:ความสำคัญและปฏิสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระทักษิณ คณาธิกร. (2517). ปรัชญา. กรุงเทพมหานคร: กรุงสยามการพิมพ์.

พระมหาทวี มหาปญฺโญ. (2555). ความงามในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
เสถียร โพธินันทะ. (2543). พุทธธรรมกับปรัชญา. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
สถิต วงศ์สวรรค์. (2543). ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: บริษัทรวมสาส์น ๑๙๗๗ จำกัด.
สถิต วงศ์สวรรค์. (2543). ปรัชญาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: บริษัทรวมสาส์น ๑๙๗๗ จำกัด.
สุพร สิริพัฒน์. (2560). นครพนม ศรีโคตตะบูรณ์. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
ศิลปวัฒนธรรม. (12 ตุลาคม 2561). พระธาตุพนม “พัง” เพราะศิลปะแบบชาตินิยมไทย . เรียกใช้เมื่อ 12 ตุลาม 2561 จาก Sila-mag.com: https://www.silpa-mag.com/club/art-and-culture/article_5251
C. E. M. Joad. (2513). ปรัชญา, แปลโดย วิทย์วิศทเวทย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
C. J. Ducasse. (1968). Art and The Language of The Emotions in Aesthetics and The Art, ed. by Lee A. Jacobus.United States of America: McGraw Hill Book Company Inc.
C.E.M. Joad. (1957). Guide to Philosophy.U.S.A.:Dover Publication, Inc.,.

ทัศนคติของพฤฒพลังผู้สูงอายุต่อการทำงานหลังการเกษียณ
กรณีศึกษา กลุ่มแรงงานผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ
The Attitudes of Active Aging on Working after Retirement:
A case study of the elderly workers in SamutPrakan Province.

พรชัย เกษสมบูรณ์[1*] , พิมพ์พิชชา เงินศรีวงค์ษา[1] และ ณัฐดนัย มะแสงสม[1]

English[1*]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้สูงอายุต่อตลาดแรงงานเพื่อศึกษาความต้องการทำงานผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการและเพื่อศึกษาสวัสดิการที่แรงงานผู้สูงอายุได้รับโดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยดังนี้การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)เพื่อค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและมาตรการการจัดการแรงงานผู้สูงอายุและการสัมภาษณ์เจาะลึก(in-depth interview)ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบคำถามเพื่อให้ได้คำตอบสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยมากที่สุดโดยกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่แรงงานผู้สูงอายุที่ทำงานในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการซึ่งในระหว่างการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤติโควิด-19ทำให้สามารเก็บข้อมูลจากแรงงานผู้สูงอายุได้ในจำนวนที่จำกัดแต่ทว่าก็เพียงพอที่จะสามารถทำให้ผู้วิจัยสามารถตอบคำถามงานวิจัยได้และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลมาจำแนกข้อมูลเพื่อหาข้อค้นพบและจัดข้อมูลใหม่เพื่อทำการอภิปรายผลต่อไปซึ่งผลจากการศึกษาแรงงานผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าผู้สูงอายุสามารถทำงานได้เพราะว่ามีประสบการณ์ทำงานอยู่แล้วมีความรับผิดชอบและทำได้แต่ต้องคำนึงถึงสุขภาพเพราะระหว่างการทำงานแรงงานผู้สูงอายุบางส่วนยังมีอุสรรคทางด้านร่างกายและทำได้เพราะมีแรงใจและอยากมีส่วนร่วมทำให้รู้สึกมีคุณค่าความต้องการทำงานแรงงานผู้สูงอายุส่วนใหญ่ตอบว่าที่ต้องทำงานเพราะต้องใช้เงินไม่อยากว่างไม่อยากเป็นภาระลูกหลานเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตที่ต้องการเงินการมีสุขภาพที่ดีและความต้องการให้มีงานทำทุกๆวันงานที่ทำอยู่นั้นมั่นคงและแรงงานสูงอายุส่วนหนึ่งตอบว่าที่ทำงานเพราะต้องการเปลี่ยนงานที่มีรายได้รายได้ดีกว่าสบายกว่าและต้องการทำงานเพราะรักในอาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการความมั่นคงการมีส่วนร่วมในสังคมมีคุณค่าในชีวิตส่วนด้านสวัสดิการที่แรงงานผู้สูงอายุได้รับส่วนใหญ่คือหลักประกันสังคมหลักประกันสุขภาพและกองทุนต่างๆต่อมาคือเบี้ยขยันและต่อมาจะเป็นโบนัสค่าทีฟ(incentive)

คำสำคัญ: พฤฒพลังผู้สูงอายุแรงงานผู้สูงอายุการเกษียณ

[1] สังกัด

[1] ....English

* Corresponding author; e-mail address:

Abstract

This research was a qualitative research with the objectives of studying the attitude of the elderly towards the labor market, to study the need for work for the elderly in SamutPrakan Province and to study the welfare received by the elderly workers. The following research was designed to be research documents related to the work and measures for the management of the elderly workers and in-depth interviews, in which the researchers designed the questions to get answers in line with the research objectives most. Key informants in this research are elderly workers working in SamutPrakan Province, unfortunately, researcher was affected by the COVID-19crisis, thus the data collected from elderly workers were limited. However, it was sufficient enough to enable the investigator to answer the research question and to analyze the content.

The investigator managed the information obtained from the interview and collected the data by classifyingthem to find findings and reorganize the data to discuss the results. The results of the study of the elderly workers found that most of them commented that the elderly was able to work because they already had work experience and responsibilitywith ability. However, health must be taken into account because during work, some elderly workers faced some physically challenged but still willing to do so because they were motivated and wanted to be involved which makes them feel valued. Most of elderly workers said that they also had to work because theyneed money to spend, do not want to be free, do not want to be burden of theirdescendant, to build a stable life that needs money, good health and in need of having a job every day. Some elderly said that their current workswere stable while some of themrespond that they work in order to change for jobs that have better income, more comfortable, and want to work because they love their career and to meet the need for stability, participation in society is valuable in life. Most of the elderly received Social Security, Health insurance and funds and basis and later some would get the diligence allowance, bonus or other incentive.

Keywords: Active Aging, Elderly workers, retirement

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) แล้วหากพิจารณาจากคำจำกัดความที่ว่าสังคมผู้สูงอายุคือสังคมที่มีประชากรอายุ60 ปีขึ้นไปมากกว่า10%หรือมีประชาชนที่มีอายุ65ปีขึ้นไปมากกว่า7%(ชมพูนุท ,2556) ซึ่งเป็นที่น่าตั้งข้อสังเกตว่าสถานการณ์ดังกล่าวจะกระทบตลาดแรงงานในประเทศไทยหรือไม่ซึ่งในส่วนของภาครัฐก็ไม่ได้เพิกเฉยต่อสถานการณ์ดังกล่าวโดยได้มีการออกนโยบายส่งเสริมแรงงานผู้สูงอายุโดยการลดหย่อนภาษีเงินได้แก่ผู้ประกอบการที่จ้างงานผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุที่อยู่ในวัยเกษียณจำนวนไม่น้อยได้

กลับเข้ามาทำงานในรูปแบบแรงงานในระบบมากขึ้น(กระทรวงการคลัง,2559)ดังนั้นการศึกษาทัศนคติของพฤฒพลังผู้สูงอายุต่อการทำงานหลังการเกษียณกรณีศึกษากลุ่มแรงงานผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการจึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาว่าปัจจัยใดที่ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความต้องการ (Maslow, 1943)ที่จะทำงานในวัยหลังเกษียณเพื่อเป็นแนวทางนำสิ่งที่ได้จากการศึกษาไปศึกษาต่อตามหลักการจัดการทรัพยากรมนุษย์ว่าจะทำอย่างไรที่จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุยังอยากกลับมาทำงานอีกครั้งและการพัฒนาที่เหมาะสมตามหลัก Active Aging (World Health Organization ,2002) ประกอบด้วย 3 ปัจจัยได้แก่ 1) การมีสุขภาพที่ดี (Health) 2) การมีส่วนร่วม(Participation)และ 3) การมีหลักประกันและความมั่นคง (Security)เพื่อรับมือกับสังคมผู้สูงอายุและปัญหาการขาดกำลังแรงงานทดแทนโดยในประเทศสิงค์โปร์สามารถเกษียณอายุที่ได้ 62 ปีและต่อระยะเวลาการทำงานได้ถึง 67 ปีแต่มีเงื่อนไขให้แรงงานผู้สูงอายุเข้าร่วมกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Central Provident Fund)เพื่อให้ภาครัฐสามารถเข้ามาดูแลการวางแผนเงินบำนาญค่ารักษาพยาบาลและค่าเล่าเรียนบุตรให้แก่ผู้สูงอายุ(โสรญา,2562) และประเทศญี่ปุ่นได้มีมาตรการทางกฎหมายให้มีการขยายเวลาการเกษียณอายุถึง65ปีและห้ามเกษียณก่อน 60 ปีในด้านการจัดการได้จัดตั้งองค์กร Hello Work ไว้เพื่อคุ้มครองแรงงานจัดหางานและกำหนดสิ่งที่นายจ้างต้องปฏิบัติและจัดตั้งศูนย์ทรัพยากรมนุษย์ผู้สูงวัย Silver human resources center ที่เป็นหน่วยงานระดับท้องถิ่นเพื่อจัดหางานที่มีลักษณะเป็นงานเบารับงานจ่ายค่าจ้างแก่ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิก (Yoshihiro,2559)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษากลุ่มผู้สูงอายุเกี่ยวกับมุมมองการทำงานในชีวิตหลังเกษียณการดำเนินชีวิตหลังเกษียณมีความสุขเป็นไปตามที่วางไว้เมื่อตอนวัยทำงานหรือไม่และศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงในในการทำงานในมุมมองของผู้สูงอายุว่าผู้สูงอายุมีแรงจูงใจหรือปัจจัยใดที่ทำให้ตัวผู้สูงอายุต้องการกลับไปทำงานและนำสิ่งที่ได้จากการศึกษาไปศึกษาต่อตามหลักการจัดการทรัพยากรมนุษย์ว่าจะทำอย่างไรที่จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้สูงอายุยังอยากกลับมาทำงานอีกครั้งและการพัฒนาที่เหมาะสมตามหลัก Active Aging และการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมเพื่อรับมือกับสังคมผู้สูงอายุและปัญหาการขาดกำลังแรงงานทดแทน

วิธีการวิจัยและเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการวิจัยดังนี้การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)เพื่อค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำงานและมาตรการการจัดการแรงงานผู้สูงอายุและการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview)ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบคำถามเพื่อให้ได้คำตอบสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยมากที่สุดโดยกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่แรงงานผู้สูงอายุที่ทำงานในพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการและการวิเคราะห์เนื้อหา(content analysis)โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลมาจำแนกข้อมูลเพื่อหาข้อค้นพบและจัดข้อมูลใหม่

การสร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึกโดยการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบคำถามตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามมาตรฐานของสถาบันวิจัยแห่งชาติโดยได้มีการกำหนดให้นำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวมาดำเนินกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนในเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหาคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิมาใช้ในการปรับปรุงข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-

depth interview) เพื่อเป็นการวางขอบเขตของคำถามโดยใช้คำสำคัญ (Keyword) มาใช้ตีกรอบคำถามให้ผู้ตอบคำถามมีความเข้าใจมากขึ้นดังตาราง

ตารางที่ 1.ตารางข้อคำถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประเภทคำถาม	ข้อคำถาม
คำถามนำ	1.คุณลุง/คุณป้าทุกวันนี้ทำงานเป็นอย่างไรบ้าง
คำถามเริ่มต้น	2. คุณลุง/คุณป้าช่วยอธิบายความสำคัญของผู้สูงอายุ
คำถามหลัก	3. คุณลุง/คุณป้าเข้ามาทำงานที่นี่ได้อย่างไร
	4. คุณลุง/คุณป้าช่วยบรรยายให้พวกผมฟังได้ไหมว่าก่อนมาทำงานที่นี่ทำอะไรมาก่อน
	5. บรรยายให้พวกผมฟังได้ไหมปัจจัยใดหรือสิ่งใดที่ทำให้คุณลุง/คุณป้าต้องทำงาน
	6. หัวหน้างาน/เจ้านายให้คุณลุง/คุณป้าให้ทำอะไรบ้าง
	7. คุณลุง/คุณป้าช่วยบรรยายให้พวกผมเข้าใจทีว่าอะไรบ้างที่เป็นอุปสรรคในการทำงาน
	8. คุณลุง/คุณป้าบรรยายให้พวกผมเข้าใจทีว่าสภาพแวดล้อมที่ทำงานเป็นอย่างไรบ้าง
	9.ตอนนี้คุณลุง/คุณป้าได้รับสวัสดิการอะไรบ้าง
	10.ในเวลานี้ความมั่นคงในชีวิตคุณลุง/คุณป้าคืออะไร ต้องการสิ่งใดเพิ่มเติม
คำถามสรุป	11.คุณลุง/คุณป้ามีความคิดเห็นอย่างไรกับการทำงานในวัยสูงอายุ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำวิธีวิจัยแบบวิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหาจากการสัมภาษณ์(content analysis)เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากขอคนพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกมาวิเคราะห์จัดหมวดประเภทข้อมูลที่ได้ค้นพบเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์และสรุปผลโดยแสดงข้อมูลออกมาเป็นให้เห็นเป็นตารางเชิงปริมาณจำนวนคำที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงเพื่อทำความเข้าใจให้สอดคล้องกับคำถามงานวิจัยและวัตถุประสงค์งานวิจัยโดยหัวข้อหมวดหมู่ที่ผู้วิจัยจะกำหนดเพื่อจำแนกข้อมูลต่อไปมีดังนี้

1.ด้านความคิดเห็นของผู้สูงต่อตนเองในตลาดแรงงาน

2.ด้านสาเหตุความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ

3.ด้านสวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ

4.ด้านสิ่งที่เป็นอุปสรรคการต่อทำงานของผู้สูงอายุ

5.ด้านสิ่งที่ผู้สูงอายุต้องการเพื่อความมั่นคง

ตารางที่2. ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล

หมวดหมู่	ประเภท	จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง(ƒ)	จำนวนผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง(n)
ด้านความคิดเห็นของผู้สูงต่อตนเองในตลาดแรงงาน	1.ทำได้แต่ต้องดูสุขภาพก่อน	5	5
	2.ทำได้เพราะมีแรงใจและอยากมีส่วนร่วมมีคุณค่า	4	4
	3.ทำได้มีความรับผิดชอบ/มีประสบการณ์การทำงานอยู่แล้ว	7	5
	4.ต้องทำ มีแรงก็ต้องทำต่อไป	1	1
ด้านสาเหตุความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ	1.ต้องการเปลี่ยนงาน/รายได้ดีกว่า	7	7
	2.ต้องใช้เงิน/ไม่อยากว่าง/ไม่อยากเป็นภาระลูกหลาน	8	7
	3.รักในอาชีพที่ทำ	2	2
ด้านสวัสดิการ	1.เบี้ยขยัน	2	2
	2.ประกันสังคม/ประกันสุขภาพ/กองทุนต่างๆ	6	6
	3.โบนัส/ค่าทีฟ(incentive)	2	2
ด้านอุปสรรคที่ส่งผลต่อการทำงาน	1.การระบาดโควิด-19	9	8
	2.ด้านร่างกาย	3	3
	3.เพื่อนร่วมงาน/ลูกค้า	3	3
ด้านสิ่งที่ต้องการเพื่อความมั่นคงในชีวิต	1.ขอให้มีงานทำทุกๆวัน/งานมั่นคง	4	3
	2.เงิน/สุขภาพที่ดี	6	6
	3.การมีส่วนร่วม/มีคุณค่า	4	4
	4.ครอบครัวอยู่ดีมีความสุข	2	2
	5.ยังไม่มีสิ่งที่ต้องการเพื่อความมั่นคงในชีวิต	1	1

ซึ่งข้อมูลแต่ละด้านที่ผู้วิจัยนำมาจัดประเภทนั้นได้มาจากข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นแรงงานผู้สูงอายุจำนวน 9 คน

ตารางที่3ตารางแสดงจำนวนผู้ให้ข้อมูล

เพศ	จำนวน (คน)(n)	ร้อยละ(f)
1.ชาย	5	55.6
2.หญิง	3	33.3
3.กลุ่ม LGBT	1	11.1
รวม	9	100
อายุ		
1. 60 ปี	6	66.7
2. 61 ปี	1	11.1
3. 62ปี	1	11.1
4. 63 ปี	1	11.1
รวม	9	100

สรุปผลการวิจัย

ข้อค้นพบความคิดเห็นของผู้สูงต่อตนเองในตลาดแรงงาน

จากการวิเคราะห์พบว่าเมื่อผู้วิจัยสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีความคิดเห็นอย่างไรกับการจ้างแรงงานผู้สูงอายุในปัจจุบันคิดว่าทำงานได้หรือไม่และความสำคัญของผู้สูงอายุเป็นอย่างไรแรงงานสูงอายุส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าสามารถทำได้เพราะมีความรับผิดชอบมีประสบการณ์การทำงานอยู่แล้วโดยเป็นความเห็นที่แรงงานผู้สูงอายุกล่าวถึงมากที่สุด (f=7 n=5) ครั้งตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “ก็ดีคือเขามีความรับผิดชอบเขามีความรู้งานความชำนาญแล้วไม่ต้องมาสอนงานใหม่เหมือนผู้สูงอายุมีประสบการณ์อยู่แล้ว””ก็คนแก่ก็จะมีประสบการณ์สูง” ลำดับต่อมาแรงงานผู้สูงอายุมองว่าการจ้างงานหรือการทำงานในวัยสูงอายุนั้นสามารถทำได้แต่ทว่าต้องคำนึงถึงสุขภาพด้านร่างกายด้วยโดยมีแรงงานผู้สูงอายุกล่าวถึง(f=5 n=5) ครั้งตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “คิดว่าก็ทำงานได้แต่กลัวจะทำไม่ไหวเพราะข้อจำกัดทางด้านร่างกายอายุด้วยก็เห็นใจเขานะ” “ทำได้แต่ไม่ควรทำงานหนักเนื่องจากสุขภาพไม่เอื้ออำนวย” ลำดับต่อมาที่แรงงานสูงอายุให้ความเห็นคือทำได้เพราะมีแรงใจและอยากมีส่วนร่วมทำให้รู้สึกมีคุณค่าโดยมีผู้กล่าวถึง (f=4 n=4) ครั้งตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “ป้าว่าการที่คนแก่อย่างป้ามาทำงานมันก็ช่วยให้รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า” “มันทำให้ป้าได้เจอคนได้พูดคุยทำให้ชีวิตไม่ห่อเหี่ยวการทำงานวัยนี้ป้าว่ามันก็มีอยู่สิ่งเดียวคือมันเหนื่อยง่ายแต่ถ้าถามเรื่องใจป้าถ้าเจอลูกค้าเยอะๆป้าว่าป้าก็สู้นะ”ส่วนความเห็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงน้อยที่สุดคือผู้สูงอายุต้องทำงานมีผู้กล่าวถึง(f=1 n=1) ครั้งยกตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์“ทุกคนต้องทำงานมีแรงก็ทำงานต่อไปครับ”

ข้อค้นพบด้านสาเหตุความต้องการทำงานของผู้สูงอายุ

จากการวิเคราะห์พบว่าเมื่อผู้วิจัยสอบถามเกี่ยวกับทำไมผู้สูงอายุจึงต้องทำงานแรงงานผู้สูงอายุส่วนใหญ่ตอบว่าที่ต้องทำงานเพราะต้องใช้เงินไม่อยากว่างไม่อยากเป็นภาระลูกหลานโดยมีผู้กล่าวถึงมากที่สุด(f=8 n=7)ครั้งตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “ก็ปกติลุงก็พอทำกับข้าวเป็นฝีมือก็ใช้ได้เลยมาลองเปิดขายดีถ้าสถานการณ์ปกติมันก็ขายได้นะกลัว

แก่ไปไม่มีอะไรทำไม่อยากกินเงินลูกหลานเลยมาทำร้านอาหารตามสั่งเมื่อก่อนลุงขับแท็กซี่อยู่หลายปีแล้วก็ลาออกมาเพราะต้องมาดูแลแม่ที่บ้านตอนนั้นก็ต้องรับจ้างทั่วไปรับหมดจนมาเปิดร้านอาหารตามสั่งนี่ละก็อยากทำงานอยู่อยู่บ้านไปก็เบื่อรู้สึกว่าไร้ประโยชน์ในบางวันตอนนี้ลุงก็ทำกับข้าวอย่างเดียว”ลำดับต่อมาคือที่ต้องทำงานเพราะต้องการเปลี่ยนงานที่มีรายได้รายได้ดีกว่าสบายกว่าโดยมีผู้กล่าวถึง(ƒ=7 n=7)ครั้งตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “ก่อนมาทำงานที่นี่คุณลุงเคยทำงานเกี่ยวกับขับรถล่อง(รถรับ-ส่งของลูกค้าที่วิ่งยาวเหนือจรดใต้แต่มีงานวิ่งตลอด)แล้วเราก็ถามต่อว่าทำไมถึงมาทำงานที่นี่คุณลุงตอบว่าก็อยากเปลี่ยนงานเรื่องรายได้ดีด้วยส่วนหนึ่งเป็นแรงจูงใจ”ลำดับสุดท้ายคือที่ต้องการทำงานเพราะรักในอาชีพที่ทำโดยมีผู้กล่าวถึง(ƒ=2 n=2)ครั้งยกตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “หัวหน้าป้ามอบหมายงานให้หลายอย่างเราต้องทำเป็นหมดมีการแยกโซนกันทางโน้นโซนเบเกอรี่แต่ป้าทำโซนผลไม้แต่ถ้าหน้าเทศกาลปุ๊บเราจะรวมโซนทุกอย่างเช่นจัดกระเช้าเราต้องทำได้ทุกโซนแต่ช่วงนี้มีพวกแกร๊บเข้ามาใช้บริการซื้อและส่งของให้ตามบ้านเราถามแทรกว่ายุ่งยากมากกว่าเดิมไหมคุณป้าตอบว่าแล้วแต่ออเดอร์ถ้าเราคิดว่างานมันหนักเราก็หนักคือปัจจัยที่เราต้องมีคือต้องรักในงานก่อน”

ข้อค้นพบด้านสวัสดิการที่แรงงานผู้สูงอายุได้รับ

จากการวิเคราะห์พบว่าเมื่อผู้วิจัยสอบถามเกี่ยวกับสวัสดิการของแรงงานผู้สูงอายุว่าได้รับสวัสดิการใดจากที่ทำงานบ้างโดยสวัสดิการที่แรงงานผู้สูงอายุได้รับมากที่สุดคือประกันสังคมประกันสุขภาพและกองทุนต่างๆโดยมีผู้กล่าวถึง(ƒ=6 n=6) ครั้งตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “สวัสดิการตอนนี้พี่ก็ได้ค่าแรงประกันสังคม” “ตอนนี้ก็ค่ารักษาพยาบาลกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ” ส่วนลำดับต่อมาคือเบี้ยขยันโดยมีผู้กล่าวถึง (ƒ=2 n=2) ครั้งตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “สวัสดิการที่ได้รับก็มีเบี้ยขยันให้ 1000 บาทต่อเดือน” และต่อมาจะเป็นโบนัสค่าทีฟ(incentive)ซึ่งมีผู้กล่าวถึง(ƒ=2 n=2)ครั้งเช่นเดียวกันตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “Tops ให้อะไรบ้างให้รายเดือนโบนัสไม่มีเบี้ยขยันแต่มีค่าทีฟ (incentive) ถ้ายอดขายร้านรวมได้ทะลุเป้าเราก็จะได้ % มา”

ข้อค้นพบที่เกี่ยวกับด้านอุปสรรคที่ส่งผลต่อการทำงานของแรงงานผู้สูงอายุ

จากการวิเคราะห์พบว่าเมื่อผู้วิจัยสอบถามเกี่ยวกับอุปสรรคใดบ้างที่ส่งผลต่อการทำงานของแรงงานผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าการระบาดโควิด-19เป็นอุปสรรคต่อการทำงานทำให้ทำงานไม่ได้ขายสินค้าไม่ได้โดยมีผู้กล่าวถึงมากที่สุด(ƒ=9 n=8)ครั้งตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “พอลุงเจอวิกฤติแบบนี้คงต้องหยุดขายไปก่อนเพราะคนไม่ค่อยมีอย่างเดียวที่เป็นอุปสรรคตอนนี้ก็วิกฤติโควิดคนก็ไม่ค่อยออกมาซื้อมีแต่ลูกค้าประจำ” ส่วนลำดับถัดมาเป็นปัญหาด้านร่างกายมีผู้กล่าวถึง(ƒ=3 n=3)ครั้งแรงงานผู้สูงอายุบอกว่ายิ่งแก่ตัวไปอะไรที่คิดว่าเมื่อก่อนทำได้แต่พ่อแก่ตัวกลับทำได้น้อยลงเพราะร่างกายเริ่มเสื่อมยกตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “หัวหน้าก็ให้ป้าทำความสะอาดทั่วๆไปเช็ดถูปัดกวาดดูห้องน้ำเขากำหนดให้ป้าทำเป็นเวลาทำเป็นช่วงพอถึงเวลาป้าก็ออกมาทำถ้ายังไม่ถึงเวลาป้าก็ไปพักก็มีสุขภาพทางร่างกายนี่แหละที่เป็นอุปสรรคบางวันก็ดีบางวันก็ไม่ได้ดั่งใจ”และส่วนอุปสรรคต่อมาคือเพื่อนร่วมงานลูกค้าโดยมีผู้กล่าวถึง(ƒ=3 n=3)ครั้งเช่นเดียวกันยกตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “แต่อุปสรรคมีไหมคุณป้าตอบว่ามีคืออย่างแรกเลยคนหรือลูกค้ามีหลายระดับที่เราต้องบริการคนไม่เหมือนกันแต่เพื่อนร่วมงานคุณป้าไม่ค่อยกังวล” “ในการบริหารงานหรือทำงานมีทั้งเพื่อนร่วมงานลูกน้องที่ให้ความร่วมมือและไม่ให้ความร่วมมือแต่ละคนมีความถนัดความสามารถต่างกัน”

ข้อค้นพบด้านสิ่งที่ต้องการเพื่อความมั่นคงในชีวิตของแรงงานผู้สูงอายุ

จากการวิเคราะห์พบว่าเมื่อผู้วิจัยสอบถามเกี่ยวกับสิ่งที่แรงงานผู้สูงอายุต้องการเพื่อเติมเต็มเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ตอบว่าเงินและสุขภาพที่ดีเป็นสิ่งที่ต้องการโดยมีผู้กล่าวถึงมากที่สุด(f=6 n=6)ครั้งยกตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “ชีวิตพี่ไม่มีความมั่นคงหรอกมองหาแค่หาเงินรายวันเก็บเงินแล้วกลับไปอยู่บ้าน” “สำหรับสิ่งที่ป้าต้องการในเวลานี้ป้าก็อยากมีสุขภาพที่ดีมีเงินพอใช้สำหรับชีวิตในบั้นปลาย”ส่วนลำดับถัดมาจะเป็นความต้องการให้มีงานทำทุกๆวันงานที่ทำอยู่นั้นมั่นคงโดยมีผู้กล่าวถึง(f=4 n=3)ครั้งยกตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “คุณป้าไม่ได้วางแผนความมั่นคงอะไรของแค่ให้มีงานทำทุกๆวันก็พอแล้ว” “อยากให้อาชีพมั่นคงรายได้คงที่หรือมากขึ้นเท่านั้นไม่มีลดลง” และด้านความต้องการการมีส่วนร่วมในสังคมมีคุณค่าในชีวิตมีผู้กล่าวถึง(f=4 n=4)ครั้งเช่นเดียวกันยกตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “สำหรับสิ่งที่ป้าต้องการในเวลานี้ป้าก็อยากมีสุขภาพที่ดีป้าว่าการที่คนแก่อย่างป้ามาทำงานมันก็ช่วยให้รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่า”ส่วนความต้องการเพื่อความมั่นคงต่อมาคือการที่ได้เห็นครอบครัวอยู่ดีมีความสุขโดยมีผู้กล่าวถึง(f=2 n=2)ครั้งยกตัวอย่างเนื้อหาสัมภาษณ์ “ความมั่นคงเหรอสิ่งที่ต้องการลุงว่าสำหรับลุงการเห็นลูกหลานมีชีวิตที่ดีก็ดีใจแล้วเราก็ทำกับข้าวของเราไปถ้ายังมีกำลังทำ”ส่วนความเห็นที่มีคนกล่าวถึง(f=1 n=1)ครั้งน้อยที่สุดคือยังไม่มีสิ่งที่ต้องการเพื่อความมั่นคงในชีวิตยกตัวอย่างเนื้อหาการสัมภาษณ์ “คุณลุงตอบว่าไม่แน่นอนเพราะเศรษฐกิจตอนนี้มันก็แย่ไม่มีมีรายได้พอแผนที่วางไว้ก็ต้องคอยปรับตลอดห้างในกรุงเทพตอนนี้ก็เริ่มปิดแล้วแต่Topsตอนนี้ยังไม่ได้รับผลกระทบนะ”

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

จากข้อสรุปการวิจัยทัศนคติของพฤฒพลังผู้สูงอายุต่อการทำงานหลังการเกษียณกรณีศึกษากลุ่มแรงงานผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้เกิดอุปสรรควิกฤติโควิด-19ทำให้เกิดอุปสรรคแก่ผู้ทำวิจัยด้านตัวกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลจึงส่งผลให้ผู้วิจัยได้กลุ่มตัวอย่างในปริมาณที่น้อยแต่ทว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ยังทำให้ผู้วิจัยสมารถสรุปอภิปรายตามข้อค้นพบที่สำคัญของแต่ละวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1) ทัศนคติของผู้สูงอายุต่อตลาดแรงงาน

ในการอภิปรายผลหัวข้อทัศนคติของผู้สูงอายุต่อตลาดแรงงานผู้วิจัยได้นำหัวข้อสรุปด้านอุปสรรคที่ส่งผลต่อการทำงานของแรงงานผู้สูงอายุมาประกอบการอภิปรายด้วยเพื่อให้แนวทางการอภิปรายเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเห็นภาพมากขึ้น

แรงงานผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าผู้สูงอายุสามารถทำงานได้เพราะว่ามีประสบการณ์ทำงานอยู่แล้วและมีความรับผิดชอบและทำได้แต่ต้องคำนึงถึงสุขภาพเพราะระหว่างการทำงานแรงงานผู้สูงอายุบางส่วนยังมีอุปสรรคทางด้านร่างกายและทำได้เพราะมีแรงใจและอยากมีส่วนร่วมทำให้รู้สึกมีคุณค่าตรงกับทฤษฎีความต้องการของ Abraham Maslow(1943)ด้านความต้องการความมั่นคงปลอดภัยด้านความต้องการความรักด้านที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะและด้านความต้องการที่จะรู้สึกว่าตนเองมีค่า

2) ความต้องการทำงานผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ

ในการอภิปรายผลหัวข้อความต้องการทำงานผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการผู้วิจัยได้นำหัวข้อสรุปด้านสิ่งที่ต้องการเพื่อความมั่นคงในชีวิตของแรงงานผู้สูงอายุมาประกอบการอภิปรายด้วยเพื่อให้แนวทางการอภิปรายเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเห็นภาพมากขึ้น

ความต้องการทำงานแรงงานผู้สูงอายุส่วนใหญ่ตอบว่าที่ต้องทำงานเพราะต้องใช้เงินไม่อยากว่างไม่อยากเป็นภาระลูกหลานเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตที่ต้องการเงินการมีสุขภาพที่ดีและความต้องการให้มีงานทำทุกๆวันงานที่ทำอยู่นั้นมั่นคงและแรงงานสูงอายุส่วนหนึ่งตอบว่าที่ทำงานเพราะต้องการเปลี่ยนงานที่มีรายได้รายได้ดีกว่าสบายกว่าต้องการทำงานเพราะรักในอาชีพเพื่อตอบสนองความต้องการความมั่นคงการมีส่วนร่วมในสังคมมีคุณค่าในชีวิตซึ่งตรงกับทฤษฏีความต้องการของAbraham Maslow(1943)ทั้ง5ด้านและยังตรงกับทฤษฏีพฤฒพลัง(Active Ageing)ขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) ซึ่งความต้องการสูงสุดของผู้สูงอายุและเป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั่วโลกประกอบไปด้วย 3 เสาหลักได้แก่ 1) การมีสุขภาพที่ดี (Health) 2) การมีส่วนร่วม(Participation) และ 3) การมีหลักประกันและความมั่นคง (Security)

3) สวัสดิการที่ผู้สูงอายุได้รับ

สวัสดิการที่แรงงานผู้สูงอายุได้รับส่วนใหญ่คือหลักประกันสังคมหลักประกันสุขภาพและกองทุนต่างๆต่อมาคือเบี้ยขยันและต่อมาจะเป็นโบนัสค่าทีฟ (incentive)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะด้านการการจัดการแรงงานสูงอายุ

สำหรับการจัดการแรงงานผู้สูงอายุนั้นผู้วิจัยมองว่าผู้สูงอายุหลังเกษียณยังสามารถทำงานได้สามารถจ้างได้โดยเชื่อว่าตัวผู้สูงอายุมีประสบการณ์ทำงานและความรับผิดชอบมาก่อนแล้วแต่ทว่าจะมีข้อจำกัดทางด้านสุขภาพซึ่งทางนายจ้างต้องมอบหมายงานที่เหมาะสมต่อสภาพแรงงานสูงอายุด้วยพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้คำปรึกษาพบปะพูดคุยแก่แรงงานผู้สูงอายุโดยใช้วิธี Focus Group อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ทราบสภาพปัญหาต่างๆทั้งด้านร่างกายด้านจิตใจและด้านการทำงานว่าในแต่ละวันแรงงานผู้สูงอายุพบเจอสิ่งใดมาบ้างเป็นที่ระบายความทุกข์และแบ่งปันความสุขให้แรงงานผู้สูงอายุรู้สึกพอใจกับการทำงานมากที่สุดส่วนในด้านการจัดสวัสดิการนายจ้างควรจัดสวัสดิการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างเต็มที่โดยภาครัฐควรเข้ามาช่วยเหลือด้วยโดยอาจออกนโยบายสวัสดิการแก่แรงงานผู้สูงอายุให้เข้าถึงสวัสดิการของรัฐได้ง่ายขึ้นเช่นช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านการตรวจสุขภาพการลดค่าครองชีพลดหย่อนภาษีแก่แรงงานผู้สูงอายุเพื่อให้แรงงานผู้สูงอายได้มีเงินเก็บสำรองจากการทำงานเพื่อสร้างความมั่นคงในชีวิตตามที่ได้ปรารถนาและอยากให้ภาครัฐนำร่องการสร้างศูนย์ทรัพยากรมนุษย์ผู้สูงวัย (Silver human resources center)เพื่อส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุในระดับท้องถิ่นโดยมอบหมายให้กรมการจัดหางานระดับจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาจากตัวผู้ที่ใกล้หรือก่อนเกษียณการทำงานว่าเขามีความคิดเห็นอย่างไรกับการทำงานหลังเกษียณและมีการวางแผนดำเนินชีวิตอย่างไรต่อไป

2. ผู้ที่สนใจควรศึกษาจากแรงงานผู้สูงอายุในสายงานที่หลากหลายมากขึ้น

3. ไม่ควรเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์แรงงานผู้สูงอายุระหว่างทำงานเพราะอาจได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนไม่ชัดเจนไม่ตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่ตั้งไว้

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่องทัศนคติของพฤฒพลังผู้สูงอายุต่อการทำงานหลังการเกษียณกรณีศึกษากลุ่มแรงงานผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการสำเร็จได้ด้วยการสนับสนุนจากกลุ่มแรงงานผู้สูงอายุจังหวัดสมุทรปราการ ทั้งนี้คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารและคณาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และขอขอบพระคุณผู้บริหารเจ้าหน้าที่และผู้ที่ให้ข้อมูลการวิจัยทุกท่านที่ได้ให้การสนับสนุนในการเก็บข้อมูลอย่างดียิ่งรวมถึงน้ำใจที่ได้อนุเคราะห์แก่ทีมนักวิจัยที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูล

ท้ายสุดนี้คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณและขอมอบความสำเร็จทั้งหมดจากการทำงานวิจัยในครั้งนี้แด่สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาซึ่งสนับสนุนกระบวนการทำงานจนประสบผลสำเร็จด้วยความสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

Abraham Maslow: *Maslow’s Hierachy of Needs (1943)*

Yoshihiro Yamashita. (2559), *สถานการณ์ปัจจุบันของการจ้างงานผู้สูงอายุประเทศญี่ปุ่นและมาตรการของรัฐ*, กองพัฒนาการจ้างงานกรมส่งเสริมความมั่นคงทางอาชีพกระทรวงสาธารณสุขแรงงานและสวัสดิการ

กระทรวงการคลัง (2559) *มาตรการรองรับสังคมผู้สูงอายุ*,ข่าวกระทรวงการคลัง,ฉบับที่ 148/2559

ชมพูนุทพรหมภักดิ์ (2556) *การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย(Aging society in Thailand)* บทความวิชาการ,ปีที่ 3 ฉบับที่ 16,สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

โสรญาพิกุลหอม (2562) *แรงงานสูงอายุในประเทศสิงคโปร์*, Hot issue, ฉบับพฤษภาคม ,2562 ,กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สานักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO): *Active ageing: a policy framework 2002*

งานบริการวิชาการกับงานพัฒนานักศึกษา

Academic Service and Student Development

กาญจนา เถาว์ชาลี[1*], พงษ์พันธ์ พึ่งตน[1], ลดาวัลย์ ปัญตะยัง[1]
ศรัณย์ ศิลาเณร[1] และ กิติศักดิ์ จันฤาไชย[1]
Kanjana Thaochalee[1*], Pongpun Puington[1], Ladawan Puntayoung[1]
Sarun Silanen[1] and Kitisak Chanruechai[1]

บทคัดย่อ

มหาวิทยาลัยเป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการ มีบุคลากรที่ทำหน้าที่ในทางวิชาการ คือ การจัดการเรียนการสอน การพัฒนาองค์ความรู้ สร้างความเข้มแข็งทางวิชาการให้แก่สังคมหรือประเทศชาติ บทบาทหน้าที่ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา นอกจากจะมีหน้าที่สอนที่เป็นหน้าที่หลักแล้ว ยังมีหน้าที่อื่นคือ วิจัย ทำนุบำรุงศิลปะวัฒนธรรม และบริการวิชาการเป็นที่พึ่งของชุมชนหรือสังคมได้ ซึ่งหน้าที่แต่ละอย่าง มีความสำคัญที่จะสามารถบูรณาการนำไปสู่การพัฒนานักศึกษาได้

การบูรณาการระหว่างการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน เป็นการดำเนินงานที่ประชาชนในชุมชนต้องร่วมมือกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยมหาวิทยาลัยเข้าไปสนับสนุนให้ตรงกับความต้องการ บริการวิชาการอันจะก่อให้เกิดการพัฒนาการพึ่งพาตนเองของชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

ตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ การบูรณาการบริการวิชาการเข้ากับการเรียนการสอนเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยได้รับความรู้จากบุคคลากรในสถาบันอุดมศึกษามีเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ นำศักยภาพและปัญหาของชุมชนมาสู่กระบวนการพัฒนาให้ตรงจุด โดยการทำงานเพื่อให้“เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา” เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จากงานบริการที่ผ่านมาในปีงบประมาณ 2561-2562 ที่ผ่านมา ผู้เขียนพบว่า งานบริการวิชาการที่คณะผู้จัดทำโครงการดำเนินการนักศึกษายังได้ฝึกทักษะในด้านการวางแผน มีเรียนรู้การทำงานเป็นทีม การประสานงาน และการพูดในที่ชุมชน ซึ่งทักษะเหล่านี้มีความสำคัญต่อการนำไปพัฒนาตนเองของนักศึกษา ทั้งในการเรียนการสอน และการทำงาน เพื่อเพิ่มประสบการณ์ด้านการพัฒนาสังคมอันเป็นวิชาชีพของนักศึกษาสาขาการพัฒนาสังคมคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ การบริการวิชาการแก่สังคม การพัฒนาสังคม ศาสตร์พระราชา

[1]คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ สุรินทร์
Faculty of Humanities and Social Science ,Surindra Rajabhat University, Surin 32000
[*]Corresponding author; e-mail address: aor_ld@hotmail.com

Abstract

Surin Rajabhat University is a higher educationwhich can be in a position that is dependent on the community. The university is an academic reference. There are faculty, researchers, academic staff who are Teaching and learning management. Knowledge development Strengthening academic knowledge for Society or nation Roles and duties of teachers in higher education institutions.

According to the strategy of Surin Rajabhat University Royal Science Project It is one project that Surin Rajabhat University introduces Sarth Phra Racha in being an educational institute for local development. The goal is to enable the villagers in the communities close to the university to gain knowledge that faculty, researchers and students have to use. Bringing the potential and problems of the community to the development process to the point By working to "take part in development" to lead to sustainable development.

Student project for local development and upgrading community products from local wisdom and local herbs to community enterprises at Ban Pajik, Village Moo 4, Prathad Bu Subdistrict, Prasat District, Surin Province It is one of the projects according to the university strategy for local development. It is a project that students get involved in every step of the project. From the past service work in the fiscal year 2018-19. Under the name of the project. The authors found that the academic service undertaken by the project organizers Students also practice planning skills. Teamwork, coordination, and community speaking are learned. These skills are important for students' personal development in teaching and learning. And working experience in professional social development for students in the field of social development, Faculty of Humanities Surin Rajabhat University in the future.

Keywords: Surin Rajabhat UniversityAcademic Service Student Development Sarth Phra Racha

คำนำ

บทบาทหน้าที่ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา นอกจากจะมีหน้าที่สอน เป็นหน้าที่หลักแล้ว ยังมีหน้าที่ที่สำคัญอีกคือ วิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งหน้าที่แต่ละอย่างนั้นมีความสำคัญที่จะสามารถนำไปสู่การพัฒนานักศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ที่สามารถให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในรูปแบบต่างๆ ตามความถนัดและในด้านที่สถาบันมีความเชี่ยวชาญ โดยมีผู้ใช้บริการวิชาการทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน หน่วยงานอิสระ หน่วยยงานสาธารณะชุมชน และสังคมโดยกว้าง รูปแบบการให้บริการทางวิชาการมีความหลากหลาย เช่น การอนุญาตให้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรของสถาบัน เป็น

แหล่งอ้างอิงทางวิชาการให้คำปรึกษา ให้การอบรม จัดประชุมหรือสัมมนาวิชาการ ทำงานวิจัยเพื่อตอบคำถาม หรือเพื่อชี้แนะสังคม ซึ่งการให้เปล่าโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายหรืออาจคิดค่าใช้จ่ายตามความเหมาะสม การให้บริการทางวิชาการนอกจากเป็นการทำประโยชน์ให้สังคมแล้ว สถาบันยังได้รับประโยชน์ในด้านต่างๆ คือ เพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ของอาจารย์อันจะนำมาสู่การพัฒนาหลักสูตร มีการบูรณาการเพื่อใช้ประโยชน์ทางด้านการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร และการวิจัย มีการเชื่อมโยงและบูรณาการประสบการณ์ที่ได้เพื่อไปใช้ประโยชน์ในด้านการเรียนพัฒนาตำแหน่งทางวิชาการของอาจารย์ สร้างเครือข่ายกับหน่วยงานและองค์การต่างๆซึ่งเป็นแหล่งงานของนักศึกษาและเป็นการสร้างรายได้ของสถาบันจากการให้บริการทางวิชาการด้วย

ความหมายของการบริการวิชาการ

การบริการวิชาการแก่สังคม (สกอ.,2553) หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการให้บริการแก่สังคมภายนอกสถาบันการศึกษา หรือเป็นการบริการที่จัดในสถาบันการศึกษาโดยมีบุคคลภายนอกเข้ามาใช้บริการ

การให้บริการวิชาการ (สมศ.,2554) หมายถึง การที่สถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งอยู่ในฐานะที่เป็นที่พึ่งของชุมชนหรือสังคม เป็นแหล่งอ้างอิงทางวิชาการหรือทำหน้าที่ใดที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนในด้านวิชาการหรือการพัฒนาความรู้ตลอดจนความเข้มแข็งประเทศชาติและนานาชาติ

บริการวิชาการ หมายถึง การให้บริการวิชาการด้านวิชาชีพแก่สังคมและชุมชน รัฐวิสาหกิจหรือเอกชน อันก่อให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการแก่สังคม โดยอาศัยความรู้และความสามารถทางวิชาการ ตลอดจนการสร้างหรือเสริมประสบการณ์ในการประยุกต์วิชาการให้เหมาะสมกับสังคมไทย

การบริการวิชาการแก่สังคม หมายถึง การยึดชุมชนเป็นหลัก ประชาชนต้องร่วมมือกัน ช่วยเหลือกันพึ่งตนเองและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยการร่วมมือของประชาชนสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายของชาวบ้าน หรือหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมหาวิทยาลัยสามารถเข้าไปสนับสนุนให้ตรงกับความต้องการ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

การบริการวิชาการเป็นการบริการที่มีค่าตอบแทนและบริการวิชาการให้เปล่า โดยมีการนำความรู้และประสบการณ์มาใช้พัฒนาหรือบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนและการวิจัยโครงการที่มีผลต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หมายถึง โครงการที่สถาบันจัดขึ้น เพื่อพัฒนาชุมชนหรือองค์กรภายนอกและเมื่อดำเนินการแล้ว มีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นแก่ชุมชนหรือองค์กรภายนอกในด้านต่างๆ หรือทำให้ชุมชนหรือองค์กรภายนอกสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามศักยภาพของตนเองระบบและกลไกการบริการทางวิชาการแกสังคมการบริการทางวิชาการแก่สังคมเป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งของสถาบันอุดมศึกษา สถาบันจึงกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนการบริการทางวิชาการอย่างเป็นระบบ และมีการจัดโครงสร้างสถาบันเพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนระบบดังกล่าว การให้บริการทางวิชาการต้องมีความเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย และสามารถบูรณาการงานบริการทางวิชาการแก่สังคมกับการเรียนการสอนและการวิจัยอย่างเป็นรูปธรรม

การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นหนึ่งในภารกิจหลักและเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของมหาวิทยาลัย ตามยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่เป็น “สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น” ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 พัฒนางานพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม (University Social Engagement) เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่าง

ยั่งยืน โครงการบูรณาการงานวิจัยและงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยเข้ากับกิจกรรมต่าง ๆ จำนวนฐานข้อมูลของพื้นที่บริการ ศักยภาพชุมชน สภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ประเมินและวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ตามศักยภาพของมหาวิทยาลัยสู่การบริการวิชาการ (แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พศ.2560-2564 ฉบับปรับปรุงปี 2563,2563)

โครงการศาสตร์พระราชาเป็นโครงการหนึ่งที่แต่ละมหาวิทยาลัยราชภัฏน้อมนำพระราโชบายในด้านการเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยจัดทำยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) ขึ้นเพื่อให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น อยู่บนรากฐานความรู้ ความเข้าใจร่วมกัน เพื่อให้การดำเนินการของมหาวิทยาลัยราชภัฏตรงตามเจตนารมณ์ของแผนยุทธศาสตร์บนพื้นฐานศักยภาพและบริบทของแต่ละมหาวิทยาลัยนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์ ครอบคลุมทั้ง 4 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่น ยุทธศาสตร์ที่ 2 การผลิตครูและพัฒนาครูยุทธศาสตร์ที่ 3 การยกระดับคุณภาพการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการโดยมีแนวนโยบายของโครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มีการร่วมมือกับภาคีเครือข่าย บูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภายนอกมหาวิทยาลัยทั้งภาครัฐและเอกชน สร้างและพัฒนาความร่วมมือกับผู้ว่าราชการจังหวัดในการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่และดำเนินโครงการตามพันธกิจและศักยภาพของมหาวิทยาลัยโดยกำหนดเป้าหมายเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมถึงระยะเวลาการดำเนินการทุกขั้นตอนอย่างเป็นรูปธรรม (ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว) ทั้งนี้ต้องได้รับความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดด้วยการบูรณาการความร่วมมือในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย (ภาครัฐภาคเอกชน ภาคประชาชน) ในการดำเนินโครงการพัฒนาให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงบูรณาการการจัดการเรียนการสอน การวิจัยของนักศึกษา และอาจารย์กับการพัฒนาท้องถิ่น (คู่มือการบริหารโครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563, 2563)

แนวทางการดำเนินการบริการวิชาการเพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานด้านการบริการวิชาการ มีการวางแนวทาง ขั้นตอน และหลักเกณฑ์ของการให้บริการวิชาการด้านต่างๆ ที่สัมพันธ์กับพันธกิจของสถาบัน มีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนและจูงใจให้อาจารย์บุคคลทุกระดับมีความพร้อมทั้งในด้านความรู้ความเชี่ยวชาญ เวลาและจิตแห่งบริการ (service mind) ในการให้บริการวิชาการแก่หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกสถาบัน มีการบูรณาการงานบริการทางวิชาการแก่สังคมกับการเรียนการสอนมีการบูรณาการงานบริการทางวิชาการกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานประจำด้านอื่นๆ ของอาจารย์และบุคลากร เช่น การกำหนดให้นักศึกษานำความรู้ไปจัดทำเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนการดำเนินโครงการบริการวิชาการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินตามกระบวนการจัดกิจกรรมหรือมีขั้นตอนที่ชัดเจน เหมาะสมคือใช้วงจรคุณภาพคือPDCA เป็นอักษรนำของศัพท์ภาษาอังกฤษ 4 คำคือ

1. PLAN เป็นการวางแผนงาน ขั้นตอนนี้เราต้องนำงานทั้งหมดที่เรารับผิดชอบอยู่ มาจัดเรียงลำดับความสำคัญ กำหนดวัตถุประสงค์ของงาน และเป้าหมายในการทำงาน ซึ่งควรจะจัดเตรียมเป็นเอกสารไว้ มีวิธีการและ

ขั้นตอนการทำงาน ซึ่งอาจจะจัดทำเป็นเอกสารขั้นตอนและวิธีการทำงานเอาไว้ อาจจะมีระยะเวลาที่ใช้ในการทำงาน ผู้รับผิดชอบ ผู้ตรวจสอบ ถ้าการทำงานนั้นมีผู้ร่วมทำงานหลายคน

แต่ในกรณีที่เราเตรียมแผนงานของตนเองส่วนตัวไว้สำหรับการทำงานและพัฒนางานของตนเองก็จำเป็นต้องมีการวางแผนด้วย ซึ่งควรจะมีเอกสารกำกับ หรืออาจจะใช้สมุดบันทึก ไดอารี่ ฯลฯ ที่จำเป็นในการวางแผนการทำงาน มีการจัดลำดับความสำคัญของงาน งานไหนทำก่อน งานไหนทำทีหลัง และควรมีแผนสำรองสำหรับงานที่เข้ามาแทรกตามที่ได้วางแผนไว้ว่าจะจัดการอย่างไร เพื่อให้การทำงานไม่ติดขัด และทันต่อเวลา รวมไปถึงงานที่ได้มีคุณภาพตามเวลาที่กำหนดด้วย

2. DO เป็นการทำงานตามแผนงานที่ได้วางไว้ ขั้นตอน วิธีการ ลำดับงานที่เรากำหนดไว้ใน PLAN ก็นำมาปฏิบัติ โดยทำการศึกษาถึงวิธีการที่ดีที่สุดในการทำงานนั้นๆ เอามาใช้ให้เกิดประโยชน์ และทำงานได้ผลดีที่สุด หรืออาจจะมีการอบรมงานเหล่านั้นเพื่อความเข้าใจในการปฏิบัติแล้วลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนและวิธีการทำงานที่ได้วางแผนไว้ ในระหว่างการทำงานควรจะมีเก็บข้อมูลที่จำเป็น ที่สำคัญต่างๆ เอาไว้ เพื่อประโยชน์ในการทำงานครั้งต่อไปด้วย หรือเพื่อจดบันทึกที่เป็นข้อบกพร่องของงานเอาไว้ เพื่อนำไปแก้ไข ปรับปรุงการทำงานในครั้งต่อไป

3. CHECK ตรวจสอบการทำงานที่ได้ทำไปแล้ว (จาก DO) ว่าเป็นไปตามที่เราต้องการหรือไม่ หรือตามมาตรฐานที่เราได้กำหนดไว้ อาจจะใช้เครื่องมือช่วยในการตรวจสอบ เช่น เครื่องมือต่างๆ ผลการทำงานเมื่อเทียบกับงานครั้งก่อน เป็นต้น ในการตรวจสอบโดยทั่วไปได้แก่ ระยะเวลาตามเป้าหมาย คุณภาพของงานที่ออกมา วิธีการหรือขั้นตอนการทำงาน ซึ่งการตรวจสอบการทำงานควรจะมีการจดบันทึกในรูปแบบต่างๆ ไว้ เช่น สมุดบันทึก เอกสารการตรวจสอบ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น เพื่อให้ง่ายในการปรับปรุง และแก้ไขในการทำงานครั้งต่อไป

4. ACTION หากมีข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการตรวจสอบ CHECK ก็ควรจะหาวิธีการและขั้นตอนในการแก้ไขทันที หรือตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ โดยทำการค้นหาสาเหตุที่เกิดขึ้น และใช้วิธีการแก้ไขที่ดีที่สุดในการทำการแก้ไข เพื่อไม่ให้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่เกิดขึ้นซ้ำอีก และควรมีวิธีการพัฒนาปรับปรุงงาน หรือระบบงานนั้น ถึงแม้ว่าการตรวจสอบจะไม่เกิดข้อบกพร่องเราก็ควรจะมีวิธีการพัฒนาปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อให้งานนั้นเกิดประสิทธิภาพที่ดีกว่าเดิม (เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ,2562)

การบริการวิชาการเป็นภารกิจหนึ่งของมหาวิทยาลัยตามยุทธศาสตร์ที่ 3 ว่าด้วยการการให้บริการวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคม และสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเป็นการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีและเป็นที่พึ่งทางวิชาการของชุมชน โดยอาศัยฐานการเรียนรู้จากการวิจัยในการพัฒนาชุมชน และสังคมให้มีศักยภาพในการช่วยเหลือตัวเอง มหาวิทยาลัยจึงได้เห็นความสำคัญในด้านนี้เป็นอย่างมาก โดยพิจารณาได้จากงบประมาณที่ได้จัดสรรในแต่ละปีงบประมาณในวงเงินหลายล้านบาท ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับงบประมาณดำเนินการ ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายยุทธศาสตร์และตรงกับความต้องการของชุมชน และเกิดประโยชน์สูงสุดกับกลุ่มเป้าหมาย จึงมีการประเมินผลการดำเนินงานโครงการบริการวิชาการเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาในปีต่อไป

การบูรณาการการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน โดยใช้ชุมชนเป็นแหล่งศึกษาการเรียนรู้โดยให้นักศึกษาค้นหาศักยภาพชุมชน สภาพปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เพื่อนำไปสู่การวางแผนงานในรูปแบบการบริการวิชาการ เนื่องจากจุดแข็งของมหาวิทยาลัย (Strengths) 1) มีทำเลที่ตั้งเหมาะสม อยู่ใกล้ตัวเมือง การคมนาคม

สะดวก เอื้อต่อการจัดการศึกษาและ พัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ของท้องถิ่น (แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ พศ.2560-2564 ฉบับปรับปรุงปี 2563) การบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียน การสอน จำเป็นอย่างยิ่งที่นักศึกษาต้องเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อเป็นการพัฒนาทักษะ เป็นกระบวนการการให้นักศึกษาร่วมเรียนรู้กับชุมชน เนื่องจากบริการทางวิชาการนอกจากจะเป็นการถ่ายทอดความรู้สู่บุคลากรภายในแล้วยังเผยแพร่สู่บุคลภายนอกเป็นการพัฒนาความรู้ที่ได้จากการให้บริการทางวิชาการ ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการในการถ่ายทอดความรู้ไปสู่บุคลากรภายใน ซึ่งรวมทั้งผู้เรียนด้วย จัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดและเผยแพร่ประสบการณ์ในการให้บริการผ่านทางสื่อการเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลการบริการวิชาการเผยแพร่สู่สาธารณะชนในการให้บริการทางวิชาการในลักษณะห่วงโซ่คุณภาพที่สนองความต้องการและเป็นที่พึ่งของชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน หน่วยงานวิชาชีพสังคมได้อย่างมีคุณภาพตามศักยภาพและความพร้อมตามจุดเน้นของสถาบัน พิจารณาได้จาก (1) ประโยชน์หรือผลกระทบของการให้บริการทางวิชาการ (2) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก และ (3) ความรู้ที่เกิดจากการให้บริการทางวิชาการและการเผยแพร่ความรู้นั้นภายในและภายนอกสถาบัน

โครงการบูรณาการวิชาการที่นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ยกตัวอย่างเช่น โครงการนักศึกษาพัฒนาท้องถิ่นและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและสมุนไพรพื้นบ้านสู่วิสาหกิจชุมชน ณบ้านปจิก หมู่ที่ 4 ตำบลประทัดบุ อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นหนึ่งในโครงการตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นและเป็นโครงการที่นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนงานโครงการ การปฏิบัติ การประเมินผล และการสรุปเพื่อนำไปสู่การพัฒนาโครงการ

โครงการนี้เกิดขึ้นเนื่องจากกิจกรรมที่นักศึกษาต้องฝึกปฏิบัติการลงพื้นที่ในวิชาเรียนตามรายกิจกรรมที่นักศึกษาต้องเลือกพื้นที่ในการทำกิจกรรม สำรวจ และวางแผนในรายวิชา จากนั้นได้ทำการศึกษาชุมชนเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ถึงศักยภาพและปัญหาในชุมชน รวมถึงความต้องการของคนในชุมชน เมื่อทราบความต้องการของชุมชนแล้ว นักศึกษามีการมาสรุปในชั้นเรียน ปรึกษากับอาจารย์ประจำวิชา และวางแผนเพื่อดำเนินกิจกรรมในขั้นต่อไปคือการนำเสนอกิจกรรมการพัฒนาต่อชาวบ้าน เมื่อกิจกรรมการนำเสนอเสร็จสิ้นได้ข้อเสนอแนะจากการจัดกิจกรรมนักศึกษามีการวางแผนเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมโดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เป็นการให้นักศึกษาเรียนรู้การทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยมีอาจารย์เป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำ เมื่อการดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้น มีการประเมินผลของกิจกรรม และสรุปปัญหา นำไปสู่การดำเนินการงานโครงการพัฒนาตามยุทศาสตร์ต่อไป

ผลที่ได้จากการจัดกิจกรรม จากการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวเกิดผลลัพธ์ที่ได้แก่คน 2 กลุ่มคือ 1) ชาวบ้านในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการได้ทราบถึงปัญหาและศักยภาพในการพัฒนาในชุมชนของตนเองและสามารถนำสิ่งที่ได้จากการฝึกอบรมในการพัฒนาทักษะเรื่องการทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรไว้ใช้ในครัวเรือน เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายและบางครัวเรือนยังมีการสร้างรายได้จากการจัดกิจกรรมในโครงการอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มผลิตเพื่อจำหน่ายให้กับหมู่บ้านใกล้เคียง2)นักศึกษา ได้เรียนรู้จากกระบวนการทำกิจกรรมโครงการ คือ 2.1)การวางแผนในกลุ่มนักศึกษาเพื่อเตรียมพื้นที่เพื่อเลือกพื้นที่ทำกิจกรรม 2.2) การทำงานเป็นทีมการทำงานโดยบุคคลหลายคน ที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน และมีการแบ่งหน้าที่กัน แล้วแต่ละคนมีความพึงพอใจในหน้าที่ของตนมีการทำงานร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน อย่างมีประสิทธิภาพมีการยึดหลักที่ว่า งานบางอย่างไม่สามารถทำสำเร็จเพียงคน

เดียวต้องมีการร่วมมือกันเพื่อให้งานเสร็จทันเวลาที่กำหนดต้องอาศัยความรู้ความสามารถและการร่วมแรงร่วมใจจากสมาชิกกลุ่ม แบ่งงานแล่งหน้าที่รับผิดชอบ อย่างจริงจังจากสมาชิกกลุ่มและต้องการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อแสวงหาแนวทาง วิธีการ และเป้าหมายเพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มวางแผนไว้ มีการทำงานแบบร่วมใจ คือความรู้สึกของสมาชิกที่รักและศรัทธาในการทำงานเป็นทีม และเพื่อน ๆร่วมทีมว่าเป็นพวกเดียวกัน มีความเอื้อเฟื้อห่วงใยซึ่งกันและกัน มีความเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกันและเกิดความไว้วางใจต่อกัน ร่วมคิด คือ การใช้ความคิดเหตุผลให้เพื่อนร่วมงานเชื่อมั่นว่า ทำแล้วดี มีประโยชน์ทีม โดยช่วยกันระดมสมอง กำหนดเป้าหมาย วางแผน แบ่งงานแบ่งหน้าที่การทำงานจะราบรื่นถ้าสมาชิกในทีมมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน ร่วมทำ คือการร่วมมือ ลงมือทำงานซึ่งได้มีการวางแผนไว้ แบ่งงานกันทำตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายกันในกลุ่ม 2.3) การฝึกทักษะการประสานงาน นักศึกษามีการฝึกการทำงาน การติดต่อสื่อสารให้เกิดความคิด ความเข้าใจที่ตรงกัน ในการร่วมมือปฏิบัติงานให้มีความสอดคล้องทั้งเวลา และกิจกรรมที่ต้องทำให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน ขัดแย้งกันในการทำงาน ฝึกการประสานงานจึงเป็นกระบวนการหนึ่งของการดำเนินงานที่นักษาจำเป็นต้องฝึกและสามารถฝึกในระหว่างการทำกิจกรรมการบูรณาการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน 2.4) มีประสบการณ์การพูดในที่ชุมชน เนื่องจากการที่นักศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทุกขั้นตอน ดังนั้นการฝึกพูดในมี่ชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ นักศึกษาจึงต้องเตรียมตัวเป็นอย่างดีมีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออกจะช่วยให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการพูดและการนำเสนอในที่ชุมชนนักศึกษาได้ฝึกทักษะในการเตรียมตัวต่อการพูด ซึ่งจะทำให้นักศึกษารู้ขอบเขตการทำงาน คือกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนว่าจะพูดอะไร เพื่ออะไร มีขอบข่ายกว้างขวางมากน้อย เพียงใด ฝึกวิเคราะห์ผู้ฟัง พิจารณาจำนวนผู้ฟัง เพศ วัย การศึกษา สถานภาพทางสังคม อาชีพ ความสนใจ ความมุ่งหวัง และทัศนคติ ที่กลุ่มผู้ฟังมีต่อเรื่องที่พูดและนักศึกษาพูดเพื่อนำข้อมูลมาเตรียมพูด เตรียมวิธีการใช้ภาษาให้เหมาะกับผู้ฟังกำหนดขอบเขตของเรื่อง โดยคำนึงถึงเนื้อเรื่องและเวลาที่จะพูด กำหนดประเด็น สำคัญให้ชัดเจนรวบรวมเนื้อหา ต้องจัดเนื้อหาที่ผู้ฟังได้รับประโยชน์มากที่สุด การรวบรวมเนื้อหาทำได้ หาได้จากการศึกษา ค้นคว้าจากการอ่านการสัมภาษณ์ ไต่ถามผู้รู้ใช้ความรู้ความสามารถ แล้วจดบันทึก เรียบเรียงเนื้อเรื่อง นักศึกษาจัดทำเค้าโครงเรื่องให้ชัดเจนเป็นไปตามลำดับ จะกล่าวเปิดเรื่องอย่างไร เตรียมการใช้ภาษาให้เหมาะสม กะทัดรัด เข้าใจง่าย ตรงประเด็นพอเหมาะกับเวลา มีการซ้อมพูด เพื่อให้แสดงความมั่นใจต้องซ้อมพูด ออกเสียงพูดอักขรวิธี มีลีลาจังหวะ ท่าทาง สีหน้า สายตา น้ำเสียง มีอาจารย์ช่วยติชมการพูดมีการบันทึกเสียงเป็นอุปกรณ์การฝึกซ้อม ในกรณีเป็นการพูด แบบฉับพลัน เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า หรือรู้ล่วงหน้าเพียงระยะเวลาสั้น ๆ เพื่อให้พูดได้อย่างมันใจ

สรุป

การบูรณาการการบริการวิชาการกับการเรียนการสอน นอกจากชาวบ้านในชุมชนใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยจะได้รับความรู้และประโยชน์จากการนำศักยภาพและปัญหาของชุมชนมาสู่กระบวนการพัฒนาให้ตรงจุด เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนจากงานบริการวิชาการแล้ว นักศึกษายังได้ฝึกทักษะในด้านการวางแผน การทำงานเป็นทีม การประสานงาน และการพูดในที่ชุมชน ซึ่งทักษะเหล่านี้มีความสำคัญต่อการนำไปพัฒนาตนเองของนักศึกษาทั้งในการเรียนการสอนและการทำงานต่อไปในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการทำโครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)

เอกสารอ้างอิง

สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. 2563.**คู่มือบริหารโครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579).** มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, สุรินทร์.

สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก. 2555.**คู่มือบริการวิชาการ.** มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก, ชลบุรี.

ฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยพายัพ. 2558. **คู่มือบริการวิชาการแก่สังคม**. มหาวิทยาลัยพายัพ,เชียงใหม่.

การวิจัยเชิงอนาคต

Futures Base Research

พระสุนทร วอนไลวัน[1*]

Phra sounthone Vonlaivanh[1*]

บทคัดย่อ

มนุษย์ส่วนใหญ่เชื่อว่า อนาคตเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน คาดเดาหรือคาดคะเนไม่ได้ อนาคตไม่สามารถจะทำนายได้ชัดตรง แต่มนุษย์ก็ยังมุ่งหวังที่จะพยากรณ์หรือพยายามคาดคะเนทำนายอนาคตในปัจจุบันแนวความคิดเกี่ยวกับการศึกษาอนาคตได้เปลี่ยนแปลงไปโดยเริ่มมองเห็นว่าอนาคตเป็นเรื่องที่สามารถศึกษาและควบคุมผลักดันให้เป็นไปตามที่ต้องการได้ จึงเริ่มมีการศึกษาเรื่องอนาคตอย่างจริงจัง จนกลายเป็นสาขาวิชาการแนวใหม่ที่เรียกว่า อนาคตวิทยา (Futurology) หรืออนาคตนิยม(Futurism) ผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับอนาคต เรียกว่า "นักอนาคตนิยม" โดยนักอนาคตนิยมได้พัฒนาระเบียบวิธีวิจัย ทีเรียกว่า การวิจัยเชิงอนาคต (futures Base Research) ขึ้นมาใช้เพื่อพัฒนาหลักทฤษฎีของอนาคตศาสตร์ให้เป็นไปอย่างมีระบบและเชื่อถือได้ เพื่อให้คนทั่วไปได้ตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยเชิงอนาคตเพื่อป้องกันปัญหา วางแผนที่เป็นไปได้และเหมาะสมเพื่อเป็นการประเมินและพัฒนาสถาบันต่างๆ ให้สอดคล้องกับบริบทของอนาคต

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงอนาคต

Abstract

The majority of human believed that the future is uncertain or unpredicting. The future cannotbe directly predicted but humans still look forward topredicting or trying to forecast the present future. The concept of future study has been changed to be tangible for being able to study and control in the desire way. The study of future became famous and new academic major that is named Futurology or futurism.The person who studies in this field is called"futurisms" study on principle of futures research for develop the theories of futurology to become systematic and believable. The general people will recognize the important of future research for avoid the problem, possible and suitable plan to assess and develop institutions in each characteristic.

Keyword: Futures Base Research

[1] ....ไทย

[1] ....English

[*] Corresponding author; e-mail address: tammathada58vonlivan.th@gmail.com

คำนำ

การทำนายนี้ไม่ได้หมายถึง หมอดูดวงหรือโหราศาสตร์แต่การทำนายอนาคตที่จะกล่าวถึง คือ การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ผนวกเข้ากับเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมาก เพื่อทำนายอนาคตได้อย่างแม่นยำเช่น สังคม, เทคโนโลยี, และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน มนุษย์ชอบคาดการณ์ว่า สิ่งต่าง ๆ การคิดถึงอนาคต เป็นสิ่งที่มนุษย์ชอบทำมากที่สุดตั้งแต่อดีตมาแต่จากสถิติและประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา บอกได้ว่าคนเรามักคาดการณ์อนาคตผิดแม้แต่กลุ่มคนที่ฉลาดที่สุด ก็ทายผิดบ่อย ๆ เช่นกัน อาจเป็นเพราะมนุษย์ยังมีข้อจำกัดหลายๆ อย่างอยู่และส่วนใหญ่แล้ว เวลาพิจารณาเรื่องอะไรมนุษย์มักมองโลกในแง่ดีเกินไป หรือร้ายเกินไปเสมอแต่ต่อไปการทำนายอนาคตจะมีความแม่นยำมากขึ้น มีความลำเอียงน้อยลง ด้วยการวิจัยเชิงอนาคต Futures Researchเป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อสำรวจว่า มนุษย์จะใช้ชีวิตอย่างไรในอนาคต มนุษย์มีความต้องการที่จะล่วงรู้อนาคตจึงเกิดศาสตร์เกี่ยวกับอนาคตเช่นการพยากรณ์ การทำนายโชคชะตาราศีและโหราศาสตร์ แต่การวิจัยเชิงอนาคตหรืออนาคตศึกษาซึ่งใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจอนาคตให้ดีขึ้นและเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากอดีต และปัจจุบัน ทั้งเป็นแนวคิดทฤษฎี และระเบียบวิธี ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอนาคต ทั้งในแง่การศึกษาแนวโน้ม และทางเลือกต่าง ๆ ที่มีความเป็นไปได้ในอนาคต มีนักอนาคตหรือนักวิทยาศาสตร์เป็นผู้ทำการศึกษาอย่างเป็นระบบโดยอาศัยตรรกะ เหตุผลมากกว่าการคาดเดา เพื่อทำนายโชคโดยปราศจากความเป็นไปได้หรือเหตุผลมารองรับ และใช้เทคโนโลยีมาช่วยเก็บข้อมูลจำนวนมาก การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูลนี้เอง ทำให้อนาคตศาสตร์กลายเป็นศาสตร์ที่มีบทบาทอย่างสำคัญ ในการกำหนดแผนอนาคตขององค์กร

บทความนี้จะกล่าวถึงสาระสำคัญของการวิจัยเชิงอนาคต ซึ่งประกอบด้วย

1. ความหมายของการวิจัยเชิงอนาคต
2. เทคนิคของการวิจัยเชิงอนาคต
3. เป้าหมายหลักของการวิจัยเชิงอนาคตและ
4. ประโยชน์ของการวิจัยเชิงอนาคต

ความหมายของการวิจัยเชิงอนาคต

มนุษย์ชอบทำมากที่สุดตั้งแต่อดีตมาคือคาดการณ์อนาคตผิดแม้แต่กลุ่มคนที่ฉลาดที่สุด ก็ทายผิดบ่อยๆ เช่นกัน อาจเป็นเพราะมนุษย์ยังมีข้อจำกัดหลายๆ อย่างอยู่และส่วนใหญ่แล้ว เวลาพิจารณาเรื่องอะไรมนุษย์มักมองโลกในแง่ดีเกินไป หรือร้ายเกินไปเสมอ

ณัชชา เบญจพรวัฒนา(2558) ได้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงอนาคตไว้ว่า หมายถึงวิธีการในการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนมีระบบและแบบแผนที่เป็นเหตุและผลในการคาดการณ์สิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตเน้นที่การศึกษาทางเลือกอนาคตต่าง ๆ ที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นโดยจะช่วยเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายแนวทางปฏิบัติงานแก่บุคคลที่ทำหน้าที่ในการวางแผนตลอดจนการป้องกันปัญหาและการเอื้อหรือส่งเสริมให้เกิดโอกาสที่พึงประสงค์ที่เป็นไปได้อย่างดี

จุลพล พูลภัทรชีวิน (2559) ได้ให้ความหมายและความเข้าใจพื้นฐานที่สำคัญเกี่ยวกับการวิจัยอนาคตคำว่าการวิจัยอนาคต มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Futures Research เป็นคำศัพท์เฉพาะ (Technical Term) ที่สื่อถึงแนวคิด วิธีการ กระบวนการ และ ระเบียบวิธีที่ใช้ในการสำรวจ ศึกษาแนวโน้มที่มีความ เป็นไปได้ในอนาคต เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา ทั้งแนวโน้มที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ จึงมีตัว “S” ต่อท้ายคำว่า Future เพื่อสะท้อนแนวคิดว่าเรื่องของอนาคตนั้นมีความเป็นไปได้หลายทิศทาง จึงต้องสำรวจ ศึกษาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้เหล่านั้นให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ภาสกร เรืองรอง (2563) ได้ให้ความหมายได้ว่าการวิจัยเชิงอนาคต เป็นงานวิจัยที่สื่อถึงแนวคิด การวางแผนการสำรวจและกำหนดนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน วิธีการต่างๆที่ใช้สำรวจ เป็นการศึกษาในแนวโน้มเหตุการณ์อนาคตที่มีความเป็นไปได้ เป็นคาดการณ์หรืออย่างใดอย่างหนึ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยอิงพื้นฐานข้อมูลและข้อค้นพบจากอดีตถึงปัจจุบัน สร้างกระบวนการศึกษา สรุปผลข้อมูลและสามารถวาดภาพพิจารณาถึงแนวโน้มที่จะเกิดเหตุการณ์ในภายหน้าที่สามารถหาวิธีทางการเพื่อรองรับหรือป้องกัน

วิมลพร สุวรรณแสนทวี และเมือง สุวรรณแสนทวี (2563)ได้อธิบายความหมายไว้ว่าการวิจัยเชิงอนาคตคือการศึกษาเพื่อมองถึงเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่น่าจะเป็นได้ในอนาคตรวมถึงปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นระบบเกี่ยวกับแนวโน้มต่าง ๆที่เป็นทางเลือกของเรื่องที่ศึกษาที่คาดว่าเป็นไปได้ (Possible) หรือน่าจะเป็นไปได้ (Probable) โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้ 1)เพื่อบรรยายอนาคตรูปแบบต่าง ๆที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นของกลุ่มประชากรที่ศึกษา 2)เพื่อประเมินสถานภาพในปัจจุบันกับความรู้ต่างๆที่เรามีอยู่ในปัจจุบันกับอนาคตที่เป็นไปได้แต่ละทาง 3)เพื่อบ่งชี้ผลกระทบและผลต่อเนื่องที่เป็นไปได้ต่างๆของแต่ละอนาคต 4)เพื่อให้สัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าเกี่ยวกับอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้นได้และ5)เพื่อเข้าใจเบื้องหลังของกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

สุบัน มุขธระโกษา (2563) กล่าวถึง ความหมายของการวิจัยเชิงอนาคต คือ อนาคตศาสตร์ (Futurism) เป็นศัพท์บัญญัติศาสตร์สาขาใหม่ ซึ่งกำลังเป็น ที่ สนใจของนักวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน แต่ปรัชญาและมโนทัศน์เกี่ยวกับอนาคตศาสตร์มีมานานแล้ว วิทยาการแขนงนี้มุ่งศึกษาและวิเคราะห์อนาคตด้วยเทคนิควิธีการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับ อนาคตได้ดียิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การควบคุมและผลักดันในอนาคตให้เป็นไปทางที่มนุษย์ต้องการได้ เป้าหมายที่ สำคัญของอนาคตศาสตร์มี 3 ประการ คือ1.) สร้างภาพอนาคตที่จะเป็นและที่ควรจะเป็น2.) แสวงหาทางเลือกที่จะดำเนินการในอนาคต3.) กระตุ้นให้ตระหนักถึงภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและหาแนวทางการแก้ไขต่อไป

เทคนิคของการวิจัยเชิงอนาคต

วิมลพร สุวรรณแสนทวี และเมือง สุวรรณแสนทวี(2563)ได้กล่าวว่า เทคนิคการวิจัยเชิงอนาคตมีความสลับซับซ้อนและความเป็นระบบระเบียบ วิธีการหลัก ๆ ในการวิจัยอนาคตพอประมวลได้ 3 วิธี คือ

1.การคาดการณ์แนวโน้ม (Trend Projection) เป็นการคาดการณ์แนวโน้มด้านปริมาณ เช่น การคำนวณสมการเส้นตรงทำนายแนวโน้มจำนวนนักศึกษา เป็นต้น

2.การเขียนภาพอนาคต (Scenario Writing) เป็นการสำรวจความเป็นไปได้ของอนาคตจากจินตนาการว่าจะมีอะไรเกิดขึ้น จะมีอะไรดีอะไรเสีย จะมีผลกระทบอะไร เกิดขึ้นกับใครและหน่วยงานใด เป็นต้นดังนั้น การเขียนภาพอนาคต จึงหมายถึงความพยายามในการจินตนาการความเป็นไปได้ในอนาคตบนพื้นฐานของข้อมูลที่มีอยู่จริงและประโยชน์ของภาพอนาคตช่วยให้เข้าใจว่าอะไรเกิดขึ้นในลักษณะของผลจากการตัดสินใจที่เกิดขึ้นนั้น ๆ และ

3.การปรึกษาผู้อื่น (Consulting Others) การปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิจะช่วยทำให้เกิดภาพที่มีความเข้าใจและสามารถตัดสินใจดีขึ้น

วัลลภ รัฐฉันตรานนท์ (2562) ได้กล่าว เทคนิคของเดลฟาย มี 7 องค์ประกอบ คือ

1. กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Panel Experts) ผู้วิจัยจะต้องหาวิธีและคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในเรื่องที่จะศึกษา โดยปกติจะมีประมาณตั้งแต่สิบกว่าคนขึ้นไปอาจถึงร้อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายการวิจัย ความซับซ้อนของเรื่องที่ศึกษา เวลา และงบประมาณ

2. กำหนดประเด็นแนวโน้มและสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย โดยทั่วไปมักจะอยู่ในรูปของแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

3. ทำเดลฟายรอบที่หนึ่ง โดยการส่งแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญหรือสัมภาษณ์

4. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในรอบที่หนึ่ง

5. ทำเดลฟายรอบที่สอง โดยรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ (Statistical Feedbacks) ที่เป็นของกลุ่มโดยส่วนรวม เช่น ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของกลุ่ม ผนวกด้วยคำตอบเดิมของตนเองแล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาตอบใหม่

6. ทำเดลฟายรอบที่สาม สี่

7. สรุปและอภิปรายผลโดยการเสนอแนวโน้มที่มีฉันทามติตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้วอภิปรายเสนอแนะจากผลการวิจัย

ชาติรี มูลสถาน (2563)เทคนิคของอีเอฟอาร์ EFR (The Ethnographic Futures Research)ผู้พัฒนาเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EFR คือ ศาสตราจารย์ ดอกเตอร์ Robert B.Textor มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด สหรัฐอเมริกา เป็นเทคนิคที่พัฒนามาจากระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยาที่เรียกว่า การวิจัยชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Research หรือEthnography)มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง

2. สัมภาษณ์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ

2.1 แบบเปิดและไม่ชี้นำ

2.2 แบบกึ่งมีโครงสร้าง คือมีการเตรียมหัวข้อหรือประเด็นการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าและ

2.3 ใช้เทคนิคการสรุปสะสม

2.4 สัมภาษณ์อนาคตภาพ 3 แบบ

2.4.1) ภาพอนาคตทางที่ดี

2.4.2) ภาพอนาคตทางที่ไม่ดี และ

2.4.3) ภาพอนาคตที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด

3. วิเคราะห์/สังเคราะห์ หาฉันทามติ

4. เขียนอนาคตภาพ (Scenario Write-up)

จุลพล พูลภัทรชีวิน,2559กล่าวว่า เทคนิค EFR และ Delphi นี้เข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นการยกระดับข้อดีทั้งสองเทคนิค และช่วยแก้จุดอ่อนของแต่ละเทคนิคได้เป็นอย่างดีมี 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดและเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญมาก เพราะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ผู้วิจัยต้องติดตามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นการส่วนตัว อธิบายจุดมุ่งหมายขั้นตอนต่างๆ ของการวิจัย เวลาที่ใช้โดยประมาณ และประโยชน์ของการวิจัย ย้ำถึงความจำเป็น และความสำคัญของผู้เชี่ยวชาญ

2. สัมภาษณ์ (EDFR รอบที่ 1) ลักษณะการสัมภาษณ์และขั้นตอนคล้ายกับ EFR แต่ EDFR มีความยืดหยุ่นมากกว่า ผู้วิจัยสามารถที่จะเลือกรูปแบบการสัมภาษณ์รอบที่ 1 อาจยึดรูปแบบ EFR กล่าวคือ เริ่มสัมภาษณ์จาก ภาพอนาคตทางที่ดี, ภาพอนาคตทางที่ไม่ดี และภาพอนาคตที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด

3. วิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อเขียนแนวโน้มในแบบสอบถาม

4. สร้างเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญและยากที่สุดของการวิจัยด้วย เทคนิคนี้ คือ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมารวมกัน ตัดทอนข้อความที่ซ้ำกันหรือตัดส่วนที่เกินไปจากกรอบของการวิจัยที่กำหนดไว้ ออกไป โดยการหาถ้อยคำที่ครอบคลุมข้อความทั้งหมด ทั้งนี้ผู้วิจัยได้พยายามรักษาถ้อยคำของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ให้มากที่สุด การเขียน ควรเป็นภาษาที่สั้น กะทัดรัด โดยพยายามรักษาความหมายเดิมของผู้เชี่ยวชาญให้มากที่สุด เขียนแนวโน้มเพียงประเด็นเดียวใน 1 ข้อ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้ผู้เชี่ยวชาญเกิดความสับสนในประเด็นนั้นๆ โดยจะเป็นแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

5. ทำ EDFR รอบที่ 2, 3 การนำแบบสอบถามไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญ และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน เพื่อจำแนกข้อมูล หาฉันทามติ ในการทำ EDFR รอบที่ 2 และ 3 ในรอบนี้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับรู้ข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ เป็นของกลุ่มโดยส่วนรวมโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของกลุ่ม ผนวกด้วยคำตอบเดิมของตนเอง แล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาตอบใหม่

6. เขียนภาพอนาคต (แนวโน้ม) คือการนำผลการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ผลตามเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งโดยทั่วไปถือตามเกณฑ์ที่มีแนวโน้มความเป็นไปได้ค่อนข้างสูง กล่าวคือ ค่ามัธยฐานที่ 3.5 ขึ้นไป และพิจารณาความสอดคล้องของคำตอบ โดยพิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Q3-Q1) ไม่เกิน 1.5 การเขียนภาพอนาคตจะไม่เขียนเป็นวิชาการมากไป ต้องให้คนทั่วไปอ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย

กนกพร จันทร์ศรีหราชและคณะ (2563) ได้จำแนกองค์ประกอบเทคนิคของการวิจัยเชิงอนาคต ไว้ดังนี้

1. การวิเคราะห์แนวโน้ม หรือ การสำรวจแนวโน้ม (trend extrapolation) การวิเคราะห์แนวโน้มเป็นวิธีการที่นิยมนำมาใช้ในการวิจัยอนาคต วิธีการนี้ ประกอบด้วยเทคนิคย่อยหลายเทคนิค ซึ่งส่วนใหญ่จะต้องอาศัยข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ (historian data) เทคนิคหนึ่งที่มักจะมีการนำมาใช้ คือการกำหนดจุดของแนวโน้ม (potting rand) ในเรื่องต่าง ๆ และเริ่มสืบสอบข้อมูลย้อนกลับไปในอดีต

2. วิธีเดลฟาย (Delphi For easing) ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยของเทคนิคเดลฟายสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 เป็นเทคนิคที่มุ่งแสวงหาข้อมูลจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2.2 เป็นเทคนิคที่ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนที่ร่วมในการวิจัยจะไม่ทราบว่าผู้เชี่ยวชาญอื่น ๆ เป็นใคร

2.3 ข้อมูลที่ได้จากเทคนิคเดลฟายจะมาจากการสอบถาม หรือการใช้รูปแบบอื่น ๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญไม่ต้องมาพบกัน

2.4 การตอบคำถามของผู้เชี่ยวชาญจะต้องมีการกลั่นกรองหลายรอบ

2.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากเทคนิคเดลฟายจะเป็นสถิติเบื้องต้น

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยของเทคนิค เดลฟาย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. กำหนดปัญหาที่จะศึกษา

2. การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

3. การทำแบบสอบถามในกระบวนการวิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามให้ ผู้ เชียวชาญตอบแบบสอบถามจำนวน 4 รอบ ดังนี้

3.1 การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 1 แบบสอบถามฉบับแรกเป็นแบบสอบถามปลายเปิดและ เป็นการถามแบบกว้าง ๆ ให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาที่จะวิจัยนั้น

3.2 การสร้างแบบสอบถามรอบที่ 2 ผู้วิจัยจะนคำตอบที่วิเคราะห์ได้จากรอบแรกมาสร้าง เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า

3.3 การวิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 3 ผู้วิจัยจะนค่าตอบแต่ละข้อจากการวิเคราะห์ รอบที่ 2 โดยพิจารณาจากค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

3.4 การวิเคราะห์แบบสอบถามรอบที่ 4 ทำตามขั้นตอนหรือวิธีการเดียวกันกับรอบที่ 3 ถ้าผลการวิเคราะห์ครั้งนี้ปรากฏคำตอบที่ได้มีความสอดคล้องกัน

ข้อดีของเทคนิคเดลฟาย

1. การไม่เปิดเผยชื่อของผู้ตอบ ทำให้ผู้ตอบมีอิสรภาพทางความคิดสามารถได้ความเห็นจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวนมาก

2. การใช้วิธีการทางสถิติเพื่อประมวลผล เป็นการลดอคติ (bias)ทำให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ

3. เหมาะสำหรับคำถามยาก ๆ ที่มีหลายมิติ ที่ต้องประเมินทั้งข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์และคุณค่าทางสังคม หรือ คาถามในเรื่องที่ยังขาดองค์ความรู้อย่างเพียงพอ เพื่อหาคำตอบในขณะที่จำเป็นต้องมีการตัดสินใจ

ข้อเสียของเทคนิคเดลฟาย

1. ใช้เวลานานและการลงทุนสูง จึงนิยมทำการสำรวจเพียงสองรอบ

2. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เชี่ยวชาญผ่านแบบสำรวจไม่เข้มข้นเหมือนการเผชิญหน้า จึงถูกกล่าวหาว่าการสำรวจได้เพียงความเห็นเฉลี่ย ซึ่งอาจไม่ใช่ความเห็นที่ดีที่สุด

3. การสำรวจสิ่งแวดล้อม (Environmental Scenting)มักมีการประเมินใน 4 ด้าน ประกอบด้วย

3.1 การประเมินความจุดแข็งขององค์กร (strengths)

3.2การประเมินข้อควรปรับปรุงหรือ สิ่งที่เป็นจุดอ่อนขององค์กร (weaknesses)

3.3 การประเมินโอกาสของ องค์กร (opportunities)และ

3.4 การประเมินสิ่งที่จะเป็นภัยหรือสร้างความเสียหายให้ (threats)

4. การพยากรณ์แบบเมตริกซ์ (Matrix For casting)

เป็นเทคนิคที่แสดงให้เห็นว่า แนวโน้มหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อาจมีผลกระทบต่อกัน และกันได้อย่างไร วิธีการนี้เป็นการแยกแยะอนาคตที่มีความซับซ้อนเป็นองค์ประกอบ ย่อย โดยแต่ละองค์ประกอบมีอิสระออกจากกัน และให้องค์ประกอบแต่ละอย่าง หรือทางเลือกอนาคตแต่ละอย่างมีการเปรียบเทียบกันและกันในลักษณะต่างๆกัน ช่วยให้เห็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันระหว่าง 2 เหตุการณ์ หรือ 2 สิ่ง

5. การวิเคราะห์ผลกระทบแบบไขว้ (Cross- Impedance's)

การวิเคราะห์เมทริกซ์ผลกระทบไขว้ ((postimpact matrix analysis)) เป็นวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ผลกระทบปฏิสัมพันธ์ระหว่างสถานการณ์สองชดใช้กันมากในการวิจัยอนาคต โดยอาจ ทำได้ 2 แบบ

แบบที่ 1 การนับจำนวนความถี่ของผลกระทบที่ได้จากข้อมูล และให้คำอธิบายว่า มีความเข้มของผลกระทบระดับมาก ปานกลาง น้อย

แบบที่ 2 เป็นการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ถึงความน่าจะเป็นของ การเกิดผลกระทบแล้วคำนวณเมทริกซ์ความน่าจะเป็น เพื่ออธิบายลักษณะผลกระทบที่ เกิดขึ้น เมทริกซ์ผลกระทบไขว้ที่ได้แสดง

ข้อดี ของเทคนิคการวิเคราะห์ผลกระทบแบบไขว้

1. การใช้เทคนิคนี้จะทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่นำไปสู่การกำหนดทางเลือก
2. เป็นกระบวนการตัดสินใจอย่างมีระบบมาก มีการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ
3. ได้ข้อมูลที่ทำให้สามารถเตรียมการรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้ล่วงหน้า

ข้อจำกัด ของเทคนิคการวิเคราะห์ผลกระทบแบบไขว้

1. เป็นกระบวนการเฉพาะบุคคล และหากมีเหตุการณ์ให้มาพิจารณามากอาจจะทำให้ ผู้เชี่ยวชาญเกิดความเบื่อ หน่ายที่ต้องให้รายละเอียด
2. มีปัญหาเกี่ยวกับการชี้แจงทำความเข้าใจวิธีการที่ใช้การกำหนดค่าดัชนีผลกระทบ
3. ไม่ค่อยเหมาะกับการนำไปใช้ในวงการศึกษากับพฤติกรรม

6. กงล้ออนาคต (Future es Wheel)

เป็นเทคนิคการประเมินความคงที่ภายในของการพยากรณ์แนวโน้ม โดยเริ่มปัญหา ที่ศูนย์กลางแล้วจากปัญหานี้จะทำให้เกิดสิ่งต่าง ๆ เชื่อมโยงต่อไป กงล้ออนาคตเป็นวิธีหนึ่ง ที่นิยมใช้ของนักอนาคต เพราะว่าเป็นวิธีการที่ง่ายมากที่เข้าใจถึงความคิดของคนเกี่ยวกับ อนาคต การใช้กงล้อมาช่วยรวบรวมความคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือแนวโน้มในอนาคต นอกจากนี้แล้ววิธีการนี้มีความยืดหยุ่นสาหรับการใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ หลังจากที่ วิเคราะห์แนวโน้มหรือเหตุการณ์ที่เป็นไปได้

ข้อดีของกงล้ออนาคต

1. กงล้ออนาคตเป็นวิธีการที่ง่ายและสะดวกที่จะใช้ คือไม่จำเป็นต้องใช้อุปกรณ์อะไรมากมาย และสามารถนาความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วและสะดวกซึ่งสามารถนำมาใช้ได้ ทุก ๆ จุดในกระบวนการทำวิจัยเชิงอนาคตเพื่อที่เข้าใจเหตุการณ์หรือแนวโน้ม

2. สามารถนำไปใช้ได้ตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันไปและเป็นวิธีการที่ง่ายในการตรวจสอบ ความคิดของกลุ่มเกี่ยวกับอนาคต

3. กงล้ออนาคตสามารถที่จะนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์ผลดีผลเสียได้

ข้อจำกัดของกงล้ออนาคต

กงล้ออนาคตไม่ได้เป็นวิธีการที่ดีไปกว่าวิธีอื่น ๆ ที่ใช้รวบรวมข้อมูล วิธีอื่นนั้นสามารถ ทำได้แค่รวบรวมความคิดของกลุ่มหรือบุคลากร เพื่อที่ทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่ง ที่เกิดขึ้น ถ้าบออลที่มีส่วนร่วมไม่ได้ใช้หลักวิธีอะไรในการทำกงล้อจะทำให้งานนั้นยุ่งเหยิง และกงล้อที่ทำขึ้นมาจะไม่ชัดเจน

7. การวิจัยแบบ EFR (Ethnographic Futures Research)

อนาคตภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์เพียงรอบเดียวโดยเลือกเอาแนวโน้มที่มี ฉันทามติ (Consensus) ระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์ จุดอ่อนของวิธีนี้ คือ การขาดระบบ ที่น่าเชื่อถือในการพิจารณาแนวโน้มที่ไม่มีฉันทามติ

8. การวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research)

ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้การสัมภาษณ์รอบแรกแล้วตามด้วยเทคนิคเดลฟายในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตชนิดหนึ่งที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน เนื่องจาก เทคนิคนี้เป็นการผสมผสานจุดดี และลบจุดด้อยของเทคนิควิธีวิจัยที่เป็นสากลทั้ง เทคนิค วิธีวิจัย แบบ Delhi และเทคนิควิธีวิจัยแบบ BFR

ขั้นตอนการทำวิจัยแบบ EDFR

ขั้นตอนการวิจัย ด้วยกระบวนการวิจัย แบบ HDFR โดยสรุป ขั้นตอนสำคัญได้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดและเตรียมตัวกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการสัมภาษณ์ (EDFR รอบที่หนึ่ง)

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสร้างเป็นเครื่องมือสำหรับทำโดลฟาย

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นตอนการทำโดลฟาย (EDFR รอบที่สอง สาม.....)

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นตอนการเขียนอนาคตภาพ

เป้าหมายหลักของการวิจัยเชิงอนาคต

เป้าหมายหลักของการวิจัยเชิงอนาคตมิใช่อยู่ที่การทำงานที่แม่นยำเฉพาะเรื่องของอนาคตเป็นเรื่องที่ยังไม่เกิดขึ้นหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือเราไม่มีข้อเท็จจริง (Facts) เกี่ยวกับอนาคตมีแต่เพียงการคาดการณ์และความคิดเห็น

เกี่ยวกับ แนวโน้มที่ เป็นทางเลือกที่คาดว่าจะมีความเป็นไปได้(Possible Alternative Trends) เท่านั้นแต่เป้าหมายหลักของการศึกษาและวิจัยอนาคตอยู่ที่ การสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นของเรื่องที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งที่พึงประสงค์และ ไม่พึงประสงค์เพื่อหาทางให้แนวโน้มที่พึงประสงค์เกิดขึ้น ขณะเดียวกันก็หาทางป้องกันและขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดด้วยการเริ่มลงมือทำตั้งแต่ปัจจุบัน ดังคำกล่าวของนักวิจัยที่ว่า The Future is NOW.

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ (2562)เป้าหมายหลักเพื่อใช้ในการคาดการณ์ประมาณแนวโน้มที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นเรื่อง ที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งที่พึงประสงค์ (Desirable) และไม่พึงประสงค์ (desirable)เพื่อที่จะหาแนวทาง ทำให้แนวโน้มที่พึงประสงค์นั้นเกิดขึ้นของประเด็นต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ในการวางแผนและการบริหารจัดการปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างมากในเกือบทุกวงการ ไม่ว่าทางธุรกิจ การเมือง การทหาร เศรษกิจ การสาธารณสุข การศึกษาและด้านอื่น ๆ

ทรงกรด เหล็กสมบูรณ์ (2555) การวิจัยอนาคตนั้นจุดมุ่งหมายหลักมิใช่อยู่ที่การทำนายที่ถูกต้อง หากแต่อยู่ที่การสำรวจและศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นของเรื่องที่ศึกษาให้ได้มาก ที่สุดเท่าที่จะมากได้ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อที่จะหาทางทำให้แนวโน้มที่พึง ประสงค์นั้นเกิดขึ้นและป้องกันหรือขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือหาทางที่จะเผชิญ กับแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากว่าอนาคตที่ไม่พึงประสงค์นั้นจะ เกิดขึ้นจริงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นข้อมูลที่ได้จากการวิจัยอนาคตจะมีประโยชน์โดยตรงต่อการ วางแผน การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ ตลอดไปจนถึงการกำหนดยุทธวิธี (Strategies) และ กลวิธี (Tactics) ที่จะนำไปสู่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ และการป้องกันหรือขจัดอนาคตที่ไม่พึงประสงค์

พระไพศาล วิสาโลและคณะ (2563) หลักการสำคัญของอนาคตนิยม อยู่ที่การสร้างอนาคตที่พึงประสงค์มากกว่าการตามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นความท้าทายของมนุษยชาติ อยู่ที่การร่วมกันคิดร่วมกันสร้างสังคมที่พึงประสงค์ในอนาคต บนการยอมรับและเคารพความแตกต่างที่หลากหลายอย่างแท้จริง

ครูบ้านนอก (2563) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายทั่วไปของการวิจัยอย่างกว้าง ๆ แล้วอาจกล่าวได้ว่า ในการทำการวิจัยใด ๆ ก็ตาม ผู้ทำการวิจัยจะมีจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งใน 2 ประการนี้คือ

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ใหม่ เนื่องจากธรรมชาติของมนุษย์มีความอยากรู้อยากเห็น อยากทราบเหตุผลและปรากฏการณ์ของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จึงทำการวิจัยเพื่อค้นหาคำตอบ สิ่งใดที่พอรู้อยู่บ้างก็ทำให้รู้และเข้าใจดียิ่งขึ้น เป็นการเพิ่มพูนวิทยาการให้กว้างขวางลึกซึ้ง

2. เพื่อนำผลไปประยุกต์หรือใช้ให้เป็นประโยชน์ จุดมุ่งหมายของการวิจัยนี้เกิดขึ้นเมื่อมีปัญหาที่จะต้องค้นคว้าหาความจริงเพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปแก้ปัญหา หรือประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

ประโยชน์ของการวิจัยเชิงอนาคต

ประโยชน์ของการวิจัยเชิงอนาคตมีนักวิชาการได้มีนักวิชาการให้แนวทางไว้ดังนี้

Millenium Project(2020)สามารถแบ่งได้ 4 ประการ คือ

1. มุมมองของค่านิยม Values perspective จัดหมวดหมู่ผลลัพธ์ที่คาดการณ์ไว้ของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าดีหรือไม่ดี ดังนั้นมุมมองด้านคุณค่าจึงมีแนวโน้มที่จะเป็นอัตวิสัยสูงเนื่องจากความแตกต่างด้านคุณค่าของแต่ละบุคคล

2. มุมมองที่มีเหตุผล Rational perspective เกี่ยวข้องกับการเลือกใดทางเลือกหนึ่ง คือการตัดสินใจที่ชี้นำโดยมีขอบเขตที่จะทางเลือกแต่ละทางตรงตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. การวิเคราะห์พฤติกรรมการตัดสิน Judgement heuristics คือ ความเกี่ยวข้องกับแนวโน้มที่จะเสี่ยงและพึ่งพาสัญชาตญาณในการตัดสินใจ

4. มุมมองของวิทยาศาสตร์ทางปัญญา Cognitive science perspective ในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับกระบวนการคิดแบบอุปนัยและการตัดสินใจอันเป็นผลมาจากการวิเคราะห์อุปนัยโดยบุคคลตลอดจน programs computer ที่เกี่ยวข้อง

ภาสกร เรืองรอง(2563) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการวิจัยเชิงอนาคตมี 5 ลักษณะคือ

1. เวลา มีการระบุช่วงเวลา เช่น 5 ปี 10 ปี 25 ปี เป็นต้น

2. ปัญหา ไม่ใช่ปัญหาในความรับผิดชอบของใครคนใดคนหนึ่ง

3. ทฤษฎี เป็นความพยายามที่จะใช้และสร้างทฤษฎีในการศึกษา

4. เทคนิคการวิเคราะห์ ผสมผสานระหว่างวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เชิงพรรณนาและ

5. การนำผลที่ได้ไปใช้ เพื่อประกอบการวางแผนและการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคต

วิมลพร สุวรรณแสนทวี และเมือง สุวรรณแสนทวี (2563)มีลักษณะที่สำคัญ คือ

1. ต้องการเปลี่ยนความคิดที่ว่า “ทุกคนกำลังเดินไปสู่อนาคตที่ควบคุมไม่ได้” ซึ่งแท้ที่จริงการเดินไปสู่อนาคตมีหลายหนทางให้เลือกได้สามารถหลบหลีกอนาคตที่ไม้พึงประสงค์ได้

2. ต้องการจะขยายแนวความคิดของการพยากรณ์แบบง่าย ๆ ไปสู่การอธิบายผลของกิจกรรมอันหลากหลาย ที่จะเกิดขึ้นเพื่อเป็นช่องทางที่จะทำให้สามารถ กำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพ จนเป็นผลทำให้สามารถวางเงื่อนไขเพื่อให้เกิดอนาคต

ณิชชา เบญจพรวัฒนา (2558) ลักษณะของการวิจัยเชิงอนาคตหรือลักษณะของอนาคตศึกษา เป็นช่วงเวลาอาจประกอบด้วย ช่วงแรก 5–10 ปี เรียกว่าอนาคตระยะสั้น (Short Range Forecasting) เป็นระยะของการมองอนาคตใกล้ตัว ส่วนใหญ่จะเกี่ยวเนื่องกับปัญหาปัจจุบัน ช่วงที่สอง 10–20 ปี เรียกว่า อนาคตระยะกลาง (Middle Range Forecasting) เป็นช่วงที่นิยมทำการวิจัยเชิงอนาคตมากที่สุด เพราะสามารถนำผลการศึกษาไปวางแผนปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ได้

ศิวพรกาจันทร์ (2558) โดยเฉพาะ อย่างยิ่งทำให้สามารถเห็นภาพอนาคตข้างหน้าและวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินการ ไปสู่อนาคตได้อย่างมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีระบบ ถูกต้องมากกว่า ไม่หลงทาง และมีปัญหาน้อยที่สุด ซึ่งประโยชน์ต่าง ๆ จะเป็นเสมือนเข็มทิศเพื่อกำหนดทิศทาง

จุมพล พูลภัทรชีวิน (2559)กล่าวว่า ประโยชน์ของการวิจัยเชิงอนาคตให้กรอบสำหรับการตัดสินใจหลายรูปแบบ บ่งชี้ถึงอันตรายและโอกาสต่าง ๆ แนะวิธีแก้ปัญหาแบบต่าง ๆ ช่วยประเมินนโยบายและการปฏิบัติต่าง ๆ ช่วยให้มองเห็น และเข้าใจปัจจุบันและอดีตดีขึ้น และกระตุ้นให้มนุษย์ทำการศึกษาอนาคตอย่างมี “สติ” และดำเนินชีวิตใน

ปัจจุบันอย่างมีสติ ช่วยให้มนุษย์เห็นถึงความสำคัญและความสัมพันธ์ของระบบต่างๆ ทำให้เกิดความร่วมมือ ระหว่างกันมากขึ้นช่วยชี้นำและเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และความคิด ช่วยให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพราะไม่ติดอยู่กับปัญหาในอดีตและปัจจุบันช่วยกระตุ้นให้มนุษย์ (ทั้งเด็กและผู้ใหญ่) ใฝ่หาความรู้โดยการเป็นผู้สร้างความรู้มากกว่าเรียนสิ่ง ที่ผู้อื่นบอกหรือทำมาแล้วแต่เพียงอย่างเดียวให้แนวคิดในการพัฒนาปรัชญาชีวิตที่ผสมกลมกลืนกับแนวโน้มในอนาคตอื่นๆ เช่นให้ความสนุก เพลิดเพลิน ให้ความท้าทาย

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ (2562) เทคนิคเดลฟายมีประโยชน์ในการประยุกต์ใช้ หลายประการดังนี้

1.เป็นเทคนิคที่จะได้ประโยชน์จากพิจารณาเชิงอัตนัยของกลุ่ม

2.เป็นการให้ข้อมูลของผู้เชี่ยวชาญที่มีภูมิหลังที่หลากหลาย

3.เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกันโดยไม่มีการเผชิญหน้า ซึ่งเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสาร

4.เทคนิคเดลฟายเหมาะที่จะใช้ในกรณีที่กลุ่มไม่สามารถที่จะพบและประชุมร่วมกันได้ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องเวลา ค่าใช้จ่าย และระยะทาง

5.เทคนิคเดลฟายเหมาะที่จะใช้ในกรณีที่สมาชิกของกลุ่มไม่ลงรอยกัน และการประชุมในรูปคณะกรรมการจะปราศจากความหมายในการแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อมูล

6.ในกรณีที่มีความจำเป็นเฉพาะอย่างที่ต้องการให้คำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนถูกเก็บไว้เป็นความลับ เช่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันของบุคคลต่างระดับในองค์การ

7.ในกรณีที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากกลุ่ม ก็จะไม่ได้รับการคุกคามแต่อย่างใด

8.ฉันทามติของกลุ่มไม่ได้รับอิทธิพลจากกลุ่มย่อยหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมีอิสระในการออกความคิดเห็น

9.ลักษณะของเทคนิคเดลฟายเป็นกระบวนการทำซ้ำ ซึ่งผลที่ได้ในแต่ละรอบ จะสามารถใช้เป็นข้อมูลในรอบถัดไป

10.เทคนิคเดลฟายมีลักษณะยืดหยุ่นและสามารถประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์หรือปัญหาการวิจัย

สรุป

การวิจัยเชิงอนาคต คือศาสตร์หนึ่ง ที่ว่าด้วยการดำเนิดการอย่างเป็นระบบมีแบบแผนที่เป็นทั้งเหตุและผลวิธีการ กระบวนการและระเบียบวิธีที่ใช้ในการสำรวจ การศึกษาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้ในอนาคตและเป็นงานวิจัยที่สื่อถึงแนวคิดพื้นฐานแนวคิดทฤษฎี โดยอิงพื้นฐานข้อมูลที่ค้นพบ สร้างกระบวนการศึกษา และสรุปผลข้อมูล เพื่อมองถึงเหตุการณ์ในอนาคต รวมถึงปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นระบบเกี่ยวกับแนวโน้ม และประเมินสถานถานภาพในปัจจุบัน เพื่อบ่งชี้ผลกระทบและผลต่อเนื่องที่เป็นไปได้ ให้สัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า เข้าใจเบื้องหลังของกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งศึกษาและวิเคราะห์ด้วยเทคนิควิธีการทางวิทยาศาสตร์ อันจะนำไปสู้การควบคุมและผลักดันให้มนุษย์นำไปสู่เป้าหมาย คือ ภาพอนาคตที่จะเป็นและควรจะเป็น เลือกที่จะดำเนินการในอนาคตที่จะเกิดขึ้นและหาแนวทางแก้ไขต่อไป เป็นต้น

เทคนิคของการวิจัยเชิงอนาคตนั้นเป็นการคาดการณ์หรือคาดคะเนในแนวโน้มเชิงปริมาณ บนพื้นฐานข้อมูลที่มีอยู่จริง การวิจัยอนาคต วิธีการนี้ ประกอบด้วยเทคนิคย่อยหลายเทคนิค ซึ่งส่วนใหญ่จะต้องอาศัยข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ (historian data) เทคนิคนี้มักจะมีการนำมาใช้ คือการกำหนดจุดของแนวโน้ม (potting rand) ในเรื่องต่าง ๆ และเริ่มสืบสอบข้อมูลย้อนกลับไปในอดีตผู้วิจัยจะต้องหาวิธีและคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ที่มีความรู้ความสามารถและความชำนาญในเรื่องที่จะศึกษา โดยปกติจะมีประมาณตั้งแต่สิบกว่าคนขึ้นไปอาจถึงร้อย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายการวิจัย ความซับซ้อนของเรื่องที่ศึกษา เวลา และงบประมาณโดยทั่วไปมักจะอยู่ในรูปของแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยเริ่มปัญหา ที่ศูนย์กลางแล้วจากปัญหานี้จะทำให้เกิดสิ่งต่าง ๆ เชื่อมโยงต่อไป กงล้ออนาคตเป็นวิธีหนึ่ง ที่นิยมใช้ของนักอนาคต เพราะว่าเป็นวิธีการที่ง่ายมากที่เข้าใจถึงความคิดของคนเกี่ยวกับอนาคต การใช้กงล้อมาช่วยรวบรวมความคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือแนวโน้มในอนาคต นอกจากนี้แล้ววิธีการนี้มีความยืดหยุ่นสาหรับการใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ หลังจากที่ วิเคราะห์แนวโน้มหรือเหตุการณ์ที่เป็นไปได้

เป้าหมายหลักของการวิจัยเชิงอนาคต คือสิ่งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อที่จะหาทางทำให้แนวโน้มที่พึง ประสงค์นั้นเกิดขึ้นและป้องกันหรือขจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือหาทางที่จะเผชิญ กับแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์นั้นอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดขึ้นเมื่อมีปัญหาที่จะต้องค้นคว้าหาความจริงเพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยไปแก้ปัญหา หรือประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อไป

ประโยชน์ของการวิจัยเชิงอนาคต นั้นมีมุมมองด้านคุณค่าของแต่ละบุคคล เกี่ยวข้องกับทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง โดยมีขอบเขตที่จะเลือกตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดในการตัดสินใจ เป็นผลมาจากการวิเคราะห์ ช่วงเวลา ปัญหา หลักทฤษฎี วิธีทางวิทยาศาสตร์ เพื่อประกอบการวางแผน แนวความคิด ไปสู่การอธิบายผลของกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ ประโยชน์ของการวิจัยเชิงอนาคต ทำให้สามารถเห็นภาพอนาคตข้างหน้า ได้อย่างมีเป้าหมาย มีระบบ ไม่หลงทางและมีปัญหาน้อยที่สุด ช่วยให้เข้าใจปัจจุบันและอดีตดีขึ้น เพิ่มทางเลือก ช่วยให้มีความพร้อมที่จะเผชิญกับโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต่อการดำรงชีวิตบนโลกที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยอาจกลายไปเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ต่อมา อดีต อาจจะไม่ได้ผลในอนาคต เพราะสภาพการณ์มันเปลี่ยนไป กระตุ้นให้มนุษย์ทำการศึกษาอนาคตอย่างมี สติ และดำเนินชีวิตในปัจจุบันอย่างมีสติ

เอกสารอ้างอิง

กนกพร จันทร์ศรีหราชและคณะ. 2563. **การวิจัยเชิงอนาคต (Futures Research).**แหล่งที่มา : https://issuu.com/radiusitee/docs/,สืบค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2563

ครูบ้านนอก. 2563. **จุดมุ่งหมายทั่วไปของการวิจัย.**แหล่งที่มา: https://www.kroobannok.com/17050, สืบค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2563

จุมพล พูลภัทรชีวิน. (2559). **การวิจัยเชิงอนาคต(Futures Research).** เอกสารประกอบการอบรมสัมมนาวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ

ชัยวัฒน์ คุประตกุล.2563. **อนาคตศาสตร์ในประเทศไทย.**แหล่งที่มา :http://rescom.trf.or.th /display/keydefault.aspx?id_colum=2154, สืบค้นเมื่อ 7 ตุลาคม 2563

ชาตรี มูลสถาน. 2563. **การวิจัยอนาคตแบบชาติพันธ์วรรณา (Ethnographic futures research - EFR).** แหล่งที่มา :https://he01.tci-thaijo.org/, สืบค้นเมื่อ 2 ตุลาคม 2563

ณัชชา เบญจพรวัฒนา.2558. **แนวโน้มการวิจัยเชิงอนาคตในประเทศไทย.** วารสารครุศาสตร์ ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,พระนครศรีอยุธยา.

ภาสกร เรืองรอง. 2563.**การวิจัยเชิงอนาคต Futures Research.**แหล่งที่มา : ttps://www.gotoknow.org/posts/614257, สืบค้นเมื่อ 1 ตุลาคม 2563

วิมลพร สุวรรณแสนทวี และเมือง สุวรรณแสนทวี. 2563. **พื้นฐานการวิจัยอนาคตศึกษาแบบ EDFR.**วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, ร้อยเอ็ดฯ

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์. 2562. **การวิจัยอนาคตโดยใช้เทคนิคเดลฟายFuture Research Using Delphi Technique** แหล่งที่มา :https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JIRGS/article/view/ 243620/164914, สืบค้นเมื่อ 8 ตุลาคม 2563

วิโรจน์ สารรัตนะ. 2563.**เทคนิคการวิจัยอนาคต**. แหล่งที่มา : http://bsri.swu.ac.th/ teachers/refung/Au550031.pdf, สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2563

ศิวพร กาจันทร์. 2558. **อนาคตของโรงเรียนบรมราชินีนาถราชวิทยาลัย**. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐมฯ

สุบัน มุขธระโกษา. 2563. **การวิจัยอนาคตด้วยเทคนิค EDFR.**แหล่งที่มา:http://reg.neu.ac.th/ main/wp-ontent/uploads/2010/11/EDFR.pdf,สืบค้นเมื่อ5 ตุลาคม 2563

ทรงกรด เหล็กสมบูรณ์. 2555.**อนาคตภาพการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพสำหรับผู้ด้อยโอกาสในจังหวัดเชียงใหม่.** แหล่งที่มา:file:///C:/Users/admin/Downloads/28224-Article%20Text-62142-1-10-20150107.pdf, สืบค้นเมื่อ 27ตุลาคม 2563

พระไพศาล วิสาโลและคณะ (2563) **อนาคตศึกษา**. แหล่งที่มา : http://jitwiwat.blogspot.com/2004/11/blog-post_13.html, สืบค้นเมื่อ 27 ตุลาคม 2563

Millenium Project. 2020.**Futures Research.** [Online] https://research-methodology. net/research-methods/futures-research/, Retrieved 7October 2020

Wikipedia. 2020. **Futures Research**. [Online]https://research-methodology.net/research-methods/futures-research/,Retrieved 6 October 2020

การศึกษามิติของความแตกต่างระหว่างโรงเรียนสังกัด (สพฐ)
กับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (กทม.)

English

....

อานนท์ แก้วคำลา[1*], รณชัย งามสมบัติ[1] และ วิทวัส กิตติวิบูลย์ชัย[1]

English....................[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อเปรียบเทียบระหว่างแผนการดำเนินงานของโรงเรียนในสังกัด (สพฐ.) กับสังกัด (กทม.) รวมไปถึงเพื่อศึกษาปัจจัยความแตกต่างพฤติกรรมการเรียนการสอนของเรียนโรงเรียนระหว่างโรงเรียนสังกัด (สพฐ.) กับสังกัด (กทม.) และเพื่อศึกษาความเหลื่อมล้ำของการศึกษาของนักเรียนระหว่างโรงเรียนสังกัด(สพฐ.)กับสังกัด (กทม.) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบกระบวนการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก Indepth Interview โดยมีประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)และนักเรียนในโรงเรียนสังกัดโรงเรียนสังกักรุงเทพมหานคร (กทม.)กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลจำนวน 15 คน โดยแบ่งเป็นนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน 8 คน และนักเรียนในโรงเรียนสังกัดโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร (กทม.) จำนวน 7 คน โดยเป็นการดำเนินการสนทนาทีละคนโดยการสนทนาทางโทรศัพท์ ใช้ระยะเวลาประมานคนละ 10 นาที โดยได้มีการขออนุญาตในการบันทึกเสียงในระหว่างการสนทนา,การจดบันทึกและสังเกตุจากน้ำเสียงที่สัมภาษณ์โดยมีผู้ช่วยวิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนาในแต่ละครั้ง

ซึ่งผลการวิจัยพบว่าผลการวิจัยผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยในรูปแบบประเด็นหลักเพื่อที่จะตอบวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาทั้งหมด 3 ประเด็น คือการเรียนการสอนของทั้งสองสังกัด พบว่า

1. เป็นหลักสูตรการสอนตามกระทรวงที่เหมือนกัน
2. สภาพแวดล้อมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องกัน
3. ความเหลื่อมล้ำด้านสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมอย่างอื่น เช่น เนื้อที่เอื้ออำนวยในการทำกิจกรรมอื่น ๆที่ไม่ใช่เรื่องการเรียนและสังคมในห้องเรียนและนอกห้องเรียนนั้นที่ดีกว่าที่จะหล่อหลอมนักเรียนให้มีความรู้ความสามารถ

คำสำคัญ: โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครความแตกต่าง

[1] ....ไทย

[1] ....English

[*] Corresponding author; e-mail address: ....

Abstract

บทนำ

ปัจจุบันรูปแบบการศึกษาในประเทศมีหลายสังกัดหลายรูปแบบและแต่ละแบบอาจจะมีการจัดการบริหารแผนงานที่แตกต่างกันออกไปสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.)เป็นอีกหนึ่งสังกัดที่มาความสำคัญในระบบการศึกษาไทยมีโรงเรียนร่วมสังกัดครอบคลุมทั้งประเทศเป็นสังกัดขนาดใหญ่ที่สุดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.)อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงศึกษาธิการคอยส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรในวัยเรียนทุกคนได้มีคุณภาพการศึกษาที่เข้าถึงในหลายพื้นที่ โครงสร้างขององค์กรมีรูปแบบขนาดใหญ่แบ่งกันทำงานในหลายด้านแบ่งเป็น 4 ฝ่ายหลักในการทำงานเช่นสำนักอำนวยการสำนักคลังและสินทรัพย์สำนักติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักทดสอบการศึกษาโดยฝ่ายสำนักทั้งหมดนี้ก็จะแบ่งการทำงานที่แตกต่างกันออกไปตามหน้าที่ของแต่ละฝ่ายที่ได้รับมอบหมาย

จากข้างต้นในเนื้อหาของรูปแบบหน้าที่การทำงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.)ในสังคมส่วนใหญ่จะนิยมให้ลูกศึกษาในโรงเรียนของสังกัดเอกชนและสังกัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.)เพราะมีความเชื่อในค่านิยมต่างๆในระบบการศึกษาที่ว่าหากส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดเอกชนหรือสพฐ.นั้นมีสิทธิในการเรียนต่อในอนาคตที่มากกว่าเรียนโรงเรียนในสังกัดกทม.และมองว่าโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดของสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคนั้นอาจจะด้อยประสิทธิภาพมากว่าแต่ในความเป็นจริงนั้นปัจจุบันโรงเรียนในสังกัดของสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร(กทม.)ไม่ได้ด้อยไปกว่าโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน(สพฐ.)อาจจะมีงบประมาณต่อนักเรียนที่ศึกษาในสังกัดสูงกว่าสังกัด(สพฐ.)ในส่วนของงบประมาณสังกัด(กทม.)ดูเหมือนว่าจะงบประมากในการพัฒนาคุณภาพด้านต่างๆจะสูงกว่าสังกัด(สพฐ.)ในเรื่องของบุคลากรที่ทำงานในสองสังกัดในเรื่องสวัสดิการอาจจะมีความเหลือมล้ำเกิดขึ้นได้หากมองข้อแตกต่างในรูปแบบบริหารจัดการของตัวสังกัดโดยรวมทั้งสองสังกัดก็มีทั้งข้อดีที่แต่ต่างกันไปแต่ในอีกส่วนหนึ่งก็อาจจะเป็นเพราะตัวของพ่อแม่ที่ต้องการจะให้ลูกได้อยู่ได้เรียนในที่ดีก็เหมือนกับเป็นว่าการกระทำอย่างนั้นเปรียบเหมือนการซื้อสังคมให้ลูกได้อยู่เพราะฉะนั้นในจึงมองเห็นในเรื่องปัญหาต่างๆ ที่เกิดทั้งสองสังกัดระหว่าง(สพฐ.)และ(กทม.)ว่าจะมีข้อเปรียบเทียบความเหลือมล้ำในส่วนไหนและมีข้อเสียข้อดีแตกต่างกันอย่างไรจึงต้องเกิดการหามิติในแต่ละข้อแตกต่างในแต่ละส่วนแต่ละด้านเพื่อทำการปรับเปลี่ยนในส่วนนั้น

วิจัยนี้จะสามารถทำให้เห็นถึงความแตกต่างในการจัดการระบบภายในองค์กรหรือโรงเรียนการจัดการความรู้และการถ่ายทอดไม่ว่าจะเป็นกลยุทย์ต่างๆของบุคลากรที่มีคุณภาพภายในองค์กรหรือโรงเรียนและสังคมภายในและภายนอกโรงเรียนทั้งสองสังกัดซึ่งการวิจัยนี้ก็จะทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการศึกษาระหว่างสองสังกัดที่มีวัตถุประสงค์เดียวกันแต่มีความแตกต่างทางด้านการจัดการบริหารและค่านิยมในสังคมที่ต้องเรียนโรงเรียนภายในตัวเมืองหรือในกรุงเทพในระหว่างคนชนบทที่เรียนโรงเรียนนอกเมืองนั้นมีความแตกต่างทางด้านความคิดหรือความรู้อย่างไรและบุคลากรหรือครูผู้สอนนั้นมีคุณภาพความรู้มากน้อยเพียงใดเพื่อที่จะหาข้อแตกต่างระหว่างสองสังกัดการศึกษาที่ผู้ใหญ่ในบ้านเมืองเรานั้นนิยมให้ศึกษาจนเกิดเป็นค่านิยมในการที่จะเรียนโรงเรียนชื่อดังเป็นที่นิยมของคนในสังคมทั้งที่มีการใช้หลักสูตรการศึกษาเดียวกันมีการใช้นโยบายที่คล้ายคลึงกันและสุดท้ายคือมีวัตถุประสงค์ที่สอนหนังสือหรือมอบความรู้ให้กับนักเรียนและวิจัยนี้ยังศึกษาได้ถึงความนิยมว่าทำไมถึงต้องเรียนโรงเรียนที่มีชื่อเสียงหรือ

เป็นเพียงเพราะเป็นการซื้อสังคมให้กับลูกหรือการที่โรงเรียนมีมีบุคลากรที่มีคุณภาพมากกว่าหรือเพียงเพราะว่าปัจจัยความเหลือมล้ำทางสังคมหรือรายได้หรือโอกาสหรือเป็นการที่โรงเรียนนั้นอยู่ใกล้บ้านและการเปิดสอบของสถาบันการศึกษาที่เปิดสอบในแต่ละปีของโรงเรียนต่างๆที่เปิดสอบแล้วมีนักเรียนมาสมัครเกิดกว่าโควต้าทางโรงเรียนนั้นมีการจัดการปัญหาหรือมีนโยบายหรือวิธีการจัดการอย่างไรกับนักเรียนที่สอบไม่ผ่านและโรงเรียนที่อยู่นอกเมืองมีนโยบายการจัดการอย่างไรที่ส่งเสริมให้นักเรียนนั้นเข้ามาสมัครเรียนและมีการพัฒนาขีดความสามารถอย่างไรและมีการใช้เทคโนโลยีที่เข้ามาใช้ร่วมกับการเรียนการสอนระหว่างโรงเรียนสองสังกัดว่ามีคุณภาพการแตกต่างมากน้อยเพียงใดรวมไปถึงการจัดการของโรงเรียนสองสังกัดที่มีนโยบายการจัดการกับนักเรียนที่มีผลการเรียนไม่พึงประสงค์ระหว่างโรงเรียนสองสังกัดนั้นว่ามีการใช้แผนหรือนโยบายอย่างไรในการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนนั้นจบออกมาอย่างมีคุณภาพและสามารถนำความรู้ที่ใช้นั้นไปสามารถต่อยอดนำมาใช้ในชีวิตประจำวันหรือนำไปใช้ในการค้นคว้าหาความชอบของตัวเองเพื่อที่จะนำไปใช้ในการเรียนต่อในระดับมหาลัยได้เพื่อที่จะจบออกมาเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพด้านสังคมและด้านความคิดที่สร้างสรรค์และการนำเอาความรู้นั้นสร้างเป็นเทคโนโลยีใหม่ๆเป็นกำลังหลักในการพัฒนา
ประเทศชาติต่อไปในอนาคต

ระเบียบและวิธีการวิจัย

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) ตามโครงการศึกษาวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก Indepth Interview อันประกอบไปด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนกระบวนการวิจัยแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก Indepth Interview โดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของโรงเรียนสังกัด(สพฐ.) และโรงเรียนสังกัด(กทม.) โดยการกำหนดคำถามเพื่อที่ต้องการให้กลุ่มตัวอย่างนั้นถามตอบในประเด็นที่สนใจเพื่อที่จะได้นำคำตอบของแต่ละโรงเรียนต่างสังกัดนั้นได้นำมาเปรียบเทียบดังกล่าวข้างต้นมาใช้ในการดำเนินกระบวนการวิจัยอันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1.1 การวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก IndepthInterview

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (Methodology) โดยการใช้กระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยกระบวนการวิจัยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก หรือ Indepth Interview โดยเบื้องต้นทางคณะผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยการใช้กระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วย กระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทบทวนแนวความคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเริ่มต้นจากการศึกษาข้อความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวความคิดในทาง

1. ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. โรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กทม.)
3. โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร (กทม.)
4. วิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเก็บข้อมูล

สำหรับกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 3 ลักษณะ อันได้แก่ กระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแนวทางของกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพอันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ

สำหรับกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทางสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนรวมทั้งแหล่งข้อมูลจากส่วนราชการต่างๆที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะแหล่งข้อมูลทางเว็บไซต์ที่ปรากฏบนอินเตอร์เน็ตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (Secondary data) ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการรายงานการศึกษาวิจัยและผลงานวิจัยประเภทต่างๆเป็นต้น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์เจาะลึกรวมทั้งเพื่อนำมาใช้เป็นส่วนประกอบในกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลในการวิจัยในส่วนต่อไปนี้

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก IndepthInterview

สำหรับแนวทางประการสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือ Indepth Interview นั้น ทางผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางประการสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการขอความร่วมมือจากองค์กรหรือบุคคลที่ป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยครั้งนี้เพื่อขอสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งจะเป็นนักเรียนที่มีส่วนสำคัญในการทำวิจัยครั้งนี้

อย่างไรก็ตาม ในกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือ Indepth Interviewนั้น ทางผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการบันทึกข้อมูล โดยวิธีการจดบันทึกข้อมูลและการบันทึกเสียงของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์โดยการขออนุญาตจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการบันทึกเสียงหากได้รับอนุญาต เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องย้อนกลับในภายหลังได้

สรุปผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนสุรศักดิ็นตรี ในสังกัด(สพฐ.) ทั้ง 8 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “สภาพแวดล้อม/พฤติกรรมในห้อง” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “คิดว่าทุกคนเก่งครับในห้องทุกคนก็ตั้งใจเรียนถึงแม้จะหลับบ้างเล่นบ้างแต่ก็ทุกคนมีความรู้ทุกคน” ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่าทุกคนนั้นได้มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ภายในห้องนั้นมีความสัมพันธ์อันดีและเพื่อนทุกคนั้นสนิทกันจึงทำให้เกิดบรรยากาศของการส่งเสริมการเรียนรู้เนื่องจากทุกคนนั้นมีการทำหน้าที่ของตัวเองและโรงเรียนสุรศักดิ็มนตรีนั้นมีสังคมเพื่อนพ้องที่แน่นหนาและสนิทสนมกัน

2. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนสุรศักดิ์นตรี ในสังกัด(สพฐ.) ทั้ง 8 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “สภาพแวดล้อมในโรงเรียนห้อง” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “โรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนนั้นส่งเสริมการเรียนรู้และส่งเสริมให้มีกิจกรรมอยู่สม่ำเสมอ” ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่าโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรีนั้นกว้างขวางมีระบบที่แน่ชัด กว้าง และสะอาด ซึ่งทำให้ได้เปรียบต่อการทำกิจกรรมแต่ก็มีข้อเสียด้านการควบคุมที่อาจจะไม่ทั่วถึง

3. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนสุรศักดิ์นตรี ในสังกัด(สพฐ.) ทั้ง 8 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “ระบบการเรียนการสอน” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “มีการเข้าแถวที่สนามบอล โรงเรียนจัดตารางสอนให้เดินเรียนตามตึก” ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่าโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรีนั้น มีตึกหลายตึกจึงทำให้ต้องมีการเดินเรียน เนื่องจากจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรณ์ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ซึ่งข้อเสียก็คือการเดินเรียนอาจทำให้เสียเวลาในการเดินทางได้

4. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนสุรศักดิ์นตรี ในสังกัด(สพฐ.) ทั้ง 8 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “คุณลักษณะครูที่ดี” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “คุณครูมีความรู้ความสามารถจริงและมีการเตรียมสื่อการเรียนการสอนทุกครั้งที่เรียน” ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่าโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรีนั้นมีครูที่มีการรู้หน้าที่มีความรับผิดชอบมีจรรยาบรรณที่ดีของครูและความสนิทกันระหว่างครูและนักเรียนจึงทำให้มีการที่พูดคุยได้แต่ระเรื่องจึงทำให้นักเรียนนั้นผ่อนคลายและไม่เครียด

5. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนสุรศักดิ์นตรี ในสังกัด(สพฐ.) ทั้ง 8 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “ปัญหา” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “บางคนหนีเรียนตามมุมโรงเรียนเพราะเนื้อที่โรงเรียนนั้นใหญ่ทำให้ควบคุมไม่หมด เรื่องกฎระเบียบที่เคร่งเกินไป” ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่าโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรีนั้น มีเนื้อที่ใหญ่และเห็นด้วยที่ยากต่อการควบคุมซึ่งก็ทำให้ง่ายต่อการหนีเรียนและระบบของโรงเรียนนั้นที่เคร่งที่ไม่สามารถไว้ผมได้และใส่ถุงเท้าสั้นไม่ได้ ซึ่งก็อาจทำให้นักเรียนนั้นเกิดการต่อต้านและเครียดและเสียการเรียน

6. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนสุรศักดิ์นตรี ในสังกัด(สพฐ.) ทั้ง 8 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “ค่าใช้จ่าย” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “อาหารและขนมในโรงเรียนมีขายเยอะครับและราคาก็ไม่แพงเกินครับ” ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่าโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรีนั้น มีโรงอาหารที่ใหญ่ร้านอาหารเยอะซึ่งไม่มีการเอาเปรียบผู้บริโภคในโรงเรียนและเป็นการส่งเสริมการใช้เงินไม่ฟุ่มเฟือยซึ่งควรเป็นนิสัยที่เด็กรุ่มใหม่ควรมี

7. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนสุรศักดิ์นตรี ในสังกัด(สพฐ.) ทั้ง 8 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “ข้อเสนอแนะ” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “พัฒนาอุปกรณ์พวกโต๊ะครับมันเก่าและพังบ้างและอยากให้เพิ่มกิจกรรมลดการบ้าน” ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่าโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรีนั้น มีโรงซ่อมที่อยู่ในโรงเรียนแต่ยากต่อการเคลื่อนย้ายเพราะว่าไกลจากตึกที่เรียนจึงทำให้ยากต่อการเปลี่ยนใหม่ เรื่องการลดการบ้านและเพิ่มกิจกรรม ทางโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรีก็ได้มีการพยายามเพิ่มกิจกรรมต่างๆทั้งกิจกรรมก่อนเรียนและกิจกรรมกีฬาสีทุกวันศุกร์

จากผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนจำนวน 7 คน ในโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากรซึ่งอยู่ในสังกัด (กทม.) มีประเด็นต่างๆ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1.) กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากร ในสังกัด (กทม.) ทั้ง 7 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “สภาพแวดล้อมในห้อง/ในโรงเรียน” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “เป็นโรงเรียนที่เน้นกีฬาแต่ก็มีการเรียนด้วยในโรงเรียนก็มีนักกีฬาและนักเรียนทั่วไป” ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่าโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากรนั้น เป็นโรงเรียนที่เน้นการกีฬามากและเป็นโรงเรียนการกีฬากรุงเทพมหานคร ซึ่งเน้นกีฬาทุกชนิดและก็เน้นวิชาการเรียนเหมือนโรงเรียนทั่วไป โดยคัดนักเรียนจากต่างจังหวัดหรือนักเรียนที่มีความสามารถมาเรียนฟรี

2.) กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากร ในสังกัด (กทม.) ทั้ง 7 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “จุดเด่นของโรงเรียน” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “นักเรียนมีความสามารถเด่นด้านกีฬา”ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่าโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากรนั้น ทุกคนบอกเป็นเสียงเดียวกันว่าเป็นโรงเรียนที่เน้นไปด้านกีฬามีสนามซ้อมที่ใหญ่ก็คือสนามกีฬาไทย-ญี่ปุ่น ซึ่งเป็นสนามเปิดให้ประชาชนเข้ามาออกกำลังกายได้ ซึ่งก็ทำให้นักเรียนนั้นมีความสามารถในด้านกีฬา

3. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากร ในสังกัด (กทม.) ทั้ง 7 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “ระบบการเรียนการสอน” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “ก็เรียนที่ห้องวิชาก็จะเรียนที่อื่นตามรายวิชาและตารางสอนก็เบ่งเป็นสายการเรียนด้วยของผมก็จะเป็นไทยสังคม”ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่าโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากรนั้น มีลักษณะที่เล็กกว่าโรงเรียนในระแวกนั้นทำให้ต้องเรียนที่ห้องเรียนตามปกติซึ่งจะเป็นการจัดตารางสอนที่โรงเรียนนั้นจัดการเรียนการสอนให้

4. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากร ในสังกัด (กทม.) ทั้ง 7 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “คุณลักษณะของครูที่ดี” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “คิดว่าเป็นการเรียนการสอนที่จริงจังครับและครูมีความรู้และทักษะการสอนที่ดีครับและสารถปรึกษาได้ทุกเรื่องเลยครับ” ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่าโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากรนั้น มีความสนิทกันกับครูผู้สอนเพราะว่าเป็นการฝึกกีฬากันกับครูอยู่แล้วทำให้มีความรู้สึกที่เหมือนกับครอบครัวเพราะเป็นเด็กต่างจังหวัดคัดตัวเข้ามาเป็นนักกีฬาโรงเรียน

5.กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากร ในสังกัด (กทม.) ทั้ง 7 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “ปัญหา” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “ซ้อมกีฬาหนักทำให้บางครั้งตื่นสายบางครั้งเกิดอาการบาดเจ็บทำให้เข้าเรียนไม่ทัน”ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่าโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากรนั้น มีความจริงจังกับการซ้อมอยู่แล้วจึงทำให้นักเรียนนั้นเกิดความเหนื่อยล้าและไม่ทันการเรียนและทำการบ้านไม่เสร็จตามเนื้อหาที่เรียนไม่ทัน

6. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากร ในสังกัด (กทม.) ทั้ง 7 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “ค่าขนม/ค่าอาหาร” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “เพียงพอเพราะที่อยู่อยู่หอฟรีนักกีฬามีข้าวเลี้ยง เงินที่ได้เป็นรายเดือน ส่วนมากซื้อของกินที่ตลาด” ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่า

โรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากรนั้น มีความใกล้กันกับตลาดดินแดงและค่าอาหารนั้นไม่แพงส่วนมากที่จ่ายนั้นเป็นการจ่ายค่าสมุดหนังสือเป็นส่วนใหญ่

7. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากร ในสังกัด (กทม.) ทั้ง 7 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “ข้อเสนอแนะ” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “อยากให้ลดแบบฝึกหัดลงครับและอยากให้โรงเรียนพัฒนาพวกสภาพแวดล้อมต่างๆพวกความสะอาดไรพวกนี้” ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่าโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากรนั้น เป็นโรงเรียนที่มีทั้งนักเรียนและนักกีฬาทำให้ไม่สามารถทิ้งการเรียนได้ทำให้นักกีฬานั้นเรียนไม่ทันและนักเรียนที่เหลือนั้นบางทีเกิดความไม่สนิทสนมกันกับเพื่อนในห้อง

8. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากร ในสังกัด (กทม.) ทั้ง 7 คนได้มีการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ “หน้าที่/ตารางชีวิต” ยกตัวอย่างข้อมูลที่ได้ เช่น “ทุกคนรู้หน้าที่ว่าต้องทำอะไรบางคนเป็นนักกีฬาก็ต้องเรียนซ้อมด้วยเหมือนผมที่ต้องรู้หน้าที่พักก็เวลาเล่นก็จริงจัง”ผู้จัดทำนั้นได้มีการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆจึงได้พบว่าโรงเรียนวิชูทิศและโรงเรียนวิชากรนั้น ทุกคนนั้นรู้หน้าที่เวลาซ้อมก็ซ้อมเวลาเรียนก็เรียนแต่ไม่ทิ้งการเรียนเพราะเป็นหน้าที่หลักที่ทิ้งไม่ได้ซึ่งต้องมีความรับผิดชอบทุกคนไม่งั้นเรียนไม่จบ

สรุปผลวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

รวม	สวล. ภายใน โรงเรียน	สวล. ภายใน ห้องเรียน	สวล. ภายนอก โรงเรียน	ราคา สินค้า อาหาร	อุปกรณ์ การเรียน	กฎระเบียบ	ความรู้ ความสามารถ
Valid	15	15	15	15	15	15	15
Missing	0	0	0	0	0	0	0
Mean	4.40	4.60	4.33	4.73	4.27	4.07	4.80
Std.Deviation	0.507	0.507	0.488	0.594	0.704	0.704	0.414

สรุปผล

จากผลการศึกษาวิจัย“การศึกษามิติของความแตกต่างระหว่างโรงเรียนสังกัด (สพฐ.)กับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร(กทม.)”ครั้งนี้ มีประเด็นในการนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1.สำหรับการเปรียบเทียบระหว่างแผนการดำเนินงานของโรงเรียนในสังกัด(สพฐ.)กับสังกัด(กทม.)สิ่งที่ทำให้ประสบความความสำเร็จของบุคลากรภายในโรงเรียนสังกัด(สพฐ.)กับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร(กทม.) ตามระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม พบว่า มีสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนภายในบริเวณโรงเรียนที่มีลักษณะที่ดีบุคลากรภายในโรงเรียนสังกัด(สพฐ.)กับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร(กทม.) เห็นด้วยอย่างยิ่ง สอดคล้องทฤษฎีสกินเนอร์ (Skinner, cited in Gredler, 1997, p.69) ศึกษาเรื่องการเรียนรู้ที่อธิบายการเรียนรู้ว่าเกิดจากการวางเงื่อนไขของสิ่งเร้าซึ่งผู้เรียนต้องลงมือกระทำหรือปฏิบัติเพื่อหาทางแก้ปัญหาจึงจะได้รับผลที่พึงพอใจถ้ามีการเรียนรู้เกิดขึ้นจะสังเกตได้ว่ามีการตอบสนองเพิ่มขึ้นเมื่อไม่มีการเรียนรู้อัตราการตอบสนองจะลดลง

2.ในด้านปัจจัยความแตกต่างพฤติกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนระหว่างโรงเรียนสังกัด(สพฐ.)กับสังกัด(กทม.) พบว่ามีระบบการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนระหว่างโรงเรียนสังกัด(สพฐ.)กับสังกัด(กทม.)ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน บุคลากรมีการดำเนินชีวิตในลักษณะที่เรียบง่ายทั้งในโรงเรียนสังกัด(สพฐ.)กับสังกัด(กทม.) แต่สิ่งที่ทำให้พฤติกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนสังกัด(สพฐ.)กับสังกัด(กทม.) คือในด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะที่ส่งกลิ่นรบกวนในการดำเนินชีวิตและการจัดการชีวิตของนักเรียนของแต่ละบุคคลทำให้พฤติกรรมการเรียนการสอนแตกต่างกันออกไปตามลักษณะที่เกิดขึ้น เช่น การเล่นกันในห้องเรียนของนักเรียน สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Differences Theory) โดยความแตกต่างนี้ยังขึ้นอยู่กับสภาพทางสังคมและวัฒนธรรมทำให้มีพฤติกรรมการสื่อสารและการเลือกเปิดรับสารที่แตกต่างกัน

3.ในด้านศึกษาความเหลื่อมล้ำของการศึกษาของนักเรียนระหว่างโรงเรียนสังกัด(สพฐ.)กับสังกัด(กทม.) พบว่าความเหลื่อมล้ำของโรงเรียนสังกัด(สพฐ.)กับสังกัด(กทม.)เกิดจากขาดการส่งเสริม สนับสนุนในการให้นักเรียนนั้นมีทักษะในด้านต่างๆของทั้ง 2 โรงเรียนที่แตกต่างกันทั้งในด้านกีฬาและด้านวิชาการ รวมไปถึงค่านิยมในการเข้ามาศึกษาของโรงเรียนสังกัด(สพฐ.)กับสังกัด(กทม.)ที่แตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นนักเรียนของโรงเรียนสังกัด(สพฐ.)กับสังกัด(กทม.)ได้รับอากาสที่ดีแตกต่างกันสอดคล้องกับผลการศึกษาทฤษฎีของแนวคิดความยุติธรรมทางสังคมของแพทริค ไดมอนด์ (Patrick Diamond) และนักสังคมวิทยา แอนโธนี กิดเดนส์ (Anthony Giddens) ความมั่งคั่งและความก้าวหน้าทั้งหลายในสังคมไม่ได้เกิดจากความสามารถของคนที่มีฐานะดีเพียงอย่างเดียว แต่ทุกคนในสังคมล้วนมีส่วนสร้างทั้งสิ้น ไม่ว่าเราจะมองเห็นหรือไม่ก็ตาม

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเรื่อง“การศึกษามิติของความแตกต่างระหว่างโรงเรียนสังกัด (สพฐ.)กับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร(กทม.)”สำเร็จได้ด้วยการสนับสนุนจากคณะผู้บริหารและคณาจารย์คณะมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาและผู้ที่ให้ข้อมูลการวิจัยทุกท่าน

ทั้งนี้คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารและคณาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และขอขอบพระคุณผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และผู้ที่ให้ข้อมูลการวิจัยทุกท่านที่ได้ให้การสนับสนุนในการเก็บข้อมูลอย่างดียิ่ง รวมถึงน้ำใจที่ได้อนุเคราะห์แก่ทีมนักวิจัยที่ลงพื้นที่เก็บข้อมูล

ท้ายสุดนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ และขอมอบความสำเร็จทั้งหมดจากการทำงานวิจัยในครั้งนี้แด่สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งสนับสนุนกระบวนการทำงานจนประสบผลสำเร็จด้วยความสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

กมลฉัตร กลอมอิ่ม. (2560). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วย การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการสะเต็มศึกษากับการจัดการเรียนรูแบบปกติสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.

พระมหาคชา ปราณีตพลกรัง. (2560). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยเรื่องชนิดของคำ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดดาวคะนองระหว่างวิธีสอนแบบซิปปา (CIPPA MODEL) กับวิธีสอนแบบปกติ.

จิรัชญา ทิขัตติ. (2550). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบทางการเรียน วิชาภาษาไทยที่ได้รับการสอนแบบร่วมมือแบบ เอส ทีเอ ดี (STAD) และการสอนแบบ ปกติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี.

ดร.นงนุช โรจนเลิศ. (2557). การวิจัยเรื่องการศึกษาแหล่งการเรียนรู้และทักษะทางสังคมของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นิศารัตน์ แสงรี. (2559). การเปรียบเทียบผลการประเมินมาตรฐานการศึกษาตามเกณฑ์ของสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาระหว่างโรงเรียนพระราชทานกับโรงเรียนไม่ได้รับรางวัพระราชทาน.

มัทนิญา แซ่ฉั่ว. (2558). การเปรียบเทียบรูปแบบการดำเนินธุรกิจระหว่างการจ้างพนักงานประจำ หรือว่าจ้างผู้รับจ้างช่วง (Outsourcing) ในส่วนงานของงานปฏิบัติการด้านพิธีการศุลกากร.

ดร.มาเรียม นิลพันธ. (2557). การวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาครูภาษาอังกฤษของสถาบัน ภาษาอังกฤษตาม โครงการความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กับมูลนิธิเทมาเส็ก และSEAMEO RELC ประเทศสิงคโปร์.

สุณิสา เกียวกุล. (2559). การเปรียบเทียบการบริหารการศึกษาประเทศไทยและประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

Gredler, M. E. (1997). Learning and instruction: Theory into practice (3rded.). New Jersey: Prentice-Hall.

ทัศนคติของประชาชนทั่วไปที่มีต่อกลุ่มคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะ

The Attitude of the general public towards the homeless group in the public space.

ศุภกานต์ พิคิ้ว[1*], อรนุชาวรรณ ดวงใจ[1] และ พรรธิดา แสงใจดี[1]

Supakan Phikhiw[1*], Oranuchawan Duangjai[1] and Phanthida Saengchaidi[1]

บทคัดย่อ

การศึกษาทัศนคติของประชาชนทั่วไปที่มีต่อกลุ่มคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะ เป็นการสัมภาษณ์ผ่านโปรแกรมGoogle From จากประชาชนทั่วไปที่ใช้สื่อออนไลน์ในการตอบคำถาม วิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดแบบสัมภาษณ์จากโปรแกรม Google From ด้วยการเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำผลที่ได้จากประชาชนมานำเสนอด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนทั่วไปให้ความสนใจกลุ่มคนไร้ที่พึ่งว่าเป็นคนที่ไม่มีญาติ ใช้พื้นที่สาธารณะเป็นที่อยู่อาศัย ประชาชนมีความคิดเห็นในเรื่องของการช่วยเหลือที่กลุ่มคนไร้ที่พึ่งควรจะได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานหรือสถานคุ้มครองที่เกี่ยวข้อง ในส่วนของการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้นพบว่าประชาชนมีการรับรู้เกี่ยวกับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งน้อยมาก เนื่องจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข่าวสารน้อย ทำให้ประชาชนส่วนมากไม่มีการรับรู้หรือความเข้าใจเกี่ยวกับสถานคุ้มครอง โดยประชาชนให้ข้อเสนอแนะมาเป็นแนวทางในการจัดการการดูแลช่วยเหลือแก่คนไร้ที่พึ่งไปยังภาครัฐในอนาคต ซึ่งประชาชนทั่วไปต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้การช่วยเหลือและดูแลคนไร้ที่พึ่งอย่างจริงจังและเป็นแบบแผนเพื่อจะทำให้กลุ่มคนไร้ที่พึ่งนี้มีชีวิตที่ดีขึ้น ได้รับการช่วยเหลือที่แท้จริงและต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเป็นตัวขับเคลื่อนของการพัฒนาในเรื่องของนโยบายและเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนไร้ที่พึ่งในอนาคต

คำสำคัญ : ทัศนคติ ประชาชน กลุ่มคนไร้ที่พึ่ง

[1] ....ไทย

[1] ....English

* Corresponding author; e-mail address: ....

Abstract

A study of public attitudes towards homeless groups in public spaces is an interviewwhich conducted through Google Form program answered by the general public who use online media to answer questions. Data analyzed from the interview transcript from the Google Form program with content analysis techniques and the results from the public were presented by descriptive method. The result shows that general public has interest in the defenseless group as people without relatives and people who public space as a residence. The public has an opinion on the help that these homeless should be assisted or received by the relevant protection agency or facility. As for the perceptions and understanding of the people towards the relevant agencies, it was found that the public had very little knowledge of the Homeless Protection Center because the shelter of the homeless produce less information for outsider so most people are unrecognized or having less understanding of protection centers. The public has given suggestions as a guideline for the management of care and assistance for the homeless to the government in the future that government agencies should seriously and formally help and care for the homeless in order to make this homeless group live a better life and receive literal help. Moreover, the public requires government agencies to be the drivers of policy development and to benefit the homeless in the future.

Keywords: attitudes, public, homeless group

คำนำ

ในอดีตสถาบันครอบครัวของคนไทยเป็นสถาบันครอบครัวขนาดใหญ่มีการอยู่ร่วมกันหลายคน ซึ่งในปัจจุบันสถาบันครอบครัวของคนไทยนั้นมีขนาดเล็กลง มีความสัมพันธ์ในครอบครัวน้อยและเปราะบาง เกิดปัญหาการหย่าร้างสูงขึ้น ปัญหาเศรษฐกิจส่งผลกระทบให้ครอบครัวเกิดความยากจน มีหนี้สินมากขึ้นทำให้ต้องไปประกอบอาชีพไกลจากภูมิลำเนาเดิม ประชาชนต้องเปลี่ยนวิถีการใช้ชีวิตเพื่อให้ตนเองและครอบครัวอยู่รอด ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวขาดพลังในการดูแล สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้พิการทางจิต ซึ่งไม่สามารถจะเป็นกำลังการผลิตของครอบครัวและเป็นภาระของครอบครัว จนกลายเป็นคนที่ถูกทอดทิ้งจนกลายมาเป็นคนไร้ที่พึ่งซึ่งจะใช้พื้นที่สาธารณะในการอยู่อาศัย และส่งผลไปยังประชาชนที่ใช้พื้นที่สาธารณะในการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ส่งผลก่อให้เกิดทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่ง หนึ่งที่เป็นผลมาจากประสบการณ์ หรือสิ่งแวดล้อม ความรู้สึกและความคิดดังกล่าวเป็นไปในทางชอบ หรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยอันมีแนวโน้มที่จะให้บุคคลแสดงปฏิกิริยา และการกระทำต่อสิ่งนั้นๆ ทั้งในทางสนับสนุนหรือต่อต้านของประชาชนรวมทั้งกลุ่มคนไร้ที่พึ่งที่ใช้พื้นที่สาธารณะในการอยู่อาศัย(เชิดศักดิ์ โฆวาสิทธิ์, 2536:20)กลุ่มคนไร้ที่พึ่งไม่ได้นอนในที่สาธารณะเพื่อจ้องจะลักขโมย ชิงทรัพย์ ก่ออาชญากรรม แต่เพราะเขาถูกผลักจากหลายปัจจัยซ้อนทับ

โดยแทบทุกคนต่างไม่มีญาติพี่น้องให้พึ่งพาและใช้เวลานานกว่าจะยอมรับการใช้ชีวิตเป็นคนไร้บ้าน(บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2545)กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในเรื่องของการสร้างระบบสวัสดิการของประเทศมีหน้าที่หลักในการคิดค้นส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนจัดสวัสดิการทางสังคมให้บริการแก่พลเมืองของประเทศ มีการช่วยเหลือ คุ้มครอง ให้สวัสดิการ เป็นต้น (พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง,2557)

การศึกษาครั้งนี้ มีแนวความคิดที่จะทราบถึงทัศนคติที่ประชาชนมีต่อกลุ่มคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะ โดยต้องการที่จะรับรู้ความเข้าใจที่ประชาชนมีต่อสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง อีกทั้งยังนำข้อเสนอแนะที่ประชาชนมีต่อกลุ่มคนไร้ที่พึ่งมาเป็นแนวทางในการการแก้ไขการคุ้มครองดูแลระหว่างคนไร้ที่พึ่งและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

วิธีการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดนิยามเชิงสำรวจทัศนคติของประชาชนทั่วไปที่มีต่อกลุ่มคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะ คือ คนที่อยู่ในภาวะไร้ที่พึ่งในขณะที่ทำการสำรวจในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลแบบออนไลน์ โดยใช้การสัมภาษณ์จากโปรแกรม Google From ตามการศึกษาทัศนคติของประชาชนทั่วไปที่มีต่อกลุ่มคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะที่ได้วางแผนไว้และดำเนินการตามลำดับ สำหรับเครื่องมือที่มีความเหมาะสมในการนำมาใช้ศึกษาการวิจัยแบบการวิเคราะห์สาระของเอกสาร (content analysis) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแนวทางหนึ่ง โดยการศึกษาและค้นคว้าจากช่องทางและกระทู้ในแหล่งสื่อสังคมออนไลน์ หรือข้อมูลที่ได้มาจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการสร้างพื้นฐานขององค์ความรู้อย่างบูรณการในทางวิชาการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ(qualitative research) เป็นอีกแนวทางหนึ่งคือแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์แบบออนไลน์ โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือ การสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้เครื่องมือวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) โดยการสัมภาษณ์ผ่านโปรแกรม Google From จากประชาชนทั่วไปที่ใช้สื่อออนไลน์ในการตอบคำถาม ซึ่งการวิจัยนี้เริ่มทำการเก็บข้อมูลเดือนเมษายน พ.ศ. 2563 ผู้ศึกษาได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยแบ่งตามรายด้านของทัศนคติของประชาชนทั่วไปที่มีต่อกลุ่มคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะ

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f) และจำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n) ในด้านของทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะ (N = 34)

หมวดหมู่ (Categories)	ประเภท (Themes)	จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f)	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n)
นิยามคำว่าคนไร้ที่พึ่ง	คนไม่มีญาติพี่น้อง	35	18
	คนไร้บ้าน	20	13
	คนเร่ร่อน	10	2
	คนชายขอบ	1	1

จากตารางที่ 1 ประชาชนส่วนใหญ่ในด้านของทัศนคติที่มีต่อคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะ นิยามคำว่าคนไร้ที่พึ่ง มองว่า คนไร้ที่พึ่ง คือ คนไม่มีญาติพี่น้อง (f=35, n=18) และมองว่าคนที่ไร้พึ่ง คือ คนไร้บ้าน (f=20, n=13)มีเพียง 1 คน ที่มองว่าคนไร้ที่พึ่ง คือ คนชายขอบ (f=1, n=1) ตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลดังนี้ "คนไร้ที่พึ่ง คือ ไม่มีญาติพี่น้อง เพราะญาติพี่น้องเสียชีวิตหรือไม่ได้มีการติดต่อ"

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f) และจำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n) ในด้านของทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะ (N = 34)

หมวดหมู่ (Categories)	ประเภท (Themes)	จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f)	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n)
สถานที่ที่พบเห็นคนไร้ที่พึ่ง	ไม่เคยพบ	2	2
	สะพานลอย	11	9
	ข้างถนน	10	8
	หน้าร้านสะดวกซื้อ	3	2
	ป้ายรถเมล์	9	4
	วัด	2	2
	สนามหลวง	3	3
	สถานีหัวลำโพง	3	2
	พื้นที่สาธารณะ	12	2

จากตารางที่ 2 สถานที่ที่พบเห็นคนไร้ที่พึ่งซึ่งประชาชนส่วนใหญ่พบเห็นคนไร้ที่พึ่งว่าพบได้ที่สะพานลอย (f=11, n=9) และมองว่าสถานที่ที่พบเห็นคนไร้ที่พึ่งพบได้ที่ข้างถนน (f=10, n=8) มีเพียง 2 คน ที่มองว่าสถานที่ที่พบเห็นคนไร้ที่พึ่งพบได้ได้ที่วัด และไม่เคยพบ (f=2, n=2) ตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลดังนี้ "สถานที่ที่พบเห็นคนไร้ที่พึ่งได้มากที่สุดคือ สะพานลอย เพราะ คนไร้ที่พึ่งอาจจะไม่มีที่อยู่อาศัยหรือที่หลบแดดหลบฝน"

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f) และจำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n) ในด้านของทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะ (N = 34)

หมวดหมู่ (Categories)	ประเภท (Themes)	จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f)	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n)
การให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง	ด้านอาหาร	5	1
	ด้านที่พักอาศัย	19	14
	ด้านการเงิน	6	2
	ด้านการงาน	16	5
	ด้านยารักษาโรค	5	1
	หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	5	4

จากตารางที่ 3 การให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งประชาชนส่วนใหญ่จะให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งในด้านที่พักอาศัย (f=19, n=16) และให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งในด้านการงาน (f=16, n=5) มีเพียง 1 คน ที่ให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งในด้านอาหาร และด้านยารักษาโรค (f=5, n=1) ตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลดังนี้ "การให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งในด้านที่พักอาศัยมากที่สุด เพราะ ที่อยู่อาศัยเป็นสิ่งสำคัญในการใช้ชีวิต"

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f) และจำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n) ในด้านการรับรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะ (N = 34)

หมวดหมู่ (Categories)	ประเภท (Themes)	จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f)	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n)
การรับรู้เกี่ยวกับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง	ทราบ	14	14
	ไม่ทราบ	19	18
	ไม่ทราบแน่ชัด	2	2

จากตารางที่ 4 ประชาชนส่วนใหญ่ในด้านการรับรู้ ความเข้าใจที่มีต่อคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง (f=19, n=18) และมีจำนวนประชาชนที่ทราบ (f=14, n=14) มีเพียง 2 คนที่การรับรู้เกี่ยวกับสถานคุ้มครองนั้นไม่ทราบแน่ชัด (f=2, n=2) ตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ "ไม่มีนะคะ ไม่ค่อยได้ยินเท่าไหร่ เพราะถ้ามีสถานคุ้มครองนี้ คนก็คงไม่นอนตาม ฟุตบาทหรือตามใต้สะพาน"

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f) และจำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n) ในด้านการรับรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะ (N = 34)

หมวดหมู่ (Categories)	**ประเภท (Themes)**	**จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f)**	**จำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n)**
การแก้ไขปัญหาคนไร้ที่พึ่งของสถานคุ้มครอง	แก้ไขได้	20	19
	แก้ไขได้ในบางส่วน	8	8
	แก้ไขไม่ได้	14	7

จากตารางที่ 5 ประชาชนส่วนใหญ่มองในด้านการแก้ไขปัญหาคนไร้ที่พึ่งของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งว่า การมีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสามารถแก้ไขได้ (f=20, n=19) และมองว่าการมีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสามารถแก้ไขไม่ได้ (f=14, n=7) มีเพียง 8 คนที่มองว่าการมีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสามารถแก้ไขได้ในบางส่วน (f=8, n=8) ตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ " สามารถแก้ปัญหาได้จริง เพราะสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเหล่านั้นได้มีที่อยู่อาศัย"

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f) และจำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n) ในด้านการรับรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะ (N = 34)

หมวดหมู่ (Categories)	**ประเภท (Themes)**	**จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f)**	**จำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n)**
ความเพียงพอของสถานคุ้มครอง	ไม่เพียงพอ	24	24
	เพียงพอ	3	3
	ควรเพิ่มจำนวน	2	2

จากตารางที่ 6 มองว่าสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งมีเพียงพอ (f=3, n=3) มีเพียง 2 คนที่มองว่าควรเพิ่มจำนวนสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง (f=2, n=2) ตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ "ไม่เพียงพอต่อจำนวน เนื่องจากคนไร้ที่พึ่งมีจำนวนมากไม่สามารถดูแลได้ทุกคนในเบื้องต้นคิดว่าองค์กรส่วนท้องถิ่นควรมีส่วนช่วยเหลือในการตรวจตราและให้ความช่วยเหลือก่อนที่จะถึงสถานคุ้มครอง"

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาทัศนคติของประชาชนทั่วไปที่มีต่อกลุ่มคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ทัศนคติที่มีต่อคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะ โดยนิยามคำว่าคนไร้ที่พึ่ง คือ คนที่ไม่มีญาติพี่น้องไม่มีครอบครัวอยู่ตัวคนเดียวโดยที่ไม่มีคนดูแลสาเหตุเกิดจากการที่กลุ่มคนเหล่านี้มีปัญหาทางด้านครอบครัวที่ไม่สามารถอยู่ที่บ้านได้ อาจจะด้วยสาเหตุมีฐานะยากจนหรือปัญหาบางอย่างจึงถูกผลักดันออกมาเร่ร่อนนอกบ้านด้วยการที่คนไร้ที่พึ่งใช้ชีวิตคนเดียวตามลำพังประชาชนส่วนใหญ่มักจะพบเห็นคนไร้ที่พึ่งตามสะพานลอยสาเหตุที่พบได้บ่อยเนื่องมาจากสะพานลอย

สามารถเป็นที่หลับนอนได้ เป็นที่ที่ไม่รบกวน และเดือดร้อนผู้อื่น เช่นบริเวณใต้สะพานจะมีมุมหรือพื้นที่ว่างที่สามารถเข้าไปพักพิงหรือหลับนอนได้อีกทั้งยังบังแดดและบังฝนได้ในระดับหนึ่ง จึงทำให้พวกเขาใช้พื้นที่ตรงนี้เป็นที่พักพิงชั่วคราวประชาชนส่วนใหญ่มีความต้องการให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งในเรื่องของที่พักอาศัย ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญจะได้มีที่อยู่อาศัยที่เป็นหลักแหล่งในการดำรงชีวิตเพื่อที่จะได้ไม่ต้องย้ายที่พักไปมาหรืออยู่ตามพื้นที่สาธารณะประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่ามีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเพราะเป็นสถานที่ที่มักไม่มีการประชาสัมพันธ์ หรือมีบทบาทน้อยจึงเป็นสาเหตุให้ประชาชนไม่มีการรับรู้ประชาชนส่วนใหญ่มองในด้านการแก้ไขปัญหาคนไร้ที่พึ่งของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งว่า การมีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสามารถแก้ไขกลุ่มคนไร้ที่พึ่งที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่สาธารณะได้เนื่องจากว่า ประชาชนมีความเชื่อว่าสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเป็นสถานที่ที่ช่วยเหลือให้คนที่อยู่ในสถานคุ้มครองได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและเชื่อว่าบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานคุ้มครองจะให้ความรู้ อาชีพ และการใช้ชีวิตโดยการเอาตัวรอดจากสังคมได้เป็นอย่างดีประชาชนส่วนใหญ่มองว่าการที่ประเทศไทยมีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งอยู่ในปัจจุบัน ยังคงไม่เพียงพอต่อการดูแลคนไร้ที่พึ่งตามพื้นที่สาธารณะ ซึ่งประชาชนทั่วไปให้เหตุผลไปทางเดียวกันว่า หากสถานคุ้มครองมีเพียงพอต่อการรองรับกลุ่มคนไร้ที่พึ่งที่อยู่ตามบริเวณพื้นที่สาธารณะปัญหาเรื่องคนไร้ที่พึ่งในประเทศไทยลดลง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะผู้บริหารและคณาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และขอขอบคุณพระคุณผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และผู้ให้ข้อมูลการวิจัยทุกท่านที่ได้ให้การสนับสนุนในการเก็บข้อมูลอย่างดียิ่ง รวมถึงน้ำใจที่ได้อนุเคราะห์แก่ทีมผู้วิจัยให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

ท้ายสุดนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ และขอมอบความสำเร็จทั้งหมดจากการทำงานวิจัยในครั้งนี้แด่ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (การบริหารรัฐกิจ) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ซึ่งสนับสนุนกระบวนการทำงานประสบความสำเร็จด้วยความสมบูรณ์

บรรณานุกรม

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ.**คนไร้ที่พึ่ง**. [ข้อมูลออนไลน์] แหล่งข้อมูล : http://61.19.50.68/ สืบค้นวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2563

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.(2559).**รายงานการถอดบทเรียนการดำเนินงานมาตรฐานการจัดบริการคนไร้ที่พึ่ง ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง**.พิมพ์ครั้งที่1.กรุงเทพมหานคร:ร้านเจพริ้นท์.

กองคุ้มครองและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตส่วนมาตรฐานการจัดสวัสดิการบริการสวัสดิการสังคม.(2558). **รายงานเรื่องมาตรฐานการจัดบริการกลุ่มเป้าหมายในสถานคุ้มครอง**.กรุงเทพมหานคร: บริษัทบพิธการพิมพ์ จำกัด.

กิตติพัฒน์นนทปัทมะดุลย. (2546). **การวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการสังคม: แนวคิดและวิจัย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กิติพัฒน์นนทปัทมะดุลย์.(2553).**ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์.**พิมพ์ครั้งที่5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ณชพัฒน์ อัศวรัชชนันท์.(2554).**ทัศนคติและพฤติกรรมของคนไร้ที่พึ่ง**. สืบวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2563 มาจากhttp://www.rpu.ac.th

ดร.โสภณ พรโชคชัย. (2562).**คนเร่ร่อนในสังคมไทย แก้อย่างไร.**มาจาก https://www.area.co.th สืบค้นเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2563

ไทยรัฐทีวี. (2557, 5 กุมภาพันธ์ 2563). **คนไร้บ้านที่มาจากการตกค้างของวิกฤตการณ์การเมืองไทยและได้รับผลกระทบทางการเมือง Retrieved from**. มาจาก www.thairat.co.th./Content/pol

นภัสภรณ์ ใจทา.(2558) .**ความต้องการของคนไร้บ้านในศูนย์สุวิทย์ วัดหนู**.(ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2563. จาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th

บุญเลิศ วิเศษปรีชา.(2546). **วิถีชีวิตคนไร้บ้าน: หลากหลาย ณ ชายขอบของเมือง**.วารสารปาริชาต, 15: 43-73.

บุญเลิศ วิเศษปรีชา.(2552). **โลกของคนไร้บ้าน (พิมพ์ครั้งที่ 2)**. กรุงเทพฯ:ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).

บุศรา เข็มทอง (2557).**การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง**.สืบค้น6กุมภาพันธ์ 2563.จากhttps://cdc.parliament.go.thพงศธร สรรคพงษ์. (2560).**คนไร้บ้านที่ทอดทิ้งครอบครัว ศึกษาเฉพาะกรณีคนไร้บ้านในพื้นที่เขตเทศบาลนครพิษณุโลก**. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2563

รัชนี สุดจิตร์.(2552).**แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริการด้านสวัสดิการสังคมของหน่วยงานในสังกัด.** สืบค้นเมื่อ6 กุมภาพันธ์ 2563 จาก http://www.mfa.go.th

ราชกิจจานุเบกษา. (2559) .**พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.2557**. สืบค้น 6 กุมภาพันธ์ 2563 จาก http://www.ratchakitcha.soc.go.th

วฐิกรณ์ จุลกะเศียน .(2561).**ปัจจัยของการกลับเข้าสู่การเป็นขอทานซ้ำของผู้รับการสงเคราะห์ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จังหวัดนนทบุรี.**สืบค้นเมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2563. มาจาก http://www.homelessnonthaburi.com

วสันต์ ณ ถลาง. 2549. **สาเหตุของการกลับมาเป็นคนเร่ร่อน ขอทานในสถานแรกรับคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่**. เชียงใหม่: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

สมาคมสร้างสรรค์กิจกรรมอิสรชน. (ม.ป.ป.). **เอกสารสำรวจผู้ใช้ชีวิตในที่สาธารณะกรุงเทพฯ**. นิยาม “บ้าน”“การไร้บ้าน” และ “คนไร้บ้าน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://humanset.org/index.

สำนักคุ้มครองสวัสดิภาพชุมชน. (2551). **คนเร่ร่อน ไร้บ้าน. (ออนไลน์)**. เข้าถึงได้ จาก: http://61.19.50.61/dsdw2011.วันที่เข้าถึง 6 กุมภาพันธ์ 2563.

สุดารัตน์ แก้วกำเหนิด. (2559). **ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองคนเร่ร่อน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.2557**. มาจาก http://dspace.spu.ac.th/handle/123456789/5306

สุทิน อ้อนอุบล.(2541).**ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการบริการสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตชนบท จังหวัดชัยภูมิ**.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต(สาขาสังคมวิทยาการพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อรพินทร์ พิทักษ์มหาเกตุ. (2552). “**เรื่องของคนไร้บ้านในโลกกลมๆใบนี้**”. ใน "ครอบครัวไทย" ใน สถานการณ์การเปลี่ยนผ่านทางสังคมและประชากรประชากรและสังคม.

ชาย โพธิสิตา และสุชาดา ทวีสิทธิ์.บรรณาธิการ. นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.

อัจฉรา รักยุติธรรม. 2559. **คนไร้บ้าน การเดินทางสู่ความโดดเดี่ยว**. กรุงเทพ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2559

อัจฉรา รักยุติธรรม. (2560). **คนไร้บ้าน การเดินทางสู่ความโดดเดี่ยว.**สำนักงาน กองทุน สนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ (สส ส.).กรุงเทพมหานคร

อุชุกร เหมือนเดช (2552) **ได้ศึกษาเรื่อง ความต้องการในการได้รับสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล จังหวัดสมุทรปราการ**.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต (สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา), มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

อัตลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น: กรณีศึกษามาลัยไม้ไผ่ของกลุ่มอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรม ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

Local Wisdom Identity: A Case Study of Bamboo Garland of Conserve Arts and Crafts in GoodwaSubdistric, KuchinaraiDisric, Kalasin Province

สุชานาถ สิงหาปัด[1*] และ สายหยุด ภูปุย[1]

Suchanart Singhapat[1*] and Saiyut Phupuy[2]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการทำผลิตภัณฑ์ “มาลัยไม้ไผ่”ในท้องที่ตำบลกุดหว้าอำเภอกุฉินารายณ์จังหวัดกาฬสินธุ์เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงจำนวน 30 คนเครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างแบบบันทึกการทำกิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพผลการวิจัยพบว่า “มาลัยไม้ไผ่”เป็นชื่อเรียกสิ่งประดิษฐ์ที่ทำด้วยไม้ไผ่ผ่าเป็นซี่เล็ก10ซี่แล้วประกอบเข้าด้วยกันโดยการสลับเป็นฟันปลาออกมาเป็น “รูปทรงดอกไม้”และประดิษฐ์คิดค้นสร้างสรรค์ลวดลายเพิ่มเติมจากเดิมที่หลากหลายเพื่อเป็นเครื่องประดับต่างๆเช่นมาลัยไม้ไผ่เข็มกลัดสำหรับประดับเสื้อผ้า, ต่างหู,ปิ่นปักผมและของประดับบ้านเช่นม่านมู่ลี่มาลัยไม้ไผ่โคมไฟมาลัยไม้ไผ่และของที่ระลึกเป็นต้นจนทำให้เกิดมูลค่าในการซื้อขายสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนในการทำสิ่งประดิษฐ์เหล่านี้มีบุคลากรที่ชำนาญสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้อื่นได้ซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้ยังมีอัตลักษณ์ด้วยการเรียนรู้ตามศตวรรษที่ 21 คือเรียนรู้ตลอดชีวิตมีทักษะในการประกอบอาชีพมีทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) มีทักษะด้านความร่วมมือการทำงานเป็นทีมและภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) มีทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) ครูภูมิปัญญานับได้ว่าเป็นนักเรียนรู้ตลอดชีวิตเปิดรับการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆไม่ปิดกั้นตนเองเป็นผู้มีจิตอาสาจิตบริการมีความตั้งใจจริงสุขุมเยือกเย็นพร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สนใจได้เรียนรู้เป็นผู้เรียนรู้จากการกระทำจริง (Active Learning) มีการฝึกฝนด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ (Self-directed Learning)มีคุณลักษณะของความเป็นครูอัตลักษณ์นี้ที่คนรุ่นใหม่ควรจะศึกษาเรียนรู้เป็นแบบอย่างที่ดีในการนำไปประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ:

[1] คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 46230

[1] Instructor in faculty of Liberal of arts Kalasin University, Kalasin Province 46230

[1] คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ 46230

[2] Instructors in Faculty of Education and Educational Innovation, Kalasin Province 46230

* Corresponding author; e-mail address: suchanart.bo@ksu.ac.th

Abstract

This research has the objective To study the identity of local wisdom and product making "Bamboo garlands" in GoodwaSubdistrictKuchinarai District Kalasin Province Choose from a specific audience of 30 people. Semi-structured interview form Activity record form Quantitative and qualitative data analysis The research results were found that “Bamboo garland” is the name for an artifact made of bamboo, cut into 10 small teeth and then assembled by swapping them into zigzag. "Flower shape" and invented a variety of original designs for accessories such as bamboo garlands, brooches for clothing, earrings, hairpins and home decorations such as curtains, blinds, bamboo garlands. Bamboo garland lamp and souvenirs, etc. Until creating value in trading and generating income for people in the community In making these inventions there are skilled personnel who can pass their knowledge to others. These wisdom also have identity through 21st century learning ie lifelong learning. Have professional skills Have creativity and innovation skills, cooperation skills Teamwork and Leadership (Collaboration, Teamwork and Leadership) Career and Learning Skills Wisdom teacher is regarded as a student who knows all his life. Be open to learning new things Do not block yourself Being a service-minded person with real intentions Calm Ready to pass knowledge to those who are interested in learning A person who learns from real action (Active Learning) with self-training until proficiency (Self-directed Learning)Has a feature of being a teacher, this identity that the new generation should learn, is a good example to lead a career and a living in today's society.

Keywords:

บทนำ

จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์จังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน จากหลักฐานทางโบราณคดีบ่งบอกว่าเคยเป็นที่อยู่อาศัยของชนเผ่าละว้า มีความเจริญทางอารยธรรมกว่า 1600 ปี มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์หลายยุค มีองค์พระธาตุยาคูที่สร้างขึ้นในสมัยทวารวดี ปัจจุบันตั้งอยู่ที่อำเภอกมลาไสย มีแหล่งขุดค้นกระดูกไดโนเสาร์ที่พบจำนวนกระดูกไดโนเสาร์มากที่สุดของประเทศอยู่ที่อำเภอสหัสขันธ์ (วิถีไทย วิถีถิ่น เที่ยวเช็คอินถิ่นไดโนเสาร์,2561) นอกจากนั้นยังมีสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ อีกมากมายเช่น สะพานเทพสุดา วัดวังคำ วัดภูค่าว วัดภูสิงห์ เขื่อนลำปาว มีผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักคือผ้าไหมแพรวา โดยในจังหวัดกาฬสินธุ์นั้นมีกลุ่มชนเผ่าผู้ไทย ที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่แคว้นสิบสองจุไท ประเทศเวียดนาม ต่อมาได้มีการเคลื่อนย้ายเข้าสู่ประเทศลาว และเข้าสู่ประเทศไทยตามลำดับโดยอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยครั้งแรกในสมัยของพระเจ้ากรุงธนบุรี และอพยพครั้งที่สองในสมัยของเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทร์ ในภาคอีสานส่วยใหญ่มีชาวผู้ไทยอาศัยอยู่ที่ร้อยเอ็ด นครพนม มุกดาหาร สกลนคร และจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งในจังหวัด

กาฬสินธุ์ได้กระจายอยู่หลายอำเภอได้แก่ อำเภอสามชัย อำเภอคำม่วง อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอเขาวง อำเภอห้วยผึ้ง อำเภอสมเด็จ (ร้อยภาพเล่าเรื่องเมืองกาฬสินธุ์,2562)

ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นชนเผ่าผู้ไทยที่มีกลุ่มอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมที่เรียกว่า กลุ่มอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมการทำผลิตภัณฑ์ “มาลัยไม้ไผ่” จัดตั้งขึ้นโดยการรวมตัวกันจำนวน6 หมู่บ้าน มีสมาชิกรวมกันจำนวน30 คน ในตำบลกุดหว้ามีป่าชุมชนเรียกว่าป่าขี้หมาจอก มีไม้ไผ่เกิดขึ้นตามธรรมชาติอย่างมากมายและในจำนวนไม้ไผ่เหล่านั้นมีไผ่ซึ่งเรียกว่า “ไผ่ไร่” คนในพื้นถิ่นตำบลกุดหว้าเป็นชนเผ่าผู้ไทยที่มีความชำนาญในการนำไม้ไผ่ มาทำเครื่องใช้ไม้สอยในครัวเรือน เช่น การจักสานทำกระติบข้าว ตะกร้า มวยนึ่งข้าว สุ่มไก่ กระหย่อง ข้องใส่ปลา เป็นต้น แต่งานด้านจักสานที่สะท้อนภูมิปัญญาอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ “มาลัยไม้ไผ่” คำว่า “มาลัยไม้ไผ่” เป็นชื่อเรียกสิ่งประดิษฐ์ด้วยไม้ไผ่ทำเป็น “รูปทรงดอกไม้” เป็นสิ่งประดิษฐ์หลากหลายลักษณะจากไม้ไผ่ เช่น เข็มกลัด ปิ่นปักผม ต่างหู ของที่ระลึก ของตกแต่งบ้าน เป็นต้น ทำให้เกิดความสนใจในหมู่ประชาชนทั่วไปเกิดมูลค่าในการซื้อขายกันขึ้น ซึ่งสิ่งประดิษฐ์เหล่านี้พัฒนามาจากการทำ “มาลัยแขวนปัจจัย” นำไปถวายพระเป็นเครื่องอุทิศไปหาญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้วจะนิยมทำกันในงานประเพณีบุญข้าวสาก บุญข้าวประดับดิน ซึ่งเป็นประเพณีที่ทำสืบทอดต่อ ๆ กันมาจากบรรพบุรุษของชุมชนตำบลกุดหว้าและได้กำหนดให้ “บุญข้าวประดับดิน บุญข้าวสาก” คือฮีต12 คอง 14 ที่จัดขึ้นในวันแรม 13-14 ค่ำ เดือน 9 และ วันขึ้น 14-15 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี เป็นงาน“ประเพณีบุญพวงมาลัย” ของชุมชนกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อทำนุบำรุงประเพณีอันดีงามและส่งเสริมการใช้ “มาลัยไม้ไผ่” เป็นที่แขวนปัจจัยทำบุญถวายพระ เป็นการสืบสานประเพณีที่สอบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ การทำผลิตภัณฑ์ “มาลัยไม้ไผ่” มีบุคลากรที่ชำนาญในการทำซึ่งอยู่ในฐานะ “ครูภูมิปัญญา” โดยภูมิปัญญากลุ่มนี้ได้รวมกลุ่มกันทำ “มาลัยไม้ไผ่” และจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาชื่อกลุ่ม“อนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมมาลัยไม้ไผ่” เกิดขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2526 มีนายกฤษชัย แย้มไสย เป็นประธานกลุ่ม ปี พ.ศ. 2545 เปลี่ยนประธานใหม่เป็น นายทองเส็ง กาฬหว้า และเริ่มจัดประกวด “มาลัยไม้ไผ่” โดยเรียกว่า “พวงมาลับไม้ไผ่วิจิตรศิลป์” และมีการจัดประกวดทุกๆปี สืบเนื่องกันมาและในปี พ.ศ. 2551 ได้เปลี่ยนประธานกลุ่มเป็นนายชูมา แสงชมพู และปัจจุบัน นายนารี ศรีกำพล เป็นประธานกลุ่ม วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม เพื่อสืบทอดศิลปหัตถกรรมภูมิปัญญาชาวบ้านให้เป็นมรดกสู่บุตรหลาน เสริมสร้างเครือข่ายทางวัฒนธรรมในการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่ ฟื้นฟูด้านวัฒนธรรมชุมชน ปลูกฝังความรักและความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ฟื้นฟูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา โดยใช้มาลัยไม้ไผ่เป็นสื่อและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (กลุ่มอนุรักศิลปหัตถกรรมมาลัยไม้ไผ่ เทศบาลตำบลกุดหว้า, 2559)

คณะผู้วิจัย จึงเห็นความจำเป็นที่จะศึกษาอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์ “มาลัยไม้ไผ่”ในท้องที่ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนที่จะเป็น ครูภูมิปัญญาในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจะต้องอาศัยภูมิปัญญาเหล่านี้ในการถ่ายทอดองค์ความรู้จำเป็นจะต้องได้ “ครูภูมิปัญญา”ที่มีอัตลักษณ์ที่พึงประสงค์สามารถเป็นครูถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนรุ่นใหม่ได้เรียนรู้และเป็นแบบอย่างได้ ซึ่งสอดรับกับนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551,น., 4-5) มีสาระสำคัญคือ นำภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาของชาติโดยเลือกสรรสาระและกระบวนการเรียนรู้ เข้าสู่ระบบการศึกษาทั้งการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ยกย่องและเชิดชูเกียรติ

“ครูภูมิปัญญา”และสนับสนุนให้มีบทบาทเสริมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระบบ รวมทั้งให้เป็นแบบอย่างและชี้นำด้านวิถีคิด วิธีการเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตที่ได้ผ่านการทดลองจากประสบการณ์มามาก ภูมิปัญญาไทยจะได้รับการฟื้นฟูและนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม โดยถือเป็นส่วนสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษาของคนในชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำผลิตภัณฑ์ “มาลัยไม้ไผ่” ในท้องที่ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาอัตลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำผลิตภัณฑ์ “มาลัยไม้ไผ่” ค้นหาอัตลักษณ์ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถนำไปพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์และการทำผลิตภัณฑ์มาลัยไม้ไผ่ในโรงเรียนได้

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความชำนาญในการทำผลิตภัณฑ์ “มาลัยไม้ไผ่” ในท้องที่ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 30 คนโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
2. แบบบันทึกการทำกิจกรรม
3. แบบสังเกตพฤติกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้

คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการทำผลิตภัณฑ์มาลัยไม้ไผ่จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกการสาธิตการทำผลิตภัณฑ์มาลัยไม้ไผ่ โดยการจัดสถานที่เพื่อสาธิตให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ถ่ายทอดความรู้ มีการศึกษาลักษณะการถ่ายทอดองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยว่ามีขั้นตอนและกระบวนการอย่างไรอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะเป็นอย่างไร โดยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยการขอนัดเวลาล่วงหน้า และไปสัมภาษณ์ในชุมชนตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้สัมภาษณ์จดบันทึกข้อมูลโดยละเอียดของผู้ถูกสัมภาษณ์ แล้วนำกลับมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา

2. จัดกิจกรรมให้ภูมิปัญญาเป็นเวทีถ่ายทอดความรู้ในการทำผลิตภัณฑ์ เพื่อสังเกต “มาลัยไม้ไผ่” ทำผลิตภัณฑ์มาลัยไม้ไผ่ ศึกษาพฤติกรรมเพื่อค้นหาอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การประเมินตามสภาพจริงโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตพฤติกรรม เมื่อได้ข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

มาลัยไม้ไผ่ เป็นงานหัตถกรรมของชาวผู้ไทยในหมู่บ้านกุดหว้า จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยทำขึ้นมาเพื่อใช้ประกอบในประเพณีบุญข้าวประดับดินซึ่งเป็นหนึ่งในประเพณีของคนอีสานที่มีสืบทอดกันมายาวนานซึ่งจัดขึ้นในวันแรม13-14 ค่ำ เดือนเก้าของทุกปี มาลัยไม้ไผ่เป็นงานหัตถกรรมทีมีขั้นตอนการทำอย่างประณีต โดยทำมาจากไม้ไผ่ไร่ที่ตัดทิ้งไว้ประมาณ 15 วัน จากน้ำนำมาตัดเป็นท่อน ให้เป็นซีก เหลาให้บาง ความกว้างและความยาวจะขึ้นอยู่กับการกำหนดขนาดดอกว่าจะทำดอกเล็กหรือดอกใหญ่ โดย 1 ดอกใช้ไม้ไผ่ที่เหลาแล้วจำนวน 6 ชิ้นนำมาหักสลับเป็นฟันปลา แบ่งระยะให้มีความสวยงามเท่า ๆ กัน กระบวนการถ่ายทอดของภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์ “มาลัยไม้ไผ่” เริ่มต้นจากความสนใจอยากทำได้ด้วยการไปนั่งสังเกตการทำผลิตภัณฑ์มาลัยไม้ไผ่จากรุ่นพี่ที่ทำเป็นอยู่ก่อนแล้วจนกระทั่งเกิดความรู้ความเข้าใจจากนั้นก็ลงมือฝึกฝนปฏิบัติด้วยตนเองและพัฒนาฝีมือในการทำอย่างต่อเนื่องโดยคิดสร้างสรรค์พัฒนาจากรูปแบบดั้งเดิมจนชำนาญและนำมาต่อยอดให้ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์มาลัยไม้ไผ่รูปแบบต่าง ๆ เช่น ต่างหู เข็มกลัด ได้อย่างสวยงามและประณีตด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจจนเกิดคุณค่าเป็นผลงานที่สามารถสร้างรายได้อย่างดีนอกเหนือจากอาชีพหลักจนถึงปัจจุบัน

ภาพไม่ขึ้น

ภาพประกอบ 1 ผลิตภัณฑ์จากมาลัยไม้ไผ่แบบดั้งเดิมใช้ประกอบในประเพณีบุญข้าวประดับดิน

ภาพไม่ขึ้น

ภาพประกอบ 2 การต่อยอดผลิตภัณฑ์มาลัยไม้ไผ่แบบใหม่

สำหรับอัตลักษณ์ของบุคคลที่จะเป็นครูภูมิปัญญาการทำผลิตภัณฑ์ “มาลัยไม้ไผ่” นั้น ต้องสั่งสมประสบการณ์และความชำนาญ ความตั้งใจมีอัตลักษณ์ของการเรียนรู้ตรงตามคุณลักษณะของศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีทักษะในการประกอบอาชีพ คือมีทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity and Innovation),ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) ซึ่งครูภูมิปัญญาเป็นนักเรียนรู้ตลอดชีวิต เปิดรับการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ไม่ปิดกั้นตนเอง เป็นผู้มีจิตอาสา จิตให้บริการ มีความตั้งใจจริง สุขุมเยือกเย็น พร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สนใจเรียนรู้ และเป็นผู้เรียนรู้จากการกระทำจริง (Active Learning) และมีการฝึกฝนด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ (Self-directed Learning) คุณลักษณะแบบนี้ที่คนรุ่นใหม่ควรจะศึกษาเรียนรู้เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างปกติสุข

การอภิปรายผล

ครูภูมิปัญญามีอัตลักษณ์เทียบได้กับนักเรียนรู้ตลอดชีวิต และยังรู้จักเปิดรับการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ไม่ปิดกั้นตนเอง เป็นผู้มีจิตอาสา จิตให้บริการ มีความตั้งใจจริง สุขุมเยือกเย็น พร้อมที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สนใจเรียนรู้ และเป็นผู้เรียนรู้จากการกระทำจริง (Active Learning) และมีการฝึกฝนด้วยตนเองจนเกิดความชำนาญ (Self-directed Learning) อัตลักษณ์แบบนี้ที่คนรุ่นใหม่ควรจะศึกษาเรียนรู้เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างปกติสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2557, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ครูภูมิปัญญา บทบาทและคุณค่าในระบบการศึกษา กรณีศึกษา จังหวัดเพชรบุรี.พบว่า บทบาทของครูภูมิปัญญาเป็นผู้ให้ความรู้แก่เยาวชนทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ชุมชน กิจกรรมในชุมชนเป็นการถ่ายทอดสะท้อนภูมิปัญญาและความเชื่อ ในขณะที่คุณค่าความรู้ของภูมิปัญญาต่างๆมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากขาดการสืบทอดอย่างต่อเนื่อง ภูมิปัญญาต่างๆยังไม่ได้บันทึกไว้อย่างเป็นระบบส่วนใหญ่รับเอาภูมิปัญญาภายนอกเข้ามาอย่างไม่สอดคล้องกับบริบทสภาพของชุมชน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนในระบบมีข้อจำกัดด้านเวลา คะแนนและจำกัดเพียงในห้องเรียนเป็นพฤติกรรมการเรียนแบบแยกส่วนในขณะที่รูปแบบการจัดการเรียนการสอนด้วยภูมิปัญญาจะถ่ายทอดความรู้ด้วยลักษณะการสอดประสานไปกับธรรมชาติและเข้าถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน โดยอาศัยประสบการณ์ ค่านิยม พิธีกรรม ความเชื่อ การวัดประเมินผลจากการถ่ายทอดความรู้และพฤติกรรมการเรียนเป็นแบบบูรณาการและ ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศ และสาธิต ผลเจริญ.(2550,บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องวิถีชีวิตกับภูมิปัญญาในการสร้างสุขภาพตนเอง พบว่า วิถีชีวิตและภูมิปัญญาในการสร้างสุขภาพตนเองของผู้มีสุขภาพดี มีลักษณะเด่น 14 ประการ คือ 1) รับประทานอาหาร 3 มื้อต่อวัน เมื่อรู้สึกหิวก็รับประทานอาหารว่างระหว่างมื้อนิยมปรุงอาการรับประทานเอง ไม่กินอาหารดิบๆสุกๆ ไม่กินมากเกินไป ไม่กินผงชูรส นิยมกินผักน้ำพริก อาหารเสริมที่กินเป็น นม สมุนไพร เห็ด ถั่วและงา 2) มีที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะทั้งในบ้านและรอบๆบ้าน 3) กิจวัตรประจำวันที่แสดงถึงการยึดมั่นในการทำความดี และมีการออกกำลังกายในชีวิตประจำวัน 4) มีสุขภาพจิตที่ดีไม่เครียดรู้จักผ่อนสั้นผ่อนยาวอารมณ์ดีอยู่เสมอ มองโลกในแง่ดี มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย 5) ยึดมั่นในหลักคำสอนของศาสนา มีจิตใจที่ดีงามสร้างแต่คุณงามความดีตามคำสอนของศาสนา 6) มีครอบครัวอบอุ่น 7)ชอบช่วยเหลือสังคม บำเพ็ญ ประโยชน์เมื่อมีโอกาส 8) รู้สึกว่า ตนเองมีคุณค่า มี

ลูกหลานดี และให้การดูแลอย่างดี แต่พยายามพึ่งตนเองไม่ให้เป็นภาระของลูกหลาน 9) เป็นผู้เข้าใจชีวิตและเข้าใจผู้อื่น ไม่ถือตนเป็นใหญ่ ยืดหยุ่นปรับตัว ปรับอารมณ์ได้ดี เป็นคนมีเหตุผล 10) มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีทุกด้าน 11) มีการดูแลตนเองเมื่อเจ็บป่วย 12) สิ่งที่ปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อการมีสุขภาพดีให้ความสำคัญกับการออกกำลังกายมากที่สุด รองลงมาคือเรื่องการพักผ่อนนอนหลับการรับประทานอาหาร 13) มีอุดมการณ์ในชีวิตเกี่ยวกับสุขภาพ และ14) มีการนำสมุนไพรมาใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการมีสุขภาพดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการนำอัตลักษณ์ของภูมิปัญญาไปบรรจุในหลักสูตรเพื่อกำหนดเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน

1.2 ควรมีนโยบายให้ทุกโรงเรียนจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและส่งเสริมให้ภูมิปัญญาได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากต้นแบบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยเน้นให้เกิดการเรียนรู้คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามต้นแบบของภูมิปัญญา

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมมาลัยไม้ไผ่.(2559). **ข้อมูลมรดกวัฒนธรรมประเพณีบุญข้าวประดับดินบุญข้าวสาก ประเพณีบุญพวงมาลัย.** ถ่ายเอกสารเข้าเล่ม,เทศบาลตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

นิภาพรรณ เจนสันติกุล.(2557). **ครูภูมิปัญญา บทบาทและคุณค่าในระบบการศึกษา : กรณีศึกษา จังหวัดเพชรบุรี.** วารสารการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ปิยาภรณ์ ศิริภานุมาศและสาธิต ผลเจริญ.(2550) **วิถีชีวิตกับภูมิปัญญาในการสร้างสุขภาพตนเอง**. สาขาวิชาสุขศึกษา;คณะวิทยาศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.(2551). **คู่มือการสรรหาและคัดเลือกครูภูมิปัญญาไทย.**กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด.

(วิถีไทยวิถีถิ่นเที่ยวเช็คอินถิ่นไดโนเสาร์, 2561)

(ร้อยภาพเล่าเรื่องเมืองกาฬสินธุ์, 2562)

ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) กับการทำงานด้านบริการในสังคมไทย
LGBT identity and service work in Thai society

รุจิกร ศรีงาม[1*], เกียรติกุล จริงจิต[1] และ จิรภรณ์ กงทอง[1]
Rujikorn Sringam[1*], Kiattikul Jingjit[1] and Jiraphon Kongthong[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการปรับตัวของผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศในการให้บริการ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเลือกที่จะทำงานด้านบริการและเพื่อศึกษาการรับมือของผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเมื่อถูกกลั่นแกล้งหรือบูลลี่ (Bully) โดยคณะผู้วิจัย ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historiography Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ทางวิชาการหนังสือวารสาร บทความ ในการสืบเสาะหาข้อเท็จจริง และการวิเคราะห์สิ่งต่างๆเกี่ยวกับ ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศและการทำงานด้านบริการ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอล (Snowball Sampling) กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) ที่ทำงานด้านบริการในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยการบันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึก การบันทึกเสียง และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศส่วนใหญ่มีวิธีการปรับตัวในด้านบุคลิกภาพภายในมากที่สุด คือ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความรับผิดชอบ ปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเลือกที่จะทำงานด้านบริการมากที่สุด คือ ด้านความรู้สึก ได้แก่ มีความชื่นชอบหรือสนใจ ในการทำงานบริการ และชอบพบปะผู้คน และกลุ่มผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศส่วนใหญ่มีการรับมือเมื่อถูกกลั่นแกล้งหรือบูลลี่(Bully) โดยไม่ตอบโต้วาทีหรือไม่สนใจ และให้บริการต่อไป

คำสำคัญ: ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT), การทำงานบริการ

[1] ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพฯ 10300
[1] Department of Social Sciences,Faculty of Humanities and Social Sciences , SuanSunandhaRajabhat University , Bangkok 10300
* Correspondingauthor ; e-mail address : rjksng@hotmail.com

Abstract

This research aimed to study how people with LGBTgender identity adapt themselves to fit with service work and to study the factors that influence LGBT people to choose to work in services along with the study onhow LGBT people deal with the situation when being bullied. The research team used historical research methods to collect data from academic documents, books, journals, and fact-finding articles. And analysis of things about people of diverse gender identity and service work. Then using in-depth interviews with snowball sampling technique to reach the samples. Thus, the sample subjects in this research were: People of LGBT identity (LGBT) working in services in the Bangkok area. After the data and information wererecorded by notes taking and audio recording, it was analyzed with Content Analysis

The research results were found that the majority of the gender identity group had the most internal adjustmentwhich was self-confidence and responsibility. The most important factor that influence the LGBTgender diversity group to choose to work in the service industry is emotional such as having a preference or interest in working in a service or being fond of meeting various people. Most of the LGBT people deal with bulliedbynot responding with debating or not paying attention and continue to serve their job.

Keywords: LGBT, Service Work

คำนำ

การที่คนส่วนใหญ่ของโลกนี้มีความคิดและตัดสินว่ามีแค่เพศชาย-หญิง ซึ่งอาจสร้างความเข้าใจผิด ๆ จนฝังลึกเป็นทัศนคติว่าคนที่เป็นอย่างอื่นนอกเหนือจากชาย-หญิงตามมาตรฐานของคนส่วนใหญ่คือผู้ที่มีความผิดปกติ ทั้งที่คนทุกคนมีสิทธิ์จะเป็นอะไรก็ได้เท่าที่ใจต้องการ มีความเท่าเทียมเสมอภาค ได้รับอิสรภาพเหมือน ๆ กัน ถึงแม้ในช่วงหลายปีที่ผ่านมานี้ หลาย ๆ ประเทศเริ่มมีการยอมรับในกลุ่มคนเหล่านี้มากขึ้น อาทิเช่น สวีเดนถูกจัดให้เป็นประเทศที่ปลอดภัยที่สุดสำหรับผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ ที่มีสิทธิทางกฎหมายที่ครอบคลุมมากที่สุด ไต้หวันชาติแรกในเอเชียที่ให้การแต่งงานระหว่างคู่รักเพศเดียวกันเป็นสิ่งถูกกฎหมาย หลังจากรัฐสภาผ่านกฎหมาย "คู่ชีวิต" ซึ่งจะเปิดทางให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนเป็นคู่แต่งงานกันได้กับหน่วยงานของรัฐสหรัฐอเมริกาชาติมหาอำนาจในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพ ที่สังคมอเมริกันส่วนใหญ่มีการยอมรับ ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ แต่ในบางรัฐยังมีข้อห้ามสนับสนุนหรือรณรงค์เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างเพศเดียวกันในสถานศึกษา

ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ปัจจุบันผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) เริ่มเปิดกว้างมากขึ้น แต่ก็ยังเจอปัญหาการกีดกัน ความไม่เท่าเทียมกัน เพียงเพราะบางสังคมยังมีแนวความคิดเชิงอนุรักษ์นิยมที่ยังคงยึดมั่นเชื่อในบทบาททางเพศ และไม่เชื่อในความเท่าเทียม เป็นผลให้การรับรองทางกฎหมาย และการป้องกันสิทธิ LGBT ของไทยยังไม่ครอบคลุม รวมถึงอคติทางเพศยังคงมีอยู่ แม้ว่าจะเริ่มมีบทบาทมากขึ้นในสังคมไทยแต่ก็ไม่ใช่กับทุกสังคม

ที่จะมีทัศนคติที่ดีและมีการยอมรับให้กับพวกเขา จึงทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ยังต้องสร้างจุดยืนและคุณภาพชีวิตให้กับตนเองเพื่อให้เกิดการยอมรับ ทั้งในด้านการศึกษา ด้านพฤติกรรม ด้านสังคม ฯ แต่ในปัจจุบันมีอีกด้านหนึ่งที่สำคัญ นั้นคือ 'ด้านการทำงาน' ซึ่งเป็นอีกด้านที่พวกเขาได้นำความสามารถ ทักษะและศักยภาพของตนเองมาใช้กับอาชีพการงานให้เกิดการยอมรับได้ ทั้งนี้ผู้ศึกษาจึงได้ให้ความสนใจในส่วนของด้านการทำงานของผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) ในประเภทงานด้านบริการ

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้นพบว่า ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) ทำงานบริการเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งให้ ความสนใจผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT)กับการทำงานบริการ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ1) เพื่อศึกษาวิธีการปรับตัวของผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศในการให้บริการ2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเลือกที่จะทำงานด้านบริการและ3) เพื่อศึกษาการรับมือของผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเมื่อถูกกลั่นแกล้งหรือบูลลี่ (Bully)

วิธีการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) กับการทำงานด้านบริการในสังคมไทยที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ทางคณะผู้วิจัยได้กำหนดกระบวนวิธีการวิจัย (methodology) โดยเป็นกระบวนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ(qualitative research)ประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (historiography research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือวารสาร บทความ ในการสืบเสาะหาข้อเท็จจริง และการวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆเกี่ยวกับผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) และการทำงานด้านบริการ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth interview) โดยใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสโนว์บอล (Snowball Sampling) ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบคำถามเพื่อให้ได้คำตอบสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยมากที่สุด โดยกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) ที่ทำงานด้านบริการในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาจำแนกข้อมูลเพื่อหาข้อค้นพบและจัดข้อมูลใหม่เพื่อทำการอภิปราย

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้มีการสร้างแบบสัมภาษณ์สำหรับนำไปใช้ในกระบวนการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) โดยการออกแบบหรือสร้างแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้างหรือกระบวนการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะไม่มีข้อคำถามที่เป็นมาตรฐาน(unstructured or unstandardized interview) ตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ตามมาตรฐานของสถาบันวิจัยแห่งชาติ โดยมีการดำเนินกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนในเชิงเนื้อหาให้สอดคล้องกับประเด็นคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัยโดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ตรวจสอบและให้คำแนะนำ เพื่อที่จะนำข้อเสนอแนะที่ได้รับจากผู้ทรงคุณวุฒิไปดำเนินการปรับปรุงก่อนที่จะนำไปใช้ในการดำเนินการสัมภาษณ์จริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและสมบูรณ์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) กับการทำงานด้านบริการในสังคมไทย ผู้วิจัยได้อาศัยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพการเก็บข้อมูลรวบรวมจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) จำนวน 10 คน ดังนี้ เลสเบี้ยน (Lesbian) จำนวน 5 คน เกย์ (Gay) จำนวน 3 คน ไบเซ็กชวล (Bisexual) จำนวน 1 คน คนข้ามเพศ (Transgender) จำนวน 1 คน โดยผลการวิจัยจะนำเสนอตามวัตถุประสงค์การศึกษาดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิจัยด้านวิธีการปรับตัวของผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศในการให้บริการ

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f) และจำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n) ในด้านของวิธีการปรับตัวของผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศในการให้บริการ (N=10)

หมวดหมู่	ประเภท	จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f)	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n)
บุคลิกภาพภายนอก	รูปร่างหน้าตา	3	3
	กิริยาท่าทาง	4	4
	การพูดการสื่อสาร	5	5
บุคลิกภาพภายใน	ความเชื่อมั่นในตนเอง	7	6
	ความรับผิดชอบ	5	4
การทำงาน	ปรับตัวให้เข้ากับสังคมในองค์กร	6	5
	การเรียนรู้ ทำความเข้าใจในการทำงาน	4	3

จากตารางที่ 1 กลุ่มผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศส่วนใหญ่มีวิธีการปรับตัวในด้านบุคลิกภาพภายในมากที่สุด ได้แก่ มีความเชื่อมั่นในตนเอง (f=7,n=6) และ มีความรับผิดชอบ (f=5,n=4) ตัวอย่างคำพูด ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ “ ในการทำงานบริการนั้นจะต้องปรับตัวในสายตาผู้คนเพราะว่า 50% ในเรื่องเพศ ผู้คนก็ยังมองว่าตนนั้นเป็นผู้หญิงและมองว่าผู้ที่มาใช้บริการสามารถแยะแยะเรื่องงานและเรื่องส่วนตัวได้ และส่วนตัวก็ไม่ได้สนใจว่าจะถูกมองอย่างไร ” ... “ ก่อนทำงานทำให้รู้สึกไม่ค่อยมั่นใจ แต่เมื่อทำงานไปแล้วทำให้มีความมั่นใจมากขึ้น ” รองลงมา การปรับตัวในด้านการทำงาน คือ การปรับตัวให้เข้ากับสังคมในองค์กร (f=6,n=5) การปรับตัวในด้านบุคลิกภาพภายนอก คือ การพูดการสื่อสาร (f=5,n=5) ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิจัยด้านปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเลือกที่จะทำงานด้านบริการ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f) และจำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n) ในด้านของปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเลือกที่จะทำงานด้านบริการ (N=10)

หมวดหมู่	ประเภท	จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f)	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n)
ด้านครอบครัว	ครอบครัวสนับสนุน	1	1
	ช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัว	2	2
ด้านความรู้สึก	สนุกในการทำงานบริการ	1	1
	มีความชื่นชอบและสนใจในการทำงานบริการ	3	3
	ชอบพบปะผู้คน	3	3
ด้านรายได้	อยากมีเงินเก็บ	1	1
	มีรายได้ระหว่างเรียน	1	1
ด้านการศึกษา	ตรงกับสาขาวิชาที่เรียน	2	2

จากตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลให้กลุ่มผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเลือกที่จะทำงานด้านบริการมากที่สุด คือ ด้านความรู้สึก ได้แก่ มีความชื่นชอบและสนใจในการทำงานบริการ (f=3,n=3) และชอบพบปะผู้คน (f=3,n=3) รองลงมา ด้านครอบครัว เป็นการช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัว (f=2,n=2) ด้านการศึกษา งานบริการเป็นงานตรงกับสาขาวิชาที่เรียน (f=2,n=2) ตามลำดับ ตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ “ ปัจจัยที่ทำให้เลือกทำงานด้านบริการเป็นเพราะว่า เรียนการโรงแรมมาก่อน ซึ่งเป็นงานบริการและการจัดการ ซึ่งการเรียนการโรงแรมนั้นจะต้องมีทักษะด้านการเสิร์ฟ และส่วนตัวก็รู้สึกไม่ได้ชอบงานบริการสักเท่าไหร่แต่ก็สนุกที่ได้ทำงานบริการ นอกจากการทำงานบริการก็อยากทำงานเบื้องหลังเพราะตอนเรียนมหาวิทยาลัยเรียนนิเทศศาสตร์ภาพยนต์ ” ... “ ปัจจัยที่เลือกงานบริการ เพราะเป็นความชอบส่วนตัว ในการเจอกับผู้คนมากหน้าหลายตา และตรงกับสาขาวิชาที่เรียน ทำให้เข้ามาสู่เส้นทางการทำงานด้านบริการ ”

ตอนที่ 3 ผลการวิจัยด้านการรับมือของผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเมื่อถูกกลั่นแกล้งหรือบูลลี่ (Bully)

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f) และจำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n) ในด้านของ การรับมือของผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเมื่อถูกกลั่นแกล้งหรือบูลลี่ (Bully) (N=10)

หมวดหมู่	ประเภท	จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f)	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n)
บูลลี่เรื่องเพศ	ไม่สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้ในสังคม	1	1
	กลุ่มคนเพศสภาพ (ชาย,หญิง)	2	2
ไม่ตอบโต้วาทีเมื่อถูกบูลลี่	ไม่สนใจและให้บริการต่อไป	9	9
ไม่เคยถูกบูลลี่	ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ เป็นที่ยอมรับในสังคม	8	8

จากตารางที่ 3 กลุ่มผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศส่วนใหญ่มีวิธีการรับมือเมื่อถูกกลั่นแกล้งหรือบูลลี่โดยไม่ตอบโต้วาทีเมื่อถูกบูลลี่มากที่สุด คือ ไม่สนใจและให้บริการต่อไป (f=9,n=9) รองลงมา ไม่เคยถูกบูลลี่ คือ ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเป็นที่ยอมรับในสังคม (f=8,n=8) และ บูลลี่เรื่องเพศ คือ กลุ่มคนเพศสภาพ (ชาย,หญิง) (f=2,n=2) ตามลำดับ ตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ “ ก็จะนิ่งๆ เคยถูกมองนะ แต่ก็ทำอะไรไม่ได้เพราะเขาคือลูกค้า และใครจะคิดอะไรก็เป็นสิทธิ์ของเขา เพราะเราไม่ได้ไปทำอะไรให้ใครเดือดร้อน ” … “ ไม่สนใจ และพยายามไม่ยุ่งกับเขา ”

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) กับการทำงานด้านบริการในสังคมไทย คณะผู้วิจัยสรุปผลได้ดังนี้

ประเด็นแรก ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) มีวิธีการปรับตัวในด้านบุคลิกภาพภายใน คือ มีความเชื่อมั่นในตนเองประเด็นนี้จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการปรับตัว ของกมลรัตน์ (2542) กล่าวว่า การปรับตัว หมายถึง กระบวนการที่บุคคลพยายามปรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านอารมณ์ ปัญหาด้านบุคลิกภาพและปัญหาด้านความต้องการให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม จนเป็นสภาพการณ์ที่ตนสามารถทนได้ในสังคมหรือสภาพแวดล้อมนั้น ๆดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอให้คำจำกัดความ การปรับตัวของผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศในการให้บริการ หมายถึง ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ ต้องมีการปรับเปลี่ยนหรือแก้ไขตนเอง เช่น มีการปรับ

บุคลิกภาพในด้านการสื่อสาร ด้านกิริยาท่าทาง มีการปรับตัวในการทำงาน โดยปรับให้เข้ากับสังคมในองค์กร และพร้อมที่จะเรียนรู้ ทำความเข้าใจ ในงานนั้น ๆ เพื่อให้สังคมในองค์การและผู้ที่มาใช้บริการ ได้มีการยอมรับ และมีความพึงพอใจในการให้บริการ

ประเด็นที่สอง ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ(LGBT) เลือกทำงานด้านบริการเพราะมีความรู้สึกชื่นชอบสนใจในการทำงานบริการ และชอบพบปะผู้คนประเด็นนี้จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องแรงจูงใจของ ธิดา สุขใจ (2548) กล่าวว่า แรงจูงใจในการทำงาน หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่เป็นแรงผลักดันหรือกระตุ้นให้บุคคลปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมด้วยความเต็มใจเพื่อที่จะนำมาซึ่งการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมูลเหตุจูงใจที่สำคัญคือความต้องการ ความพึงพอใจในการทำงาน จะนำมาซึ่งการปฏิบัติที่ดีของบุคลากรทำให้บุคลากรมีความและจงรักภักดีต่อองค์การ ซึ่งจะเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การในระยะยาวดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอให้คำจำกัดความ ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเลือกที่จะทำงานด้านบริการ คือ การที่กลุ่มผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศมีแรงจูงใจหรือมีการถูกโน้มน้าวใจ และมีเป้าหมาย ในการเลือกที่จะทำงานด้านบริการเพราะมีความชอบและสนใจในการทำงานด้านบริการ ชอบพบปะผู้คน และเพื่อต้องการหารายได้ในการเลี้ยงชีพและเลี้ยงดูครอบครัว

และประเด็นสุดท้าย ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) ส่วนใหญ่มีวิธีการรับมือเมื่อถูกกลั่นแกล้งหรือบูลลี่ โดยไม่ตอบโต้วาทีเมื่อถูกบูลลี่(Bully) คือ ไม่สนใจและให้บริการต่อไปประเด็นนี้จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการบูลลี่ ของRivers, Duncan, and Besag (2007) อ้างถึงในสกล วรเจริญศรี(2559)ให้ความหมายว่า พฤติกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการข่มขู่คุกคาม การทำให้เกิดความหวาดกลัว การใช้คำพูดเย้ยหยัน เสียดสี ถากถาง ทั้งนี้อาจเกิดจากแรงกระตุ้นโดยความเกลียด หรือความอคติ ความไม่สนใจ และความกลัวดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอให้คำจำกัดความ การรับมือของผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศเมื่อถูกกลั่นแกล้งหรือบูลลี่ คือ เป็นวิธีการในการป้องกันตัวตนของผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ เมื่อถูกกลั่นแกล้งจากเพื่อนร่วมงานหรือผู้ใช้บริการ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบทางด้านจิตใจของตนเอง

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) ทุกคน ที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ในการตอบคำถามและให้ข้อมูล และขอขอบคุณอาจารย์สาขารัฐประศาสนศาสตร์ แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจที่ให้คำปรึกษาและให้การสนับสนุนการทำวิจัยและบทความ

เอกสารอ้างอิง

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ .(2540). **จิตวิทยาสังคม**.กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

อเนก สุวรรณบัณฑิต, ภาสกร อดุลพัฒนกิจ. (2548). **จิตวิทยาการบริการ** (Service Psychology Comprehension Strategies and Trend) . กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ดีไซน.

ชีรา ทองกระจาย.(2560). **ความเท่าเทียมกันทางเพศ**.สืบค้นเมื่อ 17 มกราคม 2563 , จาก https://www.stou.ac.th/Schoolnew/polsci/UploadedFile/82427-8.pdf.

ปิยพร ทองสุข . (2558) . **กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดบริการสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มเพศทางเลือก (LGBT) ในกรุงเทพมหานคร** . วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร

สกล วรเจริญศรี .(2559) .**การข่มเหงรังแก** .สืบค้นเมื่อ 29 มกราคม 2563 , จาก file:///C:/Users/Asus/Downloads/7818-23616-1-SM.pdf

สุรชัย ประกอบ. (2560) . **ความสามารถในการรับมือกับวัฒนธรรมที่หลากหลายและความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานของผู้ที่มีอัตลักษณ์หลากหลายทางเพศ (LGBT) ตามการรับรู้ของบุคลากรภาครัฐในจังหวัดสงขลา** . วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ทัศนคติต่อการศัลยกรรมที่ส่งผลในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและความต้องการขององค์กร ในปัจจุบัน กรณีศึกษา: กรุงเทพมหานคร

Attitudes towards surgery that result in enhancing the personality and needs of the organization todayCase Study: Bangkok

กาญจน์สุดา โคตรวิชา[1*], วราภรณ์ พาป้อง[1] และ ธิติมาโมลา[1]

KansudaKotwicha[1*], Warapohn Phaponh[1] and Thitima Mola[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยทัศนคติต่อการศัลยกรรมที่ส่งผลในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและความต้องการขององค์กรในปัจจุบัน กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่ทำให้เลือกตัดสินใจทำศัลยกรรม 2) เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้ทำศัลยกรรมที่มีต่อความก้าวหน้าในสายอาชีพ และ3) เพื่อศึกษาทัศนคติของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ที่มีต่อผู้ทำศัลยกรรมในการเข้ารับการสัมภาษณ์งาน โดยมีกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลได้แก่นักศึกษา บุคคลทั่วไปและฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depthInterview) และการสัมภาษณ์แบบกรณีศึกษา(case studies)

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า แรงจูงใจที่ทำให้เลือกตัดสินใจทำศัลยกรรม เป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพภายนอก รวมถึงแก้ไขข้อบกพร่องของร่างกายโดยการเสริม เติม แต่ง ให้มีลักษณะที่ตนเองพึ่งพอใจ ในปัจจุบันการศัลยกรรมถูกมองว่าเป็นเรื่องปกติ อีกทั้งยังเป็นค่านิยมที่บุคคลส่วนใหญ่ทำเพื่อจะเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทิศทางที่ดีขึ้น และมีความรู้สึกมั่นใจมากขึ้น นักศึกษาและบุคคลทั่วไปให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศัลยกรรมไปในทางเดียวกัน คือ การทำศัลยกรรมช่วยส่งเสริมงานในสายอาชีพได้ โดยการที่มีรูปลักษณ์ภายนอกที่ดีเป็นการสร้างจุดเด่นให้กับตนเอง อีกทั้งยังสร้างความมั่นใจในการกล้าแสดงออกสามารถเป็นทางเลือกในการสร้างรายได้เพิ่มให้กับตนเอง สำหรับฝ่ายทรัพยากรมนุษย์มีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน โดยรูปลักษณ์เป็นเพียงองค์ประกอบภายนอก ซึ่งในการทำงานสิ่งที่สำคัญคือทักษะ ความรู้ ความสามารถ ช่างสังเกต การสื่อสาร และไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉาะหน้าได้ ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานจะมองถึงความสามารถและบุคลิกภาพมากกว่ารูปลักษณ์ภายนอกที่ดี และที่สำคัญที่สุดต้องมีการบริการด้วยใจจะทำให้งานออกมามีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ทัศนคติการศัลยกรรม, สร้างโอกาสในสายอาชีพ, รูปลักษณ์

[1] ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพฯ 10300

[1] Department of Social Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences , SuanSunandhaRajabhat University , Bangkok 10300

* Correspondingauthor; e-mail address: s60123465051@ssru.ac.th

Abstract

The attitude towards surgery that results in enhancing the personality and needs of the organization today is a qualitative research which aimed at studying the motivations for choosing surgery. Moreover, it also studies on the attitude of people who had plastic surgery towards career advancement and to study human resources' attitudes towards who had plastic surgery during job interviews. The sample population of this research consists of students, general people, and member of human resources department. The data collection tool was in-depth interviews.

Research results of motivation factors was found that plastic surgery decisions this is to enhance the external personality and correct the flaws of the body by enhancing the self-reliant characteristics.At present, Surgery was seen as normal. It is also a value that most individuals make in order to transform themselves for the better and feel more confident. Students and the genera people are Focusing on surgery in the same direction is that surgery helps promote the profession. Exterior appearance having a good will to create a distinctive point for oneself, It also builds confidence in assertiveness that can be an alternative to generate additional income for yourself as for the human resources department, there are similar opinions. Where appearance is just an external element in the workplace, the most important thing is skill, knowledge, observance, communication, and a flair for problem solving. When choosing a person to work, they look at their abilities and personality rather than their good looks and most importantly, having service with heart will make the job effective.

Keywords: attitude towards surgery, enhancing job opportunity, appearance

คำนำ

สังคมไทยในปัจจุบันเรื่องความสวยความงาม รูปลักษณ์ภายนอกถือเป็นเรื่องที่บุคคลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเป็นสิ่งแรก ซึ่งการดูแลรูปลักษณ์ภายนอกของตนเองเป็นสิ่งสำคัญเมื่อต้องมีการพบปะผู้คนมากหน้าหลายตาอยู่ในสังคมจึงต้องทำให้ตนเองดูดีมีเสน่ห์อยู่เสมอ ทั้งนี้จึงเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้คนในสังคมปัจจุบันหันมาเสริมความงามด้วยเทคนิคทางการแพทย์หรือที่รู้จักกัน คือ การศัลยกรรมเสริมความงามโดยการเลือกตัดสินใจทำศัลยกรรมสำหรับแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยทางพันธุกรรม เช่น ความบกพร่องของร่างกายอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันและความคิดของตนเองที่อยากจะเปลี่ยนแปลงส่วนใดส่วนหนึ่งของใบหน้าและร่างกาย อยากที่จะปรับเสริมเติมแต่งให้ดูสวยงามมากขึ้นจากเดิม ซึ่งการทำศัลยกรรมเสริมความงามเป็นเหรียญสองด้านมีทั้งข้อดีและข้อจำกัด หากมีการศึกษาข้อมูลอย่างดีเลือกบริโภคสื่ออย่างถูกต้องเหมาะสมก็จะทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีมีความพึงพอใจในรูปลักษณ์ของตนเองมีความเชื่อมั่นมากขึ้น(บุรณีกาญจนถวัลย์ , 2560) ปัจจุบันการศัลยกรรมจึงเป็นกระแสนิยมหนึ่งในสังคม ทั้งของเพศหญิงและเพศชายต่างเลือกที่จะเสริมความงามด้วยการทำศัลยกรรม โดยปัจจุบันเทคโนโลยีทาง

การแพทย์เกี่ยวกับการทำศัลยกรรมเพื่อความงามได้มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วจึงทำให้ผู้คนสนใจที่จะทำศัลยกรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดูดีมากยิ่งขึ้น ซึ่งการมีรูปลักษณ์ภายนอกจะสามารถสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตประจำวันของตนเองให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นสำหรับการประกอบอาชีพ (occupational) ในแต่ละสายอาชีพนั้น การที่มีบุคคลทำศัลยกรรมนั้นเป็นเรื่องปกติและการทำศัลกรรมยังไม่มีผลต่อการทำงานแน่นอน ซึ่งในการทำงานของแต่ละอาชีพต้องมีการสรรหา(Recruiting)และการคัดเลือก (Selection) บุคลากร เช่น เมื่อเปรียบเทียบการทำงานของภาครัฐ ภาคเอกชน และงานบริการทั่วไป กล่าวคือ จุดแข็งของการสรรหาและการคัดเลือกบุคคลของภาครัฐมีความเป็นมาตรฐานด้านภาพลักษณ์ จุดอ่อน คือ มีขั้นตอนหลายขั้นตอนทำให้เกิดความล่าช้าส่วนภาคเอกชนจุดแข็งคือ ใช้วิธีการและช่องทางหลายช่องทางในการประชาสัมพันธ์สรรหาและคัดเลือกบุคคลากรโดยบอกรายละเอียดที่ต้องการอย่างชัดเจน จุดอ่อน คือ สรรหาบุคคลเฉพาะกลุ่มทำให้สรรหาได้ยาก (ฉัตรวีณา เอื้อแท้,2559) เพราะบางอาชีพจำเป็นต้องใช้รูปร่างหน้าตาในการประกอบอาชีพเป็นหลัก จึงไม่แปลกที่การทำศัลยกรรมจะเป็นที่นิยมอย่างมากในสังคมไทย นอกจากนั้นการทำศัลยกรรมยังเป็นการเสริมความมั่นใจให้กับตนเองอีกทั้งยังเป็นการดำรงชีวิตในสังคมที่ยังคงให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอกอยู่เสมอ

จากข้อมูลที่ได้กล่าวมาข้างต้นพบว่า การศึกษาทัศนคติต่อการศัลยกรรมที่ส่งผลในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและความต้องการขององค์กรในปัจจุบัน กรณีศึกษากรุงเทพมหานคร โดยการทำศัลยกรรมจะส่งผลให้ตนเองมีโอกาสในการเข้าสังคมและหางานได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังเสริมสร้างบุคลิกภาพที่ดีและสร้างจุดเด่นให้กับตนเองมากขึ้นผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับการศัลยกรรมเสริมความงามเพื่อให้เกิดความคิดจะเปลี่ยนแปลงตนเองต่อโอกาสในการได้รับคัดเลือกสัมภาษณ์งานสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับการศัลยกรรมเป็นทางเลือกตัดสินใจที่ส่งเสริมการพัฒนาสู่สายอาชีพ และเป็นประโยชน์ต่อองค์กรในการทำความเข้าใจและเรียนรู้ต่อผู้ทำศัลยกรรมเพื่อเสริมสร้างบุคลิกภาพให้มีความโดดเด่นรอบด้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาทัศนคติต่อการศัลยกรรมที่ส่งผลในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและความต้องการขององค์กรในปัจจุบันครั้งนี้ คือ โดยผู้วิจัยจะใช้แบบกการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depthInterview) เป็นการกำหนดประเด็นคำถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ และใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) กล่าวคือ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะเข้าไปทำความรู้จัก สร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลหลังจากนั้นจึงเข้าไปดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งการสัมภาษณ์เป็นไปแบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เพื่อสร้างความเป็นกันเองและยืดหยุ่นในการตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูลหลักการสัมภาษณ์โดยการสังเกต การจดบันทึกผู้วิจัยจะทำการบันทึกคำตอบในทันทีตามข้อเท็จจริงโดยไม่ใส่อคติและความคิดเห็นของผู้วิจัยลงไปด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามข้อเท็จจริงและป้องกันการลืมการตั้งสมมติฐานชั่วคราวจากการวิเคราะห์ข้อมูล และการบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยที่การบันทึกเสียงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยจะทำการขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำคัญไม่ขัดข้องผู้วิจัยจะทำการบันทึกเสียงไว้ซึ่งสามารถเก็บรายละเอียดของข้อมูลได้มากขึ้น โดยไม่ต้องกังวลกับการจดบันทึกภายหลัง ทำให้การสนทนาเป็นไปอย่างธรรมชาติและให้การสัมภาษณ์ด้วยความเต็มใจ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depthInterview) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยการเตรียมแนวคำถามการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า เพราะสามารถยืดหยุ่นและกระทำได้โดยง่าย และมีความต่อเนื่องของคำถามสามารถเจาะลึกการตั้งแนวคำถามหลักไว้ก่อนล่วงหน้าเป็นแบบกว้างๆ เพื่อให้มีจุดยืนและประเด็นที่ต้องสัมภาษณ์ใช้ลักษณะคำถามแบบปลายเปิดไม่มีการกำหนดหรือเรียงลำดับหัวข้อคำถามแต่เป็นการสนทนาแบบธรรมชาติ และไม่สร้างความอึดอัดแก่ผู้ถูกซักถามสำหรับการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ 2 แบบ คือ การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มีความเป็นอิสระที่จะเล่าเรื่องต่างๆของตนเองรวมถึงประสบการณ์ที่ทำศัลยกรรม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกหรือการสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจโดยเฉพาะ เป็นการสัมภาษณ์เจาะจงในเรื่องที่เป็นจุดสนใจของผู้วิจัย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับการศัลยกรรม ผู้วิจัยได้ใช้แนวคำถามนี้ถามกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มนักศึกษา กลุ่มบุคคลทั่วไปและฝ่ายทรัพยากรมนุษย์การที่ได้มาซึ่งข้อมูลเหล่านี้ผู้วิจัยได้เริ่มเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนมีนาคม – เมษายน พ.ศ. 2563 ผู้วิจัยได้นำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยแบ่งตามรายด้านของทัศนคติต่อการศัลยกรรมที่ส่งผลในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและความต้องการขององค์กรในปัจจุบัน กรณีศึกษากรุงเทพมหานครโดยที่ผลการวิจัยพบว่ามีประเด็นและสาระสำคัญ ดังนี้

ด้านแรงจูงใจที่ทำให้เลือกตัดสินใจการทำศัลยกรรม

ตาราง 1 แสดงจำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f) และจำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n) ในด้านแรงจูงใจที่ทำให้เลือกตัดสินใจการทำศัลยกรรม 18 คน

หมวดหมู่ (Categories)	ประเภท (Themes)	จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f)	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n)
ค่านิยม	- คนส่วนใหญ่ก็ทำกันทั้งนั้น	14	9
	- การโฆษณา		
	-แก้ไขข้อบกพร่อง	10	10
		17	15
ความมั่นใจ	- คนชมว่าดูดี	8	7
	- อยากสวย	24	13
	- รู้สึกดี	11	11
	- หน้าตาดี	28	16
	- อยากเปลี่ยนแปลงตัวเอง	3	3
โอกาส	- ทำให้เข้าสังคมได้ง่าย	10	10
	- สามารถทำให้หางานได้ง่ายขึ้น	9	7

จากตาราง 1แรงจูงใจที่ทำให้เลือกตัดสินใจการทำศัลยกรรม คือทำแล้วหน้าตาดี (f=28)(n=16) อยากสวยขึ้น (f=24)(n=13) และแก้ไขข้อบกพร่อง(f=17)(n=15) จากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นว่าแรงจูงใจในการตัดสินใจทำศัลยกรรมส่วนใหญ่เกิดจากความคิดที่ได้จากความมั่นใจว่า ทำแล้วหน้าตาดีและอยากที่จะสวยขึ้นกว่าเดิม โดยความมั่นใจนี้ก็จะส่งผลต่อโอกาส เช่น ทำให้เข้าสังคมได้ง่ายขึ้นและสามารถทำให้หางานได้ง่ายขึ้น ในด้านของค่านิยมผู้ให้ข้อมูลเลือกที่จะตัดสินใจทำศัลยกรรมเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองเป็นส่วนมากปัจจุบันการทำศัลยกรรมถือเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับบุคคลทั่วไปเพราะเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่มีความทันสมัยทำให้การเกิดรอยแผลจากการทำศัลยกรรมที่มีความเรียบเนียนและมีความเจ็บปวดที่น้อยลง

ด้านการทำศัลยกรรมช่วยส่งเสริมงานในสายอาชีพอย่างไร

ตาราง 2 แสดงจำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f) และจำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n) ในด้านการทำศัลยกรรมช่วยส่งเสริมงานในสายอาชีพอย่างไร 18 คน

หมวดหมู่ (Categories)	ประเภท (Themes)	จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f)	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n)
งานบริการ	- ดึงดูด	7	7
	- สร้างจุดเด่นในตัวเอง	11	10
	- สร้างรายได้เพิ่มขึ้น	8	5

จากตาราง 2การศัลยกรรมช่วยส่งเสริมในสายอาชีพในด้านงานบริการ คือสร้างจุดเด่นในตัวเอง(f=11)(n=10) ดึงดูด(f=7)(n=7) และสร้างรายได้เพิ่มขึ้น(f=8)(n=5) ดังนั้นจากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลมองว่าการศัลยกรรมสามารถสร้างจุดเด่นในตัวเองซึ่งอาจเป็นการแก้ไขข้อบกพร่องทางรูปลักษณ์ภายนอกหรือตกแต่งตามแบบลักษณะที่ตนเองพึงพอใจจะสามารถดึงดูดสายตาฝ่ายสนทนาฝั่งตรงข้ามทำให้ชวนน่ามองรวมไปถึงสามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น การที่เรามีรูปลักษณ์หรือบุคลิกภาพที่ดีจะทำให้มีโอกาสในการหางานได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะงานด้านบริการ เช่น อาชีพพริตตี้ แอร์โฮสเตส ดารา นักแสดง เป็นต้น

ด้านฝ่ายทรัพยากรมนุษย์มีความคิดเห็นอย่างไรต่อผู้ทำศัลยกรรม

ตาราง 3 แสดงจำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f) และจำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n) ในด้านฝ่ายทรัพยากรมนุษย์มีความคิดเห็นอย่างไรต่อผู้ทำศัลยกรรม 18 คน

หมวดหมู่ (Categories)	ประเภท (Themes)	จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึง (f)	จำนวนของผู้ให้ข้อมูลที่กล่าวถึง (n)
สิ่งสำคัญของการคัดเลือก	- ความสามารถ	9	6
	- บุคลิกภาพ	29	12
	- ชอบสังเกต	7	2
	- การสื่อสาร	21	5
	- ประสิทธิภาพในการ	18	6

	ทำงาน		
	-Service Mind	9	2
การศัลยกรรม	- มีผลต่อการทำงาน	19	11
	- ไม่มีผลต่อการทำงาน	8	3

จากตาราง 3 ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์มีความคิดเห็นอย่างไรต่อผู้ทำศัลยกรรมซึ่งที่สิ่งสำคัญของการคัดเลือก คือ บุคลิกภาพ (f=29)(n =12)และรองลงมาตามลำดับ ได้แก่ การสื่อสาร(f = 21)(n = 5)ประสิทธิภาพในการทำงาน(f = 18)(n = 6) และสิ่งที่สำคัญของการคัดเลือกที่มีจำนวนเท่ากันคือ Service Mind(f = 9)(n = 2) และ ชอบสังเกต(f = 7)(n = 2) ดังนั้นจากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลมองว่า **"สิ่งที่สำคัญของการคัดเลือกสำหรับการทำงานบริการคือเน้นที่บุคลิกภาพที่ดีและการมีรอยยิ้ม การมีวิสัยทัศน์ที่ดีการเข้าถึงลูกค้า สามารถสื่อสารกับลูกค้าได้เข้าใจตรงกันและเป็นคนช่างสังเกตรวมไปถึงความสามารถผมคิดว่ามันสำคัญกว่ารูปลักษณ์ภายนอกและผมมองว่าเขาน่าจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ"** และเมื่อถามถึงการศัลยกรรมที่มีผลต่อการทำงาน (f =19)(n =11) และ ไม่มีผลต่อการทำงาน (f =8) (n = 3) ซึ่งผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มองว่าการทำศัลยกรรมนั้นมีผลต่อการทำงานเพราะการที่เรามีรูปลักษณ์ภายนอกที่ดี เป็นการเพิ่มโอกาสในการหางานได้ง่ายขึ้นแต่ฝ่ายทรัพยากรมนุษย์กลับมองว่าการทำศัลกรรมไม่มีผลต่อการทำงานเพราะในความจริงหน้าตาดีเป็นเพียงแค่องค์ประกอบภายนอก

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาจำนวน 7 คน กลุ่มบุคคลทั่วไปจำนวน 8 คน และฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการเลือกตัดสินใจทำศัลยกรรม

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพภายนอกให้มีความมั่นใจในการใช้ชีวิตมากขึ้น เป็นการแก้ไขข้อบกพร่องของร่างกาย โดยการเสริม เติม แต่ง ให้มีลักษณะที่ตนเองพึ่งพอใจ การมีบุคลิกภาพที่ดีจะทำให้เป็นจุดสนใจ และบุคคลส่วนใหญ่มักจะให้ความสำคัญกับบุคลิกภาพเป็นสิ่งแรก ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดบุคลิกภาพของ คลักฮอห์น(Kluckhohn) ได้กล่าวว่า บุคลิกภาพของมนุษย์ทั่วไป จะมีลักษณะร่วมที่เหมือนกันในฐานะเป็นมนุษย์และจะมีลักษณะส่วนหนึ่งที่คล้ายกับทุกคนในสังคมและวัฒนธรรมที่ตนเป็นสมาชิก แต่ขณะเดียวกันจะมีคุณสมบัติที่พิเศษเป็นเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร ซึ่งสามารถสร้างเอกลักษณ์เป็นของตนเองได้โดยการศัลยกรรม ในปัจจุบันการศัลยกรรมมองว่า เป็นเรื่องปกติเพราะมีราคาที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ อีกทั้งยังเป็นค่านิยมที่บุคคลส่วนใหญ่ทำเพื่อจะเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีความรู้สึกมั่นใจเพิ่มมากขึ้นทำให้เข้าสังคมได้ง่าย เช่น การพบปะ และการสนทนา

ปัจจัยที่มีการส่งเสริมในด้านของสายอาชีพ

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มนักศึกษา และกลุ่มบุคคลทั่วไป ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่า การทำศัลยกรรมช่วยส่งเสริมงานในสายอาชีพได้ โดยการที่มีรูปลักษณ์ภายนอกที่ดีเป็นการสร้างจุดเด่นให้กับตนเอง อีกทั้งยังสร้างความมั่นใจในการกล้าแสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทางอาชีพซึ่งธิชวดี ยัติสาร (2551) ได้กล่าวถึงการพัฒนาอาชีพว่า หมายถึง กระบวนการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง พัฒนาอาชีพของบุคคลเพื่อตอบสนองความต้องการและพัฒนาตนเองจนประสบความสำเร็จในงานอาชีพให้เจริญก้าวหน้าขึ้นเป็นแนวทางการบริหารงานบุคคลในการเลื่อนตำแหน่ง แต่งตั้ง รวมทั้งการที่บุคคลรู้จักตนเอง ว่ามีความถนัดความสามารถด้านใด สามารถเลือกทำงานในสิ่งที่ตนมีทักษะ มีความรู้ ความสามารถ ตรงตามความถนัดความต้องการของตนเองเพื่อความมั่นคง ก้าวหน้าในอาชีพ และมีผลตอบแทนที่เหมาะสม ตัวอย่างเช่น นักศึกษาที่เรียนหลักสูตรบริหารกิจการการบิน ทำศัลยกรรมเพราะ มองว่าในอนาคตอยากทำอาชีพแอร์โฮสเตส ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่ารูปลักษณ์ภายนอกและบุคลิกภาพ ความรู้และความสามารถต้องเก่งรอบด้าน การทำศัลยกรรมถือเป็นตัวช่วยสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้เราประสบความสำเร็จได้ เพราะถ้าทุกอย่างสมบูรณ์แบบก็มีโอกาสที่จะได้รับคัดเลือกเข้าทำงานได้ง่ายขึ้น และกลุ่มคนทั่วไปมองว่า การศัลยกรรมสามารถเป็นทางเลือกในการสร้างรายได้เพิ่มให้กับตนเองได้ เช่น การขายของออนไลน์ถ้ามีรูปลักษณ์ที่น่ามอง ก็จะมีลูกค้าสนใจอยากซื้อ เสมือนเป็นการเชื่อมั่นในตัวผู้ขาย บางคนก็ได้รับสินค้ามาโฆษณาถือว่าเป็นการใช้รูปลักษณ์ที่ดีให้เกิดประโยชน์กับตนเอง และยังมีรายได้อีกด้วย

ทัศนคติของฝ่ายทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อผู้ทำศัลยกรรม

ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นว่า เรื่องรูปลักษณ์ภายนอกเป็นเพียงองค์ประกอบภายนอก ซึ่งในการทำงานสิ่งที่สำคัญคือ ทักษะ ความรู้ ความสารถ ช่างสังเกต การสื่อสาร และไหวพริบในการแก้ปัญหาเฉาะหน้าได้ ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานจะมองถึงความสามารถและบุคลิกภาพ มากกว่ารูปลักษณ์ภายนอกที่ดีถึงแม้ว่าจะเป็นงานสายบริการก็ตาม และที่สำคัญที่สุดต้องมีการบริการด้วยใจ จะทำให้งานออกมามีประสิทธิภาพ แต่บางตำแหน่งยังคงคัดเลือกรูปลักษณ์ที่ดีในการทำงาน เพื่อเป็นภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการคัดเลือกบุคลากรของ เกียงศักดิ์ เขียวยิ่ง (2550) กล่าวว่า การคัดเลือกบุคลากร เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และเกี่ยวข้องกับการสรรหา แต่มีลักษณะตรงกันข้าม คือ การสรรหา ถือว่ามีลักษณะเป็นบวก (PositiveFunction) เพราะการสรรหาเป็นการพยายามดึงดูดบุคคลที่มีความสามารถเข้ามาทำงานตรงตำแหน่งงานที่องค์กรต้องการ อีกทั้งฝ่ายทรัพยากรมนุษย์มีความเห็นตรงกันว่า การศัลยกรรมมีผลต่อการทำงาน กล่าวคือ อาจจะในบางตำแหน่งงาน หรือบางอาชีพเฉพาะที่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้รูปลักษณ์ที่ดีภายนอกในการทำงาน เช่น ตำแหน่งที่ต้องทำงานเกี่ยวกับการพบปะสนทนากับลูกค้าประจำ จะให้ความสำคัญเรื่องรูปลักษณ์ภาพนอกมาก เพราะถือว่าเป็นภาพลักษณ์ขององค์กร และมีความเห็นว่าการศัลยกรรมไม่มีผลต่อการทำงาน กล่าวคือ เพราะตำแหน่งงานส่วนใหญ่ใช้ทักษะความรู้ และความสามารถในการทำงาน ดังนั้นการทำศัลยกรรมไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานและไม่มีผลในการเติบโตในอาชีพมากนัก

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทัศนคติต่อการศัลยกรรมที่ส่งผลในการเสริมสร้างบุคลิกภาพและความต้องการขององค์กรในปัจจุบันกรณีศึกษากรุงเทพมหานครพบว่าการทำศัลยกรรมเป็นการสร้างองค์ประกอบภายนอก

ของร่างกายให้เกิดความพึงพอใจตอบสนองต่อตนเอง โดยการแก้ไขเสริมเติมแต่งข้อบกพร่องให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิม ทำให้รู้สึกมั่นใจในการใช้ชีวิตมากขึ้น และเพิ่มโอกาสในการเลือกสายอาชีพที่มากขึ้น เป็นต้น

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยคิดว่าเป็นประโยชน์ต่อบุคคลที่จะตัดสินใจทำศัลยกรรม เพราะการพัฒนารูปลักษณ์ภายนอกให้ดูดีมีผลต่อการดำเนินชีวิตในหลายๆด้าน เช่น การประกอบอาชีพการสร้างความมั่นใจในตนเอง เป็นต้น โดยเฉพาะในด้านของการประกอบอาชีพ การทำศัลยกรรมช่วยให้เกิดโอกาสในเส้นทางอาชีพที่เกี่ยวกับงานที่ให้ความสำคัญกับรูปลักษณ์ภายนอกเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเกี่ยวกับการศัลยกรรมนี้นำไปเป็นแนวทางในการเลือกตัดสินใจที่ส่งเสริมการพัฒนาสู่สายอาชีพได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหาร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาและขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยที่กรุณาให้คำแนะนำคำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลตลอดจนทำให้งานวิจัยสามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กรรณิการ์ สุวรรณศรี.(2562).**การบริหารทรัพยากรมนุษย์**.(ออนไลน์).สืบค้นจาก: http://pws.npru.ac.th/kannika/data/files (16 กุมภาพันธ์ 2563)

คลักฮอห์น (Kluckhohn) และ ออลฟอร์ต (Allphort).(ม.ป.ป.).**ความหมายของบุคลิกภาพ**.(ออนไลน์).สืบค้นจาก: https://www.baanjomyut.com/library_2/extension-1/introduction_to_personality/01.html (10 กุมภาพันธ์ 2563)

ฉัตรวีณา เอื้อแท้.(2559).**ศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเชิงรุกระหว่างภาคราชการกับภาคเอกชน(รายงานผลการวิจัย)**.(ออนไลน์).สืบค้น จาก:http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/57720030.pdf (12 กุมภาพันธ์ 2563)

ธนัชพร ร่งโรจนารักษ์.(2558).**การศัลยกรรมความงาม : สร้างสรรค์ หรือ สร้างกรรม**.(ออนไลน์).สืบค้นจาก: https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/630689iy (10 กุมภาพันธ์ 2563)

ธัญชนก สุขแสง.(2556).**ค่านิยมและอิทธิพลจากบุคคลที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจศัลยกรรมความงาม (รายงานผลการวิจัย)**.(ออนไลน์).สืบค้นจาก: http://dspace.bu.ac.th/bitstream//1161/1/thanchanok.suks.pdf(19 มกราคม 2563

ยุทธภูมิ เจริญวัย.(2559).**การเปิดรับสื่อ ทัศนคติ การเห็นคุณค่าในตนเอง และความตั้งใจ ทำศัลยกรรมเสริมความงามบนใบหน้าของวัยรุ่นหญิง(รายงานผลการวิจัย)**. (ออนไลน์).สืบค้นจาก: http://digital_collect.lib.buu.ac.th/dcms/files/54920421.pdf (10 กุมภาพันธ์ 2563)

วชิรวัชร งามละม่อม.(2558).**แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง**.(ออนไลน์).สืบค้นจาก: https://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/blog-post_95.html?m=1 (23 กุมภาพันธ์ 2563)

วาสนา อรุณศรี.(2561).**ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการศัลยกรรมซ้ำเพื่อปรับเปลี่ยนรูปร่างหรือหน้าตาของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร(รายงานผลการวิจัย)**. (ออนไลน์).สืบค้นจาก : http://dspace.bu.ac.th/handle/123456789/2837 (12 กุมภาพันธ์ 2563)

สุพัตรา สุภาพ.(ม.ป.ป.).**อิทธิพลของค่านิยมที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคล**.(ออนไลน์).สืบค้นจาก: https://www.baanjomyut.com/library_2/extension-1/value/01.html (10 กุมภาพันธ์ 2563)

Novabizz.(2561).**ค่านิยม (Values)**.(ออนไลน์).สืบค้นจาก https://www.novabizz.com/NovaAce/Behavior.htm (24 กุมภาพันธ์ 2563)

พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันตามหลักโพชฌงค์ของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อโรคโควิด-19

Self Health Care Behaviors and Prevention according to Enlightenment Factors (Bojjhaṅga) of Students in Nakhon Phanom Buddhist College, In the Outbreak of the COVID-19

พระมหาสนอง ปจฺโจปการี[1], พระครูสุวรรณทัศนาธร[1]*, นายณลิณ ควรครู[1]*

Phramaha Sanong Paccopakari[1], PhrakruSuvandassnadhorn[1], Dr.Nalin Kuankroo[1].

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวัดความรอบรู้ด้านการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรคโควิด-19 ของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรคโควิด และเพื่อบูรณาการหลักโพชฌงค์ในการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค กลุ่มตัวอย่างได้แก่นิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ชั้นปีที่ 1-4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบทดสอบองค์ความรู้และแบบสอบถาม ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) **ผลการวิจัย** พบว่า ข้อมูลทั่วไปของนิสิต ส่วนมากเป็นนิสิตบรรพชิต มีอายุระหว่าง 20-24 ปี หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ ๒ มีการตรวจร่างกายเป็นบางครั้ง โอกาสเสี่ยงเป็นโรคเบาหวานและออกกำลังกายเป็นบางครั้ง มีการติดตามข่าวทางอินเทอร์เน็ต นิสิตจะป้องกันตนเองด้วยการสวมหน้ากากอนามัยและกักตัวเองอยู่ที่บ้าน/วัดเพื่อมิให้ติดต่อโรคโควิด-19 และเป็นนิสิตชาวไทยส่วนมาก, ระดับองค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันจำนวน 45 ข้อ พบว่า นิสิตส่วนมากมีองค์ความรู้และความเข้าใจพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันได้คะแนน 20-30 จำนวน 58 รูป/คน ระดับ “ดี” ได้คะแนน 31–40 จำนวน 29 รูป/คน ระดับ “ดีมาก” ได้คะแนน 11–20 จำนวน 14 รูป/คน ระดับ “พอใช้” ได้คะแนน 0–10 จำนวน 5 รูป/คน ระดับ “ควรปรับปรุง” และผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 41–45 มีเพียงสองคนเท่านั้นอยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม” และผลการศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของนิสิต ปี 2563 รวม 6 ด้าน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง/มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านิสิตมีการปฏิบัติบ่อยครั้งทุกด้าน หากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยมีดังนี้ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการจัดการกับความเครียด ด้านการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพตนเอง ด้านการทำกิจกรรมและการออกกำลังกาย และด้านโภชนาการ ตามลำดับ, ส่วนผลการศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองของนิสิต ปีการศึกษา 2562 รวม 5 ด้าน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง/มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านิสิตมีการปฏิบัติบ่อยครั้งทุกด้าน หากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรค ด้านการรับรู้ต่ออุปสรรคของการการปฏิบัติ และด้านการรับรู้

* Corresponding author; e-mail address: sanong250909@gmail.com

[1] อาจารย์สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

[1] Lecturer of Political Science Nakhon Phanom Buddhist College.

ประโยชน์ของการปฏิบัติ ตามลำดับ, ส่วนผลการวิเคราะห์หลักโพชฌงค์ในการบูรณาการดูแลสุขภาพ พบว่า "โพชฌงค์" หมายถึง "องค์แห่งผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน" เป็นหลักธรรมที่สำคัญมาก เพราะเป็นธรรมที่จะช่วยให้เกิดปัญญา ซึ่งประกอบด้วยองค์ 7 ประการคือ สติ ธัมมวิจยะ วิริยะ ปีติ ปัสสัทธิ สมาธิ และอุเบกขา ยิ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อโรคโควิด-19 ในปี 2563 นี้ เป็นช่วงเวลาที่คนไทยทั้งประเทศและคนทั่วโลกได้รับผลกระทบอย่างมาก ต่างมีความหวาดระแวงต่อกันและกัน แท้จริงแล้วพระพุทธศาสนามองสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องของกฎธรรมชาติ แม้แต่พระพุทธเจ้าย่อมตกอยู่ในสภาวะของกฎนี้เช่นกัน แต่มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาสุขภาพและความเจ็บป่วยดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่า "พระพุทธเจ้าเป็นผู้มีสุขภาพดี มีพระชนมายุแปดสิบพรรษา สามารถทำงานเผยแผ่ศาสนาวันหนึ่ง 16–20 ชั่วโมง เป็นเพราะพระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจวันละ 5 ครั้ง/วัน" ทั้งนี้ ใครๆที่มาเฝ้าพระองค์ มักจะกล่าวสรรเสริญหรือถามพระองค์ถึงเรื่องความมีอาพาธน้อย มีพระโรคเบาบาง ทรงพระกำลังกระปรี้กระเปร่า ทรงพระสำราญอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงปรากฏพระนามว่า "มะหากะรุณิโก สัตถา สัพพะโลกะติกิจฉะโก" แปลว่า "พระศาสดา ทรงมีพระกรุณาอย่างใหญ่หลวง ทรงเยียวยารักษาสัตว์โลกทั้งมวล" อย่างไรก็ตามในหลักโพชฌงค์ก็เน้นองค์แรกเป็นเครื่องตรัสรู้คือสติ เพราะสติคือกุญแจดอกสำคัญของชีวิต สติมาปัญญาเกิด ถ้าสติเตลิดมักจะเกิดปัญหา ที่ผ่านมาประเทศไทยมีนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค ยุทธศาสตร์สำคัญที่ชูประเด็นให้คนไทยใส่ใจดูแลและส่งเสริมสุขภาพ ด้วยการรณรงค์และสร้างค่านิยมว่า "สุขภาพดีไม่มีขาย ใครอยากได้ ต้องสร้างเอง"

คำสำคัญ: พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกัน, หลักโพชฌงค์, นิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, สถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อโรคโควิด-19

Abstract

The objectives of this research were as follows: to measure self-care knowledge and the prevention of COVID-19 of Nakhon Phanom Buddhist College students, to study self-care behavior and prevention of COVOVID-19 and to integrate Enlightenment Seven Factors (Bojjhaṅga) principles in self-care and disease prevention. The samples were 1st-4th year students. The tool was test and questionnaires, and the statistics used were percentage, mean ($\bar{x}$) and standard deviation. (S.D.)

The research results were follows: Most of the students answering the questionnaire were monks, aged 20-24 years old, studying in 2nd-year students at the B.A. level (Political Science). Most of the respondents had physical check-up occasionally and had a chance of diabetes. Most of them exercise occasionally and tracked the news on the internet. To prevent COVID-19 transmission, students protected themselves by wearing masks and quarantined themselves at home/temples. The level of knowledge on health care behavior and self-defense found that Nakhon Phanom Buddhist College students had knowledge and understanding of health care and self-defense behaviors, 58 persons scored between 20-30 (Good), followed by 29 persons scored between 31–40 (Better), 14 persons scored between 11–20(Fair), 5 persons scored between 0–10 (should improve),

and only two persons scored between 41–45 (Excellent). In overall, the results of the study of health care behavior of Nakhon Phanom Buddhist College students in the academic year 2019 included 6 aspects, found that it was practiced frequently. While considering each aspect, students practice often in all aspects, arranging in descending order; aspect of interpersonal relation, aspect of stress Management, aspect of spiritual growth, aspect of health responsibility, aspect of physical Activity and aspect of nutrition, respectively. In overall, the results of Health Care Behaviors of Nakhon Phanom Buddhist College students in the academic year 2019 included 5 aspects, found that it was practiced frequently/very often. While considering each aspect, arranging in descending order; aspect of Cues to Action, aspect of perceived susceptibility, aspect of perceived Severity, aspect of perceived parriers, and aspect of perceived Benefits, respectively. The results of the analysis of the Seven Enlightenment Factors (Bojjhaṅga) principles in the integration of self-care found that "Bojjhaṅga" means "the awakening and and crucial principle because it helps in creating wisdom. it consists of seven elements: Sati, Dhammavijay, Viriya, Piti, passaddhi, Samadhi and Upekkha, in the COVID-19 epidemic situation in 2020. both Thailand and other countries in the world are greatly affected as well as they are paranoid about each other. Buddhism sees this matter as a natural law because even the Lord Buddha would have been fallen under this law, there are ways to resolve health problems and illnesses as existed in the Tripitaka - "The Lord Buddha is a healthy person, aged 80 years, able to do missionary work for 16-20 hours a day, because the Lord Buddha practices Buddhism five times a day." Here, anyone who came to him often praised him or asked him about his ill-fatedness. His disease is sparse. His Highness was rejuvenated. For this reason, the Buddha has the name of "Mahakaruniko sattha sabbalokatikicchago" meaning "The Prophet has great mercy. He healed all the animals of the world". However, in the doctrine, the first one emphasizes enlightenment, consciousness Because consciousness (sati) is the key to life. with consciousness, Mindfulness is born. In the past, Thailand had a 30 baht universal health insurance policy to treat all diseases. Important strategies that raise concerns for Thai people to take care of and promote their health by campaigning and creating values that "Good health, not for sale, who wants to have it, must create it by themselves"

Keyword: Health Care Behaviors and Prevention, Enlightenment Factors (Bojjhaṅga), Students in Nakhon Phanom Buddhist College, the Outbreak of the COVID-19

บทนำ

พฤติกรรมการดูแลสุขภาพที่ดีนั้นจะเป็นการส่งเสริมให้ทุกคนมีสุขภาพดีทั้งร่างกาย จิตใจอารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งจะนำไปสู่ความปกติสุขในชีวิต โดยทุกคนสามารถกระทำบทบาทของตนได้เหมาะสม สำหรับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในความคิดของเพนเดอร์ (Pender,1996) นั้น ครอบคลุม 6 ด้านคือ ความรับผิดชอบต่อสุขภาพ การทำกิจกรรมและการออกกำลังกาย การบริโภคนิสัย การพัฒนาทางจิตวิญญาณ การมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และการจัดการกับความเครียด การที่นิสิตจะมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ดีหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการทั้งที่เป็นปัจจัยภายในครอบครัว และปัจจัยภายนอกที่มีความเกี่ยวข้อง กรีนและครูเตอร์ (Green & Krueter, 1991) เรียกปัจจัยเหล่านี้ว่า “ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม” โดยปัจจัยนำคือ สิ่งที่เป็นพื้นฐานอยู่ภายในครอบครัว เช่น ความรู้และการรับรู้ภาวะสุขภาพ ปัจจัยเอื้อคือสิ่งที่เอื้อให้ครอบครัวปฏิบัติพฤติกรรม เช่น ความเชื่อมั่นถึงความสามารถในการปฏิบัติและความสะดวกในการปฏิบัติ และปัจจัยเสริมคือการได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพของครอบครัว เช่น การได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ และการมีแบบอย่างจากสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น

ประเทศจีนถือว่าเป็นต้นน้ำสายธารแห่งเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ใหม่ก็มีการเคลื่อนไหวเช่นเดียวกัน หากพิจารณาตัวเลขผู้ติดเชื้อในจีนช่วงหลายสัปดาห์ที่ผ่านมาจะเห็นว่ามีตัวเลขค่อนข้างคงที่ ในวันที่ 16 มีนาคม 2563 จำนวนผู้ติดเชื้อนอกประเทศจีนได้แซงหน้าจำนวนผู้ติดเชื้อในจีนเป็นที่เรียบร้อย ส่วนเดวิด ไครานอสกี (David Cyranoski) จาก nature วารสารด้านสหวิชาชีพทางวิทยาศาสตร์ของประเทศอังกฤษ เขียนบทความ What China's coronavirus response can teach the rest of the world ได้ระบุว่า ช่วงกลางเดือนมกราคม ทางการจีนประกาศมาตรการขั้นเด็ดขาดในการควบคุมเชื้อไวรัสโคโรน่า โดยการปิดเมืองอู่ฮั่น เมืองศูนย์กลางการแพร่ระบาด และอีก 15 เมืองในมณฑลหูเป่ย์ ประชาชนกว่า 60 ล้านคนต้องอยู่แต่ในบ้าน เที่ยวบินและการเดินรถไฟทั้งหมดถูกระงับ ทางการจีนสั่งปิดถนนทุกสาย และหลังจากนั้นจีนประกาศให้ประชากรในหลายเมือง ประมาณ 760 ล้านคนอยู่แต่ในบ้าน สามารถออกจากบ้านได้ในกรณีซื้อหาอาหารและเพื่อความช่วยเหลือทางการแพทย์เท่านั้น

สถานการณ์ไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ใหม่ 2019 (2562) ที่แพร่ระบาดหนักในประเทศจีน และอีกหลายประเทศทั่วโลก “ประชาชาติธุรกิจ” (ออนไลน์: https://www.prachachat.net/world-news/news-41466 วันที่ 23 มีนาคม 2563) ได้รายงานสถานการณ์ล่าสุดเกี่ยวกับการระบาดของ “ไวรัสโคโรน่า/โรคโควิด-19” เมื่อวันจันทร์ที่ 23 มีนาคม 2563 ว่า นพ.ศุภกิจ ศิริลักษณ์ รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข กล่าวว่าประเทศไทยกำลังเข้าสู่ช่วงเวลาที่เรียกว่า “เวลาทอง” (Golden time) ซึ่งจะกำหนดอนาคตการระบาดในประเทศ และหากประชาชนไม่ร่วมมือกันจะทำให้ประเทศไทยเข้าสู่ภาวะระบาดหนัก ซึ่งโรงพยาบาลของไทยจะรับมือไม่ไหว จึงเรียกร้องให้ประชาชนร่วมมืออย่างจริงจัง เว้นระยะห่างจากผู้อื่น งดเดินทางโดยไม่จำเป็น กักตัวอยู่ที่บ้าน หากมีอาการป่วยควรปฏิบัติตามคำแนะนำของหมออย่างเคร่งครัด ส่วนกรมควบคุมโรค ได้แจ้งให้ผู้ที่เดินทางกลับจากกรุงเทพฯ และปริมณฑลไปยังต่างจังหวัด ขอให้กักตัวอย่างน้อย 14 วัน อย่างเคร่งครัด ไม่รับประทานอาหารหรือใช้ของส่วนตัวร่วมกับผู้อื่น รวมถึงสมาชิกครอบครัวในที่พักอาศัย ล้างมือบ่อยๆ ด้วยน้ำและสบู่ไม่ต่ำกว่า 20วินาที หรือใช้เจลแอลกอฮอล์ลูบมือจนแห้ง หลีกเลี่ยงการพูดคุยและใกล้ชิดผู้อื่น โดยเฉพาะผู้สูงอายุและผู้ป่วยเรื้อรัง

สำหรับนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนมมีทั้งพระภิกษุสามเณรและนิสิตที่เป็นคฤหัสถ์จำนวนสามร้อยกว่าชีวิต ซึ่งแต่ละวันก็มีภาระหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม มีการไปมาหาสู่กันฉันท์พี่น้องทั้งคนภายในครอบครัว

และครอบครัวอื่นๆ เมื่อเป็นเช่นนี้โอกาสที่จะติดเชื้อจากบุคคลภายนอกครอบครัวก็มีเปอร์เซ็นสูงทีเดียว ฉะนั้น เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้ติดเชื้อไวรัสโคโรน่า นิสิตต้องมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและรู้จักป้องกันตนเองโดยใช้หลักสัตตโพชฌงค์ 7 ประการคือ สติ ธัมมวิจยะ วิริยะ ปีติ ปัสสัทธิ สมาธิ และอุเบกขา

ในปีการศึกษา 2562 วิทยาลัยสงฆ์นครพนมมีจำนวนนิสิต 358 รูป/คน (ฝ่ายทะเบียนวิทยาลัยสงฆ์นครพนม, 2562) และมีแนวโน้มว่านิสิตจะลดลงทุกปี เพราะสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 (covid-19) และสถานการณ์อื่นๆ เนื่องจากนิสิตเหล่านี้มีทั้งนิสิตที่เป็นบรรพชิตและคฤหัสถ์อาศัยอยู่ในวัด/สำนักสงฆ์บ้าง บ้านบ้าง และหอพักบ้าง รวมทั้งการดำเนินชีวิตอยู่ภายในมหาวิทยาลัย แม้ว่าทางมหาวิทยาลัยจะจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย และการบริการสุขภาพให้กับนิสิต ก็พบว่านิสิตเหล่านี้ยังมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อสุขภาพ นั่นหมายถึง รูปแบบวิถีการดำเนินชีวิตของนิสิตได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเสี่ยงต่างๆ อยู่ตลอดเวลาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย จากแนวคิดพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นเชื่อว่า รูปแบบการดำเนินชีวิตของเด็กวัยรุ่นเกิดมาจากความเชื่อ ทัศนคติ และการปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ทำให้เกิดความวิตกกังวล ความเครียดทางอารมณ์ ส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออก เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่ มีการลอกเลียนแบบหรือกระทำสิ่งต่างๆเพื่อให้เกิดการยอมรับในสังคม อิทธิผลของสิ่งเหล่านี้อาจทำให้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมส่งผลต่อสุขภาพ เช่น การสูบบุหรี่ การดื่มสุรา การใช้สารเสพติด อิทธิพลระหว่างนิสิตต่อกลุ่มเพื่อน เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองและการป้องกันเชื้อไวรัสโคโรน่า (COVID-19) ของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนมว่าเป็นอย่างไร ตามทฤษฎีการส่งเสริมสุขภาพของเพนเดอร์ [Health Promotion Model,Pender,1987] รูปแบบความเชื่อทางสุขภาพของเคิร์ท เลวิน [health belief model, Kurt Lewin,1960] และบูรณาหลักสัตตโพชฌงค์ในการดูแลสุขภาพมาเป็นกรอบในการวิเคราะห์หาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติในการดูแลรักษาสุขภาพ เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยมาใช้ในการกำหนดรูปแบบ วางแผน และกำหนดกลวิธีที่เหมาะสมในการป้องกัน จะส่งผลให้นิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนจัดโครงการหรือกิจกรรมด้านส่งเสริมสุขภาพให้กับนิสิตให้มีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรคที่พึงประสงค์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. เพื่อวัดองค์ความรอบรู้ด้านการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรคโควิด-19
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันในสถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19
3. เพื่อบูรณาการหลักสัตตโพชฌงค์ในการดูแลสุขภาพ 7 ประการ คือ สติ ธัมมวิจยะ วิริยะ ปีติ ปัสสัทธิ สมาธิ และอุเบกขา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันตามหลักโพชฌงค์ของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อโรคโควิด-19” เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา คณะผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 6 ส่วนคือ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ด้านเนื้อหาสาระ คณะผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ศึกษาองค์ความรอบรู้ด้านการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรคโควิด-19

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ รวม 6 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ ด้านโภชนาการ ด้านการทำกิจกรรมและการออกกำลังกาย ด้านการจัดการกับความเครียด ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการป้องกันโรค รวม 5 ด้านคือ ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรค ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติ ด้านการรับรู้ต่ออุปสรรคของการการปฏิบัติ และด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง

ส่วนที่ 4 บูรณาการหลักสัตตโพชฌงค์ในการดูแลสุขภาพของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม 7 ประการ คือ สติ ธัมมวิจยะ วิริยะ ปีติ ปัสสัทธิ สมาธิ และอุเบกขา

2. ด้านประชากรกลุ่มตัวอย่าง: ได้แก่ นิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2562 จำนวน ๑๖๕ รูป/คน โดยใช้สูตรสำเร็จรูปของเครชซี่และมอร์แกน (R.V.Krejcie and D.W.Morgan) จึงได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 140 รูป/คน แต่มีนิสิตตอบแบบสอบถามจำนวน 108 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๑๔ ประกอบด้วย (1) นิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต จำนวน 71 รูป/คน (2) นิสิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 3 รูป/คน (3) นิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา จำนวน 15 รูป/คน และ (4) นิสิตสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 19 รูป/คน

3. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย: เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบทดสอบและแบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นแบบทดสอบองค์ความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันตนเองตามหลักโพชฌงค์ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อโรคโควิด-19

1) การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องในด้านเนื้อหา สำนวนภาษา ความชัดเจนของคำถาม และภาษาที่ใช้ว่าคำถามแต่ละข้อมีความสอดคล้องตรงประเด็นที่ศึกษาหรือไม่ ได้ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60–1.00 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขจนได้แบบประเมินที่มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาที่สมบูรณ์ ทุกข้อได้คะแนน 0.60 ขึ้นไป

2) ผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ท่าน คือ

(1) ดร.ศตพล ใจสบาย อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ
วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

(2) ผศ.ปรีชา บุญทวี อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

(3) นายวิวรรธน์ วงศ์ตาขี่ รองผู้อำนวยการ โรงพยาบาลวังยาง

3) นำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตามความคิดเห็นของผู้คุณวุฒิที่แนะนำ หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลต่อไป

4) คณะผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้นตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปัจจัยทางชีวสังคม จำนวน 10 ข้อ ประกอบด้วย สถานภาพ อายุ สาขาวิชา ชั้นปีที่ศึกษา ปัจจุบันท่านพักอยู่ที่ใด การตรวจร่างกายประจำปี ภาวะเสี่ยงต่อการเป็นโรค ออกกำลังกายลักษณะใด การติดตามข่าวการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19 และการป้องกันตนเองไม่ให้ติดเชื้อโควิด-19 และภูมิลำเนาเดิม

ตอนที่ 2,3 เป็นแบบทดสอบระดับความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันเชื้อไวรัสโควิด-19 รวมจำนวน 45 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ พฤติกรรมการดูแลสุขภาพ (20 ข้อ) และการป้องกันเชื้อไวรัสโควิด-19 (25 ข้อ) คณะผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลคะแนน โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยและได้แบ่งเกณฑ์ในการแปลผลออกเป็น 5 ระดับ ด้วยวิธีการหาความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้ คะแนน 0–10 (ควรปรับปรุง) 11–20 (พอใช้) 21–30 (ดี) 31–40 (ดีมาก) และ 41- 45 (ดีเยี่ยม)

๔ ตอนที่ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นการดูแลสุขภาพ รวมจำนวน 30 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 6 ด้านๆละ 5 ข้อ คือ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพตนเอง ด้านโภชนาการ ด้านการทำกิจกรรมและการออกกำลังกาย ด้านการจัดการกับความเครียด ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจำนวน 25 ข้อ โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้านๆ ละ 5 ข้อ คือ ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรค ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติ ด้านการรับรู้ต่ออุปสรรคของการการปฏิบัติ และด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง

หมายเหตุ: ตอนที่ 4,5 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า กำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบได้จาก 5 ตัวเลือก คือ ปฏิบัติสม่ำเสมอ ปฏิบัติบ่อยครั้ง ปฏิบัติปานกลาง ปฏิบัตินานๆครั้งและไม่เคยปฏิบัติเลย โดยเลือกตอบเพียงข้อเดียวที่ตรงกับความคิดเห็นในข้อคำถามนั้น มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “ปฏิบัติสม่ำเสมอ”

4 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “ปฏิบัติบ่อยครั้ง”

3 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “ปฏิบัติปานกลาง”

2 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “ปฏิบัตินานๆครั้ง”

1 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ “ไม่เคยปฏิบัติเลย”

สำหรับการพิจารณาคะแนนเฉลี่ยใช้เกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด,2546:100) ดังนี้

4.50-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับ “ปฏิบัติสม่ำเสมอ”

3.50-4.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับ “ปฏิบัติบ่อยครั้ง”

2.50-3.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับ “ปฏิบัติปานกลาง”

1.50-2.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับ “ปฏิบัตินานๆครั้ง”

1.00-1.49 หมายถึง มีความเหมาะสมระดับ “ไม่เคยปฏิบัติเลย”

4. ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล: ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ (1) ทำหนังสือถึงวิทยาลัยสงฆ์นครพนม เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากนิสิทุกชั้นปี (2) คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปสร้างแบบสอบถามด้วยโปรแกรม Google form แล้วลิงค์ไปยังประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 140 รูป/คน ได้ตอบกลับมาจำนวน 108 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 77.14 และ (3) การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดใช้วิธีการทางสถิติโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์

5. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล: การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์ ในการประมวลผลข้อมูล

(1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 1 ประกอบด้วย สถานภาพ อายุ สาขาวิชา ชั้นปีที่ศึกษา ปัจจุบันท่านพักอยู่ที่ใด การตรวจร่างกายประจำปี ภาวะเสี่ยงต่อการเป็นโรค ออกกำลังกายลักษณะใด การติดตามข่าวการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรน่า (โควิด-19) การป้องกันตนเองไม่ให้ติดเชื้อโควิด-19 และประเทศ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ

(2) ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบทดสอบ ตอนที่ 2,3 คณะผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การแปลผลคะแนนโดยพิจารณาจากคะแนนที่ทำได้ โดยใช้เกณฑ์การแปลผลดังนี้ ถ้าได้คะแนน 0–10 (ควรปรับปรุง), ถ้าได้คะแนน 11–20 (พอใช้), ถ้าได้คะแนน 21–30 (ดี), ถ้าได้คะแนน 31–0 (ดีมาก) และถ้าได้คะแนน 41-45 (ดีเยี่ยม)

(3) ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามตอนที่ 4,5 เพื่อประเมินพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันโรค ปีการศึกษา 2563 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

(4) ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามตอนที่ 5 เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วประกอบความเรียงให้ถูกต้อง

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย: คณะวิจัยได้ใช้ดังนี้ (1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) (2) ค่าร้อยละใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป (3) การวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 4, และ 5 เกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและพฤติกรรมการป้องกันโรค โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของนิสิต พบว่า ด้านสถานภาพ ส่วนมากเป็นนิสิตที่เป็นบรรพชิต รองลงมาคือนิสิตที่เป็นคฤหัสถ์หญิง นิสิตที่เป็นคฤหัสถ์ชาย, ด้านอายุ ส่วนมากนิสิตมีอายุระหว่าง 20-24 ปี รองลงมามีอายุ 30 ปีขึ้นไป, ด้านสาขาวิชา ส่วนมากเป็นนิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต และอันดับท้ายสุดคือนิสิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา, ด้านชั้นปีที่

ศึกษา ส่วนมากเป็นนิสิตชั้นปีที่สอง รองลงมาคือนิสิตชั้นปีที่ 3 และอันดับสุดท้ายคือนิสิตชั้นปีที่ 4, ด้านการตรวจร่างกายประจำปี ส่วนมากจะตรวจร่างกายเป็นบางครั้ง รองลงมาคือนิสิตไม่เคยตรวจเลย และอันดับท้ายสุดคือนิสิตตรวจทุกหกเดือน, ด้านการเสี่ยงต่อการเป็นโรค ส่วนมากนิสิตไม่ระบุการเป็นโรค รองลงมาคือนิสิตเสี่ยงเป็นโรคเบาหวาน และอันดับสุดท้ายคือนิสิตเสี่ยงเป็นโรคไข้เลือดออก, ด้านลักษณะการออกกำลังกาย ส่วนมากนิสิตออกกำลังกายเป็นบางครั้ง รองลงมาคือนิสิตสบายๆ ขึ้นอยู่กับความ และอันดับท้ายสุดคือนิสิตไม่เคยออกกำลังกายเลย, ด้านสื่อที่นิสิตติดตามข่าวการแพร่ระบาดแพร่เชื้อโรคโควิด-19 ส่วนมากนิสิตติดตามข่าวทางอินเทอร์เน็ต รองลงมาคือสื่อทางโทรทัศน์ และอันดับสุดท้ายคือไม่ระบุว่าติดตามข่าวสารทางใด, ด้านการป้องกันตนเองไม่ให้ติดเชื้อโรคโควิด-19 ด้วยวิธีใด ส่วนมากนิสิตจะป้องกันตนเองด้วยการสวมหน้ากากอนามัย รองลงมาคือนิสิตกักตัวเองอยู่ที่บ้านพัก/วัด ด้านประเทศส่วนมากเป็นนิสิตชาวไทย และเป็นนิสิตชาวต่างประทศ (สปป.ลาว)

2. ผลการวัดองค์ความรู้ด้านพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค รวมจำนวน 45 ข้อ (การดูแล 20 ข้อ และการป้องกัน 25 ข้อ) พบว่า นิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม มีองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรคดังนี้ ส่วนมากนิสิตได้คะแนน 20-30 จำนวน 58 คะแนน อยู่ระดับ “ดี” รองลงมาได้คะแนน 31–0 จำนวน 29 รูป/คน ระดับ “ดีมาก”, ผู้ได้คะแนน 11–20 จำนวน 14 รูป/คน ระดับ “พอใช้”, ผู้ได้คะแนน 0–10 จำนวน 5 รูป/คน อยู่ระดับ “ควรปรับปรุง” และผู้ที่ได้คะแนน 41–45 จำนวน 2 รูป/คน อยู่ระดับ “ดีเยี่ยม”

3. ผลการศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ปีการศึกษา 2562 รวม 6 ด้าน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง/มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตมีการปฏิบัติบ่อยครั้งทุกด้าน หากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการจัดการกับความเครียด ด้านการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพตนเอง ด้านการทำกิจกรรมและการออกกำลังกาย และด้านโภชนาการตามลำดับ

4. ผลการศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ปีการศึกษา 2562 รวม 5 ด้าน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง/มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านิสิตมีการปฏิบัติบ่อยครั้งทุกด้าน หากเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้ ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรค ด้านการรับรู้ต่ออุปสรรคของการการปฏิบัติ และด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติ ตามลำดับ

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันตนเองตามหลักโพชฌงค์ ของวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อโรคโควิด-19” คณะผู้วิจัยได้นำประเด็นที่สำคัญมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของนิสิต พบว่า ด้านสถานภาพ ส่วนมากเป็นนิสิตที่เป็นบรรพชิต, มีอายุระหว่าง 20-24 ปี เป็นนิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่สอง, ส่วนมากจะตรวจร่างกายเป็นบางครั้ง โอกาสเสี่ยงเป็นโรคเบาหวานและจะออกกำลังกายเป็นบางครั้ง, มีการติดตามข่าวทางอินเทอร์เน็ตส่วนมาก, เพื่อมิให้ติดต่อโรคโควิด-19 นิสิตจะป้องกัน

ตนเองด้วยการสวมหน้ากากอนามัยและกักตัวเองอยู่ที่บ้าน/วัด และส่วนมากจะเป็นนิสิตชาวไทยมากกว่านิสิตชาวต่างประเทศ (สปป.ลาว)

2. ระดับองค์ความรู้ด้านพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค รวมจำนวน 45 ข้อ (การดูแลสุขภาพ 20 ข้อ และการป้องกันโรค 25 ข้อ) พบว่า นิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม มีองค์ความรู้และความเข้าใจพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรคดังนี้ ส่วนมากได้คะแนนระหว่าง 20-30 จำนวน 58 รูป/คน ระดับ “ดี”, รองลงมาได้คะแนนระหว่าง 31–40 จำนวน 29 รูป/คน ระดับ “ดีมาก”, ได้คะแนน 11–20 จำนวน 14 รูป/คน ระดับ “พอใช้”, ได้คะแนนระหว่าง 0–10 จำนวน 5 รูป/คน ระดับ “ควรปรับปรุง” และผู้ที่ได้คะแนนระหว่าง 41–45 มีเพียงสองคนเท่านั้น อยู่ในระดับ “ดีเยี่ยม” คณะผู้วิจัยมีทัศนะว่าวิทยาลัยสงฆ์นครพนมควรมีแผนพัฒนานิสิตให้มีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค หรือเชิญวิทยากรที่มีความชำนาญมาให้ความรู้แก่นิสิต

3. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการดูแลสุขภาพของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ปีการศึกษา 2562 รวม 6 ด้าน โดยภาพรวมนิสิตมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง/มาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผศ.ดร.อัจฉรา ปุราคม และยอดแก้ว แก้วมหิงสา (2556:บทคัดย่อ) ที่ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน... กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตปริญญาตรี จำนวน 396 คน...ผลการวิจัยพบว่า นิสิตส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพอยู่ในระดับดี และเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจัยด้านเพศ ระดับชั้นปี และคณะที่กำลังศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนปัจจัยด้านอายุที่แตกต่างกัน พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ยังพบว่านิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนมมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองดังนี้คือ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการจัดการกับความเครียด ด้านการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพตนเอง ด้านการทำกิจกรรมและการออกกำลังกาย และด้านโภชนาการ

4. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการป้องกันตนเองของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ปีการศึกษา 2562 รวม 4 ด้าน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง/มาก ในขณะเดียวกัน นิสิตก็มีการปฏิบัติบ่อยครั้งทั้งห้าด้านคือ ด้านการรับรู้ความสามารถของตนเอง ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรค ด้านการรับรู้ต่ออุปสรรคของการการปฏิบัติ และด้านการรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติ ตามลำดับ เป็นที่ประจักษ์ชัดว่านิสิตมีแนวทางปฏิบัติในการป้องกันตนเองเพื่อไม่ให้เกิดการเจ็บไข้ได้ป่วย หรือเป็นโรคแล้วแต่ป้องกันไม่ให้กลับเป็นซ้ำในกรณีที่หายจากการเจ็บป่วยเป็นโรคแล้ว สมดังที่ผู้รู้ได้บอกแนวทางในการป้องกันโรคไว้ 3 ระดับ[ออนไลน์] http://003400health.blogspot.com) คือ 1) การป้องกันก่อนการเกิดโรค หมายถึง การกระทำหรืองดการกระทำใดๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการเป็นโรคหรือเกิดการเจ็บป่วยขึ้น เช่น การดูแลรักษาร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ เพื่อไม่ให้เจ็บป่วยได้ง่าย การระวังไม่ให้ยุงลายกัด เพื่อป้องกันไม่ให้เป็นโรคไข้เลือดออก หรือการฉีดวัคซีนป้องกันโรคหัด 2) การป้องกันโรคในระยะที่เกิดโรค หมายถึง การกระทำหรือการงดกระทำใดๆ ที่จะทำให้อาการเจ็บป่วยจากโรคที่เป็นอยู่นั้นไม่รุนแรงมากขึ้น หรือหายป่วยจากโรคนั้นโดยเร็วที่สุด เช่น การกินยาและปฏิบัติตามที่แพทย์สั่งเมื่อป่วย และ 3) การป้องกันโรคเมื่อหายจากการเจ็บป่วยด้วยโรคแล้ว หมายถึง การกระทำหรือการงดกระทำใดๆ เพื่อป้องกันไม่ให้เจ็บป่วยหรือเกิดเป็นโรคนั้นซ้ำอีกภายหลัง

5. ผลการวิเคราะห์หลักสัตตโพชฌงค์เพื่อบูรณาการในการดูแลสุขภาพ พบว่า “โพชฌงค์” หมายถึง “องค์แห่งผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน” แสดงว่าหลักสัตตโพชฌงค์นี้สำคัญมาก เพราะเป็นธรรมที่จะช่วยให้เกิดการตรัสรู้ เพราะการตรัสรู้นั้นเป็นเรื่องของปัญญา ปัญญาคือความรู้ความเข้าใจขั้นที่จะทำให้ตรัสรู้นี้ มีความหมายลึกซึ้งลงไปมี 7 ประการ คือ สติ ธัมมวิจยะ วิริยะ ปีติ ปัสสัทธิ สมาธิ และอุเบกขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อโรคโควิด-19 ในปี 2563 นี้ นับว่าเป็นช่วงที่คนทั่วประเทศและทั่วโลกได้รับผลกระทบอย่างมาก ทำให้การดำเนินชีวิตในแต่ละวันของผู้คนต้องลำบากตรากตรำ ไม่สะดวกและไม่สบายเหมือนปกติ ทุกคนล้วนมีความหวาดระแวงต่อกันและกัน แท้จริงแล้วพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มุ่งสอนให้บุคคลมองความจริงทุกอย่างเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ แม้แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าย่อมตกอยู่ในสภาวะของกฎนั่นเช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเจ็บป่วยซึ่งแน่นอนว่าหากบุคคลผู้ศึกษาในพุทธประวัติจะพบว่า พระพุทธองค์มีพระโรคเหมือนกับคนทั่วไป แต่ทรงมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาสุขภาพและความเจ็บป่วยดังแสดงให้เห็นจากพระไตรปิฎกว่า “พระพุทธเจ้าเป็นผู้มีสุขภาพดี มีพระชนมายุ 80 พรรษา สามารถทำงานเผยแผ่ศาสนาวันหนึ่ง 16–20 ชั่วโมง ใครๆที่มาเฝ้าพระองค์ มักจะกล่าวสรรเสริญหรือถามพระองค์ถึงเรื่องความมีอาพาธน้อย มีพระโรคเบาบาง ทรงพระกำลังกระปรี้กระเปร่า ทรงพระสำราญอยู่เสมอๆ ” (อาชว์ภูริชญ์ น้อมเนียน,ผศ.ดร. [ออนไลน์] https://www.silpa-mag.com/culture/article) ด้วยพระมหากรุณาคุณของพระพุทธองค์ในด้านการทรงเป็นแบบอย่างของผู้รักษาสุขภาพที่ดีจนแสดงออกมาถึงเหล่าพระภิกษุสงฆ์ที่ทรงรับเข้ามาภายใต้พระธรรมวินัยที่ทรงบัญญัติด้วยพระสัพพัญญุตญาณจึงทำสังฆะของพระพุทธองค์มีการดูแลสุขภาพร่างกาย จิตใจอยู่ในสภาพปกติ หรือจะเรียกด้วยศัพท์ทางการแพทย์ปัจจุบันว่า “การดูแลสุขภาพแบบองค์รวม” ด้วยเหตุผลนี้ พระพุทธองค์จึงปรากฏพระนามตามคัมภีร์พระพุทธศาสนาว่า “มะหากะรุณิโก สัตถา สัพพะโลกะติกิจฉะโก” แปลว่า “พระศาสดา ทรงมีพระกรุณาอย่างใหญ่หลวง ทรงเยียวยารักษาสัตว์โลกทั้งมวล” (ขุ.เถร (ไทย) 26/722/462)

ในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ทุกคนต้องดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท หมายความว่าเราต้องมีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะยืน เดิน นั่ง นอน ต้องไม่ประมาทเลินเล่อตามหลักสัตตโพชฌงค์ข้อที่ 1 คือ “สติ” เพราะสติคือกุญแจดอกสำคัญของชีวิต สติมาปัญญาเกิด ถ้าสติเตลิดมักจะเกิดปัญหา ที่ผ่านมาประเทศไทยมีนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค ยุทธศาสตร์สำคัญที่ชูประเด็นให้คนไทยใส่ใจดูแลและส่งเสริมสุขภาพ ด้วยการรณรงค์และสร้างค่านิยมว่า “สุขภาพดีไม่มีขาย ใครอยากได้ ต้องสร้างเอง”

พอสรุปว่า นิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนมมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของตนเองโดยภาพรวมมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง/มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีการปฏิบัติด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการจัดการกับความเครียด ด้านการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพตนเอง ด้านการทำกิจกรรมและการออกกำลังกาย และด้านโภชนาการ ตามลำดับ, ส่วนพฤติกรรมการป้องกันตนเอง โดยภาพรวมมีการปฏิบัติบ่อยครั้ง/มากเช่นเดียวกัน แสดงว่านิสิตให้ความสนใจในการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรคเป็นอย่างดี หากวิเคราะห์หลักสัตตโพชฌงค์ในการบูรณาการดูแลสุขภาพของนิสิตแล้ว พบว่าโพชฌงค์ที่หมายถึงองค์แห่งผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เป็นหลักธรรมที่สำคัญมาก เพราะเป็นธรรมที่จะช่วยให้เกิดปัญญา ยิ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อโรคโควิด-19 ในปี 2563 นี้ นิสิตต้องนำหลักโพชฌงค์ทั้งเจ็ดประการมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อป้องกันโรคโควิด-19 มิให้ติดต่อตนเองและคอยระมัดระวังมิให้เชื้อโรคไปแพร่คนอื่นด้วยแท้จริงแล้วพระพุทธศาสนามองสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเรื่องของกฎ

ธรรมชาติ แม้แต่พระพุทธเจ้าย่อมตกอยู่ในสภาวะของกฎนี้เช่นกัน แต่มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาสุขภาพและความเจ็บป่วยดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่า “พระพุทธเจ้าเป็นผู้มีสุขภาพดี มีพระชนมายุแปดสิบพรรษา สามารถทำงานเผยแผ่ศาสนาวันหนึ่ง 16–20 ชั่วโมง เป็นเพราะพระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญพุทธกิจวันละ 5 ครั้ง/วัน” ทั้งนี้ ใครๆที่มาเฝ้าพระองค์ มักจะกล่าวสรรเสริญหรือถามพระองค์ถึงเรื่องความมีอาพาธน้อย มีพระโรคเบาบาง ทรงพระกำลังกระปรี้กระเปร่า ทรงพระสำราญอยู่เสมอ ด้วยเหตุนี้ พระพุทธองค์จึงปรากฏพระนามว่า “มะหากะรุณิโก สัตถา สัพพะโลกะติกิจฉะโก” แปลว่า “พระศาสดา ทรงมีพระกรุณาอย่างใหญ่หลวง ทรงเยียวยารักษาสัตว์โลกทั้งมวล” อย่างไรก็ตามในหลักโพชฌงค์ก็เน้นองค์แรกเป็นเครื่องตรัสรู้คือสติ เพราะสติคือกุญแจดอกสำคัญของชีวิต สติมาปัญญาเกิด ถ้าสติเตลิดมักจะเกิดปัญหา ที่ผ่านมาประเทศไทยมีนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค ยุทธศาสตร์สำคัญที่ชูประเด็นให้คนไทยใส่ใจดูแลและส่งเสริมสุขภาพ ด้วยการรณรงค์และสร้างค่านิยมว่า “สุขภาพดีไม่มีขาย ใครอยากได้ ต้องสร้างเอง”

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1) ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่นิสิตด้านการดูแลสุขภาพและการป้องกันโรค

2) วิทยาลัยสงฆ์นครพนมควรสนับสนุนให้นิสิตมีเครือข่ายกับหน่วยงานอื่นๆ

3) วิทยาลัยควรจัดหาสถานที่ให้นิสิตได้เล่นกิจกรรมเพื่อลดความเครียด

4) วิทยาลัยสงฆ์ควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ

5) วิทยาลัยสงฆ์ควรมีสถานที่ทำกิจกรรมและสถานที่ออกกำลังกาย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรวิทยาลัยสงฆ์นครพนม

2) ควรศึกษาพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุและความปลอดภัยของอาจารย์และนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม

3) ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการศึกษาของนิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม

4) ควรศึกษาการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคตามแนวพระพุทธศาสนา

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาอย่างยิ่งของ พระครูสิริเจติยานุกิจ,ผศ.ดร. ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและสนับสนุนการวิจัยตลอดระยะเวลาและต้องขอขอบคุณคณะผู้วิจัยทุกท่านที่ได้เสียสละเวลา และมีส่วนร่วมในการทำวิจัย

ในการทำวิจัย ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จลุงล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

พระไตรปิฎก

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2539. **พระไตรปิฎกภาษาไทย** ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

หนังสือทั่วไป

กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย. ม.ป.ป. **แพทยศาสตร์ในพระไตรปิฎก.** ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย.

การดูแลสุขภาพ. [ออนไลน์] https://kalyanamitra.org/th/article_detail.php?i=14390 (สืบค้นเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2563)

ธนวรรธน์ อิ่มสมบูรณ์. 2546. **พฤติกรรมสุขภาพและการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ.** เอกสารการสอนชุดวิชาสุขศึกษาและการประชาสัมพันธ์งานสาธารณสุข, หน่วยที่ ๑-๘, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. กรุงเทพมหานคร: บริษัทประชุมช่าง จำกัด.

เฉลิมพล ตันสกุล. 2545. **พฤติกรรมศาสตร์สาธารณสุข.** กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคลสหประชาพาณิชย์.

บุญชม ศรีสะอาด. 2546. **การวิจัยสำหรับครู.** กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

พระปลัดเสน จิณณสาโร (ชุมมิ่ง) และคณะ. **รายงานการวิจัย**, “การบูรณาการการประยุกต์ใช้หลักสัตตโพชฌงค์ในพุทธปรัชญาเถรวาทในการเสริมสร้างสุขภาวะของพระสงฆ์ไทย” (วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2562) | 412-413

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). 2559. **โพชฌงค์: พุทธวิธีเสริมสุขภาพ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เจริญดีมั่นคงการพิมพ.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). 2554. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

พระธรรมปฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). 2543. **พุทธธรรม.** กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาเทอด ญาณวชิโร (วงศ์ชอุ่ม). 2548. **พุทธานุภาพ: อานุภาพของพระพุทธองค์.** กรุงเทพมหานคร: บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.

พฤติกรรมการป้องกันโรค, [ออนไลน์] http://003400health.blogspot.com (23 มีนาคม 2563)

ฝ่ายทะเบียนวิทยาลัยสงฆ์นครพนม.2562. **สถิตินิสิตวิทยาลัยสงฆ์นครพนม.** วิทยาลัยสงฆ์นครพนม.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๒.** กรุงเทพมหานคร: นานมีบุคส์พับลิเคชั่นส.

วิชัย เทียนถาวร, นายแพทย์. อดีตปลัดกระทรวงสาธารณสุข, **พุทธวิธี...ส่งเสริมสุขภาพ**, [ออนไลน์] www.sanook.com/women/30753 (สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2563)

วิชิต มธุรสภาษณ์. 2538. **หลักการป้องกันและควบคุมโรค, ในเอกสารการสอนชุดวิชาการสาธารณสุข หน่วยที่ 1-7.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

โสภา ชูพิกุลชัย. 2547. **การศึกษาความรู้สึกของผู้ติดยาเสพติดที่มีต่อศาสนาและวิธีการนำศาสนามาแก้ปัญหายาเสพติด.** กรุงเทพมหานคร: สภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.

ศศิธร เขมาภิ**รัตน์.** 2548. **การศึกษาเปรียบเทียบพุทธวิธีในการดูแลสุขภาพแบบองครวมกับการแพทย์แผนไทย.** ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระนครศรีอยุธยา.

อัจฉรา ปุราคม,ผศ.ดร. และยอดแก้ว แก้วมหิงสา. 2556. **รายงานการวิจัย**, พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, บทคัดย่อ.

อาชว์ภูริชญ์ น้อมเนียน,ผศ.ดร. **การป้องกัน “โรคโควิด-19” ในทัศนะทางพระพุทธศาสนา**, [ออนไลน์] https://www.silpa-mag.com/culture/article_47605 วันที่ 9 มิถุนายน 2563

Pender,N.J.,**Health Promotion in Nursing Practice**, (2nd ed.). Connecticut: Appleton & Lange, 1987), p.13

corona [ออนไลน์] ://en.wikipedia.org/wiki/Corona (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2563) พจนานุกรมแปล อังกฤษ-ไทย, NECTEC's Lexitron Dictionary

Pender (1996). **Health Promotion in Nursing Practice.** 2nd ed. Norwalk. Conn:

Pender, N.J. **Health Promotion in Nursing Practice**. 3rd ed. Appleton and Lange Connecticut, 1996.

WHO. **Ottawa Charter for Health Promotion**, Geneva : WHO, 1986.

การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า ของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Perceived Business Alliance Affecting the IntentionJoin ventureFood Panda of Entrepreneurs in the Mahasarakham University area

ปริญญา เลิศประเสริฐ[1] อารีรัตน์ ปานศุภวัช[2]และจินตพร ม่วงเขียว[3]

Parinya Lerdprasert[1]Areerat Pansuppawatt[2]and Jintaporn Muangkhiew[3]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และผลกระทบระหว่างการรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลต่อความตั้งใจการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 210 ชุด ใช้การสุ่มแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

คำสำคัญ: การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจ, ความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการ, ฟู้ดแพนด้า, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Abstract

The purposes of this research was tostudy the relationship and effects of Perceived Business Alliance Affecting the Intention Join venture Food Panda of Entrepreneurs in the Mahasarakham University area. The data were collected by 210 questionnairesPurposive Sampling,which selected by Simple sampling technique. The frequency, percentage, average, standard deviation, multiple correlation analysis and multiple regression analysis were used for data analysis.

Key word: Perceived Business Alliance, IntentionJoin venture, Food Panda, Mahasarakham University area

[1]นิสิตปริญญาโท สาขาการจัดการเชิงกลยุทธ์ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[1]Master’s degree student in Strategy Management Major at Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

[2]อาจารย์สาขาวิชาการตลาด คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] Marketing Lecturer at Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

[3]อาจารย์สาขาวิชาการจัดการ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[3]General Management Lecturer at Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

* Corresponding author; e-mail address: std58010915592@acc.msu.ac.th

บทนำ

เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนไป ทั้งการศึกษา การอยู่อาศัย รวมไปถึงการกินอยู่ ประกอบกับความเสี่ยงต่างๆ ที่เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้คนในสังคมไม่ออกจากบ้าน หรือทานอาหารนอกบ้านน้อยลง ก็ได้มีการสั่งแบบเดลิเวอรี่มาส่งบ้านแทนซึ่ง การสั่งซื้ออาหารออนไลน์ หรือ ฟู้ด เดลิเวอรี่ (Food Delivery)มีแนวโน้มเติบโตอย่างมากตลอดหลายปีที่ผ่านมา ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2563 โดยมีสำนักเศรษฐกิจต่างๆ ประเมินมูลค่าตลาดสูงถึง 35,000ล้านบาท และมีการเติบโตต่อเนื่องร้อยละ 14 ต่อปี ซึ่งขยายตัวสูงกว่าอุตสาหกรรมอาหาร และค้าปลีกของประเทศถึงร้อยละ 3 – 4(ศูนย์วิจัยกสิกร, 2562) เนื่องจากบริการส่งอาหาร (Food Delivery) ในปัจจุบันค่อนข้างตอบโจทย์การใช้ชีวิตในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก ผู้บริโภคส่วนใหญ่ก็เริ่มหันมาใช้บริการ บริการส่งอาหารกันอย่างแพร่หลาย และที่สำคัญ มีการใช้ซ้ำอย่างต่อเนื่อง ในขณะนี้จึงเห็นผู้ประกอบการร้านอาหารในชุมชนท้องที่ต่างๆ สนใจเป็นส่วนหนึ่งในการเป็นผู้จัดส่งอาหาร (Partner) แพลตฟอร์ม Food Panda

ฟู้ดแพนด้า (Food Panda)เป็นบริษัทในเครือของ Delivery Hero มีจุดเริ่มต้นจากประเทศเยอรมนี ให้บริการใน 50 ประเทศทั่วโลก ส่วนในประเทศไทยเริ่มให้บริการตั้งแต่ปี 2016 เป็นต้นมา ปัจจุบันในเขตกรุงเทพ จะเห็น Foodpandaอยู่ทั่วไป แต่ถ้าไปตามหัวเมืองในต่างจังหวัด เช่น เชียงใหม่ คือผู้ให้บริการหลัก แสดงว่ากลยุทธ์ธุรกิจของ Foodpandaคือ ป่าล้อมเมือง เน้นตลาดต่างจังหวัดมากกว่า(PranSuwannatat, 2020) ความน่าสนใจคือ กลยุทธ์แย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดของธุรกิจบริการส่งอาหาร(Food Delivery) ในต่างจังหวัด ทำให้ผู้คนในต่างจังหวัดสามารถใช้งาน ได้เหมือนกับเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีการวิเคราะห์จากข้อมูลต่างๆ ทั้งพฤติกรรม ขนาดของขอบเขตสถานที่ รายได้เฉลี่ยต่อคนและค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคน โดยใช้ข้อมูลจาก กรมพัฒนาชุมชนในแต่ละจังหวัดเพื่อวิเคราะห์มองหาตลาดต่างจังหวัด (Butter Cutter, 2019) ซึ่งมหาสารคามเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีการเติบโตสูง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตั้งอยู่ใจกลางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบการไปด้วยนิสิตจำนวน 40,986 คน (กองทะเบียนและประมวลผล, 2562) เป็นแหล่งตลาดสำคัญสำหรับธุรกิจส่งอาหาร ซึ่งธุรกิจที่สำคัญเช่น Grab Food หรือฟู้ดแพนด้า (Food Panda)เป็นต้น ซึ่งฟู้ดแพนด้า (Food Panda)เป็นเจ้าแรกที่เข้ามาเปิดตลาดในจังหวัดมหาสารคาม และยังมีผู้ประกอบการร้านอาหารที่เป็นพันธมิตรทางธุรกิจ (Partner)มากกว่า 1,000 ราย (Foodpanda.co.th, 2020)และมีความน่าสนใจในตลาดเป็นอย่างยิ่ง

ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมกิจการกับฟู้ดแพนด้า มีรูปแบบธุรกิจที่หลากหลาย ทั้งร้านอาหาร ร้านอาหารในห้างสรรพสินค้า คาเฟ่และเบเกอรี่และร้านสตรีทฟู้ด โดยกลยุทธ์ของฟู้ดแพนด้า (Food Panda)มุ่งเน้นไปยังเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคามทั้งเขตพื้นในเมือง และ เขตพื้นที่ขามเรียง โดยสังเกตุได้จากจำนวนร้านอาหารในเขตพื้นที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่เข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางธุรกิจ (Partner)กับ Food Panda มีจำนวนร้อยละ 71 ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

จากการทบทวนวรรณกรรมนิยามคำศัพท์ กรอบแนวคิด และสมมุติฐานในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีนิยามศัพท์ กรอบแนวคิด และสมมุติฐานในการศึกษาดังนี้

การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจ (Perceived Business Alliance) หมายถึง การประเมิน ประสบการณ์ ในการร่วมมือกันในระยะหนึ่ง โดยมีการร่วมแบ่งปันทรัพยากรของทั้ง 2 ฝ่ายนำมารวมกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน (ธีรกิติ นวรัตน์ ณ อยุธยา, 2540)การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจ ประกอบไปด้วย 5 ปัจจัย ได้แก่

1. การรับรู้ถึงประโยชน์ (Perceived Usefulness) หมายถึง เป็นระดับความเชื่อส่วนบุคคลที่มีต่อการใช้เทคโนโลยีนั้นๆ ซึ่งคาดว่าจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการทำงาน ความรวดเร็ว และ ความถูกต้อง (Davis, 1989)

2. ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use)หมายถึง กระบวนการรับรู้ว่าการใช้เทคโนโลยีนั้นๆ ส่งให้ผลทราบถึงการใช้งานที่ง่ายขึ้น โดยไม่ต้องอาศัยความพยายามมากนัก อีกทั้งยังเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งาน (Davis, 1989)

3. ความตั้งใจที่จะใช้งาน (Intention to Use)หมายถึงการประเมินผลจากประสบการณ์ พฤติกรรม ความพร้อมของการใช้งานเทคโนโลยีของบุคคลที่เป็นอิทธิพลจากทัศนคติของบุคคลหนึ่งที่มีต่อการใช้งานเทคโนโลยีนั้น (Davis,1989)

4. การรับรู้ถึงความเสี่ยง (Perceived Risk)หมายถึง การประเมินผลจากประสบการณ์ที่ได้รับจากการใช้งาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความไม่แน่นอนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี

5. ทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน (Attitude toward Using)หมายถึง ประสบการณ์จากการใช้งาน ระดับความเชื่อมั่นส่วนบุคคลที่มีต่อเทคโนโลยีนั้นๆ

ความตั้งใจร่วมกิจการ (Intention Joint venture)หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจของตัวบุคคลในการเข้าร่วมกิจการ ที่ประเมินจากสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ เช่น พบเห็นผู้ประกอบการรายอื่นๆ เข้าร่วมกันเป็นอย่างมาก จึงมีความสนใจที่จะเข้าร่วม

จากที่กล่าวมาข้างต้น การวิจัยมีฐานความคิดว่าการรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู๊ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ดังสมมติฐานงานวิจัย และรูปภาพที่ 1 ดังนี้

สมมติฐานงานวิจัย 1 การรับรู้ถึงประโยชน์มีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู๊ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สมมติฐานงานวิจัย 2 ความง่ายในการใช้งานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู๊ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สมมติฐานงานวิจัย 3 ความตั้งใจที่จะใช้งานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู๊ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สมมติฐานงานวิจัย 4 การรับรู้ถึงความเสี่ยงมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู๊ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

สมมติฐานงานวิจัย 5 ทัศนคติต่อการใช้งานมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู๊ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

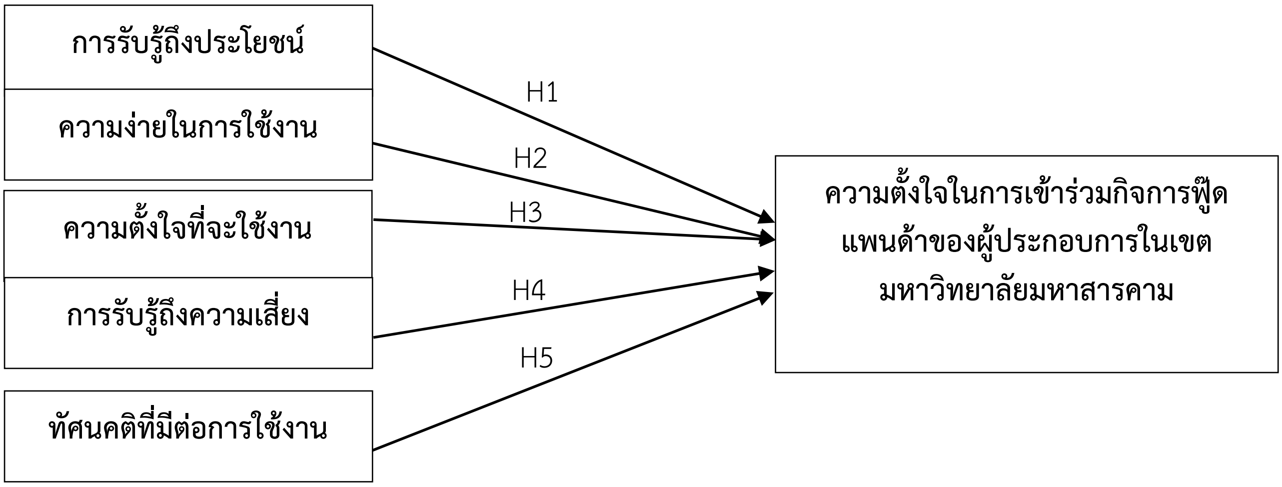

รูปที่ 1 แบบจำลองการศึกษาวิจัย

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษานี้มีอุปกรณ์และวิธีการศึกษาดังนี้

1. ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้ประกอบการร้านอาหาร (Entrepreneur) บริเวณพื้นที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามเขตพื้นที่ในเมืองและเขตพื้นที่ขามเรียงซึ่งทราบขนาดจำนวนประชากรที่แน่ชัดจำนวน 717 ราย (Foodpanda.co.th, 2020)

2. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้ประกอบการร้านอาหาร (Entrepreneur) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรจำนวน 248 ราย โดยเปิดตาราง Krejcie&Morgan (1970) การแจกแบบสอบถามจะส่งไปยังกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามให้ความร่วมมือในการตอบได้โดยถูกจำกัดด้วยขอบเขตพื้นที่ ดังนั้นเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างวันที่ 22 กันยายน – 27 กันยายน และรวมเวลาทั้งสิ้น 5 วัน จำนวนแบบสอบถามขั้นต่ำที่ยอมรับได้เป็นจำนวน 248 ชุด แต่ได้แบบสอบถาม 210 ชุด ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.2 การวัดคุณลักษณะของตัวแปร

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งพัฒนาตามกรอบแนวคิดตามวัตถุประสงค์ และการทบทวนวรรณกรรม โดยแบ่งเป็นการรับรู้ถึงประโยชน์ จำนวน 5 ข้อ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน จำนวน 4 ข้อ ความตั้งใจที่จะใช้งานจำนวน 3 ข้อ การรับรู้ความเสี่ยง จำนวน 3 ข้อ ทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน จำนวน 3 ข้อ และ ความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า 4 มีจำนวน 4 ข้อ คำถามมีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งเป็นการพัฒนาข้อคำถามใหม่จากนิยามปฏิบัติการเพื่อให้เข้ากับบริบท

3.3 ความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง

การทดสอบเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) ของแบบสอบถาม 30 ชุดแรก โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมิติของตัวแปรทั้งหมด มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.511-0.736 มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคมากกว่า 0.40 ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น (Reliability) ในระดับที่ยอมรับได้ (Nunnally & Bernstein1994)

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

สมการพยากรณ์ของการศึกษา มีดังนี้

$$JOIN=\beta_1+\beta_{01}USE+\beta_{02}EOU+\beta_{03}ITU+\beta_{04}PR+\beta_{05}ATU+\varepsilon_1$$

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณและการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณตามสมการพยากรณ์แสดงผลดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และ VIFs

ตัวแปร	JOIN	USE	EOU	ITU	PR	ATU	VIFs
MEAN	19.947	19.742	20.600	11.809	12.019	16.714	
S.D.	1.820	2.185	2.220	1.484	1.744	1.608	
USE	0.199**	-					1.046
EOU	-0.008	0.149*	-				1.374
ITU	0.370**	0.163*	0.475**	-			1.824
PR	0.285**	0.039	0.442**	0.617**	-		1.713
ATU	0.122	0.016	0.032	-0.087	-0.005	-	1.018

*มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 1 ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันซึ่งอาจเกิดเป็น **Multicollinearity** ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ **Multicollinearity** โดยใช้ค่า **VIFs** ปรากฏว่าค่า **VIFs** ของตัวแปรอิสระ การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจ ทั้ง **5** ด้าน มีค่าตั้งแต่ **1.018 – 1.824** ซึ่งมีค่าน้อยกว่า **10** แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา **Multicollinearity [7]** เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระการรับพันธมิตรทางธุรกิจแต่ละด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระเองอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ **0.05** โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง **-0.005 – 0.617** จากนั้น มีความสัมพันธ์ไม่ต่ำกว่า **0.300** และไม่เกิน **0.800** ซึ่งมีความสัมพันธ์แต่ไม่ใช่ตัวแปรเดียวกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณได้ดังตาราง **2**

จากตารางที่ 2 พบว่า การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจ การรับรู้ถึงประโยชน์ (USE) (β01=0.007; $p<0.05$) มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 ดังการศึกษาของ ฉัตร ชูชื่นและศิริกุล ตุลาสมบัติ(2561) ได้พบว่าการรับรู้ถึงประโยชน์ ทำให้เกิดการใช้งานระบบสารสนเทศของธุรกิจเกษตรอินทรีย์ขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ นวรัตน์ ป้องจิตใส และ วศิณ ชูประยูร (2562) ได้พบว่าอรรถประโยชน์ ของคลาวด์คอมพิวติง มีอิทธิพลต่อการยอมรับและนำคลาวด์คอมพิวติงไปใช้เพื่อสนับสนุนกระบวนการทางธุรกิจ SMEs และ สอดคล้องกับข้อค้นพบในงานวิจัยของ Venkastesh&Bala(2008) ที่ชี้ว่าการรับรู้ประโยชน์ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการใช้งานคือระดับความอุตสาหะในการใช้งานเพื่อปฏิบัติงานเฉพาะทาง

ตารางที่ 2การทดสอบสัมประสิทธิ์การถดถอยอย่างง่ายระหว่างการรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจและความตั้งใจเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า

การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจ	ความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า		t	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	11.279	1.810	6.232	0.000*
การรับรู้ถึงประโยชน์ (USE)	0.141	0.052	2.739	0.007*
การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (EOU)	-0.246	0.058	-4.224	0.000*
ความตั้งใจที่จะใช้งาน (ITU)	0.485	0.100	4.831	0.000*
การรับรู้ความเสี่ยง (PR)	0.175	0.083	2.117	0.035*
ทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน (ATU)	0.186	0.069	2.691	0.008*
F = 13.626p = 0.000AdjR^2= 0.232				

*มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (EOU)β02=0.000; p<0.05)มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2ดังการศึกษาของ สุทัศน์ รุ่งระวิวรรณ (2560) ได้พบว่าการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ทำให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของ SMEs ขนาดเล็กในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสอดคล้องกับ ธวัฒน์ชัย นากงาม (2561) ได้พบว่าปัจจัยด้านความง่ายในการใช้งานระบบคิวอาร์โค้ดเพื่อขายสินค้า ที่สามารถทำความเข้าใจ และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเป็นไปในทิศทางเชิงบวกของผู้ประกอบการรายย่อยในเขตจังหวัดปทุมธานี และ สอดคล้องกับข้อค้นพบของ นวรัตน์ ป้องจิตใส และ วศิณ ชูประยูร (2562) ชี้ให้เห็นว่าผู้ประกอบการตระหนักถึงความง่ายในการใช้งานคลาวด์คอมพิวติงในการทำธุรกรรมในกระบวนการธุรกิจของ SMEs

ความตั้งใจที่จะใช้งาน (ITU)β03=0.000; p<0.05)มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3 ดังการศึกษาของ ธวัฒน์ชัย นากงาม (2561) ความตั้งใจที่จะใช้งานระบบคิวอาร์โค้ดเพื่อขายสินค้า โดยเฉพาะเรื่องของธุรกรรมทางการเงินมากขึ้นต่อไปในอนาคต นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และจะแนะนำผู้อื่นให้ใช้งานระบบคิวอาร์โค้ด ซึ่งสอดคล้องกับ สุทัศน์ รุ่งระวิวรรณ (2560) ได้พบว่า การใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้รู้สึกมีความตั้งใจที่จะเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอันดับแรกเมื่อต้องดำเนินงานประกอบธุรกิจ

การรับรู้ความเสี่ยง (PR)β04=0.035; p<0.05)มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4 ดังการศึกษาของขวัญใจ พุ่มจันทร์ และศรัณย์ ธิติลักษณ์ (2562) ที่พบว่าการรับรู้ความเสี่ยง ระบบชำระเงินแบบคิวอาร์โค้ด การสร้างบัญชี ข้อมูลส่วนตัว เกิดจากการยืนยันตัวตน เมื่อผู้ประกอบการทราบถึงความเสี่ยงนี้ทำให้ผู้ประกอบการตัดสินใจได้ง่ายขึ้น

และด้านสุดท้ายทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน (ATU)β05=0.035; $p<0.05$)มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 5 สุทัศน์ รุ่งระวิวรรณ (2560) ได้พบว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้รู้สึกถึงการลดต้นทุนของการดำเนินงาน และต้นทุนทางธุรกิจได้ ทำให้ผู้ประกอบการมีทัศนคติที่ดีที่จะตัดสินใจใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัฒน์ชัย นากงาม (2561) พบว่า ด้านทัศนคติในการใช้งานคิวอาร์โค้ด ในเรื่องของความสะดวก รวดเร็ว กับการใช้งานระบบ ช่วยให้การขายสินค้าบรรลุเป้าหมาย ทำให้ผู้ประกอบสามารถตัดสินใจในการใช้เทคโนโลยีได้ดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 3 สรุปผลการศึกษาตามสมมติฐาน

สมมติฐานงานวิจัย	ผล
1. การรับรู้ถึงประโยชน์ส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า ของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ยอมรับ
2. การรับรู้ความง่ายในการใช้งานส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า ของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ยอมรับ
3. ความตั้งใจที่จะใช้งานส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า ของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ยอมรับ
4. การรับรู้ความเสี่ยงส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า ของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ยอมรับ
5. ทัศนคติที่มีต่อการใช้งานส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า ของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ยอมรับ

จากตารางที่ 3 แสดงสรุปผลการศึกษาตามสมมติฐานของการศึกษา เรื่อง การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคามพบว่ายอมรับสมมติฐานการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการศึกษา

1.ข้อเสนอแนะทางทฤษฎี

การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจยังมีงานวิจัยจำนวนน้อยที่ศึกษาในบริบทของผู้ประกอบการ Foodpanda อีกทั้งยังเป็นรูปแบบธุรกิจใหม่ที่พึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน ทั้งนี้แนวคิดในการเป็นพันธมิตร องค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง รูปแบบการเป็นพันธมิตร ยังมีความหลากหลายเป็นอย่างมาก จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของการรับรู้ต่างๆของผู้ประกอบการ Foodpanda ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยสาเหตุหรือผลลัพธ์อันจะเป็นประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.ข้อเสนอแนะทางการปฏิบัติ

ฟู้ดแพนด้าเป็นแพลตฟอร์มในการสั่งอาหารแบบเดลิเวอรี่ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน เป็นโอกาสอันดีที่ผู้ประกอบการร้านอาหาร ร้านคาเฟ่ ร้านอาหารสตรีทฟู้ด ควรพิจารณาในการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินธุรกิจ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เพื่อศักยภาพในการแข่งขัน

3.ข้อจำกัดในงานวิจัย

ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล เนื่องจากการศึกษานี้ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 5 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่จำกัดในการเก็บข้อมูล

4.ข้อเสนอแนะสำหรับวิจัยในอนาคต

4.1 ควรศึกษาและเพิ่มตัวแปรการรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจให้หลากหลายมากกว่านี้

4.2 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรใช้วิธีการศึกษาแบบผสมผสาน (Mix Method)เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกถึงความต้องการและประเด็นปัญหาที่เกิดจากการใช้งานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ธวัฒน์ชัย นากงาม. (2561).**ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ระบบคิวอาร์โค้ด เพื่อการขายสินค้าของผู้ประกอบการรายย่อยในเขตจังหวัดปทุมธานี**. คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

สุทัศน์ รุ่งระวิวรรณ. (2560). **การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้**.คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

พรเลิศ อาภานุทัต,/และพรสิน สุภวาลย์. (2559). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย**.คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

วิศิษฎ์ อนุชิตเกียรติภูมิ,/และธิตินันธุ์ ชาญโกศล. (2562). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับเทคโนโลยีบริการทางการเงินด้วยระบบ QR Code ของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย.** บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ขวัญใจ พุ่มจันทร์,/และศรัณย์ ธิติลักษณ์. (2562). **การยอมรับระบบชำระเงินแบบคิวอาร์โค้ดเพย์เมนต์ของผู้ประกอบการค้าและผู้บริโภคในเขตปทุมวัน.** วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต

นวรัตน์ ป้องจิตใส,/และวศิน ชูประยูร. (2562).**การยอมรับและนำคลาวด์คอมพิวติงไปใช้ในกระบวนการทางธุรกิจของ SMEs.** วิทยาลัยนวัตกรรมดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยรังสิต

PR News. (2020).**ฟู้ดแพนด้า ฉลองครบรอบ 8 ปีในประเทศไทย มอบโปรโมชั่นพิเศษต่อเนื่อง พร้อมขยายบริการครอบคลุม 67 จังหวัดทั่วไทย.** สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2563, จากhttps://positioningmag.com/1286778

Butter Cutter. (2020).**วิเคราะห์ Foodpandaทำไมต้องบุกจังหวัดแพร่.** สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2563, จาก https://positioningmag.com/1286778

Foodpanda.com. (2020)**. จำนวนร้านอาหารในเขตพื้นที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.**สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2563, จากhttps://www.foodpanda.co.th/th/

ศูนย์วิจัยกสิกร. (2562). **Food Delivery Application ดันธุรกิจ Food Delivery โตต่อเนื่อง.**สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2563, จากhttps://kasikornresearch.com/th

PranSuwannatat. (2020). **เปิดศึกวงการ Food Delivery ไทย: การแข่งขันที่ไม่ใช่แค่โปรโมชั่นส่งฟรี.** สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2563, จากhttps://brandinside.asia/food-delivery-competition-in-thailand/

ธีรกิติ นวรัตน์ ณ อยุธยา. (2540). **พันธมิตรทางธุรกิจ: ทางเลือกใหม่ของธุรกิจไทยในยุคโลกาภิวัฒน์.**สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยสยาม การจัดการธุรกิจ การบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม

วรรณิกา จิตตินรากร. (2540). **การยอมรับเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากบริษัทขายตรงผ่านช่องทางออนไลน์.**บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

Fred D. Davis. (1989). **Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology.** Management Information Systems Research Center, University of Minnesota

กองทะเบียนและปประมวลผล. (2562). **จำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2562.** สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2563, จาก http://regpr.msu.ac.th/th/

ผลกระทบของปัจจัยในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของธุรกิจร้านอาหารที่เข้าร่วมกับธุรกิจขนส่งอาหารในเขตอำเภอเมืองมหาสารคาม

Impact of Business Alliance Factors Affecting the Efficiency of Operations of the Restaurant Businesses Participating in the Food Delivery Business in Mueang Maha Sarakham District

อัยรัช ตั้งตระกูล[1] อารีรัตน์ ปานศุภวัชร[2] และ ญาดา สามารถ[3]

Aiyarat Tungtrakun[1] Areerat Pansuppawatt[2] and Yada Samart[3]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และผลกระทบขององค์ประกอบของการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของธุรกิจร้านอาหารที่เข้าร่วมกับธุรกิจขนส่งอาหารในอำเภอเมืองมหาสารคาม โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 153 ชุด ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยวิธีการแบบเจาะจงโดยแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้ไปแจกแบบสอบถาม ณ สถานที่ประกอบกิจการด้วยตัวเอง สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ มีการทดสอบเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีของ ครอนบาค มิติของตัวแปรทั้งหมด มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.447-0.694 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในการสร้างพันธมิตรในทางธุรกิจ ด้านความผูกพัน ด้านหน้าที่ทางพันธมิตร ด้านประสบการณ์ มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : ปัจจัยในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน, ธุรกิจขนส่งอาหาร, ธุรกิจร้านอาหาร

[1]นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*

[1]Master's degree students at Mahasarakham Business School, Mahasarakham University*

[2]อาจารย์สาขาวิชาการตลาด คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2]Marketing Lecturer at Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

[3]อาจารย์สาขาวิชาการตลาด คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[3]Marketing Lecturer at Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

* Corresponding author; e-mail address: Aiyarat282@gmail.com

Abstract

The purposes of this research was to study the relationship and Impact of Business Alliance Factors Affecting the Efficiency of Operations of the Restaurant Businesses Participating in the Food Delivery Business in Mueang Maha Sarakham District. The data was collected by questionnaires. Provided to sample, which selected by systematic random sampling was used to select the sample groups of restaurant businesses join on food delivery businesses in Mueang Maha Sarakham District. The statistics used in the research consisted of frequency, percentage, mean, standard deviation. Multiple correlation analysis And multiple regression analysis There is a test of confidence of the tool. By using the alpha coefficient according to Cronbach's method, the dimensions of all the variables The alpha coefficient was between 0.447-0.694. Factors for building a business alliance The Engagement, Duty, Experience had a correlation and impact on the efficiency of work. Statistical significance.

Keywords: Business Alliance Factors, Efficiency of Operations, Food Delivery Business, Restaurant Businesses

บทนำ

ธุรกิจขนส่งอาหาร (Food Delivery) ในประเทศไทยได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา การแข่งขันของธุรกิจขนส่งอาหารเป็นไปอย่างดุเดือด ไม่ว่าจะบริการขนส่งของสด อาหารจานด่วน(FastFood) อาหารสำเร็จรูป แม้แต่บริการรับสั่งเมนูโปรดจากร้านที่ลูกค้าเลือกเอง ผ่านโทรศัพท์มือถือและแอพพลิเคชั่น จนทำให้ชื่อของแบรนด์ธุรกิจขนส่งอาหารมีชื่อเสียงโด่งดัง เช่น Grab Food Food Panda Line Man Gojek และอื่นๆอีกหลายเจ้ากลายเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย สำนักเศรษฐกิจต่างๆ ประเมินว่าตลาดธุรกิจจัดส่งอาหารนี้มีมูลค่ามากกว่า 3.5 หมื่นล้านบาทต่อปีและมีแนวโน้มจะเติบโตมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยมูลค่าตลาดของธุรกิจขนส่งอาหารเติบโตต่อเนื่องถึงร้อยละ 10 ต่อปี ตลอดช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ซึ่งขยายตัวสูงกว่าอุตสาหกรรมอาหารและค้าปลีกที่เติบโตตามเศรษฐกิจของประเทศที่ร้อยละ 3-4 ต่อปี โดยรูปแบบการทำธุรกิจโดยทั่วไปคือมีรายได้จากการคิดค่าคอมมิชชั่นจากร้านอาหาร ร้อยละ 20-35 จากส่วนแบ่งยอดขายนอกจากนี้ยังจะมีค่าบริการจัดส่งเพิ่มเติมที่เรียกเก็บจากผู้ใช้บริการด้วยซึ่งจะคิดตามระยะทางจากร้านค้ามายังจุดจัดส่ง แต่ละแบรนด์ก็จะมีโปรโมชั่นเพื่อจูงใจพาร์ทเนอร์ร้านอาหารและพาร์ทเนอร์ผู้จัดส่งสินค้าแตกต่างกันออกไป (มนต์ชัย วงษ์กิตตไกรวัล,2563) พร้อมกันกับเกิดเหตุการณ์เชื้อไวรัสโควิด-19 ที่ระบาดไปทั่วโลกนั้น ส่งผลให้พฤติกรรมผู้บริโภคได้มีการเปลี่ยนไปเนื่องจากรัฐบาลประกาศมาตรการให้ร้านค้า ร้านอาหาร รวมถึงธุรกิจอื่น ๆ ให้ปิดช่วงคราวจนกว่าสถานการณ์จะคลี่คลาย แต่ในกรณีของธุรกิจร้านอาหารมีข้อยกเว้นให้สั่งอาหารกลับบ้านได้ ยิ่งทำให้ธุรกิจธุรกิจขนส่งอาหารยิ่งเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจังหวัดที่มีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

เดิมนั้นจังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่มีประชากรแฝงเป็นจำนวนมาก จากสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาในจังหวัด ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม วิทยาลัยพละศึกษามหาสารคาม จึงทำให้ธุรกิจขนส่งอาหารในจังหวัดมหาสารคามเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตอำเภอเมืองเนื่องจากมีการเปิดตัวธุรกิจขนส่งอาหารชื่อดังอย่าง Food Panda และ Grab Food เป็นจุดแรกในจังหวัดมหาสารคาม ประกอบกับเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในจังหวัดมหาสารคามจึงเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญสำคัญในการดำเนินธุรกิจขนส่งอาหารในจังหวัดมหาสารคาม

ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาเพื่อให้ทราบประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านพันธมิตรของธุรกิจร้านอาหารและธุรกิจธุรกิจขนส่งอาหารในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม เนื่องจากยังไม่ค่อยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้มากนัก ซึ่งลักษณะความร่วมมือระหว่างธุรกิจขนส่งอาหารและธุรกิจร้านอาหารมีความร่วมมือทางพันธมิตรในลักษณะกิจการร่วมค้า (Joint Venture) ผู้ศึกษาจึงได้นำเอาองค์ประกอบการสร้างพันธมิตรของธุรกิจมาศึกษาว่าจะสามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานหรือไม่ ซึ่งมีปัจจัยที่จะนำมาศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความไว้วางใจ (Trust) 2) ความผูกพัน (Engagement) 3) หน้าที่ทางพันธมิตร (Duty) และ 4) ประสบการณ์ด้านพันธมิตร (Experience) โดยการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือทางพันธมิตรระหว่างธุรกิจร้านอาหารและธุรกิจขนส่งอาหาร ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากร้านอาหารที่เข้าร่วมกับธุรกิจธุรกิจขนส่งอาหารในอำเภอเมืองมหาสารคาม ซึ่งมุ่งหวังว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบธุรกิจธุรกิจขนส่งอาหารหรือผู้ที่สนใจในธุรกิจประเภทนี้นำข้อมูลไปใช้ประกอบการวางแผนกลยุทธ์และการตัดสินใจในอนาคตได้ต่อไป

การทบทวนวรรณกรรมนิยามคำศัพท์ กรอบแนวคิด และสมมติฐานในการวิจัย

การศึกษา เรื่อง ผลกระทบของปัจจัยในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของธุรกิจร้านอาหารที่เข้าร่วมกับธุรกิจขนส่งอาหารในเขตอำเภอเมืองมหาสารคามมีนิยามคำศัพท์ กรอบแนวคิด และสมมติฐานในการศึกษาดังนี้

1. องค์ประกอบการสร้างพันธมิตรของธุรกิจ คือ ปัจจัยในการสร้างพันธมิตรหรือร่วมมือกันระหว่างธุรกิจ ซึ่งประกอบด้วย

1.1 ความไว้วางใจ (Trust) ความไว้วางใจเป็นปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลหนึ่งมีความเชื่อใจว่าอีกบุคคลหนึ่งจะปฏิบัติต่อกันด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอารัดเอาเปรียบ คอยดูแลเอาใจใส่ สามารถอาศัยพึ่งพากันได้หรือปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ (Limwongthong, 2014: 142)

1.2 ความผูกพัน (Engagement) ความผูกพัน หมายถึง ความผูกพันระหว่างองค์การที่เป็นคู่พันธมิตร เป็นการแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการกระทำต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยคู่ค้าหรือคู่พันธมิตรทางธุรกิจที่มีความพยายามที่จะพัฒนาและรักษาเสถียรภาพความสัมพันธ์และแสดงออกมาให้เห็นถึงสิ่งที่มากกว่าที่สัญญา เพื่อที่จะพัฒนาและรักษาเสถียรภาพความสัมพันธ์ในระยะยาวระหว่างกัน (รัตนา สีดี, 2559)

1.3 หน้าที่ทางพันธมิตร (Duty) การสร้างความร่วมมือเกี่ยวกับพันธมิตรทางธุรกิจระหว่างองค์การ ที่สามารถสนับสนุนให้ความสามารถขององค์การให้มีประสิทธิภาพจากการเป็นพันธมิตรทางธุรกิจได้ (Kale et al., 2002)

1.4 ประสบการณ์ด้านพันธมิตร (Experience) บทเรียนที่ได้รับหรือความรู้ความชำนาญที่เกิดขึ้นจากการเป็นพันธมิตรทางธุรกิจในอดีตขององค์การ (Heimeriks & Duyster, 2007)

2. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน คือ เกณฑ์ที่ใช้วัดผลความสำเร็จในการปฏิบัติงานของพนักงานที่มีการพิจารณาทั้งในผลผลิตที่ทำได้กับความคุ้มค่า และความสามารถส่วนบุคคลของผู้บริหารคือ ความมีประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน (Operational Effectiveness) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (Operational Efficiency) และพฤติกรรมในการทำงาน นั้นหมายถึง องค์กรต้องสามารถทำกำไรได้มากกว่าคู่แข่งขัน องค์กรต้องเติบโตเร็วกว่าคู่แข่งขัน การวัดผลงานทำได้โดยการเทียบกับเป้าหมาย ถ้าหากสามารถทำได้ตามเป้าหมายที่ว่างไว้ก็แสดงว่า มีความสำเร็จในการปฏิบัติงานของพนักงาน (พีรญา ชื่นวงศ์, 2560) ซึ่งสำหรับธุรกิจร้านอาหารที่เข้าร่วมกับธุรกิจขนส่งอาหารนั้นผู้ศึกษาได้วัดจากผลประกอบการ กับพฤติกรรมและการรับรู้ของผู้บริโภคหลังจากที่เข้าร่วมกับธุรกิจขนส่งอาหารมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง ดังสมมติฐานในการศึกษาดังต่อไปนี้

สมมติฐานงานวิจัย 1 ความไว้วางใจมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

สมมติฐานงานวิจัย 2 ความผูกพันมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

สมมติฐานงานวิจัย 3 หน้าที่ทางพันธมิตรมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

สมมติฐานงานวิจัย 4 ประสบการณ์ด้านพันธมิตรมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

การศึกษาครั้งนี้ มีแนวคิดที่จะนำทฤษฎีรูปแบบพันธมิตรธุรกิจ (เจษฎา พงศ์พิริยะกาญจน์, 2553) ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของธุรกิจร้านอาหารที่เข้าร่วมกับธุรกิจขนส่งอาหารในเขตอำเภอเมืองมหาสารคาม โดยมีสมมติฐานดังรูปที่ 1

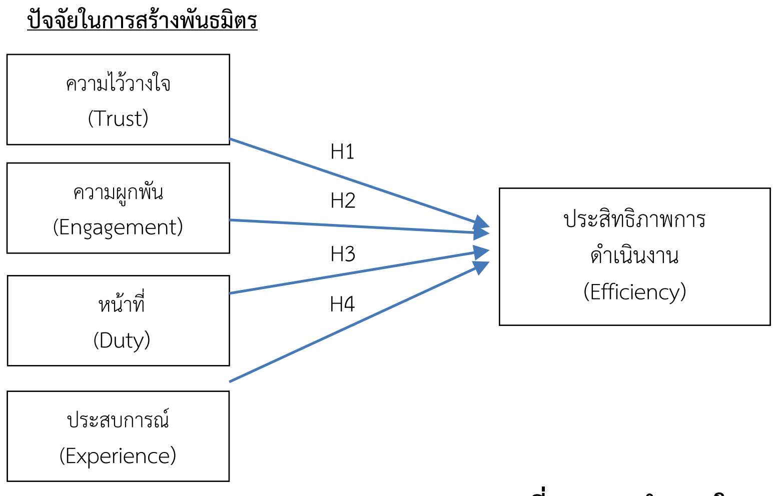

รูปที่ 1 แบบจำลองในการศึกษา

โดยสมมติฐานการศึกษาทั้ง 4 สมมติฐานสามารถนำมาสร้างเป็นแบบจำลองในการวิจัยได้ดังรูปที่ 1 ที่แสดงอยู่ข้างต้น

อุปกรณ์และวิธีการ

การศึกษานี้มีอุปกรณ์และวิธีการศึกษาดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ ธุรกิจร้านอาหารที่เข้าร่วมกับธุรกิจขนส่งอาหารในเขตอำเภอเมืองมหาสารคาม จำนวน 200 แห่ง ซึ่งเก็บข้อมูลด้วยวิธีการแบบเจาะจงโดยแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้ไปแจกแบบสอบถาม ณ สถานที่ประกอบกิจการด้วยตัวเอง โดยเก็บแบบสอบถามได้จำนวนทั้งสิ้น 153 ชุด

2. การวัดคุณลักษณะของตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งพัฒนาตามกรอบแนวคิดตามวัตถุประสงค์ และการทบทวนวรรณกรรม โดยแบ่งเป็นปัจจัยในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจประกอบด้วย 4 ด้าน และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานประกอบด้วย 1 ด้าน มีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งเป็นการพัฒนาข้อคำถามใหม่จากนิยามปฏิบัติการเพื่อให้เข้ากับบริบท

3. ความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงการทดสอบเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) ของแบบสอบถาม 200 ชุด โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมิติของตัวแปรทั้งหมด มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.447-0.694 ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคต้องมากกว่า 0.60 ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น (Reliability) ในระดับที่ยอมรับได้ (Sekaran, 2003, p. 311)

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

สมการพยากรณ์ของการศึกษา มีดังนี้

$$EFF=\beta_1+\beta_{01}TRUST+\beta_{02}ENG+\beta_{03}DUTY+\beta_{04}EXP+\varepsilon_1$$

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณและการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณตามสมการพยากรณ์ แสดงผลดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสหสัมพันธ์แบบพหุคูณ

ตัวแปร	EFF	TRUST	ENG	DUTY	EXP
Mean	4.1830	4.0327	4.1983	4.2048	4.1721
S.D.	0.4096	0.39136	0.43164	0.43111	0.41553
EFF	-				
TRUST	.345*	-			
ENG	.507**	.372**	-		
DUTY	.541**	.398**	.436**	-	
EXP	.590**	.136**	.399**	.459**	-

*มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

**มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 1 ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันซึ่งอาจเกิดเป็น Multicollinearity ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า VIFs ปรากฏว่าค่า VIFs ของตัวแปรอิสระ ปัจจัยในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจ ทั้ง 4 ด้าน มีค่าตั้งแต่ 1.281–1.547 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Black, 2006) เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระปัจจัยในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจในแต่ละด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระเองอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 และ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.136–0.590 จากนั้น มีความสัมพันธ์ไม่ต่ำกว่า 0.300 และไม่เกิน 0.800 ซึ่งมีความสัมพันธ์แต่ไม่ใช่ตัวแปรเดียวกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณได้ดังตาราง 2

ตารางที่ 2 การทดสอบสัมประสิทธิ์การถดถอยอย่างง่ายระหว่างปัจจัยในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจและประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

ปัจจัยในการสร้างพันธมิตรในทางธุรกิจ	ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (EFF)		t	P-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่	0.338	0.335	1.007	0.316
ความไว้วางใจ (TRUST)	0.133	0.069	1.932	0.055
ความผูกพัน (ENG)	0.197	0.066	2.994	0.003*
หน้าที่ทางพันธมิตร (DUTY)	0.210	0.069	3.058	0.003*
ประสบการณ์ (EXP)	0.383	0.067	5.690	0.000*

F = 36.697 p = 0.000^b AdjR^2= 0.484

*มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยในการสร้างพันธมิตรในทางธุรกิจ ด้านความผูกพัน (ENG=0.003; p<0.05) ด้านหน้าที่ทางพันธมิตร (DUTY=0.003; p<0.05) ด้านประสบการณ์ (EXP=0.000; p<0.05) มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (EFF) อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 , 3 , 4

สรุปผล

ผลการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์และผลกระทบของปัจจัยในการสร้างพันธมิตรในทางธุรกิจกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 3 สรุปผลการศึกษาตามสมมติฐาน

สมมติฐานงานวิจัย	ผลการศึกษา
1. ความไว้วางใจมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	ไม่ยอมรับ
2. ความผูกพันมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	ยอมรับ
3. หน้าที่ทางพันธมิตรมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	ยอมรับ
4. ประสบการณ์มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	ยอมรับ

จากตารางที่ 3 แสดงสรุปผลการศึกษาตามสมมติฐานของการศึกษา เรื่อง ผลกระทบของปัจจัยในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของธุรกิจร้านอาหารที่เข้าร่วมกับธุรกิจขนส่งอาหารในเขตอำเภอเมืองมหาสารคามพบว่ายอมรับ 3 สมมติฐาน ในส่วนถัดไปเป็นการอภิปรายผลการศึกษา

1. ด้านความความผูกพันมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร (ENG= 0.003; $p<0.05$) อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2 สอดคล้องกับ(รัตนา สีดี, 2559) ที่พบว่าความผูกพันด้านพันธมิตรของผู้ประกอบการธุรกิจสปาและนวดไทยทำให้บรรลุเป้าหมายในการสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานของธุรกิจ และสอดคล้องกับ (Mujahid MohiuddinBabu, 2020) ที่พบว่าในการสร้างคุณค่าที่สร้างร่วมกันเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างยั่งยืนจำเป็นที่จะต้องมีความผูกพันระหว่างพันธมิตร

2. ด้านหน้าที่ทางพันธมิตรมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร (DUTY= 0.003; $p<0.05$) อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3 สอดคล้องกับ(รัตนา สีดี, 2559) ที่พบว่าการมีพันธมิตรของผู้ประกอบการธุรกิจสปาและนวดไทยทำให้กิจการมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากขึ้น และสอดคล้องกับ (George Nakos, 2019) ที่พบว่าพันธมิตรของ SMEs ในสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์เป็นสื่อกลางในความสัมพันธ์ด้านประสิทธิภาพ และขยายมุมมองด้านความรู้และทรัพยากรของบริษัท

3. ด้านประสบการณ์มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร (EXP=0.000; $p<0.05$) อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4 สอบคล้องกับ(รัตนา สีดี, 2559) ที่พบว่าประสบการณ์ด้านพันธมิตรธุรกิจทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจสปาและนวดไทยต้องการบรรลุเป้าหมายในการสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และสอดคล้องกับ (Zeynep Emden, 2005) ประสบการณ์ในด้านพันธมิตรสามารถลดความเสี่ยงในการประสานงานจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

สำหรับในการศึกษาเกี่ยวข้องในอนาคตผู้ศึกษาคิดว่าจำเป็นที่จะต้องเพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากธุรกิจร้านอาหารที่เข้าร่วมกับธุรกิจขนส่งอาหารมีจำนวนมากและเพิ่มขึ้นทุกวันและเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะต่อธุรกิจขนส่งอาหาร

จากแบบสอบถามที่ได้มีข้อเสนอแนะจากผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารเกี่ยวกับค่าคอมมิสชั่นที่ธุรกิจขนส่งอาหารเรียกเก็บค่อนข้างที่จะสูงเกินไปสำหรับสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะสำหรับธุรกิจขนส่งอาหารที่สามารถนำไปปรับปรุงเพื่อให้การดำเนินงานและความสัมพันธ์ระหว่างพันธมิตรในอนาคตได้

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณคณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่สนับสนุนการวิจัย รวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในอำเภอเมืองมหาสารคามที่เป็นผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน

บรรณานุกรม

มนต์ชัย วงษ์กิตตไกรวัล. (2563). **เอาใจเขามาใส่ใจเรา ว่าด้วยการตลาดที่หายไป โจทย์ใหญ่ของธุรกิจ food delivery ในยามนี้**. จาก https://thematter.co/social/food-delivery-and-heart-share/108488

Kale, P., Dyer, J. & Singh, H. (2002). **Alliance capability, stock market response, and long-term alliance success: The role of the alliance Function**. University of Michigan Business School

HeimeriksK. & Duysters, G. (2007). **Alliance capability as a mediator between experience and alliance performance: An empirical test into the alliance capability development process**. Copenhagen Business School

รัตนา สีดี. (2559). **แนวทางในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจภายใต้บริบทประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สำหรับธุรกิจสปาและนวดไทย**. มหาวิทยาลัยศิลปากร

พีรญา ชื่นวงศ์. (2560). **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน: กรณีศึกษา ธุรกิจการขนส่งในจังหวัดเชียงราย**. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Nunnally, J.C. and Bernstein, I.H. (1997). **The Capability Approach and Evaluation of the Well-Being in Senegal: An Operationalization with the Structural Equations Models.** Gaston Berger University

Mujahid MohiuddinBabu. (2020). **Value co-creation through social innovation: A study of sustainable strategic alliance in telecommunication and financial services sectors in Bangladesh**. Coventry University

George Nakos. (2019). **The mediating role of alliances in the international market orientation performance relationship of smes**. College of Business, Clayton State University

Zeynep Emden. (2005). **Learning from experience in international alliances: antecedents and firm performance implications**. The Eli Broad College of Business, Michigan State University

กลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงแรมและที่พักในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นพันธมิตรกับอโกด้าภายใต้สถานการณ์ COVID-19

Complementary Business Alliances Strategy affecting the Operational Efficiency of hotels and accommodations in Maha Sarakha malliance with Agoda under COVID-19 situations

ชรัชพงษ คณะวาท[1*] อารีรัตน์ ปานศุภวัชร[2]วจนะ ภูผานี[3]

Charatpong Kanawat[1*]Areerat Pansuppawatt[2]andWatjana Poopani[3]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของกลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุนมีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงแรมและที่พักในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นพันธมิตรกับอโกด้าโดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน41ชุดใช้การสุ่มแบบเจาะจงเลือกผู้ประกอบการโรงแรมและที่พักในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นพันธมิตรกับอโกด้าสถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยความถี่ร้อยละค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณและการวิเคราะห์การถดถอย แบบพหุคูณผลการวิจัยพบว่ากลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุนมีความสัมพันธ์และผลทางบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงแรมและที่พักในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นพันธมิตรกับอโกด้า

คำสำคัญ: กลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุน,ประสิทธิภาพการดำเนินงาน, โรงแรมและที่พัก, อโกด้า

[1]นิสิตปริญญาโทสาขาวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์คณะการบัญชีและการจัดการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[1]Master’s degree students in Strategy Management major at Mahasarakham Business School, MahasarakhamUniversity*

[2]อาจารย์สาขาวิชาการตลาด คณะการบัญชีและการจัดการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2]Marketing Lecturer at Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

[3]อาจารย์สาขาวิชาการตลาด คณะการบัญชีและการจัดการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[3]Marketing Lecturer at Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

* Corresponding author; e-mail address: 62010950001@msu.ac.th

Abstract

The purposes of this researchwas to study the effects of Complementary Business Alliances Strategy affecting the Operational Efficiency of hotels and accommodations in MahaSarakham alliance with Agoda. The data were collected by 41 questionnaires provided to sample, which selected by purposive sampling technique that specified Hotel and accommodationin MahaSarakham alliance with Agoda. The frequency, percentage, average, standard deviation, multiple correlation analysis and multiple regression analysis were used for data analysisThe research results were found that Complementary Business Alliances Strategy There is a relationship and a positive effect on the Operational Efficiency of hotels and accommodations in MahaSarakham alliance with Agoda.

Keywords: Complementary Business Alliances Strategy, Operational Efficiency, Hotel and accommodation, Agoda

บทนำ

โรงแรมเป็นสถานที่ประกอบการเชิงการค้าที่นักธุรกิจตั้งขึ้นเพื่อบริการผู้เดินทางในเรื่องของที่พักอาศัยอาหารและบริการอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการพักอาศัยและเดินทางซึ่งมีบริการต่างๆเพื่อความสะดวกของผู้ที่มาพักซึ่งเรียกว่า "แขก" (guest) (วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี,2563) แต่ในปัจจุบันธุรกิจโรงแรมได้รับผลกระทบจากทั้งเศรษฐกิจและการค้าโลกที่หดตัวและยังถูกซ้ำเติมจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสCovid-19 ทำให้หลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยออกมาตรการปิดเมือง-ปิดประเทศ (Lockdown) เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดจนทำให้เกิดการหยุดชะงักอย่างฉับพลันของเศรษฐกิจทั่วโลกซึ่งส่งผลกระทบต่อธุรกิจโรงแรมต้องปิดชั่วคราว บางแห่งถึงขั้นปิดกิจการในขณะเดียวกันพฤติกรรมผู้บริโภคจะเปลี่ยนแปลงไปและจะพิจารณาโรงแรมที่ต้องการเข้าพักไปเรื่อยๆจนกว่าจะได้ราคาดีที่สุดโรงแรมจะต้องเริ่มวางแผนการรับมือและเรียกความน่าเชื่อถือจากนักท่องเที่ยวกลับคืนมาให้มากที่สุดโรงแรมจึงต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์และหาพันธมิตรทางธุรกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งพันธมิตรที่โรงแรมนิยมเข้าร่วมพันธมิตรด้วยคือ อโกด้า

อโกด้า (Agoda.com) เป็นหนึ่งในผู้ให้บริการการจองที่พักออนไลน์ที่เติบโตเร็วที่สุดในโลกอโกด้ามีสำนักงานใหญ่อยู่ในประเทศสิงคโปร์และสำนักงานย่อยอีก 53 แห่งในเมืองใหญ่กว่า 30 ประเทศพร้อมพนักงานมากกว่า 3,700 คนทั่วโลกอโกด้ามีพันธมิตรที่พักมากกว่า 2 ล้านแห่งซึ่งรวมที่พักประเภทอพาร์ตเมนต์วิลลาบ้านพักส่วนตัวและโรงแรม (Agoda. 2563 :เว็บไซต์)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข่างต้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยกลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงแรมและที่พักในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นพันธมิตรกับ Agoda โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่ากลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานหรือไม่อย่างไรซึ่งทำการ

เก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงแรมและที่พักในจังหวัดมหาสารคามผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับธุรกิจโรงแรมในการวางแผนกลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจเพื่อให้มีประสิทธิภาพการดำเนินงานในอนาคตได้

การทบทวนวรรณกรรมนิยามคำศัพท์กรอบแนวคิดและสมมติฐานในการวิจัย

การศึกษาเรื่องกลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงแรมและที่พักในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นพันธมิตรกับอโกด้ามีนิยามคำศัพท์กรอบแนวคิดและสมมติฐานในการศึกษาดังนี้

1. กลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุน

กลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุน (Complementary Strategic Alliances)เป็นแนวทางที่พันธมิตรทางธุรกิจจะแบ่งปันทรัพยากรและความสามารถที่ต่างฝ่ายมีเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความได้เปรียบในการแข่งขันหุ้นส่วนในการเป็นพันธมิตรอาจมีความแตกต่างกันในเรื่องความสามารถในการเรียนรู้ความสามารถในการจัดหาทรัพยากรชื่อเสียงทางการตลาดรูปแบบสไตล์การดำเนินงานหลายธุรกิจมีประสิทธิผลในการดำเนินงานมากขึ้นเมื่อมีร่วมกันเป็นพันธมิตรกับธุรกิจอื่น(พูลสวัสดิ์เผ่าประพัธน์,2550)

2.ประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ประสิทธิภาพการดำเนินงาน (Operational Efficiency) ผลลัพธ์ที่สามารถสร้างออกมาโดยมีการกำหนดขั้นตอนและการปฏิบัติงานมีการวัดและการประเมินผลเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สุดารัตน์ภูสมนึก, 2562) ดังนั้นกิจการที่มีการร่วมมือกันระหว่างธุรกิจย่อมทำให้ประสิทธิภาพในการดำเนินงานนั้นดียิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นการวิจัยมีฐานความคิดว่ากลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุนจะส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงแรมและที่พักในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นพันธมิตรกับอโกด้าได้ดังสมมติฐานงานวิจัยและรูปภาพที่1 ดังนี้

สมมติฐานงานวิจัย

สมมติฐานงานวิจัย1กลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุนมีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงแรมและที่พักในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นพันธมิตรกับอโกด้า

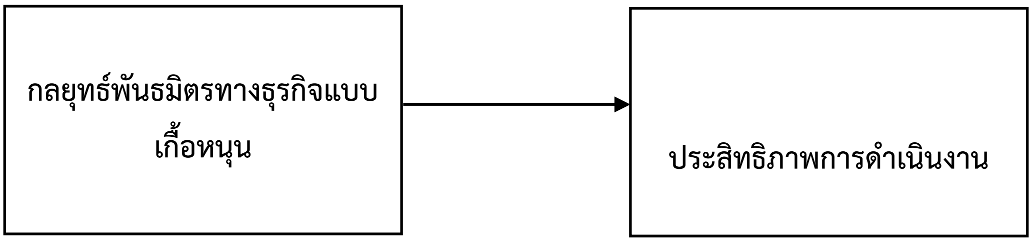

วิธีดำเนินการวิจัย

มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1.ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นพันธมิตรกับอโกด้าใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแจกแบบสอบถามให้ผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของหรือผู้จัดการโรงแรมณสถานที่ประกอบกิจการด้วยตัวเองจำนวน 41 ชุด(Agoda,2563) ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างวันที่19–23 กันยายน 2563รวมเวลาทั้งสิ้น 5 วัน

2. การวัดคุณลักษณะของตัวแปร

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งพัฒนาตามกรอบแนวคิดตามวัตถุประสงค์ และการทบทวนวรรณกรรม โดยแบ่งเป็นกลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุน(Complementary Strategic Alliances)จำนวน 4 ข้อ ประสิทธิภาพการดำเนินงาน(Operational Efficiency) จำนวน 4 ข้อ มีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งเป็นการพัฒนาข้อคำถามใหม่จากนิยามปฏิบัติการเพื่อให้เข้ากับบริบท

3ความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง

การทดสอบเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) ของแบบสอบถาม30ชุดแรกโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมิติของตัวแปรกลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุน (Complementary Strategic Alliances)มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา0.703และประสิทธิภาพการดำเนินงาน (Operational Efficiency)มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา0.734ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคมากกว่า 0.40(Nunnally and Bernstein, 1994)ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น (Reliability) ในระดับที่ยอมรับได้

ผลการวิจัย

สมการพยากรณ์ของการศึกษา มีดังนี้

$$EFF=\beta_1+\beta_{01}CSA+\varepsilon_1$$

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณและการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณตามสมการพยากรณ์ แสดงผลดัง

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และ VIFs

ตัวแปร	EFF	CSA	VIFs
Mean	3.811	3.921	
S.D.	0.483	0.713	
EFF	-		
CSA	.045**	-	1.000

**มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 1 ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันซึ่งอาจเกิดเป็น **Multicollinearity** ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ **Multicollinearity** โดยใช้ค่า **VIFs** ปรากฏว่าค่า **VIFs** ของตัวแปรอิสระ กลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุน มีค่าเท่ากับ 1.000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า **10** แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา **Multicollinearity** หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณได้ดังตาราง **2**

ตารางที่ 2 การทดสอบสัมประสิทธิการถดถอยอย่างง่ายระหว่างกลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุนและประสิทธิภาพการดำเนินงาน

กลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุน	**ประสิทธิภาพการดำเนินงาน (Operational Efficiency)**		**t**	**p-value**
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	**ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน**		
ค่าคงที่ (a)	3.097	0.417	7.428	0.000
กลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุน (CSA)	0.182	0.105	1.740	0.090*
$F = 3.028$ $p = 0.090$ $AdjR^2 = 0.048$				

*มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

จากตารางที่ 2 พบว่า กลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุน (CSA) (β_{01}=0.182; p<0.10) มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน (EFF) อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

สรุปผลการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์และผลกระทบของกลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุนและประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงแรมและที่พักในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นพันธมิตรกับอโกด้า

ตารางที่ 3 สรุปผลการศึกษาตามสมมติฐาน

สมมติฐานงานวิจัย	**ผล**
กลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุนมีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงแรมและที่พักในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นพันธมิตรกับอโกด้า	ยอมรับ

จากตารางที่ 3 แสดงสรุปผลการศึกษาตามสมมติฐานของการศึกษา เรื่อง กลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุน และ ประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงแรมและที่พักในจังหวัดมหาสารคามที่เป็นพันธมิตรกับอโกด้า พบว่ายอมรับสมมติฐานการศึกษา

ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุนอยู่ในระดับมาก เนื่องจากพันธมิตรทางธุรกิจระหว่างผู้ประกอบการโรงแรมและอโกด้ามีการช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ เช่น ช่องทางการจัดจำหน่าย ช่องทางการชำระเงิน การโฆษณาหรือการส่งเสริมทางการตลาด และความสามารถที่ต่างฝ่ายมีเพื่อส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของโรงแรมและที่พักดังการศึกษาของรัตนาสีดี(2559)พบว่าการสร้าง

พันธมิตรทางธุรกิจมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจสปาและนวดไทย และการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากซึ่งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศุภารดี สำราญรื่น(2555) พบว่ากลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทยและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประกายดาว ดีปาละ(2651)กลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจโดยรวมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้Grab Application ของผู้ที่ใช้ในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับที่ 0.05

ข้อเสนอแนะในการศึกษา

1. ข้อเสนอแนะทางทฤษฎี

กลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุนยังมีงานวิจัยจำนวนน้อยที่ศึกษาในบริบทของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ทั้งนี้แนวคิดกลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจยังมีความหลากหลายเป็นอย่างมาก จึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของกลยุทธ์พันธมิตรในธุรกิจโรงแรมในแง่มุมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยสาเหตุหรือผลลัพธ์ของกลยุทธ์พันธมิตรอันจะเป็นประโยชน์ในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะทางการปฏิบัติ

ผู้ประกอบการโรงแรมและที่พักกับอโกด้าควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์พันธมิตรทางธุรกิจแบบเกื้อหนุน เพราะเป็นการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย ช่องทางการชำระเงิน การโฆษณาหรือการส่งเสริมทางการตลาด ซึ่งทำให้สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

เอกสารอ้างอิง

พูลสวัสดิ์ เผ่าประพัธน์(2550), "**พันธมิตรเชิงกลยุทธ์ (Strategic Alliances)”** . Make Money SMEs 8, 92(พ.ศ. 2550) : 90-91

รัตนา สีดี. (2559). **แนวทางในการสร้างพันธมิตรทางธุรกิจภายใต้บริบทประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนสำหรับธุรกิจสปาและนวดไทย**.สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ

ศุภารดี สำราญรื่น. (2555). **ผลกระทบของกลยุทธพันธมิตรทางธุรกิจที่มีต่อความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทย**. ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประกายดาว ดีปาละ. (2651). **กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจใช้ Grab Applicationของผู้ที่ใช้ในกรุงเทพมหานคร**. บริหารธุรกิจมหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยกรุงเทพ

สุดารัตน์ ภูสมนึก. (2562)**. ความเชื่อมั่นในระบบการชำระเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของส่วนราชการผู้เบิกในจังหวัดภายใต้สำนักงานคลังเขต 4.** ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์.

Nunnally, J. and Bernstein, I. (1994). **Psychometric Theory**. 2nd ed. New York : McGraw-Hill.

Agoda.com. (2563). **จำนวนที่พักในมหาสารคาม.**สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2563, จาก https://www.agoda.com/th-th/city/mahasarakham-th.html?cid=1844104

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2563). **โรงแรม**. สืบค้นเมื่อ 18 กันยายน 2563, จาก https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B9%82%E0%B8%A3%E0%B8%87%E0%B9%81%E0%B8%A3%E0%B8%A1

การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า ของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Business Alliance Strategy Affects Marketing Performance of Thong Fah Pracharat Restaurant in Maha Sarakham Province

ปริญญา เลิศประเสริฐ[1] อารีรัตน์ ปานศุภวัช[2] และ จินตพร ม่วงเขียว[3]
Parinya Lerdprasert[1]Areerat Pansuppawatt[2] and JintapornMuangkhiew[3]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และผลกระทบระหว่างการรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลต่อความตั้งใจการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 210 ชุด ใช้การสุ่มแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณผลการวิจัยพบว่าการรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย การรับรู้ถึงประโยชน์ ความง่ายในการใช้งาน ความตั้งใจที่จะใช้งาน การรับรู้ถึงความเสี่ยง ทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน มีความสัมพันธ์และผลทางบวกต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คำสำคัญ: การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจ, ความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการ, ฟู้ดแพนด้า, ผู้ประกอบการ

[1]นิสิตปริญญาโท สาขาการจัดการเชิงกลยุทธ์ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[1]Master’s degree student in Strategy Management Major at Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

[2]อาจารย์สาขาวิชาการตลาด คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] Marketing Lecturer at Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

[3]อาจารย์สาขาวิชาการจัดการ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[3] General Management Lecturer at Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

* Corresponding author; e-mail address: std58010915592@acc.msu.ac.th

Abstract

The purposes of this research wastostudy the relationship and effects of Perceived Business Alliance Affecting the Intention Join venture Food Panda of Entrepreneurs in the Mahasarakham University area. The data were collected by 210QuestionnairesPurposive Sampling,which selected by Simple sampling technique. The frequency, percentage, average, standard deviation, multiple correlation analysis and multiple regression analysis were used for data analysis.The research results were found that The perception of business partners in all5areas consists of Perceived Usefulness. Perceived Ease of Use, Intention to Use, Perceived Risk, Attitude toward Using.There was a positive relationship and a positive effect on the intention to join the foodpanda business of entrepreneurs in the Mahasarakham University area.

Keywords: Perceived Business Alliance, IntentionJoin venture, Food Panda, Entrepreneurs

คำนำ

เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนไป ทั้งการศึกษา การอยู่อาศัย รวมไปถึงการกินอยู่ ประกอบกับความเสี่ยงต่างๆ ที่เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้คนในสังคมไม่ออกจากบ้าน หรือทานอาหารนอกบ้านน้อยลง ก็ได้มีการสั่งแบบเดลิเวอรี่มาส่งบ้านแทนซึ่ง การสั่งซื้ออาหารออนไลน์ หรือ ฟู้ด เดลิเวอรี่ (Food Delivery)มีแนวโน้มเติบโตอย่างมากตลอดหลายปีที่ผ่านมา ระหว่างปี พ.ศ. 2558 – 2563 โดยมีสำนักเศรษฐกิจต่างๆ ประเมินมูลค่าตลาดสูงถึง 35,000ล้านบาท และมีการเติบโตต่อเนื่องร้อยละ 14 ต่อปี ซึ่งขยายตัวสูงกว่าอุตสาหกรรมอาหาร และค้าปลีกของประเทศถึงร้อยละ 3 – 4(ศูนย์วิจัยกสิกร, 2562) เนื่องจากบริการส่งอาหาร (Food Delivery) ในปัจจุบันค่อนข้างตอบโจทย์การใช้ชีวิตในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก ผู้บริโภคส่วนใหญ่ก็เริ่มหันมาใช้บริการ บริการส่งอาหารกันอย่างแพร่หลาย และที่สำคัญ มีการใช้ซ้ำอย่างต่อเนื่อง ในขณะนี้จึงเห็นผู้ประกอบการร้านอาหารในชุมชนท้องที่ต่างๆ สนใจเป็นส่วนหนึ่งในการเป็นผู้จัดส่งอาหาร (Partner) แพลตฟอร์ม Food Panda

ฟู้ดแพนด้า (Food Panda)เป็นบริษัทในเครือของ Delivery Hero มีจุดเริ่มต้นจากประเทศเยอรมนี ให้บริการใน 50 ประเทศทั่วโลก ส่วนในประเทศไทย เริ่มให้บริการตั้งแต่ปี 2016 เป็นต้นมา ปัจจุบันในเขตกรุงเทพ จะเห็นฟู้ดแพนด้าอยู่ทั่วไป แต่ถ้าไปตามหัวเมืองในต่างจังหวัด เช่น เชียงใหม่ คือผู้ให้บริการหลัก แสดงว่ากลยุทธ์ธุรกิจของฟู้ดแพนด้าคือ ป่าล้อมเมือง เน้นตลาดต่างจังหวัดมากกว่า(PranSuwannatat, 2020) ความน่าสนใจคือ กลยุทธ์แย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาดของธุรกิจบริการส่งอาหาร (Food Delivery) ในต่างจังหวัด ทำให้ผู้คนในต่างจังหวัดสามารถใช้งาน ได้เหมือนกับเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีการวิเคราะห์จากข้อมูลต่างๆ ทั้งพฤติกรรม ขนาดของขอบเขตสถานที่ รายได้เฉลี่ยต่อคนและค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคน โดยใช้ข้อมูลจาก กรมพัฒนาชุมชนในแต่ละจังหวัดเพื่อวิเคราะห์มองหาตลาดต่างจังหวัด (Butter Cutter, 2019) ซึ่งมหาสารคามเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีการเติบโตสูง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตั้งอยู่ใจกลางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบไปด้วยนิสิตจำนวน 40,986 คน (กองทะเบียนและประมวลผล, 2562) เป็นแหล่งตลาดสำคัญสำหรับธุรกิจส่งอาหาร ซึ่งธุรกิจที่สำคัญเช่น Grab Food

หรือฟู้ดแพนด้า (Food Panda)เป็นต้น ซึ่งฟู้ดแพนด้า (Food Panda)เป็นเจ้าแรกที่เข้ามาเปิดตลาดในจังหวัดมหาสารคาม และยังมีผู้ประกอบการร้านอาหารที่เป็นพันธมิตรทางธุรกิจ (Partner)มากกว่า 1,000 ราย (Foodpanda.co.th, 2020)และมีความน่าสนใจในตลาดเป็นอย่างยิ่ง

ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมกิจการกับฟู้ดแพนด้า มีรูปแบบธุรกิจที่หลากหลาย ทั้งร้านอาหาร ร้านอาหารในห้างสรรพสินค้า คาเฟ่และเบเกอรี่และร้านสตรีทฟู้ด โดยกลยุทธ์ของฟู้ดแพนด้า (Food Panda)มุ่งเน้นไปยังเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคามทั้งเขตพื้นในเมือง และ เขตพื้นที่ขามเรียง โดยสังเกตุได้จากจำนวนร้านอาหารในเขตพื้นที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่เข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางธุรกิจ (Partner)กับ Food Panda มีจำนวนร้อยละ 71 ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

การศึกษาครั้งนี้ มีแนวคิดที่จะนำทฤษฎีการยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยี (Davies, 1989)ใช้เป็นแนวทางในการศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีสมมติฐานดังรูปที่ 1

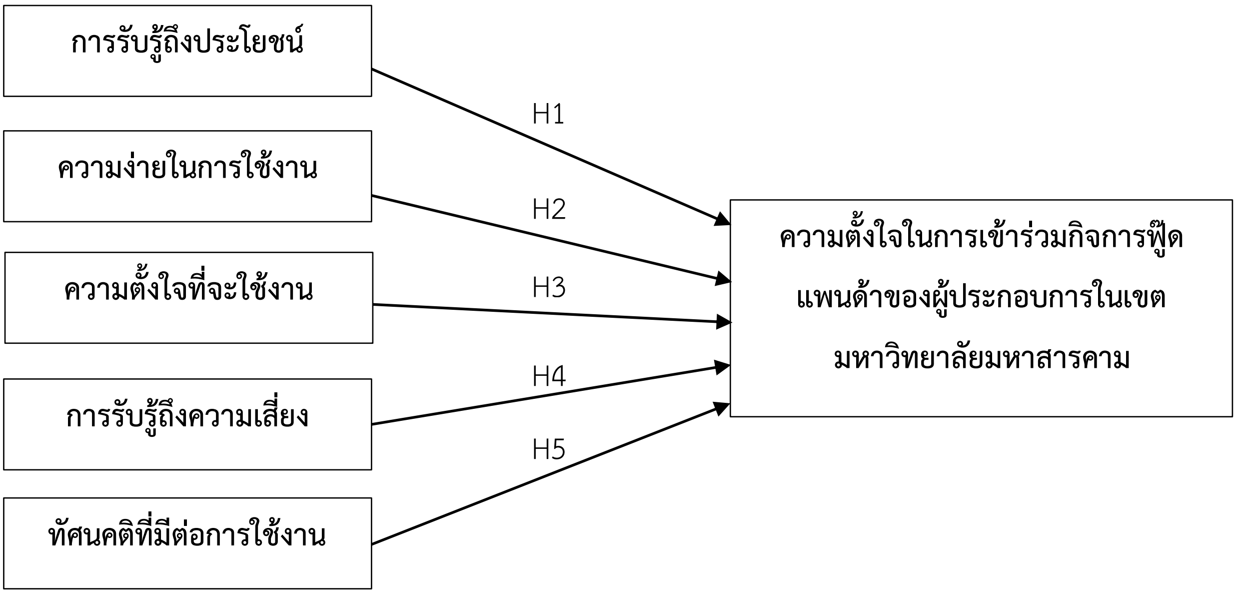

รูปที่ 1 สมมติฐานงานวิจัย

อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

การศึกษานี้มีอุปกรณ์และวิธีการศึกษาดังนี้

1. ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้ประกอบการร้านอาหาร (Entrepreneur) บริเวณพื้นที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามเขตพื้นที่ในเมืองและเขตพื้นที่ขามเรียงซึ่งทราบขนาดจำนวนประชากรที่แน่ชัดจำนวน 717 ราย (Foodpanda.co.th, 2020)

2. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้คือ ผู้ประกอบการร้านอาหาร (Entrepreneur) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างจากประชากรจำนวน 248 ราย โดยเปิดตาราง Krejcie&Morgan (1970) การแจกแบบสอบถามจะส่งไปยังกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามให้ความร่วมมือใน

การตอบได้โดยถูกจำกัดด้วยขอบเขตพื้นที่ ดังนั้นเมื่อสิ้นสุดระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างวันที่ 22 กันยายน – 27 กันยายน และรวมเวลาทั้งสิ้น 5 วัน ผู้วิจัยใช้การเดินแจกแบบสอบถามเอง และทำการรอ 1 วัน จึงไปเก็บ ได้แบบสอบถาม 210 ชุด ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวัดคุณลักษณะของตัวแปร

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งพัฒนาตามกรอบแนวคิดตามวัตถุประสงค์ และการทบทวนวรรณกรรม โดยแบ่งเป็นการรับรู้ถึงประโยชน์ จำนวน 5 ข้อ การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน จำนวน 4 ข้อ ความตั้งใจที่จะใช้งานจำนวน 3 ข้อ การรับรู้ความเสี่ยง จำนวน 3 ข้อ ทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน จำนวน 3 ข้อ และ ความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้ามีจำนวน 4 ข้อ คำถามมีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งเป็นการพัฒนาข้อคำถามใหม่จากนิยามปฏิบัติการเพื่อให้เข้ากับบริบท

ความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม

การทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) ของแบบสอบถาม 30 ชุดแรก โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมิติของตัวแปรทั้งหมด มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.511-0.736 มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคมากกว่า 0.40 ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น (Reliability) ในระดับที่ยอมรับได้ (Nunnally & Bernstein, 1994)

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

สมการพยากรณ์ของการศึกษา มีดังนี้

$$JOIN=\beta_1+\beta_{01}USE+\beta_{02}EOU+\beta_{03}ITU+\beta_{04}PR+\beta_{05}ATU+\varepsilon_1$$

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณและการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณตามสมการพยากรณ์แสดงผลดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และ VIFs

ตัวแปร	JOIN	USE	EOU	ITU	PR	ATU	VIFs
MEAN	19.947	19.742	20.600	11.809	12.019	16.714	
S.D.	1.820	2.185	2.220	1.484	1.744	1.608	
USE	0.199**	-					1.046
EOU	-0.008	0.149*	-				1.374
ITU	0.370**	0.163*	0.475**	-			1.824
PR	0.285**	0.039	0.442**	0.617**	-		1.713
ATU	0.122	0.016	0.032	-0.087	-0.005	-	1.018

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 1 ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันซึ่งอาจเกิดเป็น **Multicollinearity** ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ **Multicollinearity** โดยใช้ค่า **VIFs** ปรากฏว่าค่า **VIFs** ของตัวแปรอิสระ การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจ ทั้ง **5** ด้าน มีค่าตั้งแต่ **1.018 – 1.824** ซึ่งมีค่าน้อยกว่า **10** แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา **Multicollinearity**เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระการรับพันธมิตรทางธุรกิจแต่ละด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ **0.05** โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง **-0.005 – 0.617** จากนั้น มีความสัมพันธ์ไม่ต่ำกว่า **0.300** และไม่เกิน **0.800** ซึ่งมีความสัมพันธ์แต่ไม่ใช่ตัวแปรเดียวกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณได้ดังตาราง **2**

ตารางที่ 2การทดสอบสัมประสิทธิ์การถดถอยอย่างง่ายระหว่างการรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจและความตั้งใจเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า

การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจ	**ความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า**		**t**	**p-value**
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	**ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน**		
ค่าคงที่ (a)	11.279	1.810	6.232	0.000*
การรับรู้ถึงประโยชน์ (USE)	0.141	0.052	2.739	0.007*
การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (EOU)	-0.246	0.058	-4.224	0.000*
ความตั้งใจที่จะใช้งาน (ITU)	0.485	0.100	4.831	0.000*
การรับรู้ความเสี่ยง (PR)	0.175	0.083	2.117	0.035*
ทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน (ATU)	0.186	0.069	2.691	0.008*

F = 13.626p = 0.000AdjR^2= 0.232

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 พบว่า การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจ การรับรู้ถึงประโยชน์ (USE) (β01=0.007; $p<0.05$) มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 ดังการศึกษาของ ฉัตร ชูชื่นและศิริกุล ตุลาสมบัติ(2561) ได้พบว่าการรับรู้ถึงประโยชน์ ทำให้เกิดการใช้งานระบบสารสนเทศของธุรกิจเกษตรอินทรีย์ขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ นวรัตน์ ป้องจิตใส และ วศิณ ชูประยูร (2562) ได้พบว่าอรรถประโยชน์ ของคลาวด์คอมพิวติง มีอิทธิพลต่อการยอมรับและนำคลาวด์คอมพิวติงไปใช้เพื่อสนับสนุนกระบวนการทางธุรกิจ SMEs และ สอดคล้องกับข้อค้นพบในงานวิจัยของ Venkastesh&Bala(2008) ที่ชี้ว่าการรับรู้ประโยชน์ที่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการใช้งานคือระดับความอุตสาหะในการใช้งานเพื่อปฏิบัติงานเฉพาะทาง

การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (EOU)β02=0.000; $p<0.05$) มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 2ดังการศึกษาของ สุทัศน์ (2560)

ได้พบว่าการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ทำให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของ SMEs ขนาดเล็กในเขตพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสอดคล้องกับ ธวัฒน์ชัย นากงาม (2561) ได้พบว่าปัจจัยด้านความง่ายในการใช้งานระบบคิวอาร์โค้ดเพื่อขายสินค้า ที่สามารถทำความเข้าใจ และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเป็นไปในทิศทางเชิงบวกของผู้ประกอบการรายย่อยในเขตจังหวัดปทุมธานี และ สอดคล้องกับข้อค้นพบของ นวรัตน์ ป้องจิตใส และ วศิณ ชูประยูร (2562) ชี้ให้เห็นว่าผู้ประกอบการตระหนักถึงความง่ายในการใช้งานคลาวด์คอมพิวติงในการทำธุรกรรมในกระบวนการธุรกิจของ SMEs

ความตั้งใจที่จะใช้งาน (ITU)$\beta 03=0.000$; $p<0.05$) มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 3 ดังการศึกษาของ ธวัฒน์ชัย นากงาม (2561) ความตั้งใจที่จะใช้งานระบบคิวอาร์โค้ดเพื่อขายสินค้า โดยเฉพาะเรื่องของธุรกรรมทางการเงินมากขึ้นต่อไปในอนาคต นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และจะแนะนำผู้อื่นให้ใช้งานระบบคิวอาร์โค้ด ซึ่งสอดคล้องกับ สุทัศน์ รุ่งระวิวรรณ (2560) ได้พบว่า การใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้รู้สึกมีความตั้งใจที่จะเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอันดับแรกเมื่อต้องดำเนินงานประกอบธุรกิจ

การรับรู้ความเสี่ยง (PR)$\beta 04=0.035$; $p<0.05$) มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 4 ดังการศึกษาของขวัญใจ พุ่มจันทร์ และ ศรัณย์ ธิติลักษณ์ (2562) ที่พบว่าการรับรู้ความเสี่ยง ระบบชำระเงินแบบคิวอาร์โค้ด การสร้างบัญชี ข้อมูลส่วนตัว เกิดจากการยืนยันตัวตน เมื่อผู้ประกอบการทราบถึงความเสี่ยงนี้ทำให้ผู้ประกอบการตัดสินใจได้ง่ายขึ้น

และด้านสุดท้ายทัศนคติที่มีต่อการใช้งาน (ATU) $\beta 05=0.035$; $p<0.05$) มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้า อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 5 สุทัศน์ รุ่งระวิวรรณ (2560) ได้พบว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้รู้สึกถึงการลดต้นทุนของการดำเนินงาน และต้นทุนทางธุรกิจได้ ทำให้ผู้ประกอบการมีทัศนคติที่ดีที่จะตัดสินใจใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัฒน์ชัย นากงาม (2561) พบว่า ด้านทัศนคติในการใช้งานคิวอาร์โค้ด ในเรื่องของความสะดวก รวดเร็ว กับการใช้งานระบบ ช่วยให้การขายสินค้าบรรลุเป้าหมาย ทำให้ผู้ประกอบสามารถตัดสินใจในการใช้เทคโนโลยีได้ดียิ่งขึ้น

สรุป

การศึกษาเรื่อง การรับรู้พันธมิตรทางธุรกิจที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคามพบว่ายอมรับสมมติฐานการศึกษา ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการศึกษาตามสมมติฐาน

สมมติฐานงานวิจัย	ผล
1. การรับรู้ถึงประโยชน์ส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ยอมรับ
2. การรับรู้ความง่ายในการใช้งานส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ยอมรับ

3. ความตั้งใจที่จะใช้งานส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ยอมรับ
4. การรับรู้ความเสี่ยงส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ยอมรับ
5. ทัศนคติที่มีต่อการใช้งานส่งผลต่อความตั้งใจในการเข้าร่วมกิจการฟู้ดแพนด้าของผู้ประกอบการในเขตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ยอมรับ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ประกอบการที่เข้าร่วมกับฟู้ดแพนด้ามหาวิทยาลัยมหาสารคามเขตพื้นที่ขามเรียง และอำเภอเมือง สำหรับการตอบแบบสอบถามได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีและขอขอบคุณคณะการบัญชีและการจัดการมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่สนับสนุนพื้นที่ในการทำวิจัย

เอกสารอ้างอิง

ธวัฒน์ชัย นากงาม. 2561.**ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้ระบบคิวอาร์โค้ด เพื่อการขายสินค้าของผู้ประกอบการรายย่อยในเขตจังหวัดปทุมธานี**. คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สุทัศน์ รุ่งระวิวรรณ. 2560. **การยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศของ SMEs ขนาดเล็กในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้**.คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

พรเลิศ อาภานุทัต. 2559. **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในอุตสาหกรรมแปรรูปอาหารขนาดกลางและขนาดย่อมของไทย**.คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

วิศิษฎ์ อนุชิตเกียรติภูมิ. 2562. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการยอมรับเทคโนโลยีบริการทางการเงินด้วยระบบ QR Code ของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย.** บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ขวัญใจ พุ่มจันทร์. 2562**. การยอมรับระบบชำระเงินแบบคิวอาร์โค้ดเพย์เมนต์ของผู้ประกอบการค้าและผู้บริโภคในเขตปทุมวัน.** วิทยาลัยนวัตกรรมสังคม, มหาวิทยาลัยรังสิต.

นวรัตน์ ป้องจิตใส.2562. **การยอมรับและนำคลาวด์คอมพิวติงไปใช้ในกระบวนการทางธุรกิจของ SMEs.** วิทยาลัยนวัตกรรมดิจิทัลและเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยรังสิต.

PR News. (2020). **ฟู้ดแพนด้า ฉลองครบรอบ 8 ปีในประเทศไทย มอบโปรโมชั่นพิเศษต่อเนื่อง พร้อมขยายบริการครอบคลุม 67 จังหวัดทั่วไทย.**จากhttps://positioningmag.com/1286778.

Butter Cutter. (2020). **วิเคราะห์ Foodpanda ทำไมต้องบุกจังหวัดแพร่.** จาก https://www.blockdit.com/posts/5dbc267f0c9ec64a0b6971ad.

Foodpanda.com. (2020)**. จำนวนร้านอาหารในเขตพื้นที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.** จากhttps://www.foodpanda.co.th/.

ศูนย์วิจัยกสิกร. (2562). **Food Delivery Application ดันธุรกิจ Food Delivery โตต่อเนื่อง.** จากhttps://kasikornresearch.com/th.

PranSuwannatat. (2020). **เปิดศึกวงการ Food Delivery ไทย: การแข่งขันที่ไม่ใช่แค่โปรโมชั่นส่งฟรี.** จากhttps://brandinside.asia/food-delivery-competition-in-thailand/.

ธีรกิติ นวรัตน์ ณ อยุธยา. (2540). **พันธมิตรทางธุรกิจ: ทางเลือกใหม่ของธุรกิจไทยในยุคโลกาภิวัฒน์.**การบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยสยาม.

วรรณิกา จิตตินรากร. (2540). **การยอมรับเทคโนโลยีและพฤติกรรมผู้บริโภคออนไลน์ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากบริษัทขายตรงผ่านช่องทางออนไลน์.**บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

Fred D. Davis. (1989). **Perceived Usefulness, Perceived Ease of Use, and User Acceptance of Information Technology.** Management Information Systems Research Center, University of Minnesota.

กองทะเบียนและปประมวลผล. (2562). **จำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2562.** 2563, จาก http://regpr.msu.ac.th/th/

กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดมหาสารคาม

Business Alliance Strategy Affects Marketing Performance of Thong Fah Pracharat Restaurant in Maha Sarakham Province

กัญชพร กลิ่นศรีสุข[1]*, อารีรัตน์ ปานศุภวัชร[2], ปวรปรัชญ์ หงสากล[3] และ สุพัฒตรา นัดธีร์[3]

Kunchaporn KlinSrisuk[1]*, Areerat Pansuppawatt[2], Pawornprat Hongsako[3] and Supattra Nuttee[3]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจที่มีความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดมหาสารคาม โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจำนวน 297 ชุด ใช้การสุ่มอย่างง่าย สถิติที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ความถี่,ร้อยละ,ค่าเฉลี่ย,ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน,การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

คำสำคัญ: กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจ,ผลการดำเนินงานทางการตลาด,ร้านธงฟ้าประชารัฐ

[1] สาขาวิชาการจัดการเชิงกลยุทธ์ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[1] strategic management Faculty of Accounting and Management Mahasarakham University

[2] สาขาวิชาการตลาด คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[2] Marketing, Maha Sarakham Business School, Maha Sarakham University

[3] คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

[3] Maha Sarakham Business School, Maha Sarakham University

* Corresponding author; e-mail address: 62010952002@msu.ac.th

Abstract

This study aimed to study business alliance strategies that have relationship and impact on the marketing performance of Thong Fah Pracharat Restaurant in Maha Sarakham Province. The data were collected with 297 questionnaires. The statistics used in this research include Frequency, percentage, mean, standard deviation, multiple correlation analysis And multiple regression analysis

Keywords: Perceived Value, Brand Trust, Electronic Word of mouth, E-WOM, Breast Pump of Mother

บทนำ

การบริหารงานขององค์กร นับตั้งแต่อดีตนั้นมีการเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด องค์กรส่วนใหญ่มีการบริหารงานด้วยการนำเทคนิค กลยุทธ์ และวิธีการต่างๆมาปรับใช้ จำเป็นต้องมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลาเพื่อความอยู่รอด โดยกลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจก็ถือเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่จะช่วยให้ธุรกิจประสบความสำเร็จและกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่าง

มากในการทำธุรกิจในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นการแลกเปลี่ยนทรัพยากรและความสามารถระหว่างธุรกิจด้วยกันในการใช้พันธมิตรเชิงกลยุทธ์เพื่อที่จะการพัฒนาองค์การจะประกอบด้วยความร่วมมือหลายด้านเข้าร่วมกันโดย (นิศาชล รัตนมณี, เฉลิมชัย กิตติศักดิ์นาวิน และ นลินณัฐ ดีสวัสดิ์, 2561) ได้อธิบายไว้เป็นด้านต่างๆ ดังนี้ ผู้วิจัยจะเลือกแต่ตัวแปรที่ทำการศึกษาเพียงเท่านั้น (1)ความร่วมมือด้านทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ คือ ทักษะการบริหารงานทรัพย์สินทางปัญญา การลงทุน เงินทุน และทรัพยากรบุคคลในการทำงาน เปรียบเสมือน การแสดงออกในการให้ความร่วมมือด้านทรัพยากรเชิงกลยุทธ (2)ความร่วมมือด้านการตลาด คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูล สนับสนุนข้อมูลทางการตลาด และสนับสนุนฐานข้อมูลลูกค้า เป็นส่วนหนึ่งของความร่วมมือด้านการตลาด และจะช่วยให้ธุรกิจสามารถซื้อสินค้าหรือวัตถุดิบในราคาที่ลดลง

นอกจากนี้การทำธุรกิจนั้นอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีการบริหารทรัพยากรให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด พันธมิตรทางธุรกิจเป็นอีกกลยุทธ์ เพื่อที่จะผลักดันองค์กรและสามารถตอบสนองของลูกค้าได้อย่างรวดเร็ว ประกอบไปด้วย (1)ด้านความไว้วางใจ คือ การที่ทั้ง 2 ธุรกิจ เคารพในข้อตกลงที่ได้กำหนดกันไว้ มีความเชื่อมั่นในพันธมิตรว่ามีความรู้ ความสามารถ และทรัพยากรที่ตกลงตามความต้องการ (2)ด้านการไม่มีวัตถุประสงค์แอบแฝง คือ การปฏิบัติงานที่มีความชัดเจน มีการทำข้อตกลงสัญญาไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่มีเจตนาฉวยโอกาสจากพันธมิตรเพื่อหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง

ผลการดำเนินงานทางการตลาด เป็นผลลัพธ์ที่ได้จากการดำเนินงานด้านการตลาด ซึ่งมีผลการดำเนินงานด้านการตลาดในช่วงระยะเวลานั้นว่าสามารถวัดคุณค่าและผลการดำเนินงานของช่วงไตรมาส ที่กำหนดได้ว่ามีความเหมาะสมกับเป้าหมายขององค์กรหรือไม่ ตลอดจนพิจารณาในรูปแบบของยอดขาย กำไร ส่วนแบ่งตลาด และผลประกอบการ (จุฑาภรณ์ ไชยา, 2550 : 7)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษากลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจที่มี

ความสัมพันธ์และส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานหรือไม่อย่างไร ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากร้านที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดมหาสารคาม ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางสำหรับธุรกิจร้านธงฟ้าประชารัฐในการใช้กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจเพื่อให้มีประสิทธิภาพการดำเนินงานในอนาคตได้

การทบทวนวรรณกรรมนิยามศัพท์ กรอบแนวคิด และสมมติฐานในการวิจัย

การศึกษา เรื่อง กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดมหาสารคาม มีนิยามคำศัพท์ กรอบแนวคิด และสมมติฐาน ในการศึกษาดังนี้

1. พันธมิตรเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ข้อตกลงอย่างเป็นทางการในการร่วมลงทุนระหว่าง 2 องค์การหรือมากกว่าเพื่อก้าวสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้โดยใช้การแบ่งปันทรัพยากร การใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมถึงสินทรัพย์ทรัพย์สินทาง

ปัญญา ทรัพยากรบุคคล เงินทุน เทคโนโลยี ความสามารถ ศักยภาพ ตลอดจนทรัพยากรด้านอื่นๆ2. ผลการดำเนินงานทางการตลาด (Firms’ market performance) หมายถึง การที่บริษัทมีสวนแบ่งทางการตลาดคิดเปนกี่เปอรเซ็นจากกลุมอุตสาหกรรมเดียวกัน ซึ่งเปนตัวสะทอนใหเห็นถึงบริษัทมีสวนแบง ตลาดเพิ่มขึ้น หรือลดลงจากการที่มีคุณคาตราสินคาในใจลูกคาทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ

3. ร้านธงฟ้าประชารัฐ หรือ โครงการธงฟ้าประชารัฐ เป็นแนวทางที่กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ จัดขึ้นเพื่อลดภาระค่าครองชีพและเพิ่มทางเลือกให้ประชาชนได้เลือกซื้อสินค้าในราคาที่เป็นธรรม พร้อมทั้งยังเป็นกลไกสำคัญของโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ที่ให้ผู้มีรายได้น้อยนำบัตรมารูดซื้อสินค้าราคาประหยัด

จากที่กล่าวมาข้างต้น การวิจัยกลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดมหาสารคามได้ดังสมมติฐานงานวิจัย และรูปภาพที่ 1 ดังนี้

สมมติฐานงานวิจัย 1 ด้านความร่วมมือทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ มีผลต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของร้านธงฟ้าประชารัฐ

สมมติฐานงานวิจัย 2 ด้านความร่วมมือทางการตลาดมีผลต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของร้านธงฟ้าประชารัฐ

สมมติฐานงานวิจัย 3 ด้านความไว้วางใจมีผลต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของร้านธงฟ้าประชารัฐ

สมมติฐานงานวิจัย 4 ด้านการไม่มีวัตถุประสงค์แอบแฝงมีผลต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของร้านธงฟ้าประชารัฐ

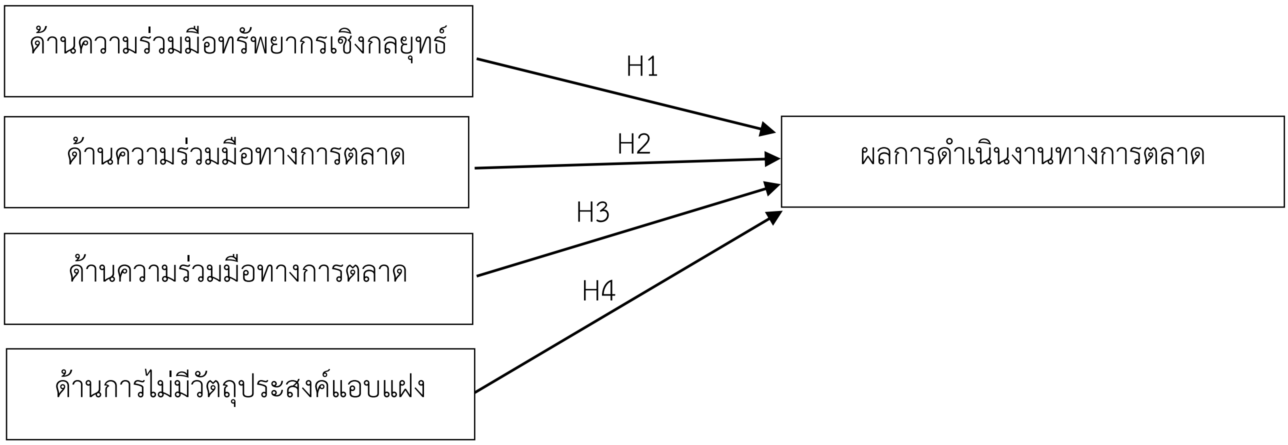

รูปที่ 1 แบบจำลองการศึกษาวิจัย

อุปกรณ์และวิธีการ

3.1 การศึกษานี้มีอุปกรณ์และวิธีการศึกษาดังนี้

1. ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ ร้านธงฟ้าประชารัฐ โดยกำหนดเป็นร้านธงฟ้าประชารัฐ ในจังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด1,289 ร้าน

2. กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้คือ ร้านธงฟ้าประชารัฐ ใช้การสุ่มอย่างง่าย โดยขนาดกลุ่มตัวอย่างพิจารณาจากเกณฑ์ของ Krejcie and Earyle W. Morgan. (1970) สามารถคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 297 ชุด แต่สามารถเก็บได้เพียง 100 ชุด ซึ่งเก็บแบบสอบถามโดยการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มเป้าหมาย ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ระหว่างวันที่21 กันยายน–30 กันยายน 2563 และรวมเวลาทั้งสิ้น 10 วัน ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.2 การวัดคุณลักษณะของตัวแปร

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ซึ่งพัฒนาตามกรอบแนวคิดตามวัตถุประสงค์ และการทบทวนวรรณกรรม โดยแบ่งเป็นด้านความร่วมมือทรัพยากรเชิงกลยุทธ์จำนวน 3 ข้อ ด้านความร่วมมือทางการตลาดจำนวน 3 ข้อ ด้านความไว้วางใจจำนวน 3 ข้อ ด้านการไม่มีวัตถุประสงค์แอบแฝงจำนวน 3 ข้อ และผลการดำเนินงานทางการตลาดมีจำนวน 3 ข้อคำถาม มีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งเป็นการพัฒนาข้อคำถามใหม่จากนิยามปฏิบัติการเพื่อให้เข้ากับบริบท

3.3 ความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง

การทดสอบเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) ของแบบสอบถาม 30 ชุดแรก โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha - Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ซึ่งมิติของตัวแปรทั้งหมด มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอยู่ระหว่าง 0.778-0.923 มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคมากกว่า 0.40 ถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น (Reliability) ในระดับที่ยอมรับได้ (Nunnally & Bernstein1994)

ผลและวิจารณ์ผลการทดลอง

สมการพยากรณ์ของการศึกษา มีดังนี้

$$MPY=\beta_1+\beta_{01}SM+\beta_{02}MA+\beta_{03}TR+\beta_{04}OP+\varepsilon_1 \quad (1)$$

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณและการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณตามสมการพยากรณ์ แสดงผลดัง

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และ VIFs

ตัวแปร	MPY	SM	MA	TR	OP	VIFs
Mean	3.508	3.027	3.357	3.470	3.527	
S.D.	0.561	0.855	0.758	0.599	0.609	
SM	.498**	-				1.799
MA	.520**	.657**	-			2.126
TR	.472**	.402**	.534**	-		1.631
OP	.549**	.413**	.479**	.536**	-	1.538

*มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง **1** ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันซึ่งอาจเกิดเป็น **Multicollinearity** ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ **Multicollinearity** โดยใช้ค่า **VIFs** ปรากฏว่าค่า **VIFs** ของตัวแปรอิสระ กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจ ทั้ง 4 ด้าน มีค่าตั้งแต่ **1.538–2.126** ซึ่งมีค่าน้อยกว่า **10** แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา **Multicollinearity** เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจแต่ละด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับตัวอิสระเองอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ **0.05** โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง **0.402–0.675** จากนั้น มีความสัมพันธ์ไม่ต่ำกว่า **0.300** และไม่เกิน **0.800** ซึ่งมีความสัมพันธ์แต่ไม่ใช่ตัวแปรเดียวกัน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณได้ดังตาราง **2**

ตารางที่ 2 การทดสอบสัมประสิทธิการถดถอยอย่างง่ายระหว่างกลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจและผลการดำเนินงานทางการตลาด

กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจ	ผลการดำเนินงานทางการตลาด			
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน	t	p-value
ค่าคงที่ (a)	1.237	0.294	4.210	0.000
ด้านความร่วมมือทรัพยากรเชิงกลยุทธ์	0.137	0.069	2.001	0.048*
ด้านความร่วมมือทางการตลาด	0.118	0.084	1.408	0.162
ด้านความไว้วางใจ	0.126	0.093	1.350	0.180
ด้านการไม่มีวัตถุประสงค์แอบแฝง	0.290	0.089	3.257	0.002*
$F = 17.448$ $p = 0.000$* $AdjR^2 = 0.399$				

จากตารางที่ 2 พบว่า กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจ ด้านความร่วมมือทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ (SM) ($\beta_{03}=0.137$; $p<0.05$) และด้านการไม่มีวัตถุประสงค์แอบแฝง (OP) ($\beta_{04}=0.290$; $p<0.05$) มีความสัมพันธ์และผลกระทบผลการดำเนินงานทางการตลาด (MPY) อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1 และสมมติฐานที่ 4

การอภิปรายผลการศึกษา

ปัจจุบันประเทศไทยยังมีคนจำนวนมากที่มีฐานะยากจน รัฐบาลจึงมีความจำเป็นที่ต้องเข้าช่วยเหลือโดยที่มีการจัดตั้งร้านธงฟ้า หรือ โครงการธงฟ้าประชารัฐ เพื่อช่วยในการลดค่าครองชีพและประชาชนยังมีโอกาสในการเลือกซื้อสินค้าในราคาที่เป็นธรรม ดังนั้นกลยุทธ์พันธมิตรจึงมีความสำคัญในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่ากลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจ 2 ด้านได้แก่ ด้านความร่วมมือทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ และด้านการไม่มีวัตถุประสงค์แอบแฝงมีผลต่อผลการดำเนินงานทางการตลาด เนื่องจากในการเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐมีการแบ่งปันทักษะการบริหารงาน และการสร้างความชัดเจนโดยมีการทำสัญญาข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้ผู้ประกอบการเกิดความรู้สึกที่ดีและสามารถตัดสินใจได้ง่ายขึ้นที่จะเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ เพราะคำนึงว่าเพื่อให้องค์กรของตนเองนั้นประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิศาชล รัตนมณี และคณะ (2561) พบว่า แนวคิดพันธมิตรเชิงกลยุทธ์มีการร่วมมือกันระหว่าง 2 องค์กรหรือมากกว่า โดยมีการแบ่งปันทรัพยากร ทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงบุคคลตลอดจนทรัพยากรในด้านอื่น ซึ่งส่งผลต่อการขับเคลื่อนธุรกิจให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้น และสอดคล้องกับแนวคิดของ (Plan,2000; Porter, 1990; Faulkner,1995, Gulati,1998) ซึ่งได้กล่าวไว้ในภาพรวมจะเป็นการอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรตั้งแต่สององค์กรขึ้นไปในแง่มุมและรูปแบบต่างๆ เช่นความร่วมมือ การลงทุน การแลกเปลี่ยน การแบ่งปัน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายคือส่วนแบ่งการตลาดที่เพิ่มขึ้น กำไรที่มากขึ้น การลดต้นทุน การกระจายความเสี่ยง

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรนุช พิริยสิงห์ และคณะ (2554) พบว่า องค์กรได้ใช้ประโยชน์จากประสิทธิผลพันธมิตรทางการตลาด ด้านการไม่มีวัตถุประสงค์แอบแฝงในการสร้างความสำเร็จของธุรกิจ ซึ่งมีผลกระทบและความสัมพันธ์กัน

ข้อเสนอแนะในการศึกษา

1. ข้อเสนอแนะทางทฤษฎี

1.1 ในด้านความร่วมมือด้านทรัพยากรเชิงกลยุทธ์ ให้รัฐบาลมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน การแบ่งปันทักษะบริหารงาน และการสร้างอำนาจการต่อรองในตลาดให้มากยิ่งขึ้นเพื่อเพิ่มความแข็งแกร่งให้กลับผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการร้านธงฟ้าประชารัฐ อีกทั้งยังเป็นการดึงดูดผู้ประกอบการรายใหม่ที่จะมาเข้าร่วมโครงการให้ดูน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

1.2 ขยายฐานการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการศึกษาเกี่ยวกับร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจ

2. ข้อเสนอแนะทางการปฏิบัติ

2.1 จากการเข้าไปสำรวจในร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ ยังไม่ค่อยมีการนำเสนอวัตถุดิบเพื่อการเกษตร หรือสินค้า O-top จึงขัดกับนิยามที่รัฐบาลได้ให้ไว้

3. ข้อจำกัดในงานวิจัย

3.1 การศึกษาร้านที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดมหาสารคาม อาจจะไม่ครอบคลุมทั้งจังหวัด และได้เก็บกลุ่มตัวอย่าง 100 ร้าน ผลการศึกษาจึงอาจมีการคลานเคลื่อน

3.2 ระยะเวลาในเก็บข้อมูล เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 10 วัน จึงทำให้สามารถเก็บตัวอย่างได้น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

4. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต

4.1 ควรทำการศึกษาและเก็บกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติม เพราะในงานวิจัยเก็บกลุ่มตัวอย่างได้เพียง 100 กลุ่ม ข้อมูลในการวิเคราะห์จึงอาจไม่เพียงพอ

4.2 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษากลยุทธ์หลายๆกลยุทธ์ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจ เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ในการดำเนินงานร้านธงฟ้าประชารัฐในอนาคต เพราะวิจัยที่ทำเกี่ยวกับร้านธงฟ้าประชารัฐยังถือว่ามีน้อย

สรุป

ผลการศึกษาพบว่ามีความสัมพันธ์และผลกระทบของกลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจกับผลการดำเนินงานทางการตลาดของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 3 สรุปผลการศึกษาตามสมมติฐาน

สมมติฐานงานวิจัย	ผล
1. ด้านความร่วมมือทรัพยากรเชิงกลยุทธ์	ยอมรับ
2. ด้านความร่วมมือทางการตลาด	ปฏิเสธ
3.ด้านความไว้วางใจ	ปฏิเสธ
4.ด้านการไม่มีวัตถุประสงค์แอบแฝง	ยอมรับ

จากตารางที่ 3 แสดงสรุปผลการศึกษาตามสมมติฐานของการศึกษา เรื่อง กลยุทธ์พันธมิตรธุรกิจส่งผลต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของร้านธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดมหาสารคาม พบว่ายอมรับทั้ง 2 สมมติฐานการศึกษา ในส่วนถัดไปเป็นการอภิปรายผลการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดมหาสารมที่ช่วยตอบแบบสอบถามและขอขอบคุณอาจารย์คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ให้คำปรึกษาในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

นิศาชล รัตนมณี และคณะ. 2561. **การพัฒนาองค์การโดยใช้พันธมิตรเชิงกลยุทธ์**. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี

มยุรีย์ มะโนมัย และคณะ. 2561. **ผลกระทบของกลยุทธ์การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดของธุรกิจแฟชั่นในประเทศไทย**. วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

นันทัช จิระวุฒินัน และอนิรุทธิ์ ผงคลี. 2560. **ความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ตราสินค้ากับผลการดำเนินงานทางการตลาดของธุรกิจเครื่องดื่มในประเทศไทย**. วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อรนุช พิริยสิงห์ และคณะ. 2554. **ผลกระทบของประสิทธิผลพันธมิตรทางการตลาดที่มีต่อความสำเร็จขององค์กรของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย**. วารสารการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ยุวรัตน์ จริเมธาธร. 2558. **การบริหารพันธมิตรของธุรกิจรับจัดทำกิจกรรมการตลาดเชิงกิจกรรมในเขตกรุงเทพมหานคร**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต).-มหาวิทยาศิลปากร

Nunnally, J. and Bernstein, I. (1994). Psychometric Theory. 2nd ed. New York : McGraw-Hill.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), pp. 607-610.

การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด 4C$_s$ ที่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษาและบุคลากร วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม

The 4C$_s$ Marketing Strategies Application that Affected on Making Decision to Buying Online Shopping of Student and Staff in Si Songkhram Industrial Technology college Nakhonphanom University

กิตติศักดิ์ มะลัย[1], ปิ่นอัมภรณ์ มะลัย[2] และ ปิยะรัตน์ อนงค์ไชย[3]
Kittisak Malai[1], Pinampron Malai[2] and Piyarat Anongchai [3]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบผลกระทบของการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด 4C$_S$ ที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ ของนักศึกษาและบุคลากร วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากนักศึกษา และบุคลากร วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม จำนวน 186 คน ที่มีประสบการณ์ในการซื้อสินค้าออนไลน์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด 4C$_S$ ด้านความต้องการของผู้บริโภค ด้านต้นทุนของผู้บริโภค และด้านการสื่อสาร มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ โดยรวม ดังนั้นผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าออนไลน์ ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด โดยมีการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดใหม่ที่มีประสิทธิภาพ เริ่มตั้งแต่การทบทวนแผนกลยุทธ์ทางการตลาดเดิมที่มีอยู่ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ และส่งเสริมให้บุคลากรได้ตระหนักถึงความสำคัญในทุกกิจกรรมตามแผนกลยุทธ์การตลาดขององค์กร เพื่อให้การดำเนินธุรกิจมีประสิทธิภาพบรรลุผลได้ตามวัตถุประสงค์

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด 4CS, กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์

[1]สาขาวิชาการบัญชี วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม จังหวัดนครพนม 48150
[1]Branch of Accounting, Si Songkhram Industrial Technology College , Nakhonphanom University, Nakhonphanom 48150
* Corresponding author; e-mail address: kittisak_malai@npu.ac.th

Abstract

This study aimed at the investigate the effects of $4C_s$ marketing strategies application on making decision to buying online shopping of student and staff in si songkhram industrial technology college nakhonphanom university. A questionnaire is used as an instrument for collecting data from 186 customers that experienced in buying online shopping of si songkhram industrial technology college Nakhonphanom University. The statistic methods used for analyzing the collected data were multiple correlation analysis and multiple regression analysis. The finding indecatde the $4C_s$ marketing strategies application on customer solution, customer cost and communication had positive relationships with and effects on making decision to buying online shopping. Therefore, online product business operator should pay attention to marketing strategies application. The new marketing strategies of planning on effective in the starting from reviewing the existing marketing strategies on appropriate and personnel of encourage to realize the importance in activity all the organization for the make order to the efficiency in business operation achieve according in objective on the organization.

Keywords: 4Cs Marketing Strategies Application, Decision to Buying Online Shopping

บทนำ

ในปัจจุบันวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้สามารถปรับตัว เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ขยายสัญญาณครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ทั่วโลก รวมถึงในประเทศไทย จนกลายเป็นระบบการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ทำให้เกิดรูปแบบการติดต่อซื้อขายสินค้าในลักษณะที่เรียกว่าตลาดออนไลน์มากยิ่งขึ้น การซื้อสินค้าออนไลน์ (Online Shopping) เป็นระบบของตลาดที่เน้นความสะดวกสบายของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าเป็นสำคัญ สามารถชำระเงินได้จากทุกสถานที่โดยผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีหรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ผู้ใช้สามารถดูข้อมูลและโต้ตอบกับข้อมูลสารสนเทศที่จัดเก็บในหน้าเว็บ ที่สร้างด้วยภาษาเฉพาะของคอมพิวเตอร์ หรือ เว็บเบราเซอร์ (Web-Browser) ซึ่งผู้บริโภคสามารถค้นหาและซื้อสินค้าที่ตนเองสนใจได้ โดยไปที่เว็บไซต์ของร้านค้าปลีกโดยตรงหรือค้นหาจากผู้ขายรายอื่นโดยใช้เครื่องมือค้นหา อาทิเช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน เป็นต้น ซึ่งจะแสดงผลิตภัณฑ์และราคาเดียวกันกับสินค้าของผู้ค้าปลีกรายอื่น ๆ (สิริพล ตันติสันติสม. 2558) และตลาดการซื้อขายสินค้าในลักษณะนี้ เรียกว่าตลาดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตกับการจำหน่าย สินค้าและบริการ ให้สามารถนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวสินค้าหรือบริการผ่านทางอินเทอร์เน็ต สู่คนทั่วโลกภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว ทำให้การดำเนินการซื้อขายสินค้าและบริการมี

ประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดรายได้ในระยะเวลา อันสั้น (อำพล นววงศ์เสถียร, 2557) และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของตลาดอย่างต่อเนื่อง และจากการสำรวจข้อมูล ธุรกิจพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของไทย โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับมูลค่าพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ประจำปี 2562 พบว่า ประเภทอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ธุรกิจการค้าปลีกและการค้าส่ง ปี 2561 จำนวน 1.26 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 1.30 ล้านล้านบาท ในปี 2562 คิดเป็น 3.17% รองลงมา ธุรกิจการให้บริการที่พัก ปี 2561 จำนวน 0.91 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 0.98 ล้านล้านบาท ในปี 2562 คิดเป็น 7.69% (สำนักงานธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563)

การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ ($4C_S$ Marketing Strategies Application) คือการบูรณาการกลยุทธ์การตลาดแนวใหม่เพื่อพัฒนาขีดความสามารถทางการตลาดให้สามารถแข่งขันได้ในยุคดิจิตอลที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งอินเตอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นกลไกล

ขับเคลื่อนการตลาด เพื่อให้ผู้ขายสินค้าสามารถเข้าถึงความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าในปัจจุบัน และสามารถใช้แก้ปัญหาของผู้บริโภคได้ โดยคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ผู้บริโภคได้เสียไปในแง่ของความรู้สึกและตัวเงิน ความสะดวกสบายในการติดต่อสื่อสาร และกระบวนการในการซื้อสินค้า ประกอบด้วย ด้านความต้องการของผู้บริโภค (Customer Solution) ด้านต้นทุนของผู้บริโภค (Customer Cost) ด้านความสะดวก (Convenience) และด้านการสื่อสาร (Communication) (Pradeep and Aspal. 2011) กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Decision to Buying Online Shopping) หมายถึง กระบวนการตัดสินใจของผู้ซื้อสินค้าผ่านช่องทางเว็บไซต์ของร้านค้าปลีกโดยตรงหรือค้นหาจากผู้ขาย รายอื่นโดยใช้เครื่องมือค้นหาสินค้าผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีโดยนำหลักเกณฑ์หรือเครื่องมือต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการตัดสินใจเพื่อให้ผิดพลาดน้อยที่สุด ภายใต้สถานการณ์ต่างๆ ที่สามารถประเมินทางเลือกได้ ซึ่งการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภคจะเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญที่สุดของความสำเร็จในมุมของการตลาดและธุรกิจ โดยผู้บริโภคจะเริ่มรู้จักและมีความคุ้นเคยกับแบรนด์มากขึ้น ซึ่งเกิดจากการรับรู้ข้อดีของแบรนด์นั้น แล้วเกิดการชื่นชอบ และเมื่อเกิดความต้องการก็จะค้นหาข้อมูลของแบรนด์นั้น ๆ ด้วยตนเองเพิ่มเติม ทั้งในส่วนของตัวตนของแบรนด์สินค้า ราคา ไปจนถึงการบริการ ซึ่งจะสะท้อนมาจากคุณค่าที่มี โดยผลจากการรับรู้ที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอโดยผู้ขายสินค้าออนไลน์นี้สามารถแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านขั้นการรับรู้ (Problem Recognition) 2) ด้านขั้นการค้นหาข้อมูล (Information Search) 3) ด้านประเมินผลทางเลือก (Evaluation of Alternative) 4) ด้านขั้นการตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) และ5) ด้านขั้นพฤติกรรมหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior) (Kotler P. and Keller K. 2012)

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่าการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษาและบุคลากร วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม หรือไม่อย่างไร ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษาและบุคลากร ของวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม ที่เคยมีประสบการณ์ในการซื้อสินค้าออนไลน์ ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถ

นำไปใช้ในการวางแผนและปรับปรุงกลยุทธ์ทางการตลาดให้ผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าออนไลน์ สามารถดำเนินงานบรรลุได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของไทยต่อไป

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสมมติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ ได้ถูกกำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระและมีผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ จากวัตถุประสงค์ข้างต้นสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1

โมเดลของการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ และกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์

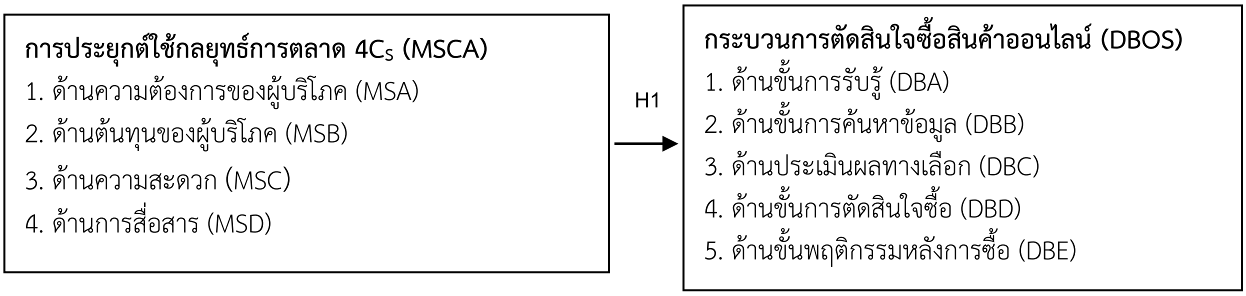

การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ ($4C_S$ Marketing Strategies Application) หมายถึง การบูรณาการกลยุทธ์การตลาดแนวใหม่เพื่อพัฒนาขีดความสามารถทางการตลาดให้สามารถแข่งขันได้ในยุคดิจิตอลที่เน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งอินเตอร์เน็ตได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นกลไกลขับเคลื่อนการตลาด (Pradeep and Aspal. 2011) ประกอบด้วย

2.1.1 ด้านความต้องการของผู้บริโภค (Customer Solution) หมายถึง ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าในปัจจุบัน และต้องสามารถใช้แก้ปัญหาของผู้บริโภคได้

2.1.2 ด้านต้นทุนของผู้บริโภค (Customer Cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เสียไปในแง่ของความรู้สึกและตัวเงิน ซึ่งมีความรู้สึกคุ้มค่ากับต้นทุนที่ใช้จ่ายออกไป

2.1.3 ด้านความสะดวก (Convenience) หมายถึง ความสะดวกสบายในการค้นหาสินค้าและข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า ช่วงเวลาในการเลือกซื้อสินค้ารวมถึงกระบวนการในการซื้อสินค้า เช่น ช่องทางการซื้อสินค้า การชำระเงิน และการจัดส่งสินค้า ที่มีความสะดวก รวดเร็ว

2.1.4 ด้านการสื่อสาร (Communication) หมายถึง การนำเสนอข้อมูล เรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นก่อนตัดสินใจซื้อสินค้า

กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Decision to Buying Online Shopping) หมายถึง ลำดับ ขั้นตอนในการพิจารณาตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่ถูกนำเสนอโดยผู้ขายสินค้าออนไลน์ (Kotler P. and Keller K. 2012) ประกอบด้วย

2.2.1 ด้านขั้นการรับรู้ (Problem Recognition) หมายถึง การตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการ โดยอาจเกิดจาก 2 ปัจจัย คือปัจจัยภายใน ได้แก่ ความหิว ความกระหาย หรือต้องการปัจจัย 4 และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การเห็นจากดูโฆษณาในสื่อต่าง ๆ

2.2.2 ด้านขั้นการค้นหาข้อมูล (Information Search) หมายถึง ความต้องการของลูกค้าที่ถูกกระตุ้นจากนักการตลาดในระดับที่มากพอจนทำให้เกิดความพยายามในการค้นหาเพื่อยอมรับหรือรับรู้ข้อมูลในตัวสินค้ามากขึ้น

2.2.3 ด้านประเมินผลทางเลือก (Evaluation of Alternative) หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จาการค้นหาและแยกแยะคุณสมบัติที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด เช่น การมีคุณค่าในความรู้สึก ความสามารถในการตอบสนองความต้องการ ประโยชน์ที่ได้รับ และ คุณภาพกับราคา เป็นต้น

2.2.4 ด้านขั้นการตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) หมายถึง การเลือกสินค้าหรือบริการที่คุ้มค่าและตรงกับความต้องการมากที่สุด ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับทัศนคติของบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกัน ปัจจัยสถานการณ์ที่คาดคะเน และปัจจัยสถานการณ์ที่ไม่ได้คาดคะเนเอาไว้

2.2.5 ด้านขั้นพฤติกรรมหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior) หมายถึง ความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ภายหลังจากที่ได้ซื้อสินค้าหรือบริการนั้นไปแล้ว

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าออนไลน์จะต้องให้ความสำคัญต่อการนำกลยุทธ์การตลาด มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นเพื่อให้การจัดการธุรกิจมีประสิทธิภาพ ทำให้กิจการสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ทันเวลา และมีคุณภาพ ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสมมติฐานไว้ ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย : การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

กระบวนการและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาและบุคลากร วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม ที่เคยมีประสบการณ์ซื้อสินค้าออนไลน์ จำนวน 186 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งดำเนินการจัดเก็บแบบสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 186 คน และได้รับแบบสอบถามกลับมาทั้งสิ้น จำนวน 186 ชุด เป็นแบบสอบถามที่ถูกต้องและครบถ้วนทั้งหมด คิดเป็นอัตราผลตอบกลับร้อยละ 100 ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, Kumar และ Day (2001 : 1) ได้นำเสนอว่า การส่งแบบสอบถาม

ต้องมีอัตราตอบกลับ อย่างน้อยร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได้ว่ามีขนาดแบบสอบถามที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูล รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ 1 – 30 กรกฎาคม 2563

การวัดคุณลักษณะของตัวแปร

การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ เป็นตัวแปรอิสระ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านความต้องการของผู้บริโภค (Customer Solution) จำนวน 5 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภคในด้านความหลากหลายของสินค้าออนไลน์ ความสามารถเลือกซื้อสินค้าได้อย่างอิสระตามความต้องการ โปรโมชั่นพิเศษต่าง ๆ ความทันสมัย แบรนด์สินค้า การรับประกันหลังการขาย และความคุ้มค่าของสินค้าออนไลน์ 2) ด้านต้นทุนของผู้บริโภค (Customer Cost) จำนวน 5 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับราคาสินค้าสินค้าออนไลน์มีราคาถูกกว่าสินค้าตามร้านค้าหรือห้างสรรพสินค้าทั่วไป การซื้อสินค้าออนไลน์ช่วยให้ลูกค้าประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อไปซื้อสินค้า ค่าบริการจัดส่งสินค้าออนไลน์มีความเหมาะสมและมีการจัดส่งสินค้าฟรีในบางรายการ และมีการรับประกันหลังการขาย หากเกิดความเสียหายในการจัดส่งสินค้า หรือหลังการใช้งานภายในระยะเวลาการรับประกัน 3) ด้านความสะดวก (Convenience) จำนวน 5 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ ความสะดวกสบายในการติดต่อสื่อสาร กระบวนการในการซื้อสินค้า ช่องทางการเลือกซื้อสินค้า การชำระเงิน และการจัดส่งสินค้า 4) ด้านการสื่อสาร (Communication) จำนวน 5 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ การรีวิวสินค้าผ่านช่องทางที่หลากหลาย การนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า รูปแบบในการโฆษณา และข้อมูลร้านค้ามีจำนวนมาก กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Decision to Buying Online Shopping) เป็นตัวแปรตาม ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 5 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านขั้นการรับรู้ (Problem Recognition) จำนวน 4 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ การตระหนักถึงปัญหา ความต้องการใช้ประโยชน์จากสินค้านั้นในชีวิตประจำวัน ความต้องการซื้อสินค้าทันทีเมื่อมีความสะดวกสบาย ความต้องการซื้อสินค้าเมื่อถูกชักจูงจากที่ได้เห็นในการโฆษณาสินค้า หรือจากการชักจูงของเพื่อนร่วมงาน คนรอบข้าง หรือคนในครอบครัว 2) ด้านขั้นการค้นหาข้อมูล (Information Search) จำนวน 4 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ การรับทราบข้อมูลสินค้าจากการบอกต่อจากเพื่อนร่วมงาน คนรอบข้าง หรือคนในครอบครัว การค้นหาข้อมูลสินค้าจากร้านค้าที่มีความน่าเชื่อถือ และได้รับทราบข้อมูลอย่างเพียงพอและเหมาะสม การรับทราบข้อมูลจากการบอกต่อของผู้ใช้สินค้า ด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การรีวิวสินค้าผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และรับทราบข้อมูลจากบุคคลที่มีชื่อเสียง เช่น ศิลปินดารา นักร้อง นักแสดง ทั้งทางตรงและทางอ้อม 3) ด้านประเมินผลทางเลือก (Evaluation of Alternative) จำนวน 4 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ การนำข้อมูลที่ได้มาจากการค้นหามาแยกแยะคุณสมบัติที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด เช่น การมีคุณค่าในความรู้สึก ความสามารถในการตอบสนองความต้องการ ประโยชน์ที่ได้รับ และ คุณภาพกับราคา 4) ด้านขั้นการตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) จำนวน 4 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ การตัดสินใจเลือกสินค้าหรือบริการตรงกับความต้องการมากที่สุด การซื้อสินค้าออนไลน์มีความปลอดภัยด้านการเงิน และคุ้มค่ามากกว่า การซื้อสินค้าออนไลน์มีความสะดวกสบายประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายมากกว่าการซื้อสินค้าตามร้านค้า หรือห้างสรรพสินค้าทั่วไป และรูปแบบการให้บริการของ

ร้านค้าออนไลน์มีความทันสมัย และเหมาะสมกับการใช้ชีวิตในสังคมยุคปัจจุบันมากกว่า 5) ด้านขั้นพฤติกรรมหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior) จำนวน 4 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับ ความพึงพอใจในคุณภาพของสินค้าออนไลน์เมื่อเปรียบเทียบกับระดับราคาของสินค้าที่ท่านจ่ายซื้อ ความพึงพอใจ ในรูปแบบของการจ่ายชำระเงินค่าสินค้าในการซื้อสินค้าออนไลน์ ความพึงพอใจต่อการใช้บริการซื้อสินค้าออนไลน์และกลับมาซื้อสินค้าออนไลน์ซ้ำอีกและความพึงพอใจต่อการใช้บริการซื้อสินค้าออนไลน์ และแนะนำคนรอบข้างให้ซื้อสินค้าออนไลน์ตาม

คุณภาพของเครื่องมือวัด

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Discrimination Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation ซึ่งการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.484 - 0.797 และกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.508 – 0.700 ซึ่งสอดคล้องกับ Nunnally (1978 : 12) ได้นำเสนอว่าการทดสอบค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อเกิน 0.40 เป็นค่าที่ยอมรับได้ ว่าเครื่องมือมีคุณภาพเพียงพอในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเป็นรายด้าน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.798 – 0.851 และกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.705 – 0.865 ซึ่งสอดคล้องกับ Nunnally และ Berstein (1994) ได้นำเสนอว่า การหาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ในระดับมากกว่า 0.70 เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างได้

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณทดสอบผลกระทบของการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ ที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของนักศึกษาและบุคลากรวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม ซึ่งเขียนสมการได้ ดังนี้

สมการ $$DBOS = \beta_0 + \beta_1 MSA + \beta_2 MSB + \beta_3 MSC + \beta_4 MSD + \varepsilon$$

ผลลัพธ์การวิจัยและอภิปรายผล

ตาราง 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ กับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์โดยรวม ของนักศึกษาและบุคลากรวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม

ตัวแปร	DBOS	MSA	MSB	MSC	MSD	VIFs
$\overline{X}$	3.85	3.97	3.88	4.10	4.14	
S.D.	0.43	0.38	0.47	0.58	0.60	
DBOS		0.491*	0.476*	0.421*	0.653*	
MSA			0.494*	0.528*	0.468*	1.644
MSB				0.514*	0.352*	1.505
MSC					0.472*	1.690
MSD						1.411

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 1 พบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งอาจเกิดเป็นปัญหา Multicollinearity ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า VIFs ปรากฏว่าค่า VIFs ของตัวแปรอิสระ การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ มีค่าตั้งแต่ 1.411-1.690 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่มีนัยสำคัญในระดับที่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Black. 2006 : 585)

ตาราง 2 การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยของการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ กับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ โดยรวม ของนักศึกษาและบุคลากรวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม

การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$	กระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ โดยรวม		T	p-value
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	0.894	0.253	3.540	0.001
ด้านความต้องการของผู้บริโภค (MSA)	0.164	0.076	2.170	0.031*
ด้านต้นทุนของผู้บริโภค (MSB)	0.216	0.059	3.656	0.000*
ด้านความสะดวก (MSC)	-0.012	0.051	-0.246	0.806
ด้านการสื่อสาร (MSD)	0.367	0.044	8.262	0.000*
F = 46.942 p = 0.000 Adj R^2= 0.498				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 พบว่า การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ ด้านความต้องการของผู้บริโภค ด้านต้นทุนของผู้บริโภค และด้านการสื่อสาร มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ โดยรวม เนื่องจากผู้บริโภคมีความพึงพอใจในด้านความหลากหลายของราคาและแบรนด์สินค้าออนไลน์ สามารถเลือกซื้อได้อย่างอิสระตามความต้องการภายใต้ข้อจำกัดด้านเวลา มีการจัดโปรโมชั่นพิเศษของสินค้าประเภทต่าง ๆ สินค้ามีความทันสมัย ให้เลือกซื้อ มีการรับประกันหลังการขาย คุณภาพสินค้าคุ้มค่ากับการจ่ายซื้อ มีบริการจัดส่งสินค้าด้วยราคาค่าบริการมีเหมาะสมช่วยให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และผู้บริโภคสามารถเข้าถึงช่องทางการสื่อสารของตลาดออนไลน์ เพื่อรับทราบข้อมูลของสินค้าก่อนการตัดสินใจซื้อสินค้าได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสาวลักษณ์ สมานพิทักษ์วงค์ (2560 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านระบบอินเตอร์เน็ตของผู้บริโภคในจังหวัดสงขลา พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคให้ความสำคัญเกี่ยวกับสินค้ามีความหลากหลายตามที่ลูกค้าต้องการมากที่สุด รองลงมา คือสินค้ามีความทันสมัย ผลิตภัณฑ์มีความสะดวกในการค้นหาและเลือกซื้อ มีรายละเอียดครบถ้วนและถูกต้อง ด้านราคา ผู้บริโภคให้ความสำคัญโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการมีราคาให้เลือกซื้อที่หลากหลายมากที่สุด รองลงมา คือการเรียกเก็บเงินตรงตามยอดเงินจริงที่ระบุไว้ในเว็บไซต์ ความหลากหลายของวิธีการชำระเงิน ราคาเหมาะสมกับคุณภาพของสินค้า ราคาสินค้าถูกกว่าการซื้อด้วยวิธีอื่นหรือซื้อผ่านช่องทางอื่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อลิศศยานันท์ เจริญพูล (2560 : 138) ได้ศึกษา กลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านระบบโมบายคอมเมิร์ซ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้าน Customer Cost มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อ ขั้นการค้นหาข้อมูล โดยผู้บริโภคที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยด้าน Customer Cost ในด้านความปลอดภัยในการซื้อสินค้าผ่านระบบโมบายคอมเมิร์ซแตกต่างกัน จะเห็นได้ว่าผู้มีระดับการศึกษาสูงจะมีการสืบค้นข้อมูล การค้นหาข้อมูลด้วยตนเอง การบอกต่อจากเพื่อนครอบครัว การบอกต่อของผู้ใช้ (รีวิว) รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากบุคคลที่มีชื่อเสียง ดารา นักร้อง เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากการรีวิวสินค้าจะช่วยกระตุ้นให้เกิดความอยากซื้อสินค้าออนไลน์ได้เร็วยิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้บริโภคที่มีการศึกษาระดับสูงจะนำข้อมูลที่ได้จากการค้นพบมาพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูลจนกว่าจะมั่นใจก่อนนำไปสู่การตัดสินใจซื้อ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1.1 นักวิจัยควรศึกษาผลกระทบของการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ ที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ กับกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น ผู้บริโภคสินค้าออนไลน์ที่เป็นบุคลากรของหน่วยงานเอกชน หรือ ผู้บริโภคที่เป็นประชาชนทั่วไปที่มีรายได้ประจำ เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งอาจทำให้งานวิจัยมีประสิทธิผล และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

1.2 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์และผลกระทบกับปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ เช่น ค่านิยมสมัยใหม่ วัฒนธรรมสังคมที่เปลี่ยนแปลง รวมถึงการพัฒนาด้านเทคโนโลยี เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางในการวิเคราะห์รูปแบบของกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค และเพื่อให้ผลการวิจัยมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น

1.3 ควรมีการศึกษาโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบอื่น นอกเหนือจากแบบสอบถาม เช่น เป็นการสอบถามแบบเชิงลึก โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียด ครบถ้วน และเจาะลึกในหัวข้อเฉพาะที่ต้องการ สามารถทำให้เข้าใจในข้อมูลระหว่างกันและกันได้ดี ถ้าเกิดความเข้าใจผิดสามารถแก้ไขได้ทันที วิธีการนี้ก่อให้เกิดผลการวิจัยที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถืออย่างสูงสุด

ประโยชน์ของการวิจัย

ผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าออนไลน์ สามารถนำข้อสนเทศที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการวางแผนธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าออนไลน์ ควรให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ ด้านความต้องการของผู้บริโภค เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความพึงพอใจสูงสุด

2. ผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าออนไลน์ ควรให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ ด้านต้นทุนของผู้บริโภค เพื่อให้ลูกค้าสามารถเลือกซื้อสินค้าและบริการได้ตามความต้องการและเหมาะสม สามารถประหยัดต้นทุน และค่าใช้จ่ายได้ จนเกิดความพึงพอใจ และตัดสินใจซื้อสินค้า

3. ผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าออนไลน์ ควรให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ ด้านการสื่อสาร เพื่อให้มั่นใจได้ว่าสินค้าถูกนำเสนอถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง ครบถ้วน และรวดเร็ว ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัย

การประยุกต์ใช้กลยุทธ์การตลาด $4C_S$ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับกระบวนการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ ดังนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจสินค้าออนไลน์ ควรนำข้อสนเทศที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการวางแผนเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาด เพื่อให้การดำเนินธุรกิจบรรลุเป้าหมาย และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณนักศึกษา และบุคลากรของวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม ที่ให้การอนุเคราะห์ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้

ขอขอบคุณผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม ที่ให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษา ตลอดจนให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องในการศึกษาวิจัยอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

สิริพล ตันติสันติสม. (2558). การสื่อสารทางการตลาดแบบบูรณาการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ของประชากรในเขตเทศบาลเมืองพิษณุโลก . การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.

เสาวลักษณ์ สมานพิทักษ์วงค์. 2560. ส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านระบบอินเตอร์เน็ตของผู้บริโภคในเขตจังหวัดสงขลา. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). 2563. รายงานผลสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้งานอินเตอร์เน็ตในไทย ปี 2562 (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อ 18 พฤษภาคม 2563. จาก www.etda.or.th.

อลิศศยานันท์ เจริญพูล. 2561. กลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้อเครื่องสำอางผ่านระบบโมมายคอมเมิร์ซ. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

อำพล นววงศ์เสถียร. 2557. พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในร้านค้าออนไลน์กรุงเทพมหานคร. วารสารปัญญาภิวัฒน์.

Aaker, David A., V. Kumar and George S. Day. 2001. Marketing Research. New York : John Wiley & Sons.

Bauboniene, Z. and Guleviciute, G. 2015. E-commerce Factors Influencing Consumers Online Shopping Decision. Socail Technologies Journal.

Black, K. 2006. business statistics for contemporary decision making. 4th ed. USA : John Wiley & Son.

Kotler P. and Keller K. 2012. Marketing Management four tenth. New jersey. Pearson Education.

Nunnally, J.C. 1978. Psychometric theory (2nd ed.). New York: Mc Graw-Hill.

Nunnally, J. C. and I. H. Bernstein. 1994. Psychometric Theory. 3rd ed. New York : Mc Graw-Hill.

Pradeep Kr. and Jugesh Aspal. 2011. Break Down of Marketing P's : A New Evolution, VSRD. Internationnal journal of Business & management Research, I (3), 69-79.

การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2

The Marketing mix Strategies Application that Affected on Operation Efficiency of Hotel Business inUpper North-East 2.

ปิ่นอัมภรณ์มะลัย[1],กิตติศักดิ์ มะลัย[1]และนันทิดา ผาอิดดี[1]
Pinampron Malai [1],Kittisak Malai[1] and Nantida Paiddee[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบผลกระทบของการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากผู้บริหารของธุรกิจโรงแรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 จำนวน369 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่าการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ ด้านผลิตภัณฑ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายด้านการส่งเสริมการตลาดด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยรวมดังนั้นผู้บริหารธุรกิจโรงแรม ควรให้ความสำคัญเกี่ยวการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาด โดยมีการวางแผนกลยุทธ์ทางการตลาดใหม่ที่มีประสิทธิภาพ เริ่มตั้งแต่การทบทวนแผนกลยุทธ์ทางการตลาดเดิมที่มีอยู่ ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ และส่งเสริมให้บุคลากรได้ตระหนักถึงความสำคัญในทุกกิจกรรมตามแผนกลยุทธ์การตลาดขององค์กร เพื่อให้การดำเนินธุรกิจมีประสิทธิภาพบรรลุผลได้ตามวัตถุประสงค์

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์, ประสิทธิภาพการดำเนินงาน

[1]สาขาวิชาการบัญชีวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนมจังหวัดนครพนม48150

[1]Branch of Accounting, Si Songkhram Industrial Technology College , Nakhonphanom University, Nakhonphanom 48150

* Corresponding author; e-mail address: kittisak_malai@npu.ac.th

Abstract

This study aimed at the investigate theeffects of the marketing mixstrategies application onoperation efficiency of hotel business inupper north-east 2.A questionnaire is used as an instrument for collecting data from 369 hotel business executive inupper north-east 2. The statistic methods used for analyzing the collected data were multiple correlation analysis and multiple regression analysis. The finding indecatde the marketing mix strategies application onproduct, place, promotion, people, physical evidence and presentation and processhad positive relationships with and effects onoperation efficiency. Therefore, hotel business operator should pay attention to marketing strategies application. The Newmarketing strategiesof planning on effective in the starting from reviewing the existing marketing strategies on appropriate and personnel of encourage to realize the importance in activity all the organization for the make order to the efficiency inbusiness operationachieve according in objective on the organization.

Keywords: Marketing mix Strategies Application, Operational Efficiency

บทนำ

ในปัจจุบันธุรกิจโรงแรมเป็นธุรกิจหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12(พ.ศ. 2560 – 2564) ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการ และการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิต เน้นการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับ และศักยภาพของพื้นที่ โดยเน้นการพัฒนาแหล่งทรัพยากรและรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย (สำนักงานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2562 : เว็บไซต์) และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการมีความสำคัญและกำลังเติบโตอย่างมากในปัจจุบัน ควบคู่ไปกับการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากโรงแรมเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ให้บริการด้านที่พักอาศัย หากโรงแรมในพื้นที่ท่องเที่ยวใดสามารถสร้างความประทับใจ มีความสะดวกสบาย และมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยวได้มากที่สุด นักท่องเที่ยวก็มักตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นซ้ำอีก และจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นด้านการท่องเที่ยวพบว่า ทุกประเทศมีอัตราการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการท่องเที่ยวของประเทศไทยด้วย

การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ (Marketing mix Strategies Application)คือการนำเอาเครื่องมือทางการตลาดที่สามารถควบคุมได้ซึ่งบริษัทนำมาใช้ร่วมกันเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายโดยส่วนประสมทางการตลาดเป็นแนวคิดที่สำคัญทางการตลาดสมัยใหม่เมื่อกิจการผสมผสานเครื่องมือเหล่านี้ถือว่าเป็นการรวมการตัดสินใจทางการตลาดทั้งหมดเพื่อนำมาใช้ในการดำเนินงานส่วนประสมทางการตลาดแบ่งออกเป็นกลุ่มได้ 7 กลุ่มดังที่เรียกกันว่าคือ “7Ps” อันได้แก่ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัด

จำหน่าย (Place) การส่งเสริมการตลาด(Promotion) บุคคลากร (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Environment) และกระบวนการบริการ(Process) (สุดาพร กุณฑลบุตร. 2557)

ประสิทธิภาพการดำเนินงาน (Operation Efficiency) เป็นความสามารถในการดำเนินธุรกิจให้บรรลุเป้าหมายตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้ทรัพยากรทั้งหมดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์กร ทั้งในรูปตัวเงินและไม่ใช่ตัวเงินส่งผลทำให้องค์กรเกิดผลกำไรสูงสุดและสร้างความมั่นคงให้กับองค์กรอย่างยั่งยืน (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. 2562 : เว็บไซต์) ซึ่งธุรกิจสามารถวัดประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร โดยพิจารณาจากปัจจัยการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1)ด้านความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) 2) ด้านการลดต้นทุนขององค์กร (Cost Reduction) 3) ด้านการเพิ่มขึ้นของลูกค้า (Customer Increased) 4) ด้านประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี (Technological Efficiency) (ศิริ โอภาสพงษ์. 2554 : 23-25) ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ธุรกิจต้องมีการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น เพื่อนำมาใช้เป็นกลยุทธ์ในการแข่งขันให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้มาใช้บริการหรือลูกค้าซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากสินค้าหรือบริการนั้นๆ

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่าการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2หรือไม่อย่างไร ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารธุรกิจโรงแรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำไปใช้ในการวางแผนและปรับปรุงกลยุทธ์ทางการตลาดให้ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรมสามารถดำเนินงานบรรลุได้ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการของไทยต่อไป

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสมมติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ ได้ถูกกำหนดให้เป็นตัวแปรอิสระและมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานจากวัตถุประสงค์ข้างต้นสามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1

โมเดลของการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ และประสิทธิภาพการดำเนินงาน

การประยุกต์ใช้ส่วนประสมการตลาดเชิงกลยุทธ์ (Marketing Mix Strategies Application)
1. ด้านผลิตภัณฑ์(Product)
2. ด้านราคา (Price)
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย(Place)
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)
5.ด้านบุคลากร (People)
6. ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation)
7. ด้านกระบวนการ (Process)

H1 →

ประสิทธิภาพการดำเนินงาน(Operation Efficiency)
1.ด้านความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction)
2.ด้านการลดต้นทุนขององค์กร (Cost Reduction)
3.ด้านการเพิ่มขึ้นของลูกค้า (Customer Increased)
4.ด้านประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี (Technological Efficiency)

2.1 การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ (Marketing Mix Strategies Application) หมายถึงการนำเอาปัจจัยทางการตลาดมาใช้เป็นเครื่องมือหลักเพื่อให้สามารถมีสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้อย่างเพียงพอ ในราคาที่ยอมรับได้และผู้บริโภคยินดีจ่ายเพราะมองเห็นความคุ้มค่า รวมถึงมีการจัดจำหน่ายและกระจายสินค้าให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการซื้อเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ลูกค้าด้วยความพยายามจูงใจให้เกิดความชอบในสินค้าและเกิดพฤติกรรมอย่างถูกต้องโดยส่วนประสมทางการตลาดแบ่งออกเป็น 7 ปัจจัย (7Ps) (สุดาพร กุณฑลบุตร. 2557) ได้แก่

2.1.1 ผลิตภัณฑ์ (Product) หมายถึงสิ่งที่เสนอขายโดยธุรกิจเพื่อตอบสนองความความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจประกอบด้วยสิ่งที่สัมผัสได้และสัมผัสไม่ได้ เช่น บรรจุภัณฑ์สีราคาคุณภาพตราสินค้าบริการและชื่อเสียงของผู้ขาย

2.1.2 ราคา (Price) หมายถึงจำนวนเงินหรือสิ่งอื่นๆที่มีความจำเป็นต้องจ่าย เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์หรือหมายถึงคุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงินราคาเป็น P ตัวที่สองที่เกิดขึ้นถัดจากProduct ราคาเป็นต้นทุน (cost) ของลูกค้าผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของผลิตภัณฑ์กับราคา (Price) ของผลิตภัณฑ์นั้นดังนั้นผู้กำหนดกลยุทธ์ด้านราคาจึงต้องคำนึงถึงคุณค่าที่รับรู้ (Perceived Value) ในสายตาของลูกค้าซึ่งต้องพิจารณาการยอมรับของลูกค้าในคุณค่าของผลิตภัณฑ์ว่าสูงกว่าราคาผลิตภัณฑ์ต้นทุนสินค้าและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องและการแข่งขัน

2.1.3 ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึงโครงสร้างของช่องทางซึ่งประกอบด้วยสถาบันและกิจกรรมใช้เพื่อเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์และบริการจากองค์การไปยังตลาดสถาบันที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดเป้าหมายคือสถาบันการตลาดส่วนกิจกรรมที่ช่วยในการกระจายตัวสินค้าประกอบด้วยการขนส่งการคลังสินค้าและการเก็บรักษาสินค้าคงคลัง

2.1.4 การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง การนำเอาเครื่องมือในการสื่อสารเพื่อสร้างความพึงพอใจต่อตราสินค้าหรือบริการหรือความคิดหรือต่อบุคคลโดยใช้เพื่อจูงใจให้เกิดความต้องการเพื่อเตือนความทรงจำในผลิตภัณฑ์โดยคาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกความเชื่อและพฤติกรรมการซื้อหรือเป็นการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย

2.1.5 บุคลากร (People) หมายถึง พนักงาน (Employees) ที่เป็นสมาชิกทุกระดับปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ ในองค์กร ซึ่งต้องอาศัยการคัดเลือก (Selection) การฝึกอบรม (Training) การจูงใจ (Motivation) เพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้แตกต่างเหนือคู่แข่งขันพนักงานต้องมีความสามารถมีทัศนคติที่ดีสามารถตอบสนองต่อลูกค้ามีความคิดริเริ่มมีความสามารถในการแก้ปัญหาและสามารถสร้างค่านิยมให้กับองค์กร

2.1.6 ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation) หมายถึง คุณภาพโดยรวม Total Quality Management :TQM) เช่นการให้บริการของสายการบินต้องพัฒนาลักษณะทางกายภาพและรูปแบบการให้บริการเพื่อสร้างคุณค่าให้กับลูกค้า(Customer-Value Proposition) ไม่ว่าจะเป็นด้านความสะอาดความรวดเร็วหรือผลประโยชน์อื่นๆ

2.1.7 กระบวนการ (Process) หมายถึง วิธีการ ขั้นตอน และกิจกรรมการส่งมอบคุณภาพของสินค้าและการให้บริการกับลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า (Customer Satisfaction) ในการบริหาร

การตลาด ซึ่งผู้บริหารการตลาดต้องมีความเข้าใจถึงความต้องการของผู้บริโภคและมุ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคด้วยเครื่องมือส่วนประสมทางการตลาด

2.2 ประสิทธิภาพการดำเนินงาน (Operation Efficiency) หมายถึงความสามารถของผู้บริหารในการใช้ปัจจัยทรัพยากรที่มีอยู่ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายที่กำหนดและตอบสนองความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ(ศิริ โอภาสพงษ์. 2554 : 23-25)ประกอบด้วย

2.2.1 ด้านความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction) หมายถึงการทำให้ลูกค้ารู้สึกถึงความพึงพอใจความคุ้มค่าและเกิดความประทับใจในตัวสินค้าและบริการจนนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร

2.2.2 ด้านการลดต้นทุนขององค์กร (Cost Reduction) หมายถึงการนำนวัตกรรมใหม่ๆมาใช้ในการบริหารจัดการในเรื่องของฐานข้อมูลลูกค้าเก่าโดยการแนะนำสินค้าและบริการขององค์กรให้กับลูกค้าใหม่ๆซึ่งจะทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ในเรื่องของการหาลูกค้ารายใหม่ๆให้กับธุรกิจ

2.2.3 ด้านการเพิ่มขึ้นของลูกค้า (Customer Increased) หมายถึงการดูแลเอาใจใส่ผู้บริโภคให้ผู้บริโภคเกิดความจงรักภักดีต่อตราสินค้าโดยอาศัยสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้บริโภคเก่าอันจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของผู้บริโภครายใหม่ที่นำไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจต่อไปในอนาคต

2.2.4 ด้านประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี (Technological Efficiency) หมายถึงผลลัพธ์ที่ได้จากการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ในกระบวนการของการรักษาลูกค้าให้กับองค์กรแล้วสามารถจัดเก็บฐานข้อมูลและแยกประเภทลูกค้าแต่ละประเภทได้อย่างเป็นระบบและสะดวกง่ายต่อการใช้งานในอนาคตต่อไป

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าธุรกิจโรงแรมจะต้องให้ความสำคัญต่อการนำกลยุทธ์การตลาด มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นเพื่อให้การดำเนินธุรกิจมีประสิทธิภาพ ทำให้กิจการมีความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสมมติฐานไว้ ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย: การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 กระบวนการและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารธุรกิจโรงแรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 จำนวน689คนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งดำเนินการจัดเก็บแบบสอบกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน698 คน และได้รับแบบสอบถามกลับมาทั้งสิ้น จำนวน 369 ชุด เป็นแบบสอบถามที่ถูกต้องและครบถ้วนทั้งหมด คิดเป็นอัตราผลตอบกลับร้อยละ 52.87ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, Kumar and Day (2001 : 1) ได้นำเสนอว่าการส่งแบบสอบถามต้องมีอัตราตอบกลับอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได้ว่ามีขนาดแบบสอบถามที่เหมาะสมในการวิเคราะห์ข้อมูล รวมระยะเวลาในการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 90 วัน นับตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน – 30 สิงหาคม 2563

3.2 การวัดคุณลักษณะของตัวแปร

การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ เป็นตัวแปรอิสระ ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 7ด้าน จำนวน 28 ข้อ ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์ (Product) จำนวน 4ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกภายใน ขนาดพื้นที่และการจัดแบ่งพื้นที่ภายในห้องพัก ความสะดวกต่อการใช้งาน การรักษาชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของโรงแรม และระบบการรักษาความปลอดภัย2) ด้านราคา (Price)จำนวน 4ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงราคาห้องพักอย่างชัดเจนและแจ้งข้อมูลให้ลูกค้าทราบผ่านช่องทางที่หลากหลาย ห้องพักมีหลายราคา ความเหมาะสมของการกำหนดราคาห้องพักกับความพึงพอใจที่ลูกค้าได้รับ และราคาห้องพักมีความเป็นมาตรฐาน3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place)จำนวน 4ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศเพื่อใช้ในการจองห้องพัก ระบบการให้บริการด้านข้อมูลที่เกี่ยวข้องและการจองห้องพักแบบออนไลน์ การจองห้องพักและบริการด้านอื่นๆ ณ จุดบริการของโรงแรม ช่องทางติดต่อสื่อสารกับลูกค้ามีที่ความหลากหลาย สะดวกรวดเร็ว4) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion)จำนวน 4ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการโฆษณา ประชาสัมพันธ์ การให้บริการผ่านสื่อต่างๆ ที่หลายหลาย การส่งเสริมการตลาดในช่วงเทศกาล ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมต่างๆของภูมิภาค กลยุทธ์การจัดแพ็คเกจให้กับลูกค้าที่มาใช้บริการเป็นกลุ่มคณะ และรูปแบบการให้บริการในลักษณะร่วมกับกรุ๊ปทัวร์ต่างๆ5) ด้านบุคลากร (People) จำนวน 4ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการแต่งกายของบุคลาดรมีความสุภาพเรียบร้อยและมีชุดปฏิบัติงาน แยกเป็นสายงานอย่างชัดเจนการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของพนักงานทุกระดับ ความใส่ใจในการให้บริการแก่ลูกค้า และการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานให้มีความทันสมัยมากขึ้นเน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่6) ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence and Presentation)จำนวน 4ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับระบบรักษาความปลอดภัยทั้งภายในและภายนอกสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบครันและมีความทันสมัยบรรยากาศที่ดี ทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมและการจัดแบ่งพื้นที่การให้บริการด้านต่าง ๆ แยกเป็นสัดส่วนเพื่อความสะดวกในการใช้บริการ 7) ด้านกระบวนการ (Process)จำนวน 4ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับระบบการให้บริการผ่านช่องทางที่หลากหลายเน้นการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยการแบ่งแยกหน้าที่ที่ชัดเจนของบุคลากรเพื่อให้เกิดการบริการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นการให้บริการที่เป็นระบบโดยยึดหลักความต้องการใช้บริการของลูกค้าเป็นสำคัญ และการสนับสนุนให้บุคลากรมีการคิดค้นรูปแบบการบริการใหม่ ๆ อยู่เสมอเพื่อให้สอดคล้องต่อความต้องการในการใช้บริการของลูกค้า

ประสิทธิภาพการดำเนินงาน (Operational Efficiency)เป็นตัวแปรตาม ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 4ด้าน จำนวน 16ข้อ ได้แก่1)ด้านความพึงพอใจของลูกค้า (Customer Satisfaction)จำนวน 4ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความประทับใจให้กับลูกค้าในการให้บริการ การได้รับความไว้วางใจและความพึงพอใจจากลูกค้าในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้รับการยอมรับจากลูกค้าในการปรับปรุงระบบการให้บริการตามคำแนะนำและข้อเสนอแนะจากลูกค้า และการได้รับความเชื่อถือจากลูกค้าในเรื่องการบริหารจัดการของโรงแรมอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 2)ด้านการลดต้นทุนขององค์กร (Cost Reduction)จำนวน 4ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับความสามารถวิเคราะห์ความต้องการใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติงานได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม การจัดหางบประมาณและทรัพยากรที่จำเป็นต่อการใช้งานได้อย่างเพียงพอ และมีความสม่ำเสมอ การควบคุมการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามแผนงานและมาตรฐานที่กำหนด และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าโดยมีการนำกลับมาใช้ซ้ำอีกในส่วนที่สามารถใช้ได้3)ด้านการ

เพิ่มขึ้นของลูกค้า (Customer Increased)จำนวน 4ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าอย่างต่อเนื่องความสามารถในการแสวงหากลุ่มลูกค้าใหม่จากรูปแบบของการส่งเสริมการตลาดได้อย่างต่อเนื่อง การเพิ่มจำนวนลูกค้าและเพิ่มกำไรตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างต่อเนื่อง และการรักษาลูกค้าเดิม

และเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาดในกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติได้อย่างต่อเนื่อง4)ด้านประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยี (Technological Efficiency)จำนวน 4ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในเรื่องการสื่อสารข้อมูลสารสนเทศได้อย่างทั่วถึงการนำเครื่องมือและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการบริการลูกค้าให้เกิดความสะดวกสบาย บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างรวดเร็ว ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเชื่อมโยงข้อมูลด้านต่าง ๆ กับบุคคล และหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 คุณภาพของเครื่องมือวัด

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Discrimination Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation ซึ่งการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง0.571 - 0.922และประสิทธิภาพการดำเนินงานมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.741 – 0.944ซึ่งสอดคล้องกับ Nunnally (1978 : 12) ได้นำเสนอว่าการทดสอบค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อเกิน 0.40 เป็นค่าที่ยอมรับได้ ว่าเครื่องมือมีคุณภาพเพียงพอในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง และการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเป็นรายด้าน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ซึ่งการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.689 – 0.919และประสิทธิภาพการดำเนินงาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.844 – 0.955 ซึ่งสอดคล้องกับ Nunnally และ Berstein (1994) ได้นำเสนอว่า การหาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ในระดับมากกว่า 0.70 เป็นเครื่องมือที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างได้

3.4 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณทดสอบผลกระทบของการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้บริหารธุรกิจโรงแรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ซึ่งเขียนสมการได้ ดังนี้

สมการ $OPE = \beta_0 + \beta_1 MA + \beta_2 MB + \beta_3 MC + \beta_4 MD + \beta_5 MD + \beta_6 MD + \beta_7 MD + \varepsilon$

ผลลัพธ์การวิจัยและอภิปรายผล

ตาราง 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้บริหารธุรกิจโรงแรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2

ตัวแปร	OPE	MA	MB	MC	MD	ME	MF	MG	VIFs
$\bar{X}$	4.40	4.60	4.63	4.54	4.12	4.38	4.65	4.54	
S.D.	0.64	0.52	0.49	0.59	0.81	0.58	0.48	0.60	
OPE		0.896*	0.906*	0.905*	0.769*	0.803*	0.843*	0.899*	
MA			0.893*	0.912*	0.535*	0.636*	0.966*	0.751*	4.463
MB				0.799*	0.702*	0.663*	0.740*	0.693*	3.658
MC					0.549*	0.669*	0.736*	0.840*	3.602
MD						0.574*	0.472*	0.598*	3.118
ME							0.600*	0.879*	2.215
MF								0.899*	5.921
MG									8.074

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 1 พบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งอาจเกิดเป็นปัญหา Multicollinearity ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า VIFs ปรากฏว่าค่า VIFs ของตัวแปรอิสระ การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ มีค่าตั้งแต่ 2.215-8.074 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่มีนัยสำคัญในระดับที่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity (Black. 2006 : 585)

ตาราง 2การทดสอบความสัมพันธ์ของสัมประสิทธิ์การถดถอยของการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยรวมของผู้บริหารธุรกิจโรงแรมในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2

Marketing Mix Strategies Application	Operation Efficiency Total		T	p-value
	Regression coefficient	S.D.		
Constant(a)	0.616	0.156	3.961	0.000*
1. Product	0.639	0.101	6.334	0.000*
2. Price	-0.091	0.091	-1.008	0.314
3. Place	-0.223	0.084	-2.661	0.008*
4. Promotion	0.355	0.031	11.404	0.000*

5. People	-0.190	0.037	-5.171	0.000*
6. Physical Evidence and Presentation	-0.419	0.085	-4.945	0.000*
7. Process	0.793	0.083	9.566	0.000*
$F = 63.885$ $p = 0.000$ Adj $R^2 = 0.815$				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 2 พบว่า การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยรวมเนื่องจากรูปแบบการดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปทำให้ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการต่างมองหารูปแบบของการบริการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดสามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ เช่น การมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่ครบครันมีการจัดแบ่งพื้นที่ภายในห้องพักที่มีความสะดวกต่อการใช้งาน มีระบบการรักษาความปลอดภัยมีวิธีการทำงานที่ทันสมัยมากยิ่งขึ้นเน้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เช่น มีระบบการจองห้องพักแบบออนไลน์ มีช่องทางติดต่อสื่อสารและให้บริการผ่านสื่อต่างๆ ที่หลายหลาย บุคลากรของโรงแรมมีความใส่ใจในการให้บริการแก่ลูกค้าเป็นต้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรลาภ ประโยชน์อมรกุล (2557 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเลือกใช้บริการโรงแรมฮอลิเดย์รีสอร์ท ภูเก็ต พบว่า ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเลือกใช้บริการโรงแรม อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ลำดับ คือ ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญเทพ ยะติวัฒน์ (2559 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกที่พักแรมของนักท่องเที่ยวชายไทยในจังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ($7P_s$) ที่นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญในการเลือกที่พักแรมมากที่สุด คือ ด้านประสิทธิภาพและคุณภาพการบริการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตและประโยชน์ของการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. นักวิจัยควรศึกษาผลกระทบของการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน กับกลุ่มตัวอย่างอื่นในธุรกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการเพื่อเปรียบเทียบว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งอาจทำให้งานวิจัยมีประสิทธิผล และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามเป้าหมายมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์และผลกระทบกับปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน เช่น การควบคุมภายใน การวางแผนงบประมาณ เป็นต้นทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดทิศทางในการวิเคราะห์รูปแบบของการดำเนินงานขององค์กรให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ผลการวิจัยมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบอื่น นอกเหนือจากแบบสอบถาม เช่น เป็นการสอบถามแบบเชิงลึก โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างละเอียด ครบถ้วน และเจาะลึกใน

หัวข้อเฉพาะที่ต้องการ สามารถทำให้เข้าใจในข้อมูลระหว่างกันและกันได้ดี ถ้าเกิดความเข้าใจผิดสามารถแก้ไขได้ทันที วิธีการนี้ก่อให้เกิดผลการวิจัยที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถืออย่างสูงสุด\

ประโยชน์ของการวิจัย

ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม สามารถนำข้อสนเทศที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการวางแผนธุรกิจให้ประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ผู้ประกอบการ ธุรกิจโรงแรม ควรให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความพึงพอใจสูงสุด

2. ผู้ประกอบการ ธุรกิจโรงแรม ควรให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย เพื่อให้ลูกค้าสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการได้ตามความต้องการและเหมาะสม สามารถประหยัดต้นทุน และค่าใช้จ่ายได้ จนเกิดความพึงพอใจ

3. ผู้ประกอบการ ธุรกิจโรงแรม ควรให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมการตลาด เพื่อให้มั่นใจได้ว่าสินค้าและบริการถูกนำเสนอถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้อย่างทั่วถึง ครบถ้วน และรวดเร็ว ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ผู้ประกอบการ ธุรกิจโรงแรม ควรให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ด้านบุคลากร เพื่อให้เชื่อมั่นได้ว่าลูกค้าจะได้รับการบริการที่ดีที่สุด มีความประทับใจและพึงพอใจ เกิดการกลับมาใช้บริการซ้ำอีก

5. ผู้ประกอบการ ธุรกิจโรงแรม ควรให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ด้านลักษณะทางกายภาพ เพื่อให้ลูกค้าได้รับความสะดวกสบาย ในการใช้พื้นที่ต่างๆ ของโรงแรมได้อย่างคุ้มค่า และมีประสิทธิภาพมากที่สุด

6. ผู้ประกอบการ ธุรกิจโรงแรม ควรให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์ด้านกระบวนการ เพื่อให้ขั้นตอนการทำงานมีประสิทธิภาพ สามารถให้บริการและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัย

การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการตลาดเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน ดังนั้น ผู้ประกอบการธุรกิจโรงแรม ควรนำข้อสนเทศที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการวางแผนเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาด เพื่อให้การดำเนินธุรกิจบรรลุเป้าหมาย และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้มีประสิทธิภาพต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้บริหารธุรกิจโรงแรม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 ที่ให้การอนุเคราะห์ข้อมูลในการตอบแบบสอบถามเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้อำนวยการ และผู้บริหาร วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมศรีสงคราม มหาวิทยาลัยนครพนม ที่ให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษา ตลอดจนให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องในการศึกษาวิจัย อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. ธุรกิจโรงแรม. 2562. <http:www.dbd.go.th>มกราคม 2563.

ธัณเทพ ยะติวัฒน์. 2559. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการเลือกที่พักแรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยใน จังหวัดภูเก็ต. วารสารสาขาวิชาการจัดการ,มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

พรลาภ ประโยชน์อมรกุล. 2557. ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการเลือกใช้บริการโรงแรมฮอลิเดย์อินน์ รีสอร์ทภูเก็ต.วารสารการเงิน การลงทุน การตลาดและการบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรังสิต.

ศิริ โอภาสพงษ์. 2554. MAXIMUM SUCCESS สูตรสำเร็จขั้นสุดยอด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.

สำนักงานการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564). 2562. < http://www.nesdb.go.th>มกราคม 2563.

สุดาพร กุณฑลบุตร. 2557. หลักการตลาดสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ปลาส้ม ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

Production Cost Analysis to and Return of an Investment Pickled Fish ofThabosongkhram, Sisongkhram District, Nakhonphanom Province

ปิยะรัตน์ อนงค์ไชย[1*] กิตติศักดิ์ มะลัย และ ปิ่นอัมภรณ์ มะลัย[1]

Piyarat Anongchai[1*], Kittisak Malai and Pinamporn Malai[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ปลาส้มตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณโดยมีการเก็บข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างผู้ผลิตปลาส้มรายย่อยในพื้นที่ตำบลท่าบ่อสงคราม จำนวน 15 ราย เพื่อใช้เป็นข้อมูลต้นทุนการผลิตและรายได้ สำหรับวิเคราะห์จุดคุ้มทุน ระยะเวลาคืนทุน (PB) มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) และอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (IRR) ผลการศึกษาพบว่า ผู้ผลิตปลาส้มมีการลงทุนในส่วนของค่าสิ่งปลูกสร้างโรงเรือน เครื่องมืออุปกรณ์ 51,152 บาทต่อราย ต้นทุนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตปลาส้ม 779,712 บาท ค่าแรงงาน 42,576 บาท ค่าใช้จ่ายในการผลิต 46,003.90 บาท รวมต้นทุนการผลิตทั้งสิ้น 868,291.90 บาท รายได้จากการจำหน่ายปลาส้ม 907,200 บาท กำไรสุทธิ 252,801 บาท จุดคุ้มทุน 46,816 บาท ระยะเวลาในการคืนทุน 8 เดือน มูลค่าสุทธิเท่ากับ 14,701.95 บาท และยอดผลตอบแทนสุทธิต่อยอดขายคิดเป็นร้อยละ 27.87

Abstract

This research purposes were to study production cost and retun of an investment pickle productsThabosongkhramSisongkhram District Nakhonpharom The data was collected by using questionnaires from small fish producers in Thabosongkhramsubdistrictof 15 samples for use in the analysis of production costs and revenues for analyzing the Break Even Point Payback Period : PB Net Present Value :NPV and the InternalRate of Return :IRR The study found that The fish producer has invested in the cost of building houses Equipment 51,152 baht per person cost of raw materials used in fish sauce production 779,712 baht Labor 42,576 baht Manufacturing Overhead 46,003.90 baht Total cost of production 868,291.90 baht Revenue from sales of pickle fish 907,200 baht Net profit 252,801 baht Break Even Point 46,816 baht Payback Period 8 month Net worth equal to 14,701.95 baht and the net return on sales as a percentage 27.87

บทนำ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน ตามภูมิศาสตร์มีพื้นที่กว้างใหญ่กว่าทุกภาคลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงแห้งแล้งกันดาร ในฤดูฝนจะมีปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ยมาก จึงมีแม่น้ำสำคัญหลายสาย เช่น แม่น้ำโขง แม่น้ำสงคราม แม่น้ำอูนเป็นต้น ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์โดยมีพันธุ์ปลามากมายหลายชนิดที่รู้จักกันทั่วไป เช่น ปลาบึก ปลาโจก ปลานาง ปลาสวาย ปลาค้าว ปลาเผาะ ปลากด ปลาแข้ ปลาขบ ปลาแขยง ปลาอีตู๋ปลาหมู ปลาหลาดปลาตะเพียนทอง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีหนองน้ำ อ่างเก็บน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง ซึ่งเป็นที่อาศัยของปลาเล็ก ปลาน้อยมากมาย เช่น ปลาซิว ปลาสร้อย ปลาขาว ปลาเข็ม ปลารากกล้วยเป็นต้น ซึ่งชาวอีสานนิยมนำมาทำอาหาร เช่น ทำห่อหมก รับประทานได้ทั้งตัว (เต็มศิริวีสเพ็ญ. 2536 : 26-27) โดยทั่วไปชาวอีสานเป็นสังคมชนบท ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาทำไร่เป็นพื้นฐาน ทำการปลูกข้าวเป็นอาชีพหลักอยู่ในระดับเพื่อยังชีพ และเลี้ยงตนเองชาวอีสานมีการผลิตอาหารและเครื่องใช้ที่จำเป็นให้เพียงพอแก่การดำรงชีวิต โดยพึ่งพาอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก นอกจากปลูกข้าวหรือการทำนาแล้ว การทำมาหากินรองลงมา ได้แก่ การจับปลา การจับปลานี้เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้สำหรับชาวนา เพราะว่าอาหารหลักที่ใช้รับประทานอาหารคือปลา เห็นได้จากการเรียกอาหารทั่วไปว่า “กินข้าวกินปลา” ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ปลาเป็นอาหารควบคู่กับข้าว (อคินรพีพัฒน์. 2529 : 1-2) ปลาจึงเป็นอาหารสำคัญของชาวอีสาน มนุษย์เรียนรู้โดยธรรมชาติว่าสิ่งแวดล้อมใดสามารถนำมาเป็นอาหารทั้งโดยตรงและโดยอ้อมต้องแปรรูปก่อนมนุษย์จึงสร้างสรรค์วัฒนธรรมเกี่ยวกับอาหารไว้แตกต่างกันออกไปตามสภาพภูมิศาสตร์ อันเป็นแหล่งที่มาของวัตถุดิบที่ใช้ประกอบอาหาร (จินดารัตน์ อาจศิริ. 2536 : 1) อาหารที่ทำจากปลามีหลายชนิด เช่น ต้มปลา แกงปลา ลาบปลา ปิ้งปลา ป่นปลา ปลาร้า ปลาจ่อม หมกปลาหม่ำปลา ย่างปลา นึ่งปลา ส้มปลาน้อย เผาปลา และส้มปลา นอกจากใช้ภูมิปัญญาในการประกอบอาหารชนิดต่างๆแล้วยังใช้ภูมิปัญญาในการเก็บถนอมรักษาอาหาร เพื่อจะเก็บไว้รับประทานได้นานวัน โดยไม่ให้อาหารเน่าเสียซึ่งชาวอีสานมีวิธีถนอมอาหารตั้งแต่โบราณสืบทอดกันมา เช่น การทำปลาตากแห้ง การดอง การหมัก การถนอมอาหารสามารถทำได้ทั้งพืชและสัตว์ อาหารที่นิยมรับประทานและเก็บไว้นานก็คือ เนื้อเค็ม ส้มหมู หม่ำ แจ่วบองปลาร้า ปลาส้ม (เต็มศิริวีสเพ็ญ. 2536 : 36-37)

บ้านท่าบ่อ ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม เป็นชุมชนดังเดิมที่มีการก่อตั้งหลายร้อยปีโดยอพยพมาจากจังหวัดอุบลราชธานี (ข้อมูลพื้นฐานตำบลท่าบ่อสงคราม) สภาพบริเวณที่ตั้งเป็นที่ราบลุ่ม คนในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทำนาและทำสวนเป็นหลัก การที่ชุมชนตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำสงครามในช่วงฤดูฝนของทุกปีฝนตกชุกจะประสบปัญหาน้ำท่วมเลยจึงส่งผลกระทบต่อผลผลิตที่ได้ตกต่ำแต่การที่ชุมชนอาศัยอยู่ริมแม่น้ำสงครามซึ่งมีปลาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้การจับปลาของคนในชุมชนจึงสามารถจับได้ในปริมาณที่มาก ปลาที่เหลือจากการจำหน่ายปลาสดชาวบ้านท่าบ่อได้มาแปรรูปเป็นปลาส้มเพื่อให้สามารถเก็บรักษาได้เป็นเวลานานๆ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ในปัจจุบันได้มีการส่งเสริมและพัฒนาจนสามารถยกระดับมาตรฐานสินค้าให้เป็นผลิตภัณฑ์OTOP ประจำตำบลท่าบ่อสงคราม อีกทั้งยังสามารถจดสิทธิบัตรและขอการรับรองจากส่วนราชการ ให้เป็นสินค้า OTOP ระดับ 4 ดาว ประเภทอาหาร ในปี 2549 และระดับ 5 ดาว ในปี 2551 และยังเป็นสินค้าที่ขึ้นชื่อของอำเภอศรีสงครามอีกด้วย ปัจจุบันปลาส้มของกลุ่มสตรีแปรรูปอาหารจากปลาบ้านท่าบ่อได้รับความนิยมบริโภคกันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีรสชาติอร่อย สามารถเก็บได้นาน และได้ผลิตออกจำหน่ายไปทั่วประเทศ

นอกจากกลุ่มสตรีแปรรูปอาหารจากแล้วยังมีกลุ่มผู้ผลิตปลาส้มแบบรายย่อย แต่ในกระบวนการผลิตยังไม่มีการจัดทำรายละเอียดเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต ไม่ว่าจะเป็นรายได้ ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตมีเพียงการจดบันทึกไว้ในสมุดเท่านั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ปลาส้ม ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน วิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและผลตอบแทน และประเมินผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ปลาส้มเพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลให้กับผู้ผลิตปลาส้มและผู้ที่สนใจเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจดำเนินธุรกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ปลาส้ม ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ปลาส้ม ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม
3. เพื่อประเมินผลการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ปลาส้ม ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

กรอบแนวคิดการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยการวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ปลาส้ม ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม เป็นไปตามขั้นตอนที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

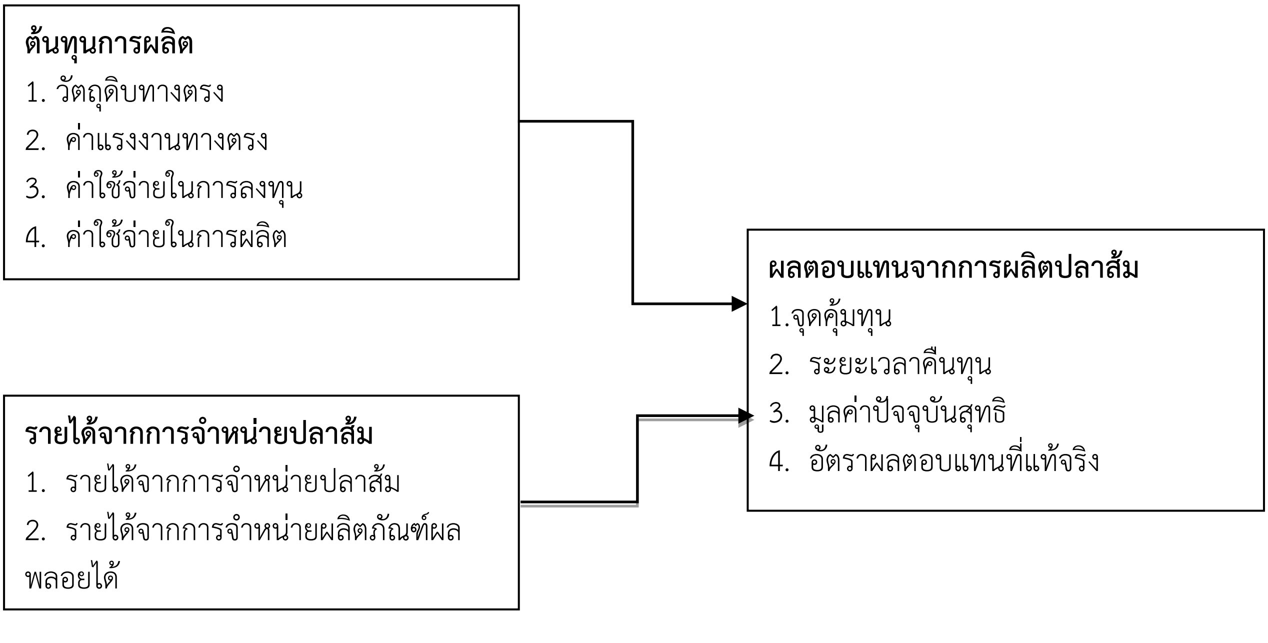

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ปลาส้ม ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม เป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ โดยข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ผลิตปลาส้มดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาโดยวิธีเฉพาะเจาะจง จากผู้ผลิตปลาส้มหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 6 ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม จำนวน 15 คน จากประชากรทั้งหมด 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามผู้ผลิตปลาส้ม โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ผลิตปลาส้ม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านต้นทุนการผลิตปลาส้ม

ส่วนที่ 3 ข้อมูลรายได้จากการจำหน่ายปลาส้ม

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะ/ปัญหาและอุปสรรค

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถามผู้ผลิตปลาส้ม ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ ดังนี้

1.การวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยการนำข้อมูลที่จากแบบสอบถามของผู้ผลิตปลาส้มมาทำการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนที่ได้รับจากการผลิตปลาส้มรายย่อย ดังนี้

การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต (Production cost analysis)

1.วัตถุดิบ (Materials) วัตถุดิบนับว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญของการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปโดยทั่วไป ซึ่งต้นทุนที่เกี่ยวกับการใช้วัตถุดิบในการผลิตสินค้าอาจถูกแบ่งออกเป็น2 ลักษณะ คือ

1.1 วัตถุดิบทางตรง (Direct materials) หมายถึง วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิตและสามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่าใช้ในการผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งในปริมาณและต้นทุนเท่าใดรวมทั้งเป็นวัตถุดิบส่วนใหญ่ที่ใช้ในการผลิตสินค้าชนิดนั้นๆ เช่น ปลาสดจัดเป็นวัตถุดิบทางตรงในกระบวนการผลิตปลาส้ม

1.2 วัตถุดิบทางอ้อม(Indirect materials) หมายถึง วัตถุดิบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยอ้อมกับการผลิตสินค้า แต่ไม่ใช้วัตถุดิบหลักหรือวัตถุดิบส่วนใหญ่ เช่นเกลือ กระเทียม น้ำตาล ผงชูรส ถือเป็นส่วนประกอบในกระบวนการผลิตปลาส้ม

2. ค่าแรงงาน (Labor) หมายถึง ค่าจ้างหรือผลตอบแทนที่จ่ายให้แก่ลูกจ้างหรือคนงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า โดยปกติแล้วค่าแรงงานจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

2.1 ค่าแรงงานทางตรง(Direct labor) หมายถึง ค่าแรงงานต่างๆที่จ่ายให้แก่คนงานหรือลูกจ้างที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้าสำเร็จรูปโดยตรง รวมทั้งเป็นค่าแรงงานที่มีจำนวนมากเมื่อเทียบกับค่าแรงงานทางอ้อมในการผลิตสินค้าหน่วยหนึ่งๆ และจัดเป็นค่าแรงงานส่วนสำคัญในการแปรรูปวัตถุดิบให้เป็นเป็นสินค้าสำเร็จรูป เช่น คนงานที่ทำหน้าที่หลักในกระบวนการผลิตปลาส้ม

2.2 ค่าแรงงานทางอ้อม(Indirect labor) หมายถึง ค่าแรงงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับค่าแรงงานทางตรงที่ใช้ในการผลิตสินค้า เช่น เงินเดือนผู้ควบคุมโรงงาน เงินเดือนพนักงานทำความสะอาดเครื่องจักรและโรงงาน พนักงานตรวจสอบคุณภาพ ช่างซ่อมบำรุง ตลอดจนต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับคนงาน เช่น ค่าภาษีที่ออกให้ลูกจ้าง สวัสดิการต่างๆ เป็นต้น ซึ่งค่าแรงงานทางอ้อมเหล่านี้จะถือเป็นส่วนหนึ่งของค่าใช้จ่ายการผลิต

3. ค่าใช่จ่ายการผลิต (Manufacturing Overhead) ค่าใช้จ่ายการผลิต หมายถึง แหล่งรวบรวมค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าซึ่งนอกเหนือจากวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง เช่น วัตถุดิบทางอ้อม ค่าใช้จ่ายในการผลิตทางอ้อมอื่นๆ ได้แก่ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเช่า ค่าเสื่อมราคา ค่าประกันภัย ค่าภาษี เป็นต้น

การวิเคราะห์ผลตอบแทน

1. จุดคุ้มทุน (Break Even Point) คือ การขายที่ไม่ทำให้มีกำไรหรือขาดทุน หรือจุดที่ยอดขายเท่ากับต้นทุนรวม หรือจุดที่กำไรเท่ากับศูนย์ จุดคุ้มทุนเป็นจุดที่มีความสำคัญต่อการลงทุนเพราะว่าเป็นจุดที่ทำให้ผู้ลงทุนตัดสินใจได้ หมายความว่าเมื่อเลยจุดนี้ไปกำไรจะเกิดขึ้น และถ้ายังไม่ถึงจุดนี้เกิดการขาดทุน (เสนาะ ติเยาว์ และกิ่งกนก พิทยานุคุณ 2547 : 113)

$$\text{จุดคุ้มทุน} = \frac{\text{ต้นทุนคงที่}}{\text{ขายต่อหน่วย} - \text{ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย}}$$

การประเมินโดยไม่คำนึงถึงค่าปัจจุบันของเงิน คือ

1. ต้นทุนคงที่ (Fixed Costs : FC) ค่าใช้จ่ายคงที่ เช่น ค่าเครื่องจักร ค่าโรงงาน ค่าที่ดิน เงินเดือน และค่าใช้จ่ายที่คงที่ที่ไม่ว่าจะแปรเปลี่ยนปริมาณการผลิตของผลิตภัณฑ์ หรืออีกนัยหนึ่งคือมีค่าใช้จ่ายคงที่ไม่ว่าจะมีปริมาณการผลิตเท่าไร

2. ต้นทุนผันแปร (Variable Costs: VC) ค่าใช้จ่ายแปรผัน เช่น ค่าวัตถุดิบ ค่าแรงงาน โดยตรง อีกนัยหนึ่งคือ ค่าที่แปรผันตามปริมาณการผลิต

3. ต้นทุนผันแปรต่อหน่วย (Variable Costs per Unit : V) เช่น ในการผลิตปลากระป๋อง มีปลาในกระป๋องและกระป๋อง เป็นต้นทุนแปรผันต่อหน่วย

2.ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period : PB) เป็นวิธีที่จะประเมินว่าเงินที่จ่ายลงทุนในโครงการนั้นจะได้รับกลับคืนมาเต็มจำนวนต้องใช้เวลานานเท่าไร ถ้าคำนวณค่างวดเวลาคืนทุนได้ค่าน้อย แสดงว่าการลงทุนในโครงการนั้นได้รับการคืนทุนเร็ว จึงสมควรลงทุนในโครงการนั้น งวดเวลาคืนทุนสามารถคำนวณได้ 2 กรณี ดังนี้

กรณีที่ 1 กระแสเงินสดรับสุทธิเท่ากันทุกปี

$$\text{ระยะเวลาคืนทุน} = \frac{\text{จำนวนเงินลงทุน}}{\text{กระแสเงินสดที่ได้รับต่อปี}}$$

กรณีที่ 2 กระแสเงินสดที่ได้รับแต่ละปีมีมูลค่าไม่เท่ากัน การพิจารณาจากกระแสเงินสดสุทธิแต่ละปีสะสมรวมกันจนเท่ากับเงินลงทุนเริ่มแรก

3. วิธีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net Present Value : NPV) หรือ คิดลดกระแสเงินสด (Discounted Cash Flow) เป็นการเปรียบเทียบเงินสดลงทุนเริ่มแรก (Initital Cash Investment) กับมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดสุทธิ (Net Cash Flow) ที่ใช้อัตราดอกเบี้ยหรืออัตราผลตอบแทนที่คาดหวังเป็นอัตราคิดลด

มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) = มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดสุทธิรวม – จำนวนเงินลงทุน

4. วิธีอัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (Internal Rate of Return : IRR)เป็นการคำนวณหาอัตราผลตอบแทนจากกระแสเงินสดสุทธิที่คาดว่าจะได้รับ การลงทุนที่มีผลทำให้มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดที่ได้รับในอนาคตเท่ากับเงินลงทุนจ่ายเริ่มแรกจึงเป็นอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงที่ได้รับจากการลงทุน

อัตราผลตอบแทนที่แท้จริง (IRR) = มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดรับเท่ากับ
มูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดจ่าย

อัตราผลตอบแทนคิดลดที่คำนวณได้ควรเท่ากับ หรือมากกว่าอัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง

2. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และ 3 โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผู้ผลิตปลาส้มมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบ และประเมินผลการผลิตปลาส้ม พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ปลาส้มครั้งนี้ได้มีกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากผู้ผลิตปลาส้ม 15 ราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ผลิตปลาส้ม

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้ผลิตปลาส้ม สวนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 15 คน ร้อยละ 100.00 อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน ร้อยละ 46.67 รองลงมา คือ 31-40ปี จำนวน 3 คน ร้อยละ 20.00 สถานภาพ คือ สมรส จำนวน 11คน ร้อยละ 73.33 รองลงมาคือ หย่าร้าง/ม่าย จำนวน 4 คน ร้อยละ 26.67 ระดับการศึกษา คือ ประถมศึกษา จำนวน 8 คน ร้อยละ 53.33 รองลงมา คือมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 4 คน ร้อยละ 26.67

รายได้ต่อเดือนจากการผลิตปลาส้มหรือทำงานอื่น คือ มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท จำนวน 10 คน ร้อยละ 66.67 รองลงมา คือ มีรายได้ 40,001 บาทขึ้นไป จำนวน 5 คน ร้อยละ 33.33 ประสบการณ์ในการผลิตปลาส้ม คือ อายุ 11 – 20 ปี จำนวน 9 คน ร้อยละ 60.00 รองลงมา คือ อายุ 31 ปีขึ้นไป จำนวน 4 คน ร้อยละ 26.67 ความรู้ในการผลิตปลาส้ม คือ ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ จำนวน 9 คน ร้อยละ 60.00 รองลงมาคือเรียนรู้จากผู้ผลิตด้วยกันเอง จำนวน 4 คน ร้อยละ 26.67 แหล่งเงินทุน คือ เงินทุนส่วนตัว จำนวน 9 คน ร้อยละ 60.00รองลงมา คือ กองทุนหมู่บ้าน จำนวน 3 คน ร้อยละ 20.00

2. ด้านต้นทุนการผลิต

ตารางที่ 1 รายละเอียดต้นทุนการผลิตปลาส้มต่อปี

รายการ	จำนวนเงิน(บาท)	ร้อยละ
ต้นทุนการผลิต		
1. วัตถุดิบ		
1.1 ปลาสด	585,420.00	67.42
1.2 ข้าวเหนียงนึ่งสุก	18,240.00	2.10
1.3 กระเทียม	38,556.00	4.44
1.4 น้ำตาล	2,016.00	0.24
1.5 เกลือ	127,920.00	14.73
1.6 ผงชูรส	7,560.00	0.87
รวมวัตถุดิบ	779,712.00	89.80
2. ค่าแรงงานทางตรง		
2.1 ค่าแรงงาน	42,576.00	4.90
รวมค่าแรงงาน	42,576.00	4.90
3. ค่าใช้จ่ายในการผลิต		
3.1 ค่าใช้จ่ายผันแปร		
1. ค่าถุงพลาสติก	2,880.00	0.33
2. ค่ายางรัด	1,872.00	0.22
3.2 ค่าไฟฟ้า	8,208.00	0.95
3.3 ค่าน้ำประปา	5,196.00	0.60
3.4 ค่าน้ำมันรถ	14,796.00	1.70
รวมค่าใช้จ่ายผันแปร	32,952.00	3.80
3.2 ค่าใช้จ่ายในการผลิตคงที่		
3.2.1 ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน	3,043.40	0.35

3.2.2 ค่าเสื่อมราคามีด	345.00	0.04
3.2.3 ค่าเสื่อมราคาเขียง	456.00	0.05
3.2.4 ค่าเสื่อมราคากะละมัง	2,295.00	0.26
3.2.5 ค่าเสื่อมราคาถังน้ำ	1,192.00	0.14
3.2.6 ค่าเสื่อมราคาตู้แช่	3,382.50	0.39
3.2.7 ค่าเสื่อมราคาตาชั่ง	1,240.00	0.14
3.2.8 ค่าเสื่อมราคาถาด	1,098.00	0.13
รวมค่าใช้จ่ายในการผลิตคงที่	13,051.90	1.50
รวมค่าใช้จ่ายในการผลิต		
(ค่าใช้จ่ายการผลิตผันแปร + ค่าใช้จ่ายในการผลิตคงที่)	46,003.90	5.30
รวมต้นทุนการผลิตทั้งสิ้น		
(วัตถุดิบรวม+ค่าแรงงานรวม+ค่าใช้จ่ายในการผลิต)	868,291.90	100.00

จากตารางที่ 1 ด้านข้อมูลด้านต้นทุนการผลิต พบว่า ผู้ผลิตมีการลงทุนเริ่มแรกในส่วนของค่าสิ่งปลูกสร้างโรงเรือน ค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ในกระบวนการผลิตปลาส้มรวมทั้งหมด 51,152 บาทต่อราย ต้นทุนการผลิตประกอบด้วยวัตถุดิบในกระบวนการผลิตปลาส้ม คือ ปลาส้ม 585,420 บาท คิดเป็นร้อยละ 67.42 เกลือ 127,720 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.73 ค่าแรงงานทางตรงเป็นคนงานที่ทำหน้าที่ในกระบวนการผลิตปลาส้ม คิดเป็นรายวัน เฉลี่ยต่อปี 42,576 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.90 ค่าใช้จ่ายในการผลิต จำแนกเป็นค่าใช้จ่ายผันแปร ไม่ว่าจะเป็นค่าน้ำมัน ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ เฉลี่ยต่อปี 32,952 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.80 ค่าใช้จ่ายในการผลิตคงที่ เป็นค่าเสื่อมราคาของอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในกระบวนการผลิตคิดตามเฉลี่ยตามอายุการใช้งานประมาณ 1 ปี จะมีค่าเฉลี่ยรวม 13,051.90 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.56 รวมค่าใช้จ่ายในการผลิตผันแปรและค่าใช้จ่ายในการผลิตคงที่ 46,003.90 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.3 รวมต้นทุนการผลิตปลาส้มทั้งสิ้นต่อปี 868,291.90 บาท

3. ผลตอบแทนในการผลิตปลาส้ม

ตารางที่ 2 รายละเอียดรายได้จากการจำหน่ายปลาส้ม

รายการ	จำนวนเงิน (บาท)	ร้อยละ
1. จำนวนปลาส้มที่ผลิตได้(ต่อปี)		
1.1 ปลาส้ม (กิโลกรัม)	8,100.00	
รวม(กิโลกรัม)	8,100.00	
2. ราคาจำหน่ายและรายได้ที่เกิดขึ้น		
2.1 ปลาส้ม		
ขนาดถุงละ 1 กิโลกรัม ราคา		

กิโลกรัมละ 112 บาท จำหน่ายได้		
8,100 กิโลกรัม	907,200.00	100.00
3. ต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัม		
3.1 ปลาส้ม (ราคา) 80.79	654,399.00	72.13
รวมรายได้	907,200.00	
4. กำไรสุทธิต่อปี	252,801.00	
5. ยอดผลตอบแทนสุทธิต่อยอดขาย	(252,801 / 907,200)	27.87

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ผลิตปลาส้มผลิตปลาส้มเฉลี่ย 8,100 กิโลกรัมต่อปี ซึ่งมีราคาจำหน่ายปลาส้ม ขนาด 1 กิโลกรัม ราคา 112 บาท ต้นทุนการผลิต 80 .79 บาทต่อกิโลกรัม รายได้ต่อปี 907,200 บาท และมีกำไรสุทธิจากการดำเนินงาน 252,801 บาท

ตารางที่ 3 การประเมินการลงทุนผลิตปลาส้ม

รายการ	ผลที่ได้จากการคำนวณ
จุดคุ้มทุน	46,816 บาท
ระยะเวลาคืนทุน	8 เดือน
มูลค่าสุทธิ	14,701.95 บาท
ผลตอบแทนสุทธิ	ร้อยละ 27.87

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ผลิตปลาส้มมีจุดคุ้มทุน (Break Even Point) 46,861บาท ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period : PB) ไม่เกิน 8 เดือน มูลค่าสุทธิเท่ากับ 14,701.95 บาท และยอดผลตอบแทนสุทธิต่อยอดขายคิดเป็นร้อยละ 27.87

สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ปลาส้ม ตำบลท่าบ่อสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผู้ผลิตปลาส้ม หมู่ที่ 4 และ 6 ตำบลท่าบ่อสงคราม ซึ่งผู้ผลิตปลาส้มมีการจัดทำข้อมูลเพียงการจดบันทึกรายละเอียดรายรับ – รายจ่ายไว้เพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งอาจจะมีความคลาดเคลื่อนได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. ด้านต้นทุนการผลิตพบว่า ผู้ผลิตมีการลงทุนเริ่มแรกในส่วนของ ค่าสิ่งปลูกสร้างโรงเรือน ค่าเครื่องมือและอุปกรณ์ในกระบวนการผลิตปลาส้มรวมทั้งหมด 51,152 บาทต่อราย ต้นทุนการผลิต ประกอบด้วยวัตถุดิบใน

กระบวนการผลิตปลาส้ม คือ ปลาส้ม 585,420 บาท คิดเป็นร้อยละ 67.42 เกลือ 127,720 บาท คิดเป็นร้อยละ 14.73 ค่าแรงงานทางตรงเป็นคนงานที่ทำหน้าที่ในกระบวนการผลิตปลาส้ม คิดเป็นรายวัน เฉลี่ยต่อปี 42,576 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.90 ค่าใช้จ่ายในการผลิต จำแนกเป็นค่าใช้จ่ายผันแปร ไม่ว่าจะเป็นค่าน้ำมัน ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำ เฉลี่ยต่อปี 32,952 บาท คิดเป็นร้อยละ 3.80 ค่าใช้จ่ายในการผลิตคงที่ เป็นค่าเสื่อมราคาของอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในกระบวนการผลิตคิดตามเฉลี่ยตามอายุการใช้งานประมาณ 1 ปี จะมีค่าเฉลี่ยรวม 13,051.90 บาท คิดเป็นร้อยละ 1.56 รวมค่าใช้จ่ายในการผลิตผันแปรและค่าใช้จ่ายในการผลิตคงที่ 46,003.90 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.3 รวมต้นทุนการผลิตปลาส้มทั้งสิ้นต่อปี 868,291.90 บาทซึ่งในส่วนของต้นทุนที่ใช้ในการผลิตแต่ละปีจะมีต้นทุนที่สูงขึ้นไม่ว่าจะเป็นค่าวัตถุดิบทางตรงที่ใช้ในการผลิต ค่าน้ำมันรถที่ใช้ในการเดินทางไปจำหน่ายปลาส้มแต่ละเดือน เพราะส่วนมากผู้ผลิตปลาส้มจะออกไปจำหน่ายปลาส้มในต่างจังหวัดทำให้ค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เพิ่มขึ้น

2. ด้านรายได้ จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ผลิตปลาส้มเฉลี่ย 8,100 กิโลกรัมต่อปี ซึ่งมีราคาจำหน่ายปลาส้ม ขนาด 1 กิโลกรัม ราคา 112 บาท ต้นทุนการผลิต 80 .79 บาทต่อกิโลกรัม รายได้ต่อปี 907,200 บาท และมีกำไรสุทธิจากการดำเนินงาน 252,801 บาท นอกจากจะมีรายได้จำหน่ายที่เพิ่มมากขึ้นทุกปีแล้ว และในการทำปลาส้มอื่น คือ รายได้จากผลิตภัณฑ์ผลพลอยได้ คือ ขี้ปลา ไข่ปลา และเกล็ดปลาที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี

3. ด้านผลตอบแทน จากการผลิตปลาส้ม ตำบลท่าบ่อสงครามผลิตปลาส้มเฉลี่ย 8,100 กิโลกรัมต่อปี ซึ่งมีราคาจำหน่ายปลาส้ม ขนาด 1 กิโลกรัม ราคา 112 บาท ต้นทุนการผลิต 80 .79 บาทต่อกิโลกรัม รายได้ต่อปี 907,200 บาท และมีกำไรสุทธิจากการดำเนินงาน 252,801 บาทมีจุดคุ้มทุน (Break Even Point) 46,861 บาท มูลค่าสุทธิเท่ากับ 14,701.95 บาท ยอดผลตอบแทนสุทธิต่อยอดขายคิดเป็นร้อยละ 27.87 และมีระยะเวลาคืนทุน ระยะไม่เกิน 8 เดือน เนื่องจากจำนวนการผลิตปลาส้มเพิ่มขึ้นทุกปี และรายได้ก็เพิ่มขึ้นด้วยทำให้ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาคืนทุนเร็วขึ้น

4. ด้านการประเมินผลการผลิตปลาส้ม พบว่า จากกระบวนการผลิตควรมีการพัฒนาปลาส้มให้สามารถเก็บรักษาไว้ได้นาน และควรมีการปรับปรุงพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ได้รับมาตรฐาน และสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ โดยมีการส่งเสริมจากกรมวิทยาศาสตร์ด้านคุณภาพและยกระดับมาตรฐาน

ข้อเสนอแนะและปัญหาอุปสรรค

1. ควรมีการสนับสนุนให้ประชาชนในหมู่บ้านมีการผลิตปลาส้มมากขึ้นเพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริมนอกเหนือจากการทำนา และเป็นการป้องกันการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชุมชนสู่เมือง

2. ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการผลิตปลาส้มให้กับผู้ที่สนใจภายในหมู่บ้านและใกล้เคียง

3. ควรมีการสร้างแบบฟอร์มในการจัดทำบัญชีรายได้ – ค่าใช้จ่ายให้กับผู้ผลิตปลาส้มเพื่อให้สามารถบันทึกบัญชีได้เอง

4. ควรมีการจัดอบรมแนะนำวิธีการจัดทำบัญชีรายได้ – ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต ปลาส้มให้กับผู้ผลิตปลาส้ม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ผลิตปลาส้ม ที่ช่วยให้การอนุเคราะห์ข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้ในการศึกษาให้การสนับสนุนและให้คำปรึกษา ตลอดจนให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่องในการศึกษาวิจัย อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

กิ่งกนก พิทยานุคุณและคณะ. 2541. **การบัญชีต้นทุน.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จินดารัตน์ อาจศิริ. 2536. **ปลาแตกวิถีชีวิตชาวอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ดวงมณี โกมารทัต. 2548. **การบัญชีต้นทุน.** พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เต็มศิริวีสเพ็ญ. 2536. **อาหารพื้นบ้านอีสาน.**

เสนาะ ติเยาว์ และกิ่งกนก พิทยานุคุณ. 2547. **บัญชีบริหาร.** พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อรวรรณ เชื้อเมืองพาน. 2550. **ต้นทุนและผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ปลาส้ม : กรณีศึกษากลุ่มเกษตรกว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา.** การค้นคว้าแบบอิสระ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มในรูปตัวเงินของเกษตรกรต่อกลยุทธ์การรับซื้ออ้อยของโรงงานน้ำตาลในภาคตะวันออกของประเทศไทย

Monetary Marginal Utility of Farmer on Purchasing Strategies of Sugarcane Mill in Eastern Region of Thailand

รัตนาภรณ์ ลีลาพากเพียร[1*] และ พัชรี ผาสุข[1*]

Rattanaporn leelapakpine[1*] and Padcharee Phasuk[1*]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาภาคตัดขวาง (cross sectional study) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มในรูปตัวเงินของเกษตรกรต่อกลยุทธ์การรับซื้ออ้อยของโรงงานน้ำตาล กลุ่มตัวอย่างเป็นเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในจังหวัดสระแก้วและชลบุรีจำนวน 390 ราย จากโรงงานน้ำตาลในภาคตะวันออก 4 โรงงานเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (α = 0.05)วิเคราะห์ปัจจัยด้วยตัวแบบเชิงเส้นแบบวางนัยทั่วไป(Generalized Linear Models) โดยปรับการกระจายตัวของข้อมูลตัวแปรอิสระและข้อมูลตัวแปรตามให้เข้ามาสู่การกระจายตัวแบบปกติ (Normal distribution) โดย Gaussian และ Link function และใช้เทคนิคราคาเงา (Shadow pricing Method) ในการวิเคราะห์อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มที่เป็นตัวเงินในการขายและรับซื้ออ้อย และผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 94.62 มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี ร้อยละ 46.62 ระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 46.15มีพื้นที่ในการปลูกอ้อยเฉลี่ย 92 ไร่ รายได้จากการปลูกอ้อยเฉลี่ย 5,562.13 บาทต่อไร่ ต้นทุนเฉลี่ยในการปลูกอ้อย 5,016.6 บาทต่อไร่ แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 3 คน การรับซื้ออ้อยของโรงงานน้ำตาลในภาคตะวันออก จะใช้กลยุทธ์ในการรับซื้อ 2 วิธี คือ กลยุทธ์การรับซื้อแบบพันธสัญญาและสัญญาซื้อขายอ้อย กรณีที่เกษตรกรเลือกขายอ้อยโดยใช้กลยุทธ์พันธสัญญาจะทำให้เกษตรกรได้อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มที่เป็นตัวเงินเท่ากับ 12,435.5 บาทต่อปีที่เพิ่มจากรายได้เฉลี่ยในการขายอ้อยต่อปี และ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจขายอ้อยของเกษตรกรอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ รายได้ในการขายอ้อย ปริมาณพื้นที่ปลูกอ้อย และสมาชิกในครัวเรือนปัญหาและอุปสรรคของการผลิตและการขายอ้อยในระดับมากที่สุด คือ ปุ๋ยราคาแพง ขาดแคลนแรงงาน และค่าจ้างรถบรรทุกแพง

คำสำคัญ: การรับซื้อและขายอ้อย,เกษตรกรผู้ปลูกอ้อย, โรงงานน้ำตาล

[1] วิชาเอกเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช 11120

[1] Business Economics Major, Economics, Sukhothai Thammathirat Open University 11120

* Corresponding author; e-mail address: poypoy28rattana@gmail.com

Abstract

This study is a cross-sectional study with the objective of analyzing the farmers' monetary marginal utility on sugarcane purchasing strategies of sugar factories. The sample consisted of 390 sugarcane growers in Sakaeo and Chonburi provinces from four sugar mills in the eastern region. Data were collected through questionnaires and interviews. At a 95% confidence level (α = 0.05), factor was analyzed with Generalized Linear Models by adjusting the distribution of the independent variable data and the dependent variable data to the normal distribution by Gaussian and link function, and uses the Shadow pricing Method to analyze marginal utility in the sale and purchase of sugarcane and sugarcane.

The study found that Most of the respondents were male, 94.62%, aged between 51-60 years, 46.62%, primary education level 46.15%, with an average sugarcane planting area of 92 rai, average sugarcane planting income of 5,562.13 baht per rai, average cost. In sugarcane cultivation, 5,016.6 baht per rai, the average household labor force is 3 people. There are two buying strategies used, namely, the contractual purchase strategy and the sugar cane contract. In the event that farmers choose to sell sugar cane using the covenant strategy, farmers will receive additional utility that is monetary equal to 12,435.5 baht per year, which is added from the average income of sugar cane sales per year and factors affecting the decision to sell sugar cane of Farmers had a statistically significant level of 0.05, i.e. income from sugarcane sales. Sugarcane planting area and household members the greatest level of problems and obstacles for sugarcane production and sales are expensive fertilizers, labor shortages. And expensive truck wages

Keywords: buying and selling sugarcane, sugarcane growers, sugar mills

คำนำ

อ้อยเป็นสินค้าเกษตรที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ อ้อยเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตน้ำตาลทราย น้ำตาลเป็นสินค้าที่สร้างรายได้ให้กับปะเทศไทยรองลงมาจากข้าว ยางพารา และมันสำปะหลัง เพื่อใช้สนองต่อความต้องการบริโภคของประชากรในประเทศแล้ว และยังส่งออกขายไปตลาดโลก นับว่าการผลิตอ้อยของเกษตรกรช่วยให้ประเทศได้รับรายได้ในอัตราสูงและช่วยให้คนไทยได้บริโภคน้ำตาลทรายอย่างเพียงพอและมีราคาถูกกว่าประเทศเพื่อนบ้าน แล้วยังมีผลพลอยได้จากกระบวนการผลิตไปเป็นวัตถุดิบที่สำคัญต่ออุตสาหกรรมอื่น เช่น การผลิตไฟฟ้า ไม้อัด กระดาษ เอทานอล สุราและผลิตภัณฑ์อาหาร เป็นต้น(วิริยะ คล้ายแดง, 2561) ภาคตะวันออกมีการเพาะปลูกอ้อยทั้งหมด 6 จังหวัด ปลูกมากสุดที่จังหวัดสระแก้วและชลบุรี(สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2562) ชาวนาได้เปลี่ยนจากการปลูกข้าวมาปลูกอ้อยในพื้นที่นาโดยแบ่งที่นาออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเพื่อปลูกข้าวบริโภคในครัวเรือน และที่นาอีกส่วนหนึ่งเปลี่ยนมาปลูกอ้อยส่งโรงงาน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชาวนาตัดสินใจเปลี่ยนพื้นที่นามาปลูก

อ้อยเพราะรายได้สูงกว่าปลูกข้าว ความเสี่ยงจากภัยแล้งต่ำกว่า และค่าแรงในการทำนาสูง (อรุณี พรมคำบุตร และคณะ , 2557) เกษตรกรจึงเปลี่ยนจากชาวนามายึดอาชีพชาวไร่อ้อยเอาไว้หาเลี้ยงตนเองและครอบครัว

การเก็บเกี่ยวอ้อยในปัจจุบัน เกษตรกรสามารถเก็บเกี่ยวได้ทั้งในรูปแบบการตัดอ้อยสด และการตัดอ้อยไฟไหม้ เกษตรกรส่วนมากเลือกวิธีการตัดอ้อยไฟไหม้เนื่องจากปัญหาเรื่องการขาดแคลนเครื่องจักรและแรงงานในการเก็บเกี่ยวที่มีในปริมาณที่น้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร และเกษตรกรไม่มีเงินทุนนำไปซื้อเครื่องจักรในการเก็บเกี่ยวที่มีราคาสูงได้ทันท่วงที แรงงานในการตัดอ้อยสดไม่เพียงพอต่อความต้องการของปริมาณพื้นที่อ้อยที่ต้องการเก็บเกี่ยว ค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานค่อนข้างสูงและระยะเวลาในการตัดอ้อยสดใช้เวลาค่อนข้างนานกว่าอ้อยที่เผาไฟถึง 2 เท่า (สมภาร ผาบชมพู, 2562) ทั้งที่เกษตรกรทราบถึงผลกระทบในการเผาอ้อยว่าเป็นสาเหตุของการทำให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม และยังทำให้ลดทัศนวิสัยการมองเห็นในการขับขี่ยานพาหนะ (ธัญชนก ขันศิลา และคณะ, 2014)

งานวิจัยนี้จึงจึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมขายอ้อยของเกษตรกรในจังหวัดสระแก้วและจังหวัดชลบุรีเพื่อศึกษากลยุทธ์การรับซื้ออ้อยของโรงงานน้ำตาลในภาคตะวันออกของประเทศไทยเพื่อวิเคราะห์อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มในรูปตัวเงินของเกษตรกรต่อกลยุทธ์การรับซื้ออ้อยของโรงงานน้ำตาลเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการขายอ้อยของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในจังหวัดสระแก้วและจังหวัดชลบุรีซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรในการวางแผนการขายอ้อยต่อทางเลือกต่างๆ จากการใช้กลยุทธ์ของโรงงานน้ำตาล เป็นแนวทางกับโรงงานน้ำตาลในการวางแผนกลยุทธ์ในการรับซื้ออ้อยจากเกษตรกรและพัฒนากลยุทธ์ในการรับซื้ออ้อย

กรอบแนวคิดการวิจัย

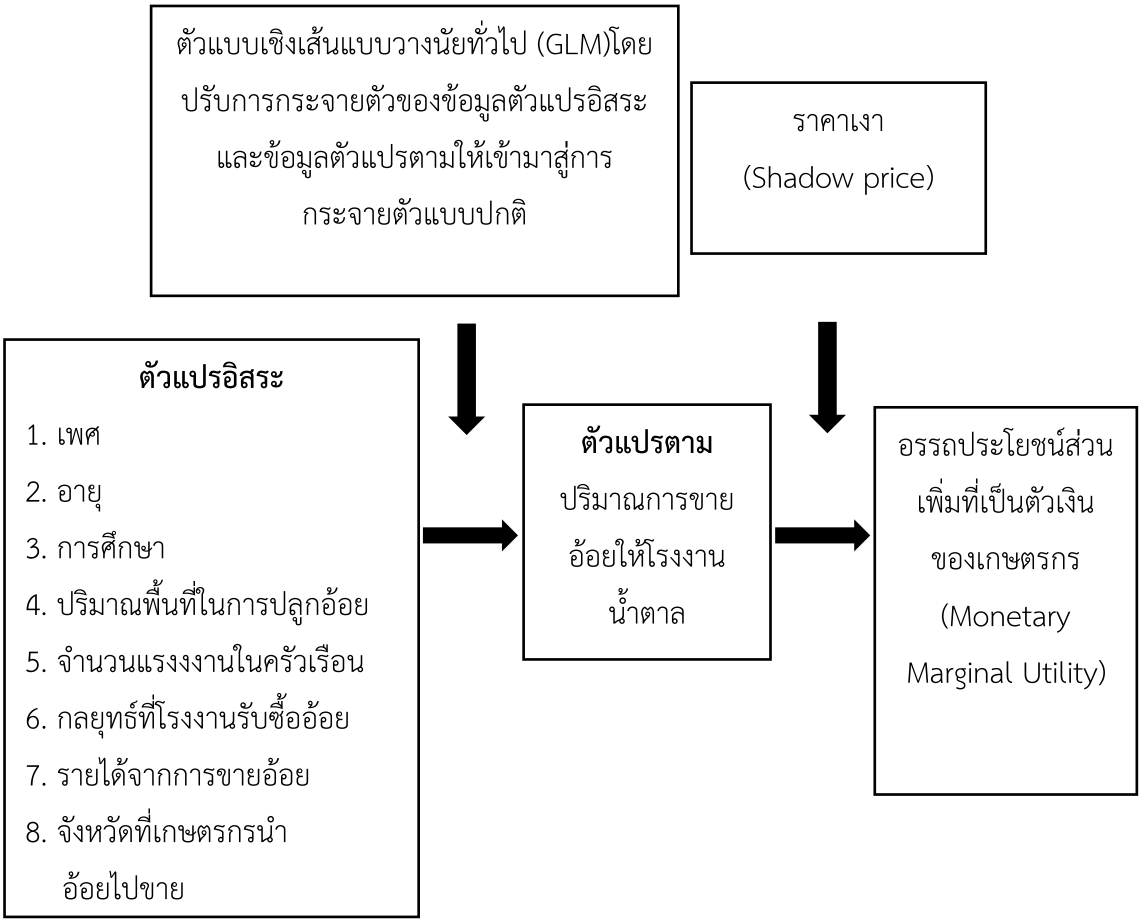

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ กลุ่มเกษตรกรชาวไร่อ้อยในโรงงานน้ำตาลในภาคตะวันออก 4 โรงงาน ได้แก่ 1) โรงงานน้ำตาลสหการชลบุรี จังหวัดชลบุรี 2) โรงงานน้ำตาลนิวกว้างสุ้นหลี จังหวัดชลบุรี 3)โรงงานน้ำตาลระยอง จังหวัดชลบุรี และ 4)โรงงานน้ำตาลและอ้อยตะวันออก จังหวัดสระแก้วและเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในจังหวัดสระแก้วและจังหวัดชลบุรีที่จดทะเบียนชาวไร่อ้อยตามพระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527

กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในจังหวัดสระแก้วและจังหวัดชลบุรีที่ จำนวน 390 ราย โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างคำนวนจากสูตรของ Taro Yamane (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (α = 0.05) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

$$n = \frac{15{,}447}{1+15{,}447(0.05)^2}$$

$$n = 389.90 \approx 390 \text{ กลุ่มตัวอย่าง}$$

การศึกษาครั้งนี้มีกลุ่มเกษตรกรชาวไร่อ้อยในจังหวัดสระแก้วและจังหวัดชลบุรี ปลูกอ้อยทั้งหมด(N) จำนวน 15,447 ราย (สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว), (สำนักงานเกษตรจจังหวัดชลบุรี) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง(n)ที่ใช้ในการศึกษา 390 ราย จำแนกตามรายจังหวัด ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรชาวไร่อ้อยจังหวัดสระแก้วและจังหวัดชลบุรี

โรงงาน	เกษตรกรชาวไร่อ้อย	
	ค่าสัดส่วนของประชากร(คน:ร้อยละ)	**ค่าสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง (คน: ร้อยละ)**
จังหวัดสระแก้ว	13,616	344
จังหวัดชลบุรี	1,831	46
รวม	**15,447**	**390**

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อรวบรวมข้อมูลจากโรงงานน้ำตาลทั้งหมด 4 โรงงาน แล้วนำการสัมภาษณ์มาสรุปและวิเคราะห์ก่อนนำไปประกอบการจัดทำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกรชาวไร่อ้อย จำนวน 390 ราย โดยการเก็บแบบสุ่มตามสะดวก องค์ประกอบของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วยข้อมูลดังนี้

การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างผู้ประกอบการโรงงานน้ำตาลประกอบด้วย 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล

ตอนที่ 2 ข้อมูลการรับซื้ออ้อยของโรงงานน้ำตาล

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการรับซื้ออ้อยจากเกษตรกรชาวไร่อ้อย

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการรับซื้ออ้อยทางโรงงานมีวิธีการแก้ไขอย่างไร

แบบสอบถามเกษตรกรชาวไร่อ้อยในจังหวัดสระแก้วและจังหวัดชลบุรีประกอบด้วย 4 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา พื้นที่ในการปลูกอ้อย ผลผลิตอ้อย/ปี รายได้จากการปลูกอ้อย พื้นที่สำหรับปลูกพืชชนิดอื่น รายได้จากอาชีพอื่น จำนวนแรงงานที่ใช้ในการปลูกอ้อย สถานที่ที่นำอ้อยไปขาย ต้นทุนต่างๆ และเครื่องจักรในการปลูกอ้อยจำนวน 13 ข้อ

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการขายอ้อยของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ได้แก่ ปริมาณอ้อยที่ขาย จำนวนโรงงานที่ขายอ้อยให้ เหตุผลที่ตัดสินใจขายอ้อยให้โรงงานนั้นๆ จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกอ้อยและขายอ้อยของเกษตรกรชาวไร่ ได้แก่การปลูก การเก็บเกี่ยว และการขนส่ง จำนวน 16 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขปัญหาในการขายอ้อย

ในการหาความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach’s alpha coefficient) ที่ค่าระดับความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.75ซึ่งถือได้ว่าอยู่ในระดับพอใช้ หมายถึงแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างจริงได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis)โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยกำหนดหารแปลผล แปลผลระดับโดยใช้น้ำหนักเฉลี่ยไว้ 5 ระดับ ดังนี้

1 ระดับ 1.00 – 1.80 หมายถึง น้อยมาก

2 ระดับ 1.81 – 2.60 หมายถึง น้อย

3 ระดับ 2.61 – 3.40 หมายถึง ปานกลาง

4 ระดับ 3.41 – 4.20 หมายถึง มาก

5 ระดับ 4.21 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

เพื่อให้ทราบถึงลักษณะทั่วไปของเกษตรกรชาวไร่อ้อย การปลูกอ้อย ต้นทุนการปลูกอ้อยการตัดสินใจขายอ้อยให้กับโรงงาน ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกอ้อย และนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากการสัมภาษณ์โรงงานน้ำตาล

วิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative analysis) ใช้ตัวแบบเชิงเส้นแบบวางนัยทั่วไป(Generalized Linear Model : GLM)โดยปรับการกระจายตัวของข้อมูลตัวแปรอิสระและข้อมูลตัวแปรตามให้เข้ามาสู่การกระจายตัวแบบปกติ (Normal distribution) โดยGaussian และ Link function ใช้ functionidentity และใช้เทคนิคราคาเงา (Shadow pricing Method) ในการวิเคราะห์อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มที่เป็นตัวเงิน (Monetary Marginal Utility) ในการขาย

อ้อยของเกษตรกรต่อกลยุทธ์การรับซื้ออ้อยของโรงงานน้ำตาลโดยมีฟังก์ชันแบบจำลองดังนี้ (Worawan Chandoevwit and Kannika Thampanishvong, 2016)

$$Q = f(X, S, I, R)$$

เมื่อทำการกระจายเวกเตอร์เข้าสู่ระบบฟังก์ชันจะปรากฏแบบจำลองทางสถิติ ดังนี้

$$Q_i = \alpha_0 + \delta_i X_i + \gamma_i S_i + \lambda_i I_i + \beta_i R_i + \varepsilon_i \text{............ (สมการ 1)}$$

โดยที่ Q_i= ปริมาณการขายอ้อยของเกษตรกร(ตัน/ปี)

X_i= เวกเตอร์ของข้อมูลทั่วไปที่ส่งผลต่อการขายอ้อย

โดยที่i = 1,2,3,...,6

X_1=เพศ(ชาย = 0, หญิง = 1)

X_2= อายุ(1 = ต่ำกว่า 20 ปี, 2 = 21-30 ปี, 3 = 31-40 ปี, 4 = 41-50 ปี, 5= 51-60 ปี, 6 = 60 ปีขึ้นไป)

X_3 =ระดับการศึกษา (1 = ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา, 2 = ประถมศึกษา, 3= มัธยมศึกษาตอนต้น, 4 = มัธยมศึกษาตอนปลาย, 5 = อนุปริญญา, 6 = ปริญญาตรี , 7 = สูงกว่าปริญญาตรี) X_4=ปริมาณพื้นที่ในการปลูกอ้อย(ไร่/ครัวเรือน)

X_5=จำนวนแรงงานในครัวเรือน(คน/ครัวเรือน)

S_i=กลยุทธ์ที่โรงงานน้ำตาลรับซื้ออ้อย โดยที่ 1 = พันธสัญญา, 2 = สัญญาซื้อขายอ้อย

I_i =รายได้จากการขายอ้อยของเกษตรกร(บาท/ปี/ครัวเรือน)

R_i =จังหวัดที่เกษตรกรนำอ้อยไปขายโดยที่ 1 =จังหวัดชลบุรี , 0 =จังหวัดสระแก้ว

α_0 =คาคงที่ในแบบจำลอง

δ_i , γ_i , λ_i , β_i =ค่าพารามิเตอร์ในแบบจำลอง

ε_i =ค่าความคลาดเคลื่อน

เทคนิคราคาเงา (Shadow pricing Method) โดยมีวิธีการคำนวณดังนี้

$$V_i = \frac{\sum_{i=1}^{n} \omega_i}{\lambda_i} \text{................................ (สมการ 2)}$$

โดยที่ V_iคือ อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มที่เป็นตัวเงิน (Monetary Marginal Utility)ในการขายอ้อยต่อกลยุทธ์ในการรับซื้ออ้อยของโรงงานน้ำตาล และω_i ,λ_i คือค่าพารามิเตอร์ที่ได้จากการประมาณค่าในสมการที่ 3.1ที่ปรากฏนัยสำคัญทางสถิติ

ω_i คือ ค่าพารามิเตอร์ของตัวแปรอิสระอื่นๆ ที่ไม่ใช่ค่าพารามิเตอร์ยของตัวแปร ภายใต้จากการขายอ้อยของเกษตรกรอย่างมีระดับนัยยะสำคัญทางสถิติที่ 0.05

λ_i คือ ค่าพารามิเตอร์ของรายได้จากการขายอ้อย

ผลการศึกษา

1.ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมขายอ้อยของเกษตรกรในจังหวัดสระแก้วและจังหวัดชลบุรี

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 94.62 เพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 5.38มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.62 รองลงมาคือ อายุ 60 ปีขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 23.08 รองลงมาคืออายุระหว่าง 41 – 50 ปีคิดเป็นร้อยละ 22.05 รองลงมาคือ อายุระหว่าง 31 – 40 ปีคิดเป็นร้อยละ 6.92 รองลงมาคืออายุระหว่าง 21 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 1.03 ระดับการศึกษาประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ 46.15 รองลงมาคือ มัธยมตอนต้นคิดเป็นร้อยละ 31.79 รองลงมาคือ มัธยมตอนปลายคิดเป็นร้อยละ 18.21 รองลงมาคือ อนุปริญญาคิดเป็นร้อยละ 2.56 รองลงมาคือปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 1.28 ปริมาณพื้นที่ในการปลูกอ้อย(Mean= 92.18, SD = 66.78)จำนวนแรงงานในครัวเรือน (Mean= 2.67, SD = 1.10)รายได้จากการขายอ้อย(Mean= 511,715.8, SD = 2,880,000) การขายอ้อยของเกษตรกรให้โรงงานน้ำตาลในภาคตะวันออก อันดับแรกคือ โรงงานน้ำตาลและอ้อยตะวันออกร้อยละ 79.74 รองลงมาคือ โรงงานสหการน้ำตาลชลบุรีร้อยละ 15.38 รองลงมาคือ โรงงานน้ำตาลระยองร้อยละ 4.10 และลำดับสุดท้ายคือ โรงงานนิวกว้างสุ้นหลีร้อยละ 0.77 สำหรับการตัดสินใจขายอ้อยของเกษตรกร อันดับแรก คือ ใกล้พื้นที่ปลูกอ้อยร้อยละ 66.41 รองลงมาคือ รู้จักกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในโรงงานน้ำตาลร้อยละ 20.00 รองลงมาคือ พอใจกับเงื่อนไขที่ทางโรงงานกำหนดไว้ร้อยละ 6.92และลำดับสุดท้ายคือ โรงงานออกค่าขนส่งให้ร้อยละ 6.67

2. กลยุทธ์การรับซื้ออ้อยของโรงงานน้ำตาลในภาคตะวันออกของประเทศไทย

ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ ซึ่งเป็นกลยุทธ์เดียวกันทั้ง 4 โรงงานในภาคตะวันออก

1) การทำพันธสัญญาคือ การทำสัญญารวมถึงการรับเงินทุนหรืออุปกรณ์การผลิตจากโรงงานไป ไม่ว่าจะเป็นเงินทุนในการเช่าที่ปลูกอ้อย ปุ๋ย ยาฆ่าวัชพืช หรือเงินทุนอื่นๆ แล้วจะนำอ้อยมาขายคืนให้กับโรงงานเพื่อหักเงินส่วนที่นำไปเป็นทุนในการผลิตอ้อย ส่วนที่เหลือจากการขายอ้อยก็จะเป็นของเกษตรกร

2) สัญญาซื้อขายอ้อยคือ การทำคู่สัญญาไว้กับโรงงานว่ามีอ้อยในปริมาณกี่ตันเมื่อครบกำหนดในการตัดอ้อยจะนำมาขายให้โรงงานมี่ทำสัญญาไว้ แต่ทางเกษตรกรสามารถขายโรงงานอื่นได้เหมือนกันเนื่องจากไม่มีพันธหรือหนี้ค้างจากโรงงานนั้นๆ

3. วิเคราะห์อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มในรูปตัวเงินของเกษตรกรต่อกลยุทธ์การรับซื้ออ้อยของโรงงานน้ำตาล

กระบวนการศึกษาครั้งนี้มี 2 กระบวนการ กระบวนการที่ 1 คือ ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจขายอ้อยของเกษตรกรและนำค่าสัมประสิทธิ์จากแบบจำลองดังกล่าวไปคำนวณหาอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มที่เป็นตัวเงิน ใช้กระบวนการวิเคราะห์ค่า AIC มีค่าต่ำสุดจากทุกๆกระบวนการ โดยค่า AIC มีค่าเท่ากับ 12.3149ค่า Deviance มีค่าเท่ากับ 4862205.321 ซึ่งมีค่าเท่ากันทั้ง 3 ตัว ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน Gaussianfunction แบบจำลองนี้เป็นไปตามเกณฑ์จึงมีประสิทธิภาพเพียงพอที่สามารถอธิบายถึงอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มที่เป็นตัวเงิน

จากตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจขายอ้อยของเกษตรกรพบว่า ปัจจัยพื้นที่ปลูกอ้อยเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้โอกาสในการเสนอขายอ้อยเพิ่มขึ้น 0.35 เท่า8.01 และ 1.01 เท่า ตามลำดับ อย่างมีนัยระดับสำคัญทางสถิติ การใช้กลยุทธ์พันธสัญญา จะส่งผลให้การตัดสินใจขายอ้อยเพิ่มขึ้น 6.51 ตันอย่างมีนัยระดับสำคัญทางสถิติ ขณะที่ใช้กลยุทธ์ใบซื้อขายอ้อยจะส่งผลให้จะส่งผลให้การตัดสินใจขายอ้อยได้น้อยกว่า 6.51 ตัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ

การขายอ้อยในจังหวัดชลบุรีจะส่งผลให้การตัดสินใจขายอ้อยมากกว่าจังหวัดสระแก้ว 2.91 เท่า อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติสำหรับปัจจัยเพศ อายุ และการศึกษา ไม่ส่งผลต่อโอกาสการขายอ้อยเนื่องจากการตัดสินใจขายอ้อยของเกษตรกรไม่ส่งผลต่อ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจขายอ้อยของเกษตรกร

ตัวแปรอิสระ	Coef.	Exp(b)	Std.Err	Hypothesis Test	
				z	sig
เพศ	-4.6720	.0094	.2449	-0.18	0.858
อายุ	-1.2214	.2949	2.5205	-0.14	0.886
ระดับการศึกษา	5.3346	207.1913	1724.2860	0.64	0.521
ปริมาณพื้นที่ในการปลูกอ้อย	-3.3628	.0346	.0137	-8.53	0.000***
จำนวนแรงงานในครัวเรือน	18.1984	8.0100	4.4800	3.25	0.001***
กลยุทธ์ที่โรงงานรับซื้ออ้อย	66.3463	6.5100	1.5700	2.76	0.006***
รายได้จากการขายอ้อย	.0018	1.0018	.0001	26.05	0.000***
จังหวัดที่เกษตรกรนำอ้อยไปขาย	-58.7981	2.9100	5.6400	-3.04	0.002***

ค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองที่ติดลบ

ปริมาณพื้นที่ในการปลูกอ้อยมีค่า -3.3628 หมายถึง พื้นที่ปลูกอ้อยที่มากอาจไม่ได้ส่งผลต่อปริมาณการขายอ้อย อาจเนื่องมาจากปัจจัยเช่น ปริมาณฝน การดูแลไม่ทั่วถึง การไม่มีความรู้และประสบการณ์ในการปลูกอ้อย เป็นต้น เลยส่งผลให้ได้ปริมาณอ้อยไม่มากพอเมื่อเทียบกับพื้นที่ปลุกอ้อย ส่งผลทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ติดลบ

จังหวัดที่เกษตรกรนำอ้อยไปขาย มีค่า -58.7981 หมายถึง มีค่าตรงกันข้าม เกษตรกรมีปริมาณอ้อยที่นำไปขายจังหวัดสระแก้วมากกว่าจังหวัดชลบุรี เนื่องจากชลบุรี = 1 , สระแก้ว = 0 ส่งผลทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ติดลบ

กระบวนการที่ 2 คือ การคำนวณ Shadow price เพื่อหาอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มที่เป็นตัวเงิน (Monetary Marginal Utility) จากสูตร

$$V_i = \frac{\sum_{i=1}^{n} \omega_i}{\lambda_i}$$

$$V_i = \frac{(-3.3627 + 18.1984 + 66.3463 - 58.7981)}{0.0018}$$

$V_i =$ 12,435.5 บาท

ผลการคำนวณราคาเงาพบว่าถ้าเกษตรกรเลือกขายอ้อยโดยใช้กลยุทธ์พันธสัญญาของโรงงานน้ำตาลทำให้เกษตรกรได้อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มที่เป็นตัวเงินเท่ากับ 12,435.5 บาท จากรายได้เฉลี่ยในการขายอ้อยต่อปี ในทางตรงกันข้าม ถ้าเกษตรกรเลือกใช้กลยุทธ์สัญญาซื้อขายอ้อยจะส่งผลให้มีค่าเสียโอกาสในการขายอ้อย เท่ากับ 12,435 บาท จากรายได้เฉลี่ยการขายอ้อยต่อปี

4. ปัญหาและอุปสรรคในการขายอ้อยของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในจังหวัดสระแก้วและจังหวัดชลบุรี

ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกอันดับแรก คือ ปุ๋ยราคาแพง อยู่ในระดับมาก(Mean= 4.19, SD = 0.74) รองลงมาคือ แรงงานหายาก อยู่ในระดับมาก (Mean= 4.09, SD = 0.71)รองลงมาคือ ปริมาณฝน อยู่ในระดับมาก (Mean= 3.49, SD = 0.95) ปัญหาและอุปสรรคในการเก็บเกี่ยวอันดับแรก คือ ขาดแคลนแรงงาน อยู่ในระดับมาก (Mean= 4.19, SD = 0.71)รองลงมาคือ เครื่องจักรราคาแพง อยู่ในระดับมาก (Mean= 3.86, SD = 0.72) รองลงมาคือ คิวรถตัดอ้อย อยู่ในระดับปานกลาง (Mean= 3.31, SD = 0.69) อุปสรรคในการขนส่งอันดับแรก คือ ค่าจ้างรถบรรทุกหรือค่าน้ำมันในการขนส่งมีราคาสูง อยู่ในระดับมาก (Mean= 3.86, SD = 0.72) รองลงมา คือ ติดคิวลงอ้อยนาน อยู่ในระดับปานกลาง (Mean= 3.24, SD = 0.82) รองลงมาคือระยะทาง อยู่ในระดับปานกลาง (Mean= 3.01, SD = 0.74)

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 94.62 มีอายุระหว่าง 51 – 60 ปี ร้อยละ 46.62 ระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 46.15มีพื้นที่ในการปลูกอ้อยเฉลี่ย 92 ไร่ รายได้จากการปลูกอ้อยเฉลี่ย 5,562.13 บาทต่อไร่ ต้นทุนเฉลี่ยในการปลูกอ้อย 5,016.6 บาทต่อไร่ แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 3 คน เหตุผลการตัดสินใจขายอ้อยของเกษตรกร คือ โรงงานรับซื้อใกล้พื้นที่ปลูกอ้อย รู้จักกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในโรงงานน้ำตาลและพอใจกับเงื่อนไขที่ทางโรงงานกำหนดไว้การรับซื้ออ้อยของโรงงานน้ำตาลในภาคตะวันออก จะใช้กลยุทธ์ในการการรับซื้อ 2 วิธี คือ กลยุทธ์การรับซื้อแบบพันธสัญญาโดยเกษตรกรจะต้องนำอ้อยมาขายคืนให้โรงงาน เนื่องจากเกษตรกรรับเงินทุน หรืออุปกรณ์การผลิตไปแล้ว เมื่อหักทุนแล้วก็เป็นรายได้ของเกษตรกร สำหรับสัญญาซื้อขายอ้อยจะทำสัญญาถึงการคาดการณ์ปริมาณอ้อยไว้กับโรงงาน เมื่อถึงฤดูกาลเก็บเกี่ยวจะนำอ้อยมาขายให้ แต่ทางเกษตรกรจะขายให้โรงงานใดก็ได้เนื่องจากไม่มีหนี้ค้างกับโรงงานเพื่อให้ได้อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มจากการขายอ้อยของเกษตรกรมากขึ้น เกษตรกรควรใช้กลยุทธ์พันธสัญญาในการขายอ้อย เพราะทำให้ได้อรรถประโยชน์ที่เป็นตัวเงินเท่ากับ 12,435.5 บาท จากรายได้

เฉลี่ยการขายอ้อยต่อปีมากกว่าการใช้กลยุทธ์สัญญาซื้อขายอ้อย และปัจจัยที่ส่งผลต่อการขายอ้อยของเกษตรกร ได้แก่ ถ้ารายได้ในการขายอ้อยเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้โอกาสในการเสนอขายอ้อยเพิ่มขึ้น 1.0018 เท่า ถ้าพื้นที่ปลูกอ้อยเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้โอกาสในการเสนอขายอ้อยเพิ่มขึ้น 0.3464 เท่า ถ้ามีสมาชิกในครัวเรือนเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้โอกาสในการเสนอขายอ้อยเพิ่มขึ้น 8.01 เท่าปัญหาและอุสรรคในการปลูก คือ ปุ๋ยราคาแพง แรงงานหายาก และปริมาณฝน ปัญหาและอุปสรรคในการเก็บเกี่ยว คือ ขาดแคลนแรงงาน เครื่องจักรราคาแพง และคิวรถตัดอ้อย ปัญหาและอุปสรรคในการขนส่ง คือค่าจ้างรถบรรทุกแพง ติดคิวลงอ้อยนาน และระยะทาง

กิตติประกาศ

ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.พัชรี ผาสุข ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่สนับสนุนให้คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ ขอบคุณผู้ประกอบการโรงงานน้ำตาลในภาคตะวันออกที่อนุญาตให้เข้าสัมภาษณ์และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำวิจัย และขอบคุณเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยในจังหวัดสระแก้วและชลบุรีที่เสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

เอกสารอ้างอิง

Worawan Chandoevwit and Kannika Thampanishvong. (2016). Valuing Social Relationships and Improved Health Condition Among the Thai Population.

ธัญชนก ขันศิลาและคณะ. (2014). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกปลูกอ้อยของเกษตรกรในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น.

วิริยะ คล้ายแดง. (2561). การปรับโครงสร้างราคาน้ำตาลในประเทศไทย.

สมภาร ผาบชมพู. (13 กุมพาพันธ์ 2562). การตัดอ้อย. (รายการข่าวสามมิติ, ผู้สัมภาษณ์)

สำนักงานเกษตรจจังหวัดชลบุรี. จำนวนครัวเรือนที่ปลูกอ้อยโรงงาน.

สำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว. จำนวนครัวเรือนที่ปลูกอ้อยโรงงาน.

สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. (2562). รายงานพื้นที่ปลูกอ้อย 2561/62.

อรุณี พรมคำบุตร และคณะ. (2557). การปลูกอ้อยในนา : วิธีการผลิต แรงจูงใจ ผลกระทบ.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Factors Influencing the Stock Exchange of Thailand Index

พิกุล บุญการีย์[1*] และ สุมาลี พุ่มภิญโญ[1]

Pikul Boonkaree[1*] and Sumalee Pumpinyo[1]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยพหุ กำลังสองน้อยที่สุดใช้ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐฯ อัตราแลกเปลี่ยนหยวน อัตราดอกเบี้ยนโยบาย ดัชนีดาวโจนส์ ดัชนีฮั่งเส็ง ดัชนีนิเคอิ ดัชนีฮานอย และดัชนีสิงคโปร์ การศึกษาพบว่าที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมากที่สุด ได้แก่ ดัชนีดาวโจนส์ อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐฯ และอัตราแลกเปลี่ยนหยวน ส่วนปัจจัยที่ไม่มีนัยทางสถิติ ได้แก่ อัตราดอกเบี้ยนโยบาย ดัชนีฮานอย และดัชนีสิงคโปร์

คำสำคัญ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstact

The objective of this study was to examine the Factors Influencing to the Stock Exchange of Thailand Index. Which was analyzed by the multiple regression method with Ordinary Least Square Method. The economic factors in this study in included the U.S. dollar, Yuan exchange rate, policy interest rate, Dow Jones index, Hang Seng index, Nikkei index, Hanoi index, and Singapore index. With 99 percent of reliability, it was found that the factors influencing to the stock exchange of Thailand index, were the Dow Jones index, US exchange rate, and Yuan exchange rate. Statistically insignificant factors included policy interest rate, Hanoi index, and Singapore index.

Keywords: Stock Exchange of Thailand, SET Index

[1] ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

[1] Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Bangkok 10900

[*] Corresponding author; e-mail address: benjpikul@gmail.com

บทนำ

ตลาดทุนเป็นแหล่งระดมเงินทุนสำคัญซึ่งมีบทบาทกับภาคธุรกิจในการนำเงินลงทุนของนักลงทุนไปขยายกิจการทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยโครงสร้างตลาดทุนนั้นแบ่งได้เป็น 2 ตลาด คือ ตลาดแรก และตลาดรอง ตลาดแรกเป็นแหล่งระดมทุนและนำหลักทรัพย์ที่มีการเสนอขายหลักทรัพย์เป็นครั้งแรกให้แก่นักลงทุนที่มีความสนใจในการลงทุน ซึ่งตลาดแรกในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าเป็นการลงทุนที่แท้จริงของนักลงทุน เนื่องจากเป็นการลงทุนไปใช้ในการประกอบกิจการจริง ส่วนตลาดรองหรือตลาดซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านตลาดหลักทรัพย์เป็นการเปลี่ยนมือได้ ซึ่งช่วยเพิ่มสภาพคล่องในการซื้อขายให้นักลงทุนในตลาดแรก ดังนั้น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจึงกลายเป็นศูนย์กลางตลาดที่ช่วยระดมเงินทุนจากนักลงทุนเพื่อกิจการที่ต้องใช้เงินทุนระยะยาวพร้อมทั้งยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการซื้อขายหลักทรัพย์เป็นเงินสดเพื่อขยายสินทรัพย์ด้านอื่นๆซึ่งมีบริษัทเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยประมาณ 538 บริษัท (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2561)

ปัจจุบันในการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้นเป็นตัวเลือกต้นอับดับต้น ๆ ของการลงทุนเป็นที่น่าสนใจเนื่องจากเป็นการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนที่สูงและเป็นช่องทางในการเพิ่มมูลค่าของทรัพย์สินได้ดีอย่างไรก็ตามเมื่อมีผลตอบแทนที่สูงแล้วย่อมมีอัตราความเสี่ยงที่สูงตามมูลค่าที่จะได้รับ อันเป็นผลมาจากความผันผวนของดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ดังตัวอย่าง(Figure 1)(ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย,2561)เนื่องจากมีปัจจัยที่ส่งผลหลายอย่างซึ่งมีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์นักลงทุนควรศึกษาปัจจัยทั้งภายในและภายนอกเบื้องต้นก่อนที่จะตัดสินใจในการลงทุน

Figure 1 the Stock Exchange of Thailand Index Monthly from January 2552 to December 2561

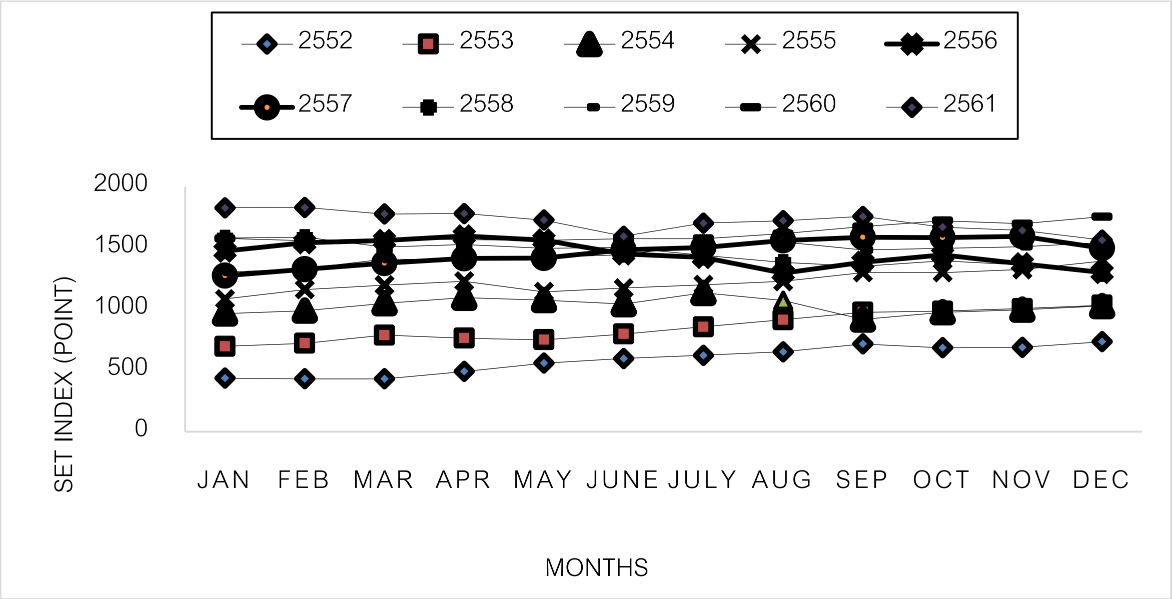

ถึงแม้ว่าดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์นั้นจะมีความผันผวนก็ยังเป็นที่ต้องการอย่างต่อเนื่องของนักลงทุน สังเกตได้จากดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ถึง ปี พ.ศ. 2561 เมื่อวิเคราะห์จากดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ค่าเฉลี่ยสุทธิอยู่ที่ 587.79 จุด ปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงปี พ.ศ. 2557 ซึ่งค่าเฉลี่ยสุทธิอยู่ที่ 1,468.14 จุดมีการปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่องจนถึงปี พ.ศ. 2559

โดยค่าเฉลี่ยที่ปรับลดลงอยู่ที่ 1,451.63 จุด และเมื่อหลังจากปี พ.ศ. 2559 ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ก็มีการปรับตัวเพิ่มขึ้นตามลำดับจนถึงปี พ.ศ. 2561 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยที่ปรับตัวเพิ่มขึ้นอยู่ที่ 1,715.87 จุด (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย,2561)(Figure 2)

Figure 2 The Stock Exchange of ThailandIndex Yearly from 2552 to 2561

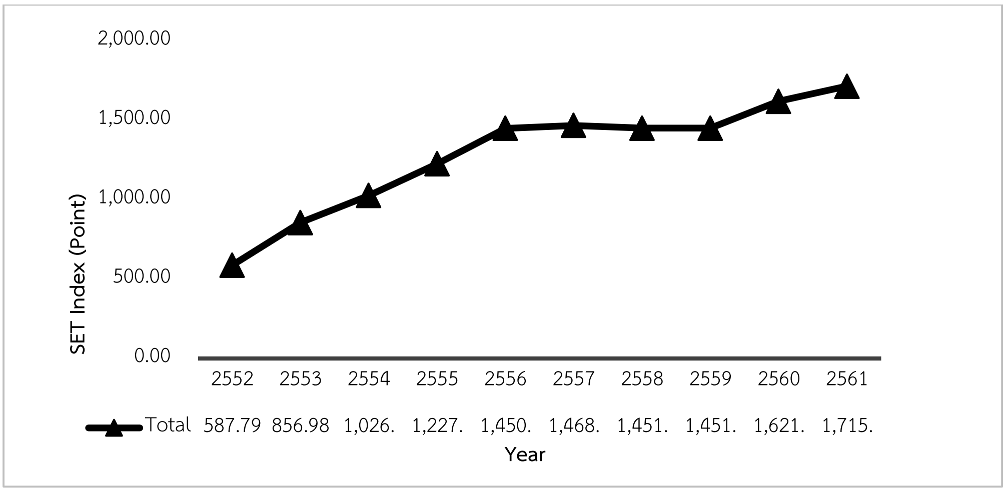

ในการศึกษาผลงานที่ผ่านมา คมกิตติ อังคทะวิวัฒน์(2557)ซึ่งปัจจัยที่มีส่งผลต่อดัชนีประกอบด้วย อัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทต่อดอลลาร์สหรัฐฯ มูลค่าการซื้อขายสุทธิของนักลงทุนต่างประเทศในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดัชนีดาวโจนส์ ดัชนีฮ่องกง และดัชนีประชาธิปไตยในสังคมไทยเอกชัย เตยแก้ว (2557)ประกอบอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ทั้งหมดผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ และเทคโนโลยีการสื่อสารในยุคที่ 3 (3G) เอื้อมพร สุธรานันท์ (2545)ประกอบด้วยดัชนีราคาผู้บริโภคดัชนีSET Index เดือนที่ผ่านมา และดัชนีดาวโจนส์ จากผลการศึกษาที่ผ่านจะเห็นได้ว่าความผันผวนของดัชนีมีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

เมื่อพิจารณาจากดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index) ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นถึงสภาพของดัชนีที่มีความผันผวนตลอดเวลาจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีการส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่าของดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลในการลงทุนเบื้องต้นให้แก่นักลงทุนที่สนใจในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

แนวคิดทฤษฎีและวิธีการศึกษา

ทฤษฎีอัตราแลกเปลี่ยน ได้อธิบายไว้ว่า หากราคาสินค้าชนิดหนึ่งในประเทศไทยมีราคาแพงขึ้นจาก 25 บาท เป็น 40 บาท ขณะที่ราคาสินค้าในสหรัฐฯไม่เปลี่ยนแปลงดังนั้น อัตราแลกเปลี่ยนหรืออำนาจซื้อของเงินตราตามแนวคิดแบบเปรียบเทียบ อำนาจซื้อเสมอภาค จะเท่ากับ 40 บาทต่อ 1 ดอลลาร์สหรัฐฯ (Gustav Cassel, 1922) ทฤษฎีอัตราดอกเบี้ยเสมอภาค (Fisher, 1930) กล่าวว่า อัตราดอกเบี้ยเสมอภาคจะเกิดขึ้นเมื่อมีโอกาสในการทำ Covered Interest Arbitrage หมดไป คือ อัตราดอกเบี้ยที่สูงของเงินสกุลหนึ่งจะถูกหักลบด้วยอัตราล่วงหน้าลดลง (Forward Discount) และอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำจะถูกหักลบด้วยอัตราล่วงหน้าส่วนเพิ่ม (Forward Premium)ทฤษฎี

ตลาดทุน (Capital Market Theory) (สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย,2548) ได้อธิบายไว้ว่า อัตราผลตอบแทนที่ปราศจากความเสี่ยง และส่วนชดเชยความเสี่ยง ยิ่งการลงทุนใดที่มีความไม่แน่นอนมากหรือมีความเสี่ยงที่ระดับสูงย่อมทำให้การลงทุนนั้นมีความเสี่ยงมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้นักลงทุนนั้นย่อมมีความคาดหวังต่อผลตอบแทนที่สูงขึ้นตามได้ด้วย

การศึกษานี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลา (Secondary Time Series Data) เก็บรวบรวมข้อมูลรายเดือนตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ.2552 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 120 เดือน รายงานเศรษฐกิจรายเดือนของธนาคารแห่งประเทศไทย หนังสือ วารสารและเอกสารต่างๆ โดยรวบรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และเว็บไซต์ต่างๆที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณเชิงซ้อน (Multiple Linear Regression)ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด(Ordinary Least Square Method) ประมาณค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรอิสระต่าง ๆ รวมทั้งหาค่าสถิติต่าง ๆ ใช้ข้อมูลที่เป็นอนุกรมเวลา (Time Series Data) การนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้นั้นจำเป็นต้องวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรที่จะนำมาใช้ในการทดสอบเบื้องต้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทดสอบความนิ่ง(Stationary) ข้อมูลตัวแปรดังกล่าวข้อมูลนั้นนิ่งหรือไม่ เพราะการที่นำข้อมูลที่ไม่มีความนิ่ง (Non-Stationary)นำมาใช้ประมาณค่าของตัวแปรนั้นจะส่งผลต่อความสัมพันธ์ของข้อมูลทำให้ข้อมูลไม่มีประสิทธิภาพและไม่มีความน่าเชื่อถือดังนั้นต้องทดสอบความนิ่งของตัวแปรเบื้องต้น

ขั้นตอนที่ 2 ทดสอบความสัมพันธ์ตัวแปรอิสระใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กันซึ่งในที่นี่มีทั้งหมด 8 ตัวแปร โดยตัวแปรอิสระนั้นต้องไม่มีความสัมพันธ์กัน ในกรณีที่มีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันนั้นจะเรียกปัญหาที่เกิดขึ้นว่า Multicollinearity ตรวจสอบข้อมูลด้วย Correlation Matrix หากค่าสัมประสิทธิ์ของข้อมูลคู่ใดที่มีค่ามากกว่า 0.80(Stevens, 1992)จะถือว่าข้อมูลดังกล่าวเกิดปัญหา Multicollinearity ตัวแปรอิสระที่มีค่าสหสัมพันธ์กันสูงจะส่งผลให้ค่าสัมประสิทธิ์ในสมการถดถอยนั้นมีความแม่นยำและมีเสถียรภาพลดลง เมื่อตรวจสอบข้อมูลดังกล่าว ถ้ามีความสัมพันธ์กันผู้วิจัยมีความจำเป็นที่ต้องนำตัวแปรอิสระออกจากสมการ

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างสมการความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระตัวแปรตามแบบจำลองในการศึกษาการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์กับปัจจัยต่าง ๆ โดยใช้ในรูปแบบสมการถดถอยเชิงซ้อน (Multiple Regression Analysis) โดยมีตัวแปรต่างๆที่ใช้ในการศึกษา คือ

SET Index = f(DJI, HIS, NI225, HNX, SGX, EXCHT, EXCNY, INTRT)

$$\text{SET Index} = a_0 + a_1\text{DJI} + a_2\text{HIS} + a_3\text{NI225} + a_4\text{HNX} + a_5\text{SGX} + a_6\text{EXCHT} + a_7\text{EXCNY} + a_8\text{INTRT} + e$$

โดยที่

a_0 คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของค่าคงที่

a_1-a_8 คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ

SET คือ ดัชนีราคาหลักทรัพย์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย รายเดือน

DJI คือ ดัชนีดาวโจนส์

HIS คือ ดัชนีฮั่งเส็ง

NI225 คือ ดัชนีนิคเคอิ

HNX คือดัชนีฮานอย

SGX คือ ดัชนีสิงคโปร์

EXCHT คือ อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐฯ

EXCNY คือ อัตราแลกเปลี่ยนหยวน

INTRT คือ อัตราดอกเบี้ยเงินฝากนโยบายเป็นอัตรา ณ วันสิ้นเดือน

eคือ ส่วนคลาดเคลื่อน (Disturbance) จากเส้นถดถอย เป็นตัวแปรอิสระสุ่ม และไม่ทราบค่า

ขั้นตอนที่ 4 ใช้ค่าสถิติ F-Statisticเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามโดยสมมติฐานดังนี้

สมมติฐานในการทดลอง

H_0: ไม่มีตัวแปรอิสระใด ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index)

H_1: มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปรที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงชองดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index) อย่างมีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95%

ขั้นตอนที่ 5 ทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระครั้งละ 1 ตัวจำนวน k ครั้ง โดยใช้สถิติในการทดสอบ T-Statistic

สมมติฐานในการทดลอง H_0 : ตัวแปรตามไม่ขึ้นกับตัวแปรอิสระตัวที่ i ; i = 1, 2, 3,…,8

H_1 : ตัวแปรตามขึ้นกับตัวแปรอิสระที่ i

ขั้นตอนที่ 6 การหาระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระโดยใช้ R – Square (R^2)

โดยที่ถ้า R^2 มีค่าเข้าใกล้ 1แสดงว่าตัวแปรอิสระชุดนั้นมีค่าความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากถ้า R^2มีค่าเข้าใกล้ 0แสดงว่าตัวแปรอิสระชุดนั้นมีค่าความสัมพันธ์กับตัวแปรตามน้อยหรือไม่มีความสัมพันธ์กัน

ขั้นตอนที่ 7 ตรวจสอบตามเงื่อนไขของการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไขดังนี้

ค่าความคลาดเคลื่อนมีการกระจายที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน [Cov ($\varepsilon_i, \varepsilon_j$) = E ($\varepsilon_i, \varepsilon_j$) ≠ 0 สำหรับทุกค่าที่i ≠ j] ซึ่งเป็นการตรวจสอบการคลาดเคลื่อนมีความสหสัมพันธ์ระหว่างกัน หรือเกิดปัญหา Autocorrelation หรือไม่นั้น โดยพิจารณาค่า Durbin-Watson Statistic (D.W.)

$$D.W. = 2(1- \rho)$$

โดยที่ ρ คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวคลาดเคลื่อนในสมการถดถอยที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวความคลาดเคลื่อนข้ามเวลาอันดับหนึ่งดังสมการ

$$\rho = \frac{\sum_{t=2}^{T} \varepsilon_t \varepsilon_{t-1}}{\sum_{t=1}^{T} \varepsilon_t^2}$$

จากสูตร D.W. จะมีค่าระหว่าง 0 – 4 (โดย 0 เป็น Positive Autocorrelation สำหรับ 4เป็น Negative Autocorrelation) โดยที่

ถ้าหากค่า ρ= -1 ค่า D.W.= 4 แสดงว่ามีปัญหาPerfect Negative Autocorrelation

ถ้าหากค่า ρ= 0 ค่า D.W.= 2 แสดงว่าไม่มีปัญหาAutocorrelation

ถ้าหากค่า ρ= 1 ค่า D.W.= 0 แสดงว่ามีปัญหาPerfect Positive Autocorrelation

นำค่าD.W. ที่คำนวณได้ไปเทียบกับค่าวิกฤตในตารางสถิติD.W. testโดยมีเงื่อนไขดังนี้

ถ้าค่า d_L>D.W>4-d_Lจะปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) แสดงว่ามีปัญหา Autocorrelation

ถ้าค่า 4-d_U>D.W.>d_Uจะไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) แสดงว่าไม่มีปัญหา Autocorrelation

สำหรับกรณีอื่นๆ นั้น ไม่สามารถสรุปได้ว่ามีปัญหา Autocorrelationหรือไม่

ดังนั้นค่า d ที่คำนวณได้จากงานวิจัยนี้สามารถดูได้จากตาราง D.W. test ที่ n = 120, k = 9 เมื่อเปิดตาราง ค่า D.W. test จะพบว่า d_U = 1.741 หมายความว่า ค่า D.W. test ต้องอยู่ระหว่าง 1.741 – 2.20 ถึงจะไม่มีปัญหา Autocorrelationหากเกิดปัญหา Autocorrelationจะแก้ปัญหาดังกล่าวนั้นด้วยวิธี The Cochrane-Orcutt Iterative Method เป็นวิธีที่พยายามหาค่า ρ ที่แท้จริง เพื่อนำมาปรับตัวแปรในสมการถดถอยด้วยวิธีการใส่ AR (1) เป็นการบรรเทาปัญหา Autocorrelationประมาณค่าในสมการโดย First-Order Autoregressiveสามารถทำได้โดยการใส่รูปแบบ Functionใน Coeffecient of Autocovariance ได้ผลประมาณค่า Durbin-Watson Statisticอยู่ในช่วงที่ไม่ปฏิเสธสมมติฐานที่ว่าค่า Durbin-Watsontest ที่คำนวณได้มากกว่าค่า d_u , d_L

ผลการศึกษา

การศึกษาดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ถึง พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา คือช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ถึง พ.ศ. 2556 และ พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2561 เพราะจะสามารถแสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนไหวของดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ดังนี้

1.ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ถึง พ.ศ. 2556

ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ถึง พ.ศ. 2556 ตลอดระยะเวลาทั้ง 5 ปี พบว่าในเดือนมีนาคม ปี พ.ศ. 2552 มีค่าต่ำที่สุดที่ 431.5 จุดนั้นจากการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อเนื่องมากจาก ปี พ.ศ. 2551 จึงส่งผลให้เป็นค่าที่ต่ำที่สุดระยะเวลาทั้ง 5 ปี(ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2552) ในเดือนเมษายนของปี พ.ศ. 2556 มีค่าสูงสุดที่ 1,597.86 จุด ผลมาจากมีกองทุนรวมโครงสร้างพื้นฐานระบบขนส่งมวลชนเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2556) ซึ่งเป็นค่าที่สูงที่สุดระยะเวลาทั้ง 5 ปี(Figure 3)

Figure 3 The Stock Exchange of Thailand Index from 2552 to 2556

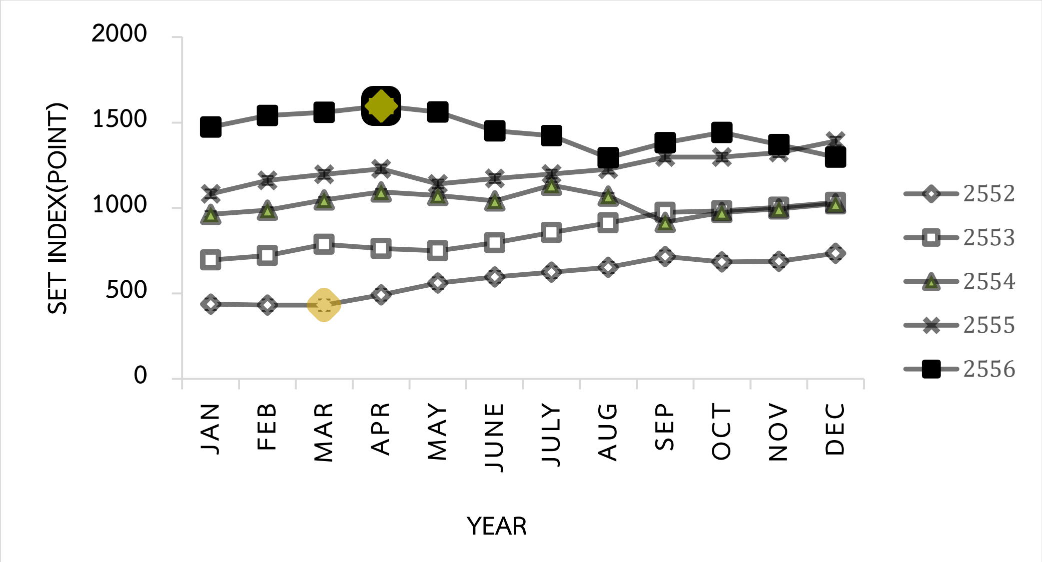

2.ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2561

ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ.2561 ตลอดระยะเวลาทั้ง 5 ปี พบว่าในเดือนมกราคม ปี พ.ศ. 2557 มีค่าต่ำที่สุดที่ 1,288.02 จุด ดัชนีราคาปรับตัวลดลงในทิศทางเดียวกันกับตลาดโลก จากปัจจัยด้านความเชื่อมั่นต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ซึ่งดัชนีชี้วัดทางเศรษฐกิจจีนและสหรัฐอเมริกาอ่อนลง (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2557)ซึ่งส่งผลให้เป็นค่าที่ต่ำที่สุดระยะเวลาทั้ง 5 ปี แต่ในเดือนกุมภาพันธ์ของปี พ.ศ.2561 ค่าสูงสุดที่ 1,830.13 จุด เนื่องมาจากแนวโน้มเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกามีการปรับตัวส่งผลให้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีแรงขับเคลื่อน พร้อมทั้งการส่งออกและการท่องเที่ยวยังเป็นตัวช่วยให้ความเชื่อมั่นของตลาดดีขึ้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2561)ซึ่งเป็นค่าที่สูงที่สุดระยะเวลาทั้ง 5 ปี(Figure 4)

Figure 4 The Stock Exchange of Thailand Index from 2557 to 2561

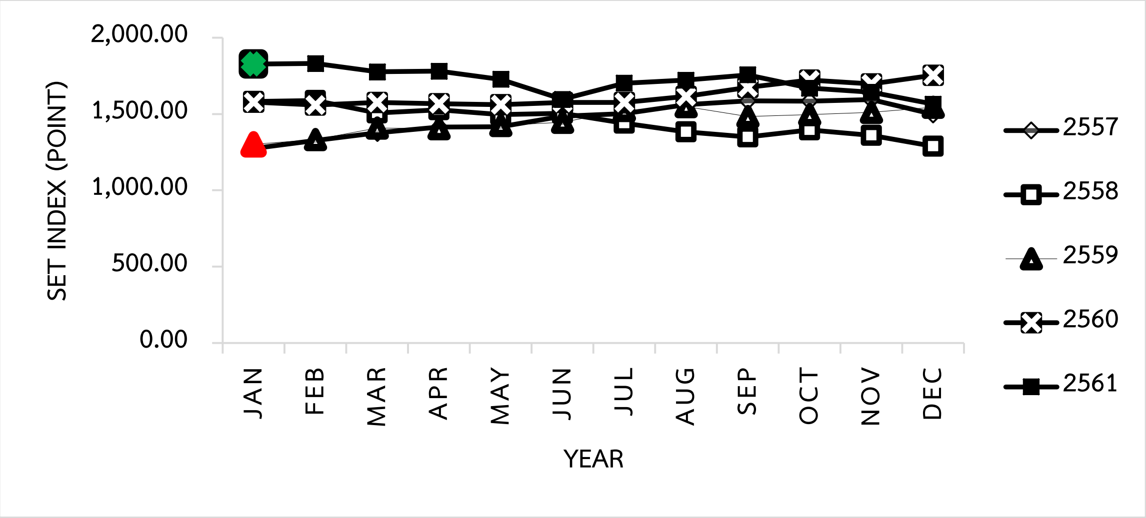

จาก (Figure 3และ Figure 4)แสดงแนวโน้มของดัชนีแบบรายเดือนตั้งแต่เดือนมกราคม ถึง เดือนธันวาคม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ถึง พ.ศ. 2561ดัชนีมีการปรับตัวขึ้นลงไม่อยู่นิ่งทุกปีนั้นไม่สามารถบอกแนวโน้มของดัชนีได้ชัดเจน เนื่องจากดัชนีนั้นปรับตัวขึ้นและลงตามสภาวะโดยรวมของตลาด ซึ่งมีปัจจัยหลายด้านทั้งปัจจัยภายในประเทศและต่างประเทศมีส่งผลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ข้อมูลสถิติเชิงปริมาณ

ผลการทดสอบคุณสมบัติ Stationary (Unit Root Test)

พบว่าข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามีคุณสมบัติที่มีลักษณะความนิ่ง (Stationary)[(0); integrated of order 0] เพื่อหลีกเลี่ยงข้อมูลที่มีค่าเฉลี่ย และความแปรปรวนที่มีลักษณะไม่คงที่ในแต่ละช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ด้วยวิธี Augmented Dickey-Fuller Test (ADF Test) ผลการทดสอบข้อมูลที่ไม่นิ่งมีแนวโน้มการเคลื่อนไหวที่เพิ่มขึ้นตามกาลเวลา และความแปรปรวนวิ่งออกจากเดิม ตามแนวโน้มของระยะเวลาที่เพิ่มขึ้นดังนั้นเพื่อให้การประมาณค่าที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ ข้อมูลเหล่านั้นมีความจำเป็นที่ต้องถูกปรับให้นิ่งตามลำดับตั้งแต่ลำดับที่ 1 หรือลำดับที่สูงขึ้นไปของข้อมูลที่มีความนิ่ง ในการทดสอบนี้ได้พิจารณาจากตัวแปร 9 ตัว ได้แก่ ดัชนีดาวโจนส์ดัชนีฮั่งเส็งดัชนีนิคเคอิดัชนีฮานอยดัชนีสิงคโปร์ อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐฯอัตราแลกเปลี่ยนหยวน อัตราดอกเบี้ยนโยบายและดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) จากการทดสอบของข้อมูลนั้นไม่พบข้อมูลที่ไม่นิ่งทดสอบ (ADF Test)ในขั้นตอนแรกทดสอบที่ระดับ Levelพบว่าข้อมูล อัตราดอกเบี้ยนโยบาย อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐฯ อัตราแลกเปลี่ยนหยวน ดัชนีดาวโจนส์ ดัชนีฮั่งเส็ง ดัชนีนิคเคอิ ดัชนีฮานอย ดัชนีสิงคโปร์ และดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตัวแปรทุกตัวยอมรับสมมติฐานหลัก ปฏิเสธสมมติฐานรอง และเมื่อทำการทดสอบความนิ่ง ณ ระดับที่ 1 (1st Difference) ตัวแปรทุกตัวปฏิเสธสมมติฐานหลัก ยอมรับสมมติฐานรองมีค่าน้อยกว่า 0.05 ดังนั้นข้อมูลนี้มีลักษณะนิ่งที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 การเปลี่ยนแปลงข้อมูลตัวแปรต้นและตัวแปรตามไม่มีการเคลื่อนไหวไปตามการเวลาดังตัวอย่าง (Table 1)สามารถนำไปใช้ในการทดสอบต่อไปได้

Table 1 The results of the stationary test of the variables with the Augmented Dickey-Fuller Test (ADF Test) at the level of the data (At Level)

Augmented Dickey-Fuller Test (ADF Test)of I(0)		
Variable	**T-Statistic**	**Test for Unit Root**
SET	-9.728681	1st Difference
DJI	-10.92923	1st Difference
HIS	-11.07638	1st Difference
NI225	-10.19846	1st Difference
HNX	-9.779999	1st Difference
SGX	-12.49336	1st Difference
EXCHT	-6.986980	1st Difference
EXCNY	-10.18808	1st Difference
INTRT	-8.828678	1st Difference

Statistically significant at 0.05

การทดสอบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัว (Multicollinearity)

จากข้อมูลที่แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ที่ใช้ตรวจสอบข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษาประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น จากการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวพิจารณาได้จากค่า Correlation Matrix (Table 2) ของตัวแปรอิสระทุกตัวนั้นสามารถพิจารณาค่า Correlationพบว่ามีตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีนิคเคอิ (NI225) ดัชนีฮั่งเส็ง (HIS)และดัชนีดาวโจนส์ (DJI) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.821965ถึง 0.942192ค่าที่ได้ไม่ควรมากกว่า 0.80 (Stevens, 1992)มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าตัวแปรดังกล่าวไม่เป็นอิสระต่อกัน หรือมีความสัมพันธ์กันในรูปแบบเชิงเส้น มีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหา Multicollinearity ที่ส่วนของตัวแปรอิสระคู่อื่นๆซึ่งทำให้ไม่อยู่ในเกณฑ์นำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยการไม่นำตัวดัชนีนิคเคอิ (NI225) และดัชนีฮั่งเส็ง (HIS) ไปใช้ในการสร้างสมการถดถอย (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square Method :OLS) ในขั้นตอนต่อไป

Table 2 Relationship between independent variables (Correlation Matrix)

Correlation	DJI	HIS	HNX	NI225	SGX	EXCHT	EXCNY	INTRT
DJI	1.000000							
HIS	**0.821965**	1.000000						
HNX	-0.146665	0.072243	1.000000					
NI225	**0.942192**	0.775003	-0.038921	1.000000				
SGX	0.120323	0.472960	0.393224	0.210536	1.000000			
EXCHT	0.204546	-0.144847	0.193083	0.396545	-0.111759	1.000000		
EXCNY	0.226206	-0.058283	-0.304497	0.412422	-0.194391	0.663968	1.000000	
INTRT	-0.292665	-0.247595	-0.663208	-0.494139	-0.334121	-0.705752	-0.272322	1.000000

ปัจจัยที่นำมาใช้ในการศึกษาประกอบด้วย ดัชนีดาวโจนส์ (DJI) ดัชนีฮานอย (HNX) ดัชนีสิงคโปร์ (SGX) อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐฯ (EXCHT) อัตราแลกเปลี่ยนหยวน (EXCNY) และอัตราดอกเบี้ยนโยบาย (INTRT)

ผลการหาสมการถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณเชิงซ้อนดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

$$\text{SET Index} = a_0 + a_1\text{DJI} + a_2\text{HNX} + a_3\text{SGX} + a_4\text{EXCHT} + a_5\text{EXCNY} + a_6\text{INTRT} + e$$

ผลการหาสมการถดถอยแบบเส้นตรงพหุคูณเชิงซ้อน (Multiple Linear Regression) ทำการแก้ไขปัญหาด้วยวิธี The Cochrane-Orcult Iterative Method ด้วยวิธีการใส่ AR(1)ลงในสมการ

SET Index = 3045.017+ 3.582412DJI + 0.017750HNX - 5.992720SGX - 37.55196EXCHT

(4.857470)** (0.033864) (-0.429695) (-3.685436)**

-233.0128EXCNY -29.53025INTRT

(-4.459686)** (-0.867720)

หมายเหตุ: ตัวเลขในวงเล็บคือค่า Standard error

*หมายถึงตัวแปรที่มีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

**หมายถึงตัวแปรที่มีนัยสำคัญ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99

โดยมีค่า R-squared เท่ากับ 0.988647 Adjusted R-squared เท่ากับ 0.987829

F-statistic เท่ากับ 1,208.291 Prob (F-statistic) เท่ากับ 0.000000 D.W. เท่ากับ 2.188934

ผลลัพธ์จากการคำนวณค่า F-statistic เท่ากับ 1,208.291 ด้วยระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 เนื่องจากค่า F-statistic จากตารางน้อยกว่าค่า F-statistic ที่คำนวณได้หรือค่า Prob(F-statistic) เท่ากับ 0.000000 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 จึงส่งผลให้ปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0: ไม่มีตัวแปรอิสระใด ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index) แต่ยอมรับสมมติฐานรอง H_1: มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปรที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงชองดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยมีตัวแปรอิสระ 6 ตัว ประกอบด้วย ได้แก่ ดัชนีดาวโจนส์ ดัชนีฮานอย ดัชนีสิงคโปร์อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐฯอัตราแลกเปลี่ยนสกุลบาทต่อสกุลหยวนจีน และอัตราดอกเบี้ยนโยบายโดยตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ระดับนัยสำคัญ ร้อยละ 99 มีด้วยกันทั้งหมด 3 ตัวแปร คือ ดัชนีดาวโจนส์อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐฯและอัตราแลกเปลี่ยนหยวนที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 98.7829 (R-squared = 0.987829) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 1.2171 เกิดจากปัจจัยตัวอื่น

จากผลการทดสอบปัญหา Autocorrelation โดยใช้สถิติทดสอบของ Durbin-Watson Statisticจากการเปิดตาราง D.W. Test ที่มีค่า N เท่ากับ120และ k เท่ากับ 6 (ใช้ค่าใกล้เคียง) จะได้ค่า d_U 1.708 ในตาราง D.W. Test ต้องอยู่ในช่วง 1.708– 2.20 ซึ่งค่า D.W. ที่คำนวณได้นั้นมีค่าเท่ากับ 2.188934 ซึ่งตกอยู่ในช่วงที่ไม่เกิดปัญหา Autocorrelation

จากการทดสอบสามารถวิเคราะห์ผลของสมการถดถอยเชิงซ้อนสามารถอธิบายค่าสัมประสิทธิ์ได้ ดังนี้

ดัชนีดาวโจนส์ มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index) ในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 4.857470 ซึ่งหมายความว่า ถ้าดัชนีดาวโจนส์เพิ่มขึ้นร้อยละ 1จะส่งผลให้ SET Index เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.857470 ดัชนีฮานอย มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index) ในทิศทางเดียวกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.033864 ซึ่งหมายความว่า ถ้าดัชนีฮานอยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้SET Index เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.033864 ดัชนีสิงคโปร์ มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index)ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ-0.429695 ซึ่งหมายความว่าดัชนีสิงคโปร์ เพิ่มขึ้นร้อยละ 1จะส่งผลให้ SET Index เปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ0.429695อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐฯ มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index) ในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ-3.685436 ซึ่งหมายความว่า ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ1 จะส่งผลให้ SET Indexเปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ3.685436อัตราแลกเปลี่ยนหยวน มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index) ในทิศทางตรงกันข้าม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -4.459686 ซึ่งหมายความว่า ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนหยวนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1จะส่งผลให้ SET Index เปลี่ยนแปลงลดลง

ร้อยละ 4.459686 อัตราดอกเบี้ยนโยบายมีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index) ในทิศทางตรงกันข้าม อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ-0.867720 ซึ่งหมายความว่า ถ้าอัตราดอกเบี้ยนโยบายเพิ่มขึ้นร้อยละ 1จะส่งผลให้ SET Index เปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 0.867720 เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่น ๆ คงที่

สรุป

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการลงทุน และนำไปใช้ในการทำศึกษาสำหรับผู้ที่สนใจในระดับต่อไป ในการศึกษาครั้งนี้สรุปผลได้ดังนี้

จากผลการศึกษาพบว่า ดัชนีดาวโจนส์ (DJI) อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลลาร์สหรัฐฯ (EXCHT) และอัตราแลกเปลี่ยนหยวน (EXCNY) มีความสัมพันธ์กับดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 พบว่าดัชนีดาวโจนส์มีความสัมพันธ์ทิศทางเดียวกันกับดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในขณะที่ อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐฯ และอัตราแลกเปลี่ยนหยวน มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ส่วนตัวแปรที่เหลือ ประกอบด้วยดัชนีฮานอย (HNX) ดัชนีสิงคโปร์ (SGX)และอัตราดอกเบี้ยนโยบาย (INTRT) ไม่มีความสัมพันธ์กับดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จึงส่งผลให้ค่าตัวแปรต่าง ๆ เหล่านี้เกิดการผันผวน

หากนักลงทุนต้องการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยนั้น ควรพิจารณาถึงดัชนีดาวโจนส์ อัตราแลกเปลี่ยนเงินดอลลาร์สหรัฐฯ และอัตราแลกเปลี่ยนหยวน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุมาลี พุ่มภิญโญ สำหรับข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์และปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

คมกิตติ อังคทะวิวัฒน์. 2557.**ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2552. **ข่าวตลาดหลักทรัพย์**. (Online).https://www.set.or.th/set/newsrelease.do?language=th&country=TH, 14 สิงหาคม 2561.

_______. 2556. **ข่าวตลาดหลักทรัพย์**. (Online).https://www.set.or.th/set/newsrelease.do?language=th&country=TH, 14 สิงหาคม 2561.

_______. 2557. **ข่าวตลาดหลักทรัพย์**.
(Online).https://www.set.or.th/set/newsrelease.do?language=th&country=TH, 14 สิงหาคม 2561.

_______. 2561. **ข่าวตลาดหลักทรัพย์**.
(Online).https://www.set.or.th/set/newsrelease.do?language=th&country=TH, 14 สิงหาคม 2561.

_______. 2561. สรุปสถิติสำคัญของตลาดหลักทรัพย์. สรุปสถิติสำคัญของตลาดหลักทรัพย์. **“ข้อมูลสถิติสำคัญของ SET, mai, TBX”**.(Online).https://www.set.or.th/th/market/market_statistics.html, 14 สิงหาคม 2561.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2561. สถิติตลาดการเงิน. **อัตราดอกเบี้ยนโยบาย.**(Online).https://www.bot.or.th/Thai/Statistics/FinancialMarkets/InterestRate/Pages/InterestRate.aspx, 14 สิงหาคม 2561.

_______. 2561. สถิติตลาดการเงิน. **อัตราแลกเปลี่ยน.**(Online).https://www.bot.or.th/Thai/Statistics/FinancialMarkets/InterestRate/Pages/InterestRate.aspx, 14 สิงหาคม 2561.

เอกชัย เตยแก้ว, 2557.**ปัจจัยที่มีผลต่อราคาหลักทรัพย์กลุ่มธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย : กรณีศึกษา บริษัทผู้ให้บริการโทรศัพท์.** วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ,มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เอื้อมพร สุธรานันท์. 2545. **ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อดัชนีราคาหลักทรัพย์ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Fusion Media Limited. 2561. **ดัชนีหลักทรัพย์**. (Online). www.investing.com, 14 สิงหาคม 2561.

Cassel, Gustav. 1922**. Money and Foreign Exchange After 1914**. New York: Macmillan.

Fisher, I. 1930. **The Theory of Interest**. New York: Macmillan.

Stevens, J. P. 1992. Applied Multivariate Statistics for the Social Sciences. NJ: Lawrence Erlbaum Associates. Hillsdale.

การแก้ไขปัญหาชาวจีนผ่านการแสดงทัศนคติชนชั้นปกครองใน ร.ศ.130
Problem Solving toward Chinese Migrants in Siam Through Ruling Class's Attitude in 1912

ศิริขวัญ ไผทรักษ์[1*]
Sirikhwan Phathairak[1*]

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการเข้ามาของผู้อพยพชาวจีนในสยาม จากการแสดงทัศนคติของชนชั้นปกครองในสมัยพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ตามระเบียบวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยการเก็บข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ และวิเคราะห์ผ่านแนวคิดแบบผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ผลจากการศึกษาพบว่าชนชั้นปกครองในสมัยนั้นได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาชาวจีนในสยามไว้ 2 ประการ คือ การยกเลิกอำนาจของคนจีนในการจัดเก็บภาษีอากรและการออกพระราชบัญญัติจีนใหม่เข้าเมือง ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าทัศนคติของชนชั้นปกครองในสยามเกิดจาก 2 ปัจจัยหลัก คือ ปัจจัยทางชาตินิยม และปัจจัยทางการทำมาหาเลี้ยงชีพ อย่างไรก็ตามทัศนคติที่ชนชั้นปกครองมีต่อชาวจีนในสยามค่อนข้างเป็นกลาง กล่าวคือ แผ่นดินสยามและผู้อพยพชาวจีนต่างมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน

คำสำคัญ : ชาวจีนอพยพ; การแก้ปัญหา ; ทัศนคติชนชั้นปกครอง ;สยาม

Abstract

This paper aims to explore guidelines for the problem-solving of Chinese migrants in Siam through the attitude expression of the ruling class in King Rama VI reign. The study is a qualitative research based on historical research methods by collecting data from both primary and secondary resources and analyze the data through cultural assimilation theory. The result of this study reveals that the ruling class suggested 2 guidelines for solving Chinese migrants' problems. These are to revoke to the power of Chinese migrants in tax collection and to formulate the New Chinese Immigration Act. Besides, this study found that the attitude of the ruling class toward Chinese migrants was neutral since both Chinese migrants and Siam at that time were mutually beneficial to the social and economic aspects.

Keywords: Chinese migrant,problem solving, Ruling class attitude,Siam

[1] นักศึกษาระดับชั้นปริญญาเอก คณะมนุษย์ศาสตร์ สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยซุนยัดเซน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

[1] อาจารย์ประจำคณะวิเทศศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต

* Corresponding author; e-mail address: sirikhwan.p@phuket.psu.ac.th

บทนำ

ปัญหาชาวจีนมีสาเหตุมากจากสภาวะเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองภายในประเทศจีนซึ่งเป็นปัจจัยผลักดันให้ชาวจีนหนีความอดอยาก และออกเดินทางอพยพไปต่างแดน สยามเมืองปลายทางที่ไม่ได้ไกลจาก ประเทศจีน ซึ่งอยู่ในช่วงเริ่มพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานจึงต้องการชาวจีนจำนวนมากในการเข้ามาเป็นแรงงาน และเข้ามาทำการลงทุนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ จึงเกิดขบวนการนำพาชาวจีนเข้าสู่ตลาดแรงงานสยาม ประกอบกับการดำเนินงานของรัฐบาลสยามที่มีจุดอ่อนในเรื่องการดำเนินคดีกับชาวจีนที่ทำผิดกฎหมาย ทำให้การแก้ปัญหาในภาพรวมขาดประสิทธิภาพกระทบต่อความมั่นคงของชาติและความสงบสุขเรียบร้อยของสังคม ซึ่งปัญหานี้สะท้อนให้เห็นว่าชาวจีนในสมัยปฏิรูปการปกครองในช่วงปลายรัชสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงต้นรัชกาลพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของสยามเป็นอย่างยิ่ง

หลังจากที่สยามได้ลงนามสนธิสัญญาเบาริ่ง ทำให้การค้าขายผูกขาด กลายเป็นการค้าเสรีมากขึ้น และสยามประเทศเริ่มรับอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา มีปฏิรูปการปกครองเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของบริบทสากลมากขึ้น สยามพยายามที่จะทำให้ประเทศทัดเทียมนานาอารยะประเทศ โดยสร้างระบบสาธณูปโภคขั้นพื้นฐาน คมนาคม กสิกรรม และอุตสาหกรรม แต่กระนั้นสยามยังคงขาดแรงงาน จึงได้รับกุลีจีนเข้ามาเป็นแรงงานในกิจการต่าง ๆ จึงทำให้เกิดการแรงงานล้นเมือง จึงมีปัญหาต่าง ๆ ตามมา ผนวกกับการที่จีนเพิ่งเปลี่ยนระบอบการปกครงองจากราชาธิปไตยเป็นระบอบสาธารณรัฐ ชาวจีนที่อาศัยในผืนแผ่นดินสยามต่างพากันเฉลิมฉลอง ตกแต่งประดับประดาด้วยธงสาธารณรัฐที่หน้าบ้านตน ชาวจีนจำนวนไม่น้อยได้กลายมาเป็นเจ้าของกิจการไม่ว่าเล็กหรือใหญ่จนเป็นที่สังเกตุได้ว่าในสมัยนี้ชาวจีนได้กุมอำนาจทางเศรษฐกิจไว้ ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุให้ชนชั้นปกครองระแวดระวังชาวจีนมากยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นได้มีการตั้งกองตระเวน เพื่อติดตามความเคลื่อนไหวในชุมชนจีน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.เพื่อศึกษาการแก้ไขปัญหาของชาวจีนในสยามจากการแสดงทัศนคติของชนชั้นปกครองในสมัยพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

วิธีการศึกษา

การค้นคว้าวิจัยเป็นรูปแบบของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ตามระเบียบวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยการวิเคราะห์และใช้ข้อมูลจากเอกสาร ดังนี้

1.ศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิที่เป็นเอกสารทางราชการของกระทรวงนครบาลสมัยพระบทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเอกสารทางราชการของกระทรวงมหาดไทย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

2.ศึกษาจากเอกสารชั้นรอง ได้แก่ บทความวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ และหนังสือที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาจากการเข้ามาพึ่งพระบรมโภธิสมภาร

ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ชาวจีนจำนวนมากได้อพยพเข้ามายังสยามประเทศ วัลภา (2517) เนื่องจากเหตุการณ์ไม่สงบในเมืองจีน มณฑลชายฝั่งทางตอนใต้ประชากรอาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่น ประสบภาวะขาดแคลนพืชพันธุ์ธัญญาหารจนราคาข้าวเพิ่มสูงขึ้นและการขยายกิจการค้ากับต่างประเทศ และเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งสยามต้องการแรงงานจีนในการสร้างสาธารณประโยชน์ของทางราชการ เช่น งานขุดลอกคูคลอง งานคมนาคม งานสร้างถนน และรถไฟ ดังนั้นการได้ออกจากมาตุภูมินับได้ว่าเป็นความหวังเดียวที่จะทำให้ตนและครอบครัวพ้นจากสภาวะนี้ได้ จึงทำให้ชาวจีนเลือกที่อพยพมาสยาม พรรณี (2545) ขณะเดียวกันองค์ประกอบเรื่องการแข่งขันระหว่างกิจการเดินเรือเส้นทางซัวเถา-กรุงเทพฯ ก็ส่งผลต่ออัตราการอพยพเช่นกัน เนื่องจากการเดินทางมาสยามนั้นค่อนข้างที่จะสะดวก และใช้เวลาไม่นานนัก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีชาวจีนอาศัยในสยามมีจำนวนมหาศาล ชาวจีนได้กระจายตัวออกไปตามภูมิภาคต่าง ๆ

ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีทัศนคติว่าชาวจีนไม่ใช่ชาวต่างประเทศแต่เปรียบเสมือนคนหนีร้อนมาพึ่งเย็นจึงต้องดูแลให้เสมือนคนในประเทศนั่นก็คือชาวสยาม ดังนั้นกฎหมายที่ใช้กับชาวจีนจึงไม่ได้แตกต่างกับชาวสยาม ชาวจีนมีสิทธิและเสรีภาพในการทำมาหากิน ด้วยนิสัยอดทน ประหยัด และเก่งทางด้านการค้า ทำให้ชาวจีนสามารถเปลี่ยนสถานะภาพทางสังคมได้ค่อนข้างเร็ว ชาวจีนที่เข้ามาพึ่งพระบรมโภธิสมภารตั้งแต่รัชกาลที่ 1 เป็นต้นมา กับ ชาวจีนที่เดินทางเข้ามาสมัยรัชกาลที่ 5 จะมีนิสัยต่างกันโดยสิ้นเชิง ซึ่งจีนที่เข้ามาก่อนจะเรียกว่า “จีนเก่า” และจีนที่เพิ่งเข้ามาตอนปลายรัชกาลที่ 5 เรียกว่า “จีนใหม่” สามารถสรุปนิสัยและพฤติกรรมของจีนทั้ง 2 กลุ่ม ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างของชาวจีนเก่าและจีนใหม่ช่วงร.ศ.130

จีนเก่า	จีนใหม่
ไม่ค่อยคิดถึงหรือผูกพันกับมาตุภูมิ	รักและผูกพัน จงรักภักดีต่อมาตุภูมิ
รู้จักธรรมเนียมปฏิบัติในการเข้าหาขุนนาง	รู้จักธรรมเนียมปฏิบัติในการเข้าหาขุนนาง แต่ไม่จริงใจ
ตั้งรกรากถาวรในสยาม	ต้องการมาทำงานชั่วคราว เน้นส่งเงินกลับเมืองจีน
จงรักภักดีต่อสยามประเทศ	ไม่ได้มีความผูกพันกับสยามประเทศ และปลุกปลั่นให้จีนเก่าหันมารักและผูกพันกับมาตุภูมิ
ไม่ค่อยได้รับการศึกษา	มีการศึกษาที่สูงขึ้น
บริจาคเงินการกุศลให้สยามปกติ	บริจาคเงินสาธารณประโยชน์ให้ไทยค่อนข้างน้อย แต่กลับบริจาคเงินให้มาตุภูมิในการปฏิวัติมาก
เป็นเจ้าของกิจการทั้งระดับล่างและระดับบนมีความเฉลียวฉลาดในการทำการค้า	

มีคดีความโดนเนรเทศออกนอกสยามและขึ้นบัญชีดำห้ามเดินทางเข้ามาสยามอีก

จากตารางจะเห็นความแตกต่างทางด้านความคิดและพฤติกรรมของจีนเก่าและจีนใหม่ได้อย่างชัดเจน หากพิจารณาในมิติผลประโยชน์ของชาติในด้านเศรษฐกิจ จะส่งผลเสียมากกว่าผลดี กล่าวคือการค้าและกิจการต่าง ๆ จะตกอยู่ในกำมือของชาวจีน หรือกล่าวได้ว่าชาวจีนเป็นผู้ครอบครองเศรษฐกิจของสยามประเทศ ณัฐกฤตา (2551) ชาวจีนมีโอกาสในการประกอบธุรกิจการค้าในราชอาณาจักรเพิ่มมากขึ้น เมื่อพ่อค้าชาวจีนสามารถสร้างสายสัมพันธ์กับชนชั้นปกครองส่วนกลาง ที่ให้ผลประโยชน์ทางธุรกิจแทนที่ขุนนางท้องถิ่นกลุ่มเดิมได้ และด้วยความเฉลียวฉลาดในการทำการค้า เช่น การทำโรงสี ที่ชาวจีนจะเป็นผู้ให้ชาวนากู้ยืมเงินเพื่อนำไปลงทุนทำเกษตรแต่แลกกับดอกเบี้ยร้อยละ 25 ต่อปี หรือไม่ก็หากได้ผลผลิตต้องตกเป็นของผู้ให้กู้ ซึ่งก็คือชาวจีน จึงทำให้ชาวนาในชนบทสมัยนั้นกลายเป็นลูกหนี้จีน และไม่มีเงินพอมาชำระงวดหนี้ได้ และในตลาดตามหัวเมืองต่าง ๆ พ่อค้ามักจะเป็นชาวจีนที่นำสินค้าอุปโภคและบริโภค มาจำหน่าย ซึ่งสินค้าเหล่านี้ก็นำมาจากเมืองจีน หากพิจารณาถึงความมั่นคงหากสยามเกิดสงครามขึ้น ชาวจีนซึ่งเป็นพลเมืองที่มีจำนวนมากกว่าชาวสยามจะช่วยรบกับศัตรู หรือปกป้องสยามหรือไม่ เนื่องจากพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นนิสัยพื้นฐานของจีนใหม่และการพยายามปลุกปั่นความเป็นชาตินิยมในกลุ่มชาวจีนด้วยกัน อย่างไรก็ตามการที่ชาวจีนอพยพเข้ามาทำงานหรือลงหลักปักฐานในสยาม การที่ชาวจีนอพยพเข้ามาจำนวนมากย่อมมีปัญหาสังคมและอาชญากรรมเกิดขึ้น จึงทำให้มีชาวจีนโดนเนรเทศออกนอกประเทศจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามการอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโภธิสมภารของชาวจีนส่งผลดีในเรื่องการพัฒนาประเทศ เนื่องจากสยามเป็นประเทศที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ และมีทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ แต่มีพลเมืองน้อย และมีความขยันไม่เท่ากับชาวจีน เมื่อชาวจีนอพยพเข้ามาจึงทำให้ที่รกร้างกลับกลายเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับประเทศขึ้นมา ในส่วนของพฤติกรรมจีนใหม่นั้นแม้ว่าต้องการเข้ามาทำงานเพื่อหาเงินส่งกลับไปให้ครอบครัวที่มาตุภูมิ แต่ถึงอย่างไรชาวจีนกลุ่มนี้ก็ได้แต่งงานสร้างครอบครัวกับภรรยาชาวไทยและภรรยามักจะได้รับความไว้วางใจจากสามีชาวจีนให้อบรมเลี้ยงดูลูก ดังนั้นการอบรมเลี้ยงดูลูกของผู้เป็นแม่ ลูกจะซึมซับวัฒนธรรมไทยไปด้วย และเมื่ออยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวชาวจีนที่เป็นสามีก็ย่อมต้องซึมซับวิถีไทยด้วยเช่นกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้นปัญหาหลักที่รัฐบาลสยามในสมัยนั้นเกิดความระแวงชาวจีนในเรื่องของความจงรักภักดีความผูกพันกับมาตุภูมิ และเรื่องบทบาททางเศรษฐกิจซึ่งตกอยู่ในมือชาวจีนเกือบทั้งหมด รวมถึงปัญหาสังคมต่าง ๆ ล้วนแต่เป็นเหตุทำให้ชนชั้นปกครองจึงต้องเร่งหาวิธีลดอำนาจของชาวจีนโดยต้องการออกนโยบายควบคุมชาวจีน การกระทำของชาวจีนนั้นนับได้ว่าเป็นการสร้างภาวะความกดดันให้กับรัฐบาลสยาม จึงทำให้รัฐบาลสยามเริ่มมีท่าทีไม่ไว้วางใจและเริ่มมีมีทัศนคติเชิงลบต่อชาวจีน

แนวทางในการจัดการปกครองชาวจีน

ในวันที่ 3 เมษายน ร.ศ. 131 ได้มีการประชุมเรื่องปัญหาชาวจีน ซึ่งมีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นประธานในที่ประชุม และมีชนชั้นปกครองจำนวน 11 คน เข้าร่วมประชุม พิจรณาวาระปัญหาชาวจีน ในการประชุมครั้งนี้มีชนชั้นปกครองที่สำคัญในการนำเสนอแนวทางการแก้ไขคือ เจ้าพระยายมราช ในปี ร.ศ.122 เคยดำรงตำแหน่งข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลนครศรีธรรมราช และได้ทำร่างพระราชบัญญัติส่งไปให้เจ้ากระทรวงต่างๆเพื่อ

พิจารณาหาแนวทางดำเนินการ และในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมกล้าเจ้าอยู่หัวได้เป็นเสนาบดีกระทรวงนครบาล การศึกษาครั้งนี้พบว่ามีการนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาชาวจีนในสยามผ่านทัศนคติของชนชั้นปกครอง และพบแนวทางการแก้ไขปัญหา 2 ประการ

1.ห้ามไม่ให้ชาวจีนเป็นผู้จัดเก็บภาษีอากรอีกต่อไป

จากทัศนะนี้แสดงให้เห็นว่า การที่ชาวจีนในเวลานี้จีนได้เปรียบทางด้านการทำมาหากินมากกว่าชาวไทยอยู่เป็นอันมาก ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่านิสัยของชาวไทยที่ไม่มีความวิริยะอุตสาหะ หรือความไม่มีความรู้ในด้านภาษี เป็นอุปสรรคที่ไม่สามารถทำให้ชาวไทยเป็นผู้จัดเก็บภาษีที่สามารถทำกำไรให้รัฐได้ ทางรัฐเองควรส่งเสริมเรื่องการประกอบอาชีพ และส่งเสริมให้ชาวไทยเป็นผู้จัดเก็บภาษี ซึ่งเป็นการทำให้เงินตราไม่รั่วไหลไปต่างประเทศ และเป็นการลดอำนาจชาวจีนในการมีบทบาททางเศรษฐกิจอีกด้วย

2.เรื่องการออกพระราชบัญญัติจีนใหม่เข้าเมือง

จากทัศนะนี้ ทำให้ได้ทราบว่าเจ้าพระยายมราชต้องการคัดกรองชาวจีนที่เดินทางเข้ามาในสยาม สามารถทราบแหล่งที่อยู่และข้อมูลรายบุคคลของชาวจีนอย่างชัดเจน เนื่องจากขณะนั้นทางรัฐสยามมีเพียงการบันทึกคนเข้าออกเท่านั้น แต่ยังไม่สามารถทราบข้อมูลที่แท้จริงของชาวจีนทุกคนได้ ทั้งนี้ พรบ.ฉบับนี้ได้คัดมาจากสหพันธรัฐมาลายา และเลือกคัดแต่เฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อสยามเท่านั้นมีการประยุกต์ข้อกฎหมายต่าง ๆ ให้เข้ากับสังคมสยาม ซึ่งเจ้าพระยายมราชเคยทำแผนงานไว้ในสมัย ร.ศ.122 ลำดับต่อมาเป็นการแสดงทัศนะของ พระเจ้าวงษาซึ่งได้แสดงทัศนะว่า “จากการที่ชาวจีนเข้ามาพึ่งพระบรมโภธิสมภารทำมาหากินอยู่เป็นอันมากดังในทุกวันนี้ ...จีนที่เข้ามาอยู่ในสยามนั้น เข้ากับชาวไทยได้อย่างดี จีนบุตรจีนหลานจีนที่เข้ามาอยู่และเกิดในสยามนั้นจะกลายเป็นชาวสยามได้ดี ” ซึ่งสอดคล้องกับการแสดงทัศนะของกรมพระยาดำรงราชานุภาพว่า “ชาวจีนส่วนใหญ่เข้ามาสยามเพื่อมาหาเงินแล้วส่งกลับเมืองจีนกันหมด แต่ลูกจีนทีเกิดในสยามสมควรที่จะให้เด็กพวกนี้เป็นไทยให้ได้มากที่สุด ” และ เจ้าฟ้าจักรพงษ์ภูวนาถก็ได้แสดงทัศนะว่า “เพราะเมืองเรามีราษฎรน้อยไม่เหมือนเขา ถ้าจะกีดกั้นจีนที่จะเข้ามาหากินในเมืองไทยแล้วก็เป็นเหมือนการตัดกำลังตนเอง เพราะขาดผลประโยชน์ในทางที่จะได้พวกจีนเพิ่มขึ้นเป็นพลเมือง สำหรับการเพาะปลูกและการกุลี เป็นต้น” รวมถึงกรมพระเทวะวงษ์วโรปการณ์ได้แสดงทัศนะว่า “การที่จีนเข้ามาเมืองไทยนั้นย่อมเป็นอันตรายแก่ประโชน์ของอยู่ การออกกฎหมายคนเข้าเมืองนั้นจำเป็นต้องมีเพื่อที่เราจะได้จัดจ่ายให้ไปทำงานในที่ต่าง ๆ ได้ เช่น จ่ายไปเป็นกุลีสร้างทางรถไฟ เนื่องจากในระยะนี้มีการสร้างทางรถไฟเชื่อมไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ในสยาม การกระจายกุลีไปตามที่ต่าง ๆ นั้นถือเป็นการให้เข้าไปบุกเบิกที่รกร้างให้กลายเป็นที่ทำกิน ดั่งเช่น ในเมืองหาดใหญ่ ก็ได้ให้จีนกุลีเข้ามาสร้างรถไฟสายใต้ ซึ่งปัจจุบันหาดใหญ่คือชุมชนชาวจีนที่หนาแน่นที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ”

เนื่องจากจำนวนชาวจีนเข้ามาพึ่งพระบรมโภธิสมภารมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ จะเห็นว่าบรรดาชนชั้นปกครองไม่เห็นด้วยกับการกีดกันไม่ให้ชาวจีนเดินทางเข้ามาในสยาม เนื่องจากยังคงต้องพึ่งพาแรงงานจีนเป็นกำลังสำคัญ ดังนั้นการที่จะกีดกันไม่ให้จีนเข้ามาทำมาหากินในสยามนั้น คงเป็นไปไม่ได้ แต่เห็นสมควรให้มีพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองเพราะสามารถคัดกรองชาวจีนได้ว่าสมควรให้เข้ามาหางานทำในสยามหรือไม่ แนวทางในการแก้ไขปัญหาชาวจีนคือ ให้จัดการปกครองและออกกฎหมายลักษณะจีนใหม่เข้าเมืองตามคำแนะนำของเจ้าพระยายมราช ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้

ชาวจีนที่มีคดีติดตัวหรือชาวจีนที่เคยถูกเนรเทศกลับเข้ามาได้อีก และยังเป็นการคัดกรองแต่ชาวจีนที่มีคุณภาพและสามารถดำเนินการทำให้ชาวจีนกลายเป็นไทยได้สะดวกขึ้น ดังนั้นทางรัฐบาลสยามเองต้องเร่งดำเนินการป้องกันแก้ไขไม่ให้ชาวจีนเป็นเสี้ยนหนามและก่อเหตุอันตรายต่าง ๆ ต่อรัฐบาลสยามขึ้นได้ ซึ่งวิธีที่จะป้องกันได้ดีที่สุดนั้นก็คือทำให้จีนกลายเป็นไทย โดยการที่จะให้จีนกลายเป็นไทยได้นั้น ต้องให้แต่งงานกับชาวไทย กล่าวคือ จีนที่เข้ามาทำมาหากินอยู่ในเมืองไทยนั้น ตามธรรมดาก็ย่อมแต่งงานกับผู้หญิงไทย แต่หญิงที่แต่งงานกับจีนนั้นย่อมเป็นผู้หญิงที่ไม่ได้รับการศึกษาซึ่งเป็นพื้นฐานของความรักชาติบ้านเมืองและความจงรักภักดี แต่กระนั้นภรรยาจีนย่อมมีอิทธิพลในสามีที่ไว้วางใจให้ช่วยงานต่าง ๆ การอบรมเลี้ยงดูลูก และจากการชนชั้นปกครองได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่คอยสังเกตุพฤติกรรมของผู้ชายจีนกับผู้หญิงไทยที่แต่งงานกันนั้น ภรรยาจะชักจูงให้สามีกลายเป็นไทย จึงทำให้ชายจีนยิ่งกลายเป็นไทยมากขึ้น และลูกนั้นก็เกือบจะเป็นชาวไทยแท้ ดังนั้นทางรัฐบาลสยามจึงริเริ่มส่งเสริมให้สตรีสยามได้รับการศึกษาเล่าเรียน ส่วนด้านความเชื่อทางศาสนานั้นหากภรรยามีนับถือศาสนาใดแล้วนั้น สามีและบุตรก็มักจะนับถือและปฎิบัติตาม ก็เป็นอีกอย่างที่สามารถทำให้ชาวจีนสามารถกลายมาเป็นไทยได้ ส่วนเหตุผลที่บอกว่าการที่ชาวจีนเข้ามาทำมาหากินในสยามมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ จะทำให้เกิดการแย่งงานและอาชีพของชาวไทยเสียหมด ในความเป็นจริงแล้วจีนที่เข้ามาอยู่เมืองสยามก็ทำประโยชน์ให้สยามเป็นอันมาก

ทัศนคติของรัฐต่อชาวจีนสยาม

ทัศนคติของรัฐต่อชาวจีนสยามเกิดจากปัจจัย จำแนกได้เป็น 2 ประการ คือ ปัจจัยทางด้านชาตินิยมและปัจจัยทางการทำมาหาเลี้ยงชีพ

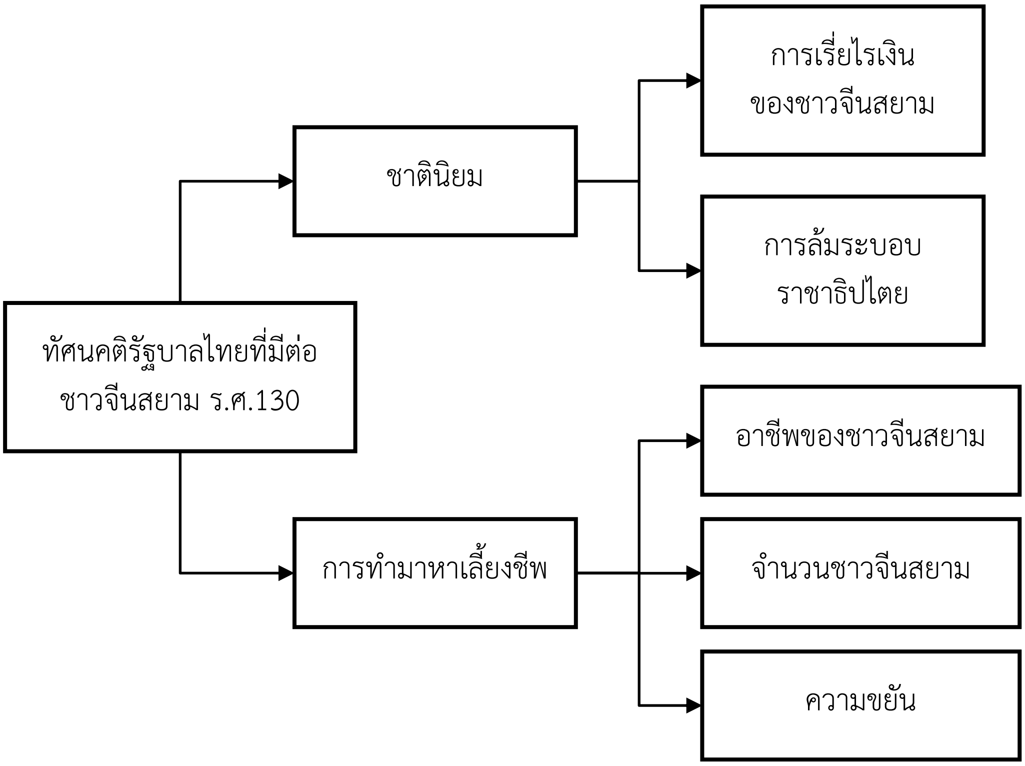

แผนภาพที่ 1 ทัศนคติของรัฐบาลไทยที่มีต่อชาวจีนสยาม ร.ศ.130

ปัจจัยทางด้านชาตินิยม

การเรี่ยไรเงินของชาวจีนสยาม

"จีนในเมืองไทยไม่ว่าเก่าหรือใหม่ เขามีความเห็นอันร่วมกันแล้ว พวกเขาต้องนึกถึงเมืองจีนและชาติจีนยิ่งกว่าไทยเราหลายเท่า พยานสำคัญที่จะชี้ให้เห็นได้ เช่น เมื่อเรี่ยไรสร้างพระบรมรูปได้เงินจากจีนเท่าไหร่ และเขาเรี่ยไรส่งไปเมืองจีนครั้งนี้เท่าไหร่ ในข้อนี้ไม่มีปัญหาที่ควรจะเถียงกันเสียแล้ว แลเราไม่ควรจะลุ่มหลงจีนเสียจนเกินไปนัก"

จีนใหม่ที่เข้ามาได้มีการปลุกระดมให้จีนเก่าสำนึกรักมาตุภูมิ และชักชวนให้ส่งเงินกลับไปจุนเจือครอบครัวและประเทศเป็นจำนวนมหาศาล แต่ในทางกลับกันเมื่อรัฐบาลสยามขอเรี่ยไรเงินบริจาคเพื่อนำมาปฏิรูปสังขรณ์วัด สร้างอนุสาวรีย์ สร้างถนน หรือสะพาน ชาวจีนมักจะไม่ให้ความร่วมมือ และหากบริจาคก็จะได้เงินเพียงน้อยนิดเท่านั้น ทางรัฐบาลสยามจึงมองว่าชาวจีนเป็นกลุ่มที่คิดถึงแต่ผลประโยชน์ของตนเองเท่านั้น และไม่ได้ให้ความร่วมมือกับรัฐเท่าที่ควร ทั้งนี้ชาวจีนจะส่งเงินกลับมาตุภูมิ ผ่านร้านโพยก๊วน ในสมัย ร.ศ.130 จากจดหมายราชการของเจ้าพระยายมราชระบุว่า "มีร้านโพยก๊วนกว่า 30 แห่ง ในพระนคร และชาวจีนส่งเงินกลับบ้านประมาณ 30 ล้านบาท" นับได้ว่าเป็นจำนวนเงินมหาศาลที่ไหลออกนอกประเทศ

การล้มระบอบราชาธิปไตย

"ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในระยะหลังนี้ไม่เหมือนจีนสมัยก่อน ๆ เพราะเป็นจีนที่เริ่มได้รับการศึกษา รู้คิดถึงชาติบ้านเมือง ในที่สุดได้พร้อมใจกันวางแผนล้มล้างราชวงศ์แมนจู โดยเห็นว่าราชวงศ์แมนจูนั้นไม่ใช่เจ้านายของคนจีนอย่างแท้จริง ส่วนที่เกี่ยวข้องกับสยามนั้นก็ประพฤติตนผิดกว่าแต่ก่อน หากคิดว่าจีนจะมาสนิทสนมกับไทย หรือรักไทยอย่างไทยจริง ๆ"

จากข้อความนี้แสดงให้เห็นถึงทัศนคติของชนชั้นปกครองในขณะนั้นว่าเริ่มไม่ไว้วางใจชาวจีนจากการโค่นล้มระบอบการปกครองแบบราชาธิปไตยให้กลายเป็นระบอบสาธารณรัฐ และพยายามสร้างวาทกรรมให้ชาวจีนเป็นตัวปัญหาที่ไม่จงรักภักดีต่อสยามประเทศ ตัวอย่างของชาวจีนในสมัยนั้น คือ จีนฮงส่งเงินบำรุงช่วยรัฐบาลแมนจูจนได้รับยศเป็นขุนนางจีนมีป้ายมีรูปติดในบ้าน ตั้งหนังสือพิมพ์ขึ้นสำหรับสู้กับพวกเก็งเหม็งวิวาทกันจนกระทรวงนครบาลต้องเข้าไปอยู่ในระหว่างกลาง แต่เมื่อในที่สุดเห็นพวกเก็กเหม็งมีอำนาจขึ้นมาอีกครั้ง จีนฮงกลับมาเข้าข้างเก็กเหม็งในทันทีปลดป้ายปลดรูปหมด การกระทำเช่นนี้แสดงให้เห็นและตอกย้ำว่าชาวจีนเป็นผู้ที่เป็นภัยต่อสยามประเทศในด้านความรักชาติ หากเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดขึ้นกับสยาม ชาวจีนจะไม่ใช่ผู้ที่คอยปกป้องผลประโยชน์ของประเทศชาติ ดังนั้นจึงเห็นว่าทางรัฐบาลสยามควรที่จะมีมาตรการเด็ดขาดในการควบคุมชาวจีน

ปัจจัยทางด้านการทำมาหากิน

ชาวจีนมีบทบาทต่อเศรษฐกิจในสมัยนั้นในด้านการค้าขาย กล่าวได้ว่า

"อาหารทั้งปวงอยู่ในกำมือชาวจีนหมด ถ้าจีนนัดหยุดงานวันใด เราก็ลำบากไปพักหนึ่ง กว่าจะจัดให้เรียบร้อยได้ ข้อที่ว่าการทำมาหากิน การค้าขายอยู่ในมือจีนหมด ไทยเรานับวันแต่จะหมดไปทุกทีนั้น"

จากข้อความนี้สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมว่าชาวจีนยึดการค้าขายเป็นอาชีพหลัก และในตลาดเต็มไปด้วยพ่อค้าที่เป็นชาวจีน ชาวไทยจึงเป็นเพียงผู้ซื้อเท่านั้น และหากมีการนัดหยุดงานและปิดตลาดเกิดขึ้นอีกครั้ง จะทำให้สยามเกิดภาวะข้าวยากหมากแพง เนื่องจากหาซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหาร ซึ่งเป็นปัจจัย 4 ไม่ได้ ยิ่งไปกว่านั้นนิสัยของชาว

สยามขาดความวิริยะ อุตสาหะ และชอบการพนัน ดังเช่น ในเมืองธัญบุรีการทำนาเป็นไปด้วยความยากลำบาก ราษฎรเดือดร้อน แต่การเล่นหวยมีได้วันละ 1000 บาท ซึ่งการพนันเป็นอุปสรรคของการทำมาหากินและการค้าขายเป็นอย่างยิ่ง เพราะการพนันนำมาซึ่งความหายนแต่หันกลับมามองที่ชาวจีน ซึ่งแทบจะไม่มีเวลาออกมาเล่นพนัน เพราะต้องตั้งหน้าตาทำงานแลกกับเงิน

สรุปและอภิปรายผล

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทำแนวทางการแก้ปัญหาชาวจีนในสยามจากทัศนคติของชนชั้นปกครองในสมัยพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยใช้วิธีการค้นคว้าวิจัยเป็นรูปแบบของงานวิจัยเชิงคุณภาพตามระเบียบวิธีการทางประวัติศาสตร์โดยการวิเคราะห์และใช้ข้อมูลจากเอกสารชั้นต้นและเอกสารชั้นรองโดยใช้แนวการกลืนกลายทางวัฒนธรรมมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

หลังจากสยามปฏิรูปการปกครอง ชาวจีนได้อพยพเข้ามาหางานทำเป็นจำนวนมากขึ้น ขณะนั้นเกิดภาวะอดอยาก วิกฤตทางการเมือง และภัยธรรมชาติส่งผลกระทบต่อการเพาะปลูก จึงทำเป็นปัจจัยผลักดันให้ชาวจีนอพยพมายังประเทศไทย ในทางตรงกันข้ามประเทศไทยกำลังพัฒนาประเทศให้ทัดเทียมอานารยะประเทศ จึงต้องการแรงงานจำนวนมากมาช่วยสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ และพัฒนาพื้นที่รกร้างให้มีรายได้ขึ้นมา การเดินทางระหว่างสยามไปจีนเริ่มมีการนำเรือกลไฟเข้ามาใช้งาน จึงทำให้การเดินทางสะดวกสบายขึ้น ดังนั้นการปกครองชาวจีนในสมัยดังกล่าวไม่ได้มองว่าชาวจีนคือชาวต่างประเทศ ให้สิทธิ์ต่างๆ ในการประกอบอาชีพ ทวี (2516) คนจีนในไทยก็คือคนไทยที่ได้รับสิทธิต่างๆ ตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ในฐานะที่เป็นคนไทยคนหนึ่งและสนับสนุนให้ชาวจีนแต่งงานกับผู้หญิงไทย โดยชาวไทยไม่ได้รังเกียจชาวจีน และยังมองว่าชาวจีนเป็นคนขยัน และเฉลียวฉลาดและมองการณ์มักเห็นลู่ทางทำการค้า ดังนั้นชาวจีนจึงมีอยู่ทุกแห่งหนในสยาม ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในสยาม เดิมทีจะเป็นผู้ชายเดินทางคนเดียวเพื่อมาหางานทำและได้อาศัยในสยามเป็นเวลานานจึงได้แต่งงานกับสตรีสยาม ลูกที่เกิดมาก็จะกลายเป็นไทยถือสัญชาติไทยได้ตามกฎหมาย ทั้งนี้ในทางพฤตินัยการอบรมเลี้ยงดูจากผู้เป็นแม่ซึ่งเป็นชาวไทยยังสามารถหล่อหลอมให้ลูกรู้กลายเป็นชาวสยามโดยสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมจากงานของ Simpson & Yinger (1953)สรุปได้ว่าการทำให้คนกลุ่มน้อยยอมรับค่านิยม วิถีชีวิต รวมถึงวัฒนธรรมของคนกลุ่มใหญ่ และกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของรัฐในที่สุดก็ไม่สามารถแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมได้อีกและงานของ ณรงค์ (2514) ได้กล่าวว่าความผสมกลมกลืน คือ การยินยอมให้หรือการกระทำให้ประชาชนจากกลุ่มหนึ่งหรืออีกสังคมหนึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของอีกสังคมหรือรัฐหนึ่ง แนวทางการใช้วิธีผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมแม้ว่าต้องใช้ระยะเวลายาวนาน แต่มีประสิทธิภาพสูง ทั้งนี้ อัตราจำนวนชาวจีนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ชนชั้นปกครองเริ่มมีทีท่ากังวลต่อภัยของชาวจีนในมิติความมั่นคงและบทบาททางเศรษฐกิจ กล่าวคือขณะนี้ทางประเทศจีนได้ล้มระบอบราชาธิปไตยได้สำเร็จทำให้ชาวจีนในสยามมีความฮึกเหิมและชาตินิยมมากขึ้น ไม่อ่อนน้อมและภักดีเหมือนเดิม จึงทำให้ต้องหาแนวทางการป้องกันชาวจีนเหล่านี้ โดยการเสนอแนวทางจำกัดสิทธิเกี่ยวกับชาวจีนให้รัดกุมยิ่งขึ้น ทำให้ชาวจีนไม่สามารถเข้าออกสยามได้โดยเสรีเหมือนก่น แนวทางที่ชนชั้นปกครองเห็นตรงกันก็คือ ให้จำกัดสิทธิ์ไม่ให้ชาวจีนเป็นผู้เก็บภาษีอากรอีกต่อไป และให้ออกพระราชบัญญัติชาวจีนใหม่เข้าเมือง แต่ในที่สุดพระราชบัญญัติจีนใหม่เข้าเมืองก็ไม่สามารถประกาศใช้ในแผ่นดิน

พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 และทางยุโรปขอให้สยามร่วมมือในการใช้กฎหมายการค้าทาสผิวขาว ซึ่งรายละเอียดในกฎหมายคล้ายคลึงกับพระราชบัญญัติจีนใหม่เข้าเมือง

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าพระราชบัญญัติจีนใหม่เข้าเมือง ซึ่งมีรายละเอียดเพื่อจะควบคุมชาวจีน แต่ด้วยเหตุอุปสรรคที่เกิดขึ้นในแต่ละรัชกาล ทำให้พระราชบัญญัตินี้ไม่สามารถประกาศใช้ได้ และในแต่ละรัชสมัยมีการแสดงทัศนะจากชนชั้นปกครองซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายโดยตรงซึ่งสามารถสะท้อนสภาพสังคมในแต่ละรัชกาลได้ และพระราชบัญญัติฉบับนี้ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงเป็น พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้มีการวิจัยเกี่ยวกับนโยบายคนเข้าเมืองของแต่ละประเทศในมิติต่าง ๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเรื่องโรคระบาด ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาหลักในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารนครบาล รัชกาลที่ 6 กระทรวงมหาดไทย มร.6น.25/1 เรื่องพระราชบัญญัติจีนใหม่เข้าเมืองรัตนโกสินทร์ศก127 (25 พฤษภาคม 2451-7 มกราคม 2458)

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารนครบาล รัชกาลที่ 6 กระทรวงมหาดไทย มร.6 น.25/4 เรื่องจัดการปกครองจีน ร.ศ.130 (9 กันยายน 2453 – 13 กุมภาพันธ์ 2454)

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารนครบาล รัชกาลที่ 6 กระทรวงมหาดไทย มร.6 น.25/5เรื่องโพยก๊วนส่งไปเมืองจีน (16 ธันวาคม 2453 -22 กันยายน 2455)

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ เอกสารนครบาล รัชกาลที่ 6 กระทรวงมหาดไทยมร.6 น.25/20 เรื่องปัญหาเรื่องจีนเข้ามาพึ่งพระบรมโภธิสมภาร (4 กุมภาพันธ์ 2454 – 1 มกราคม 2458)

ณรงค์ พ่วงพิศ.2518.นโยบายเกี่ยวกับการศึกษาของคนจีนในประเทศไทยในรัชสมัยสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์บรรณกิจ.

ณัฐกฤตา สุวรรณภักดี.2551. มาตรการจำกัดบทบาททางเศรษฐกิจของชาวจีนในประเทศไทยและผลกระทบต่อสถานภาพทางสังคมของชนชั้นแรงงานไทยในสมัย จอมพล ป.พิบูลสงคราม พ.ศ.2481-2500, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์น.2

ทวี ธีระวงศ์เสรี.2516. สถานภาพทางกฎหมายของชาวจีนในประเทศไทย, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยน.63

พรรณี บัวเล็ก.2545.ลักษณะนายทุนในช่วงระหว่าง พ.ศ.2457-2482:บทเรียนจากความรุ่งโรจน์สู่โศกนาฏกรรม. กรุงเทพฯ:พันธกิจ.

วัลภา บุรุษพัฒน์.2517.ความเป็นมาของชาวจีนในประเทศไทย,1-42 ใน ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, ผู้รวบรม.ชาวจีนในประเทศไทย.กรุงเทพฯ:แพร่พิทยา

Simpson, G. E., & Yinger, J. M. (1953). **Racial and cultural minorities**,Newyork:Harper &Brotherp. 20-26

ความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารของผู้ประกอบการโรงสีข้าว ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

A Study of Demand for management accounting information of the rice business in Northeastern region

ฐานิตย์ เกษร[1*], เพชรไพรริน อุปปิง[2], สาวิตรี บุตรศรี[3]
เกศินี เวยสาร[4], เบญจวรรณ กองแก้ว[5] และ เหมือนฝัน มิกราช[6]
Thanit Kesorn[1*], Phetphrairin Upping[2], Savitree Budsri[3]
Kesini Woeisan[4], Benchawan Kongkaew[5] and Muanfun Mikkarach[6]

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาภาคตัดขวาง (Cross Sectional Study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1)ปัญหาการประกอบธุรกิจโรงสีข้าว 2) เพื่อศึกษาความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้แนวคิดหน้าที่ของผู้บริหารกับความต้องการข้อมูลทางบัญชีเพื่อการบริหาร ผลการศึกษาพบว่า การประกอบธุรกิจโรงสีข้าวมีปัญหามากที่สุดด้านวัตถุดิบไม่เพียงพอและ/หรือคุณภาพต่ำ ด้านการตลาด และด้านต้นทุนการผลิต/ด้านนโยบายของรัฐบาล คิดเป็นร้อยละ 70.7 61.0 และ 51.2 ตามลำดับ สำหรับความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.93±0.69 และความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารสามอันดับแรกได้แก่ ด้านการสั่งการ ด้านการควบคุม และด้านการตัดสินใจ

คำสำคัญ: ความต้องการ ผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ข้อมูลทางการบัญชีบริหาร การใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหาร

Abstract

This research is a cross-sectional study. The objective of this research is 1) to study problem of rice business operation 2) to study the need for administrative accounting data of rice operators in the Northeast region. This study applied the concept of executive function with the need for accounting information for management. The study results showed that the rice business has the most problems in terms of insufficient raw materials and/or poor quality, marketing and production costs/ government policies. 70.7, 61.0 and 51.2 percent, respectively. The overall demand for management accounting information was a high level. The mean and standard deviation of 3.93±0.69, and the top three requirements for management accounting information were command side control and decision-making.

Keywords: Demand for management accounting information of the rice business

[1] โปรแกรมวิชาการบัญชี สาขาบริหารธุรกิจ คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสกลนคร

[1] Accounting Program, Business Administration Department, Faculty of Industrial and Technology, Rajamangala University of Technology Isan, Sakonnakhon Campus

* Corresponding author; e-mail address: thanit_123@hotmail.com

คำนำ

ภาคเกษตรกรรมของไทยมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยเพราะ นอกจากจะเป็นแหล่งรายได้ของเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศแล้ว ข้าวยังเป็นสินค้าส่งออกที่ทำรายได้ให้กับประเทศเป็นจำนวนมาก ในปี 2560/61 เกษตรกรได้แจ้งขึ้นทะเบียนการเพาะปลูกข้าว รอบที่ 1 พื้นที่ 10,149,834 ไร่ โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการปลูกมากที่สุด 6,047,354 หรือร้อยละ 59.58 ของพื้นที่มีการปลูกข้าวทั้งประเทศ (กรมส่งเสริมการเกษตร ทบก. และกรมชลประทาน, 2560) ภาคการเกษตรในประเทศไทยนั้นถือว่าธุรกิจข้าว มีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในปัจจุบันธุรกิจที่สามารถดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ดีนั้นขึ้นอยู่กับระบบข้อมูลที่ดีของกิจการ นั้นหากผู้ประกอบมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องบัญชีบริหาร ได้แก่ การวางแผน การสั่งการ การควบคุม และการตัดสินใจและนำมาใช้บริหารงานในกิจการอย่างถูกวิธี เพื่อใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อเลือกหาแนวทางปฏิบัติงานที่ดีที่สุดขององค์กรได้ (ณัฐธยาน์ อธิรัฐจิรชัย, 2559) ย่อมส่งผลดีต่อกิจการโรงสีข้าว เนื่องจาก ธุรกิจ “โรงสีข้าว”ยังเป็นตัวแปรที่สำคัญ ต่อเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้น หากผู้ประกอบการโรงสีข้าวมีความสามารถในการแข่งขัน มีข้อมูลที่ช่วยในการตัดสินใจที่ตรงกับความต้องการ รวมไปถึงการกำหนดนโยบายต่าง ๆ เพื่อการประเมินการวิเคราะห์การจัดการการลงทุน การควบคุมสินทรัพย์หรือในการบริหารธุรกิจ การควบคุมต้นทุนและค่าใช้จ่ายจะทำให้โรงสีข้าวได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งข้อมูลทางการบัญชีบริหารเป็นปัจจัยที่ทำให้โรงสีข้าวสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เบญจมาศ อภิสิทธิ์ภิญโญ, 2556)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาข้อมูลทางการบัญชีบริหารให้ตรงกับความต้องการของผู้บริหารโรงสีข้าวให้สามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการประกอบธุรกิจโรงสีข้าว 2) เพื่อศึกษาความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ได้รับหนังสืออนุญาตให้ประกอบการค้าข้าวกับกรมการค้าภายใน ตาม พ.ร.บ. การค้าข้าว 16 จังหวัด ได้แก่ ร้อยเอ็ด บุรีรัมย์ สกลนคร กาฬสิน ศรีสะเกษ ยโสธร มุกดาหาร ขอนแก่น นครพนม ชัยภูมิ มหาสารคาม หนองคาย อำนาจเจริญ อุดรธานี อุบลราชธานี สุรินทร์ มีจำนวนทั้งสิ้น 390 คน สำหรับการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ใช้สูตรการคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 197 คน ดังนี้

สูตร $$n = \frac{N}{1+Ne^2}$$

โดยที่ n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดของประชากร = 390 ราย

e คือ ค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้น = 5%

คำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ดังนี้

$$n = \frac{390}{1+390(.05)^2}$$

=197.47 = 197 ราย

จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิแล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามค่าสัดส่วนจำแนกตามจังหวัด ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการค้าข้าว 16 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับที่	จังหวัด	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1	กาฬสินธุ์	26	13
2	ขอนแก่น	32	16
3	ชัยภูมิ	11	6
4	นครพนม	6	3
5	บุรีรัมย์	34	17
6	มหาสารคาม	14	7
7	มุกดาหาร	6	3
8	ยโสธร	20	10
9	ร้อยเอ็ด	27	14
10	ศรีสะเกษ	32	16
11	สกลนคร	19	9
12	สุรินทร์	53	27
13	หนองคาย	11	6
14	อำนาจเจริญ	18	9
15	อุดรธานี	30	15
16	อุบลราชธานี	51	26
รวม		**390**	**197**

เครื่องมือที่ใช้ศึกษาและคุณภาพของเครื่องมือ

เป็นการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการโรงสีข้าวภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและธุรกิจ ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาในการประกอบกิจการ ทุนจดทะเบียนของกิจการ ยอดขายหรือบริการโดยเฉลี่ยต่อปีของกิจการ (ศุภลักษณ์ สมโภชน์, 2558) โดยแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 2 ความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน จำนวน 10 ข้อ ด้านการสั่งการ จำนวน 5 ข้อ ด้านการควบคุม จำนวน 8 ข้อ และด้านการตัดสินใจ จำนวน 6 ข้อ โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ ในเรื่องความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหาร

เมื่อทำการทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม พบว่า ความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารด้านการวางแผน ด้านการสั่งการ ด้านการควบคุม และด้านการตัดสินใจ มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach อยู่ระหว่าง 0.886 – 0.940 แสดงว่าแบบสอบถามที่จัดทำขึ้นมานั้นมีความเชื่อมั่นสูง

การศึกษาใช้วิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังกลุ่มประชากรทั้งหมดจำนวน 197 ราย และมีการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโดยใช้ข้อคำถามจากแบบสอบถาม จำนวน 10 รายเพื่อให้เกิดความชัดเจนในคำตอบยิ่งขึ้นและเพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติมเป็นการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ใช้ระยะเวลา 10 นาที เก็บข้อมูลโดยการจดบันทึก

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

การศึกษาความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการดำเนินการรวบรวมข้อมูล ทำการประมวลผลข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ทางคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ สามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้ 49 ฉบับ เมื่อตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้จำนวน 44 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 22.34 ของกลุ่มตัวอย่าง

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ประกอบธุรกิจโรงสีข้าว

ผู้ประกอบการโรงสีข้าวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 26 คน อยู่ในช่วงอายุ 41-50 ปี ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาตรี โรงสีข้าวมีขนาดกลาง ลักษณะการดำเนินกิจการเป็นแบบบริษัทจำกัด ดำเนินธุรกิจอยู่ในช่วงระยะเวลา 15 ปีขึ้นไป โดยส่วนใหญ่กิจการมีทุนจดทะเบียนมากที่สุดไม่เกิน 10 ล้านบาท แต่ละปีมีรายได้รวมเฉลี่ยสูงกว่า 100 ล้านบาท และการจัดทำบัญชีของกิจการจัดทำโดยสำนักงานบัญชี

2. ปัญหาการประกอบธุรกิจโรงสีข้าว

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาด้านวัตถุดิบไม่เพียงพอและ/หรือคุณภาพต่ำมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 70.7 รองลงมาคือปัญหาด้านการตลาด คิดเป็นร้อยละ 61.0 และลำดับที่สามเป็นปัญหาด้านต้นทุนการผลิตและปัญหาด้านนโยบายของรัฐบาล คิดเป็นร้อยละ 51.2 และ 51.2 ตามลำดับ สำหรับปัญหาการประกอบธุรกิจโรงสีข้าวที่เป็นปัญหาน้อยที่สุดคือ ปัญหาอื่นๆ ได้แก่ ปัญหาการแข่งขันสูงของผู้ผลิตที่ไม่สามารถสู้รายใหญ่ได้ปัญหาในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการด้านบัญชีปัญหาการปลอมปนวัตถุดิบคิดเป็นร้อยละ7.3

ตารางที่ 2 ปัญหาการประกอบธุรกิจโรงสีข้าวของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายด้านและลำดับของปัญหา

ปัญหาการประกอบธุรกิจโรงสีข้าว	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)	ลำดับของปัญหา
ด้านการตลาด	25	61.0	2
ด้านการขาดแคลนแรงงาน	10	24.4	5
ด้านต้นทุนการผลิต	21	51.2	3
ด้านนโยบายของรัฐบาล	21	51.2	3
ด้านการขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน	15	36.6	4
ด้านวัตถุดิบ (ไม่เพียงพอและ/หรือคุณภาพต่ำ)	29	70.7	1
อื่นๆ (โปรดระบุ)	3	7.3	6

ปัญหาการประกอบธุรกิจโรงสีข้าวจากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการมีปัญหาด้านวัตถุดิบ(ไม่เพียงพอคุณภาพต่ำ) มากที่สุดคิด รองลงมาคือ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต และปัญหาด้านนโยบายของรัฐบาล ดังนั้นเพื่อลดช่องว่างที่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน กองตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าวและผลิตภัณฑ์กรมการข้าว ควรเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าว นอกจากนี้ภาครัฐควรมีการจัดทำยุทธศาสตร์ข้าวที่เน้นการค้าข้าว หรือมีนโยบายการขับเคลื่อนทางการเกษตรที่ชัดเจน เพื่อให้ภาคการเกษตรสามารถดำเนินการไปได้อย่างยั่งยืน สนับสนุนกระบวนการผลิต หรือการจัดการที่ช่วยลดต้นทุนหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตข้าวไทยตลอดจนเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถด้านการบริหารการจัดการของผู้ประกอบการโรงสี ตลอดจนเทคโนโลยีการสื่อสาร ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ครอบคลุมและทั่วถึง

3. ความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีในการบริหารจำแนกรายด้าน

ความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีในการบริหาร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ	ลำดับ
ด้านการวางแผน	3.90	0.73	มาก	3
ด้านการสั่งการ	4.02	0.64	มาก	1
ด้านการควบคุม	3.91	0.64	มาก	2
ด้านการตัดสินใจ	3.89	0.77	มาก	4
โดยภาพรวมของความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีในการบริหาร	**3.93**	**0.69**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.93 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.69 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการสั่งการ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.02 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64) รองลงมาคือด้านการควบคุมมีค่าเฉลี่ย 3.91 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.64) อันดับที่สามคือด้านการวางแผนมีค่าเฉลี่ย 3.90 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.73) และด้านการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ 3.89 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.77)

เนื่องจากด้านการสั่งการเกี่ยวกับข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ทำให้ทราบความเคลื่อนไหวของเงินสดในแต่ละวัน ซึ่งสอดคล้องกับ ศุภลักษณ์ สมโภชน์ (2558) สมเจตต์ ปั่นแก้ว (2556) ลัดดา มะเยอะ (2556) พบว่าผู้ประกอบการมีความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารด้านการสั่งการ เพื่อใช้ในการสั่งการให้พนักงานดำเนินงานตามแนวทางที่กำหนด และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

สำหรับความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารด้านการควบคุมอยู่ในระดับมากนั้น เนื่องจากเป็นความต้องการข้อมูลเพื่อการควบคุมคุณภาพของสินค้าที่ผลิตและการตรวจสอบคุณภาพก่อนการส่งมอบ ซึ่งสอดคล้องกับ สิรินพร คำเป็ง (2557) พบว่ามีความต้องการข้อมูลด้านการควบคุมในระดับมากคือ ควบคุมการสั่งซื้อวัตถุดิบ รองลงมาควบคุมประสิทธิภาพการผลิต ควบคุมงบประมาณ และควบคุมต้นทุนการผลิตรวมถึงค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ หยาดพิรุฬห์ สิงหาด และประเวศ เพ็ญวุฒิกุล (2559) พบว่า ด้านประสิทธิภาพในการควบคุม เช่น การสร้างความเชื่อมั่นว่าข้อมูลทางการบัญชีบริหารที่ดีจะสามารถควบคุมการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จและควบคุมต้นทุนการผลิตได้มีประสิทธิผล และ นิรชา จันทร์เรือนและคณะ (2561) พบว่าคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนมีความสามารถในการนำข้อมูลทางการบัญชีบริหารไปใช้พบว่าด้านการควบคุมเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการโรงสีข้าวยังพบว่า ด้านการวางแผนผู้ประกอบการมีต้องการข้อมูลในการกำหนดเป้าหมายด้านการเงิน เพื่อเข้ามาช่วยในการกำหนดเป้าหมายด้านกำไรหรือผลตอบแทนของธุรกิจ ด้านการสั่งการ ผู้ประกอบการมีความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับเงินสดรับ-เงินสดจ่ายของกิจการ โดยต้องการนำข้อมูลมาช่วยในการควบคุมต้นทุน เพื่อให้ได้กำไรตามที่ต้องการ ด้านการควบคุม ผู้ประกอบการมีความต้องการข้อมูลเพื่อควบคุมเงินสดรับเงินสดจ่ายของกิจการ โดยต้องการนำข้อมูลเงินสดรับ เงินสดจ่ายนำมาช่วยในการควบคุมต้นทุน เพื่อให้ได้กำไรตามที่ต้องการ ด้านการตัดสินใจ ผู้ประกอบการมีความต้องการข้อมูลตัดสินใจด้านการเงิน การจัดหาแหล่งเงินทุนมาหมุนเวียนเพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจ

สรุปปัญหาการประกอบธุรกิจโรงสีข้าว

จากการศึกษาปัญหาการประกอบธุรกิจโรงสีข้าวพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีปัญหาด้านวัตถุดิบ (ไม่เพียงพอ/คุณภาพต่ำ) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.7 รองลงมาคือ ปัญหาด้านการตลาด คิดเป็นร้อยละ 61.0 ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต และปัญหาด้านนโยบายของรัฐบาลเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 51.2 ปัญหาด้านการขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน คิดเป็นร้อยละ 36.6 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภิวัฒน์ ไม้แก่นสาร และมลฤดีจันทรัตน์) 2558 (พบว่าโรงสีข้าวชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านการตลาดการขายและการโฆษณารวมถึงขาดแคลน

บุคลากรที่มีทักษะในการดำเนินการในด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพเช่นการสีข้าวการบรรจุถุงเป็นต้นนอกจากนี้โรงสีข้าวส่วนใหญ่ขาดทักษะและแรงจูงใจทางด้านการวิจัยและพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ขาดอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐานมาใช้ในกระบวนการต่างๆเช่นเครื่องตรวจวัดคุณภาพ ข้าวเปลือกและที่สำคัญโรงสีชุมชนส่วนใหญ่ขาดแคลนเงินทุนในการพัฒนาด้านต่างๆดังนั้นแนวทางการพัฒนาการ ดำเนินงานของโรงสีข้าวชุมชนเพื่อนนำไปสู่ความยั่งยืนคือการพัฒนาขีดความสามารถของพนักงานการพัฒนาศักยภาพ ทางด้านการตลาดและการโฆษณาการพัฒนาศักยภาพทางด้านการวิจัยและพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์การหาอุปกรณ์ที่ได้ มาตรฐานมาใช้ในกระบวนการการหาแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการปรับปรุงกระบวนการต่างๆ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ สมโภชน์ (2558) พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีปัญหาด้านโยบายของรัฐบาลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 79.5 รองลงมาคือ ปัญหาด้านการตลาด คิดเป็นร้อยละ 71.8 ปัญหาด้านการขาดแคลนแรงงาน คิด เป็นร้อยละ 51.3

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาการประกอบธุรกิจโรงสีข้าว 2) เพื่อศึกษาความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า การประกอบธุรกิจโรงสีข้าวมีปัญหามากที่สุดด้านวัตถุดิบไม่เพียงพอและ/หรือคุณภาพต่ำ ด้านการตลาด และด้านต้นทุนการผลิต/ด้านนโยบายของรัฐบาล สำหรับความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามอันดับแรก ได้แก่ ด้านการสั่งการ ด้านการควบคุม และด้านการตัดสินใจ

ดังนั้น เพื่อลดช่องว่างที่ก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ภาครัฐควรมีการจัดทำยุทธศาสตร์ข้าวที่เน้นการค้าข้าว หรือมีนโยบายการขับเคลื่อนทางการเกษตรที่ชัดเจน เพื่อให้ภาคการเกษตรสามารถดำเนินการไปได้อย่างยั่งยืน สนับสนุนกระบวนการผลิต หรือการจัดการที่ช่วยลดต้นทุนหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตข้าวไทย ตลอดจนเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถด้านการบริหารการจัดการของผู้ประกอบการโรงสี ตลอดจนการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้ครอบคลุมและทั่วถึง

สำหรับความต้องการการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหารของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีระดับมากในทุกด้านนั้น สมาคมโรงสีข้าวไทยควรมีการอบรมให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการโรงสีข้าว เพื่อให้เข้าใจในการจัดทำบัญชีเพื่อการบริหารและการนำข้อมูลทางบัญชีไปใช้ในการบริหารกิจการ ตลอดจนอาจมีการจัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีเพื่อการบริหาร เพื่อให้แต่ละกิจการได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางบัญชีเพื่อการบริหารร่วมกันเพื่อความรวดเร็วในการได้ข้อมูลทางการบัญชีบริหาร ซึ่งจะส่งผลดีต่อการดำเนินกิจการ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีนั้น ขอขอบคุณผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตภาคะวันออกเฉียงเหนือทุกท่าน และขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ บุคลากร คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีทุกท่านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์สนับสนุน ให้คำแนะนำและสละเวลาในการแก้ไข ข้อบกพร่อง งานวิจัยให้มีความถูกต้องสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณบิดา มารดา ตลอดจนเพื่อนร่วมงาน ที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนงานวิจัยฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

[1] กรมส่งเสริมการเกษตร ทบก. และกรมชลประทาน. (2560). **พื้นที่ปลูกข้าวรายภาค รอบที่ 1 ปี 2560/61.** ค้นเมื่อ 5 พฤศจิกายน 2561, จาก1]150760.pdf

[2] ณัฐธยาน์ อธิรัฐจิรชัย. (2559). **ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีในการตัดสินใจด้านกิจกรรม ทางการตลาดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสมุทรปราการ.** วารสารวิชาการ บริหารธุรกิจ, 5(1), 107.

[3] เบญจมาศ อภิสิทธิ์ภิญโญ. (2556). **การบัญชีบริหาร.** กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

[4] ศุภลักษณ์ สมโภชน์. (2558). **ความต้องการของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตภาคเหนือ ต่อการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหาร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

[5] สมเจตต์ ปันแก้ว. (2556). **ความต้องการใช้ข้อมูลทางบัญชีบริหารของผู้ประกอบการธุรกิจก่อสร้างในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่.** วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์และรายงานการค้นคว้าอิสระ 2556 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

[6] สิรินพร คำเป็ง. (2557). **ความต้องการของผู้ประกอบการส่งออกลำไยในเขตภาคเหนือต่อการใช้ข้อมูลทางการบัญชีบริหาร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

[7] ลัดดา มะเยอะ. (2556). **ความต้องการของผู้ประกอบการกิจการเพื่อสังคมในภาคเหนือตอนบนต่อการใช้ข้อมูลทางบัญชีบริหาร.** วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

[8] นิรชา จันทร์เรือน และคณะ.(2561, มกราคม-มีนาคม) **ความสามารถในการใช้ข้อมูลทางการบัญชีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานวิสาหกิจชุมชนในอำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง.** วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยฟาร์สเทอร์น, 12,1,81-92.

[9] หยาดพิรุฬห์ สิงหาด และ ประเวศ เพ็ญวุฒิกุล (2559, พฤษภาคม-สิงหาคม) **ความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้ข้อมูลการบัญชีบริหารกับความสำเร็จในการดำเนินงานของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคใต้.** วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11, 2 ,373-383.

[10] กัญฐณา ดิษฐ์แก้ว (2558, มกราคม-มิถุนายน) **คุณภาพของข้อมูลทางบัญชีบริหาร นวัตกรรมทางการบริหารการเพิ่มผลผลิตและความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการโรงสีข้าวในเขตภาคเหนือของประเทศไทย**. วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่,8,1 ,47-66.

[11] ภิวัฒน์ ไม้แก่นสาร และมลฤดี จันทรัตน์ (2558, พฤษภาคม-สิงหาคม) **การดำเนินงานและปัญหาของโรงสีข้าวชุมชนในภาคตะวันออก เฉียงเหนือ.** วารสารปัญญาภิวัฒน์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. 7,2,17-27.

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการ การรับรู้คุณค่าด้านราคา กับการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน

The Relationship between Service Qualities, Perceived Value and Ordering Food through Appreciations

เจนจิรา จันทุง[1*], ศยามล สุขใส[1] และ โกมลมณี เกตตะพันธ์[1]

Janjira Janthung[1*], Sayamol Sukhsai[1]and Komonmanee Kettapan[1]

บทคัดย่อ

การวิจัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการ การรับรู้คุณค่าด้านราคากับการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เครื่องมือสำหรับวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากผู้ที่ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน จำนวน 250 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการ การรับรู้คุณค่าด้านราคามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: คุณภาพบริการ, การรับรู้คุณค่าด้านราคา, การตัดสินใจ

Abstract

The objectives of this research were to study the relationship between service quality, perceived value and ordering food through applicationsin Hatyai District,Songkhla province. The data were collected by questionnaires. Sampling was done of 250 people with purposive random sampling method. Analysis data included descriptive statistics; average, standard deviation, and Spearman's correlationThe results found that: service quality, perceived value have positive relationship with ordering food through applications at the significance level 0.01.

Keywords: Service Quality, Perceived Value, Decision Making

[1] สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000

[1] Department of Modern Trade Management, Faculty of Economics and Administration, Thaksin University, Songkhla 90000

[*] Corresponding author; e-mail address: janthung2541@gmail.com

คำนำ

ธุรกิจการให้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน เป็นธุรกิจหนึ่งที่หน้าจับตามองในตลาดเดลิเวอรี่เนื่องจากเป็นธุรกิจที่กำลังมาแรง และได้รับความนิยมในสังคมยุคปัจจุบัน จะสังเกตได้ในช่วงสถานการณ์การแพร่กระจายของเชื้อ Covid-19 เมื่อรัฐบาลมีการกำหนดมาตรการควบคุมโรคระบาด โดยกำหนดไม่ให้มีการนั่งรับประทานอาหารในร้านแต่สามารถซื้ออาหารกลับบ้านได้ อีกทั้งยังมีนโยบาย Work From Homeจากมาตราการดังกล่าวส่งผลให้ธุรกิจส่งอาหารถึงทีมีแนวโน้มของขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งเห็นได้จากอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11 ในปี 2562 เป็นร้อยละ 24 ในปี 2563 (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย,2563) ผนวกกับการเติบโตของเทคโนโลยีการสื่อสารจึงทำให้คนในยุคนี้มีการติดต่อสื่อสารผ่านทางเครื่องมือสื่อสาร (โทรศัพท์เคลื่อนที่) กันมากขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต จะเห็นได้จากหลายธุรกิจมีการจัดทำแอปพลิเคชันที่ใช้สำหรับสื่อสารกับลูกค้า อาทิ ธนาคารที่มีแอปพลิเคชันใช้เป็นสื่อกลางในการให้บริการแก่ผู้บริโภคไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกรรมผ่านแอปพลิเคชันหรือจะเป็นโรงแรมที่มีการจองผ่านออนไลน์ รวมถึงร้านค้าร้านอาหารที่มีการรับคำสั่งซื้อผ่านแอปพลิเคชันสั่งอาหาร ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภค

ในประเทศไทยมักพบเห็นธุรกิจส่งอาหารถึงที่หลากหลายตรา อาทิ Grab Food, Get,Food Panda, Line Man, Lalamove และUber Eats ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงการจัดส่งอาหารจากร้านอาหารเองด้วย จากจำนวนการเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดด (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563) เป็นผลทำให้มีผู้ประกอบการจำนวนมากเข้ามาในตลาดธุรกิจการจัดส่งอาหารถึงที่และก่อให้เกิดการแข่งขันที่เพิ่มความรุนแรงมาก ส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจประเภทร้านอาหาร หรือแม้ธุรกิจการจัดส่งอาหารถึงที่ต้องหาแนวทางในการดำเนินธุรกิจเพื่อสร้างความแตกต่างให้แก่ธุรกิจตนเอง จากการศึกษาเบื้องต้นพบกลยุทธ์ที่ผู้ประกอบการธุรกิจส่งอาหารถึงที่มักนำไปใช้ในการดำเนินงาน อาทิการเพิ่มช่องทางการสั่งซื้อการใช้กลยุทธ์การส่งเสริมทางการตลาดโดยการให้ส่วนลดสำหรับสมาชิกใหม่ หรือการให้บริการที่ดีเพื่อให้ลูกค้าเกิดความประทับใจและกลับมาใช้บริการอีกครั้ง (พิมพงา วีระโยธิน,2561) และการทำให้ลูกค้ารู้สึกถึงความคุ้มค่ากับเงินที่เขาจ่ายไป ล้วนแล้วแต่เป็นเป็นสิ่งที่ธุรกิจการส่งอาหารถึงที่นิยมใช้กัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วรัญญา คงจิตราภา (2560) ซึ่งได้ค้นพบว่า การดำเนินธุรกิจส่งอาหารตามย่านเมืองเศรษฐกิจหลักของประเทศ เช่น กรุงเทพมหานคร ชลบุรี เชียงใหม่ มักมีการนำกลยุทธ์การให้บริการมาใช้ และพยายามตอบโจทย์ของลูกค้าในเรื่องความคุ้มค่ากับเงินที่เขาจ่ายไป เป็นต้น และอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลาก็เช่นเดียวกันจัดได้ว่าเป็นเมืองเศรษฐกิจหลักทางภาคใต้ที่เป็นศูนย์กลางทางด้านธุรกิจ การคมนาคม รวมถึงเป็นแหล่งซื้อขายสินค้าที่สำคัญทางภาคใต้ที่มักจะมีนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นชาวไทยหรือชาวต่างชาติจากประเทศมาเลเซียและประเทศจีนเข้ามาท่องเที่ยวและทำธุรกิจ

ด้วยเหตุผลข้างต้นจึงนำไปสู่ประเด็นคำถามที่ว่าความสัมพันธ์ของคุณภาพการให้บริการ การรับรู้คุณค่าด้านราคามีความสัมพันธ์อย่างไรกับการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา เพื่อให้ผู้ประกอบการธุรกิจส่งอาหารถึงที่และร้านอาหารที่มีการให้บริการจัดส่งอาหารสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานในการให้บริการลูกค้าได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการ การรับรู้คุณค่าด้านราคากับการตัดใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

สมมติฐานการวิจัย

คุณภาพบริการ การรับรู้คุณค่าด้านราคามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการ การรับรู้คุณค่าด้านราคากับการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน ได้นำแนวคิดทฤษฎีมาใช้ประกอบการศึกษา รายละเอียดดังนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ

Parasuraman, Ziethaml & Berry (2013) กล่าวว่า การวัดคุณภาพของการให้บริการ สามารถวัดคุณภาพการบริการได้จากองค์ประกอบของคุณภาพการบริการซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประการ ได้แก่

1) ความเป็นรูปธรรมของการบริการ)Tangibleคือ ลักษณะทางกายภาพทั้งสิ่งของและบริการที่ผู้ซื้อสินค้า (สามารถจับต้องและใช้งานได้ เช่น อุปกรณ์ การแต่งกาย และความสะอาดขององค์กร

2) ความเชื่อถือและไว้วางใจได้)Reliabilityเกิดจากความสามารถในการให้บริการอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ (จนทำให้ลูกค้ารู้สึกมั่นใจและมีความเชื่อมั่นในคุณภาพและมาตรฐานขององค์กร

3) การตอบสนอง)Responsivenessการให้บริการลูกค้าอย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า (รวมทั้งผู้ให้บริการต้องมีความกระตือรือร้นในการให้บริการด้วย

4) การสร้างความมั่นใจ)Assuranceการได้รับการบริการจากพนักงานที่มีความรู้ ความสามารถในการให้ (ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน มีทักษะในการบริการและมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี จนทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นและรู้สึกปลอดภัยในการใช้บริการ

5) การเอาใจใส่)Empathyเป็นการดูแลเอาใจใส่และให้บริการลูกค้าอย่างตั้งใจ ต้องเข้าใจถึงปัญหา และ (ความต้องการของลูกค้า มีการแก้ไขปัญหาให้ลูกค้าตามความต้องการที่แตกต่างกันในแต่ละราย

จากผลการศึกษาของ รุ่งนภา บริพนธ์มงคล และกฤษดา เชียรวัฒนสุข (2563) ซึ่งระบุว่าคุณภาพบริการส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจซื้อสินค้า และณัฐวุฒิ อนุกูลธนกิจ, พิชญุตม์ กุดดี และเกตุวดี สมบูรณ์ทวี (2557) ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการมีผลต่อการตั้งใจใช้บริการของสายการบินต้นทุนต่ำ จึงนำไปสู่ข้อสมมติฐานข้อที่ 1: คุณภาพบริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจใช้บริการส่งอาหารถึงที่

2) แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าด้านราคา

Etzel, Walker & Stanton, (2007) อธิบายความหมายว่า ราคาคือคุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ราคาเป็นต้นทุน (Cost) ของลูกค้าในการใช้บริการ ผู้บริโภคจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของผลิตภัณฑ์กับราคา (Price) ของผลิตภัณฑ์นั้น ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาผู้บริโภคก็จะตัดสินใจซื้อ ดังนั้นการกำหนดกลยุทธ์ด้านราคาจึงต้อง

คำนึงถึง คุณค่าที่รับรู้ในสายตาของลูกค้า, ต้นทุนสินค้า ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ค่าใช้จ่ายระหว่างการจัดส่ง, การแข่งขันทางการตลาด และปัจจัยอื่นๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ

โดยในบริบทของการเลือกตัววัดการรับรู้คุณค่าด้านราคา มีตัวแปรในการวัดคือ คุณค่าที่รับรู้ในสายตาของลูกค้า ปิยภา แดงเดช(2557)ซึ่งได้กล่าวถึงทฤษฎีราคาพิจารณาการจากยอมรับของลูกค้าเรื่องคุณค่าของผลิตภัณฑ์สูงกว่าราคา เนื่องจากผู้บริโภคไม่ได้คำนึงแค่ผลิตภัณฑ์ที่ซื้อมีราคาถูกเพียงอย่างเดียว แต่ราคาที่ผู้บริโภคเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จะต้องมีคุณภาพที่เหมาะสมกับราคาอีกด้วย ขณะที่ ธีรศักดิ์ จินดาบถ, สะนันทา เหมทานนท์ และพิไลวรรณ ประพฤติ (2561)กล่าวว่าการรับรู้คุณค่าส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับปาริสา ชนะสิทธิ์ (2562) ที่กล่าวถึงว่าการรับรู้คุณค่าด้านราคาส่งผลเชิงบวกกับความตั้งใจใช้บริการซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวจึงนำไปกำหนดสมมติฐานข้อที่ 2 คือ การรับรู้คุณค่าด้านราคามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจใช้บริการส่งอาหารถึงที่

3) แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อ

สุณิสา ตรงจิตร (2559) แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริโภค 5 ขั้นตอน อธิบายได้ดังนี้

1. การรับรู้ถึงความต้องการหรือปัญหา (Problem/Need Recognition) ผู้บริโภคต้องตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการต่อสินค้าหรือบริการ ซึ่งเกิดจากความจำเป็นของผู้บริโภค ทั้งสิ่งกระตุ้นภายใน (Internal Stimuli) เช่น ความรู้สึกหิว/กระหายน้ำ และสิ่งกระตุ้นภายนอก (External Stimuli) เช่น เห็นสื่อโฆษณาสินค้าแล้วเกิดความรู้สึกอยากซื้อ

2. การค้นหาข้อมูล (Information Search) เป็นการที่ผู้บริโภคทราบถึงความต้องการของตนเอง ผู้บริโภคจะแสวงหาข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจในการซื้อและเมื่อมีแรงกระตุ้นมากพอที่พร้อมกับการค้นหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องมากขึ้นก็จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจซื้อ

3. การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives) เมื่อได้ข้อมูลแล้วผู้บริโภคจะนำมาวิเคราะห์หาข้อดีข้อเสียประเมินทางเลือก โดยจะประเมินตามลักษณะคุณสมบัติของสินค้า ราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพของสินค้า รวมไปถึงบริการหลังการขาย

4. การตัดสินใจซื้อสินค้า (Purchase Decision) หลังจากประเมินทางเลือกแล้ว ผู้บริโภคก็จะเข้าสู่ขั้นของการตัดสินใจซื้อโดยผ่านปัจจัยด้านต่างๆ เช่น ตรายี่ห้อ ร้านค้า ปริมาณ เวลาที่ซื้อ การชำระเงิน

5. พฤติกรรมภายหลังการซื้อ (Post-purchase Behavior) หลังจากการซื้อผู้บริโภคจะนำสินค้ามาใช้และรับรู้ทัศนคติต่อตราสินค้าได้ด้วยตนเองมาซึ่งพฤติกรรมการกลับมาซื้อซ้ำหรืออาจจะไม่กลับมาซื้อซ้ำก็ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติและคุณภาพที่ผู้บริโภคได้รับจากสินค้าด้วย

โดยในบริบทของการใช้บริการผ่านแอปพลิเคชันได้ใช้ตัวแปรความถี่ในการใช้งานต่อเดือนเป็นตัวบ่งชี้การใช้บริการ(สุชัญญา สายชนะ และชลิตา ศรีนวล, 2561)สอดคล้องกับการศึกษาของ จิตรกมล สังข์เพชร และจิตรกมล สังข์เพชร และสุพิศ ฤทธิ์แก้ว (2559); สุรคุณ คณุสัตยานนท์ (2556)ชี้ให้เห็นว่า ตัวแปรความถี่เป็นตัวแปรสำคัญที่ใช้เป็นตัววัดสำหรับการตัดสินใจซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน จากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งได้กล่าวมาข้างต้นนำมาสร้างกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ดังภาพที่ 1

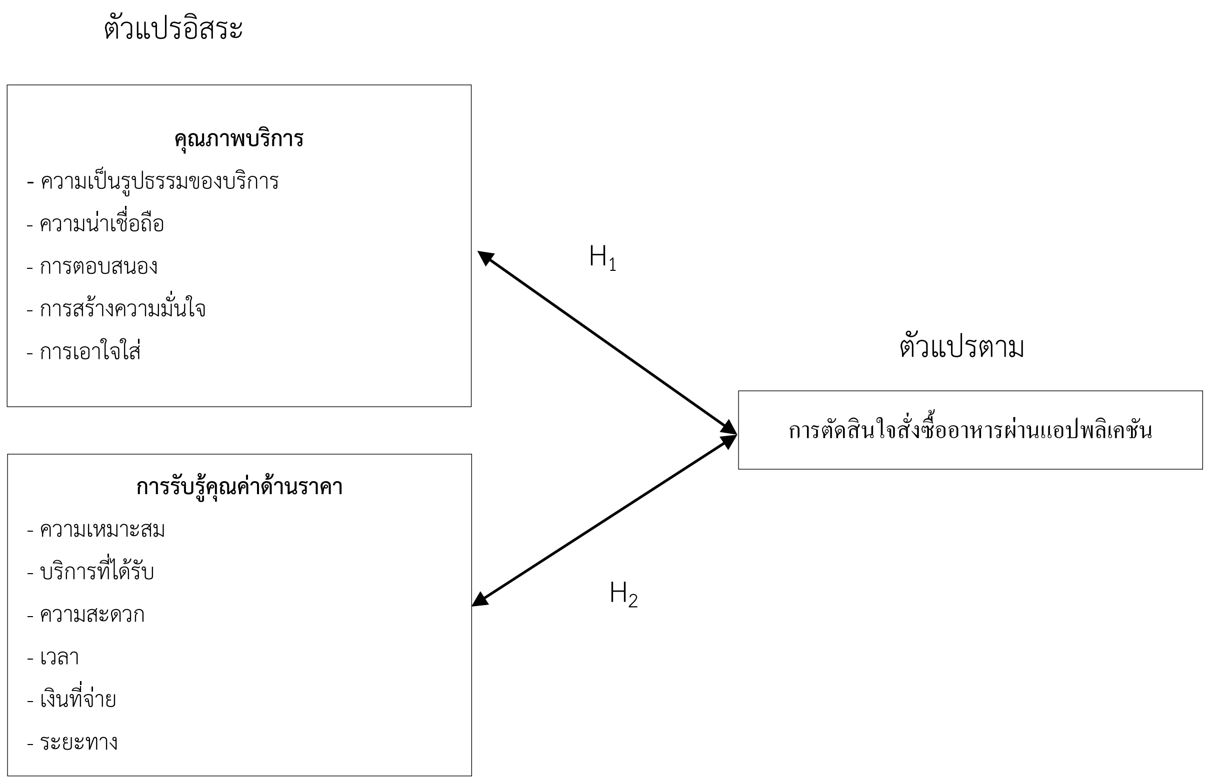

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากผู้จัยไม่ทราบจำนวนของประชากรที่แน่นอนจากการคำนวณขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ W.G. Cochran, 1953ซึ่งมีค่าเท่ากับ 250 ราย เพื่อลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูลผู้วิจัยเพิ่มจำนวนตัวอย่างเป็น 260 ราย โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน รายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อคำถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และ ชื่อแอปพลิเคชั่นที่ใช้บริการสั่งอาหาร โดยมีลักษณะข้อคำถามแบบเลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับคุณภาพการบริการ จำนวน 26 ข้อคำถาม ซึ่งครอบคลุมตัวแปรทั้ง 5 ด้านคือ 1) ความเป็นรูปธรรมของการบริการ 2)ความเชื่อถือและไว้วางใจ 3)การตอบสนอง 4)การสร้างความมั่นใจ และ 5)การเอาใจใส่

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าด้านราคา จำนวน 8 ข้อคำถาม ซึ่งครอบคลุมตัวแปรการรับรู้คุณค่าในสายตาของลูกค้า

ส่วนที่ 4 ข้อคำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน จำนวน 4 ข้อคำถาม ซึ่งครอบคลุมเฉพาะความถี่ในการใช้งานต่อเดือนโดยลักษณะข้อคำถามในส่วนที่ 2, 3, และ 4 เป็นแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับคือ น้อยที่สุด = 1 ถึงมากที่สุด = 5 ตามแนวทางของลิเคิร์ท (Likert Scale)

การสร้างเครื่องมือ

การวิจัยนี้ได้กำหนดวิธีการสร้างเครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเอกสารอื่น ๆ โดยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาสร้างเป็นแบบสอบถาม

2. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความครอบคุลมของเนื้อหา และความถูกต้องของการใช้สำนวนภาษา หลังจากได้ข้อเสนอแนะผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

3. เมื่อได้โครงร่างแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำมาตรวจสอบค่าความเที่ยงตรง)Validityของเครื่องมือ (โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง)Index of Item-Objective Consistency :IOC) ท่าน 3 ซึ่งประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน (Lynn, 1986) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับตัวแปรที่ต้องการวัด ซึ่งผลการตรวจสอบค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.) แสดงว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้อง 883Rovinelli and Hambleton, 1977)

4. การตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น)Reliabilitiesของแบบสอบถาม (โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ชุด เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยสูตรของครอนบาค)Cronbachได้ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามคุณภาพการ (ให้บริการเท่ากับ 0.943 การรับรู้คุณค่าด้านราคาเท่ากับ0.902 และการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันเท่ากับ 0.943โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยรวมเท่ากับ 0.951 แสดงว่า แบบสอบถามมีความเชื่อถือสูงสามารถใช้ในการศึกษาได้)Hair, et al.,2010(

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามกับผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน จำนวน 250 ราย โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างเฉพาะผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยเก็บข้อมูลด้วยตนเองจากสถานที่ต่าง ๆ ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา คือ ห้างสรรพสินค้า ตลาดนัด และถนนคนเดิน เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้กำหนดจำนวนผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันในแต่ละสถานที่ว่าจะต้องเก็บจำนวนเท่าใด เพราะขึ้นอยู่กับผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันที่มีเวลาและมีความเต็มใจที่จะตอบ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้กรอกคำตอบในแบบสอบถามด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการ การรับรู้คุณค่าด้านราคากับการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยใช้สถิติแบบเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการการส่งอาหาร การรับรู้คุณค่าด้านราคา และการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน และมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบสมมติฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการ

การส่งอาหารกับการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน และการรับรู้คุณค่าด้านราคากับการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สเปียร์แมน (Spearman rank correlation coefficient) (แสงเดือน วนิชดำรงศักดิ์, 2555)

ผลและการวิจารณ์ผลการวิจัย

ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการ การรับรู้คุณค่าด้านราคากับการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันแยกเป็น 3 ประเด็นรายละเอียดดังนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 59.20 มีช่วงอายุระหว่าง 15-24 ปี จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 59.20 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 54.00 มีอาชีพนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 56.00 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วงต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 และใช้บริการ Food Panda สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐศาสตร์ ปัญญานะ และวัชรพจน์ (2562) ซึ่งระบุไว้ในผลการศึกษาถึงความนิยมในแอปพลิเคชันส่ง และอาจเนื่องจากความคุ้นชินและแอปพลิเคชัน Food Panda ถือเป็นแอปพลิชันเจ้าแรกในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จึงส่งผลทำให้ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา มีผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน Food Panda สูงที่สุด จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 62.40

ประเด็นที่ 2 ระดับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ และการรับรู้คุณค่าด้านราคา แสดงดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการ

คุณภาพการให้บริการ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
1.การสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน สะดวก/รวดเร็ว	4.16	0.589
2.พนักงานให้บริการส่งอาหารมีการให้บริการด้วยความเต็มใจ	4.07	0.648
3.พนักงานให้บริการส่งอาหารมีจำนวนเพียงพอ	4.02	0.670
4.พนักงานให้บริการส่งอาหารมีมนุษย์สัมพันธ์ดี	4.02	0.708
5.พนักงานให้บริการส่งอาหารมีความสุภาพ	4.04	0.675
6.พนักงานให้บริการส่งอาหารมีความซื่อสัตย์	4.14	0.689
7.ได้รับบริการที่น่าประทับใจจากพนักงานเป็นอย่างดี	4.13	0.702
8.ท่านสามารถตรวจสอบสถานะการส่งอาหาร	4.08	0.678
9.พนักงานมีความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้	4.10	0.678
10.พนักงานให้บริการส่งอาหารให้บริการตรงต่อเวลา	3.92	0.698
11.ท่านเชื่อมั่นในระบบการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน	4.00	0.646
12.ท่านได้รับการบริการตรงตามความต้องการอยู่เสมอ	4.05	0.681
13.อาหารที่ท่านได้รับถูกต้องครบถ้วนและมีความสมบูรณ์	4.09	0.659
14.บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันช่วยเพิ่มความสะดวก	4.08	0.681
15.บริการที่ท่านได้รับจากพนักงานมีความรวดเร็ว	4.01	0.691

16.ท่านสามารถเลือกชำระค่าบริการได้หลายช่องทาง	3.97	0.699
17.พนักงานให้บริการให้คำแนะนำที่ดีในการสั่งอาหารแก่ท่านได้	3.91	0.734
18.พนักงานมีความกระตือรือร้นในการให้บริการ	3.89	0.697
19.พนักงานมีความสุภาพและอัธยาศัยดี	4.12	0.737
20.พนักงานมีทักษะในการให้บริการ	4.02	0.703
21.พนักงานมีการจัดระบบการให้บริการก่อน-หลัง	3.97	0.697
22.พนักงานขับขี่รถปลอดภัย	3.96	0.788
23.ท่านมั่นใจในการให้บริการของพนักงาน	4.01	0.717
24.ระบบแอปพลิเคชันสั่งอาหารมีความง่ายไม่ซับซ้อน	4.09	0.683
25.พนักงานให้บริการมีความเอาใจใส่และมีความเป็นกันเอง	4.08	0.675
26.พนักงานสามารถตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี	4.02	0.688

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันให้ความสำคัญกับความสะดวก/รวดเร็วมาเป็นลำดับแรก สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัธภัชร เฉลิมแดน (2020) ซึ่งระบุว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ใช้บริการสั่งอาหารแบบเดลิเวอรี่มีพฤติกรรมต้องการความสะดวกสบาย และความรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ย 4.16 รองลงมาให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์ของพนักงานในการส่งอาหาร มีค่าเฉลี่ย 4.14 และให้ความสำคัญกับการให้บริการที่น่าประทับใจ มีค่าเฉลี่ย 4.13 ตามลำดับ ในขณะที่ผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันให้ความสำคัญกับความกระตือรือร้นในการให้บริการของพนักงานเป็นลำดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 3.89

ตารางที่ 2 ระดับความคิดเห็นของผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันเกี่ยวกับการรับรู้คุณค่าด้านราคา

การรับรู้คุณค่าด้านราคา	**ค่าเฉลี่ย**	**ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน**
1.เมื่อเทียบกับการจัดส่งมีความเหมาะสม	3.93	0.694
2.เมื่อเทียบบริการที่ได้รับ	3.94	0.631
3.เมื่อเทียบกับความสะดวก	3.94	0.647
4.เมื่อเทียบกับเวลา	3.90	0.744
5เมื่อเทียบกับเงินที่จ่าย	3.94	0.745
7.เมื่อเทียบกับระยะทาง	3.94	0.720

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันให้ความสำคัญกับ ความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับการไปซื้อด้วยตนเองมาเป็นลำดับแรก มีค่าเฉลี่ย 3.96 รองลงมาให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับเงินที่จ่ายและความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับระยะทาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 3.94 ในขณะที่ผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับเวลาเป็นลำดับสุดท้าย มีค่าเฉลี่ย 3.90

ประเด็นที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการการรับรู้คุณค่าด้านราคากับการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา รายละเอียดแสดงดังตารางที่ 3 และ 4 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับการตัดสินใจสั่งอาหาร

คุณภาพการให้บริการ		**รูปธรรมบริการ**	**ความน่าเชื่อถือ**	**การตอบสนอง**	**การสร้างความมั่นใจ**	**การเอาใจใส่**
รูปธรรมบริการ	Correlation Coefficient	1.000	.664**	**.715****	.549**	.561**
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000
ความน่าเชื่อถือ	Correlation Coefficient	.664**	1.000	**.724****	.607**	.562**
	Sig. (2-tailed)	.000	.	.000	.000	.000
การตอบสนอง	Correlation Coefficient	**.715****	**.724****	1.000	.653**	.628**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.	.000	.000
การสร้างความมั่นใจ	Correlation Coefficient	.549**	.607**	.653**	1.000	.585**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.	.000
การเอาใจใส่	Correlation Coefficient	.561**	.562**	.628**	.585**	1.000
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000

**ระดับนัยสำคัญ .01

จากตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับการตัดสินใจสั่งอาหาร จะเห็นได้ว่าการตอบสนองกับความน่าเชื่อถือได้มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสู่ที่ระดับ .724 และมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 เป็นลำดับแรก นั่นหมายความว่าเมื่อผู้บริโภคมีความรู้สึกเชื่อถือในระบบการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันมากขึ้นเท่าใด ผู้บริโภคก็จะมีการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันเพิ่มขึ้นเท่านั้น รองลงมาคือการตอบสนองกับความเป็นรูปธรรมของบริการมีความสัมพันธ์ค่อนข้างสูงที่ระดับ .715 และมีความสัมพันธ์เชิงบวก หมายความว่า ผู้บริโภคจะมีการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันเพิ่มขึ้นเมื่อผู้บริโภคมีความรู้สึกถึงการให้บริการที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ รุ่งนภา บริพนธ์มงคล และกฤษดา เชียรวัฒนสุข (2563); ณัฐวุฒิ อนุกูลธนกิจ, พิชญุตม์ กุดดี และเกตุวดี สมบูรณ์ทวี (2557) ซึ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการกับการตัดสินใจซื้อว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าด้านราคากับการตัดสินใจสั่งอาหาร

การรับรู้คุณค่าด้านราคา		**ความเหมาะสม**	**ความคุ้มค่า**	**ความสะดวก/รวดเร็ว**	**เวลา**	**เงินที่จ่าย**	**ระยะทาง**
ความเหมาะสมของการจัดส่ง	Correlation Coefficient	1.000	.550**	.553**	.530**	.530**	.458**
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000	.000
บริการ	Correlation Coefficient	.550**	1.000	.536**	.518**	.423**	.473**
	Sig. (2-tailed)	.000	.	.000	.000	.000	.000
ความสะดวก/รวดเร็ว	Correlation Coefficient	.553**	.536**	1.000	**.647****	.534**	.427**
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.	.000	.000	.000
เวลา	Correlation Coefficient	.530**	.518**	**.647****	1.000	.603**	.537**

	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.	.000	.000
เงินที่จ่าย	Correlation Coefficient	.530**	.423**	.534**	.603**	1.000	**.649****
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.	.000
ระยะทาง	Correlation Coefficient	.458**	.473**	.427**	.537**	**.649****	1.000
	Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.000	.000	.000

**ระดับนัยสำคัญ .01

ตารางที่ 4 แสดงการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าด้านราคากับการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน จะเห็นได้ว่าระยะทางของการจัดส่งกับเงินที่มีการจ่ายในการสั่งซื้ออาหารมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูงที่ระดับ .649และมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01หมายความว่า ยิ่งระยะทางไกลเพิ่มขึ้นความคุ้มค่าของเงินที่ลูกค้าต้องจ่ายในการสั่งซื้ออาหารก็ยิ่งเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับการที่ลูกค้าต้องเดินทางไปซื้อด้วยตนเอง รองมาได้แก่ เวลากับความสะดวกมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูงที่ระดับ .647 และมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 หมายความว่า ยิ่งมีการใช้เวลาในการเดินทางไปซื้ออาหารด้วยตนเองนานเท่าใดก็จะทำให้การสั่งซื้ออาหารผ่านแอปพลิเคชันมีความสะดวกมากขึ้นเท่านั้นสอดคล้องกับการศึกษาของ ธีรศักดิ์ จินดาบถ, สะนันทา เหมทานนท์ และพิไลวรรณ ประพฤติ (2561)ซึ่งได้ระบุในผลการศึกษาว่าการรับรู้คุณค่าส่งผลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เช่นเดียวกับ ปาริสา ชนะสิทธิ์ (2562) ที่กล่าวถึงว่าการรับรู้คุณค่าด้านราคาส่งผลเชิงบวกกับความตั้งใจใช้บริการ

สรุป

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพบริการ การรับรู้คุณค่าด้านราคากับการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน โดยศึกษาจากกลุ่มผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน ในอำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา จำนวน 250 คน ผลการวิจัยสรุปรายละเอียดดังนี้

- ผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันให้ความสำคัญกับความสะดวก/รวดเร็วมาเป็นลำดับแรก รองมาให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์ของพนักงานในการส่งอาหาร และให้ความสำคัญกับความกระตือรือร้นในการให้บริการของพนักงานเป็นลำดับสุดท้าย
- ผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับการไปซื้อด้วยตนเองมาเป็นลำดับแรก รองมาคือ ความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับเงินที่จ่าย และความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับระยะทาง ขณะที่ผู้ใช้บริการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับเวลาเป็นลำดับสุดท้าย
- การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับการตัดสินใจสั่งอาหาร พบว่า การตอบสนองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความน่าเชื่อถือได้เป็นลำดับแรกรองมาได้แก่ การตอบสนองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความเป็นรูปธรรมของบริการ
- การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณค่าด้านราคากับการตัดสินใจสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชันพบว่าระยะทางของการจัดส่งอาหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับเงินที่มีการจ่ายในการสั่งซื้ออาหารผ่านแอปพลิเคชันค่อนข้างสูง เป็นลำดับแรก รองมาได้แก่ เวลามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสะดวกในการสั่งอาหารผ่านแอปพลิเคชัน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ดร.โกมลมณี เกตตะพันธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าแก่ผู้วิจัย เพื่อให้คำปรึกษาและแนะนำตลอดจนตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง จนบทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ลุล่วงได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ จากใจจริง

เอกสารอ้างอิง

กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2563).**สถานการณ์การแพร่ระบาดโรคโควิด-19 ดันธุรกิจร้านอาหารที่ให้บริการพร้อมส่งแบบฟู้ดเดลิเวอรี่เติบโตแบบก้าวกระโดด.** สืบค้นเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2563, จาก https://www.dbd.go.th/news_view.php?nid=469417268

จิตรกมล สังข์เพชร และสุพิศ ฤทธิ์แก้ว. (2559). **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมผู้บริโภคในการใช้บริการศูนย์การค้าเซ็นทรัลพลาซ่า สาขาสุราษฎร์ธานี.** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

ณัฐวุฒิ อนุกูลธนกิจ, พิชญุตม์ กุดดี และเกตุวดี สมบูรณ์ทวี. (2557). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการและความตั้งใจใช้บริการในอนาคตที่มีต่อสายการบินต้นทุนต่ำ. **วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มข.7.** 2, 43-61.ณัฐศาสตร์ ปัญญานะ และวัชรพจน์ ทรัพย์สงวนบุญ. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจใช้บริการอาหารตามสั่งแบบจัดส่ง. **วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ.** 11(1), 53-65.

ณัธภัชร เฉลิมแดน. (2020). พฤติกรรมผู้บริโภคในการสั่งอาหารแบบเดลิเวอรี่ผ่านโมบายแอปพลิเคชันช่วงเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 (COVID-19) ในเขตกรุงเทพมหานคร.Journal of Industrial Business Administration. 2(1), 92-106.

ธีรศักดิ์ จินดาบถ, สะนันทา เหมทานนท์ และพิไลวรรณ ประพฤติ. (2561). การรับรู้คุณค่าและความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์ยางของผู้บริโภคชาวไทย. **วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ.**9(2), 106-116.

ปาริสา ชนะสิทธิ์. (2562). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้บริการรถโดยสารปรับอากาศชั้น 1 ซ้ำและการสื่อสารการตลาดแบบปากต่อปากของผู้โดยสารรถประจำทาง ในจังหวัดนครศรีธรรมราช.**(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ปิยภา แดงเดช. (2557). **ทฤษฎีราคา**. สืบค้นเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2563, จาก https://aya55ake.wordpress.com/2014/11/19/%E0%B8%97

พิมพงา วีระโยธิน. (2561). **ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้บริโภคตัดสินใจใช้แอปพลิเคชันอูเบอร์ อีท (Uber Eats) เพื่อบริการรับส่งอาหาร (Food Delivery).** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

รุ่งนภา บริพนธ์มงคล และกฤษดา เชียรวัฒนสุข. (2563). การรับรู้คุณภาพสินค้าและคุณภาพบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องทำความสะอาดอุตสาหกรรม. Journal of Arts Management. 4(1), 166-179.

วรัญญา คงจิตราภา. (2560).**การรับรู้คุณค่าของปัจจัยด้านราคา คุณภาพการบริการรและความไว้วางใจที่มีผลต่อความภักดีของผู้บริโภคต่อร้านอาหารริมทางในย่านเยาวราช**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศูนย์การวิจัยกสิกรไทย. (2562).**Food Delivery Application ดันธุรกิจ Food Delivery โตต่อเนื่อง**. สืบค้น 14 มกราคม 2563, จาก https://kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/

ศูนย์การวิจัยกสิกรไทย. (2563). **บริการ "ฟู้ด ดีลิเวอรี" โอกาสหรือทำลายธุรกิจร้านอาหาร.** สืบค้น 14 มกราคม 2563, จาก https://www.thairath.co.th/news/business/market-business/

สุชัญญา สายชนะ และชลิตา ศรีนวล. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้แอปพลิเคชัน QueQ ในเขตกรุงเทพมหานคร.**วารสารครุศาสตร์อุตหกรรม**,คณะการบริหารจัดการ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง.

สุณิสา ตรงจิตร. (2559). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ผ่านช่องทางตลาดกลางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Marketplace)**. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.ฃ

สุรคุณ คณุสัตยานนท์. (2556). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการคาร์แคร์ของผู้บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

แสงเดือน วนิชดำรงศักดิ์. (2555). **การรับรู้ภาพลักษณ์และคุณภาพบริการ: กรณีศึกษา ธนาคารเกียรตินาคิน สาขากรุงเทพมหานครและปริมณฑล**. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Cochran, W.G., 1953. **Sampling Techniques**. New York: Johe Wiley & Sons. Inc.

Etzel, M. J., Walker, B. J., & Stanton, W. J. (2007). **Marketing**. (14th Ed). Boston: McGraw: Hill.

Hair, J. F., Black, W., Babin, B. J., Anderson, R. (2010). **Multivariate data analysis**. (7th Ed.) Prentice: Hall.

Lynn M. R. (1986). Determination and quantification of content validity. **Nursing Research**, 35, 382-385.

Parasuraman, A., Zeithaml, V.A., & Berry, L.L. (2013). A Conceptual Model of Service Quality and Its Implications for Future Research. **Journal of Marketing**, 49,41-50.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item Validity. **Dutch Journal of Educational Research**, 2, 49-60.

สื่อแอนิเมชัน 2 มิติ เรื่อง ภัยเงียบที่มาจากเทคโนโลยี

2D Animation the Silent Disaster of Technology

วชิร ยั่งยืน[1*] และ ณัฐธิดา เม่งห้อง[1]

Wachira Yangyuen[1*] and Natthida Manghong[1]

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาสื่อแอนิเมชันเกี่ยวกับภัยเงียบที่มาจากเทคโนโลยี และเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและการตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องและเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงโรคภัยและผลกระทบที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัวและการเลี้ยงลูกหลานให้ถูกวิธี โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ประชากร คือ แพทย์และพยาบาลแผนกจิตเวชเด็ก นักเรียน และผู้ใช้งานทั่วไป จำนวน 74 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เครื่องมือในการสร้างสื่อแอนิเมชันประกอบด้วยโปรแกรม Adobe Flash CS6, Adobe Illustrator CS6 และ Adobe Audition

ผลการวิจัย พบว่า สื่อแอนิเมชันสามารถสื่อสารให้ความรู้และความเข้าใจแก่ผู้ที่สนใจได้ง่ายขึ้น และผลการประเมินความพึงพอใจ ด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่องในระดับดีมาก ด้านการออกแบบในระดับดีมาก และด้านการนำเสนอและการใช้งานในระดับดีมาก ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการใช้เสียงเอฟเฟคในบางฉากเพื่อช่วยเพิ่มความน่าสนใจมากขึ้น

คำสำคัญ: แอนิเมชัน, ภัยเงียบ, เทคโนโลยี

[1] ระบบสารสนเทศทางธุรกิจ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัยนครศรีธรรมราช 80120

[1] Business Information System, College of Industrial Technology and Management, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Nakhon Si Thammarat, 80120

* Corresponding author; e-mail address: Wachira.y@rmutsv.ac.th

Abstract

This research aimed (1) to design and create an animation media about the silent danger that come from technology (2) to enhance knowledge, understanding, and realization of the correct use of technology (3) to avoid disease and the effects of technology in daily life and (4) to make a good relationship within the family and raise children properly. The tools used for data collection were questionnaire and interview. The population included of physicians and nurses pediatric and adolescent psychiatric departments, student, and general person were 74 person. Data analysis used percentage, mean and standard deviation. Animation tools including (1) Adobe Flash Professional CS6 used to create animation (2) Adobe Illustrator CS6 used for drawing and (3) Adobe Audition used for audio editing.

The research results showed that the animation media was able to communicate more easily to the interested person. The results of satisfaction the animation media assessment were (1) content and storyline were rated very good (χ= 4.60), (2) the design and composition were very good (χ= 4.58), and (3) the presentation and usability were very good (χ= 4.55). The research suggestion is that sound effects should be used in some scenes to add more interest.

Keywords: animation, silent disaster, technology

คำนำ

ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีส่งผลให้เกิดนวัตกรรมและสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ที่เข้ามามีบทบาทและอำนวยความสะดวกในดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ ทำให้วิถีการดำรงชีวิตและพฤติกรรมของมนุษย์เปลี่ยนไป ไม่ว่าเป็นทางด้านการศึกษา ด้านการทำงาน ด้านการสื่อสาร ฯลฯ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงและการเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ นั้นมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีคือทำให้เกิดความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตมากขึ้น ทำให้การติดต่อสื่อสารรวดเร็วทันใจมากขึ้น เป็นต้น ในส่วนของข้อเสีย อาทิเช่น การเกิดปัญหาการติดเกมในเด็ก การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ สมาธิ และพัฒนาการของเด็ก ความอบอุ่นและความใกล้ชิดในครอบครัว การล่อล่วงและการเกิดอาชญากรรมจากสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งนับวันปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้มีความรุนแรงทวีคูณเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะปัญหากับเด็ก จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า เด็ก 1 ใน 4 คนกำลังประสบปัญหาความล่าช้าในพัฒนาการ ไม่สามารถสื่อสารหรือมีปัญหาในการใช้ภาษา ขาดสมาธิและอยู่ไม่นิ่ง และมีความผิดปกติทางด้านอารมณ์ส่งผลให้เกิดโรคต่าง ๆ ตามมา เช่น โรคสมาธิสั้นเทียม โรคซีวีเอส โรคอาร์เอสไอ

จากปัญหาที่กล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดแนวคิดในการนำสื่อแอนิเมชันมาเป็นสื่อกลางในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและการตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้อง เพื่อหลีกเลี่ยงโรคภัยและผลกระทบที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวันโดยเฉพาะกับกลุ่มเด็กและเยาวชน รวมถึงผู้ปกครองได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของ

การเลี้ยงดูบุตรด้วยเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม อีกทั้งสื่อแอนิเมชันมีทั้งภาพ สีสัน เสียง และการเคลื่อนไหวที่ก่อให้เกิดความบันเทิง และเพลิดเพลินในการรับชมและช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษา ออกแบบและพัฒนาสื่อแอนิเมชันเกี่ยวกับภัยเงียบที่มาจากเทคโนโลยี

2. เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและการตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องและหลีกเลี่ยงโรคภัยและผลกระทบที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน

3. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัวและการเลี้ยงลูกหลานให้ถูกวิธี

ความสำคัญของการวิจัย

ปัญหาและผลกระทบที่เกิดจาการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่อย่างไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมในประเทศไทยนั้นนับวันจะยิ่งมีความรุนแรงเพิ่มทวีคูณขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะกับกลุ่มเด็กและวัยรุ่นที่ ซึ่งตัวปัญหาที่เกิดขึ้นก็มาจากหลากหลายปัจจัยด้วยกันอาทิเช่น การไม่มีเวลาเลี้ยงดูลูกของพ่อแม่ การขาดความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูบุตรอย่างถูกวิธี เพื่อนและสังคมรอบข้าง สภาพเศรษฐกิจและสังคม สื่อและสิ่งเร้าจากภายนอก เป็นต้น ซึ่งเด็กและเยาวชนจะเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนและพัฒนาประเทศในอนาคต ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องช่วยกันแก้ปัญหาดังกล่าว ทางผู้วิจัยจึงได้พัฒนาแอนิเมชัน 2 มิติ เรื่อง ภัยเงียบที่มาจากเทคโนโลยี เพื่อใช้เป็นสื่อกลางในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและการตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (research and development)ที่มุ่งศึกษา ออกแบบและพัฒนาแอนิเมชัน 2 มิติ เรื่อง ภัยเงียบที่มาจากเทคโนโลยี เพื่อเป็นสื่อกลางในการรับรู้และเข้าใจถึงภัยที่มาจากการใช้เทคโนโลยีอย่างไม่เหมาะสม โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาประกอบ หมอและพยาบาลแผนกจิตเวชเด็กและวัยรุ่น นักเรียน ผู้ปกครองและบุคคลทั่วไป จำนวน 74 คน โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) แบบสอบถาม 3 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบสอบถามการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ความต้องการของสื่อแอนิเมชัน ชุดที่ 2 การประเมินความพึงพอใจต่อสื่อแอนิเมชัน ชุดที่ 3 แบบประเมินสำหรับผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC)และ(2) แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ โดยทำการสัมภาษณ์หมอและพยาบาลแผนกจิตเวชเด็กและวัยรุ่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัย ผู้วิจัยมีการดำเนินการดังนี้ (1) การศึกษา ทบทวน วรรณกรรม งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยเนื้อหาหลักที่นำมาใช้ทำสื่อแอนิเมชันได้ยึดจากหนังสือเรื่องโรคสมาธิสั้น ADHDของรองศาสตราจารย์นายแพทย์ ชาญวิทย์ พรนภดลและจากเว็บไซต์ของหน่วยงานที่เกี่ยวด้านทางการแพทย์ (2) การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ คือ หมอและพยาบาลแผนกจิตเวชเด็ก

และวัยรุ่น เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของเนื้อหาและ storyboardที่นำเสนอ (3) การเก็บแบบสอบถามจากหมอพยาบาลนักเรียน ผู้ปกครอง และบุคคลทั่วไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่มาได้แล้วทำการตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ๆ คือ (1) ส่วนที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ออกแบบและพัฒนาแอนิเมชัน ทั้งในส่วนของเนื้อหา storyboard ตัวละคร และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (2) ส่วนที่นำมาวิเคราะห์ค่าทางสถิติโดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage)ค่าเฉลี่ย (Mean)โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิจัยSPSS/PC+ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลและวิจารณ์ผลการวิจัย

จากการศึกษาได้ผลของการวิจัยสรุปแยกออกเป็น 5 ประเด็นสำคัญดังนี้ คือ(1) สื่อแอนิเมชัน 2 มิติ (2) ข้อมูลแบบสอบถามการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ความต้องการของสื่อแอนิเมชัน (3) ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในประเด็นของความถูกต้องและครบถ้วนของเนื้อหาของสื่อ (4)ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้งานสื่อแอนิเมชันในด้านต่าง ๆและ (5) ผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหมอและพยาบาลแผนกจิตเวชเด็กและวัยรุ่น โดยมีรายละเอียดของผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. สื่อแอนิเมชัน 2 มิติจากการออกแบบและพัฒนาสื่อแอนิเมชัน 2 มิติเรื่อง ภัยเงียบที่มาจากเทคโนโลยีได้ผลการวิจัยคือ (1) ตัวละคร ประกอบด้วย เมษา เป็นเด็กผู้หญิงที่เป็นผู้ดำเนินหลักของเรื่องนิพิจ เป็นพ่อของเมษา การะเกดเป็นแม่ของเมษา คุณครูใจสว่างเป็นคุณครูประจำชั้นของเมษา และหมอวศิน เป็นหมอของแผนกจิตเวชเด็กและวัยรุ่น (2) มีฉากที่ออกแบบไว้ใน Storyboardและนำมาใช้พัฒนาสื่อจำนวน 103 ฉาก (3) ตัวสื่อแอนิเมชันมีความยาว 8 นาที และสื่อออกในรูปแบบของวีดีโอไฟล์

Figure 1 an example of a storyboard design

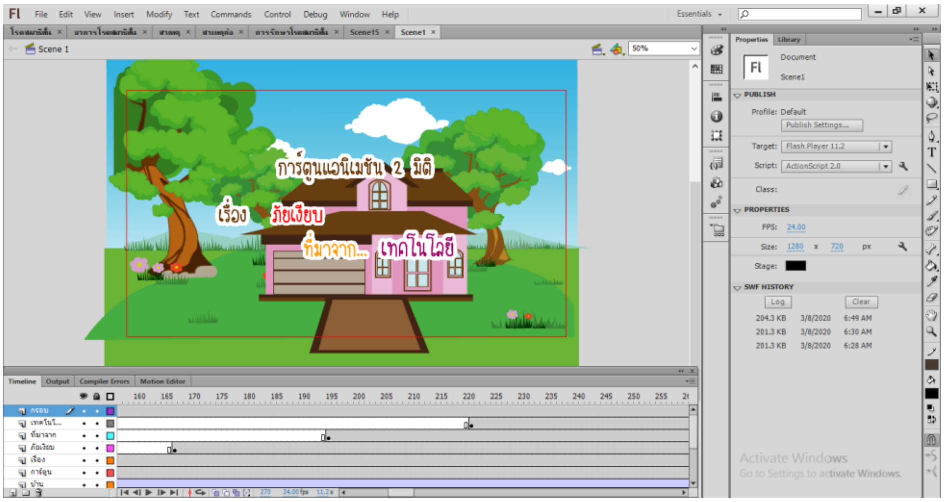

Figure 2 an example of animation media result screen

2. ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ความต้องการของสื่อแอนิเมชันเพื่อนำมาใช้ในการออกแบบและพัฒนาสื่อแอนิเมชันทางผู้วิจัยได้ลงพื้นที่โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลกับนักเรียนในระดับประถมศึกษา ณ โรงเรียนวัดปากด่าน อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้ปกครองและผู้ใช้งานทั่วไป พบประเด็นสำคัญคือ (1) รู้จักโรคสมาธิสั้นมากน้อยในระดับปานกลาง (2) ทราบถึงภัยและโทษที่มาจากเทคโนโลยีในระดับมาก (3) มีสมาร์ทโฟนและเคยใช้รับชมสื่อออนไลน์ (4) ชอบสื่อแอนิเมชันเพราะความสนุกสนานเพลิดเพลิน (5) การจัดทำสื่อแอนิเมชันจะมีประโยชน์ต่อการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและการตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้อง (6) เหมาะสมกับการนำมาใช้เป็นสื่อสำหรับเด็ก ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากลงพื้นที่มาใช้วิเคราะห์ออกแบบและพัฒนาสื่อแอนิเมชัน

3. ผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญในประเด็นของความถูกต้องครบถ้วนของเนื้อหาของสื่อแอนิเมชัน ในผลการวิจัยส่วนนี้ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาและ storyboard ไปให้หมอและพยาบาลแผนกจิตเวชเด็กและวัยรุ่นโรงพยาบาลสิชล อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 4 ท่านทำการตรวจสอบ พบว่า มีครบถ้วน ถูกต้องของเนื้อหาที่จะนำเสนอผ่านสื่อแอนิเมชัน เหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมายคือ เด็กช่วงอายุ 9-10 ปี สื่อมีความน่าสนใจและนำมาใช้เป็นสื่อกลางในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และได้รับข้อเสนอคือ ให้เพิ่มเติมในประเด็นของการเลี้ยงดูบุตรและวิธีการป้องกันเด็กติดโทรศัพท์มือถือเข้าไปสื่อด้วย

4. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการใช้งานสื่อแอนิเมชันในด้านของเนื้อหา ด้านการออกแบบและ ด้านการใช้งานมีผลการวิจัยดังตารางที่ 1

Table 1 The results of the satisfaction assessment of animation media

รายการประเมิน	เฉลี่ย	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา		
1. ความสอดคล้องของเนื้อหากับจุดประสงค์ของสื่อแอนิเมชัน	4.61	มากที่สุด
2. ความถูกต้อง ชัดเจนของเนื้อหา	4.72	มากที่สุด
3. ความครบถ้วนสมบูรณ์ของเนื้อหา	4.47	มาก
4. ความเหมาะสมของเนื้อหากับกลุ่มเป้าหมาย	4.59	มากที่สุด
ด้านการออกแบบ		
1. ความสอดคล้องของภาพและเสียงกับเนื้อหา	4.52	มากที่สุด
2. ความชัดเจน มองเห็นได้ชัดของภาพ	4.66	มากที่สุด
3. ระดับความดังและความชัดเจนของเสียง	4.68	มากที่สุด
4. ความเหมาะสมของการจัดวางรูปแบบตัวอักษร/รูปภาพ	4.47	มาก
ด้านการใช้งาน		
1. ระยะเวลาในการนำเสนอของสื่อแอนิเมชัน	4.65	มากที่สุด
2. ความสวยงามและการออกแบบนำเสนอ	4.42	มาก
3. การใช้งานง่าย และน่าสนใจ	4.50	มากที่สุด
4. ผู้รับชมได้ความรู้ ความเข้าใจของเนื้อหาจากสื่อแอนิเมชัน	4.54	มากที่สุด

โดยผู้วิจัยได้นำสื่อที่พัฒนาแล้วไปประเมินผลความพึงพอใจกับนักเรียน ผู้ปกครอง หมอและพยาบาล ซึ่งได้ผลการศึกษาคือ ค่าเฉลี่ยในด้านของเนื้อหา คือ 4.60 มีระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยในด้านการออกแบบ คือ 4.58 มีระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด และค่าเฉลี่ยในด้านการใช้งานคือ 4.53 มีระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด

สรุป

จากผลการวิจัยการพัฒนาสื่อแอนิเมชัน 2 มิติเรื่องภัยเงียบที่มาจากเทคโนโลยี พบว่า ผู้ใช้สื่อมีความพึงพอใจโดยเฉลี่ยในทุกด้านในระดับมากที่สุด โดยทางโรงเรียนวัดปากด่าน อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้นำสื่อแอนิเมชันไปใช้เป็นเครื่องมือประกอบในการสอนด้วย อีกทั้งมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการพัฒนาสื่อประเด็นอื่น ๆ ที่หลาหลายขึ้นเพื่อนำมาช่วยในการเรียนการสอนของเด็กนักเรียนเพราะสามารถดึงดูดความสนใจเรียนของนักเรียนได้อย่างดี และในการพัฒนาตัวสื่อแอนิเมชันได้ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องทางด้านเนื้อหาที่นำเสนอผ่านสื่อจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน โดยมีข้อเสนอแนะคือ ควรมีการเพิ่มเติมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องโรคอื่น ๆ เพิ่มเติมที่ตามมาจากการใช้เทคโนโลยีอย่างไม่เหมาะสม เช่น โรคสายตา และในบางฉากของสื่อควรมีการใช้สียงเอฟเฟคเพื่อช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้มากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณแพทย์และพยาบาลแผนกจิตเวชเด็กและวัยรุ่นโรงพยาบาลสิชลและโรงเรียนวัดปากด่านอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราชที่ช่วยรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

ชาญวิทย์ พรนภดล. 2561. **โรคสมาธิสั้น ADHD**. สำนักพิมพ์ศิริราชคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ

คณะแพทย์ศาสตร์ศิริราชพยาบาลมหาวิทยาลัยมหิดล.ข้อมูลรายละเอียดต่างๆของโรคสมาธิสั้น. เข้าถึงได้จาก: https://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/e-pl/ (วันที่สืบค้นข้อมูล: 25 ธันวาคม 2562).

ผลกระทบของงบประมาณรายจ่ายภาครัฐที่มีต่อการกระจายรายได้ของประเทศไทย
The Effects of Government Spending on Income Distribution of Thailand

อธิสรา ธนาวุฒิ[1*] และ ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร[1]
Athissara Thanawut[1*] and Saksit Budsayaplakorn[1]

บทคัดย่อ

การศึกษาผลกระทบของงบประมาณรายจ่ายภาครัฐที่มีต่อการกระจายรายได้ของประเทศไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การใช้จ่ายของรัฐบาลโดยผ่านงบประมาณรายจ่าย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 – 2562 โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิแบบอนุกรมเวลา (Time Series) ในช่วงระยะเวลา 32 ปี เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาในเรื่องการกระจายรายได้และลดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทย รวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางให้รัฐบาลได้นำไปพิจารณาในการจัดสรรงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด งานวิจัยนี้ได้ทำการวิเคราะห์ผ่านแบบจำลอง ARIMAX (Autoregressive Integrated Moving Average With Explanatory Variables)ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงงบประมาณรายจ่ายด้านการบริการชุมชนและสังคม (dSC) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (dGINI)และสำหรับการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงงบประมาณรายจ่ายด้านการบริหารทั่วไปการเปลี่ยนแปลงงบประมาณรายจ่ายด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว การเปลี่ยนแปลงของดัชนีสิทธิทางการเมือง รวมถึงวิกฤตเศรษฐกิจ ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการเปลี่ยนแปลงสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (dGINI) ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสามารถนำไปเป็นข้อเสนอแนะเพื่อให้รัฐบาลและสำนักงบประมาณนำไปใช้ในการวางแผนการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและการกระจายรายได้ผ่านการใช้จ่ายด้านการบริการชุมชนและสังคมเป็นหลัก โดยจะมีผลกระทบในการปรับตัวระยะปานกลาง ในช่วง 5 ปี ตามแบบจำลอง

คำสำคัญ: งบประมาณรายจ่ายภาครัฐ, การกระจายรายได้

[1] หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1] Master of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University

[*] Corresponding author; e-mail address: ats_sun@hotmail.com

Abstract

The Research on the effects of government spending on income distribution of Thailand is to analyze the government expenditurefrom1988to 2019using the secondary time series data for 32 years in order to examine the problem of income distribution and to reduce income in equality in Thai economy. Moreover, this finding may be used as guideline for the government to allocate their budget for maximum efficiency. The ARIMAX model is applied and the results show that the change in the expenditure on community and social service (dSC) are positively related to the change in Gini Coefficient. The changes in other variables such as the change in General Expenditure, the change in Economic expenditure, the change in per capita GNP, the change in Political Rights Index and Economic Crisis do not significantly affect the change in Gini Coefficient. Therefore, the empiricalevidencessuggest that the government and the Bureau of the Budget to planning should solve the problem of income distribution via mainly social expenditure. The time for adjustment is approximately 5 years as the model suggested.

Keywords: Government Spending, Income Distribution

ความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศมีความสัมพันธ์กับการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นหลักซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติภายหลังการเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจปี 2540 มุ่งเน้นคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศปัญหาความแตกต่างทางด้านรายได้แสดงถึงความสามารถในการเข้าถึงและการใช้ทรัพยากรของสังคมเพื่อการดำรงชีวิตของประชากร กล่าวคือ ถึงแม้ระบบเศรษฐกิจจะมีการขยายตัวก้าวหน้าไปเท่าใดก็ตาม แต่หากความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชากรผู้มีรายได้สูงกับกลุ่มประชากรผู้มีรายได้ต่ำยังคงมีสัดส่วนที่สูงอยู่ การพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคงยั่งยืนในระยะยาวจึงเป็นไปได้ค่อนข้างยากซึ่งจากรายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2562 ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม (กขส.) พบว่า ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ มีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมา โดยค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคหรือค่าสัมประสิทธิ์จีนี่ (Gini coefficient) ด้านรายได้ ในปี 2562 มีค่า 0.430 ลดลงจาก 0.452 ในปี 2560 สะท้อนความเหลื่อมล้ำ ด้านรายได้ในระดับต่ำที่สุด นับตั้งแต่ปี 2531 สอดคล้องกับสัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามระดับรายได้ (decile by Income) ที่มีแนวโน้มลดลงในระยะยาว โดยพบว่า กลุ่มประชากรร้อยละ10 ที่ 1-8 (decile 1-8)มีส่วนแบ่งรายได้เพิ่มสูงขึ้นในระยะ 30 ปีที่ผ่านมาขณะที่กลุ่มคนทีมีรายได้สูง หรือกลุ่มประชากรร้อยละ10 ที่ 9-10 (decile 9-10) มีส่วนแบ่งรายได้ลดลงจากร้อยละ 56.97 ของรายได้รวมทั้งประเทศในปี 2531 เหลือร้อยละ 48.99 ของรายได้รวมทั้งประเทศปี 2562

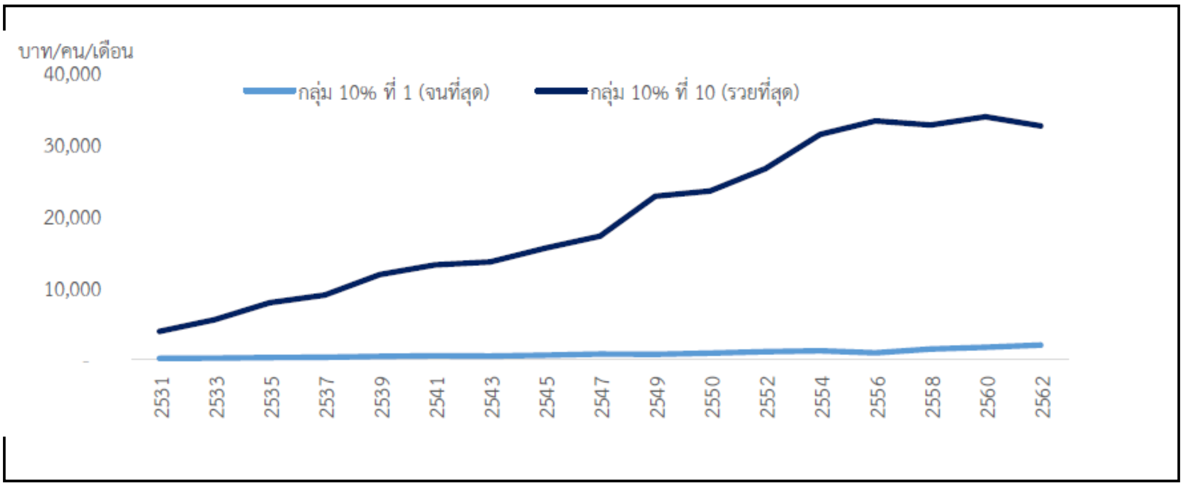

Figure 1 Average Income of the Population with the highest and lowest decile by Income Levels

Source Data from the household socio-economic survey, National Statistical Office

อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างด้านรายได้ระหว่างกลุ่มประชากรยังอยู่ในระดับสูง โดยเมื่อพิจารณารายได้เฉลี่ยของประชากรที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำสุดและสูงสุด พบว่า ตั้งแต่ปี 2531 ความแตกต่างของรายได้เฉลี่ยของประชากรทั้งสองกลุ่มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีความแตกต่างกันมากที่สุดในปี 2556หลังจากนั้น รายได้เฉลี่ยของกลุ่มคนรวยเริ่มมีระดับคงที่ ขณะที่รายได้เฉลี่ยของกลุ่มคนจนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความแตกต่างของรายได้ระหว่างประชากรสองกลุ่มลดลงจาก 34.8 เท่าในปี 2556 เหลือ 15.9 เท่าในปี 2562 โดยประชากรกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ต่ำที่สุดมีรายได้เฉลี่ย 2,049 บาทต่อเดือน ขณะที่คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงที่สุดมีรายได้เฉลี่ยสูงถึง 32,663 บาทต่อเดือน ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบองค์ประกอบของรายได้ที่เป็นตัวเงิน พบว่า สัดส่วนรายได้จากการประกอบอาชีพ (ค่าจ้างกำไรจากธุรกิจ และกำไรจากการเกษตร) จะเพิ่มสูงขึ้นตามระดับรายได้ที่สูงขึ้น ขณะที่รายได้ที่มาจากการช่วยเหลือ (เงินช่วยเหลือจากภาครัฐและเงินช่วยเหลือจากบุคคลอื่น) มีสัดส่วนสูงสุดในกลุ่มรายได้ต่ำ และลดลงเรื่อยๆตามระดับรายได้ ดังนั้น การใช้นโยบายทางด้านการคลังผ่านมาตรการทางด้านรายจ่ายภาครัฐเพื่อการลงทุนในบริการสาธารณะต่างๆ จึงอาจส่งผลกระทบและช่วยลดปัญหาในเรื่องความเหลื่อมล้ำได้ อาทิเช่น การสร้างความสามารถในการเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชน การให้บริการด้านสาธารณสุข และการสร้างโอกาสทางด้านอาชีพ เป็นต้น และสำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ก็เป็นส่วนหนึ่งในการสะท้อนให้เห็นถึงผลลัพธ์ในการพยายามแก้ไขปัญหาของรัฐบาล พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการวางเป้าหมายและการใช้จ่ายของรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและการกระจายรายได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ศึกษาผลกระทบของงบประมาณรายจ่ายภาครัฐที่มีต่อการกระจายรายได้ของประเทศไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้รัฐบาลและสำนักงบประมาณสามารถนำผลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการจัดสรร งบประมาณรายจ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและการกระจายรายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อลดช่องว่างความแตกต่างทางด้านรายได้ระหว่างประชาชนกลุ่มผู้มีรายได้สูงที่สุดและประชาชนกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำที่สุด

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาผลกระทบการใช้จ่ายของรัฐบาลโดยผ่านการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายภาครัฐในแต่ละปีเพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ของประเทศไทย ซึ่งข้อมูลที่ใช้เป็นข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่มีลักษณะข้อมูลเป็นแบบ Time Seriesโดยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด 32 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2531 - พ.ศ. 2562 และยึดหลักการจำแนกรายจ่ายตามกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund : IMF) โดยแบ่งงบประมาณรายจ่ายภาครัฐออกเป็น 3 ด้านหลักซึ่งมี 10 ประเภทรายจ่ายย่อยด้วยกัน ดังนี้ 1. ด้านการบริหารทั่วไป ได้แก่ การบริหารทั่วไปของรัฐ การป้องกันประเทศ การรักษาความสงบภายใน 2. ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่การเศรษฐกิจ และ 3. ด้านการบริการชุมชนและสังคม ได้แก่ การสิ่งแวดล้อม การเคหะและชุมชน การสาธารณสุข การศาสนา วัฒนธรรมและสันทนาการ การศึกษา และการสังคมสงเคราะห์ทั้งนี้ ได้นำผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว ดัชนีสิทธิทางการเมือง และตัวแปรหุ่น (ก่อนและหลังการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง) มาพิจารณาร่วมด้วยกับค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (Gini Coefficient)

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การใช้จ่ายภาครัฐ ภายใต้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์สำนักเคนส์เซียน (Keynesian School)ผ่านนโยบายการคลังจะส่งผลในการควบคุมอุปสงค์รวมและการเติบโตของระบบเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่ต้องการได้ การขับเคลื่อนทางอุปสงค์ (Demand Driven) จะมีผลดีมากกว่าการพึ่งพากลไกตลาดด้านอุปทาน(Supply Side) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ นอกจากนี้ การใช้นโยบายการคลังโดยผ่านเครื่องมือในด้านรายจ่ายและภาษีจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเทียบกับนโยบายการเงิน เนื่องจากอุปสงค์ของภาคเอกชน (การบริโภคและการลงทุน) มีความยืดหยุ่นกับอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างน้อย และความต้องการถือเงินของประชาชนมีการตอบสนองต่ออัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ในขณะที่ Musgrave (1989) ได้กล่าวถึงการใช้จ่ายของรัฐบาลไว้ว่าช่วงแรกของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การใช้จ่ายของรัฐบาลเป็นการใช้จ่ายเพื่อการลงทุนในด้านสังคม (Overhead Capital) อาทิเช่น การก่อสร้างถนนหนทาง ท่าเรือ แหล่งพลังงานต่างๆ เป็นต้น โดยEckstein (1964) ชี้ให้เห็นว่า การที่การใช้จ่ายภาครัฐต่อรายได้ประชาชาติของประเทศมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากปัจจัยทางการเมืองและเศรษฐกิจ นั่นคือ ประชาชนมีอุปสงค์ต่อบริการของรัฐในด้านความต้องการพื้นฐานเพิ่มขึ้นนั่นเอง (พิจักษณ์ ภู่ตระกูล, 2561)

สำหรับแนวความคิดในเรื่องของการกระจายรายได้นั้น Musgrave (1989)มีความคิดเห็นว่ารัฐบาลมีหน้าที่ในการกระจายรายได้และความมั่งคั่งเพื่อให้เกิดความเสมอภาค โดยรัฐบาลจะใช้เครื่องมือทางการคลังด้านรายได้และรายจ่าย เช่น การเก็บภาษีตามกำลังความสามารถ (Ability to Pay)ในอัตราก้าวหน้าการใช้จ่ายเงินโอนแบบให้เปล่าแก่คนยากจน หรือแม้กระทั่งการให้เงินช่วยเหลือแก่คนตกงาน เป็นต้น ซึ่ง Kuznets (1955) ก็ได้เสนอแนวความคิดไว้เช่นกันว่าสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้น ความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายรายได้จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเมื่อรายได้เพิ่มขึ้นถึงระดับหนึ่ง การกระจายรายได้จะเริ่มดีขึ้น โดยเรียกความสัมพันธ์แบบนี้ว่า Kuznets Inverted U-shape Curve นั่นคือ เมื่อรายได้ต่อหัวเพิ่มสูงขึ้น ความไม่เท่าเทียมกันจะเริ่มสูงขึ้นด้วย และเมื่อรายได้ต่อหัวเพิ่มสูงขึ้นถึงจุดหนึ่ง จะทำให้ความไม่เท่าเทียมกันลดลง (Turn Point) และจะลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

ธนวรรธน์ พลวิชัย และวชิร คูณทวีเทพ (2557) ได้กล่าวถึงผลการศึกษาวิจัยของ SinhaและDipendra ว่า งานศึกษาวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง GDP และการใช้จ่ายของรัฐบาลของประเทศไทยโดยใช้ข้อมูลระหว่าง 1950 – 2003 ซึ่งในการทดสอบครั้งนี้จะทดสอบโดยอาศัยเทคนิคทางเศรษฐมิติเพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศไทย (GDP) กับการใช้จ่ายของรัฐ โดยมีการทดสอบความเป็นเหตุและเป็นผลของตัวแปรซึ่งผลการทดสอบพบว่า ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศไทย (GDP) ของประเทศไทยไม่เป็นเหตุเป็นผลกับรายจ่ายรัฐบาล และเมื่อทดสอบความสัมพันธ์ในระยะยาว พบว่า GDP และการใช้จ่ายของรัฐนั้นไม่มีความสัมพันธ์ในระยะยาว ดังนั้น การเพิ่มขึ้นของผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศไทยไม่ก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของการใช้จ่ายของรัฐบาล

นอกจากนี้ Minh Quang Dao (2012) ได้ทดสอบการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) อันเกิดจากการใช้จ่ายของรัฐบาลโดยผ่านโครงการใช้จ่ายต่างๆ ในประเทศกำลังพัฒนา โดยใช้ข้อมูลจากธนาคารโลก และกลุ่มตัวอย่าง 28 ประเทศทั่วโลก ซึ่งจากผลการทดสอบพบว่า การเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัว (Per Capita GDP)ขึ้นอยู่กับการเติบโตของค่าใช้จ่ายต่อหัวในด้านสาธารณสุข ของประชาชน และจากการทดสอบทางสถิติดังกล่าวจะช่วยจัดลำดับความสำคัญของรายจ่ายของรัฐบาล เพื่อกระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจได้

ในการแก้ไขปัญหาเรื่องการกระจายรายได้นั้น Jose Cuesta, Mario Negre, Ana Revenga, Maika Schmidt (2018) ได้ทำการศึกษาวิจัยโดยมุ่งเน้นเพื่อการตอบโจทย์ที่ว่า นโยบายใดบ้างที่มีประสิทธิภาพในการลดความเหลื่อมล้ำและความยากจนภายในประเทศโดยไม่ลดทอนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยใช้วิธีการศึกษาข้อมูลทางด้านนโยบายจากประเทศที่มีรายได้สูงและนำไปปรับใช้กับประเทศที่กำลังพัฒนาซึ่งผลการศึกษาพบว่า ประเทศที่มีรายได้สูงนั้นมีการออกแบบและเลือกใช้นโยบายที่คาดว่าจะสามารถแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและลดช่องว่างของโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับคนยากจนได้ อาทิเช่น การให้ความสำคัญกับพัฒนาของเด็กปฐมวัยรวมถึงการเลี้ยงลูกด้วยนม การดูแลสุขภาพถ้วนหน้า การมอบคุณภาพทางศึกษาที่ดี การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและระบบภาษีอากร ซึ่งนโยบายทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนเป็นนโยบายเพื่อการเอื้อประโยชน์แก่คนยากจนทั้งสิ้นนอกจากนี้ ชีวิน สันธิ (2556) พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตและความไม่เท่าเทียมทางรายได้เป็นไปตามสมมติฐานของ Kuznets กล่าวคือ การเติบโตทางรายได้และความไม่เท่าเทียมทางรายได้จะสามารถลดลงได้อย่างต่อเนื่องนั้น ต้องผ่านปัจจัยด้านการศึกษาสถานะทางเศรษฐกิจสังคม และการเข้าถึงแหล่งเงินที่เป็นทางการของครัวเรือนเป็นสำคัญ

กรอบแนวคิดในการศึกษา

ตัวแปรอิสระ

Independent Variables

1. งบประมาณรายจ่ายด้านการบริหารทั่วไป

1.1 การบริหารทั่วไปของรัฐ

1.2 การป้องกันประเทศ

1.3 การรักษาความสงบภายใน

2. งบประมาณรายจ่ายด้านเศรษฐกิจ

2.1 การเศรษฐกิจ

3. งบประมาณรายจ่ายด้านการบริการชุมชนและสังคม

3.1 การสิ่งแวดล้อม

3.2 การเคหะและชุมชน

3.3 การสาธารณสุข

3.4 การศาสนา วัฒนธรรม และสันทนาการ

3.5 การศึกษา

3.6 การสังคมสงเคราะห์

4.ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว

5.ดัชนีสิทธิทางการเมือง

6. ตัวแปรหุ่น (วิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง)

⇨

ตัวแปรตาม

Dependent Variable

ค่าสัมประสิทธิ์

ความไม่เสมอภาคของรายได้

(Gini Coefficient)

ระเบียบวิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลในระดับทุติยภูมิ (Secondary Data) มีตัวแปรที่ใช้ศึกษา และแหล่งข้อมูลดังตารางต่อไปนี้

Table 1 Variables of research

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา	สัญลักษณ์	แหล่งข้อมูล	หน่วย
ตัวแปรอิสระ			
รายจ่ายด้านการบริหารทั่วไป	GE	สำนักงบประมาณ	ล้านบาท
รายจ่ายด้านเศรษฐกิจ	EC	สำนักงบประมาณ	ล้านบาท
รายจ่ายด้านการบริการชุมชนและสังคม	SC	สำนักงบประมาณ	ล้านบาท
ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว	PerGNP	ธนาคารแห่งประเทศไทย	ล้านบาท
ดัชนีPolitical Rights Index (โดยใช้ค่าเฉลี่ยจาก 190 ประเทศ)	Politics	Theglobaleconomy.com	มีค่า 1 – 7
ตัวแปรหุ่น (ก่อนและหลัง วิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง)	Dummy		มีค่า 0 และ 1

ตัวแปรตาม

สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้	GINI	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	มีค่า 0 - 1

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผลกระทบของงบประมาณรายจ่ายภาครัฐที่มีต่อการกระจายรายได้ ของประเทศไทยจะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลภายใต้แบบจำลอง ARIMAXซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก การทดสอบ IntegratedOrder d หรือ I(d) เป็นการทดสอบUnit Root ของตัวแปร ว่ามีลักษณะคงที่ (Stationary) ณ ระดับที่เท่าใด ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data)มักจะมีความไม่นิ่งของข้อมูล (Non - Stationary) ซึ่งวิธีการทดสอบคุณสมบัติความนิ่ง (Stationary) ของตัวแปรที่มีลักษณะเป็นอนุกรมเวลา คือ การทดสอบ Unit Root Test หรือการหาอันดับความสำคัญของข้อมูล (Order of Integration) ซึ่งเป็นวิธีการทดสอบของ Augment Dickey-Fuller Test (ADF Test) โดยมีสมมติฐานหลักในการทดสอบ คือ ข้อมูลมีลักษณะไม่นิ่ง (H_0 : Y_t isnonstationary)และสมมติฐานรอง คือ ข้อมูลมีลักษณะนิ่ง(H_a : Y_t is Stationary)มีสมการดังนี้

$$\Delta y_t = \alpha_0 + \alpha_2 t + \theta y_{t-1} + \sum_{i=2}^{p} \beta_i \Delta y_{t-1+i} + \varepsilon_t \qquad (1)$$

Δy_tจะมีคุณสมบัติเป็น Non-Stationary เมื่อ Accept H_0แสดงให้เห็นว่า $\theta = 0$ และความแปรปรวนจะเพิ่มขึ้นแบบ Exponential เมื่อเวลาเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ การทดสอบวิธี Augmented Dickey-Fuller (ADF) จะต้องเพิ่มจำนวนตัวแปรล่าช้า (Lagged Variables) เข้าไปในการทดสอบด้วยรูปแบบฟังก์ชันที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่สอง การทดสอบเพื่อหาค่า Autoregressive Process [AR(p)] ที่เหมาะสม ซึ่ง AR(p) สามารถอธิบายได้ด้วยข้อมูลอนุกรมเวลาของตัวมันเองในอดีต $y_{t-1}, \ldots, y_{t-p}$โดย p คือจำนวนของระยะห่าง (Lags) ของข้อมูลจากอดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$y_t = \alpha + \emptyset_1 y_{t-1} + \emptyset_2 y_{t-2} + \ldots + \emptyset_p y_{t-p} + \varepsilon_t \qquad (2)$$

โดยที่α คือค่าคงที่ (Constant Term), $\emptyset_t$คือพารามิเตอร์ของ AR(p), ε_tคือความคลาดเคลื่อน ณ เวลา t

ขั้นตอนที่สาม การทดสอบเพื่อหาค่า Moving Average Process MA(q) ที่เหมาะสมใน ARIMA (p,d,q) เป็นรูปแบบที่แสดงว่าค่าสังเกต y_t ถูกกำหนดจากค่าความคลาดเคลื่อน $\varepsilon_{t-1}, \ldots, \varepsilon_{t-q}$ โดยที่q คือ จำนวนของระยะห่าง (lags) ของค่าความคลาดเคลื่อนในอดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งเขียนในรูปสมการได้ดังนี้

$$\Delta^d y_t = \alpha + \emptyset_1 \Delta^d y_{t-1} + \emptyset_2 \Delta^d y_{t-2} + \ldots + \emptyset_p \Delta^d y_{t-p} + \theta_1 \varepsilon_{t-1} + \theta_1 \varepsilon_{t-2} + \ldots + \theta_q \varepsilon_{t-q} + U_t \qquad (3)$$

โดยที่$\emptyset_t$คือ พารามิเตอร์ของ AR(p),θ_t คือ พารามิเตอร์ของMA(q),ε_tคือ ความคลาดเคลื่อน ณ เวลา t

ขั้นตอนที่สี่การทดสอบเพื่อหาค่าตัวแปรปัจจัยอื่นๆ ที่ระบุไว้ในทฤษฎีและการตรวจเอกสาร(Explanatory Variables: X) ที่คาดว่าน่าจะมีอิทธิพลต่อตัวแปร Yซึ่งในที่นี้มีตัวแปรหุ่น (Dummy Variables) คือ วิกฤตเศรษฐกิจปี 2540 (Asian Crisis) โดยกำหนดค่าเป็น 0 สำหรับช่วงเวลาก่อนเกิดวิกฤต พ.ศ. 2540 (พ.ศ. 2531 - พ.ศ.2539) และกำหนดค่าเป็น 1 สำหรับช่วงเวลาตั้งแต่เกิดวิกฤต พ.ศ. 2540 เป็นต้นไป (พ.ศ. 2540 - พ.ศ.2562)

ทั้งนี้ ในการหารูปแบบฟังก์ชันที่เหมาะสมนั้น จะใช้วิธี Grid Search Procedure นั่นคือ การกำหนดค่าพารามิเตอร์ (Parameters) ที่ต้องการจะหา และเปลี่ยนค่าพารามิเตอร์ไปเรื่อยๆ จนกว่าจะได้ค่าพารามิเตอร์ ที่ดีที่สุดของแต่ละแบบจำลอง ซึ่งในที่นี้จะใช้วิธีดังกล่าว เพื่อหาค่า p ของ Autoregressive Process และ ค่า q ของ Moving Average Process โดยเลือกค่า Akaike Information Criterion (AIC) ที่ต่ำที่สุดนั่นเอง

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อทำการทดสอบครบทั้ง 4 ขั้นตอนแล้ว ก็สามารถนำแบบจำลอง Autoregressive (AR) แบบจำลอง Moving Average (MA) กระบวนการ Integrated และการพิจารณา Explanatory Variables มาพิจารณาร่วมกันได้ เพื่อกำหนดเป็นแบบจำลอง ARIMAX ที่เหมาะสม ซึ่งแบบจำลอง ARIMAX (p,d,q) มีรูปสมการทั่วไปแสดงได้ ดังนี้

$$\Delta^d Y_t = \alpha + \beta_1 \Delta^d X_{1t} + \beta_2 \Delta^d X_{2t} + \ldots + \beta_k \Delta^d X_{kt} + \emptyset_1 \Delta^d y_{t-1} + \emptyset_2 \Delta^d y_{t-2} + \ldots + \emptyset_p \Delta^d y_{t-p}$$

$$+ \theta_1 \varepsilon_{t-1} + \theta_1 \varepsilon_{t-2} + \ldots + \theta_q \varepsilon_{t-q} + V_t \qquad (4)$$

โดยที่ Y_t คือค่าสังเกตในอนุกรมเวลา ณ เวลา t

Δ^d คือจำนวนครั้งของการหาผลต่างเพื่อให้อนุกรมเวลามีคุณสมบัติคงที่ (Stationary)

p คือ อันดับของ Autoregressive

q คือ อันดับของ Moving Average

α คือ ค่าคงที่ (Constant Term)

t คือ เวลา

$\emptyset_{1,\ldots,}\emptyset_p$ คือ พารามิเตอร์ของ Autoregressive

$\theta_{1,\ldots,}\theta_q$ คือ พารามิเตอร์ของ Moving Average

β_t คือ พารามิเตอร์ของตัวแปรอิสระ X

U_t คือกระบวนการ white noise ซึ่งก็คือ ค่าความคลาดเคลื่อน ณเวลา t ภายใต้ข้อสมมติที่ว่าความคลาดเคลื่อนที่คนละเวลาเป็นตัวแปรสุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน โดยมีการแจกแจงปกติที่มีค่าเฉลี่ยเป็นศูนย์และความแปรปรวนคงที่

ผลการศึกษา

1. ผลการทดสอบคุณสมบัติ Stationary

จากการทดสอบคุณสมบัติความเป็น Stationary โดยพิจารณาจากตัวแปรทั้ง 6 ตัวแปร ได้แก่ สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coeffient : GINI) ของรายได้ รายจ่ายด้านการบริหารทั่วไป (General Expenditure : GE) รายจ่ายด้านเศรษฐกิจ (Economic Expenditure : EC) รายจ่ายด้านการบริการชุมชนและสังคม (Community and Social service Expenditure : SC) ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว(Per Capita GNP : PerGNP) และดัชนีสิทธิทางการเมือง (Political Rights Index : Politics)ผลการทดสอบแสดงไว้ดังตารางต่อไปนี้

Table 2 Results of Unit Root Test

ตัวแปร	รูปแบบ	Optimal Lag	ADF	Prob.	Level
GINI	Intercept and Trend	5	-3.5673*	0.0495	I(0)
GE	none	5	-6.2800*	0.0000	I(1)
EC	Intercept	5	-7.2837*	0.0000	I(1)
SC	Intercept	5	-5.0019*	0.0003	I(1)
PerGNP	Intercept	5	-3.8104*	0.0071	I(1)
Politics	none	5	-6.6235*	0.0000	I(1)

Remark: Significant Level at α = 0.05, max lags = 5

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีค่าสัมบูรณ์ของ ADF-Statistic มากกว่าค่าสัมบูรณ์ของ MacKinnon Critical Value ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก แสดงว่า แบบจำลองนี้มีการ Cointegrated ณ ผลต่างลำดับที่ 1 (At First Difference) หรือ Integration Order I(1)

2. ผลการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลอง ARIMAX

ตารางนี้แสดงผลตาม Grid Search Procedure นั่นคือ เป็นการเลือกแบบจำลองที่ให้ค่า Akaike Information Criterion (AIC) ที่ต่ำที่สุด และเนื่องจากตัวแปรทุกตัวมีการ Cointegrated ณ ผลต่างลำดับที่ 1(At First Difference) อันดับความสำคัญของข้อมูล (Order of Integration) จึงเท่ากับ 1 (d = 1) ดังนั้น ตัวแปรตามในที่นี้จึงเป็น dGINI

Table 3 Results of ARIMAX model Test

Variable	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5
C	-0.0028	-0.0036	-0.0049	-0.0065	-0.0102
	(0.0023)	(0.0024)	(0.0025)***	(0.0025)**	(0.0025)*
AR(1)	-0.0836	-0.1104	-0.1776	-0.2463	-0.3801
	(0.1878)	(0.1892)	(0.1952)	(0.1836)	(0.1853)***

AR(2)		-0.1082	-0.1462	-0.2638	-0.4396
		(0.1887)	(0.1896)	(0.1785)	(0.1650)**
AR(3)			-0.2286	-0.2760	-0.4368
			(0.1891)	(0.1722)	(0.1615)**
AR(4)				0.0636	-0.0487
				(0.1780)	(0.1603)
AR(5)					-0.3868
					(0.1545)**
AIC	**-5.853165**	**-5.817428**	**-5.792435**	**-5.975482**	**-6.239515**

Remark : *Significant Level at **α** = 0.01, **Significant Level at **α** = 0.05,***Significant Level at **α** = 0.10

Table 3 (Continue)

Variable	Model 6	Model 7	Model 8	Model 9	Model 10
C	-0.0117	-0.0071	-0.0040	-0.0093	-0.0083
	(0.0023)*	(0.0024)*	(0.0014)**	(0.0039)**	(0.0019)*
AR(1)	-0.6146	0.1671	0.5643	-0.1908	-0.1476
	(0.3517)***	(0.2849)	(0.2216)**	(0.2843)	(0.3551)
AR(2)	-0.4905	-0.5463	-0.6267	-0.6126	-0.3647
	(0.1442)*	(0.1931)**	(0.2123)*	(0.1863)*	(0.2057)***
AR(3)	-0.5051	-0.3007	0.0442	-0.2583	-0.3629
	(0.1930)**	(0.2294)	(0.2577)	(0.3012)	(0.2891)
AR(4)	-0.1119	0.1196	0.2182	-0.1930	-0.1058
	(0.1423)	(0.1678)	(0.1892)	(0.1304)	(0.2692)
AR(5)	-0.2985	-0.4867	-0.4286	-0.3592	-0.3748
	(0.1714)***	(0.1838)**	(0.1748)**	(0.1159)*	(0.2174)
MA(1)	0.2698	-0.6378	-1.2577	-0.0701	-0.2864
	(0.3703)	(0.3032)***	(19931.46)	(232.1853)	(3630.747)
MA(2)		0.7055	1.2578	0.7459	-0.0422
		(0.2553)**	(35336.22)	(802.5510)	(1838.129)
MA(3)			-0.9999	-0.2716	0.0422
			(43939.11)	(285.5771)	(976.2057)
MA(4)				0.7964	0.2863
				(1795.690)	(15491.74)

MA(5)					-0.9999
					(66461.91)
AIC	**-6.104425**	**-6.239106**	**-6.268840**	**-6.276885**	**-6.187939**

Remark : *Significant Level at **α** = 0.01, **Significant Level at **α** = 0.05,***Significant Level at **α** = 0.10

จากตารางที่ 3 พบว่า แบบจำลอง ARIMA (p,d,q) ที่เหมาะสม คือ แบบจำลองที่9 นั่นคือ ARIMA(5,1,4) เนื่องจากให้ค่าทางสถิติ AIC ที่ดีที่สุด โดย AIC มีค่าต่ำสุด ที่ -6.276885 ดังนั้น จึงเลือกแบบจำลอง ARIMA(5,1,4) เพื่อดำเนินการสร้างตัวแบบจำลองร่วมกับตัวแปร X อื่นๆ ซึ่งสรุปได้ตามตารางที่ 4ดังนี้

Table 4 Results of ARIMA (5,1,4) with Explanatory Variables

Variable	Model 11	Model 12	Model 13	Model 14	Model 15
C	-0.0134	-0.0130	-0.0135	-0.0127	-0.0155
	(0.0049)**	(0.0049)**	(0.0067)***	(0.0065)***	(0.0168)
AR(1)	-0.7900 (0.1941)*	-0.8319	-1.0732	-1.0502	-1.1122
		(0.1814)*	(0.1376)*	(0.1345)*	(0.1600)*
AR(2)	-0.7059	-0.7154	-0.7950	-0.7835	-0.9277
	(0.1648)*	(0.1711)*	(0.2393)*	(0.2289)*	(0.4697)***
AR(3)	-0.5564	-0.5788	-0.6979	-0.7026	-0.7124
	(0.2289)**	(0.2331)**	(0.2779)**	(0.3028)**	(0.6792)
AR(4)	-0.1045	-0.0922	-0.1186	-0.1173	-0.2111
	(0.2259)	(0.2253)	(0.2411)	(0.2673)	(0.5616)
AR(5)	-0.2261	-0.2183	-0.1586 (0.1293)	-0.1838	-0.1726
	(0.1938)	(0.1837)		(0.1533)	(0.2686)
MA(1)	0.9947	1.0224	1.6482	1.5765	3.8023
	(19.5982)	(3597.454)	(348.9982)	(1809.741)	(38.7632)
MA(2)	1.0374	1.0389	1.5668	1.5084	5.6062
	(29.1866)	(7495.929)	(639.5976)	(3756.320)	(106.0534)
MA(3)	0.1244	0.1072	0.5181	0.4978	3.7984
	(1.2595)	(1265.214)	(259.1005)	(2314.620)	(105.1063)
MA(4)	0.2649	0.2238	0.1606	0.1990	0.9978
	(8.9001)	(3336.921)	(104.4686)	(1222.698)	(38.1204)
dSC	$1.66*10^{-8}$	$5.94*10^{-9}$	$-4.79*10^{-9}$	$-6.58*10^{-9}$	$7.95*10^{-9}$
	$(7.60*10^{-9})$**	$(1.57*10^{-8})$	$(8.29*10^{-9})$	$(9.72*10^{-9})$	$(3.63*10^{-9})$***
dGE		$-8.80*10^{-9}$	$-3.12*10^{-8}$	$-3.27*10^{-8}$	$-1.78*10^{-8}$
		$(1.47*10^{-8})$	$(8.24*10^{-9})$*	$(1.01*10^{-8})$*	$(2.67*10^{-9})$*
dEC			$4.89*10^{-8}$	$4.58*10^{-8}$	$3.24*10^{-8}$
			$(1.15*10^{-8})$*	$(1.24*10^{-8})$*	$(9.32*10^{-9})$*

Variable					
dPerGNP				$-1.67*10^{-7}$	$5.78*10^{-7}$
				$(3.36*10^{-7})$	$(2.05*10^{-7})$**
dPolitics					0.0024
					(0.0013)
AIC	**-6.404747**	**-6.360604**	**-6.556854**	**-6.499201**	**-7.448706**

Remark : *Significant Level at **α** = 0.01, **Significant Level at **α** = 0.05,***Significant Level at **α** = 0.10

Table 4 (Continue)

Variable	Model 16	Model 17	Model 18	Model 19
C	-0.0114	-0.0455	-0.0445	0.0182
	(0.0082)	(0.0752)	(0.0420)	(0.0292)
AR(1)	-1.2920	-1.0852	-1.1865	-1.1718
	(0.2219)*	(0.3064)*	(0.3100)*	(0.3166)*
AR(2)	-0.9727	-0.6461	-0.7825	-0.7602
	(0.2435)*	(0.4300)	(0.3670)***	(0.3821)***
AR(3)	-0.6465	-0.3898	-0.4797	-0.4628
	(0.2623)**	(0.4660)	(0.3920)	(0.3984)
AR(4)	-0.1325	0.0707	-0.0054	0.0080
	(0.2337)	(0.4354)	(0.3798)	(0.3828)
AR(5)	-0.0256	0.0426	0.0224	0.0268
	(0.1609)	(0.2681)	(0.2578)	(0.2565)
MA(1)	3.8301	3.7890	3.7891	3.7889
	(1.2868)**	(39.2571)	(41.6128)	(41.2598)
MA(2)	5.6592	5.5775	5.5784	5.5776
	(1.8163)**	(114.5896)	(118.8920)	(119.9220)
MA(3)	3.8280	3.7796	3.7811	3.7800
	(1.3704)**	(116.1860)	(119.7251)	(121.3976)
MA(4)	0.9988	0.9948	0.9955	0.9950
	(0.7125)	(40.4732)	(42.1568)	(42.4296)
dSC	$-3.34*10^{-7}$	$6.87*10^{-9}$	$6.20*10^{-9}$	$6.28*10^{-9}$
	$(2.12*10^{-7})$	$(2.40*10^{-9})$**	$(2.25*10^{-9})$**	$(2.28*10^{-9})$**
dGE	$-1.31*10^{-8}$	$8.10*10^{-7}$	$-1.45*10^{-8}$	$-1.48*10^{-8}$
	$(6.37*10^{-9})$***	$(1.35*10^{-6})$	$(1.12*10^{-8})$	$(1.15*10^{-8})$
dEC	$2.56*10^{-8}$	$3.39*10^{-8}$	$4.21*10^{-7}$	$2.95*10^{-8}$
	$(1.58*10^{-8})$	$(3.34*10^{-8})$	$(3.79*10^{-7})$	$(3.15*10^{-8})$
dPerGNP	$4.94*10^{-7}$	$5.54*10^{-7}$	$5.22*10^{-7}$	$-6.66*10^{-6}$

	(1.40*10^{-7})*	(2.66*10^{-7})***	(2.95*10^{-7})	(8.14*10^{-6})
dPolitics	0.0013	0.0013	0.0013	0.0013
	(0.0011)	(0.0014)	(0.0012)	(0.0013)
Dummy	-0.0053	0.0340	0.0310	-0.0313
	(0.0067)	(0.0739)	(0.0437)	(0.0235)
Dummy dSC	3.39*10^{-7}			
	(2.10*10^{-7})			
Dummy dGE		-8.27*10^{-7}		
		(1.34*10^{-6})		
Dummy dEC			-3.92*10^{-7}	
			(4.07*10^{-7})	
Dummy dperGNP				7.19*10^{-6}
				(7.89*10^{-6})
AIC	**-7.612082**	**-7.620392**	**-7.653751**	**-7.651154**

Remark : *Significant Level at **α** = 0.01, **Significant Level at **α** = 0.05,***Significant Level at **α** = 0.10

จากตารางที่ 4 เมื่อทดลองใส่ตัวแปร X อื่นๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงงบประมาณรายจ่ายด้านการบริหารทั่วไป (dGE)การเปลี่ยนแปลงงบประมาณรายจ่ายด้านเศรษฐกิจ (dEC) การเปลี่ยนแปลงงบประมาณรายจ่ายด้านการบริการชุมชนและสังคม (dSC)การเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว (dPerGNP) การเปลี่ยนแปลงของดัชนีสิทธิทางการเมือง (dPolitics) และตัวแปรหุ่น (Dummy) เข้าไปพิจารณาร่วมด้วยในแบบจำลอง ARIMA(5,1,4) พบว่า การเปลี่ยนแปลงของดัชนีสิทธิทางการเมืองในช่วงการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ(Dummy dPolitics) ให้ผลการทดสอบที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Significant) จึงไม่นำไปใส่ ในแบบจำลอง ดังนั้น สรุปได้ว่าแบบจำลองที่เหมาะสมที่สุดในการศึกษางานวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบจำลองที่ 18 เนื่องจากเป็นแบบจำลองที่ให้ค่าสถิติ AIC ที่ต่ำที่สุด นั่นคือ -7.653751ซึ่งนำมาสร้างสมการ ARIMAX ได้ดังนี้

$$\begin{aligned}\Delta \mathrm{GINI} \;=\; & -0.0445 - 1.1865\mathrm{dGINI}_{t-1} - 0.7825\mathrm{dGINI}_{t-2} - 0.4797\mathrm{dGINI}_{t-3} \\ & - 0.0054\mathrm{dGINI}_{t-4} + 0.0224\mathrm{dGINI}_{t-5} + (6.20 * 10^{-9})\mathrm{dSC} \\ & -(1.45 * 10^{-8})\mathrm{dGE} + (4.21 * 10^{-7})\mathrm{dEC} + (5.22 * 10^{-7})\mathrm{dPerGNP} \\ & + 0.0013\mathrm{dPolitics} + 0.0310\mathrm{Dummy} - (3.92 * 10^{-7})\mathrm{DummydEC} \\ & + 3.7891\mathrm{d}\varepsilon_{t-1} + 5.5784\mathrm{d}\varepsilon_{t-2} + 3.7811\mathrm{d}\varepsilon_{t-3} + 0.9955\mathrm{d}\varepsilon_{t-4}\end{aligned}$$

จากสมการดังกล่าวข้างต้น สามารถอธิบายผลของตัวแปรต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการกระจายรายได้ของประเทศไทยได้ดังนี้

ตัวแปรแรก การเปลี่ยนแปลงงบประมาณรายจ่ายด้านการบริการชุมชนและสังคม(dSC) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (dGINI)อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 6.20*10^{-9} หมายความว่า เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆ คงที่แล้วถ้ามีการเปลี่ยนแปลงงบประมาณ

รายจ่ายด้านการบริการชุมชนและสังคม(dSC) 1 หน่วย จะทำให้สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (dGINI) เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน $6.20*10^{-9}$ หน่วย กล่าวคือหากรัฐบาลมีการใช้จ่ายงบประมาณรายจ่ายด้านการบริการชุมชนและสังคม(SC) เปลี่ยนแปลงไป1 ล้านบาท จะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (GINI) เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน 0.0000000062 หน่วยตัวแปรที่สอง การเปลี่ยนแปลงงบประมาณรายจ่ายด้านการบริหารทั่วไป (dGE) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการเปลี่ยนแปลงสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (dGINI) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติตัวแปรที่สาม การเปลี่ยนแปลงงบประมาณรายจ่ายด้านเศรษฐกิจ (dEC)มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (dGINI)อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติตัวแปรที่สี่ การเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติต่อหัว (dPerGNP) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (dGINI) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติตัวแปรที่ห้า การเปลี่ยนแปลงของดัชนีสิทธิทางการเมือง (dPolitics) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (dGINI) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติตัวแปรที่หกวิกฤติเศรษฐกิจที่กำหนดอยู่ในรูปตัวแปรหุ่น (Dummy) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการเปลี่ยนแปลงสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (dGINI) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและตัวแปรที่เจ็ด

การเปลี่ยนแปลงงบประมาณรายจ่ายด้านเศรษฐกิจที่รัฐบาลใช้จ่ายไปในช่วงเกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ (Dummy dEC) นั้น มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการเปลี่ยนแปลงสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (dGINI) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติดังนั้น หากปรับค่าโดยใช้หน่วยเป็นล้านล้านบาทแล้วจะสามารถแสดงความหมายของตัวแปรอิสระที่ส่งผลกระทบต่อตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้ว่า เมื่อกำหนดให้ปัจจัยอื่นๆคงที่ หากรัฐบาลมีการใช้จ่ายงบประมาณด้านการบริการชุมชนและสังคม(SC) เปลี่ยนแปลงไป 1 ล้านล้านบาท จะทำให้ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของรายได้ (GINI) ปรับตัวเพิ่มขึ้น 0.062จุด

ข้อเสนอแนะ

ในการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำและการกระจายรายได้ของประเทศไทยให้มีประสิทธิภาพและ มีความยั่งยืนนั้น รัฐบาลและสำนักงบประมาณควรให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมทางด้านสังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของประชากรให้สอดคล้องกับโอกาสในการสร้างรายได้และเอื้อต่อการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางด้านสังคมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตโดยการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายของรัฐในโครงการด้านการบริการชุมชนและสังคมให้อยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสมอาทิเช่น การใช้จ่ายเพื่อการพัฒนาระบบสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน การส่งเสริมการแพทย์ให้มีความทั่วถึง การให้บริการสาธารณะด้านการศึกษาและพัฒนาระบบการศึกษาให้ได้มาตรฐานที่ดี การสร้างสภาพแวดล้อมและสุขภาวะที่ถูกหลักอนามัยการพัฒนาด้านเคหะและชุมชน การส่งเสริมชุมชนและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมถึงการสร้างหลักประกันทางสังคมที่ทั่วถึงและเป็นธรรมโดยในการศึกษาวิจัยเชิงลึกในครั้งถัดไปนั้น ควรมีการประยุกต์ใช้เครื่องมือทางสถิติที่มีความเหมาะสมกับรูปแบบและลักษณะของข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปใช้และง่ายต่อการศึกษาทำความเข้าใจต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชีวิน สันธิ. 2556. **ความสัมพันธ์ระหว่างการเติบโตและความไม่เท่าเทียมทางรายได้ : ผลกระทบของการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างภาคการผลิต กรณีศึกษาประเทศไทย.** วิทยานิพนธ์ หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ธนวรรธน์ พลวิชัย, วชิร คุณทวีเทพ. 2557. **การใช้จ่ายของภาครัฐ : ปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทยจริงหรือ? Government Expenditure : A Driving Force in the Thai Economy?**. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

นิภาพร ลิ้มกุลสวัสดิ์. 2552. **การเปรียบเทียบข้อมูลการพยากรณ์ราคาทองคำแท่งโดยวิธีอารีมา**. สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พิจักษณ์ ภู่ตระกูล. 2561. **รายจ่ายสาธารณะในมิติของการพัฒนาทุนมนุษย์.**บทความวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ภัทราพร จีนโน. 2559. **การพยากรณ์ราคาข้าวส่งออกของประเทศไทย โดยใช้แบบจำลอง ARIMAX**. การค้นคว้าแบบอิสระ หลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2563. **รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2562.**

อัครพงศ์ อั้นทอง. 2550. **คู่มือการใช้โปรแกรม Eviews เบื้องต้น : สำหรับการวิเคราะห์ทางเศรษฐมิติ.** สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Gujarati, D. N. 2004. **Basic Econometrics (4 ed.). New York; McGraw-Hi**(Online). จาก http://www.thairiceexporters.or.th/Local%20news/News_2015/news_090215-1.html

Jose Cuesta, Mario Negre, Ana Revenga, Maika Schmidt. 2018. **Tackling Income Inequality : What Works and Why?** (Online). จาก https://jid.journals.yorku.ca/index.php/jid/

Kuznets S. 1955. **Economic Growth and Income Inequality**. The American Economic Review. 45 (1): 1-28.

Minh Quang Dao.2012. **Government expenditure and growth in developing countries** (Online) จาก https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/146499341101200105

Musgrave,R.A. and P.B. Musgrave. 1989.**Public Finance in Theory and Practice**. 5th edition, McGraw-Hill. Pp. 216-217

Otto Eckstein. 1964.**Public Finance**. Newjersey: Prentice – Itall Inc., p.21

Theglobaleconomy.com. 2020. **Thailand Political Rights** (Online). จาก https://www.theglobaleconomy.com/Thailand/political_rights/

สมรรถนะของบัณฑิตสาขาวิชาการค้าสมัยใหม่และนวัตกรรมบริการตามความต้องการของนายจ้าง
Competencies of Modern Trade and Service Innovation Graduates According to the Requirements of Employers

อนุวัต สงสม[1*]
Anuwat Songsom[1*]

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโมเดลการวัดสมรรถนะของบัณฑิตสาขาวิชาการค้าสมัยใหม่และนวัตกรรมบริการตามความต้องการของนายจ้าง กลุ่มตัวอย่างคือตัวแทนของผู้ประกอบการธุรกิจการค้าสมัยใหม่และธุรกิจบริการในพื้นที่จังหวัดสงขลา พัทลุง ตรัง นครศรีธรรมราช และสตูล จำนวน 300 ราย ซึ่งได้มาจากสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของบัณฑิตตามความต้องการของนายจ้าง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 15 ตัวบ่งชี้ คือ (1) องค์ประกอบด้านความรู้ พิจารณาจาก 4 ตัวบ่งชี้ คือ องค์ความรู้ในศาสตร์ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เครื่องมือการจัดการ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (2) องค์ประกอบด้านทักษะ พิจารณาจาก 6 ตัวบ่งชี้ คือ ทักษะด้านการจัดการ การแก้ปัญหาและการวิจัย ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการปรับตัวในสังคมพหุวัฒนธรรม (3) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะ พิจารณาจาก 5 ตัวบ่งชี้ คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กรและสังคม คุณธรรมและจริยธรรม แรงจูงใจในตนเองและการบริหารจัดการตนเอง บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ และความรับผิดชอบต่อสังคม โดยโมเดลการวัดที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (χ^2/df=1.83, CFI=0.93, RMSEA=0.045, SRMR=0.041) ค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างของมาตรวัดมีค่ามากกว่า 0.74 และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่ถูกสกัดได้มีค่ามากกว่า 0.61

คำสำคัญ: สมรรถนะ การค้าสมัยใหม่ หลักสูตร

[1] สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา 90000
[1] Department of Business, Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University, Songkhla 90000
* Corresponding author; e-mail address: sanuwat52@gmail.com

Abstract

The purpose of this research was to develop indicators and a scale for measuring the competencies of modern trade and service innovation graduates according to the requirements of employers. The samples were 300 entrepreneurs of modern trade and service sector in Songkhla, Phatthalung, Trang, Nakhonsrithammarat and Satul province by the multi-stage sampling. The research tools were a specialist interview form and questionnaires. The second order confirmatory factor analysis was performed to determine the construct validity by using LISREL. The results indicated that the graduate's competency indicators consisted of 3 factors covering 15 indicators. (1) Knowledge factors were measured using 4 indicators: body of knowledge, business environment, management tools, technology and innovation. (2) Skill factors were measured using 6 indicators: management skill, problem solving and research, creativity, communication, teamwork and multicultural adjustment. (3) Attribute factors were measured using 5 indicators: organization and social rules, morality and ethics, self-motivated and self-management, personality and human relations, and social responsibility. The measurement model had a good fit with the empirical data (χ^2/df=1.83, CFI=0.93, RMSEA=0.045, SRMR=0.041). The reliability of the construct higher than 0.74 and the average variance extracted higher than 0.61

Keywords: competency, modern trade, curriculum

คำนำ

การจัดการศึกษามีความซับซ้อน ทุกองค์ประกอบมีความสำคัญที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งหมด หลักสูตรถือเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่ง เนื่องจากหลักสูตรกำหนดเป้าหมายและวิธีการจัดการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของผู้สอน และผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยรวม จึงอาจกล่าวได้ว่า คุณภาพของผู้เรียนส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากหลักสูตร ปัญหาที่แสดงถึงความด้อยคุณภาพของการศึกษาและระบบการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ ความด้อยคุณภาพของผู้เรียนทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ที่มีคุณภาพต่ำลงจนน่าวิตก รวมทั้งขีดความสามารถในการแข่งขันที่อยู่ในระดับต่ำ ไม่ได้มาตรฐานสากล จึงนำไปสู่ความพยายามที่จะปรับปรุงคุณภาพการศึกษาด้วยวิธีการหรือแนวทางที่หลากหลาย และแนวทางหนึ่งคือการปรับปรุงหรือการพัฒนาหลักสูตรไปสู่การจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education) (เฉลิมชัย, 2562)

การจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ จึงควรมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตที่สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนของประเทศ และที่สำคัญคือหน่วยงานที่เป็นผู้ใช้บัณฑิตหรือนายจ้าง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลในการประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะต่าง ๆ ในการทำงาน การใช้ชีวิต และการแก้ปัญหา ดังนั้น คุณภาพของการศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงไม่ใช่เป็นเพียงความเข้าใจเกี่ยวกับคุณภาพทางวิชาการเพียงมิติเดียวเท่านั้น ต้องมีมุมมองด้านความต้องการและความคาดหวังที่หลากหลายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

(Stakeholders) เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน (ASEAN University Network) ตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพในการศึกษาระดับอุดมศึกษาและความจำเป็นในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพแบบองค์รวม จึงร่วมกันพัฒนาการประกันคุณภาพตามเกณฑ์ ASEAN University Network Quality Assurance หรือเกณฑ์ AUN-QA ซึ่งเริ่มต้นจากความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และนำความต้องการเหล่านี้ ไปสู่การสร้างเป็นผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes: ELOs) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการที่ขับเคลื่อนหลักสูตร ทั้งการออกแบบหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผู้เรียน สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุผลการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด และสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Asean University Network, 2015)

สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ ซึ่งใช้แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรตามเกณฑ์ AUN-QA โดยในปีการศึกษา 2563 นี้ มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ เป็นหลักสูตรการค้าสมัยใหม่และนวัตกรรมบริการ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์การค้าปลีกและทิศทางการพัฒนาของประเทศตามโมเดลประเทศไทย 4.0 ซึ่งมุ่งเน้นเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value–Based Economy) ทั้งนี้ การออกแบบหลักสูตรดังกล่าวจำเป็นต้องสำรวจมุมมองและความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตหรือนายจ้างที่มีต่อสมรรถนะบัณฑิตที่พึงประสงค์ เพื่อนำมาเป็นกรอบในการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสมรรถนะของผู้เรียน ตามแนวทางของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ (Outcome Based Education: OBE) เพื่อให้ได้บัณฑิตที่มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโมเดลการวัดสมรรถนะของบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ตามความต้องการของนายจ้าง
2. เพื่อวิเคราะห์ความตรง และความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างของมาตรวัดสมรรถนะของบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการธุรกิจการค้าสมัยใหม่

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะและการวัดสมรรถนะ

McClelland (1973) กล่าวว่า สมรรถนะคือบุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้น สร้างผลการปฏิบัติงานที่ดี หรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนเองรับผิดชอบ ขณะที่อาภรณ์ (2548) กล่าวว่า สมรรถนะหมายถึงความสามารถหรือศักยภาพ ซึ่งเป็นตัวกำหนดรายละเอียดของพฤติกรรมการแสดงออก ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ ความรู้ (Knowledge: K) ทักษะ (Skill: S) และคุณลักษณะ (Attributes: A) ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้อาศัยการวัดสมรรถนะจาก 3 องค์ประกอบดังกล่าว โดยองค์ประกอบด้านความรู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลหรือสิ่งที่ถูกสั่งสมมาจากการศึกษาทั้งในสถาบันการศึกษา การฝึกอบรม สัมมนา หรือการศึกษาด้วยตนเอง รวมถึงข้อมูลที่ได้รับจากการและเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับผู้รู้ทั้งในสาขาวิชาเดียวกันหรือต่างสาขา ขณะที่องค์ประกอบด้านทักษะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องพัฒนาและฝึกฝนให้เกิดขึ้น ครอบคลุมทั้งทักษะด้านการบริหารจัดการงาน

และทักษะด้านเทคนิคเฉพาะ สำหรับองค์ประกอบด้านคุณลักษณะเกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก เจตคติ ทัศนคติ และแรงจูงใจ

แนวคิดเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ)Thai Qualifications Framework for Higher Education: TQF) เป็นกรอบที่แสดงระบบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ระดับคุณวุฒิ ความเชื่อมโยงต่อเนื่องจากคุณวุฒิระดับหนึ่งไปสู่ระดับที่สูงขึ้น การแบ่งสายวิชา มาตรฐานผลการเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิ ซึ่งเพิ่มสูงขึ้นตามระดับของคุณวุฒิ ปริมาณการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเวลาที่ต้องใช้ ลักษณะของหลักสูตรในแต่ละระดับคุณวุฒิ การเปิดโอกาสในเทียบโอนผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งระบบและกลไกที่ให้ความมั่นใจในประสิทธิผลการดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสถาบันอุดมศึกษา ว่าสามารถผลิตบัณฑิตให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ (Domains of Learning) ซึ่งของประเทศไทยมีอย่างน้อย 5 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Morals) ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical, Communication and Information Technology Skills) (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา, 2558)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัยของอลงกต และคณะ (2560) ซึ่ง**ศึกษาคุณลักษณะและสมรรถนะบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงประยุกต์ตามความต้องการของตลาดแรงงานในเขตจังหวัดนครราชสีมา** งานวิจัยของสัมฤทธิ์ (2560) ซึ่งศึกษาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพของบัณฑิตคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสยาม งานวิจัยของปัญจา และคณะ (2557) ซึ่งศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตสถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้ งานวิจัยของสุกัญญา (2558) ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตสู่ประชาคมอาเซียนตามความต้องการของผู้บริหารสถานประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมภาคตะวันออก ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาคัดเลือกตัวบ่งชี้สมรรถนะของบัณฑิต

ตรวจสอบกรอบแนวคิดเบื้องต้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนในศาสตร์ด้านการค้าสมัยใหม่ ผู้ประกอบการธุรกิจการค้าสมัยใหม่ และผู้ประกอบการธุรกิจบริการ และศิษย์เก่า โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอข้อสนับสนุนและคำแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวบ่งชี้สมรรถนะของบัณฑิต และได้ข้อสรุปแบบวัดสมรรถนะของบัณฑิตซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 15 ตัวบ่งชี้ คือ (1) องค์ประกอบด้านความรู้ พิจารณาจาก 4 ตัวบ่งชี้ คือ องค์ความรู้ในศาสตร์ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ เครื่องมือการจัดการ เทคโนโลยีและนวัตกรรม (2) องค์ประกอบด้านทักษะ พิจารณาจาก 6 ตัวบ่งชี้ คือ ทักษะด้านการจัดการ การแก้ปัญหาและการวิจัย ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการปรับตัวในสังคมพหุวัฒนธรรม (3) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะ พิจารณาจาก 5 ตัวบ่งชี้ คือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบขององค์กรและสังคม คุณธรรมและจริยธรรม แรงจูงใจในตนเองและการบริหารจัดการตนเอง บุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ และความรับผิดชอบต่อสังคม รายละเอียดดัง Figure 1

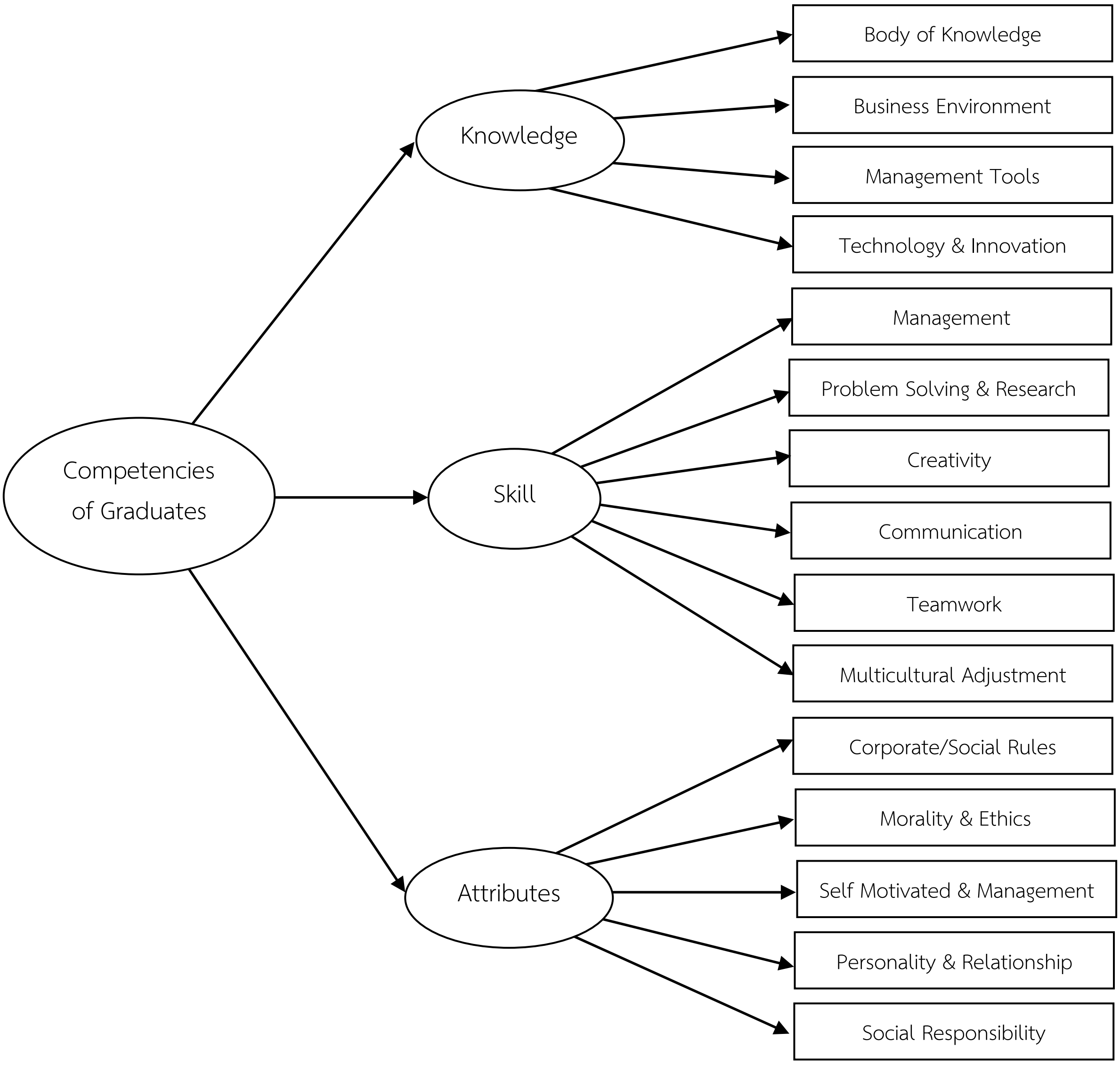

Figure 1 Conceptual Framework

วิธีการดำเนินการวิจัย

การพัฒนากรอบแนวคิดและแบบวัดสมรรถนะของบัณฑิต ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 เป็นการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของบัณฑิต ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน แล้วได้คัดเลือกตัวบ่งชี้สมรรถนะของบัณฑิต ส่วนขั้นตอนที่ 2 เป็นการตรวจสอบกรอบแนวคิดเบื้องต้นโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์ผู้สอนในศาสตร์ด้านการค้าสมัยใหม่ ผู้ประกอบการธุรกิจการค้าสมัยใหม่และธุรกิจบริการ และศิษย์เก่า โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอข้อสนับสนุนและคำแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวบ่งชี้สมรรถนะของบัณฑิต และได้ข้อสรุปแบบวัดสมรรถนะของบัณฑิต ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ และ 15 ตัวบ่งชี้ รายละเอียดดังที่นำเสนอไปแล้วในขั้นตอนการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย และขั้นตอน

ที่ 3 สร้างและพัฒนาแบบวัดสมรรถนะของบัณฑิตตามกรอบแนวคิดในการวิจัย และตรวจสอบคุณภาพแบบวัดดังกล่าว โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความตรงเชิงโครงสร้าง และความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยเป็นนายจ้างซึ่งอยู่ในสถานประกอบการประเภทธุรกิจการค้าสมัยใหม่และธุรกิจบริการ ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ขณะที่กลุ่มตัวอย่างคือตัวแทนของนายจ้างหรือผู้ประกอบการใน 5 จังหวัดลำดับแรก ที่มีบัณฑิตของหลักสูตรทำงานอยู่มากที่สุด คือ สงขลา พัทลุง ตรัง นครศรีธรรมราช และสตูล ตามลำดับ โดยได้มาจากสุ่มตัวอย่างจำนวน 300 ราย ซึ่งตามเกณฑ์ของ Hair, et al. (2010) เสนอว่าควรพิจารณาจากค่าพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าในโมเดล โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5-10 คน ต่อ 1 ค่าพารามิเตอร์ สำหรับการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) ซึ่งเริ่มต้นจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยแบ่งนายจ้างออกเป็น 5 กลุ่ม ตามพื้นที่จังหวัดๆ ละ 60 ราย และในแต่ละจังหวัดกำหนดโควตาจำนวนตัวอย่างนายจ้างของแต่ละประเภทธุรกิจ แบ่งเป็นนายจ้างของธุรกิจการค้าสมัยใหม่ และนายจ้างของธุรกิจบริการประเภทละเท่าๆ กัน จำนวน 30 ราย หลังจากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบสะดวกให้ได้จำนวนตัวอย่างตามที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ราย ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการค้าสมัยใหม่ และรับรู้ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรผ่านโครงการและกิจกรรมความร่วมมือต่าง ๆ แบบสัมภาษณ์ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะของบัณฑิต จำนวน 1 ฉบับ และแบบสอบถามสำหรับการวิเคราะห์สมรรถนะของบัณฑิตอีก โดยแบ่งเป็น 2 ตอน กล่าวคือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง และตอนที่ 2 เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 45 ข้อ ซึ่งมีเนื้อหาของข้อคำถามครอบคลุมทั้ง 3 องค์ประกอบ และ 15 ตัวบ่งชี้ ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย 3 ตอน โดยตอนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้และแบบวัดสมรรถนะของบัณฑิต และการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด ด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนี IOC และตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) โดยการวิเคราะห์ความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน (Internal Consistency of Reliability) ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ส่วนตอนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และการวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของระดับสมรรถนะของบัณฑิตด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สัมประสิทธิ์การกระจาย (Coefficient of Variation) ความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) เพื่ออธิบายลักษณะการกระจายของตัวแปร โดยใช้โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

SPSS for Windows และ<u>ตอนที่ 3</u> เป็นการตรวจสอบความตรงหรือความสอดคล้องของโมเดลการวัดสมรรถนะของบัณฑิตที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป LISREL

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ประกอบการธุรกิจการค้าสมัยใหม่และธุรกิจบริการ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 68.5) อายุอยู่ในช่วง 45-49 ปี (ร้อยละ 41.5) การศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 65.5) ตำแหน่งเป็นหุ้นส่วนกิจการหรือกรรมการผู้มีอำนาจ (ร้อยละ 37.5) มีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจระหว่าง 11-15 ปี (ร้อยละ 35.7) เมื่อพิจารณาจากข้อมูลของกิจการ พบว่า เป็นธุรกิจการค้าส่งและค้าปลีกส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับสินค้าอุปโภคบริโภค (ร้อยละ 68.5) ส่วนธุรกิจบริการเกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์และคลังสินค้า (ร้อยละ 38.4)

สำหรับผลการวิเคราะห์สมรรถนะของบัณฑิตตามมุมมองของผู้ประกอบการ พบว่า ในภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยค่าเฉลี่ยของตัวแปรทั้ง 3 องค์ประกอบ (ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ) มีค่าอยู่ระหว่าง 3.85-4.35 เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า สมรรถนะด้านทักษะมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือสมรรถนะด้านความรู้ และด้านคุณลักษณะ ตามลำดับ สำหรับคะแนนเฉลี่ยในแต่ละตัวบ่งชี้สามารถเรียงตามลำดับคะแนนจากมากไปหาน้อย 10 ลำดับแรก คือ องค์ความรู้ในศาสตร์ ทักษะด้านการจัดการ ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เครื่องมือการจัดการ การแก้ปัญหาและการวิจัย แรงจูงใจในตนเองและการบริหารจัดการตนเอง คุณธรรมและจริยธรรม การทำงานเป็นทีม และบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ตามลำดับ

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดสมรรถนะของบัณฑิต

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบว่า โมเดลการวัดมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาได้จากค่าสถิติ χ^2/df = 1.83 นั่นคือ ค่าไคสแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าไม่ปฏิเสธสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลการวัด มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องกลมกลืนค่าเข้าใกล้หนึ่ง (CFI=0.93, GFI=0.94) และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษมีค่าเข้าใกล้ศูนย์ (RMR=0.041, RMSEA=0.043) ซึ่งค่าสถิติดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นว่าโมเดลการวัดความสามารถทางนวัตกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ขณะเดียวกันค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้างของมาตรวัด (Construct Reliability) มากกว่า 0.74 และค่าความแปรปรวนเฉลี่ยที่ถูกสกัดได้ (Average Variance Extracted) มากกว่า 0.61 แสดงว่าองค์ประกอบมีค่าความเชื่อมั่นสูง และสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรในองค์ประกอบได้ดี (Hair, et al., 2010) หรือกล่าวง่ายๆ คือ ตัวแปรแฝงที่นำมาพัฒนาเป็นโมเดลในการวัดความสามารถทางนวัตกรรมของ SMEs ในจังหวัดสงขลาของการวิจัยนี้ รวมถึงข้อคำถามในแบบสอบถามที่ใช้วัดตัวแปรสังเกตได้มีความเหมาะสม

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่หนึ่ง ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์โมเดลแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง 3 องค์ประกอบ (ตัวแปรแฝง) กับ 15 ตัวบ่งชี้ (ตัวแปรสังเกตได้) ตามกรอบแนวคิด พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรทุกตัวมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 15 ตัวนี้ เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญขององค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.67-0.84 ซึ่งตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด คือ องค์ความรู้ในศาสตร์ (β = 0.90) รองลงมา คือ ทักษะการจัดการ และความคิดสร้างสรรค์ ที่มีค่าน้ำหนักเท่ากัน (β = 0.86) รายละเอียดดัง Figure 2

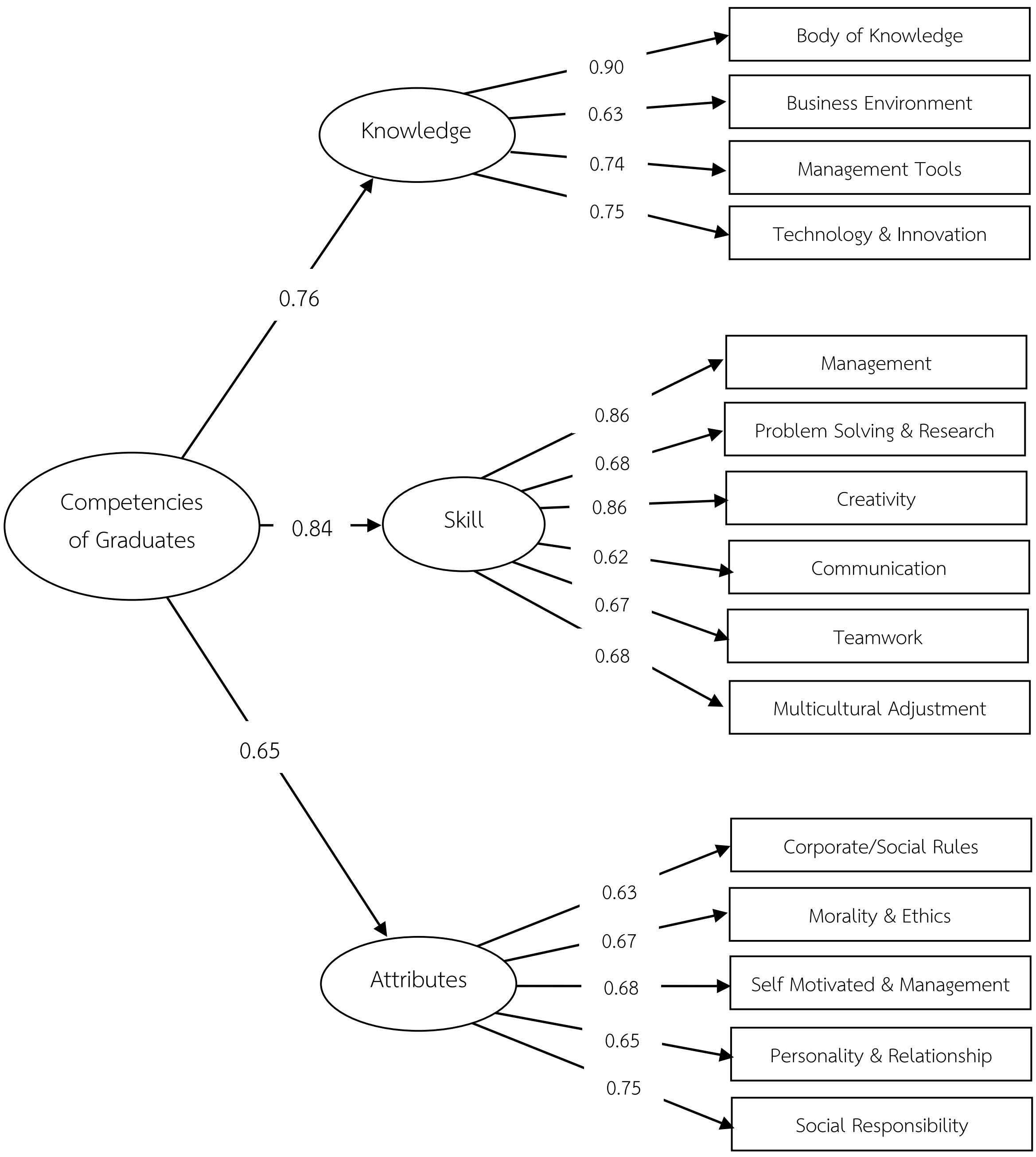

Figure 2 The second order confirmatory factor analysis

สรุปและการอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของบัณฑิตสาขาวิชาการค้าสมัยใหม่และนวัตกรรมบริการ ตามมุมมองของนายจ้างหรือสถานประกอบการ พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญหรือมีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ องค์ประกอบด้านทักษะ ความรู้ และคุณลักษณะ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาตามตัวบ่งชี้ที่สำคัญหรือมีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ องค์ความรู้ในศาสตร์ ทักษะด้านการจัดการ ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เครื่องมือการจัดการ การแก้ปัญหาและการวิจัย แรงจูงใจในตนเองและการบริหารจัดการตนเอง คุณธรรมและจริยธรรม การทำงานเป็นทีม และบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ตามลำดับ ทั้งนี้ สามารถอภิปรายได้ว่า สมรรถนะที่พึงประสงค์ในภาพรวม คือ การมีทักษะในการนำความรู้ไปบูรณาการกับการปฏิบัติงาน ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมกับงาน รวมถึงการแก้ปัญหาหรือการค้นหาคำตอบด้วยกระบวนการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานของรัตติกาล ละเต็บซัน และสิริภักตร์ ศิริโทร (2555) ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นสิ่งที่สามารถคาดหมายความสำเร็จในงานได้ดีกว่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า "ผู้ที่ทำงานเก่ง" มิได้หมายถึง "ผู้ที่เรียนเก่ง" แต่ผู้ที่ประสบผลสำเร็จในการทำงานต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการประยุกต์ใช้หลักการหรือวิชาการที่มีอยู่ในตัวเอง รวมถึงเทคโนโลยีและเครื่องมือการจัดการที่เหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในงานที่ตนทำ ทั้งในแง่ของประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ดังนั้น ในการสรรหาคัดเลือกบุคคลเข้าทำงานในยุคปัจจุบันจึงมุ่งเน้นการใช้สมรรถนะเป็นฐาน (Competency Based Recruitment and Selection) กล่าวคือ ให้ความสำคัญกับบุคคลที่มีสมรรถนะสูงและพร้อมทำงานให้กับองค์กร (สุภาวดี, 2557)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบสมรรถนะของบัณฑิตตามความต้องการของนายจ้างหรือสถานประกอบการ หลักสูตรสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Expected Learning Outcomes: ELOs) ตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ *(Outcome Based Education: OBE)* และการออกแบบการเรียนรู้ย้อนกลับ *(Backward Design) โดยนำเอาสมรรถนะที่พึงประสงค์ หรือ ELOs ดังกล่าวมาเป็นกรอบในการออกแบบหลักสูตร การกำหนดโครงสร้างและรายวิชาในหลักสูตร การกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอน* รวมถึงการวัดและประเมินผู้เรียน ว่าได้บรรลุ ELOs ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยผลการเรียนรู้ดังกล่าว จะต้องครอบคลุมทั้งผลการเรียนรู้เฉพาะสาขา (Specific Learning Outcomes) ซึ่งได้แก่องค์ประกอบด้านความรู้และทักษะ รวมถึงครอบคลุมผลการเรียนรู้ทั่วไป (Generic Learning Outcomes) ซึ่งจากผลการวิจัยคือองค์ประกอบด้านคุณลักษณะ ทั้งนี้ หากผู้เรียนบรรลุ ELOs ดังกล่าว ย่อมทำให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรมีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (กรอบ TQF) และเป็นบัณฑิตที่มีสมรรถนะกับความต้องการของตลาดแรงงานต่อไป

เอกสารอ้างอิง

เฉลิมชัย พันธ์เลิศ. 2562. หลักสูตรฐานสมรรถนะกับการพัฒนาผู้เรียน. **วารสารการศึกษาไทย** 22(1): 22-30.

ปัญจา ชูช่วย, ศัจนันท์ แก้ววงศ์ศรี และวิภาวรรณา ศรีใหม่. 2557. **การวิเคราะห์องค์ประกอบคุณลักษณะที่**

พึงประสงค์ของบัณฑิตสถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

รัตติกาล ละเต็บซัน และสิริภักตร์ ศิริโทร. 2555. สมรรถนะการจัดการของบัณฑิตหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตภายใต้กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ. **วารสารนักบริหาร**, 32(1): 110-121.

สุกัญญา บูรณเดชาชัย. 2558. ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตสู่ประชาคมอาเซียนตามความต้องการของผู้บริหารสถานประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมภาคตะวันออก. **วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา** 4(3): 15-26.

สุภาวดี ศรีโยหะ. 2557. การศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการเชิงระบบในการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรของบริษัทระหว่างการใช้สมรรถนะเป็นฐานและการใช้ตำแหน่งงานเป็นฐาน. **วารสารปัญญาภิวัฒน์** 5(2): 62-74.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2558. **คู่มือกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552**. กรุงเทพฯ: ม.ป.ป.

สัมฤทธิ์ เทียนดำ. 2560. **สมรรถนะที่จำเป็นต่อการประกอบวิชาชีพของบัณฑิตคณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยสยาม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.

อลงกต ยะไวทย์ ณัฐวัฒน์ วงษ์เชาวลิตกุล และกรปรียา ใจสำราญ. 2560. **คุณลักษณะและสมรรถนะบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการเชิงประยุกต์ ตามความต้องการของตลาดแรงงานในเขตจังหวัดนครราชสีมา และข้อเสนอแนะรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม. วารสารบริหารธุรกิจ สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย** 6(1): 33-51.

อาภรณ์ ภู่วิทยพันธ์. 2548. **Competency Dictionary**. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.

Asean University Network. 2015. **Guide to AUN-QA Assessment at Programme Level Version 3.0**. Retrieved 24 March 2019 from http://aun-qa.org/views/front/pdf/publication/Guide%20to%20AUN-QA%20Assessment%20at%20Programme%20Level%20Version%203_2015.pdf.

Hair., J. F., Black, W. C., Babin, B. J., and Anderson, R. E. 201). **Multivariate Data Analysis: A Global Perspective**. 7th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

ต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกอ้อยของเกษตรกร บ้านหนองลาด ตำบลหนองลาด อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร

Cost and Return on Investment from Sugarcane Farms of Farmers at Ban Nong Lat, Nong Lat Sub-District, Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon

พิชชานันท์ ภาโสภะ[1*], จินตนา อุทรักษ์[1],ชนานันท์ ยอดกะโซ่[1],ทัศวรรณ โพหนองโคก[1],
วิรัชยาภรณ์สิมลี[1], อัญญารัตน์ บุญหงค์[1],อินธิรา ธงหาร[1],เกวลิน อรรคฮาดศรี[1], ณัฐวดี แย้มศรี[1],
ธัญญลักษณ์ ทองบงเพชร[1], เสาวนีย์ อ่อนวาจา[1] และ กฤษฎิ์ศดิศ ธรเสนา[1]
Pitchanan Pasopa[1*], Jintana Uttharak[1], Chananun Yodgaso[1], Thasawan Phonongkok[1]
Wiratchayaporn Simlee[1], Oanyarat Boonhong[1], Inthira Thonghan[1], Kawalin Akkahadsri[1]
Nuttawadee Yamsri[1], Thanyalak Thongbongpech[1], Saowani Onwacha[1] and Krisadith Tarasena[1]

บทคัดย่อ

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกอ้อยของเกษตรกร บ้านหนองลาด ตำบลหนองลาด อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ที่ประกอบอาชีพปลูกอ้อย ซึ่งเป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีขนาดพื้นที่ตั้งแต่ 40 – 200 ไร่ จำนวน 5ราย โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นแบบเจาะจง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้ศึกษาเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างที่พร้อมให้ข้อมูลประกอบการศึกษาได้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ผู้ศึกษาได้ตั้งไว้ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาต้องการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกอ้อยของเกษตรกรโดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกของข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทน โดยมีระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยทั้ง 5 ราย มีต้นทุนรวมเฉลี่ย29,448.99บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายในการขายเฉลี่ย543.59 บาทต่อไร่ ซึ่งผลผลิตเฉลี่ยจากการปลูกอ้อยจำนวน 434 ไร่ มีผลผลิตอยู่ที่ 25.47 ตันต่อไร่เมื่อเกษตรกรนำผลผลิตไปจำหน่าย ทำให้เกษตรกรมีกำไรขั้นต้นเฉลี่ยอยู่ที่1,120.60บาทต่อไร่ และกำไรสุทธิโดยเฉลี่ยเท่ากับ577.01 บาทต่อไร่จากผลการศึกษาทำให้สามารถสรุปได้ว่า ผู้ที่ต้องการปลูกอ้อยรายใหม่ไม่ควรซื้อเครื่องจักรในช่วงเริ่มเพาะปลูก เนื่องจากต้นทุนหลักจากการศึกษาเป็นต้นทุนที่สืบเนื่องมาจากเครื่องจักร เป็นผลทำให้เกษตรกรต้องแบกรับต้นทุนที่สูงเกินความจำเป็น และขาดสภาพคล่องในการจัดการกระแสเงินสด

คำสำคัญ: ต้นทุน, ผลตอบแทน,การปลูกอ้อย

[1]ภาควิชาการเงินและการบัญชี คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร
[1]Department of Finance and Accounting, Faculty of Liberal Arts and Management Science, Kasetsart University, Sakon Nakhon
*Corresponding author; e-mail address: saowanionwacha@gmail.com

Abstract

A study of cost and return on investment in sugarcane farms of farmers at ban nonglat, nonglat sub-district, Sakon Nakhon District, Sakon Nakhon. Who work in planting sugarcane, which is small farmers with area size from 40 - 200 rai, totaling 5 people because the sample group selected by the study, it was a sample group that was ready to provide information for the study. This study aimed to study information about the cost and return of the farmers' investment in sugarcane cultivation. We used in the study was an in-depth interview with cost and return data. The period of study is August to October 2020. The results showed that 5 sugarcane farmers had an average cost of 29,448.99 baht per rai and the average cost of sales of 543.59 baht per rai. As a result, farmers had an average gross profit of 1,120.60 baht per rai and an average net profit of 577.01 baht per rai. Those who wish to grow new sugarcane farmers should not buy a machine at the start of cultivation. Since the main cost of the study is the cost of machinery. Finally, farmers have to bear costs that are higher than necessary and lack of liquidity in managing cash flows.

Keywords: Costs, Return, Sugarcane Cultivation.

บทนำ

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม เนื่องจากประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคที่เหมาะสมกับการเพาะปลูก มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ ทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการส่งออกสินค้าทางการเกษตรเป็นอันดับต้นๆ ของโลกโดยประเทศไทยผลิตน้ำตาลทรายได้มากเป็นอันดับ 5 ของโลก และส่งออกเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากประเทศบราซิล (มูลนิธิเกษตรรักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย, 2562)ซึ่งอัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมสินค้าประเภทน้ำตาลอยู่ที่ 1.1%(สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)ซึ่งมีอ้อยเป็นวัตถุดิบหลักที่สำคัญของอุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาล โดยอ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกอ้อยประมาณ 12 ล้านไร่ผลผลิตประมาณ 130 ล้านตันต่อปี ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ 10 ตันต่อไร่ (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย, 2562) นับว่าต่ำมากเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่ง ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีสภาพภูมิอากาศเหมาะสมต่อการปลูกอ้อยเป็นอย่างมาก ซึ่งข้อจำกัดที่ทำให้ผลผลิตอ้อยของไทยต่ำนั้นปัญหาหลักมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกอ้อยโดยอาศัยน้ำฝนและขาดการจัดการองค์ความรู้ในการพัฒนาเกี่ยวกับการปลูกอ้อยในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการจัดการน้ำ ดิน และปุ๋ย รวมทั้งการกำจัดศัตรูอ้อย จากสาเหตุที่กล่าวมาข้างต้นพบว่าผลผลิตของอ้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมสองประการที่สำคัญ คือ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการน้ำ และปัจจัยเกี่ยวกับปริมาณและคุณภาพของปุ๋ย(ศิลา จำเนียรสุข, 2562) และอีกหนึ่งปัจจัยหลักที่เป็นปัญหากระทบต่อการผลิตของเกษตรกร คือ ต้นทุนโดยรวมของการผลิตอ้อยที่สูงและผลผลิตต่อไร่ต่ำ ทำให้กำไรคงเหลือต่อไร่มีไม่มากนัก

การศึกษาครั้งนี้มีแนวคิดเพื่อหาต้นทุนและผลตอบแทนในการเพาะปลูกอ้อยของเกษตรกรที่ปลูกอ้อยรายย่อยในเขตพื้นที่บ้านหนองลาด ตำบลหนองลาด อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจลงทุน

เพาะปลูกอ้อย และเพื่อนำเสนอค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการปลูกอ้อย รวมถึงผลตอบแทนและกำไรจากการขายอ้อยต่อไร่ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการศึกษาจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมดิน จนเสร็จสิ้นการขาย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาต้นทุนการปลูกอ้อยของเกษตรกร
2. ศึกษาผลตอบแทนการปลูกอ้อยของเกษตรกร

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกอ้อยของเกษตรกรบ้านหนองลาด ตำบลหนองลาด อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ต้นทุนของการปลูกอ้อยแบบใช้ท่อนพันธุ์อ้อย ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมดิน ไปจนถึงการเก็บเกี่ยวและจำหน่ายอ้อย รวมทั้งศึกษาผลตอบแทนที่ได้รับจากการลงทุนปลูกอ้อย และเครื่องมือที่ใช้ประกอบการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ที่พร้อมและยินดีให้ข้อมูลที่ครบถ้วนตามกรอบระยะเวลาการศึกษา ซึ่งอยู่ในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2563 จำนวน 5ราย โดยมีพื้นที่ทำการเพาะปลูกอ้อยอยู่ระหว่าง 40 – 200 ไร่

ขั้นตอนการผลิตอ้อย

อ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทยอ้อยเป็นพืชวงศ์ POACEAE วงศ์เดียวกับ ไผ่ หญ้าและธัญพืช เช่น ข้าวสาลี ข้าว ข้าวโพด และข้าวบาร์เลย์ มีถิ่นกำเนิดในเขตร้อนของทวีปเอเชีย ในลำต้นอ้อยที่นำมาใช้ทำน้ำตาลมีปริมาณซูโครสประมาณ17 – 35%ชานอ้อยที่ถูกบีบเอาน้ำอ้อยออกไปแล้ว สามารถนำมาใช้ทำกระดาษ พลาสติก เป็นเชื้อเพลิง และอาหารสัตว์ ส่วนกากน้ำตาล ที่แยกออกจากน้ำตาลในระหว่างการผลิต สามารถนำไปหมักเป็นเหล้ารัมได้ (ศิลา จำเนียรสุข, 2562)

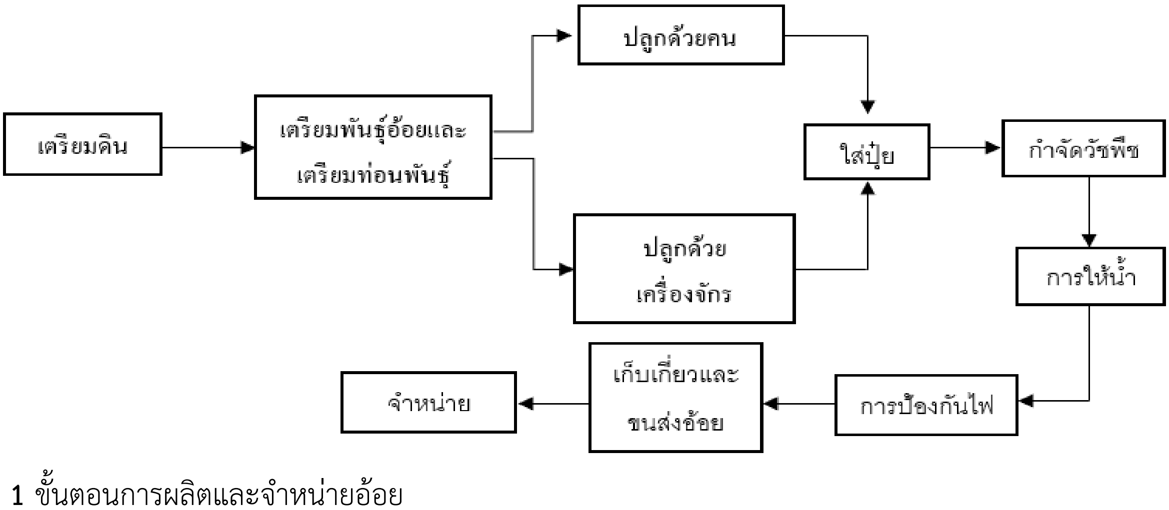

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการผลิตและจำหน่ายอ้อย

การเตรียมดิน

1.การไถ ควรไถอย่างน้อย 2 ครั้ง โดยไถในขณะที่ดินมีความชื้นพอเหมาะ ไถลึกอย่างน้อย 20 นิ้ว หรือมากกว่า จะช่วยให้รากหยั่งลึก แข็งแรงเจริญเติบโตดี สะดวกในการเก็บเกี่ยวถ้าชั้นล่างเป็นดินดานต้องใช้ไถระเบิดดินดานก่อนการปลูก

2.การปรับระดับพื้นที่ จะช่วยป้องกันน้ำท่วมขัง คือ การไถหน้าดินมากองรวมกัน แล้วปรับระดับดินให้ได้ระดับ จึงค่อยเกลี่ยหน้าดินให้เสมอทั่วทั้งแปลง

การเตรียมพันธุ์อ้อยและเตรียมท่อนพันธุ์

ท่อนพันธุ์ที่ดีต้องมีตาที่สามารถงอกและเจริญเติบโตได้ อย่างน้อยท่อนละหนึ่งตา โดยทั่วไป เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยใช้ท่อนพันธุ์ที่มี 2 ตา แต่ถ้าใช้ท่อนที่มี 3 ตา จะให้ผลดีกว่าทั้งในด้านความงอก และการเจริญเติบโต โดยเฉพาะในระยะแรก ชาวไร่โดยทั่วไปมักจะขาดความระมัดระวังเรื่องท่อนพันธุ์ ทำให้ความงอกต่ำ

การปลูกอ้อย

1.แรงงานคน วางพันธุ์อ้อยเป็นลำ โดยใช้ลำเดี่ยววางซ้อนกัน ครึ่งลำหรือสองลำ คู่ตามลักษณะการแตกกอของพันธุ์อ้อยที่ใช้

2.ใช้เครื่องจักรปลูก ปลูกได้ทั้งแบบแถวเดี่ยวและแถวคู่ การปลูกแถวเดี่ยวใช้ระยะแถว 1.4 – 1.5 เมตร (ใช้กับอ้อยที่แตกกอมาก) การปลูกแถวคู่ ใช้ระยะระหว่างแถวคู่ 1.4 – 1.5 เมตร ระยะในคู่แถว 20 – 30 เซนติเมตร (ใช้กับอ้อยที่แตกกอน้อย)

การใส่ปุ๋ย

ครั้งที่ 1 ใส่ปุ๋ยรองพื้นพร้อมปลูก โดยเน้นปุ๋ยไนโตรเจน กับปุ๋ยฟอสฟอรัส อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่

ครั้งที่ 2 เมื่ออ้อยอายุ 3 – 4 เดือน เน้นปุ๋ยไนโตรเจน กับปุ๋ยโพแทสเซียม อัตรา 50 – 100 กิโลกรัมต่อไร่

ในกรณีที่อ้อยเจริญเติบโตไม่ดีเท่าที่ควร ให้ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 3 โดยเน้นปุ๋ยไนโตรเจน และการให้ปุ๋ยทุกครั้ง ควรให้ขณะดินมีความชื้น และใส่โดยการฝังกลบ

การกำจัดวัชพืช

ต้องกำจัดวัชพืชแบบบูรณาการ เช่น สารกำจัดวัชพืช เครื่องมือ แรงงาน โดยให้มีวัชพืชหลงเหลือในแปลงน้อยสุด วัชพืชในช่วงแรก 0 – 5 เดือน มีผลกระทบต่ออ้อยอย่างมาก ไม่ควรปล่อยให้วัชพืชขึ้นแข่งขันกับอ้อยในแปลงปลูกนานเพราะในระยะที่หน่ออ้อยเพิ่งเริ่มเกิด หากมีวัชพืชมาก อ้อยจะเจริญเติบโตไม่เต็มที่เพราะถูกแย่งน้ำและอาหาร หลังจากนั้นการแตกกอจะมีน้อยและอาจมีผลต่อการย่างปล้อง เพราะฉะนั้นเมื่อปลูกอ้อยเสร็จ ควรฉีดพ่นสารคลุมวัชพืชทันที สำหรับการกำจัดวัชพืชครั้งต่อไป ต้องกำจัดวัชพืชยังเล็ก ต้องใช้แรงงานคนดายหญ้าหรือใช้เครื่องจักรไถพรวนระหว่างร่องปลูก

การให้น้ำ

1.การให้น้ำด้วยวิธีน้ำราด

การให้น้ำด้วยวิธีน้ำราด เนื่องจากอ้อยปลูกเป็นร่อง การให้น้ำราดจึงทำได้โดยง่ายโดยการปล่อยน้ำเข้าตามร่องอ้อยจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำและทำทันทีหลังปลูกเสร็จ โดยการให้น้ำครั้งต่อไปจะให้น้ำก็ต่อเมื่ออ้อยแสดงอาการขาดน้ำ

2.การให้น้ำอ้อยด้วยวิธีน้ำหยด

การให้น้ำอ้อยด้วยวิธีน้ำหยด เป็นการให้น้ำอ้อยที่จุดใดจุดหนึ่งหรือหลาย ๆ จุด บนผิวดินหรือบริเวณราก โดยผิวดินจะเปียกเฉพาะตรงจุดที่ให้น้ำเท่านั้น ทำให้ประสิทธิภาพในการให้น้ำสูงมาก เนื่องจากสูญเสียน้ำจากการระเหยน้อย ทำให้ได้ผลผลิตต่อหน่วยมากกว่าการให้น้ำแบบอื่น ๆ ในปริมาณน้ำที่เท่ากัน การให้น้ำแบบหยดมีต้นทุนที่สูงในการติดตั้งระบบและปัญหาต่าง ๆ เช่น น้ำอุดตันที่หัวปล่อยน้ำ

3.การให้น้ำอ้อยด้วยวิธีอาศัยน้ำฝน

การให้น้ำอ้อยด้วยวิธีอาศัยน้ำฝน จะต้องปลูกในช่วงก่อนฤดูฝนเพื่อที่ให้อ้อยได้รับน้ำฝนในการเจริญเติบโต ซึ่งเป็นการลดต้นทุนในการให้น้ำ แต่เป็นการเพิ่มต้นทุนในการกำจัดวัชพืช

การสร้างแนวป้องกันไฟ

สร้างเพื่อป้องกันไฟลุกลามจากแปลงข้างเคียง เช่น 1) การสร้างถนนรอบแปลงอ้อย 2)ปลูกพืชอายุสั้นที่ขอบหัวแปลงหรือรอบ ๆ แปลง 3) กวาดใบออกรอบ ๆ แปลงกว้างประมาณ 6 – 10 เมตร หลังตัดอ้อยเข้าโรงงานหรือใช้ปลูกทำพันธุ์ 4) ปลูกอ้อยหรือตัดอ้อยให้ได้อายุ ช่วงต้นหีบรีบตัดอ้อย แล้วคลุกใบหรือราดน้ำวีแนส

การเก็บเกี่ยวและขนส่งอ้อย

1.แรงงานคนการเก็บเกี่ยวอ้อยส่วนใหญ่เป็นการเก็บเกี่ยวด้วยแรงงานคน จะทำการเผาอ้อยหรือเรียกว่าอ้อยไฟไหม้ ก่อนเก็บเกี่ยวเพื่อให้ง่ายต่อการเก็บเกี่ยวโดยจะตัดโคนและยอดแล้ววางรวมกันเป็นกองขั้นตอนต่อไปเป็นการลำเรียงอ้อยขึ้นรถบรรทุกโดยใช้รถคีบ คีบอ้อยขึ้นรถบรรทุกเพื่อขนส่งไปโรงงาน

2.รถตัดอ้อยการเก็บเกี่ยวอ้อยด้วยรถตัดจะดำเนินการโดยใช้รถตัดและรถบรรทุกวิ่งควบคู่กันไป โดยรถตัดจะตัดยอดและตัดโคน จากนั้นจะถูกสับเป็นท่อนลำเรียงผ่านสายพานโดยจะมีพัดลมพัดแยกสิ่งสกปรกออกก่อนที่จะถูกส่งขึ้นรถบรรทุกเพื่อขนส่งไปโรงงาน

การจำหน่าย

สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย (2563) ได้กำหนดการซื้อขายอ้อยตามค่าความหวานเริ่มใช้ตั้งแต่ฤดูการผลิตปี 2535/36 เป็นต้นมา โดยกำหนดให้ซื้อขายอ้อยตามคุณภาพความหวานวัดเป็น ซี.ซี.เอส. (Commercial Cane Sugar: C.C.S.) ซึ่งหมายความว่า ราคาอ้อยจะผันแปรไปตามคุณภาพหรือความหวาน ดังนั้นหากอ้อยมีความหวานมาก คือมีค่า ซี.ซี.เอส. สูง ชาวไร่อ้อยจะได้รับราคาอ้อยสูงขึ้นด้วย

วิธีการคำนวณราคาอ้อย

ราคาอ้อย = รายได้ส่วนที่ 1 + (รายได้ส่วนที่ 2 X ค่า ซี.ซี.เอส. ที่ได้)+รายได้จากกากน้ำตาล

รายได้ส่วนที่ 1 = รายรับจากการขายน้ำตาลที่คิดตามน้ำหนัก (สัดส่วน ร้อยละ 40)

รายได้ส่วนที่ 2 = รายรับจากการขายน้ำตาลที่คิดตามค่าความหวาน (สัดส่วน ร้อยละ 60)

เกษตรกรที่สนใจปลูกอ้อย ต้องทำการเลือกทำเลพื้นที่ปลูกเพื่อทำการเตรียมดินสำหรับการปลูก โดยการไถเตรียมดินให้พร้อม ในขณะที่เตรียมดินต้องทำการเตรียมพันธุ์อ้อยและเตรียมท่อนพันธุ์ที่มีตาน้อยท่อนละหนึ่งตา ในขั้นตอนการปลูกสามารถเลือกได้ว่าจะปลูกด้วยคนหรือเครื่องจักร ในการใส่ปุ๋ยจะขึ้นอยู่กับอายุของอ้อยและการเจริญเติบโตของอ้อย การกำจัดวัชพืชควรทำในช่วง 0 – 5 เดือนแรก ส่วนการให้น้ำนั้นสามารถให้ได้ 3 วิธี คือ วิธีน้ำ

ราด, วิธีน้ำหยด และวิธีอาศัยน้ำฝน เกษตรกรต้องสร้างแนวป้องกันไฟเพื่อป้องกันไฟลุกลามจากแปลงข้างเคียง ในส่วนของการเก็บเกี่ยวสามารถใช้ได้ทั้งแรงงานคนและเครื่องจักร เมื่อขนส่งไปขายกำหนดให้ซื้อขายอ้อยตามคุณภาพความหวาน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับต้นทุน

เดชา อินเด(2547) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ต้นทุน” หมายถึง“มูลค่าของทรัพยากรที่ต้องเสียไปเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ โดยมูลค่าที่เสียไปนั้นจะต้องสามารถวัดค่าได้เป็นหน่วยเงินตรา และมูลค่าที่เสียไปนั้นอาจต้องเสียไปในทันที” ซึ่งพรรณนิภา รอดวรรณะ(2560) ให้คำจำกัดความของต้นทุนเพิ่มเติมว่า “ต้นทุน” หมายถึง “รายจ่ายที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าและบริการ โดยอาจจ่ายเป็นเงินสด สินทรัพย์ หุ้นทุน หรือการให้บริการหรือการก่อหนี้ ทั้งนี้รวมถึงผลขาดทุนที่วัดค่าเป็นตัวเงินได้ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ” ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า “ต้นทุน” หมายถึง เงินสดหรือรายการเทียบเท่าเงินสดที่ต้องจ่ายไป ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจ เช่น ต้นทุนจากวัตถุดิบ ต้นทุนจากแรงงาน ต้นทุนจากค่าใช้จ่ายการผลิตโดยมูลค่านั้นจะต้องสามารถวัดได้เป็นหน่วยเงินตรา โดยมีหลักฐานในการเกิดต้นทุนอย่างชัดเจน ซึ่งอาจทำให้เกิดการลดลงในสินทรัพย์หรือเพิ่มขึ้นในหนี้สิน

วิธีการเก็บรวบรวมต้นทุน

วิธีการเก็บรวบรวมต้นทุนมีหลายวิธีตัวอย่างเช่น วิธีต้นทุนจริงหรือเรียกว่าต้นทุนที่เกิดขึ้นในอดีต เป็นการคำนวณต้นทุนวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิตที่เกิดขึ้นจริงในกระบวนการผลิต โดยต้องมีหลักฐานที่ชัดเจน แน่นอน มีความเชื่อถือได้, วิธีต่อมา คือ วิธีต้นทุนปกติ ประกอบด้วย ต้นทุนวัตถุดิบทางตรงจริง ค่าแรงงานทางตรงจริง และค่าใช้จ่ายในการผลิตจัดสรร โดยกิจการไม่สามารถคำนวณต้นทุนของผลิตภัณฑ์ได้ เนื่องจากปัญหาที่เกิดจากค่าใช้จ่ายในการผลิตที่ต้องรอให้รายการเกิดก่อนจึงจะได้ข้อมูล จึงมีการประมาณค่าใช้จ่ายในการผลิตไว้ล่วงหน้าหรือที่เรียกกันว่า ค่าใช้จ่ายในการผลิตจัดสรรหรือค่าใช้จ่ายในการผลิตคิดเข้างาน และวิธีต้นทุนมาตรฐาน คือต้นทุนวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรงและค่าใช้จ่ายในการผลิตที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าเพื่อประโยชน์ในการวางแผน และควบคุมต้นทุนในการดำเนินงาน โดยหลักการของต้นทุนมาตรฐานจะเป็นประโยชน์โดยการนำเอาข้อมูลต้นทุนที่เกิดขึ้นจริงไปเปรียบเทียบกับต้นทุนที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ถ้ามีความแตกต่างกัน ให้พิจารณาว่าเป็นผลต่างที่น่าพอใจ หรือไม่น่าพอใจ แล้วนำผลต่างนั้นมาวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุ โดยการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาเลือกใช้วิธีต้นทุนจริง เนื่องจากระหว่างการศึกษาผู้ศึกษาสามารถรวบรวมต้นทุนค่าวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิตได้ครบถ้วนจากการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการสัมภาษณ์เกษตรกรถึงต้นทุนที่เกิดขึ้นมาแล้วตามรอบการปลูก 1 ครั้ง ระยะเวลา 3 ปี ซึ่งจะทำให้ค่าใช้จ่ายที่นำมาคำนวณต้นทุนสินค้ามีความถูกต้อง และเหมาะสมซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ศึกษาทำการศึกษา

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับผลตอบแทน

แนวคิดเกี่ยวกับผลตอบแทนคือ สิ่งตอบแทนที่จะได้รับจากการลงทุน เช่น ค่าเช่า ค่าจ้าง ดอกเบี้ยและกำไร ดังที่ นภาพร นิลาภรณ์กุล(2551) ได้ให้คำจัดความของ "ผลตอบแทน"คือ "สิ่งที่พึงได้รับจากการนำเงินไปลงทุน สามารถวัดในรูปของมูลค่าเงินหรืออัตราผลตอบแทน ทางปฏิบัติการลงทุนอาจทำให้ผู้ลงทุนได้รับมูลค่าของเงินที่เพิ่มขึ้น เรียกว่า"กำไร" แต่เมื่อการลงทุนนั้นได้รับมูลค่าการลงทุนน้อยกว่า เรียกว่า "ขาดทุน"" และ วรภัทร จิตรไพศาลศรี(2558)ยังได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลประโยชน์ หรือผลตอบแทน (Benefits) ของการลงทุน หมายถึง มูลค่าของ สินค้า หรือบริการที่ผลิตได้จากการลงทุน ประกอบด้วย ผลตอบแทนทางตรง ผลตอบแทนทางอ้อมและผลตอบแทนที่ไม่มีตัวตน ผลตอบแทนทางตรงคือ ผลผลิตสุทธิของการลงทุน ซึ่งหมายถึง มูลค่าของสินค้า และบริการที่ผลิตได้โดยตรงจากการลงทุน นอกจากนี้ยังหมายถึงการประหยัดและการลดค่าใช้จ่ายจากที่เคยมีอยู่เดิมผลตอบแทนทางอ้อมคือ ผลประโยชน์ตอบแทนอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากผลประโยชน์ตอบแทนทางตรง นอกจากนี้ยังรวมถึงผลประโยชน์ตอบแทนด้าน สังคม และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่น โครงการนั้นอาจกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามก่อให้เกิดการขยายตัวของการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่โครงการตั้งอยู่และผลตอบแทนที่ไม่มีตัวตนคือ ผลตอบแทนที่ไม่สามารถ ประเมินมูลค่าเป็นตัวเงินได้ เช่น การลงทุนนั้นอาจมีส่วนช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต และการกระจายรายได้ให้มีความยุติธรรมมากขึ้น เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วรภัทร จิตรไพศาลศรี (2558) ได้ทำการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกอ้อยแบบเผาและไม่เผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยวตามชุดดินในจังหวัดสระแก้ว โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปของการผลิต และรูปแบบชุดดินในการปลูกอ้อยของเกษตรในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว 2) ศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกอ้อย ภายใต้รูปแบบการจัดการแบบเผาใบและไม่เผาใบอ้อยตามลักษณะของดินที่แตกต่างกันในพื้นที่จังหวัดสระแก้ว ซึ่งจะเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรในพื้นที่ที่มีการเผาใบอ้อยได้ผลกำไรสูงสุดใน 3 ชุดดิน ตามลำดับ ดังนี้ ชุดดินวังสะพุงให้ผลกำไรเฉลี่ยเท่ากับ 6,831.01 บาทต่อไร่ ชุดดินวังไหให้ผลกำไรเฉลี่ยเท่ากับ 5,943.44 บาทต่อไร่ และชุดดินเชียงคานให้ผลกำไรเฉลี่ยเท่ากับ 5,679.82 บาทต่อไร ส่วนเกษตรกรในพื้นที่ที่ไม่มีการเผาใบอ้อยได้ผลกำไรสุทธิเฉลี่ยสูงสุดใน 3 ชุดดิน ตามลำดับ ดังนี้ ชุดดินเชียงคานให้ผลกำไรสุทธิเฉลี่ยกำไรเท่ากับ 4,553.71 บาทต่อไร่ ชุดดินทับพริกให้ผลกำไรสุทธิเฉลี่ยเท่ากับ 2,329.72 บาทต่อไร่ และชุดดินวังสะพุงให้ผลกำไรสุทธิเฉลี่ยเท่ากับ 2,043.14 บาทต่อไร่ แสดงให้เห็นว่าการปลูกอ้อยในชุดดินที่มีการเผาใบอ้อย ให้ผลกำไรสุทธิเฉลี่ยสูงกว่าชุดดินที่ไม่เผาใบอ้อยทั้ง 6 ชุดดิน เป็นผลเนื่องจากต้นทุนด้านแรงงานในการเก็บเกี่ยวอ้อยต่ำกว่าในพื้นที่ที่ไม่มีการเผาใบอ้อย

AlemdarTuna (2010) ได้ทำการศึกษา การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนประสิทธิภาพทางเทคนิคของการผลิตนมวัวของกิจการขนาดเล็ก ในภูมิภาค Cukurovaประเทศตุรกี โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาครั้งนี้คือการศึกษาประสิทธิภาพของเกษตรกรที่ผลิตนมรายย่อยในภูมิภาค Cukurovaหาปัจจัยที่อธิบายถึงความแตกต่างของประสิทธิภาพของเกษตรกรและให้คำแนะนำ ได้ทำการรวบรวมข้อมูลทำการศึกษาในกลุ่มประชากรตัวอย่าง ซึ่งเก็บ

รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งต่อการผลิตน้ำนมที่ใช้ในการวิเคราะห์ เช่น ธัญพืช หญ้าอาหารสัตว์แห้ง ต้นทุนแรงงานสัตวแพทย์และต้นทุนอื่น ๆ ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาใช้วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและเชิงปริมาณ ผลที่ได้จากการศึกษาพบว่า หนึ่งในสามของเกษตรกรที่ผลิตนมมีต้นทุนสูงมากกว่าราคาขาย สรุปได้ว่าในระยะสั้นประสิทธิภาพสามารถปรับปรุงได้โดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมโดยไม่ต้องเพิ่มค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตามในระยะยาวควรเสริมโครงสร้าง เช่นแนะนำพันธุ์วัวที่สามารถผลิตน้ำนมได้ปริมาณมาก

J.E. Ewuziem (2012) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกขิงในเขตระบบนิเวศทุ่งหญ้าสะวันนาของประเทศไนจีเรีย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกขิง ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรในรัฐ Kaduna เขตระบบนิเวศทุ่งหญ้าสะวันนาของประเทศไนจีเรียในช่วงฤดูปลูกปี2010และปี 2011 โดยกำหนดอัตราส่วนต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกขิง การปลูกขิงประมาณ 6 ไร่ 1 งาน โดยการรวบรวมข้อมูลต้นทุนและปัจจัยการผลิต ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวจะดำเนินการโดยใช้งบกำไรขาดทุนเพื่อกำหนดผลตอบแทนขั้นต้น ต้นทุนการผลิตรวมกำไร และอัตราส่วนต้นทุนผลตอบแทน ผลการศึกษาพบว่าค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการเพาะปลูกขิงในพื้นที่ คือ 6,775,725 ดอลลาร์นามิเบียผลตอบแทนขั้นต้นเท่ากับ 1,382,482 ดอลลาร์นามิเบีย นอกจากนี้ยังได้รับอัตราส่วนต้นทุนผลตอบแทนเท่ากับ 2.04 ต่อ 6 ไร่1 งาน ซึ่งการสำรวจพบว่าการทำไร่ขิงในทุ่งหญ้าสะวันนาในประเทศไนจีเรียจะส่งผลให้เงินลงทุนอยู่ที่ 2.04 เท่าของเกษตรกร ในปัจจัยต่างๆต้นทุนแรงงาน (50.579%) และวัสดุอุปกรณ์ในการปลูก (30.38%) มีส่วนทำให้ต้นทุนผันแปรทั้งหมดของการปลูกสูงขึ้น

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

1.การสร้างเครื่องมือที่ใช้ประกอบการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสารตำราและสืบค้นข้อมูลและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนเพื่อสร้างและพัฒนาแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์เชิงลึกออกเป็น 8 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1ศึกษาลักษณะเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อย

ตอนที่ 2 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการปลูกอ้อย

ตอนที่ 3ศึกษาข้อมูลด้านต้นทุนการผลิตอ้อย

ตอนที่ 4 ค่าใช้จ่ายในการขาย

ตอนที่ 5 ศึกษาข้อมูลด้านการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์การเกษตร

ตอนที่ 6 ข้อมูลด้านรายได้ในการปลูกอ้อย

ตอนที่ 7 ปัญหาและอุปสรรคจากการปลูกอ้อย

ตอนที่ 8 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

1.2นำร่างแบบสัมภาษณ์เสนอต่อคณะผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบ และขอคำปรึกษาแนะนำเพื่อให้ได้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ถูกต้องเหมาะสม

1.3นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงเสนอต่อคณะผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง ก่อนนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิธีการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ตามรายละเอียดข้างต้น และวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย

1.การวิเคราะห์เชิงพรรณา (Descriptive Analysis) เป็นการวิเคราะห์โดยรวบรวมข้อมูลจากข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมจากแบบสอบถามที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง โดยการบรรยายสรุป หรือใช้อัตราส่วน ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ในการอธิบายประกอบการศึกษา

2.การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นการวิเคราะห์โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มาคำนวณหาต้นทุน ผลตอบแทน และกำไร ที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยต่อไร่ต่อปี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการลงทุนปลูกอ้อยของเกษตรกร บ้านหนองลาด ตำบลหนองลาด อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาม ดังนี้

การศึกษาต้นทุนในการลงทุนปลูกอ้อย 1 ครั้ง ระยะเวลา 3 ปี ของเกษตรกรบ้านหนองลาด อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 ราย ซึ่งมีขนาดพื้นที่ในการปลูกอ้อย 40–200 ไร่ โดยการศึกษาต้นทุนในการปลูกอ้อยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้แบ่งประเภทของต้นทุนเป็น ค่าวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงรายละเอียดค่าวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต

รายการ	ต้นทุนการปลูกอ้อยแต่ละราย (บาท)					รวม	เฉลี่ย/ไร่
	1	2	3	4	5	(บาท)	(บาท)
ค่าวัตถุดิบทางตรง							
1. ค่าพันธุ์อ้อย	90,000	300,000	90,000	66,000	105,000	**651,000**	**1,500.00**
รวม	**90,000**	**300,000**	**90,000**	**66,000**	**105,000**	**651,000**	**1,500.00**
ค่าแรงงานทางตรง							
1. การเตรียมดิน	108,000	432,000	111,600	66,000	147,000	**864,600**	**1,992.17**
2. การเตรียมพันธุ์ปลูก	30,600	138,000	21,600	15,800	25,200	**231,200**	**532.72**
3. การปลูกและการซ่อมอ้อย	36,000	600,000	12,000	132,000	-	**780,000**	**1,797.24**
4. การใส่ปุ๋ย	-	-	-	-	-	**-**	**-**
5. การฉีดยาปราบวัชพืชและศัตรูพืช	-	-	-	19,800	-	**19,800**	**45.62**
6. การให้น้ำ	-	-	-	-	-	**-**	**-**
7. การด้ายหญ้า	-	-	-	-	-	**-**	**-**

8. การเก็บเกี่ยว	414,000	1,380,000	414,000	303,600	483,000	**2,994,600**	**6,900.00**
รวม	**588,600**	**2,550,000**	**559,200**	**537,200**	**655,200**	**4,890,200**	**11,267.75**
ค่าใช้จ่ายการผลิต							
1. ค่าปุ๋ย	223,200	1,160,000	292,500	169,400	441,000	**2,286,100**	**5,267.51**
2. ค่ายาปราบวัชพืชและศัตรูพืช	-	-	-	30,900	-	**30,900**	**71.20**
3. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเตรียมดิน	3,600	12,000	3,600	2,600	4,200	**26,000**	**59.91**
4. ค่าน้ำมันเชื้อในการขนส่งพันธุ์อ้อย	-	-	-	-	-	**-**	**-**
5. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการใส่ปุ๋ย	7,200	14,000	7,200	5,300	8,400	**42,100**	**97.00**
6. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการปลูก	3,600	12,000	3,600	2,600	4,200	**26,000**	**59.91**
7. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการฉีดยาปราบวัชพืช และศัตรูพืช	-	-	-	-	-	**-**	**-**
8. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการให้น้ำ	-	-	-	-	-	**-**	**-**
9. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการด้ายหญ้า	5,400	17,600	3,600	2,600	4,200	**33,400**	**76.96**
10. ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเก็บเกี่ยว	9,000	30,000	9,000	6,600	15,000	**69,600**	**160.37**
11. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์	718,164	798,825	1,851,939	-	925,125	**4,294,053**	**9,894.13**
12. ค่าเช่าที่ดิน	60,000	150,000	45,000	12,000	70,000	**337,000**	**776.50**
13. ค่าซ่อมแซม	22,400	-	8,300	-	42,000	**72,700**	**167.51**
14.ค่าเครื่องสูบน้ำ	3,100	-	-	-	-	**3,100**	**7.14**
15. ค่าอุปกรณ์ส่งน้ำ	-	-	2,300	-	2,500	**4,800**	**11.06**
16. ค่าเครื่องพ้นยามือโยก	-	-	2,800	-	-	**2,800**	**6.45**
17.ค่าเครื่องพ้นยามอเตอร์	950	-	1,000	2,400	-	**4,350**	**10.14**
18.ค่าเครื่องใส่ปุ๋ย	-	-	-	-	300	**300**	**0.70**
19.ค่าจอบ	50	150	100	600	400	**1,300**	**3.00**
20.ค่าพร้า	-	-	-	-	300	**300**	**0.70**

ตารางที่ 1 ตารางแสดงรายละเอียดค่าวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต (ต่อ)

รายการ	ต้นทุนการปลูกอ้อยแต่ละราย (บาท)					รวม	เฉลี่ย/ไร่
	1	2	3	4	5	(บาท)	(บาท)
ค่าใช้จ่ายการผลิต (ต่อ)							
21.ค่ามีดตัดอ้อย	2,500	-	250	360	1,200	**4,310**	**9.91**
22.ค่าถังผสมยา	-	-	-	550	-	**550**	**1.27**
รวม	**1,059,164**	**2,194,575**	**2,231,189**	**235,910**	**1,518,825**	**7,239,663**	**16,681.25**
ต้นทุนรวม	**1,737,764**	**5,044,575**	**2,880,389**	**839,110**	**2,279,025**	**12,780,863**	**29,448.99**
ขนาดพื้นที่ (ไร่)	**60**	**200**	**60**	**44**	**70**	**434**	
ต้นทุนรวมเฉลี่ย/ไร่	**28,962.73**	**25,222.88**	**48,006.48**	**19,070.68**	**32,557.50**	**29,448.99**	

จากตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดเกี่ยวกับค่าวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต ซึ่งผลการศึกษาพบว่าต้นทุนรวมเฉลี่ยของเกษตรกรทั้งหมด เท่ากับ 29,448.99บาทต่อไร่ ซึ่งประกอบด้วย ค่าวัตถุดิบทางตรงเฉลี่ยรวม 1,500.00บาทต่อไร่ค่าแรงงานทางตรงเฉลี่ยรวม11,267.75บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายในการผลิตเฉลี่ยรวม 16,681.25บาทต่อไร่ซึ่งจากการวิเคราะห์ต้นทุนที่เกิดขึ้นสูงสุด คือ ค่าใช้จ่ายในการผลิต พบว่าค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ ค่าปุ๋ย และค่าเช่าที่ดิน เป็นค่าใช้จ่ายหลักโดยมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยอยู่ที่9,894.13, 5,267.51 และ 776.50บาทต่อไร่ ตามลำดับและในส่วนของค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับค่าแรงงานทางตรงพบว่าค่าแรงจากการเก็บเกี่ยวเฉลี่ยรวม 6,900.00 บาทต่อไร่ เป็นค่าใช้จ่ายที่สูงสุดและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับค่าวัตถุดิบทางตรง พบว่าค่าใช้จ่ายมีอยู่เพียงหนึ่งประเภท คือ ค่าพันธุ์อ้อย ซึ่งสามารถคิดเฉลี่ยรวมต่อไร่ เท่ากับ1,500.00 บาทต่อไร่

จากการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการสัมภาษณ์เกษตรกรเกี่ยวกับผลผลิต และผลตอบแทนของการปลูกอ้อยซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงรายละเอียดผลผลิต และผลตอบแทนของเกษตรกรปลูกอ้อย

เกษตรกร	ผลผลิตอ้อย				
	ขนาดพื้นที่ (ไร่)	ผลผลิตรวม (ตัน)	ผลผลิต/ตัน/ไร่ (ตัน/ไร่)	ราคาจำหน่าย/ตัน (บาท/ตัน)	มูลค่ารวม (บาท)
รายที่ 1	60	1,080	18	1,200	1,296,000
รายที่ 2	200	6,000	30	1,200	7,200,000
รายที่ 3	60	1,380	23	1,200	1,656,000
รายที่ 4	44	1,056	24	1,200	1,267,200
รายที่ 5	70	1,540	22	1,200	1,848,000
รวม	**434**	**11,056**	117	**1,200**	**13,267,200**
เฉลี่ย/ไร่	**86.80**	**25.47**	**25.47**	**1,200**	**30,569.59**

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงผลผลิต และผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยซึ่งผลการวิเคราะห์ผลผลิตและผลตอบแทนการปลูกอ้อย พบว่าผลผลิตเฉลี่ยจากการปลูกอ้อยต่อครั้งของเกษตรกร 5 ราย จำนวนไร่รวม434 ไร่ มี

ผลผลิตรวมอยู่ที่11,056 ตัน ซึ่งสามารถเฉลี่ยได้ 25.47ตันต่อไร่ และรายได้จากการผลิตรวมอยู่ที่ 13,267,200 บาท สามารถเฉลี่ยได้ 30,569.59 บาทต่อไร่โดยพบว่าเกษตรกรรายที่ 2เป็นผู้ที่มีขนาดพื้นที่เพาะปลูกจำนวนมากที่สุด และมีผลผลิต และผลตอบแทนจากการจำหน่ายอ้อยมากที่สุด

ตารางที่ 3ตารางสรุปการเปรียบเทียบรายได้ต้นทุน และค่าใช้จ่ายในการขายต่อราย

รายละเอียด	เกษตรกร				
	รายที่ 1	**รายที่ 2**	**รายที่ 3**	**รายที่ 4**	**รายที่ 5**
รายได้	1,296,000	7,200,000	1,656,000	1,267,200	1,848,000
ต้นทุน					
วัตถุดิบทางตรง	(90,000)	(300,000)	(90,000)	(66,000)	(105,000)
ค่าแรงงานทางตรง	(588,600)	(2,550,000)	(559,200)	(537,200)	(655,200)
ค่าใช้จ่ายในการผลิต	(1,059,200)	(2,194,600)	(2,227,600)	(235,900)	(1,518,800)
กำไร (ขาดทุน)ขั้นต้น	**(441,800)**	**2,155,400**	**(1,220,800)**	**428,100**	**(431,000)**
ค่าใช้จ่ายในการขาย	(21,600)	(120,000)	(27,600)	(21,120)	(30,800)
กำไร (ขาดทุน) สุทธิ	**(463,400)**	**2,035,400**	**(1,248,400)**	**406,980**	**(461,800)**

จากตารางที่ 3 ซึ่งแสดงการสรุปการเปรียบเทียบรายได้ต้นทุน และค่าใช้จ่ายในการขายต่อราย พบว่าเกษตรกรที่มีกำไรสุทธิ คือ เกษตรกรรายที่ 2มีกำไรสุทธิ เท่ากับ 2,035,400.00บาท และเกษตรกรรายที่ 4 มีกำไรสุทธิเท่ากับ406,980 บาท ส่วนเกษตรกรรายอื่นพบว่าเกิดผลขาดทุนสุทธิจากการเพาะปลูก ซึ่งเกษตรกรรายที่ 3 เกิดผลขาดทุนสุทธิสูงสุด เท่ากับ 1,248,400.00บาท, เกษตรกรรายที่1 ขาดทุนสุทธิ เท่ากับ463,400 บาท และเกษตรกรรายที่ 5 ขาดทุนสุทธิ เท่ากับ 461,800.00บาทตามลำดับ จะเห็นได้ว่าตัวแปรหลักที่ทำให้เกษตรกรได้กำไรหรือขาดทุน คือ ค่าใช้จ่ายในการผลิต และค่าแรงงานทางตรง

จากการวิเคราะห์ตารางที่ 1ตารางแสดงรายละเอียดค่าวัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง และค่าใช้จ่ายในการผลิต, ตารางที่ 2ตารางแสดงรายละเอียดผลผลิต และผลตอบแทนของเกษตรกรปลูกอ้อยและตารางที่ 3ตารางสรุปการเปรียบเทียบรายได้ต้นทุน และค่าใช้จ่ายในการขายต่อราย ทำให้ผู้ศึกษาได้แสดงรายการสรุปการเปรียบเทียบรายได้ต้นทุน และค่าใช้จ่ายในการขาย เฉลี่ยต่อไร่ ดังตารางที่ 4 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4ตารางสรุปการเปรียบเทียบรายได้ต้นทุน และค่าใช้จ่ายในการขาย เฉลี่ยต่อไร่

รายละเอียด	การผลิตอ้อยต่อครั้ง(บาทต่อไร่)	
รายได้		30,569.59
ต้นทุน		
วัตถุดิบทางตรง	1,500.00	
ค่าแรงงานทางตรง	11,267.75	
ค่าใช้จ่ายในการผลิต	16,681.25	29,448.99
กำไรขั้นต้น		**1,120.60**
ค่าใช้จ่ายในการขาย		543.59
กำไร (ขาดทุน) สุทธิ		**577.01**

จากตารางที่ 4 สามารถสรุปการเปรียบเทียบรายได้ต้นทุน และค่าใช้จ่ายในการขาย เฉลี่ยต่อไร่ ของการปลูกอ้อยต่อครั้งของเกษตรกร 5 ราย พบว่า มีรายได้รวมเฉลี่ย30,569.59 บาทต่อไร่ ต้นทุนรวมเฉลี่ย29,448.99บาทต่อไร่ ประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรงเฉลี่ย1,500.00 บาทต่อไร่ค่าแรงงานทางตรงเฉลี่ย11,267.75บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายในการผลิตเฉลี่ย16,681.25บาทต่อไร่ทำให้เกษตรกรมีกำไรขั้นต้นเฉลี่ยรวมอยู่ที่1,120.60บาทต่อไร่ เมื่อนำมาหักค่าใช้จ่ายในการขายเฉลี่ย543.59 บาทต่อไร่ ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าโดยรวมแล้วเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีกำไรสุทธิคงเหลือเฉลี่ยอยู่ที่ 577.01บาทต่อไร่

สรุปผลและอภิปรายการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกอ้อยของเกษตรกรบ้านหนองลาด ตำบลหนองลาด อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ เกษตรกรที่อยู่ในเขตพื้นที่จำนวน 5 ราย ขนาดพื้นที่การปลูกอ้อยขนาด40 – 200 ไร่ ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่มีต้นทุนรวมสูงที่สุด คือ เกษตรกรรายที่ 2 จำนวน 5,044,575.00บาทรองลงมา คือ เกษตรกรรายที่ 3 จำนวน 2,880,389.00บาท, เกษตรกรรายที่ 5 จำนวน 2,279,025.00บาท, เกษตรกรรายที่ 1 จำนวน 1,737,764.00บาท และเกษตรกรรายที่ 4จำนวน 839,110.00บาท ตามลำดับ โดยเกษตรกรที่มีต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุด คือ เกษตรกรรายที่ 3 จำนวน 48,006.48บาทต่อไร่รองลงมา คือ เกษตรกรรายที่ 5จำนวน 32,557.50 บาทต่อไร่, เกษตรกรรายที่ 1 จำนวน 28,962.73บาทต่อไร่, เกษตรกรรายที่ 2 จำนวน 25,222.88บาทต่อไร่ และเกษตรกรรายที่ 4 จำนวน 19,070.68 บาทต่อไร่ ซึ่งในส่วนของผลตอบแทนของเกษตรกรต่อราย พบว่า เกษตรกรที่ได้ผลตอบแทนสูงที่สุด คือ เกษตรกรรายที่ 2 มีกำไรสุทธิ 2,035,400.00บาท และเกษตรกรรายที่ 4 มีกำไรสุทธิ 406,980.00บาทโดยผลตอบแทนเฉลี่ยของเกษตรกร5 รายในการปลูกอ้อยต่อครั้งต่อไร่ พบว่า เกษตรกรมีกำไรสุทธิเฉลี่ย 577.01 บาทต่อไร่

ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยที่มีการนำเสนอโดย ชุลีพร กุศลคุ้ม และกาญจนา เศรษฐนันท์(2555) ที่พบว่า ต้นทุนรวมของชาวไร่อ้อยรายย่อยในการเพาะปลูกเฉลี่ยต่อไร่ค่อนข้างสูงเมื่อเปรียบเทียบกับผลตอบแทนที่ได้รับ ซึ่งปัญหาหลักของชาวไร่อ้อยรายย่อย คือ ปัญหาด้านแรงงานและการบริหารจัดการทรัพยากร โดยแนวโน้มการพัฒนาเพื่อให้ชาวไร่อ้อยรายย่อยมีผลกำไรตอบแทนเพิ่มมากขึ้น นอกจากจะเน้นในเรื่องบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพแล้ว ควรมุ่งเน้นในส่วนของการเพิ่มผลผลิตต่อไร่และจำนวนการไว้ตออ้อยให้มากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมในเรื่องของการวิจัยพันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพอากาศและสภาพพื้นที่นั้น ๆและยังสอดคล้องกับการศึกษาของวรภัทร จิตรไพศาลศรี(2558) ที่ได้ทำการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนการปลูกอ้อยของเกษตรกรรายใหญ่ และเกษตรกรรายย่อย พบว่า เกษตรกรรายใหญ่มีกำไรเฉลี่ยมากกว่าเกษตรกรรายย่อย เนื่องจากมีต้นทุนในการผลิตที่ต่ำกว่าเกษตรกรรายย่อย เช่น ต้นทุนค่าเสื่อมราคาเครื่องมือ หรือค่าแรงงานในการเตรียมดิน เมื่อหารเฉลี่ยต่อไร่ของการปลูกอ้อยทำให้เกษตรกรรายใหญ่มีต้นทุนที่ต่ำกว่า รวมถึงผลผลิตที่ได้ต่อไร่สูงกว่าเกษตรกรรายย่อยซึ่งจากการศึกษาเพิ่มเติมจากผลการศึกษาของธิติยา คำนนท์ (2558) ซึ่งได้มีการศึกษาต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายในการปลูก และผลตอบแทนจากการปลูกอ้อยโรงงานโดยการขายอ้อยสดและอ้อยไฟไหม้ พบว่า ผลตอบแทนจากการลงทุนในการปลูกอ้อยโรงงาน

โดยการขายอ้อยสดสูงกว่าการขายอ้อยไฟไหม้ เนื่องจากน้ำหนักต่อไร่ของอ้อยไฟไหม้น้อยกว่าอ้อยสด ราคาที่รับซื้อต่อตันก็น้อยกว่าอ้อย

จากผลการวิเคราะห์ และผลการศึกษา ทำให้สามารถสรุปได้ว่า เกษตรกรผู้ปลูกอ้อยรายใหญ่นั้นจะมีต้นทุนในการปลูกอ้อยต่ำกว่าเกษตรผู้ปลูกอ้อยรายย่อย ซึ่งปัจจัยสำคัญประการหนึ่งนั้นมาจากต้นทุนของค่าใช้จ่ายในการผลิต โดยมีค่าใช้จ่ายหลักอยู่ที่ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์ ค่าปุ๋ย และค่าเช่าที่ดินของเกษตรกร จึงเป็นผลทำให้เกษตรกรรายใหญ่มีผลตอบแทนจากการปลูกอ้อยสูงกว่าเกษตรกรรายย่อย ดังนั้น เกษตรกรผู้ที่ต้องการปลูกอ้อยรายใหม่จึงยังไม่ควรซื้อเครื่องจักรที่มีมูลค่าสูง หรือเครื่องจักรหลายประเภท ในช่วงเริ่มแรกของการเพาะปลูก เนื่องจากต้นทุนหลักจากการศึกษาเป็นต้นทุนที่สืบเนื่องมาจากเครื่องจักร และเกษตรกรผู้ที่ต้องการปลูกอ้อยรายใหม่ควรมีการคำนึงถึงการเปรียบเทียบราคาของปุ๋ย และค่าเช่าพื้นที่ในการเพาะปลูก เนื่องจากผลของการศึกษานั้นพบว่า เกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกันจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับปุ๋ย และค่าเช่าพื้นที่เพาะปลูกที่แตกต่างกัน จนอาจเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่เป็นการเพิ่มต้นทุนของการปลูกอ้อย ซึ่งเป็นผลให้เกษตรกรต้องแบกรับต้นทุนที่สูง อาจทำให้เกษตรกรขาดสภาพคล่องในการจัดการกระแสเงินสด และส่งผลให้เกษตรกรขาดทุนจากการลงทุนปลูกอ้อย

ข้อจำกัดในการศึกษา

1.เกษตรกรไม่มั่นใจในการตอบคำถาม เนื่องจากข้อมูลบางประเภทไม่มีการจดบันทึกไว้

2.การนัดพบเพื่อเข้าไปสัมภาษณ์เกษตรกรทำได้ยาก เนื่องจากเกษตรกรมีงานเกษตรประจำที่ต้องทำ จึงทำให้ต้องใช้ระยะเวลานานในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.ในการศึกษาครั้งนี้สินทรัพย์ที่มีมูลค่าต่ำกว่า 5,000 บาท จะไม่นำไปคิดคำนวณค่าเสื่อมราคา แต่จะคิดเป็นค่าใช้จ่ายการผลิตอื่น เนื่องจากเกษตรกรไม่มีการจดบันทึกหรือไม่มีแนวทางในการบริหารสินทรัพย์อย่างชัดเจน และไม่มีการคิดค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

1.ควรมีการคิดต้นทุนและผลตอบแทนแยกเป็นตออ้อยในแต่ละปี เนื่องจากว่าตออ้อยในแต่ละปีมีการให้น้ำหนักและผลตอบแทนที่แตกต่างกัน

2.ควรศึกษาวิธีเพาะปลูกอ้อยก่อนเข้าไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างให้ละเอียดในทุกขั้นตอน เพื่อเตรียมความพร้อมในการสอบถามผู้ให้ข้อมูลได้ตรงประเด็นมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาและพิจารณาถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการปลูกอ้อย หรือแนวทางการลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการขาย ต่อจากการศึกษาต้นทุน และผลตอบแทนจากการปลูกอ้อย โดยแบ่งประเภทของเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยอย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

ชุรีพร กุศลคุ้ม และกาญจนา เศรษฐนันท์. 2555. **การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตอ้อยเข้าสู่โรงงานของชาวไร่อ้อยรายย่อยในเขตพื้นที่ตำบลบัวขาว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์.**ปัญหาพิเศษปริญญาตรี. มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เดชา อินเด. 2547. **การบัญชีต้นทุน.**ธนาเพรส แอนด์ กราฟฟิค. กรุงเทพฯ

ธิติยา คำนนท์. 2558. **การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรที่ปลูกอ้อยโรงงานระหว่างขายอ้อยสดแสดกับอ้อยไฟไหม้ ตำบลนาอุดม อำเภอนิคมคำสร้อย จังหวัด มุกดาหาร.** ปัญหาพิเศษปริญญาตรี. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.

มูลนิธิเกษตรรักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย. 2562. **รายงานเรื่องอ้อย Sugar Cane.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา www.aecth.org. (15 ตุลาคม 2563)

วรภัทร จิตรไพศาลศรี.2558.**ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกอ้อยแบบเผาและไม่เผาอ้อยก่อนการเก็บเกี่ยวตามชุดดินในจังหวัดสระแก้ว.** ปัญหาพิเศษปริญญาตรี.มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศิลา จำเนียรสุข. 2562. **การวิเคราะห์ต้นทุนในการปฏิบัติตามมาตรฐานการผลิตอ้อยอย่างยั่งยืน.** ปัญหาพิเศษปริญญาตรี, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. 2562.**รายงานพื้นที่ปลูกอ้อย.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา www.ocsb.go.th. (15 ตุลาคม 2563)

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ. 2563. **GDP ไตรมาสที่สี่ ทั้งปี 2562 และแนวโน้มปี 2563**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา www.nesdc.go.th. (15 ตุลาคม 2563)

J.E. Ewuziem. 2012. Cost and return analysis of ginger production in the Guinea Savannah of Nigeria. **Root Crops Research**

Tuna Alemdar. 2010. Cost and Return Analysis and Technical Efficiency of Small Scale Milk Production: A Case Study for Cukurova Region, Turkey. **Jownal of Animal and Veterimry Advances**

อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร กรณีศึกษา บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100)
Influence of Good Corporate Governance on Profit Quality Case Studies of listed Companies in the Stock Exchange of Thailand (SET100)

กันยารัตน์ ดาษจันทึก[1], วันวิสาข์ หงสากล[1*], นุชนาฎ โพธาราม[1], กานติมา คำชัย[1], จุฑารัตน์ ระราคี[1], สุคนธ์ปิยา ศรีสมบูรณ์[1]
จันทกานต์ ทาบุดา[1], สุดาพร แสนเสนา[1], กรกนก แก้วอัคฮาด[1], นฤมล บุราณเดช[1], สุนันทา พาชื่น[1] และ กฤษฎิ์ศดิศ ธรเสนา[1]
Kanyarat Datchantuk[1], Wanwisa Hongsakon[1*], Nutchanard Photharam[1], Kantima Khamchai[1]
Chutharat Rarakhi[1], Sukonpiya Srisomboon[1], Jantakarn Tabuda[1], Sudaporn Sansana[1]
Konkanok Kaewaukkhahad[1], Naruemon Burandet[1], Sunantha Phachuen[1] and Krisadith Tarasena[1]

บทคัดย่อ

การศึกษาอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร กรณีศึกษา บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี สำหรับบริษัทจดทะเบียน ปี พ.ศ. 2560 ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100) ปี พ.ศ. 2562 จำนวน 74 บริษัท ซึ่งผู้ศึกษาได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ ประกอบการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น สัดส่วนกรรมการตรวจสอบ และสัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในทิศทางเดียวกันกับรายการคงค้างซึ่งใช้ดุลพินิจของผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการเจริญเติบโตของบริษัทเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้ามกับรายการคงค้างซึ่งใช้ดุลพินิจของผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ศึกษาได้ใช้แบบจำลองการหารายการคงค้างของ The Jones Model ในการหารายการคงค้างซึ่งใช้ดุลพินิจของผู้บริหาร เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพกำไรของกิจการ ดังนั้น หากผู้สนใจต้องการพิจารณารายการที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการ รายการคงค้าง หรือคุณภาพกำไร ควรมีการคำนึงถึงปัจจัยด้านผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น สัดส่วนกรรมการตรวจสอบ สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน และการเจริญเติบโตของบริษัท ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ประเภทอื่น เพื่อให้มั่นใจได้มากยิ่งขึ้นว่าคุณภาพของข้อมูลกิจการที่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะ จะมีความเหมาะสมเมื่อผู้สนใจมีการนำข้อมูลนั้นไปวิเคราะห์ต่อไป

คำสำคัญ การกำกับดูแลกิจการที่ดี, คุณภาพกำไร, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

[1] ภาควิชาการเงินและการบัญชี คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

[1] Department of Finance and Accounting, Faculty of Liberal Arts and Management Science,
Kasetsart University Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus

*Corresponding author; e-mail address: wanwisa.hon@ku.th

Abstract

The study of the influence of good corporate governance on profit quality, a case study of listed companies in the Stock Exchange of Thailand (SET100), aims to study the relationship and influence of good corporate governance principles for listed companies, 2014 2017 that affect the profit quality of The study sample consisted of 74 listed companies on the Stock Exchange of Thailand (SET100) Year 2019, which the study used descriptive analysis, correlation analysis. And multiple regression analysis Study The study found that the return of shareholders, the proportion of audit committee members and the proportion of institutional shareholders are factors that have a similar influence on the outstanding items, which have been statistically significant in management's discretion. And the growth of the company was a factor that had a statistically significant influence in the direction of the accrual items. The study used The Jones Mode's accrual model to find the accrual items, which use management's discretion to reflect the profit quality of the entity. Therefore, if interested parties want to consider the items related to corporate governance, outstanding items or profit quality, the shareholder's return factor should be taken into account. Audit Committee Proportion Institutional Equity and the company's growth, along with other types of analysis, to further ensure the quality of publicly disclosed corporate information. It will be appropriate when the interested person has the information to be analyzed further.
Keywords: Good Corporate Governance, Earning Quality, Stock Exchange of Thailand

บทนำ

จากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ค่าเงินบาทมีแนวโน้มผันผวนมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในแต่ละระบบไม่คงที่ ได้แก่ การส่งออกและการท่องเที่ยว ที่เผชิญกับปัญหาทั้งภายในและต่างประเทศที่ชะลอตัวลงเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับเศรษฐกิจประเทศคู่ค้า และปริมาณการค้าโลกที่ชะลอตัวลง และผลกระทบจากนโยบายการค้าระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศจีน รวมถึงมาตรการตอบโต้ทางการค้าและภาษีจากประเทศต่าง ๆ ส่งผลให้การส่งออกและการท่องเที่ยวมีแนวโน้มชะลอตัวลง (สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง, 2562) หลายบริษัทในประเทศไทยได้ระดมเงินทุนจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อสร้างฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานที่ดีให้แก่กิจการ โดยจะสะท้อนฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงานออกมาในรูปแบบของงบการเงิน ดังนั้น งบการเงินจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับบุคคลหลายฝ่าย หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจการ เนื่องจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจการ เช่น เจ้าหนี้ ใช้เพื่อดูเสถียรภาพทางการเงิน หรือความสามารถในการชำระหนี้ลูกค้า หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่นกับกิจการ ใช้เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานในการจัดสรรทรัพยากรการกำกับดูแลกิจการที่ดี เพื่อประเมินความสามารถของกิจการและตัดสินใจลงทุนเป็นต้น (ทิพย์ธัญญา, 2560)

การดำเนินธุรกิจในปัจจุบันจึงเป็นการดำเนินธุรกิจที่มีระดับการแข่งขันที่สูง เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ทำให้ธุรกิจต้องมีการบริหารงานให้มีผลการดำเนินงานที่ดี และเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ และต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ในการเข้ามาลงทุนในธุรกิจ ด้วยความกดดันที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจึงได้มุ่งหวังให้คณะกรรมการฝ่ายจัดการของบริษัทมีการพัฒนาและยกระดับการกำกับดูแลกิจการที่ดีเพิ่มยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์โดยรวมต่อความสามารถในการแข่งขัน และการเติบโตของตลาดทุนไทย ซึ่งการปฏิบัติตามหลักกำกับดูแลกิจการที่ดี มีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานทางด้านการเงินของบริษัทจดทะเบียนอย่างมาก (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2563) ทั้งนี้ ตัวเลขที่ปรากฏในงบการเงินยังสามารถสะท้อนความเป็นจริงของฐานะของบริษัท และแสดงถึงกำไรของบริษัทที่มีคุณภาพ โดยผู้ใช้งบการเงินมีการวิเคราะห์คุณภาพกำไรด้วยวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป บ้างใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินและบริหารความเสี่ยงของหลักทรัพย์ ซึ่งคุณภาพกำไรมีวิวัฒนาการมาจากแนวคิดการวิเคราะห์ขั้นพื้นฐานที่ต้องการค้นหาว่าหลักทรัพย์ใดเป็นหลักทรัพย์ที่มีมูลค่าสูงหรือต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริง (วราภรณ์ สิงห์แก้วสีบ, 2560)

ดังนั้น การกำกับดูแลกิจการมีอิทธิพลต่อคุณภาพกำไร ทำให้ทราบว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดี จะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินการของกิจการที่ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน และส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยให้เจริญเติบโตอย่างมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืนจะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่มีเงินทุนที่เพียงพอ (นิรมล แก้วพิกุล, 2554) โดยแหล่งเงินทุนที่สำคัญแห่งหนึ่งของกิจการเกิดจากการระดมทุนจากตลาดหลักทรัพย์ ทำให้ข้อมูลทางการเงินที่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญอันดับต้น ๆ ต่อการตัดสินใจของนักลงทุน จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดี ที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไรที่มีการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ เพื่อให้ทราบว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดี เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยคัดกรองความน่าเชื่อถือของข้อมูลในระดับหนึ่ง และลดความเสี่ยงในการนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจ โดยการวัดคุณภาพกำไร ยังใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้มีส่วนได้เสียกับกิจการในการนำไปใช้เป็นข้อสังเกต หรือข้อควรระวังประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีการเปิดเผยสู่สาธารณะของบริษัท (กฤษฎิ์ศดิศ ธรเสนา, 2559)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาความสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. ศึกษาอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลอย่างไรต่อคุณภาพกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. เป็นประโยชน์แก่ผู้มีส่วนได้เสียกับกิจการ ในการนำปัจจัยที่ศึกษาในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลของกิจการเพิ่มเติม

3. ผลการศึกษาคาดว่าจะเป็นประโยชน์แก่นักลงทุน เพื่อเป็นข้อมูลที่ใช้ประกอบการพิจารณา และตัดสินใจเลือกลงทุนในบริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี หรือมีการเปิดเผยข้อมูลกำไรที่มีคุณภาพ

การตรวจสอบเอกสาร

ทฤษฎีตัวแทน

แนวคิดของ Jensen & Meckling (1976) ที่เสนอว่าความสัมพันธ์ของทฤษฎีตัวแทนเกิดจากการที่ผู้ถือหุ้นไม่สามารถบริหารงานได้เพียงลำพัง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีตัวแทนในการบริหารงาน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายที่มีอำนาจ คือ ผู้ถือหุ้น (ตัวการ) และฝ่ายที่ได้รับมอบอำนาจในการบริหารงาน คือ ฝ่ายบริหาร ได้แก่ ผู้บริหาร (ตัวแทน) ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหาร รายงานผลการดำเนินงานและส่งมอบผลประโยชน์ให้ผู้ถือหุ้น หากผู้บริหารทำงานอย่างเต็มความสามารถ และได้ผลการดำเนินงานตรงตามความต้องการของผู้ถือหุ้น โดยไม่เอาผลประโยชน์ที่ควรจะเป็นของผู้ถือหุ้นมาเป็นของตนเองก็จะก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุดกับบริษัท ในทางกลับกันการบริหารงานผ่านตัวแทน ก็ก่อให้เกิดการขัดแย้งของผลประโยชน์ได้เช่นกัน กล่าวคือ ผู้ถือหุ้นกับผู้บริหารมีความต้องการที่แตกต่างกัน จึงทำให้เกิดความขัดแย้งกันเกี่ยวกับผลประโยชน์ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาจากการเป็นตัวแทน ซึ่งปัญหาดังกล่าว อาจนำไปสู่ความไม่โปร่งใสในการบริหารงาน และนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ทำให้กิจการต้องมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี ซึ่งปัญหาที่สำคัญในการบริหารงาน คือ การตรวจสอบการทำงานของตัวแทน โดยผู้บริหารนั้นกระทำได้ยาก เนื่องจากมีต้นทุนที่สูง และใช้เวลาค่อนข้างมาก ผู้ถือหุ้นสามารถใช้การตรวจสอบการบริหารงาน คือ ผู้ถือหุ้นมีอำนาจที่จะกำหนดทิศทางการดำเนินงานของบริษัทผ่านการออกเสียงในที่ประชุม เป็นต้น (ศิลปพร ศรีจั่นเพชร, 2555)

แนวคิดเกี่ยวกับบรรษัทภิบาลหรือการกำกับดูแลกิจการที่ดี

การกำกับดูแลกิจการที่ดีมีความสำคัญต่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เพราะจะแสดงให้เห็นการดำเนินงานและกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ มีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน มีความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ และยังมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์หรือไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความมั่นใจต่อผู้ถือหุ้นนักลงทุนผู้มีส่วนได้เสีย ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และนำไปสู่ความมั่นคงเจริญก้าวหน้ากล่าวโดยสรุป คือการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่กิจการ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2555)

ในปัจจุบันบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทาย ทั้งการสร้างผลตอบแทนให้กับกิจการ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงทางด้านสภาพแวดล้อม เทคโนโลยี และยังต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และในปี 2560 เพื่อให้การกำกับดูแลกิจการครอบคลุมถึงปัญหาในปัจจุบัน ตลาดหลักทรัพย์จึงได้ออกหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (CG Code) ให้บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์นำไปปฏิบัติ

เพื่อประโยชน์ในการสร้างคุณค่าให้กิจการอย่างยั่งยืน โดยหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี (CG Code) มี 8 หลักปฏิบัติดังนี้

หลักปฏิบัติ 1 ตระหนักถึงบทบาทและความรับผิดชอบของคณะกรรมการในฐานะผู้นำองค์กรที่สร้างคุณค่าให้แก่กิจการอย่างยั่งยืน

หลักปฏิบัติ 2 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของกิจการที่เป็นไปเพื่อความยั่งยืน

หลักปฏิบัติ 3 เสริมสร้างคณะกรรมการที่มีประสิทธิผล

หลักปฏิบัติ 4 สรรหา และพัฒนาผู้บริหารระดับสูงและการบริหารบุคลากร

หลักปฏิบัติ 5 ส่งเสริมนวัตกรรมและการประกอบธุรกิจอย่างมีความรับผิดชอบ

หลักปฏิบัติ 6 ดูแลให้มีระบบการบริหารความเสี่ยง และการควบคุมภายในที่เหมาะสม

หลักปฏิบัติ 7 รักษาความน่าเชื่อถือทางการเงิน และการเปิดเผยข้อมูล

หลักปฏิบัติ 8 สนับสนุนการมีส่วนร่วม และการสื่อสารกับผู้ถือหุ้น

ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้มีส่วนได้เสีย

ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียเป็นทฤษฎีที่มีการมองในมุมมองของบริษัทที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่าย โดยผู้มีส่วนได้เสียเหล่านั้นสามารถส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของบริษัท หรืออาจได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจของบริษัท ภายใต้มุมมองของผู้มีส่วนได้เสีย บริษัทจะระบุกลุ่มของผู้ส่วนได้เสียที่สำคัญที่สุด และจะบริหารความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มเพื่อผลประโยชน์ของบริษัท ผู้มีส่วนได้เสียที่มีความสำคัญอาจรวมถึงเจ้าหนี้ผู้ซึ่งควบคุมทรัพยากรที่บริษัทได้มาเพื่อให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ผู้ขายหรือลูกค้าซึ่งบริษัทได้มาและขายไปซึ่งสินค้าและบริการ และหน่วยงานทางกฎหมายซึ่งอาจกำหนดข้อบังคับที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของบริษัท ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายมีความสำคัญต่อบริษัทไม่เหมือนกันและส่งผลกระทบต่อ บริษัทแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้มีส่วนได้เสียที่บริษัทเห็นว่ามีความสำคัญจะได้รับการตอบสนองต่อความต้องการก่อนผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มอื่น โดยหนทางหนึ่งที่จะตอบสนองความต้องการได้คือการเปิดเผยข้อมูล เช่นบริษัทเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อจะบอกกล่าวถึงกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียบางกลุ่มที่มีความสนใจด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมว่าการดำเนินงานของบริษัทคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมเสมอ (จอมขวัญ รัช-ตะวรรณ, 2549)

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพกำไร

เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในช่วงปี ค.ศ. 1930 โดยมีวิวัฒนาการมาจากแนวคิดการวิเคราะห์ขั้นพื้นฐานที่ต้องการค้นหาว่าหลักทรัพย์ใดเป็นหลักทรัพย์ที่มีมูลค่าสูงหรือต่ำกว่ามูลค่าที่แท้จริง (Intrinsic Value) มูลค่าที่แท้จริงของหลักทรัพย์ตามแนวคิดนี้ จะสามารถตรวจสอบยืนยันได้จากการวิเคราะห์งบการเงินของกิจการอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อค้นหาข้อมูลที่จะบ่งชี้ว่าหลักทรัพย์ที่ซื้อขายกันบการซื้อขายในราคาที่สูงหรือต่ำกว่ามูลค่าตลาดในขณะนั้น แนวคิดคุณภาพกำไรเกิดจากความจำเป็นที่ผู้วิเคราะห์จะต้องเปรียบเทียบกำไรของแต่ละกิจการและตระหนังถึงความมีคุณภาพกำไรของแต่ละกิจการ เมื่อมีการประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ในการวัดคุณภาพกำไร ผู้

วิเคราะห์ไม่ควรพิจารณาเฉพาะตัวเลขในงบกำไรขาดทุนเท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญโครงสร้างทางการเงินสภาพคล่องทางการเงิน ความพร้อมของแหล่งเงินทุนตลอดจนโครงสร้างค่าใช้จ่ายดำเนินงานของกิจการ ด้วยการวิเคราะห์คุณภาพกำไรทำขึ้นเพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของงบการเงินตลอดจนประเมินงบการเงินนั้นได้มีการตกแต่งตัวเลขในงบการเงินหรือไม่ เพื่อป้องกันการตัดสินใจลงทุนอย่างผิดพลาดในกิจการที่มีการตกแต่งตัวเลข และข้อมูลจากแนวคิดของคุณภาพกำไรทำให้ลักษณะของกำไรที่มีคุณภาพแตกต่างกันออกไปตามปัจจัยที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์คุณภาพกำไรควรพิจารณาถึงข้อมูลที่เป็นข้อมูลทางการเงินและไม่ใช่ข้อมูลทางการเงินร่วมกัน (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2549)

กรอบแนวคิดการศึกษา

จากการศึกษาวรรณกรรมในอดีต ทำให้ผู้ศึกษาทราบว่าหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี มีอิทธิพลต่อคุณภาพกำไร ซึ่งผู้ศึกษาคาดว่าจะพบความสัมพันธ์และอิทธิพลระหว่างปัจจัยการกำกับดูแลกิจการกับคุณภาพกำไร จึงทำให้ผู้ศึกษาพิจารณาเลือกตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาใช้ในการศึกษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด ดังนี้

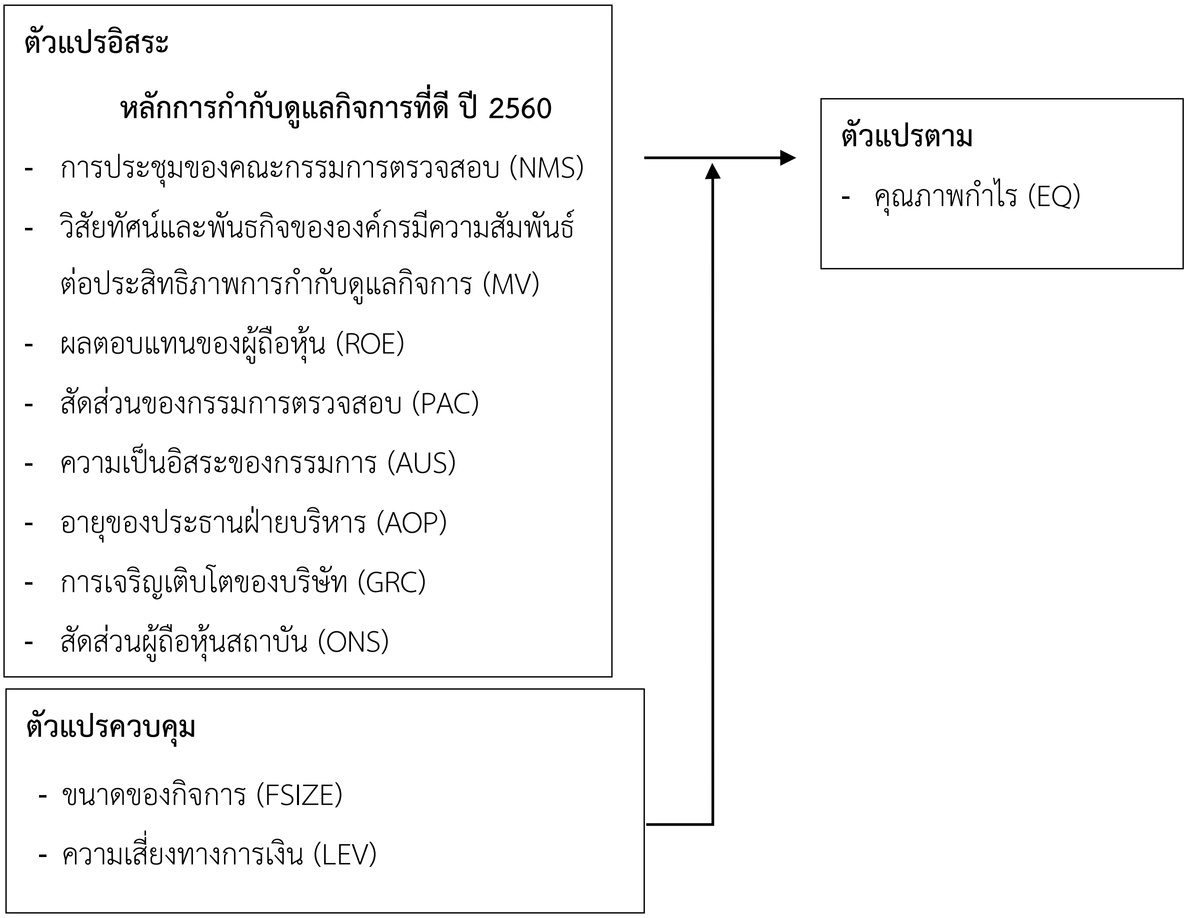

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100) ที่มีการดำเนินงานอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในปี 2562 จำนวน 100 บริษัท โดยสามารถพิจารณามาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประกอบการศึกษาครั้งนี้ได้จำนวน 74 บริษัท เนื่องจาก ในการศึกษาครั้งนี้ไม่มีการรวมการศึกษาธุรกิจประเภทสถาบันการเงิน และการธนาคาร บริษัทที่มีการดำเนินงานภายใต้การควบคุมของ พ.ร.บ. ล้มละลาย และบริษัทที่มีข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการศึกษาครั้งนี้ไม่ครบถ้วน

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ซึ่งมีรายละเอียดของตัวแปรแต่ละประเภท ดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ผู้ศึกษาได้กำหนดตัวแปรอิสระจากปัจจัยของหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อคุณภาพกำไร เพื่อใช้ในการนำเสนอผลการศึกษา จึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร และวิธีใช้ในการวัดค่า แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปร	สัญลักษณ์	การวัดค่า
ตัวแปรที่ใช้ประกอบการศึกษา		
1. การประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ	NMS	สัดส่วนกรรมการตรวจสอบที่เข้าประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบต่อปี
2. วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการกำกับดูแลกิจการ	MV	สัดส่วนกำไรสุทธิต่อสินทรัพย์รวม
3. ผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น	ROE	สัดส่วนกำไรสุทธิต่อส่วนของผู้ถือหุ้นทั้งหมด
4. สัดส่วนของกรรมการตรวจสอบ	PAC	สัดส่วนกรรมการตรวจสอบต่อกรรมการทั้งหมด
5. ความเป็นอิสระของกรรมการ	AUS	สัดส่วนกรรมการอิสระต่อกรรมการทั้งหมด
6. อายุของประธานฝ่ายบริหาร	AOP	อายุของประธานกรรมการบริหาร
7. การเจริญเติบโตของบริษัท	GRC	ราคาตลาดต่อหุ้นหารด้วยราคาตามบัญชีต่อหุ้น
8. สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน	ONS	จำนวนผู้ถือหุ้นสถาบันต่อผู้ถือหุ้นทั้งหมด
ตัวแปรควบคุม		
1. ขนาดของกิจการ	FSIZE	ลอการิทึมของสินทรัพย์รวม
2. ความเสี่ยงทางการเงิน	LEV	อัตราส่วนของหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม

ตัวแปรตาม

ตัวแปรตามของการศึกษา สามารถวัดจากรายการคงค้างซึ่งใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary accruals: DA) โดยใช้แบบจำลองการหารายการคงค้างของ Jones (1991) เป็นการพัฒนาแบบจำลองต่อมา จากแบบจำลองของ DeAngelo โดยมีการตั้งสมมติฐานว่ารายการค้างรับค้างจ่ายจากการดำเนินงานปกตินั้นไม่คงที่ ซึ่งเป็นการลดข้อจำกัดของ DeAngelo และ Jones ได้เพิ่มตัวแปรการเปลี่ยนแปลงในยอดรายได้และยอดสินทรัพย์ถาวร เพื่อใช้ในการควบคุมการเปลี่ยนแปลงของรายการค้างรับค้างจ่ายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยเพื่อประมาณค่าสัมประสิทธิ์ซึ่งแสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับรายการค้างรับค้างจ่ายสินทรัพย์ถาวรและการเปลี่ยนแปลงของรายได้ โดยวิธีการเคราะห์นี้มีประสิทธิภาพในการหาค่ารายการคงค้างที่เกิดขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหารได้ดี ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเลือกแบบจำลองของ Jones (1991) มาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากเห็นว่าเป็นแบบจำลองที่ความเหมาะสมกับรายการคงค้างซึ่งเกิดจากดุลยพินิจของผู้บริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวัดค่าจากแบบจำลอง ดังนี้

$$\frac{TA_{i,t}}{A_{i,t-1}} = \propto \left(\frac{1}{A_{i,T-1}}\right) + \beta_1 \left(\frac{\Delta REV_{i,t}}{A_{i,t-1}}\right) + \beta_2 \left(\frac{PPE_{i.t}}{A_{i,t-1}}\right) + \varepsilon_{i,t}$$

การวิเคราะห์ผลการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อสรุปลักษณะข้อมูลที่ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 74 บริษัท ในเรื่องการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของตัวแปรที่ต้องการศึกษา

การศึกษาข้อมูลของตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วย การประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ, วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการกำกับดูแลกิจการ, ผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น, สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบ, ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ, อายุของประธานฝ่ายบริหาร, การเจริญเติบโตของบริษัทและสัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน ในการศึกษาครั้งนี้ มีการแสดงค่าของสถิติเชิงพรรณนา ซึ่งสามารถแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระ

ตัวแปรอิสระ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ	0.00	100.00	34.00	19.00
วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการกำกับดูแลกิจการ	-3.00	120.00	8.00	13.00
ผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น	-12.79	49.20	13.66	10.80
สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบ	15.00	75.00	30.00	16.00

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระ (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ	27.00	67.00	42.00	10.00
อายุของประธานฝ่ายบริหาร	46	81	66	8.53
การเจริญเติบโตของบริษัท	0.52	10.81	3.44	2.81
สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน	3.00	95.00	48.00	25.00

จากตารางที่ 2 เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงพรรณนาของตัวแปร โดยจะแสดงให้เห็น ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งประกอบด้วย การประชุมของคณะกรรมการตรวจสอบ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 34.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 19.00, วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการกำกับดูแลกิจการ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 8.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 13.00, ผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 13.66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 10.80, สัดส่วนของคณะกรรมการตรวจสอบ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 30.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 16.00, ความเป็นอิสระของคณะกรรมการ พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 42.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 10.00, อายุของประธานฝ่ายบริหาร พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 8.53, การเจริญเติบโตของบริษัท พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.44 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 2.81 และสัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 48.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 25.00

การศึกษาข้อมูลของตัวแปรควบคุม ซึ่งประกอบด้วย ขนาดของกิจการวัดได้จากค่าลอกการทึมของสินทรัพย์รวม ความเสี่ยงทางการเงินวัดได้จากหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวมของกิจการ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ได้แบ่งประเภทของอุตสาหกรรมออกเป็น 6 ประเภท โดยในการศึกษาครั้งนี้ มีการแสดงค่าของสถิติเชิงพรรณนาในรูปแบบของประเภทของอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาได้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรควบคุม

ประเภทอุตสาหกรรม	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยของ	
			ขนาดของกิจการ	ความเสี่ยงทางการเงิน
เกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร	10	13.51	10.80	0.44
สินค้าอุตสาหกรรม	2	2.70	10.94	0.50
อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง	15	20.27	11.04	0.53
ทรัพยากร	22	29.73	11.56	0.55

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรควบคุม (ต่อ)

ประเภทอุตสาหกรรม	ความถี่	ร้อยละ	ค่าเฉลี่ยของ	
			ขนาดของกิจการ	ความเสี่ยงทางการเงิน
บริการ	21	28.38	10.36	0.42
เทคโนโลยี	4	5.41	11.29	0.50
รวม	**74**	**100**	**11.33**	**0.50**

จากตารางที่ 3 เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงพรรณนาของกลุ่มตัวแปรควบคุม ประกอบด้วยขนาดของกิจการ และความเสี่ยงทางการเงิน พบว่า ขนาดของกิจการมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 11.33 และความเสี่ยงทางการเงินมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 0.50 ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมโดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามประเภทอุตสาหกรรม พบว่า บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100) จำนวนมากที่สุดจำนวน 22 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 29.73 ซึ่งอยู่ในอุตสาหกรรมประเภททรัพยกร รองลงมา คือ อุตสาหกรรมประเภทบริการจำนวน 21 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 28.38 ส่วนประเภทอุตสาหกรรมที่มีการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยน้อยที่สุดในการศึกษาครั้งนี้ คือ อุตสาหกรรมประเภทสินค้าอุตสาหกรรมจำนวน 2 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 2.70 ซึ่งหากพิจารณาค่าเฉลี่ยของขนาดของกิจการ และค่าเฉลี่ยของความเสี่ยงทางการเงิน เปรียบเทียบตามประเภทของอุตสาหกรรม พบว่า อุตสาหกรรมประเภททรัพยากรนั้น มีขนาดของกิจการและความเสี่ยงทางการเงินสูงกว่าอุตสาหกรรมประเภทอื่น (11.56 และ 0.55 ตามลำดับ)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติอนุมาน โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของปัจจัยการกำกับดูแลกิจการที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพกำไร สามารถแสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ของการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร

	EQ	NMS	MV	ROE	PAC	AUS	AOP	GRC	ONS	FSIZE	LEV
EQ	1.000										
NMS	-0.078	1.000									
MV	-0.095	0.105	1.000								
ROE	0.123	0.103	0.270**	1.000							
PAC	0.226**	0.190	0.020	-0.012	1.000						
AUS	-0.096	-0.130	-0.074	-0.073	0.051	1.000					
AOP	0.056	0.192*	0.160*	-0.018	-0.085	-0.022	1.000				
GRC	-0.108	0.153	0.286	0.706***	-0.118	-0.072	-0.050	1.000			
ONS	0.154	0.079	-0.134	-0.204**	-0.041	0.241**	0.004	-0.112	1.000		
FSIZE	0.095	-0.050	-0.324**	-0.221**	0.092	0.248**	-0.092	-0.303**	0.488***	1.000	
LEV	0.087	0.155	-0.394***	0.051	-0.059	0.070	-0.238**	-0.031	0.033	0.332**	1.000

***ระดับนัยสำคัญที่ 0.01, ** ระดับนัยสำคัญที่ 0.05, * ระดับนัยสำคัญที่ 0.10

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัย พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กันเองมีอยู่หลายคู่ แต่ระดับของความสัมพันธ์มีไม่สูงมากนัก สามารถสังเกตได้จากตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สูงสุด คือ ผลตอบแทนผู้ถือหุ้น (ROE) กับการเจริญเติบโตของบริษัท (GRC) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.706 แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันในระดับที่ผู้ศึกษาสามารถยอมรับได้ และทำให้ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และไม่มีผลกระทบต่อการตีความหมายของผลลัพธ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ ซึ่งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับรายการคงค้างซึ่งใช้ดุลพินิจของผู้บริหาร คือ สัดส่วนของกรรมการตรวจสอบ (PAC) โดยมีระดับนัยสำคัญที่ 0.05

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุของการกำกับดูแลกิจการที่ดีที่ส่งผลต่อคุณภาพกำไร

Model	Coefficients		Std. Error	t-value	Sig.
	B	Beta			
(Constant)	-0.042		0.067	-0.622	0.536
NMS	-0.022	-0.146	0.019	-1.153	0.254
MV	-0.022	-0.068	0.043	-0.500	0.619
ROE	0.002	0.415	0.001	2.464	0.017**
PAC	0.084	0.233	0.043	1.963	0.054*
AUS	-0.077	-0.182	0.051	-1.497	0.140
AOP	0.001	0.127	0.001	1.025	0.310
GRC	-0.005	-0.333	0.003	-1.935	0.058*
ONS	0.054	0.318	0.024	2.228	0.030**
FSIZE	-0.004	-0.116	0.005	-0.751	0.456
LEV	0.040	0.157	0.037	1.081	0.284

R^2 = 0.234 Adjusted R^2 = 0.102 F-value = 1.772 P-value = 0.087

** ระดับนัยสำคัญที่ 0.05, * ระดับนัยสำคัญที่ 0.10

จากตารางที่ 5 ผลการศึกษาอิทธิพลระหว่างปัจจัยของการกำกับดูแลกิจการที่มีผลต่อคุณภาพกำไรจากกลุ่มตัวอย่าง SET100 พบว่า ผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น (ROE) และสัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน (ONS) มีอิทธิพลในทิศทางเดียวกับรายการคงค้างซึ่งใช้ดุลพินิจของผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 95 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.002 และ 0.054 ตามลำดับ และสัดส่วนกรรมการตรวจสอบ (PAC) มีอิทธิพลในทิศทางเดียวกับรายการคงค้างซึ่งใช้ดุลพินิจของผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 90 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.084 ส่วนการเจริญเติบโตของบริษัท (GRC) มีอิทธิพลในทิศทางตรงกันข้ามกับรายการคงค้างซึ่งใช้ดุลพินิจของผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 90 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.005 แสดงให้เห็นว่า หากกิจการมีปัจจัยเกี่ยวกับผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น (ROE) สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน (ONS) และสัดส่วนกรรมการตรวจสอบ (PAC) ลดลง และมีการเจริญเติบโตของบริษัทเพิ่มขึ้น จะทำให้รายการคงค้างซึ่งใช้ดุลพินิจของผู้บริหารลดลง และทำให้คุณภาพกำไรของกิจการสูงขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยของการกำกับดูแลกิจการที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพกำไร กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับคุณภาพกำไรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มีการกำหนดขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้ข้อมูลจากงบการเงิน แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และรายงานประจำปี (แบบ 56-2) ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลของปี 2562 โดยไม่รวมถึงธุรกิจประเภทการเงิน และการธนาคาร บริษัทที่มีการดำเนินงานภายใต้การควบคุมของ พ.ร.บ. ล้มละลาย และบริษัทที่มีข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการศึกษาครั้งนี้ไม่ครบถ้วน ซึ่งจากการวิเคราะห์ และจัดข้อมูลตามขอบเขตที่กำหนดแล้ว ทำให้การศึกษาครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 74 บริษัท ผลการศึกษาพบว่า หากกิจการมีปัจจัยเกี่ยวกับผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น, สัดส่วนกรรมการตรวจสอบ, และสัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบันเพิ่มขึ้น และกิจการมีการเจริญเติบโตของบริษัทลดลง มีผลทำให้รายการคงค้างซึ่งใช้ดุลพินิจของผู้บริหารสูงขึ้น และทำให้คุณภาพกำไรของกิจการลดลง

จากการศึกษาเพิ่มเติม ทำให้ทราบว่า การที่ผลตอบแทนผู้ถือหุ้นเพิ่มขึ้น อาจเนื่องมาจากแรงกดดันที่ต้องสร้างผลประกอบการที่ดี จะก่อให้เกิดรายการคงค้างเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้คุณภาพกำไรของกิจการลดลง และการที่สัดส่วนกรรมการตรวจสอบเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้คุณภาพกำไรของกิจการลดลง ซึ่งมีความสอดคล้องทางผลลัพธ์ของผลการศึกษากับผลการศึกษาของ Hamdan, Mushtaha and Sartawi (2013); Cummings Huber and Arendt (1974); Burton, Pathak and Zigli (1977) ที่พบว่า ขนาดของคณะกรรมการตรวจสอบที่เพิ่มขึ้นในจำนวนที่ไม่เหมาะสมของคณะกรรมการตรวจสอบ อาจทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานของคณะกรรมการตรวจสอบลดลง ทำให้เกิดกระบวนการทำงานที่ช้า และมีการกระจายความรับผิดชอบที่มากเกินไป และการที่สัดส่วนของผู้ถือหุ้นสถาบันที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้คุณภาพกำไรของกิจการลดลง สอดคล้องกับการศึกษาของ Roodposhti and Chashmi (2011) และธัญญพัทธ์ เทศประสิทธิ์รัฐา (2553) ที่พบว่า เมื่อมีผู้ถือหุ้นสถาบันมากจะทำให้เกิดการจัดการกำไรผ่านรายการคงค้างซึ่งใช้ดุลพินิจของผู้บริหารมากขึ้นเช่นกันเพราะผู้ถือหุ้นสถาบันอาจไม่มีความใส่ใจหรือกำกับดูแลเกี่ยวกับคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างซึ่งใช้ดุลพินิจของผู้บริหารอย่างเพียงพอ ซึ่งทำให้คณะกรรมการไม่มีการป้องกันและพัฒนาหลักการกำกับดูแลกิจการขึ้นมาเพื่อช่วยในการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น หากกิจการหรือนักลงทุนต้องการพิจารณารายการที่เป็นปัจจัยเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการ รายการคงค้าง หรือคุณภาพกำไร ควรมีการคำนึงถึงปัจจัยด้านผลตอบแทนของผู้ถือหุ้น สัดส่วนกรรมการตรวจสอบ สัดส่วนผู้ถือหุ้นสถาบัน และการเจริญเติบโตของบริษัท ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ประเภทอื่นด้วย เพื่อให้แน่ใจได้ว่า ข้อมูลของกิจการที่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะนั้นเป็นข้อมูลที่มีคุณภาพ และสามารถนำไปวิเคราะห์ให้เกิดประสิทธิผลได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาตัวแบบอื่นในช่วงระยะเวลาที่มากกว่าหนึ่งปี เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของผลการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาอาจทำให้ผู้ศึกษาสามารถเปรียบเทียบ และวิเคราะห์ข้อมูลที่มีผลกระทบต่อคุณภาพกำไรได้กว้างและชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้ศึกษาอาจเปลี่ยนตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาจากเรื่องการกำกับดูแลกิจการที่ดีเป็นเรื่องอื่น เช่น คุณลักษณะของคณะกรรมการบริหาร เพราะคณะกรรมการบริหารมีหน้าที่ในการควบคุมการแสดงข้อมูลรายงานทางการเงินให้มีความน่าเชื่อถือที่นำเสนอและเปิดเผยต่อสาธารณ ดังนั้น คุณลักษณะของคณะกรรมการบริหารจึงมีความสำคัญต่อคุณภาพกำไรของกิจการ อาจทำให้ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาแตกต่างจากการศึกษาที่มีตัวแปรอิสระเป็นการกำกับดูแลกิจการที่ดี

เอกสารอ้างอิง

กฤษฏิ์ศดิศ ธรเสนา. 2559. **ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้าง ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต

จอมขวัญ รัชตะวรรณ. 2549**. เปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการเปิดเผยข้อมูลสิ่งแวดล้อม ของบริษัทในอุตสาหกรรมการผลิตและอุตสาหกรรมบริการ การวิจัยเชิงประจักษ์: บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ (บช.ม.), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทิพย์ธัญญา หริณานนท์. 2560. **ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการการจัดการกำไร และมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาคหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET 100**การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารจัดการ. คณะวิทยาการจัดการ,มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ธัญพร ตันติยวรงค์. 2552. **การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนภาษีและความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษี กับมูลค่าของกิจการ:** หลักฐานเชิงประจักษ์จากประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ บช.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

ธัญญาพัทธ์ เทศประสิทธิ์รฐา. 2553. **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีและโอกาสในการตกแต่งกำไร**. การศึกษาด้วยตนเองบัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี,มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธันยกร จันทร์สาส์น. 2560. **การจัดการกำไรและการมูลค่าหนี้สินของบริษัทในกลุ่มอาหารและเครื่องดื่มในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยวารสารบริหารธุรกิจ.** เศรษฐศาสตร์และการสื่อสารปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2560. คณะบัญชี, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. 2560. **การกำกับดูแลกิจการที่ดีของตลาดหลักทรัพย์ฯ. (ระบบออนไลน์).** https://www.set.or.th/th/about/overview/setcg_p1.html

นิรมล แก้วพิกุล. 2554. **ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดีกับการตกแต่งกำไร: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ไทย**. การค้นคว้าอิสระ บัญชีมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มนวิกา ผดุงสิทธิ์. 2549. **ROI และผลตอบแทนเชิงเศรษฐศาสตร์.** วารสารวิชาชีพบัญชี, 2(1), 9-21.

วรศักดิ์ ทุมมานนท์. 2549. **คุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง.** การค้นคว้าอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

วราภรณ์ สิงห์แก้วสืบ. 2560. **การเปรียบเทียบคุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนที่ได้รับการ ประเมินการกำกับดูแลกิจการโดยสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย**. ใน วิทยานิพนธ์การบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิลปะพร ศรีจั่นเพชร. 2551. **Governance: การกำากับดูแลกิจการที่ดี**. กรุงเทพฯ: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง. 2562. **ประมาณการเศรษฐกิจไทย ปี 2562. (ระบบออนไลน์).** www.fto.go.th

Burton, G., D. Pathak, and R. Zigli. (1977) **The Effects of Group Size on Nominal Grouping,** Santa Clara Business Review, 8 (1), 25-31.

Cummings, L. L., Huber, G. P. & Arend, E. 1974. **Effects of size and spatial arrangements on group decision making**. Academy of Management Jour 17 (3), 460-475.

Hamdan, A. M., Mushtaha S. M., Al-Sartawi, A. M. 2013. **The audit committee characteristics and earnings quality: Evidence from Jordan.** Australasian Accounting, Business and Finance Journal, 7(4), 51–80.

Jensen, and Meckling. 1976. **Theory of the firm: managerial behavior, agency costs and ownership structure**. Journal of Financial Economics.

Jones, J. J. 1991. Earnings Management during Import Relief Investigations. Journal of accounting research, 193-228.

Roodposhti, F. R. and S.A. Nabavi C. 2011. **“The Impact of Corporate Governance Mechanismson Earning Management”**. African Journal of Business Management 5(11):4143-4151.

Shivaram Rajgopal; Mohan Venkatachalam and James Jiambalvo. 1999. **Is institutional ownership associated with earning management and the extent to which stock prices reflect future earnings.** Working Papers

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรของกิจการที่มีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

FACTORS RELATED TO CORPORATE EARNING QUALITY INFLUENCING STOCK PRICES OF LISTED COMPANIES ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

กฤตพงศ์ วัชระนุกุล[1], จิรพันธ์ เสียงเพราะ[1], เผ่าภูมิ พรวาปี[1], กิตติ ไชยสุวรรณ[1], ฤทธิชัย อิ่มชม[1], สุพาชัย สุราเม[1]
รวิพล วรรณสิงห์[1], ประพัฒภูมิณภัต วังทะพันธ์[1], ณัฏฐ์นรี พิมพ์กา[1], วิชุดา ใชยเทพ[1], วิมนศิริ อ้มวิชา[1] และ กฤษฎิ์ศดิศ ธรเสนา[1]
Krittapong Watcharanukul[1], Jirapan siangphrow[1], Phaophum phonwapee[1], Kitti chaisuwan[1], Ridtichai imchom[1]
Suparchai surame[1], Rawipol wannasing[1], Plaphutphumnaphat wangtapan[1], Nutnaree pimkar[1], Wichuda chaithep[1]
Wimonsiri omwicha[1] and Krisadith tarasena[1]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรต่อราคาหลักทรัพย์ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET100 เป็นระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2562 จำนวน 179 บริษัท โดยผู้ศึกษาได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ ประกอบการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาพบว่าที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับราคาหลักทรัพย์ ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาหลักทรัพย์ ได้แก่ ผลต่างของเจ้าหนี้การค้า, ผลต่างเงินทุนหมุนเวียน, ผลต่างของรายได้, ผลต่างของค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน และสินทรัพย์รวม ซึ่งผลการศึกษาทำให้ทราบว่าเมื่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไร อันได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ลดลง และปัจจัยเกี่ยวกับผลต่างของเจ้าหนี้การค้า, ผลต่างเงินทุนหมุนเวียน, ผลต่างของรายได้, ผลต่างของค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน และสินทรัพย์รวมเพิ่มขึ้น จะทำให้ราคาของหลักทรัพย์เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ : คุณภาพกำไร, ราคาหลักทรัพย์, ตลาดหลักทรัพย์

[1] ภาควิชาการเงินและการบัญชี คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร
[1] Department of Finance and Accounting, Faculty of Liberal Arts and Management Science,
Kasetsart University Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus
*Corresponding author; e-mail address:

Abstract

This study purpose to study the influence of factors related to profit quality on stock prices of companies listed on the Stock Exchange of Thailand. The sample groups that used in the study consisted of companies listed on the Stock Exchange of Thailand SET100, during from 2017 to 2019, 179 companies. The study used descriptive statistics, Correlation Coefficient Analysis and Multiple Regression Analysis. The results of the study found that property, plant and equipment were factors related to profit quality that have correlated in opposite direction with the stock prices. The factors related to profit quality that have correlated in same direction with stock prices are trade payable difference, working capital difference, income difference, operating expense difference and total assets. The results of the study revealed that when the factors related to profit quality are factors related to property, plant and equipment decreased and factors related to trade payable difference, working capital difference, income difference, operating expenses difference and total assets increased. The stock prices will increase too.

Keywords: Profit quality, Stock prices, Stock market

บทนำ

ปัจจุบันนักลงทุนส่วนใหญ่กำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับการตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากการวิเคราะห์รายงานทางการเงินของนักลงทุนยังมีความไม่แน่นอน และผู้ลงทุนไม่อาจทราบล่วงหน้าว่าจะเกิดผลตอบแทนอย่างไรในอนาคต อาจก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา เช่น ความเสี่ยงจากการใช้ข้อมูลที่ผิดพลาด หรือไม่มีคุณภาพ เป็นต้น (พรรษกร จิรภิญโญ, 2559) ดังนั้น กลุ่มนักลงทุนจึงมองหาช่องทางในการลดความเสี่ยงจากการลงทุน โดยนักลงทุนควรต้องศึกษาข้อมูลให้ดีก่อนการตัดสินใจลงทุนซื้อหลักทรัพย์ ซึ่งในขณะเดียวกันการใช้ข้อมูลจากงบการเงินนั้นจะช่วยให้ผู้ลงทุนสามารถวิเคราะห์ หรือเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งข้อมูลรายงานทางการเงินที่ได้รับมาต้องมีความถูกต้อง ครบถ้วน และเพียงพอ (สิริชัย พึ่งวัฒนาพงศ์, 2553) เพราะข้อมูลที่ได้รับมาจะบอกถึงคุณภาพการดำเนินงาน และการเปิดเผยข้อมูลของกิจการต่อสาธารณะ หากผู้ลงทุนได้รับข้อมูลที่ผิดพลาด หรือไม่มีคุณภาพ อาจก่อให้เกิดการลงทุนที่มีความเสี่ยงในภายหลังได้ และอาจทำให้ผลตอบแทนไม่เป็นตามที่คาดหวังไว้ ทั้งนี้ ผลตอบแทนขึ้นอยู่กับความเสี่ยงที่จะรับได้ โดยการลงทุนนั้นมีความหลากหลาย เช่น การลงทุนทางตรง และการลงทุนทางอ้อม (รัชดาภรณ์ เมฆเสนา, 2555) ดังนั้น การลงทุนในหลักทรัพย์จึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกที่ได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากนักลงทุน แต่อย่างไรก็ตามการลงทุนในหลักทรัพย์ย่อมมีความเสี่ยงมากกว่าการฝากเงินออมไว้กับธนาคารพาณิชย์ เนื่องจากมีผลตอบแทนที่สูงกว่าจึงก่อให้เกิดความเสี่ยงสูง ตามหลักของความสัมพันธ์ระหว่างความเสี่ยงกับผลตอบแทนจากการลงทุน (เจตอาทร สองเมือง, 2559)

นักลงทุนควรทำการศึกษาข้อมูลของกิจการที่จะตัดสินใจลงทุน เช่น ภาพลักษณ์และภาวการณ์แข่งขัน ข้อมูลทางบัญชีและการเงิน และข้อมูลมหาภาค รวมถึงสภาวะของเศรษฐกิจ (ปุญชรัสมิ์ บริรักษ์เจริญ-กิจ, 2556) โดยข้อมูลเหล่านี้จะชี้ให้เห็นถึงปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลการดำเนินงานของกิจการ ซึ่งนักลงทุนจะมีความเชื่อมั่น

ในข้อมูลที่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะจากกิจการได้ก็ต่อเมื่อ กิจการเหล่านั้นมีการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีตามที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้มีการส่งเสริมให้ปฏิบัติตาม ซึ่งหลักการกำกับดูแลกิจการนี้เองจะถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการช่วยพัฒนาระบบการบริหารจัดการ โครงสร้างภายในองค์กร รูปแบบการดำเนินงาน และรายงานต่าง ๆ ของกิจการ ให้มีการเปิดเผยออกมาสู่สาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ และข้อมูลที่มีการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของข้อมูลที่มีการเปิดเผยออกมาสู่สาธารณะหรือที่เรียกกันว่า "คุณภาพกำไร" ให้นักลงทุนได้มีความเชื่อมั่นในการนำข้อมูลเหล่านั้นไปวิเคราะห์หรือใช้งานต่อได้อย่างมีประสิทธิผล

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรต่อราคาหลักทรัพย์ ของกิจการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้นักลงทุนใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการเพิ่มความเชื่อมั่นประกอบการนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรจากกิจการที่มีการปฏิบัติตามหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี ไปเป็นเครื่องมือประกอบการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อราคาหลักทรัพย์ของกิจการ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาข้อมูลปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรและราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรที่มีต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ผู้ใช้รายงานการเงิน ตลอดจนผู้ที่สนใจศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวกับคุณภาพกำไร สามารถประเมินความเสี่ยงของราคาหลักทรัพย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจลงทุนในบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 3. เพื่อให้

ทราบถึงความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรมีผลต่อราคา

หลักทรัพย์ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรและราคาหลักทรัพย์ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100) ในช่วงปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2562 ยกเว้น บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน เนื่องจากกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงินนั้นมีหลักเกณฑ์การกำกับดูแลและเกณฑ์การจัดทำงบการเงินที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่น บริษัทที่มีข้อมูลที่จำเป็นต่อการศึกษาในครั้งนี้ไม่ครบถ้วน และบริษัทที่อยู่ระหว่างการฟื้นฟูกิจการ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory)

ทฤษฎีตัวแทน (Agency Theory) มาจากแนวคิดของ Jensen and Meckling (1976) ที่เสนอว่าความสัมพันธ์ของทฤษฎีตัวแทนเกิดจากการที่ผู้ถือหุ้นไม่สามารถบริหารงานได้เพียงลำพังจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีตัวแทนในการบริหารงาน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายที่มีอำนาจ คือ ผู้ถือหุ้น (ตัวการ) และฝ่ายที่ได้รับมอบอำนาจในการบริหารงาน คือ ฝ่ายบริหาร ได้แก่ ผู้บริหาร (ตัวแทน) ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหาร รายงานผลการดำเนินงาน และส่งมอบผลประโยชน์ให้ผู้ถือหุ้น หากผู้บริหารทำงานอย่างเต็มความสามารถ และได้ผลการดำเนินงานตรงตามความต้องการของผู้ถือหุ้นโดยไม่เอาผลประโยชน์ที่ควรจะเป็นของผู้ถือหุ้นมาเป็นของตนเองก็จะก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุดกับบริษัท ในทางกลับกันการบริหารงานผ่านตัวแทนก็ก่อให้เกิดการขัดแย้งของผลประโยชน์ (Conflict of interest) หรือความขัดแย้งจากตัวแทน (Agency Problem)

โดยทฤษฎีตัวแทนมองว่าทุกคนในองค์กรย่อมมีแรงผลักดันที่จะทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น ผู้ถือหุ้นกับฝ่ายบริหารที่มีความขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ฝ่ายบริหารจะสร้างอรรถประโยชน์สูงสุดให้กับตัวเองและไม่คำนึงว่าการกระทำนั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์หรือความมั่งคั่งสูงสุดแก่ตัวผู้ถือหุ้นหรือไม่ ฝ่ายบริหารจะหาหนทางสร้างมูลค่าสูงสุดให้กับบริษัทก็ต่อเมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าหนทางนั้นเอื้ออำนวยประโยชน์ให้กับตนเองด้วย (ศิลปพร ศรีจั่นเพชร, 2551)

ความขัดแย้งจากตัวแทน (Agency Problem)

ความขัดแย้งระหว่างตัวการ และตัวแทน ก่อให้เกิดเป็นปัญหาตัวแทนของกิจการ (Agency Problem) การศึกษาในอดีตแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าโครงสร้างการถือหุ้นแบบกระจุกตัวหรือกระจายตัวนั้น มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อคุณภาพกำไรของกิจการ โดยอาจส่งผลในทางบวกหรือลบต่อคุณภาพกำไร ทฤษฎีที่สำคัญที่พยายามอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างผู้ถือหุ้น และคุณภาพของข้อมูลทางการเงิน ได้แก่ ทฤษฎี Entrenchment effect และทฤษฎี Alignment effect โดยทฤษฎี Entrenchment effect (Morck, Shleifer and Vishny, 1988) เสนอว่าหากผู้ถือหุ้นมีอำนาจในการบริหารอย่างเต็มที่ ผู้ถือหุ้นดังกล่าวอาจบริหารงานโดยยึดผลประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก และมีพฤติกรรมที่ไม่สร้างมูลค่าสูงสุดให้แก่บริษัท และเอาเปรียบผู้ถือหุ้นส่วนน้อย ซึ่งมีข้อมูลไม่เท่าเทียมกับผู้ถือหุ้นที่มีอำนาจควบคุม จนทำให้มูลค่าสินทรัพย์ลดลง จึงอาจส่งผลในทางลบต่อคุณภาพของข้อมูลทางการเงินของบริษัท

ในทางตรงกันข้าม ทฤษฎี Alignment effect ได้เสนอว่า การถือหุ้นอย่างกระจุกตัวของผู้ถือหุ้นที่มาจากครอบครัวเดียวหลีกเลี่ยงพฤติกรรมการยักยอกผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นส่วนน้อย เพื่อรักษาชื่อเสียงให้แก่ตนเอง ขณะเดียวกันผู้ถือหุ้นที่ไม่มีอำนาจควบคุมเองทราบดีเช่นกัน ว่าหากผู้ถือหุ้นที่เป็นสมาชิกครอบครัวบริหารงานโดยยึดผลประโยชน์ตนเองเป็นหลัก อาจทำให้มูลค่าหุ้นของพวกเขาลดลง (Fan and Wong, 2002) ดังนั้น ตามทฤษฎีนี้ความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้ถือหุ้นที่เป็นสมาชิกครอบครัว และผู้ถือหุ้นส่วนน้อยจึงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และส่งผลในทางบวกต่อคุณภาพกำไรของกิจการ

การกำกับดูแลกิจการ (Corporate Governance)

บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศทั้งในแง่การสร้างรายได้ การจ้างงาน รวมถึงการมีส่วนร่วมดูแลสังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การกำกับดูแลกิจการจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลกิจการของบริษัทให้มีผลประกอบการที่ดีในระยะยาวอย่างยั่งยืน และเป็นที่น่าเชื่อถือสำหรับผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสีย

โดย สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (Thai Institute of Directors: IOD) เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของกรรมการ และส่งเสริมให้เกิดการกำกับดูแลกิจการที่ดีในประเทศไทย ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542 กิจกรรมต่าง ๆ ที่สมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทยจัดขึ้น ได้มีส่วนช่วยยกระดับมาตรฐานการเป็นกรรมการ รวมทั้งก่อให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับกรรมการในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพทัดเทียมกับมาตรฐานสากล ซึ่งการมีกรรมการที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิผล จะทำให้บริษัทได้รับการดูแลให้มีการจัดการ และดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยสร้างผลประโยชน์ให้แก่ผู้ถือหุ้น และทำให้เศรษฐกิจไทยเจริญเติบโตอย่างมั่นคงถาวร แต่อย่างไรก็ตามยังมีบริษัทอีกมาก ที่ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกำกับดูแลกิจการ เนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจ และการเงินที่มีผลมาจากการกำกับดูแลกิจการ แสดงให้เห็นว่าบริษัทยังขาดการกำกับดูแลกิจการที่ดี ทำให้ผู้บริหารกระทำการทุจริตเอื้อผลประโยชน์แก่พวกพ้องของตนเอง มีการนำเสนอข้อมูลอันเป็นเท็จและรายการกำไรที่เกินจริงต่อสาธารณะชน ซึ่งการทุจริตเกิดจากการขาดการบริหารที่ดี ส่งผลให้ข้อมูลที่รายงานขาดความโปร่งใส จึงทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการกับคุณภาพกำไร เพราะเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เชื่อว่าบริษัทที่มีการกำกับดูแลกิจการที่ดีจะส่งผลให้คุณภาพกำไรของบริษัทมีคุณภาพที่ดีมากขึ้น และเป็นประโยชน์ต่อผู้ถือหุ้น

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพกำไร

การวัดคุณภาพกำไรเพื่อนำไปวิเคราะห์หลักทรัพย์นั้นสามารถพยากรณ์กำไรในอนาคตได้ นักลงทุนจึงใช้คุณภาพกำไรในการวิเคราะห์ การประเมินมูลค่าของกิจการ และให้ความเห็นเกี่ยวกับการลงทุนในหลักทรัพย์ได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น โดยกำไรที่มีคุณภาพและสามารถใช้ในการวิเคราะห์หลักทรัพย์ได้ ควรมีคุณสมบัติ 4 ข้อ ดังนี้ 1) คุณภาพของรายการค้างรับค้างจ่าย 2) ความยั่งยืนของกำไร 3) ความสามารถในการ พยากรณ์ของกำไร และ 4) ความสม่ำเสมอของกำไร ประกอบด้วย 4 ตัวชี้วัด (Chipper and Vincent, 2003)

1. คุณภาพของรายการค้างรับค้างจ่าย

คุณภาพของรายการค้างรับค้างจ่าย กำไรที่ดีนั้นควรมีความใกล้เคียงกับเงินสดมากที่สุด ทำให้กำไรนั้นเป็นที่ต้องการของผู้มีส่วนได้เสียของกิจการ เพราะกำไรนั้นจะประกอบด้วยเงินสด และผลของรายการค้างรับค้างจ่ายในกำไรนั้น คือ กิจการมีการตั้งลูกหนี้ การตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญ และรายการอื่น ๆ รายการค้างรับค้างจ่ายเหล่านี้ที่กิจการตั้งขึ้นนั้นสามารถสะท้อนถึงกระแสเงินสดในอดีต ปัจจุบัน และควรสามารถพยากรณ์กระแสเงินสดในอนาคตได้ดีด้วย ดังนั้นรายการเหล่านี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงคุภาพกำไรที่ดี (Dechow and Dichev, 2002)

2. ความยั่งยืนของกำไร

ความยืนยันของกำไร กำไรที่ยั่งยืนนั้นคือกำไรที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและควรจะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย ทำให้กำไรที่มีความยั่งยืนนั้นเป็นที่ต้องการของผู้มีส่วนได้เสียของกิจการ เช่น หากกิจการมีกำไรที่เกิดขึ้นจากการขายสินทรัพย์ถาวรซึ่งเป็นรายการที่ไม่ได้เกิดขึ้นได้บ่อยนัก ทำให้ในอนาคตกิจการอาจจะไม่สามารถทำกำไรในระดับเดียวกันในกรณีนี้ (Penma and Zhang, 2002)

3. ความสามารถในการ พยากรณ์ของกำไร

ความสามารถในการพยากรณ์ของกำไร ความสามารในการในการพยากรณ์โดยใช้ตัวเลขกำไรในงบการเงินเพื่อพยากรณ์กำไรในอนาคตได้นั้น เช่นหากกำไรในปัจจุบันนั้นพยากรณ์ตัวเลขของกำไรในอนาคตได้อย่างใกล้เคียงกับความเป็นจริง กำไรนั้นจึงแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของกำไรที่ดี (Chaney and Lewis, 1995)

4. ความสม่ำเสมอของกำไร

ความสม่ำเสมอของกำไร กำไรที่มีความสม่ำเสมอคือกำไรนั้นควรมีความใกล้เคียงกันไม่ผันผวน จึงแสดงถึงความสามารในการจัดการกำไรของผู้บริหารให้มีคุณภาพเป็นที่น่าเชื่อถือของนักลงทุน (Chaney and Lewis, 1995) ความยั่งยืนของกำไรขึ้นอยู่กับส่วนประกอบของกำไรในปัจจุบัน คือ กระแสเงินสด และรายการคงค้าง โดยความยั่งยืนของกำไรจะเพิ่มขึ้น ถ้ากำไรที่ได้รับส่วนใหญ่มาจากส่วนของกระแสเงินสด ขณะที่ความยั่งยืนของกำไรจะลดลง ถ้ากำไรที่ได้รับส่วนใหญ่มาจากส่วนของรายการคงค้าง เพราะกระแสเงินสดที่ใช้ในการวัดผลการดำเนินงานของกิจการจะมีการบิดเบือนได้น้อยกว่ากำไรสุทธิ เนื่องจากระบบของรายการคงค้าง สามารถสร้างตัวเลขรายรับรายจ่ายขึ้นมาได้ ดังนั้นนักวิเคราะห์จึงมักเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของรายการคงค้างกับกำไรสุทธิ หรือเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของกระแสเงินสดกับกำไรสุทธิ (พรรณนิภา ครุวรรณพัฒน์, 2548)

วิธีการวัดคุณภาพกำไรตามความสัมพันธ์ระหว่างกำไรรายการคงค้างและกระแสเงินสดหรือคุณภาพของรายการคงค้าง

รายการคงค้าง คือ รายการทางบัญชีที่เกิดขึ้นในงวดบัญชีปัจจุบัน ซึ่งกิจการยังไม่ได้มีการรับเป็นเงินสดและจ่ายเป็นเงินสด โดยรายการจะถูกบันทึกตามเกณฑ์คงค้างให้อยู่ในงวดบัญชีที่เกี่ยวข้อง โดยคำนึงถึงรายได้ที่พึงรับ และค่าใช้จ่ายที่พึงจ่าย เพื่อให้งบการเงินสามารถสะท้อนถึงผลการดำเนินงานสำหรับงวดได้อย่างเหมาะสม (สุเทพ พงษ์พิทักษ์, 2559) ดังนั้นจากนิยามของรายการคงค้างรายการคงค้าง คือรายการที่เป็นผลต่างระหว่างกำไรและกระแสเงินสดของกิจการจากการดำเนินงานสามารถแสดง ในรูปของสมการได้ 2 วิธีซึ่ง Belkaoui (2004) ได้เสนอวิธีการ ดังนั้น

1. ตามแนวคิดกระแสเงินสด (Cash Flow Approach)

Total accruals = Reported Net Income – Cash flow from operating activities

$$TA_{i,t} = Earnings_{i,t} - CFO_{i,t}$$

โดย $TA_{i,t}$ = รายการคงค้างรวมของบริษัท i ในงวดที่ t

$Earnings_{i,t}$ = ผลการดำเนินงานของบริษัท i ในงวดที่ t

$CFO_{i,t}$ = กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานของบริษัท i ในงวดที่ t

2. ตามแนวคิด Balance Sheet Approach

Total accruals = Non-discretionary accruals + Discretionary accruals

$$TA_{i,t} = (\Delta CA_{i,t} - \Delta CL_{i,t} - \Delta Cash_{i,t}) + (\Delta DCL_{i,t} - Dep_{i,t})$$

โดย $\Delta CA_{i,t}$ = ผลต่างของสินทรัพย์หมุนเวียนของบริษัท I ในปี ที่ t กับ ปีที่ t-1

$\Delta CL_{i,t}$ = ผลต่างของหนี้สินหมุนเวียนของบริษัท i ในปี ที่ t กับ ปีที่ t-1

$\Delta Cash_{i,t}$ = ผลต่างของกระแสเงินสด.และรายการเทียบเท่าเงินสดของบริษัท i ในงวดปีที่ t

$\Delta DCL_{i,t}$ = ผลต่างของหนี้สินระยะยาวที่ครบกำหนดชำระภายในหนึ่งปีของบริษัท i ในงวดปี ที่ t

$Dep_{i,t}$ = ค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่ายของบริษัท i ในงวดที่ t

3. The De Angelo Model

จำนวนรายการคงค้างที่ขึ้นกับดุลยพินิจของผู้บริหารจากตัวแบบนี้จะเป็นผลต่างระหว่างยอดรวมของรายการคงค้างในปีปัจจุบันหารด้วยสินทรัพย์รวมของปีก่อนหน้ากับรายการคงค้างที่ไม่ขึ้นกับดุลยพินิจของผู้บริหาร (Nondiscretionary Accruals) โดยใช้รูปแบบจำลอง ดังนี้

$$NDA_t = TA_{t-1} / A_{t-2}$$

โดย NDA_t = รายการคงค้างที่ไม่ขึ้นกับดุลยพินิจของผู้บริหาร

TA_{t-1} = รายการคงค้างรวมในปีที่ผ่านมา

A_{t-2} = สินทรัพย์รวม ณ วันสิ้นงวดของสองปีที่ผ่านมา

4. The Jones Model

วัตถุประสงค์หลักของตัวแบบนี้ คือ ต้องการควบคุมผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของบริษัท ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายการคงค้างที่ไม่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร (Nondiscretionary Accruals) โดยใช้รูปแบบจำลอง ดังนี้

$$NDA_t = a_t\,(1/A_{t-1}) + a_2\,(\Delta REV_t\,/A_{t-1} + a_{-}\,(PPE_t\,/\,A_{t-1})$$

โดย ΔREV_t = การเปลี่ยนแปลงรายได้ในปีปัจจุบันกับปีที่ผ่านมา

PPE_t = ที่ดิน อาการ และอุปกรณ์ ก่อนหักค่าเสื่อมราคาของปีปัจจุบัน

$$TA_t\,/\,a_{t-1} = a_1\,(1/A_{t-1} + a_2\,(\Delta REV_t\,/A_{t-1}) + a_3\,(PPE_t\,/\,A_{t-1}) + \boldsymbol{\varepsilon_t}$$

โดย $\boldsymbol{\varepsilon_t}$ = สัดส่วนของรายการคงที่ขึ้นกับผู้บริหารต่อรายการคงค้างทั้งหมด

5. The Modified Jones Model

เนื่องจาก Jones Model มีความคาดเคลื่อนในการวัดค่ารายการคงค้างที่เกิดจากการตัดสินใจ โดยใช้นโยบายการรับรู้รายได้ จึงมีการพัฒนามาเป็นตัวแบบของ The Modified Jones Model (1991) ซึ่งพัฒนาโดย Dechow Sloan and Sweeney (1995) โดยตัวแบบใหม่นี้ได้มีการยกเลิกสมมติฐานของตัวแบบเดิมที่ว่า ผู้บริหารสามารถใช้ดุลยพินิจในด้านนโยบายการให้สินเชื่อกับลูกค้าในการขายสินค้าซึ่งจะส่งผลต่อระดับของรายได้ของบริษัท ดังนั้นในตัวแบบ Modified Jones จึงใช้การเปลี่ยนแปลงของยอดลูกหนี้มาปรับการเปลี่ยนแปลงของรายได้ในการวิเคราะห์การถดถอย เพื่อประมาณยอดของรายการคงค้างที่ไม่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้บริหาร (Nondiscretionary Accruals) โดยใช้รูปแบบจำลอง ดังนี้

$$NDA_t = \propto_t (1/A_{t-1}) + \propto_2 (\Delta REV_t - \Delta REC_t)/A_{t-1})\propto_3 (PPE_t/A_{t-1})$$

ΔREC_t = ยอดลูกหนี้สุทธิในปีปัจจุบัน หักด้วยยอดลูกหนี้สุทธิในปีที่ผ่านมา

จากการศึกษาที่ผ่านมา ทำให้ผู้ศึกษาเลือกที่จะใช้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการหาคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างซึ่งใช้ดุลพินิจของผู้บริหารหลายตัวแบบที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์ เนื่องจากตัวแบบต่างๆ ที่มีการกล่าวถึงเป็นตัวแบบที่ในอดีตเคยเป็นตัวแบบที่มีความน่าเชื่อถือในการนำมาวัดรายการคงค้างซึ่งเกิดจากดุลพินิจของผู้บริหารและสามารถสะท้อนไปยังคุณภพกำไรของกิจการได้

ความสัมพันธ์ระหว่างกำไรกับราคาหลักทรัพย์

นอกจากราคาตามบัญชีที่คาดว่าจะมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์แล้ว ผู้ลงทุนอาจพิจารณาปัจจัยอื่นเพิ่มเติม เพื่อให้มีความแม่นยำในการลงทุน คือ กำไรจากการดำเนินงาน ถือเป็นกำไรหลักที่เกิดจากการดำเนินงานตามปกติของบริษัท ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการบริหารงานหลักของบริษัท ดังนั้น หากนักลงทุนต้องการพิจารณาความเติบโตและความสามารถในกาบริหารงานขององค์กร มักเลือกที่จะพิจารณาจากกำไรจากการดำเนินงานเป็นหลัก เช่นเดียวกับการศึกษาของ Watson & Wells (2005) ที่พบว่า กำไรจากการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนของหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งผลตอบแทนของหลักทรัพย์จะสามารถสะท้อนไปสู่ราคาหลักทรัพย์ได้ถือได้ว่างบการเงินที่จัดทำขึ้นนั้น ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นเครื่องมือสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจแก่ผู้ใช้งบการเงิน และนอกจากนี้ตามทฤษฎีความเป็นหน่วยงาน (The Entity Theory) กำหนดให้ส่วนของเจ้าของหรือสิทธิของผู้ถือหุ้นวัดมูลค่าจากสินทรัพย์ที่ลงทุนบวกด้วยส่วนเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากการดำเนินงาน และมูลค่าทรัพย์สินที่ถูกตีราคาเปลี่ยนแปลงในภายหลัง ดังนั้น กำไรจากการดำเนินงานถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้สินทรัพย์สุทธิของบริษัทเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจน และเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดราคาหลักทรัพย์ของกิจการ (ธารารัตน์ ทูลไธสง, 2019)

กรอบแนวคิดในการศึกษา

การศึกษาเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรที่มีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ ทำให้ผู้ศึกษาเลือกตัวแปรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการศึกษา และเพื่อใช้ในการตอบคำถามการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยมีรายละเอียดดังนี้

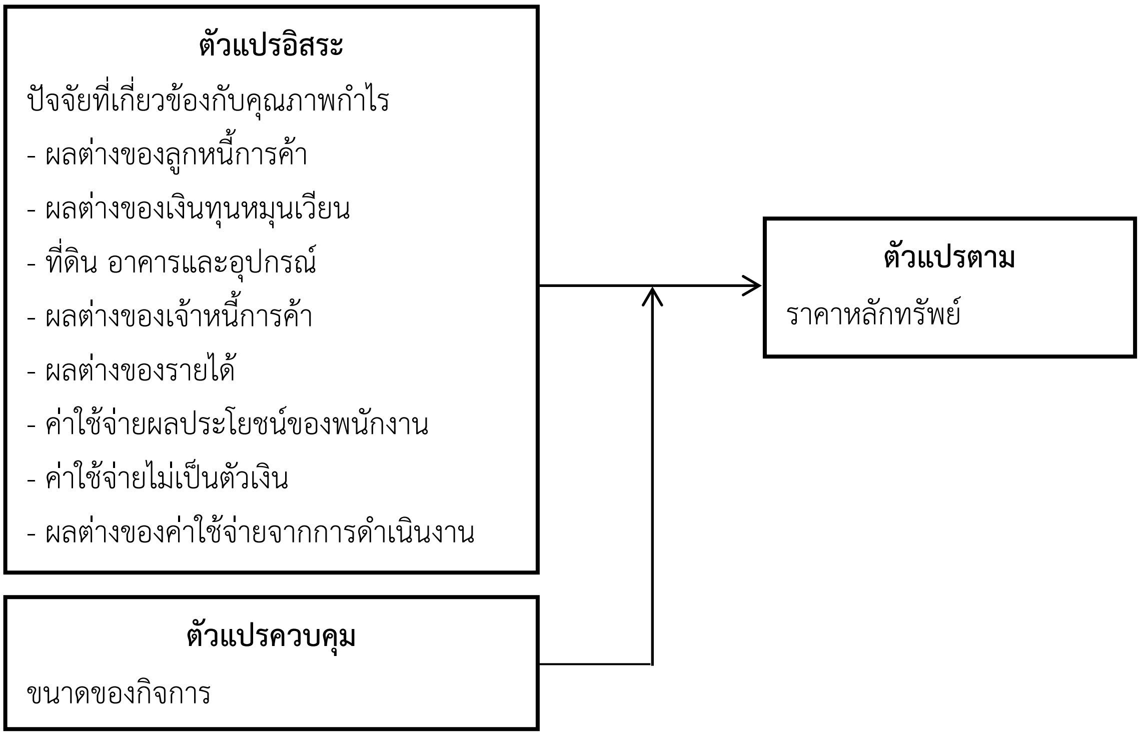

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษามาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านเว็บไซต์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) ประกอบด้วย ผลต่างของลูกหนี้การค้า ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ ผลต่างของเจ้าหนี้การค้า ผลต่างของเงินทุนหมุนเวียน ผลต่างของรายได้ของบริษัท ค่าใช้จ่ายผลประโยชน์ของพนักงาน ค่าใช้จ่ายไม่เป็นตัวเงิน ผลต่างของค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน ส่วนราคาหลักทรัพย์ เก็บรวบรวมจาก www.setsmart.com

ประชากร

การศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรและราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2560 – 2562 จำนวน 300 บริษัท กลุ่มที่ศึกษา ได้แก่ กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร กลุ่มบริการ กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง กลุ่มธุรกิจการเงิน กลุ่มทรัพยากร กลุ่มเทคโนโลยี กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม รวมทั้งสิ้น 7 กลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างจากประชากรของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET 100) ในปี พ.ศ. 2560 – 2562 แต่ไม่รวมบริษัทที่มีการดำเนินงานภายใต้การควบคุมของ พ.ร.บ. ล้มละลาย และบริษัทที่มีข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการศึกษาครั้งนี้ไม่ครบถ้วน รวมไปถึงบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมการเงิน เนื่องจากกลุ่มอุตสาหกรรมการเงินนั้นมีหลักเกณฑ์การกำกับดูแลและหลักเกณฑ์การจัดทำงบการเงินที่แตกต่างจากอุตสาหกรรมอื่น

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

รายละเอียด	ปี 2560	ปี 2561	ปี 2562	รวม
จำนวนที่บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Set100)	100	100	100	300
หัก บริษัทที่ไม่มีข้อมูลครบถ้วน	(30)	(25)	(8)	(63)
รวมบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ก่อนตัดธุรกิจการเงิน	70	75	92	237
หัก ธุรกิจการเงิน	(16)	(17)	(16)	(49)
รวมบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ก่อนตัดค่าผิดปกติ (Outlier)	54	58	76	188
หัก ข้อมูลที่มีข้อผิดปกติ (Outlier)	(4)	(2)	(3)	(9)
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	50	56	73	179

ตัวแปรและการศึกษา

ตารางที่ 2 ตารางแสดงตัวแปรที่ใช้ประกอบการศึกษา

ตัวแปร	สัญลักษณ์	การวัดค่าตัวแปร
ตัวแปรตาม		
ราคาตลาดหลักทรัพย์	P	ราคาปิด ณ วันที่เปิดเผยรายงานประจำปี
ตัวแปรอิสระ		
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไร		
ผลต่างของลูกหนี้การค้า	REC	ผลต่างของลูกหนี้การค้า ในปีที่ T กับปีที่ T-1
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	PPE	ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์
ผลต่างของเจ้าหนี้การค้า	PAY	ผลต่างของเจ้าหนี้การค้า ในปีที่ T กับปีที่ T-1
ผลต่างของเงินทุนหมุนเวียน	WC	ผลต่างของเงินทุนหมุนเวียน ในปีที่ T กับปีที่ T-1
ผลต่างของรายได้	REV	ผลต่างของรายได้ ในปีที่ T กับปีที่ T-1
ค่าใช้จ่ายผลประโยชน์ของพนักงาน	PEN	ค่าใช้จ่ายผลประโยชน์ของพนักงาน
ค่าใช้จ่ายไม่เป็นตัวเงิน	NCASH	ค่าใช้จ่ายที่ไม่เป็นตัวเงิน
ผลต่างของค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน	EXP	ผลต่างของค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน ในปีที่ T กับปีที่ T-1
ตัวแปรควบคุม		
ขนาดของกิจการ	AA	สินทรัพย์รวมเฉลี่ย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อสรุปลักษณะข้อมูลที่ผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean), ค่าสูงสุด (Maximum), ค่าต่ำสุด (Minimum) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พบว่าตัวแปรต้น ได้แก่ ผลต่างของลูกหนี้การค้ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.18 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 3.71, ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 18.84 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 46.74, ผลต่างของเจ้าหนี้การค้ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.02 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 2.88, ผลต่างของเงินทุนหมุนเวียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.48 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 17.17, ผลต่างของรายได้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.21 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 19.88, ค่าใช้จ่ายผลประโยชน์ของพนักงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.23 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 1.26, ค่าใช้จ่ายไม่เป็นตัวเงินมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 63.03, ผลต่างของค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.03 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 2.34, สินทรัพย์รวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 50.04 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 75.87 ราคาตลาดหลักทรัพย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 31.79 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 35.32

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรของกิจการที่มีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์ในครั้งนี้ มีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอนุมานด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ 2 ส่วน โดยส่วนที่หนึ่ง คือ เทคนิคการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ เพื่อทดสอบหาความสัมพันธ์ของตัวแปร ที่ใช้ในการศึกษาแต่ละตัว และส่วนที่สอง คือ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุ

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรที่มีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์

ตัวแปร	REC	PPE	PAY	WC	REV	PEN	NCASH	EXP	AA	P
REC	1.000									
PPE	0.157*	1.000								
PAY	0.490**	0.173*	1.000							
WC	-0.026	-0.084	-0.734**	1.000						
REV	0.312**	0.171*	0.383**	-0.313**	1.000					
PEN	0.779**	0.306**	0.102	0.355**	0.062	1.000				
NCASH	-0.010	0.041	0.001	-0.009	0.000	0.003	1.000			
EXP	-0.047	-0.022	0.060	-0.111	0.038	0.023	0.001	1.000		
AA	0.075	0.910**	0.129	-0.068	0.065	0.244**	0.039	-0.121	1.000	
P	0.023	0.086	0.094	0.029	0.100	0.040	0.044	0.089	0.134	1.000

** ระดับนัยสำคัญที่ 0.01, * ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร พบว่า ตัวแปรอิสระที่ใช้ประกอบการศึกษาไม่ก่อให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งสามารถสังเกตได้จากตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงสุด คือ ค่าใช้จ่ายผลประโยชน์ของพนักงาน (PEN) และผลต่างของลูกหนี้การค้า (REC) ซึ่งเท่ากับ 0.779 แสดงว่าตัวแปรอิสระที่ศึกษามีความสัมพันธ์กันเอง แต่ความสัมพันธ์นั้นไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรที่มีอิทธิพลต่อ ราคาหลักทรัพย์

Model	Unstandardized Coefficients				
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	24.938	3.422		7.288	0.000
REC	-1.317	1.686	-0.138	-0.781	0.436
PPE	-0.272	0.144	-0.361	-1.888	0.061*
PAY	4.854	1.841	0.396	2.637	0.009***
WC	0.816	0.294	0.397	2.776	0.006***
REV	0.258	0.151	0.144	1.703	0.090*
PEN	-1.378	4.799	-0.049	-0.287	0.774

NCASH	0.024	0.041	0.042	0.582	0.562
EXP	2.223	1.192	0.147	1.865	0.064*
AA	0.218	0.088	0.467	2.473	0.014**

R^2 = 0.104 $\text{Adjusted } R^2$ = 0.057 $F - \text{value}$ = 2.186 $P - \text{value}$ = 0.025

*ระดับนัยสำคัญที่ 0.10 *ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 **ระดับนัยสำคัญที่ 0.01***

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรของกิจการที่มีอิทธิพลต่อราคา หลักทรัพย์ พบว่า ตัวแบบมีค่า P-value อยู่ที่ 0.025 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด คือ 0.05 และเมื่อพิจารณา Adjusted R^2 เท่ากับร้อยละ 5.7 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าตัวแปรอิสระที่ใช้ศึกษานั้น สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามหรือมูลค่ากิจการได้ร้อยละ 5.7

เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษา พบว่า ผลต่างของเจ้าหนี้การค้า (PAY) และผลต่างของเงินทุนหมุนเวียน (WC) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ 0.01 โดยมีค่า สัมประสิทธิ์เท่ากับ 4.854 และ 0.816 ตามลำดับ, ขนาดของกิจการ (AA) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ 0.05 โดยมีค่า สัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.218 และผลต่างของรายได้ (REV) และผลต่างของค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน (EXP) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ 0.1 โดยมีค่า สัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.258 และ 2.223 ตามลำดับ ซึ่งต่างจากปัจจัยที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (PPE) ซึ่งมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับราคาหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ที่ 0.1 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.272

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรต่อราคาหลักทรัพย์ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย SET100 เป็นระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ถึงปี พ.ศ. 2562 โดยไม่รวมการศึกษาในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน บริษัทที่มีข้อมูลที่จำเป็นต่อการศึกษาในครั้งนี้ไม่ครบถ้วน และบริษัทที่อยู่ระหว่างการฟื้นฟูกิจการ ทำให้การศึกษาครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 179 บริษัท

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (PPE) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับราคาหลักทรัพย์ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อิสรีย์ โชว์วิวัฒนา และ ดวงกมล สุขแก้วมณี เนื่องจาก การเพิ่มขึ้นของสินทรัพย์ถาวร ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น นั่นคือ ค่าเสื่อมราคา ซึ่งจะส่งผลให้กำไรสุทธิลดลง รายการคงค้างรวมก็จะลดลง ดังนั้น การเพิ่มขึ้นของที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ จึงส่งผลให้รายการคงค้างรวมลดลง ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาหลักทรัพย์ ได้แก่ ผลต่างของเจ้าหนี้การค้า (PAY) ซึ่งสอดคล้องกับตัวแปร Long-Term Debt ที่มีความสัมพันธ์กับความผันผวนของราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่น 99% เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถนำไปอธิบายความผันผวนของราคาหุ้นสามัญได้อย่างมีนัยสำคัญในทางสถิติ นอกจากภาระเรื่องดอกเบี้ยแล้ว ยังส่งผลต่อสภาพคล่อง และความมั่นคงในระยะยาวของบริษัทด้วย ผลต่างเงินทุนหมุนเวียน (WC) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด และทฤษฎีการบริหาร

จัดการเงินทุนหมุนเวียน โดยจากทฤษฎีเงินทุนหมุนเวียนที่กล่าวคือผู้บริหาร จะให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียนถึงร้อยละ 60 ในการบริหารจัดการนโยบายการลงทุนในสินทรัพย์หมุนเวียนและการจัดการเงินทุนในสินทรัพย์หมุนเวียน ผลต่างของรายได้ (REV) สอดคล้องกับการศึกษาของ Collins, Maydew and Weiss (1997) and Paglietti (2009) และผลการศึกษาของ Jing and Sang-Kyu (2011) พบว่า ตัวแปรผลต่างของรายได้มีความสัมพันธ์กันในทิศทางเดียวกันต่อราคาหลักทรัพย์ โดยที่ผลต่างของรายได้สามารถอธิบายราคาหลักทรัพย์ได้ และมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์อย่างมีสาระสำคัญต่อนักลงทุน แสดงให้เห็นถึงสภาพคล่องของบริษัทนั้นด้วย ผลต่างของค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน (EXP) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดร.ธนาวุธ และ ประภัสสร พบว่า เมื่อกิจการสามารถชดเชยค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและต้นทุนของเงินทุนได้มากเท่าไหร่ ก็จะสามารถสร้างผลตอบแทนได้มากเท่านั้น และพบว่าตัวแปรควบคุมคือ ขนาดของกิจการ (AA) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหุ้นสามัญอย่าง มีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับ ดารณี ยมนา (2557) แสดงให้เห็นว่า ขนาดของกิจการมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับราคาหุ้นสามัญ โดยกล่าวคือกิจการที่มีขนาดใหญ่จะสามารถสร้างผลกำไรและยอดขายได้ดีกว่าบริษัทที่มีขนาดเล็ก ส่งผลให้หุ้นสามัญของกิจการปรับตัวสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งผลการศึกษาทำให้ทราบว่า เมื่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไร อันได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ลดลง และปัจจัยเกี่ยวกับ ผลต่างของเจ้าหนี้การค้า ผลต่างเงินทุนหมุนเวียน ผลต่างของรายได้ ผลต่างของค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน และสินทรัพย์รวมเพิ่มขึ้น จะทำให้ราคาของหลักทรัพย์เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรของกิจการที่มีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์ ซึ่งใช้ข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET100) ระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2562 ทำให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ยังไม่ครบถ้วนและครอบคลุม ซึ่งนอกจากปัจจัยที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แล้ว ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพกำไรให้ศึกษาอีกหลายปัจจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และครบถ้วนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ผู้ศึกษาควรทำการค้นคว้าข้อมูลให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น รวมถึงศึกษาเกี่ยวกับตัวแบบอื่น ๆ ที่สามารถสะท้อนถึงคุณภาพกำไรของกิจการ

ข้อจำกัดในการศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ไม่รวมบริษัทที่อยู่ในกลุ่มธนาคาร และบริษัทที่มีข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการศึกษาครั้งนี้ไม่ครบถ้วน เนื่องจากบริษัทดังกล่าวมีโครงสร้างรายงานทางการเงินที่แตกต่างจากบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมทั่วไป

เอกสารและอ้างอิง

กฤษฎิ์ศดิศ ธรเสนา. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการคุณภาพกำไรผ่านรายการคงค้างของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาบัญชี ภาควิชาบัญชี. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดารานาถ พรหมอินทร์. (2560). ความสัมพันธ์ของผลดำเนินงานและคุณภาพกำไรต่อราคาตลาดหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ดารณี ยมนา. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างเงินทุนหมุนเวียนกับราคาหุ้นสามัญของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. การค้นคว้าแบบอิสระ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นันท์ลินี ธนาสิริวงศ์. (2560). ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลต่อดัชนีราคาหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิยาลัยกรุงเทพ.

ปุญชรัสมิ์ บริรักษ์เจริญกิจ. (2556). กลยุทธ์การลงทุนและการตัดสินใจลงทุนในหุ้น. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

พงศกร ก้อนบาง. (2560). ความสัมพันธ์ของอัตราผลตอบแทนดัชนีราคาอสังหาริมทรัพย์ประเภทอาคารชุดกับอัตราผลตอบแทนดัชนีราคา SET100 และอัตราผลตอบแทนดัชนีราคากลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง. สาขาวิชาการเงิน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

พรรษกร จิรภิญโญ. (2560). ปัจจัยการลงทุนและส่วนประสมทางการตลาดทีส่งผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมหุ้นระยะยาวของนักลงทุนทั่วไปในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สุดารัตน์ แจ้งใจดี. (2559). คุณภาพกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง. วิทยานิพนธ์คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สุทธิลักษณ์ วิชัยสิงห์. (2558). ความสามารถในการอธิบายหลักทรัพย์ของมูลค่าตามบัญชีและกำไรสุทธิของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อธิพัชร์ โรจนวุฒิฐิติคุณ. (2554). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์ในกลุ่มธนาคารพาณิชย์ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. สารนิพนธ์ ศ.ม.เศรษฐศาสตร์การจัดการ. กรุงเทพฯ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อาภากร วนเศรษฐ. (2559). ผลกระทบอัตราส่วนทางการเงินต่อราคาหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์. กรณีประเทศไทยและอินโดนีเซีย. วิทยานิพนธ์คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เทพไท นวลนุช. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายเงินปันผลกับความผันผวนของราคาหุ้นสามัญในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. คณะบริหารธุรกิจสาขาการเงิน. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนทางการเงิน และผลกระทบต่อประเทศกลุ่มอาเซียน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 กรณีศึกษา อุตสาหกรรมการขนส่งและโลจิสติกส์

Changes in Financial Ratios and Impacts on ASEAN Countries in The Situation of The Coronavirus 2019 Case Study of The Transport and Logistics Industry

กัญญารัตน์ สีมา[1] นครรัตน์ นามประภากร[1] นฤมล นพเคราะห์ หทัยรัตน์ จรัตพงศ์ตระกูล[1] สุธาสินี อาจอักษร[1]
สุมาลี กุลมา[1] ฐิติมาพร ธงเสนา[1] วิภาดา สุขเสริม[1] ขวัญใจ ระวิชัย[1] กชพร บัวพิพัฒน์วงศ์[1] และกฤษฎิ์ศดิศ ธรเสนา[2]
Kanyarat seema[1], nakhonrat namprapakron[1], naruemol noppakhrao[1], hathairat jarasphongtrakul[1], sutasinee agauksorn[1], sumalee kulma[1], thitimaporn thongsena[1], wipada ukserm[1], khuanchai rawichai[1], kodchaporn buapipatwong[1] and krisadith tarasena[2]

บทคัดย่อ

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนทางการเงิน และผลกระทบต่อประเทศกลุ่มอาเซียน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 กรณีศึกษา อุตสาหกรรมการขนส่งและโลจิสติกส์ ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับอัตราส่วนทางการเงิน และผลกระทบต่อประเทศกลุ่มอาเซียน ก่อนการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ไตรมาสที่ 3 และ 4 ปี 2562 และขณะเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ไตรมาสที่ 1 และ 2 ปี 2563 จำนวน 5 ประเทศ รวม 142 บริษัท โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ และการวิเคราะห์ผลการศึกษาด้วยสถิติเชิงพรรณนาประกอบการศึกษา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า อัตราส่วนทางการเงินที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงสุด ได้แก่ อัตรากำไรสุทธิ เปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 25.22 ซึ่งประเทศที่ลดลงสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ประเทศไทย, ประเทศมาเลเซีย และประเทศเวียดนาม และประเทศกลุ่มอาเซียน มีผลขาดทุนเฉลี่ย เท่ากับ 15.99 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยประเทศที่มีผลกระทบขาดทุนสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ประเทศสิงคโปร์, ประเทศเวียดนาม และประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ได้สะท้อนให้ผู้ที่สนใจได้ตระหนักถึงสถาณการณ์ของวิกฤติโลกที่มีต่อระบบเศรฐกิจในอาเซียน และนำเสนอแนวทางในการรับมือต่อวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอาเซียน ต่อไป

คำสำคัญ:

[1] ภาควิชาการเงินและการบัญชี คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร
[1] Department of Finance and Accounting, Faculty of Liberal Arts and Management Science, Kasetsart University Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus
*Corresponding author; e-mail address:

Abstract

Study of changes in financial ratios and impacts on ASEAN countries in the situation of the Coronavirus 2019 case study of the transport and logistics industry. Which is the study of financial ratios and the impact on ASEAN countries before the coronavirus 2019 quarter 3 and 4 and during the coronavirus 2019 in the 1 and 2 on 5 country, totaling 142 companies and we use secondary data collection methods and analysis of study results with descriptive statistics for the study. The results of the study showed the financial ratio that has the most change is the net profit margin. Changes, down 19.91 percent, the top 3 countries that dropped was Thailand, Malaysia and Vietnam and ASEAN countries the average loss is 15.99 million dollar, that the top 3 countries with the highest losses are Singapore, Vietnam, and Indonesia. The results of this study reflect those who are interested in the situation of the global crisis towards the economy in ASEAN and to present guidelines in dealing with various crises that may affect the ASEAN economy.

บทนำ

ธุรกิจอุตสาหกรรมขนส่งและโลจิสติกส์ เป็นธุรกิจที่มีการจัดการระบบขนส่งสินค้าต่าง ๆ ที่เกิดจากความต้องการของลูกค้า โดยการขนส่งเคลื่อนย้ายจากต้นทางไปสู่ยังปลายทางที่ตั้งไว้ เพื่อตอบสนองต่อผู้บริโภค ซึ่งโลจิสติกส์เป็นการขนส่ง, การบริหารวัสดุคงคลัง, การจัดการวัตถุดิบและการบรรจุหีบห่อ (bungbungjk, 2562) เป็นช่องทางที่ใช้เพิ่มมูลค่าการใช้ประโยชน์ของเวลาและสถานที่ทุกอย่างที่มีเกี่ยวกับการขนส่ง โดยทั้งหมดนี้จะถือว่าเกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์ทั้งหมด (สิทธิชัย ฝรั่งทอง, 2553) เป้าหมายของการขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีต่อภาคธุรกิจและอุตสาหกรรม คือ เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่สามารถช่วยลดต้นทุนของธุรกิจได้ ก่อให้เกิดการใช้ทรัพย์สินที่คุ้มค่าขึ้นและเต็มประสิทธิภาพ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มประสิทธิผลในการบริการลูกค้า สร้างความสัมพันธ์ให้กับลูกค้าภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเจริญเติบโตของธุรกิจ ทำให้การดำเนินงานเกิดความรวดเร็วอันเนื่องจากระบบโลจิสติกส์และการพัฒนาเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ (สุวิชา แย้มสุข, 2560) ดังนั้น ในปัจจุบันจึงมีนักลงทุนหรือกลุ่มกองทุนที่มีความสนใจในธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์มากยิ่งขึ้น (กฤษฎิ์ศดิศ ธรเสนา, 2563) ซึ่งการลงทุนในหลักทรัพย์กลุ่มอุตสาหกรรมบริการ หมวดธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์ก็ถือว่าเป็นอีกทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ เพราะธุรกิจขนส่งและโลจิสติกส์เป็นอุตสาหกรรมบริการชนิดหนึ่งที่สำคัญมากต่อการดำรงชีวิตในยุกต์ปัจจุบัน

เดือนพฤศจิกายน ปี 2562 เริ่มมีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธ์ใหม่ 2019 ซึ่งการแพร่ ระบาดครั้งแรกเกิดขึ้นที่ตลาดค้าสัตว์ป่าเมืองอู่ฮั่น หรือตลาดขายอาหารทะเลสด South China Seaboard เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย ประเทศจีน (จิราภรณ์ ศรีแจ่ม, 2563) ต่อมา รัฐบาลจีนได้ออกแถลงการณ์พร้อมชี้แจงต่อองค์การณ์อมัยโลกถึงรายละเอียดที่ทางการของประเทศจีนมี จากนั้นการแพร่ระบาดได้กระจายไปอย่างแพร่หลายในเกือบทั่วทุกพื้นที่ทั่วโลก โดยประเทศที่พบการติดเชื้อรายแรกในกลุ่มประเทศอาเซียน คือ ประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนิเซีย

ประเทศสิงคโปร์ และประเทศเวียดนาม ตามลำดับ (จิราภรณ์ ศรีแจ่ม, ปนัยดา ปัทมโกวิท และภาวิกา ขันติศรีสกุล, 2563) จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อทั้งระบบเศรษฐกิจ ระบบอื่น ๆ และการดำรงชีวิตโดยทั่วไปของมนุษยชาติ ซึ่งองค์การอนามัยโลกยังได้มีการประกาศให้โคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือ โควิด-19 เป็นภาวการณ์ระบาดใหญ่ทั่วโลก หลังจากพบการระบาดนอกประเทศจีน เพิ่มขึ้นเป็น 13 เท่าตัว ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา (มหาวิทยาลัยจอห์นส์ฮอปกินส์, 2563) ดังนั้น จากสภาวะการข้างต้น จึงส่งผลให้ยุคสมัยในปัจจุบันถูกแบ่งออกเป็น 2 ยุค คือ ยุคก่อนและขณะเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 โดยในปัจจุบันผู้ประกอบการกลุ่มธุรกิจอุตสหกรรมการขนส่งและโลจิสติกส์ เป็นอีกกลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 อย่างมากซึ่งผลกระทบดังกล่าว ทำให้การดำเนินธุรกิจ รวมถึงการถ่ายโอนหมุนเวียน หรือขนส่งสินค้าทั่วโลกได้รับผลกระทบซึ่งทั้งหมดนี้ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งเรื่องของความเชื่อมั่นในด้านสุขภาพ, เศรษฐกิจ, ด้านกฎหมาย, การเมืองการปกครอง และในสังคมโดยรวม

ในสภาวะการปัจจุบันทุกประเทศในกลุ่มอาเซียนกำลังประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจถดถอย และค่อย ๆ มีการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจอย่างช้า ๆ เนื่องจากได้รับผลกระทบที่เกิดจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธ์ใหม่ 2019 ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนทางการเงิน และผลกระทบต่อประเทศกลุ่มอาเซียนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 กรณีศึกษา อุตสาหกรรมการขนส่งและโลจิสติกส์ เนื่องจาก เชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธ์ใหม่ 2019 ถือเป็นวิกฤติทางสาธารณสุขโลก และส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจโลกโดยตรง ภาครัฐในหลายประเทศจึงต้องใช้มาตรการล็อกดาวน์ครั้งใหญ่ เพื่อจำกัดการแพร่ระบาด ซึ่งจากขั้นตอนการจำกัดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธ์ใหม่ 2019 ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการใช้ชีวิตของผู้คนและทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก ซึ่งทำให้ระบบเศรษฐกิจมีการหยุดชะงักพร้อมกัน โดยเฉพาะกลุ่มการขนส่งและโลจิสติกส์ระหว่างประเทศซึ่งได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ปัจจุบันหลายประเทศทั่วโลกเริ่มผ่อนมาตรการล็อกดาวน์ เพื่อบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจ โดยหลายฝ่ายยังคงกังวลถึงการระบาดในระลอกต่อมา และหาแนวทางในการรับมือกับวิกฤติการณ์นี้ต่อไป ด้วยเหตุผลข้างต้น จึงถือเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลทำให้ผู้ศึกษาต้องการศึกษาถึงเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนทางการเงิน และผลกระทบที่เกิดจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธ์ใหม่ 2019 รวมถึงแนวทางในการรับมือที่ประเทศต่าง ๆ ปรับใช้ โดยผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาจากกลุ่มอุตสาหกรรมการขนส่งและโลจิสติกส์ภายในประเทศกลุ่มอาเซียน

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนทางการเงิน กลุ่มอุตสาหกรรมขนส่งและโลจิสติกส์ในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศกลุ่มอาเซียน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019
2. วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มอุตสาหกรรมขนส่งและโลจิสติกส์ในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศกลุ่มอาเซียน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019
3. ศึกษาแนวทางในการรับมือวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นของประเทศกลุ่มอาเซียน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่สนใจทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนทางการเงินกลุ่มอุตสาหกรรมขนส่งและโลจิสติกส์ในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศกลุ่มอาเซียน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019

2. เพื่อตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มอุตสาหกรรมขนส่งและโลจิสติกส์ในตลาดหลักทรัพย์ของประเทศกลุ่มอาเซียน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019

3. เพื่อเป็นแนวทางในการรับมือต่อวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจอาเซียน ต่อไป

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้จะครอบคลุมเฉพาะบริษัทที่เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์อาเซียน กลุ่มอุตสาหกรรมบริการทางด้านบริการขนส่งและโลจิสติกส์เท่านั้น โดยใช้สัดส่วนของค่าเฉลี่ยในรายไตรมาสประกอบการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนทางการเงิน และผลกระทบของกลุ่มอุตสาหกรรมการขนส่งและโลจิสติกส์ในภาพรวมของอุตสาหกรรม โดยมิได้วิเคราะห์เป็นรายบริษัท ซึ่งอยู่ในช่วงก่อนการเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ในไตรมาสที่ 3 และ 4 ปี 2562 และขณะเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ไตรมาสที่ 1 และ 2 ปี 2563

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

โรคไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ใหม่ 2019

ไวรัสโคโรน่า (Coronavirus) หรือ โควิด-19 คือ สปีชีส์ต่าง ๆ ของไวรัสในจีนัสที่อยาในวงศ์ย่อย Coronavirinae และ Tonovirinae ในวงศ์ Coronaviridae ในอันดับ Nidovirales เป็นไวรัสชนิดมีเปลือกหุ้ม (enveloped) มีจีโนมเป็นอาร์เอ็นเอ โพซิทีฟเซนส์ มีนิวคลีโอแคปซิดที่มีสมมาตรแบบเฮลิกซ์ ขนาดจีโนมของไวรัสเหล่านี้มีตั้งแต่ 26-32 กิโลเบส ซึ่งถือว่าใหญ่มากสำหรับไวรัสชนิดอาร์เอ็นเอ เริ่มมีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธ์ใหม่ 2019 ซึ่งการแพร่ระบาดครั้งแรกเกิดขึ้นที่ตลาดค้าสัตว์ป่าเมืองอู่ฮั่น หรือตลาดขายอาหารทะเลสด South China Seaboard เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย ประเทศจีน ต่อมา รัฐบาลจีนได้ออกแถลงการณ์พร้อมชี้แจงต่อองค์การอนามัยโลก ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้มีการประกาศให้โคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือ โควิด-19 เป็นภาวการณ์ระบาดใหญ่ทั่วโลกในเวลาต่อมาหลังจากจากพบการระบาดนอกประเทศจีน เพิ่มขึ้นเป็น 13 เท่าตัว ในช่วง 2 สัปดาห์ที่ผ่านมา จากนั้นการแพร่ระบาดได้กระจายไปอย่างแพร่หลายในเกือบทั่วทุกพื้นที่ทั่วโลก โดยประเทศที่พบการติดเชื้อรายแรกในกลุ่มประเทศอาเซียน คือ ประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศเวียดนาม ตามลำดับ จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบโดยตรงต่อด้านสุขภาพ เนื่องจากเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 เป็นเชื้อไวรัสที่สามารถแพร่จากคนสู่คนได้ ซึ่งมีผลกระทบหลัก คือผลกระทบต่อลักษณะการเจ็บป่วยของประชาชน มีแนวโน้มที่ประชาชนมีโรคหรือปัญหาสุขภาพและสังคมบางประเภทมากขึ้น โดยศูนย์แพทย์ทหารอาเซียน (เอซีเอ็มเอ็ม) และเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญกลาโหมของอาเซียนในด้านเคมี ชีววิทยา และรังสีวิทยา ได้จัดการฝึกซ้อมวางแผนรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินด้านสาธารณสุข เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์ และเสริมสร้างเครือข่ายที่เป็นมืออาชีพ

ตามที่รัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนได้เห็นพ้องร่วมกันในถ้อยแถลงร่วมว่าด้วยความร่วมมือด้านกลาโหม เพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของโรค ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจทำให้ประเทศกลุ่มอาเซียนประสบภาวะเศรษฐกิจถดถอยและการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจจะเป็นไปอย่างช้า ๆ เนื่องจากส่งผลกระทบต่อ 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) การส่งออก ซึ่งประเทศสิงคโปร์มาเลเซียและเวียดนาม จะได้รับผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากเป็นประเทศที่พึ่งพาการส่งออก ซึ่งเป็นผลมาจากมาตราการล็อคดาวน์และได้ส่งผลกระทบต่อการนำเข้า-ส่งออกลดลง 2) การท่องเที่ยวซึ่งประเทศไทยจะได้รับผลกระทบอย่างหนัก และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะยังคงซบเซาจนกว่าจะมีการพัฒนาวัคซีนได้เป็นผลสำเร็จ ซึ่งคาดว่าการใช้วัคซีนอย่างเร็วที่สุด จะเกิดขึ้นในช่วงไตรมาสที่ 2 ของปี 2564 3) อุปสงค์ภายในประเทศ ซึ่งขึ้นอยู่กับความเข้มงวดและระยะเวลาที่นำมาตรการมาบังคับใช้ โดยเวียดนามจะได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุด เนื่องจากบังคับใช้มาตรการอย่างเข้มงวด และ 4) สำหรับภาคการบิน การปิดชายแดนและการยกเลิกเที่ยวบินทำให้รายได้ของสายการบินต่าง ๆ ลดลง ทุกรัฐบาลของประเทศอาเซียนได้มีการออกมาตรการเยียวยาเศรษฐกิจเพื่อบรรเทาผลกระทบของในหลายลักษณะ อาทิ การให้เงินอุดหนุนค่าจ้าง การยกเว้นภาษี และเงินให้เปล่า โดยสิงคโปร์และไทยเป็นสองประเทศที่มีการใช้มาตรการให้เงินอุดหนุนเพื่อเยียวยาเศรษฐกิจภายในประเทศ คิดเป็นร้อยละ 13 และร้อยละ 9 ของ GDP ตามลำดับ ในขณะที่มาเลเซีย อินโดนีเซีย และเวียดนามใช้มาตรการเยียวยาทางเศรษฐกิจประมาณร้อยละ 3 ของ GDP ซึ่งทุกประเทศในกลุ่มอาเซียนได้มีมาตราการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 รัฐบาลประเทศสิงคโปร์มีมาตรการห้ามชาวต่างชาติที่เดินทางมาจากเกาหลีใต้ อิหร่าน และทางตอนเหนือของอิตาลีในช่วง 14 วัน เดินทางเข้าประเทศ รัฐบาลประเทศไทยได้มีการออก พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ทั่วประเทศ และได้รวบอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง และตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ใหม่ 2019 ขึ้นมาและได้มีคำสั่งปิดสถานบันเทิง ปิดห้างสรรพสินค้า ปิดพรมแดนห้ามทำกิจกรรมในสถานที่แออัด อีกทั้งยังประกาศใช้เคอร์ฟิวทั่วประเทศหรือคำสั่งห้ามออกนอกเคหสถาน รัฐบาลประเทศเวียดนามมีการดำเนินมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธ์ใหม่ 2019 โดยนายกรัฐมนตรีเหงียน ซวน ฟุก ของเวียดนาม สั่งการให้กระทรวงคมนามคมจัดเตรียมเที่ยวบินพิเศษ กว่า 100 เที่ยว อพยพนักท่องเที่ยวกว่า 80,000 คน จากเมืองดานัง ไปยัง 11 เมืองใหญ่ทั่วประเทศ พร้อมสั่งระงับการเดินทางเข้าออกเมืองดานัง ทั้งทางเครื่องบิน รถไฟ และรถโดยสาร เป็นเวลา 15 วัน นับตั้งแต่วันที่ 28 กรกฎาคม 2563 และมีการสั่งให้ตำรวจรวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกระทำการยกระดับการปราบปรามการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานต่างด้าว เพื่อยับยั้งการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ใหม่ 2019 จากนอกประเทศ รัฐบาลประเทศมาเลเซียใช้มาตรการล็อคดาวน์ประเทศ เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธุ์ใหม่ 2019 และส่งผลให้กระทรวงทรัพยากรมนุษย์ของมาเลเซีย ได้ทำการประกาศห้ามจ้างแรงงานต่างชาติ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมก่อสร้างและภาคการเกษตร ตั้งแต่ปลายเดือนกรกฎาคมเป็นต้นไป รัฐบาลประเทศอินโดนีเซียยกเลิกนโยบายยกเว้นวีซ่าสำหรับการพักอยู่อาศัยระยะสั้น และได้มีการตรวจตราที่ด่านตรวจคนเข้าเมือง และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ผู้เดินทางจากทุกประเทศในการยื่นขอรับการตรวจลงตราหรือวีซ่า เป็นเวลา 1 เดือน

อัตราส่วนทางการเงิน Financial Ratio

อัตราส่วนทางการเงิน (Financial Ratio) เป็นเครื่องมือวิเคราะห์งบการเงินวิธีหนึ่งเพื่อช่วยในการประเมินฐานะทางการเงิน ประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และความสามารถในการทำกำ ไร ช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเห็นถึงจุดแข็งจุดอ่อน และความเสี่ยงทางการเงินของบริษัทในประเทศกลุ่มอาเซียน โดยแบ่งอัตราส่วนทางการเงินออกเป็น 7 ประเภท คือ อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Current Ratio) อัตราส่วนหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (Total Assets Turnover Ratio) อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (Debt to Equity Ratio) อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ (P/E RATIO) อัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin) อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return On Assets) และ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (Return on Equity) นอกจากนี้อัตราส่วนทางการเงินยังสามารถอธิบายถึง ฐานะความมั่นคงทางการเงิน ผลการดำเนินงานของกิจการ โดยการนำตัวเลขจากงบการเงินที่เกี่ยวข้องกันมาหาอัตราส่วนต่างๆ เพื่อง่ายต่อการวิเคราะห์และสามารถเลือกใช้อัตราส่วนได้ตามวัตถุประสงค์และการใช้ประโยชน์ของผู้วิเคราะห์เพื่อช่วยให้เข้าใจสุขภาพทางการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการได้ดียิ่งขึ้น (ศิริลักษณ์ มกรพันธ์, 2551)

ประเภทของอัตราส่วนทางการเงิน

การวิเคราะห์อัตราส่วน แบ่งเป็น 7 ประเภทที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเพื่อให้ผู้วิเคราะห์งบการเงินวิเคราะห์ตาม วัตถุประสงค์ของผู้ใช้งบการเงินแต่ละกลุ่มตามความต้องการดังต่อไปนี้

1.อัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Current Ratio) คำนวณโดยนำสินทรัพย์หมุนเวียน หารด้วยหนี้สินหมุนเวียน เป็นอัตราส่วนที่ใช้วัด ความสามารถในการชำระหนี้ระยะสั้น บอกให้ทราบว่า กิจการมี สินทรัพย์หมุนเวียนเป็นกี่เท่าของหนี้สินหมุนเวียน และเมื่อกิจการจ่ายชำระหนี้ระยะสั้นแล้ว ยังมีสินทรัพย์ หมุนเวียนเหลือสำหรับใช้ในการหมุนเวียนในการดำเนินงานหรือไม่ ถ้าค่าที่คำนวณได้สูงเท่าใด แสดงว่า บริษัทมีสินทรัพย์หมุนเวียนที่ประกอบไปด้วยเงินสด ลูกหนี้ และสินค้าคงเหลือมากกว่าหนี้ระยะสั้น ทำให้คล่องตัวในการชำระหนี้ระยะสั้นมีค่อนข้างมาก สินทรัพย์หมุนเวียน คือ สินทรัพย์ที่สามารถแปลงสภาพเป็นเงินสดได้ในเวลาอันรวดเร็วและมีค่า ใกล้เคียงเงินสด (ไม่ถูกลดค่ามาก เมื่อถูกแปลงสภาพเป็นเงินสด) ได้แก่เงินสด หลักทรัพย์ในความต้องการ ของตลาด ลูกหนี้ สินค้าคงเหลือ หนี้สินหมุนเวียน คือ หนี้สินที่มีกำหนดชำระคืนภายในระยะเวลา 1 ปี ได้แก่ เงินเบิกเกินบัญชี เจ้าหนี้การค้า ตั๋วเงินจ่าย หนี้สินระยะยาวที่ครบกำหนดไถ่ถอน

2. อัตราส่วนหมุนเวียนของสินทรัพย์รวม (Total Assets Turnover Ratio) อัตราส่วนหมุนเวียนของสินทรัพย์รวมเป็นการเปรียบเทียบยอดขายกับสินทรัพย์ทั้งหมดของบริษัท หรือเปรียบเทียบว่าสินทรัพย์ 1 บาทที่กิจการมีสามารถสร้างรายได้เท่าไหร่ ซึ่งจะแสดงถึงความสามารถในการสร้างยอดขายจากการใช้ประโยชน์สินทรัพย์ทั้งหมดที่กิจการมีอัตราส่วนที่มีค่าสูงแสดงถึงประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์เพื่อสร้างยอดขาย เพราะบริษัทไม่จำเป็นต้องใช้สินทรัพย์จำนวนมากในการสร้างยอดขาย หากอัตราส่วนมีค่าต่ำ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการ

บริหารสินทรัพย์ที่ด้อยคุณภาพ บางบริษัทถือครองสินทรัพย์ไว้จำนวนมากแต่ไม่สามารถสร้างยอดขายได้ อาจเป็นเพราะใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่อย่างไม่เต็มกำลัง หรือกิจการอาจครอบครองสินทรัพย์มากเกินความจำเป็น

3. อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (Debt to Equity Ratio) อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน เป็นตัวเลขที่นักลงทุนคุ้นเคยแต่ไม่ควรละเลยเพราะมันช่วยให้ทราบว่าบริษัทมีภาระหนี้สินมากน้อยเพียงใดหากเทียบกับส่วนของเจ้าของจึงช่วยให้นักลงทุนตระหนักถึงภาระหนี้สินของบริษัทที่เราสนใจลงทุนว่ามีมากน้อยเพียงใดค่า D/E บ่งบอกว่าบริษัทมีภาระหนี้สินคิดเป็นกี่เท่าของทุนหรือส่วนของเจ้าของ(โดยนักลงทุนสามารถหาตัวเลขหนี้สินและส่วนของเจ้าของได้จากงบแสดงฐานะทางการเงินของบริษัท) ทั้งนี้ไม่ได้มีการกำหนดไว้แน่นอนว่าค่าD/E ต้องเป็นเท่าไหร่เนื่องจากขึ้นอยู่กับประเภทของธุรกิจด้วยซึ่งโดยทั่วไปแล้วค่าD/Eที่นักลงทุนยอมรับได้มักไม่เกิน 2 เท่า แต่ค่าD/E ที่มากกว่า 2 เท่าขึ้นไปก็ไม่ได้หมายความว่าบริษัทนั้นมีภาระหนี้มากเกินไปจนนักลงทุนต้องหลีกเลี่ยง เช่น กลุ่มธุรกิจธนาคาร สินเชื่อ และประกันที่มีผลิตภัณฑ์หลักคือ เงินฝากที่จะถูกนับเป็นหนี้สินของบริษัท ในขณะที่การปล่อยกู้นับเป็นสินทรัพย์ของบริษัทด้วยลักษณะการดำเนินธุรกิจของกลุ่มอุตสาหกรรมนี้จึงมีค่าD/E ที่ค่อนข้างสูงราว 5-10 เท่า เป็นเรื่องปกติ

4. อัตราส่วนราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิ (P/E RATIO) อัตราส่วนทางการเงิน ที่เปรียบเทียบระหว่างราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิต่อหุ้นสามัญเป็นอัตราส่วนที่บางบอกถึงความถูกต้องหรือความแพงของราคาหุ้น

5. อัตรากำไรสุทธิ (Net Profit Margin) อัตราส่วนสภาพคล่องเป็นอัตราส่วนทางการเงินที่คำนวณจากสินทรัพย์หมุนเวียนกับหนี้สินหมุนเวียน จะบอกว่ากิจการมีสินทรัพย์หมุนเวียนมากพอที่จะชำระหนี้สินระยะสั้นหรือไม่สินทรัพย์หมุนเวียน คือ เงินสด หรือ สินทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่ายหรือภายในหนึ่งปี และ หนี้สินระยะสั้น คือ ภาระค่าใช้จ่ายที่ต้องจ่ายคืนภายในหนึ่งปี

6. อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return On Assets) อัตราส่วนทางการเงินระหว่างกำไรสุทธิกับสินทรัพย์รวม บอกถึงความสามารถของกิจการที่จะนำสินทรัพย์ที่มีไปใช้ประโยชน์ในดำเนินการของกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่การวิเคราะห์ หาก ROA ที่คำนวณได้มีค่ามาก แสดงว่ากิจการได้นำสินทรัพย์ที่มีอยู่ไปใช้ในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ได้ผลตอบแทนรับผลตอบแทนสูง หาก ROA ที่คำนวณได้มีค่าน้อย แสดงว่ากิจการได้นำสินทรัพย์ที่มีอยู่ไปใช้ในการดำเนินงานได้อย่างไร้ประสิทธิภาพ ทำให้ผลตอบแทนจากการใช้สินทรัพย์ไม่ดีแต่การวิเคราะห์ลักษณะนี้จะใช้ได้มีประสิทธิภาพเมื่อใช้กับธุรกิจที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน

7. อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (Return on Equity) อัตราส่วนที่สามารถบอกถึงศักยภาพว่าบริษัทมีความสามารถในการเปลี่ยนเงินลงทุนที่ผู้ถือหุ้นลงทุนไปได้ดีมากน้อยแค่ไหนบริษัทที่ ROE เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องนั้นแปลว่าบริษัทสามารถในการบริหารและทำกำไรจากส่วนของผู้ถือหุ้นได้มากขึ้น แต่หาก ROE ลดลงก็บอกถึงการที่บริษัทอาจบริหารเงินลงทุนจากผู้ถือหุ้นได้ไม่ดีมากนักแต่มีข้อควรระวังว่าส่วนของผู้ถือหุ้นจะลดลงเมื่อที่บริษัทมี

หนี้สินมากเพิ่มขึ้น จะทำให้ส่วนของผู้ถือหุ้นนั้นลดลงไปโดยปริยาย ทำให้ROE มีค่าสูงขึ้นตาม ทั้งๆที่ไม่ได้ดำเนินธุรกิจดีขึ้น

ผลการศึกษา

การเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนทางการเงิน

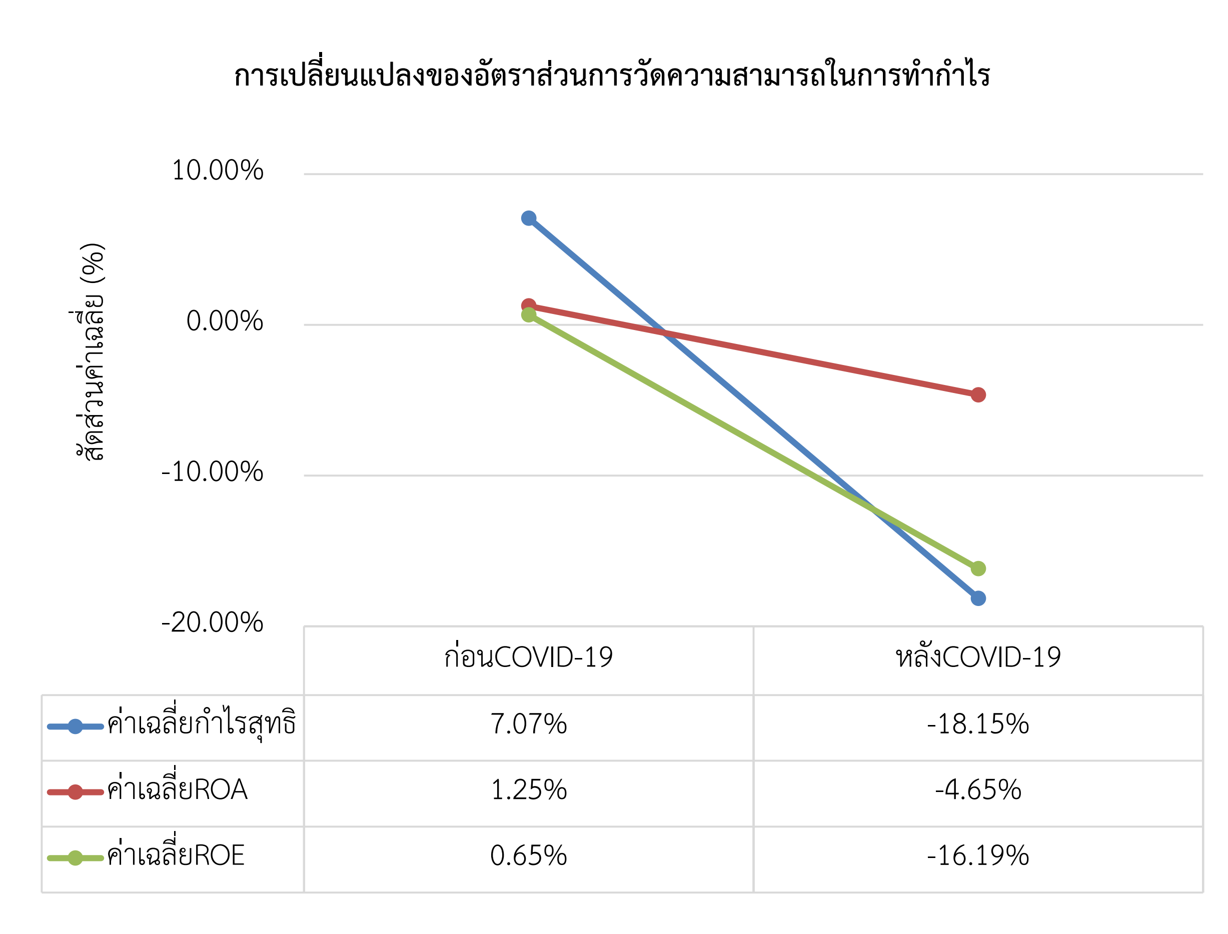

	ก่อนCOVID-19	หลังCOVID-19
ค่าเฉลี่ยกำไรสุทธิ	7.07%	-18.15%
ค่าเฉลี่ยROA	1.25%	-4.65%
ค่าเฉลี่ยROE	0.65%	-16.19%

รูปภาพที่ 4.1 การเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนการวัดความสามารถในการทำกำไร

อัตราผลกำไรสุทธิเฉลี่ย

จากการพิจารณา การเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนกำไรสุทธิเฉลี่ยในไตรมาสที่ 3 และ 4 ปี 2562 และไตรมาสที่ 1 และ 2 ปี 2563 อัตราส่วนทางการเงินที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงสุด ได้แก่ อัตรากำไรสุทธิ เปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 25.22 ซึ่งประเทศที่ลดลงสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ประเทศไทย, ประเทศมาเลเซีย และประเทศเวียดนามซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการทำกำไรสุทธิ อาจเป็นผลมาจากการควบคุมค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารที่ไม่มีประสิทธิภาพของประเทศในกลุ่มอาเซียน โดยประเทศไทยเป็นประเทศที่โดนผลกระทบมากที่สุดเนื่องมาจากธุรกิจขนส่งทางทะเลเรื่องจำนวนตู้สินค้าที่ลดลงและจำนวนเที่ยวเรือที่ถูกยกเลิก การขนส่งข้ามเขตตามมาตรการ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน ที่ต้องเข้าออกบ้านเป็นเวลาและปัจจัยสำคัญที่ทำให้อัตราผลกำไรสุทธิได้รับผลกระทบมากสุด คือ การประกาศล้มละลายตาม

คำสั่งศาลของบริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นสายการบินชั้นนำของประเทศไทย ต่อมาประเทศมาเลเซียได้รับผลกระทบเนื่องจากการถูกยกเลิกเที่ยวบินการขนส่งสินค้า นอกจากนั้นแล้วซีอีโอของสายการบินมาเลเซีย แอร์ไลน์ ซึ่งเป็นสายการบินแห่งชาติของมาเลเซียเปิดเผยว่า มาเลเซีย แอร์ไลน์จะต้องปิดกิจการ หากเจ้าหนี้ตัดสินใจไม่สนับสนุนแผนการปรับโครงสร้างล่าสุดของทางสายการบิน และประเทศมาเลเซียขยายเวลาบังคับใช้คำสั่งจำกัดการเดินทางไปจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2563 หลังยังพบผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธ์ใหม่ 2019 รายใหม่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง และประเทศเวียดนาม ได้รับผลกระทบเนื่องจากเพิ่มขึ้น เนื่องมาจากในช่วงแรกของสถานการณ์โควิดรัฐบาลเวียดนามได้มีการสั่งระงับเที่ยวบินที่บินตรงไปยังประเทศจีน ประกาศหยุดให้บริการรถไฟระหว่างประเทศ มีมาตรการที่เข้มงวดขึ้นในการเดินทางและการขนส่งสินค้าระหว่างชายแดน ส่งผลกระทบให้มีการเลื่อนการสั่งซื้อและรับมอบสินค้าประเภทอาหารจากประเทศเวียดนาม จึงส่งผลให้ผู้ลงทุนต้องมีค่าใช้จ่ายมากขึ้นในการขนส่งและการจัดเก็บสินค้าเพื่อรอส่งไปยังประเทศปลายทาง

อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์เฉลี่ย

จากการพิจารณาอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ในไตรมาสที่ 3 และ 4 ปี 2562 และไตรมาสที่ 1 และ 2 ปี 2563 พบว่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของทุกประเทศมีค่าใกล้เคียงกันโดยประเทศที่มีค่าอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์สูงสุด ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย, ประเทศเวียดนาม, ประเทศไทย, ประเทศสิงคโปร์ และอินโดนีเซีย ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการทำกำไรสุทธิ จากการลงทุนในสินทรัพย์ของแต่ละประเทศ โดยในไตรมาสที่ 1 ปี 2563 ทุกประเทศได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธ์ใหม่ 2019 ส่งผลให้ธุรกิจขนส่งโดยเฉพาะธุรกิจทางด้านสายการบินได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ทำให้รายได้ของธุรกิจขนส่งลดลงส่งผลให้กำไรสุทธิลดลงเช่นกันโดยประเทศที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด คือ ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งมีการลดจำนวนของเที่ยวบินและปิดประเทศก่อนประเทศอื่น ๆ และต้นไตรมาสที่ 2 ปี 2563 ประเทศอินโดนีเซียได้เริ่มมีการผ่อนปรนมาตรการการควบคุมการระบาดของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธ์ใหม่ 2019 และอนุญาตให้สายการบินกลับมาเปิดให้บริการ จึงทำให้รายได้ของธุรกิจขนส่งปรับตัวเพิ่มขึ้น ส่งผลให้กำไรของธุรกิจปรับตัวเพิ่มขึ้น รวมถึงส่งผลให้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ปรับตัวเพิ่มขึ้นเช่นกัน

อัตราผลตอบแทนจากส่วนของเจ้าของเฉลี่ย

จากการพิจารณาอัตราผลตอบแทนจากส่วนของเจ้าของในภูมิภาคอาเซียนพบว่าประเทศในอาเซียน ทุกประเทศมีอัตราผลตอบแทนจากส่วนของเจ้าของใกล้เคียงกันโดยในช่วงไตรมาสที่ 3 และ 4 ของปี 2562 ประเทศที่มีอัตราผลตอบแทนจากส่วนของเจ้าของสูงสุด ได้แก่ ประเทศเวียดนาม, ประเทศอินโดนีเซีย, ประเทศไทย, ประเทศมาเลเซีย และสิงคโปร์ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลำดับของความสามารถในการทำกำไรสุทธิจากเงินลงทุนของเจ้าของของแต่ละประเทศ และในช่วงไตรมาสที่ 1 และ 2 ของปี 2563 ได้เกิดการระบาดของการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธ์ใหม่ 2019 โดยประเทศที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซียและประเทศเวียดนาม เนื่องจากมีการปิดพรมแดนก่อนประเทศอื่นๆ โดยอินโดนีเซียมีการลดจำนวนและระยะเวลาของธุรกิจขนส่ง

เช่น รถไฟฟ้าเที่ยวบิน ต่อมามีการปิดประเทศในวันที่ 17 มีนาคม ประเทศเวียดนามปิดประเทศในวันที่ 15 มีนาคม 2563 ส่วนประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ก็ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธ์ใหม่ 2019 เช่นกันแต่เนื่องจากธุรกิจขนส่งส่วนใหญ่เป็นการขนส่งสินค้า ซึ่งธุรกิจขนส่งสินค้าจะได้รับผลกระทบน้อยกว่าธุรกิจการบิน เนื่องจากการลดการเดินทางทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงผู้บริโภคสามารถสั่งสินค้าได้ตามปกติโดยผู้ประกอบการสามารถขนส่งสินค้าไปยังศูนย์กระจายสินค้า และส่งไปยังผู้บริโภคได้ตามปกติและไตรมาสที่ 2 ปี 2563 อัตราผลตอบแทนจากส่วนของเจ้าของของประเทศมาเลเซียลดลงเป็นอย่างมาก เนื่องจากธุรกิจขนส่งส่วนใหญ่เป็นการขนส่งสินค้า การส่งออกสินค้าไปยังต่างประเทศ ทำให้มาเลเซียได้รับผลกระทบเป็นอย่างมากประกอบกับเศรษฐกิจของมาเลเซียหดตัวมากที่สุดในรอบ 20 ปีเป็นผลจากการล่มสลายของการค้าโลก และมาตรการปิดประเทศเพื่อควบคุมการระบาดของ covid-19และในไตรมาสที่ 2 ปี 2563 อินโดนีเซียเริ่มมีการผ่อนปรนมาตรการการควบคุมการระบาดของ covid 19 และอนุญาตให้ธุรกิจสายการบินกลับมาเปิดให้บริการได้จึงทำให้รายได้ของธุรกิจสายการบินเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้กำไรเพิ่มขึ้น จึงทำให้อัตราผลตอบแทนของเจ้าของปรับตัวสูงขึ้น

สรุปและอภิปลายผล

จากการศึกษา พบว่า ประเทศกลุ่มอาเซียน มีผลขาดทุนเฉลี่ย เท่ากับ 15.99 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และอัตราส่วนทางการเงินที่มีการเปลี่ยนแปลงสูงสุด คือ อัตราส่วนความสามารถในการทำกำไร ประกอบด้วย 1) อัตรากำไรสุทธิ เปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 25.22 ซึ่งประเทศที่ลดลงสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ประเทศไทย, ประเทศมาเลเซีย และประเทศเวียดนาม 2) อัตราผลตอบแทนจากส่วนของเจ้าของ เปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 16.84 วึ่งประเทศที่ลดลงสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ประเทศมาเลเซีย ประเทศอินโดนิเซียน และประเทศสิงคโปร์ และ 3) อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์เปลี่ยนแปลงลดลงร้อยละ 5.90 ซึ่งประเทศที่ลดลงสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ประเทศอินโดนิเซีย ประเทศไทย และประเทศเวียดนาม โดยทุกประเทศในกลุ่มอาเซียนประสบภาวะเศรษฐกิจถดถอยและการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจจะเป็นไปอย่างช้าๆ เนื่องจากได้รับผลกระทบต่อ 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) การส่งออก ซึ่งประเทศสิงคโปร์และประเทศเวียดนามจะได้รับผลกระทบมากที่สุด เนื่องจากเป็นประเทศที่พึ่งพาการส่งออก 2) การท่องเที่ยวในประเทศไทย ได้รับผลกระทบหนัก และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะยังคงซบเซาอย่างต่อเนื่อง 3) อุปสงค์ภายในประเทศ ซึ่งขึ้นอยู่กับความเข้มงวดและระยะเวลาที่นำมาตรการมาบังคับใช้ โดยประเทศเวียดนามได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุด เนื่องจากมีการบังคับใช้มาตรการอย่างเข้มงวด และ 4) ภาคการบิน การปิดชายแดนและการยกเลิกเที่ยวบินทำให้รายได้ของสายการบินต่าง ๆ ลดลง ซึ่งเป็นปัจจัยท้าทายเสถียรภาพทางการเมืองของประเทศอาเซียน ทุกประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียนได้มีมาตราการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ทั้งทางสาธารณสุขและทางการเมืองการกฏหมาย แม้สถานการณ์ทางการเมืองในประเทศสิงคโปร์ และประเทศเวียดนามจะมีเสถียรภาพความมั่นคงไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่สถานการณ์การทางการเมืองในหลายประเทศยังคงน่าเป็นห่วง อาทิ การเมืองในประเทศอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย และประเทศไทยที่กำลังอยู่ในสภาวะเปราะบาง

ข้อจำกัดในการศึกษา

ข้อจำกัดที่ใช้ในการศึกษาคือ กลุ่มประเทศในอาเซียน 10 ประเทศ โดยกลุ่มผู้ศึกษาในเลือกมาเพียง 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย ประเทศเวียดนาม ประเทศสิงคโปร์ และอินโดนีเซีย เนื่องจาก ประเทศลาวอยู่ในตลาดหลักทรัพย์อาเซียน แต่ไม่มีกลุ่มธุรกิจกลุ่มอุตสาหกรรมและโลจิสติกส์ ตลาดหลักทรัพย์ของประเทศฟิลิปินส์ปิดทำการในช่วงที่กำลังศึกษา อีกทั้ง ประเทศกัมพูชา, ประเทศบรูไน และประเทศพม่าไม่ได้อยู่ในตลาดหลักทรัพย์อาเซียน

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของอัตราส่วนทางการเงิน และผลกระทบต่อประเทศกลุ่มอาเซียน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 กรณีศึกษา อุตสาหกรรมการขนส่งและโลจิสติกส์ ซึ่งเป็นระยะเวลาสั้นๆ ระหว่างช่วงก่อนการเกิดสถานการณ์การแพร่ ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่า 2019 ไตรมาสที่ 3 และ 4 ปี 2562 และขณะเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อ ไวรัสโคโรน่า 2019 ไตรมาสที่ 1 และ 2 ปี 2563 ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตของการศึกษาข้อมูลให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้ที่สนใจได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของอัตราในด้านต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจนและกว้างขึ้นว่ามีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงอย่างไร ในระหว่างช่วงก่อนและหลังโควิด เพื่อประกอบการตัดสินใจในการลงทุนในประเทศนั้นๆ

เอกสารอ้างอิง

จิราภรณ์ ศรีแจ่ม. (2563) . **การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธ์ใหม่ 2019** (ออนไลน์). สืบค้นจาก: https://www.thaipbs.or.th [1 ธันวาคม 2553]

จิราภรณ์ ศรีแจ่ม, ปนัยดา ปัทมโกวิท และภาวิกา ขันติศรีสกุล. (2563) . **ลำดับการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรน่าสายพันธ์ใหม่ 2019** (ออนไลน์). สืบค้นจาก: www.thairath.co.th/spotlight/covid19?fbclid [1 ธันวาคม 2553]

สิทธิชัย ฝรั่งทอง (2553) . **ธุรกิจโลจิสติกส์สติกส์** (ออนไลน์). สืบค้นจาก: http://library.dip.go.th/multim6/edoc/2557/23002.pdf [1 ธันวาคม 2553]

สุวิชา แย้มสุข. (2560) . **ธุรกิจอุตสาหกรรมขนส่งและโลจิสติกส์** (ออนไลน์). สืบค้นจาก: https:// convergent-interfreight.com /WP/wordpress/index.php/th/logistic [1 ธันวาคม 2553]

ศิริลักษณ์ มกรพันธ์. (2551) . **อัตราส่วนทางการเงิน** (ออนไลน์). สืบค้นจาก: http://doithai.com/article

มหาวิทยาลัยจอห์นส์ฮอปกินส์. (2563). องค์การอนามัยโลกยังได้มีการประกาศให้โคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่ (ออนไลน์). สืบค้นจาก: www.voathai.com/a/who-called-covid-19-a-pandemic [1 ธันวาคม 2553]

bungbungjk (2562) . **ธุรกิจอุตสาหกรรมขนส่งและโลจิสติกส์** (ออนไลน์). สืบค้นจาก: https://minimore.com/b/yMrvm/1 [1 ธันวาคม 2553]

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลตามสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
Factors Affecting the Utilization of Medical Welfare According to Universal Health Coverage Scheme

ปฐมพร ทองคำ[1*], พัชรี ผาสุข[2] และ วสุ สุวรรณวิหค[2]
Pathomporn Thongkam[1*], Padcharee Phasuk[2] and Vasu Suvanvihok[2]

บทคัดย่อ

หลักประกันสุขภาพแห่งชาติเป็นสวัสดิการที่คนไทยทั้งประเทศเข้าถึงบริการสุขภาพได้มากที่สุด จึงควรมีการพัฒนาบริการให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลตามสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติของประชาชนในประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2562 ประชากรคือผู้ป่วยในที่ใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลสิทธิประกันสุขภาพแห่งชาติ จำนวน 1,551 ราย วิเคราะห์ปัจจัยด้วยตัวแบบเชิงเส้นนัยทั่วไป(Generalized Linear Models) ที่ตัวแปรตามมีการแจกแจงแบบปัวซอง (Poisson) ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลตามสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 คือ อายุ ภูมิภาคที่อยู่อาศัย การเข้ารับบริการเพื่อการรักษาโรค และผู้ที่เป็นโรคมะเร็ง โดยผู้เข้ารับบริการที่มีอายุเพิ่มขึ้น 1 ปี จะมีการเข้ารับบริการเพิ่มขึ้นโดยประมาณ 1 ครั้ง ประชาชนที่อยู่ในเขตภาคกลางมีการเข้ารับบริการน้อยกว่าประชาชนในภาคอื่น 1.21 ครั้ง ผู้เข้ารับบริการเพื่อการรักษาโรคจะเข้ารับบริการมากกว่าผู้เข้ารับบริการด้วยสาเหตุอื่น 1.54 ครั้ง และผู้ที่เป็นโรคมะเร็งมีการเข้ารับบริการมากกว่าผู้ที่ไม่เป็นโรคมะเร็ง 1.99 ครั้ง

คำสำคัญ: ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, สวัสดิการรักษาพยาบาล, ตัวแบบเชิงเส้นนัยทั่วไป

[1] นักศึกษาปริญญาโท วิชาเอกเศรษฐศาสตร์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช

[1] Graduate Student, Department of Economics, Sukhothai Thammathirat Open University

[2] อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช

[2] Advisor, Department of Economics, Sukhothai Thammathirat Open University

* Corresponding author; e-mail address: panorama_pt@hotmail.com

Abstract

Universal Health Coverage Scheme is the welfare that most Thai people in the country have access to health services. Therefore, services should be developed to cover and consistent with the needs of the people. This study aimed to study behavior and factors affecting the use of medical welfare under the Universal Health Coverage Scheme of people in Thailand. Using secondary data from the Health and Welfare Survey National Statistical Office for the year 2019, the population comprised of 1,551 in-patients who used medical welfare of Universal Health Coverage Scheme, factor analysis using a generalized linear model where the dependent variable was Poisson distribution. The study found the most influential factors affecting the welfare utilization of medical expenditure under the Universal Health Coverage Scheme, at the statistical significance level of 0.05, were age, the region of residence, service accessing for the disease treatment, and people with cancer. As the age of the service recipients increased 1 year, the medical service admission would be increased on average by 1 time. People in the central region had 1.21 times less access to treatment than people in other regions. People with the disease had 1.54 times more access to service than patient with other causes, and people with cancer had 1.99 times more treatments than those without cancer.

Keywords: Universal Health Coverage, Medical Welfare, General Linear Model

คำนำ

ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติของประเทศไทย ให้การดูแลด้านการรักษาพยาบาลแก่ประชาชนทั่วไปที่ไม่ได้รับสิทธิประกันสังคมและสวัสดิการรักษาพยาบาลของข้าราชการ ให้เข้าถึงบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุข โดยมีจำนวนผู้ลงทะเบียนสิทธิสูงถึงร้อยละ 75.9 ของประชากรที่มีสวัสดิการค่ารักษาพยาบาลทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) หลังจากที่ประเทศไทยได้มีการจัดตั้งกองทุนหลักประกันสุขภาพแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้พัฒนาและขับเคลื่อนระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการสุขภาพที่จำเป็นได้มากขึ้น จำนวนผู้เข้ารับบริการเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้มีสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติใช้บริการผู้ป่วยนอกมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 111.95 ล้านครั้ง ในปี 2546 เป็น 182.69 ล้านครั้ง ในปี 2562 และมีผู้ใช้บริการผู้ป่วยในเพิ่มขึ้นจาก 4.304 ล้านครั้ง ในปี 2546 เป็น 6.300 ล้านครั้ง ในปี 2562 (รายงานการสร้างระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2562) ผลลัพธ์จากการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของผู้เข้ารับบริการคือ จำนวนคนไข้ล้นโรงพยาบาล เกิดสัดส่วนที่ไม่เพียงพอระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับการรักษาพยาบาล มีความล่าช้า รอนาน เกิดภาวะความจำเป็นทางสุขภาพที่ไม่ได้รับการตอบสนอง ผู้ป่วยเข้ารับรักษาพยาบาลแต่ไม่ได้ใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลเนื่องจากสาเหตุ ช้า รอนาน สิทธิประโยชน์ของสวัสดิการรักษาพยาบาลไม่ครอบคลุมการรักษา เป็นต้น

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้นผู้ศึกษาเห็นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางในการบริหารจัดการและพัฒนาระบบสาธารณสุขที่ครอบคลุมการรักษา และแก้ไขปัญหาด้านการเข้าถึงบริการและการใช้สิทธิการรักษาพยาบาล เพื่อให้ประชาชนในประเทศไทยมีสุขภาพแข็งแรง เพราะหากพัฒนางานสาธารณสุขให้ดีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ประชาชนมีสุขภาพดีขึ้น เจ็บป่วยน้อยลง ก็จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยดีขึ้นโดยรัฐไม่ต้องสูญเสียงบประมาณหรือค่าใช้จ่ายในเรื่องสุขภาพหรือความเจ็บป่วยโดยไม่จำเป็น และการที่ประชาชนส่วนใหญ่มีสุขภาพอนามัยที่ดียังสามารถสร้างผลผลิตหรือรายได้ให้กับตนเองและประเทศอีกด้วย

Anderson, (1975) ได้เสนอกรอบของการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้บริการสุขภาพว่าการตัดสินใจในการแสวงหาบริการทางการแพทย์และปริมาณการใช้บริการจะมีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ ปัจจัยโน้มนำที่มีอยู่ก่อน (Predisposing Factors) หมายถึง ตัวแปรต่างๆ ของแต่ละบุคคลที่โน้มนำไปสู่การใช้บริการสุขภาพ คุณสมบัติเหล่านี้มีอยู่ก่อนที่จะเกิดการเจ็บป่วย เช่น อายุ เพศ การศึกษา ปัจจัยสนับสนุน (Enabling Factors) หมายถึง ปัจจัยที่บ่งบอก หรือเสริมความสามารถของแต่ละบุคคลในการใช้บริการสุขภาพ ทั้งความสามารถเชิงเศรษฐกิจและการเข้าถึงบริการ เช่น รายได้ การประกันสุขภาพ ที่อยู่อาศัย และทรัพยากรชุมชน ปัจจัยด้านความจำเป็น (Need Factors) ได้แก่ ความจำเป็นที่เกิดจากการเรียนรู้ (Perceived Need) ของแต่ละบุคคล และ ความจำเป็นที่ได้รับการประเมิน (Evaluated Need) จากระบบบริการ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลตามสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ทั้งปัจจัยทางด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยทางด้านสถานะทางสุขภาพ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ของประชาชนไทย โดยมีกรอบแนวคิดดังรูปที่ 1

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบภาคตัดขวาง (Cross Section Data) ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากรายงานการสำรวจอนามัยและสวัสดิการ เดือนมีนาคม พ.ศ.2562 ของครัวเรือนจำนวน 27,960 ครัวเรือน ในทุกจังหวัดทั่วประเทศทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติใช้วิธีการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือนตัวอย่าง ข้อถามหลักประกอบด้วย ลักษณะทั่วไปของสมาชิกในครัวเรือน หลักประกันด้านสุขภาพ การเจ็บป่วยและการไปรับบริการสาธารณสุข ความจำเป็นทางสุขภาพที่ไม่ได้รับการตอบสนอง การประเมินสถานะสุขภาพ ยาฆ่าเชื้อหรือยาปฏิชีวนะ ลักษณะของครัวเรือน แผนแบบการเลือกตัวอย่างที่ใช้เป็นแบบ Stratified Two – Stage Sampling โดยมีจังหวัดเป็นสตราตัม และในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาล เป็นสตราตัมย่อยในการเลือกตัวอย่างขั้นที่หนึ่ง (primary sampling stage) หน่วยตัวอย่างขั้นที่หนึ่ง คือเขตแจงนับ โดยกรอบตัวอย่างสำหรับการเลือกหน่วยตัวอย่างขั้นที่หนึ่ง ได้มาจากทั้งสิ้น 5,970 เขตแจงนับ สำหรับการเลือกตัวอย่างขั้นที่สอง (secondary sampling stage) ครัวเรือนส่วนบุคคลและสมาชิกในครัวเรือนกลุ่มบุคคลประเภทคนงานเป็นหน่วยตัวอย่างขั้นที่สองโดยกำหนดให้ 16 และ12 ครัวเรือนตัวอย่างต่อเขตแจงนับตัวอย่างในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล ตามลำดับ ก่อนดำเนินการเลือกครัวเรือนตัวอย่าง ได้มีการสร้างกรอบครัวเรือนตัวอย่าง โดยทำการนับและจดครัวเรือนและอาคาร/สิ่ง

ปลูกสร้างทุกแห่งในแต่ละเขตแจงนับตัวอย่างหลังจากนั้นจึงมีการจัดเรียงรายชื่อครัวเรือนส่วนบุคคลใหม่ตามขนาดครัวเรือนซึ่งวัดด้วยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน แล้วจึงดำเนินการเลือกครัวเรือนตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบมีระบบ

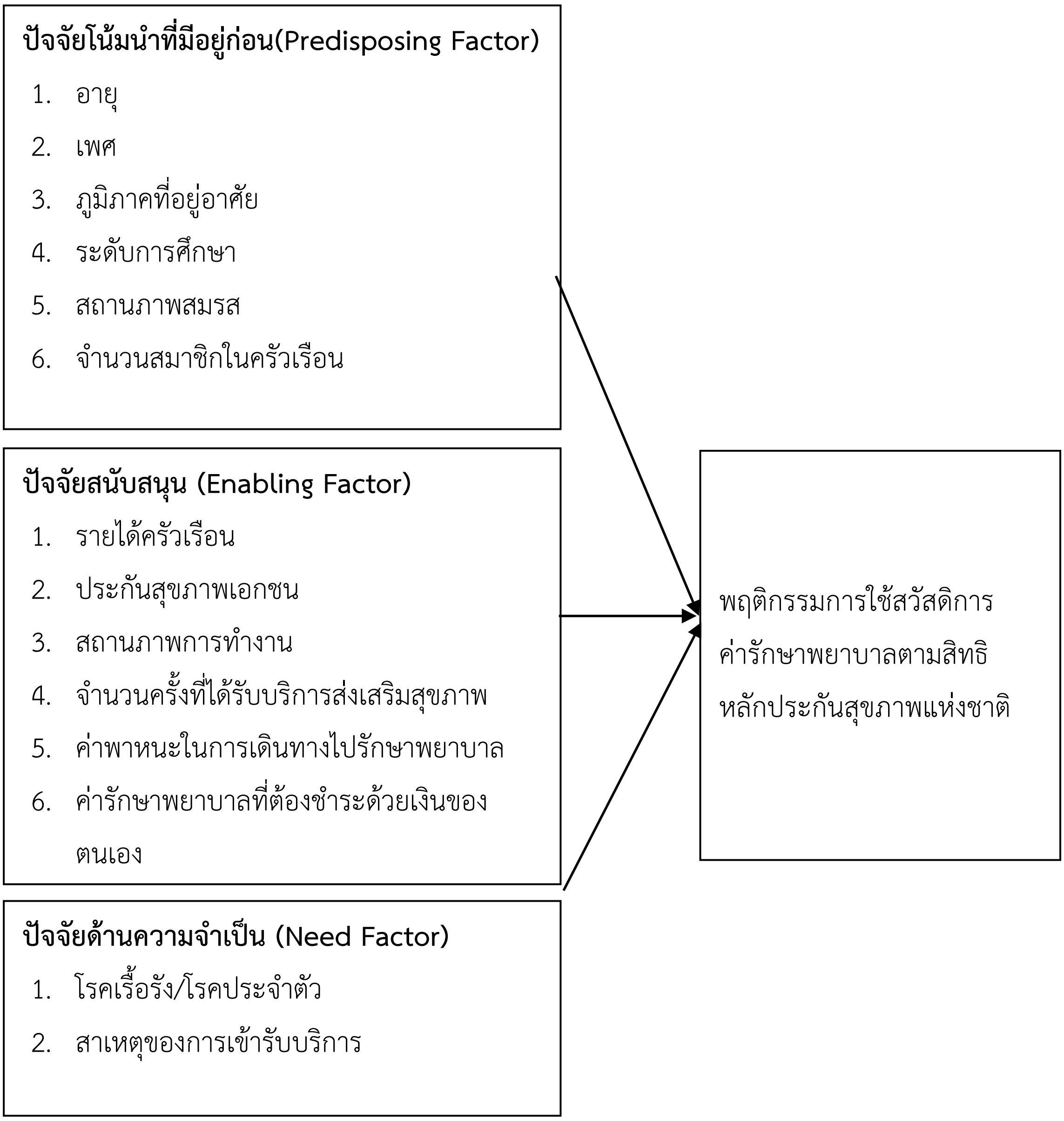

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สำหรับการสำรวจครั้งนี้เป็นการสำรวจด้วยตัวอย่าง เพื่อให้สามารถประมาณค่าหรืออ้างถึงประชากรได้นั้นต้องมีการคำนวณค่าถ่วงน้ำหนักให้แต่ละหน่วยที่ถูกเลือกมาเป็นตัวแทน โดยมีขั้นตอนการคำนวณค่าถ่วงน้ำหนัก 3 ขั้นตอนหลักๆ คือ การคำนวณค่าถ่วงน้ำหนักพื้นฐาน (Design weight หรือ base weight) เป็นการคำนวณส่วนกลับของความน่าจะเป็นของหน่วยตัวอย่างที่ถูกเลือกในแต่ละขั้นของการเลือกตัวอย่างตามแผนแบบการเลือกตัวอย่าง การปรับค่าถ่วงน้ำหนักพื้นฐานเมื่อมีข้อมูลที่ไม่ตอบ (Adjustment for non-response) โดยจะทำการปรับค่าถ่วงน้ำหนัก

ของครัวเรือน และการปรับค่าถ่วงน้ำหนักด้วยข้อมูลสนับสนุนอื่นๆ (post-stratification calibration adjustment) โดยใช้ข้อมูลจากการคาดประมาณประชากร ตามกลุ่มอายุ เพศ ภาค และเขตการปกครอง

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการคัดแยกข้อมูลเฉพาะผู้ที่เข้าพักรักษาตัวในสถานพยาบาล ระหว่าง 12 เดือนก่อนการสัมภาษณ์ โดยใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลสิทธิประกันสุขภาพแห่งชาติ คัดข้อมูลที่ผิดพลาดในทุกตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาออก คงเหลือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 1,551 ราย

แบบจำลองที่ใช้ในการวิจัย

แบบจำลองที่ใช้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลตามสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ จะใช้ตัวแบบเชิงเส้นนัยทั่วไป (Generalized Linear Models) โดยมีรูปแบบจำลอง ดังนี้

Q_{UC}= f (Predisposing, Enabling, Need)

โดยที่

Q_{UC} คือ จำนวนครั้งของการเข้ารับบริการผู้ป่วยในโดยใช้สิทธิประกันสุขภาพแห่งชาติ

Predisposing คือ ปัจจัยโน้มนำที่มีอยู่ก่อน ได้แก่ เพศ อายุ ภูมิภาคที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

Enabling คือ ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ รายได้ครัวเรือน ประกันสุขภาพเอกชน สถานภาพการทำงาน จำนวนครั้งที่ได้รับบริการส่งเสริมสุขภาพ ค่าพาหนะในการเดินทางไปรักษาพยาบาล ค่ารักษาพยาบาลที่ต้องชำระด้วยเงินของตัวเอง

Need คือ ปัจจัยด้านความจำเป็น ได้แก่ โรคเรื้อรัง/โรคประจำตัว สาเหตุการเข้าพักนอนรักษาในสถานพยาบาล

ให้ Q_{UC} , i = 1, 2, 3, ..., n เป็นตัวแปรตามที่มีค่าเป็นจำนวนนับ มีการแจกแจงแบบปัวซอง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับความแปรปรวน เท่ากับ m_iนั่นคือ Q_{UC} : Poisson (m_i) การแจกแจงความน่าจะเป็นของ Q_{UC}เขียนได้ดังนี้

$$P(Q_{UC} = q_{uc}; m_i) = \frac{e^{-m_i} m_i^{q_{uc}}}{q_{uc}!}, q_{uc} = 0, 1, 2, ...$$

$$E(Q_{UC}) = Var(Q_{UC}) = m_i$$

ให้ $X_i = (X_{i0}, X_{i1}, ..., X_{ip})^T$ โดยที่ i=1, 2, ..., n เป็นตัวแปรต้นที่มีความสัมพันธ์เชิงเส้นกับ Qdรูปแบบความสัมพันธ์ที่ใช้กันอย่างกว้างขวาง คือ canonical link ที่มีรูปแบบเป็น natural log function ซึ่งถูกนำเสนอโดย McCullagh and Nelder (1989)

ให้ $\beta_i = (\beta_0, \beta_1, ..., \beta_p)^T$ เป็นพารามิเตอร์ เขียนความสัมพันธ์ได้ดังนี้

$$E(Q_{UC}) = m_i = e^{X_i^T \beta}$$

และ

$$\log \frac{\mu_i}{N_i} = \beta_0 + \beta_1 \text{age} + \beta_2 \text{sex} + \beta_3 \text{region} + \beta_4 \text{education} + \beta_5 \text{status} + \beta_6 \text{member} + \beta_7 \text{income} + \beta_8 \text{insurance} + \beta_9 \text{work} + \beta_{10} \text{prevention} + \beta_{11} \text{Vehicle}_{\text{cost}} + \beta_{12} \text{Surplus} + \beta_{13} \text{Disease} + \beta_{14} \text{Cause} + \varepsilon_i$$

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

การอธิบายข้อมูลทั่วไปโดยร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic Analysis)

ประมาณค่าพารามิเตอร์ในตัวแบบ Generalized Linear Models ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สามารถประมาณค่า βได้ โดยใช้วิธีการของ maximum likelihood และแก้สมการหาคำตอบโดยใช้วิธีการวนซ้ำเชิงตัวเลข (numerical iterative method) (McCullagh and Nelder, 1989) และเปรียบเทียบความเหมาะสมของตัวแบบที่ตัวแปรตามมีการแจกแจงแบบปัวซอง โดยพิจารณาจากเกณฑ์ค่า Mean Deviance ที่มีค่าใกล้ 1 เป็นตัวแบบที่เหมาะสม (UCLA Academic Technology Services, 2012)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

1.ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่นำเสนอในส่วนนี้เลือกมาเฉพาะกลุ่มที่เคยเข้าพักรักษาตัวในสถานพยาบาลระหว่าง 12 เดือนก่อนตอบแบบสอบถาม (ผู้ป่วยใน) จำนวน 1,551 ราย พบว่า เป็นเพศชาย ร้อยละ 43.91 และเพศหญิง ร้อยละ 56.09 มีอายุเฉลี่ย 47.46 ปี (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 24.78) อาศัยอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด ร้อยละ 29.79 รองลงมาอาศัยอยู่ในภาคกลาง ร้อยละ 28.62 อาศัยอยู่ในภาคเหนือ ร้อยละ 24.18 และอาศัยอยู่ในภาคใต้ ร้อยละ 17.41 รายได้ครัวเรือนโดยเฉลี่ย 11,916.31 บาท/เดือน มีประกันสุขภาพเอกชน ร้อยละ 2.32 เป็นโรคเบาหวาน ร้อยละ 13.54 เป็นโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 23.60 เป็นโรคไขมันในเลือดสูง ร้อยละ 9.54 เป็นโรคมะเร็ง ร้อยละ 2.97 ได้รับการศึกษาโดยเฉลี่ย 7.48 ปี เทียบได้กับการศึกษาระดับประถมศึกษา แต่งงานแล้ว ร้อยละ 30.43 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 3.66 คน

2.พฤติกรรมสุขภาพของผู้ใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

ผลการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพและสถานะสุขภาพของผู้ใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พบว่า มีผู้เข้ารับบริการทั้งหมด จำนวน 1,551 ราย เข้ารับบริการด้วยอาการของโรคมากที่สุด ร้อยละ 69.95 รองลงมาคือเข้ารับบริการด้วยอุบัติเหตุ ร้อยละ 15.41 และเข้ารับบริการด้วยสาเหตุอื่น ร้อยละ 14.64 โดยที่ผู้เข้ารับบริการที่ต้องชำระค่ารักษาพยาบาลส่วนเกินสิทธิ ร้อยละ 28.69 ผู้รับบริการที่ต้องชำระค่า

รักษาพยาบาลส่วนเกินสิทธิมากกว่า 100,000 บาท ร้อยละ 0.52 และผู้ที่ไม่ต้องชำระค่ารักษาพยาบาลส่วนเกินสิทธิ ร้อยละ 70.79

การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic Analysis)

1.การวิเคราะห์ความแปรปรวนของกลุ่มตัวอย่าง

Table 1 One-way Analysis of Variance: One-way ANOVA

ตัวแปรอิสระ	F	Sig.
Sex	2.02	0.1552
Age	11.12	0.0000***
Region	1.44	0.2291
Education	7.03	0.0009***
Married	0.12	0.7315
Members	1.36	0.2572
Income	0.57	0.6331
Insurance	0.23	0.6323
Work	15.69	0.0001***
Prevention	1.60	0.2020
Vehicle cost	0.62	0.5403
Disease		
Diabetes	1.57	0.2109
Hypertension	4.05	0.0443**
Cholesterol	4.73	0.0297**
Cancer	24.32	0.0000***
Cause of admission	11.15	0.0000***

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของความต้องการเข้ารับบริการฯ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance: One-way ANOVA) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% พบว่า ตัวแปรที่มีความแตกต่างของความต้องการเข้ารับบริการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการทำงาน การชำระค่ารักษาพยาบาลส่วนเกินสิทธิด้วยเงินของตนเอง ผู้เข้ารับบริการที่ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเส้นเลือด โรคมะเร็ง และผู้ป่วยที่มีสาเหตุของการเข้ารับบริการที่แตกต่างกัน

2.การประมาณค่าพารามิเตอร์ในตัวแบบ GLM

การวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติของประชาชนในประเทศไทย เป็นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยด้านสุขภาพ กับความต้องการเข้ารับบริการโดยใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งในการวิเคราะห์แบบจำลองได้ใช้เครื่องมือทางสถิติคือ ตัวแบบเชิงเส้นวางนัยทั่วไป (Generalized Linear Models) ที่ตัวแปรตามมีการแจกแจงแบบปัวซอง ทำให้ทราบว่าปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนในการกำหนดความต้องการใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติของประชาชนในประเทศไทย

ผลการศึกษาที่ได้จากแบบจำลองจะแสดงถึงทิศทางและผลกระทบของตัวแปรต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความต้องการใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติของประชาชนในประเทศไทย เป็นการประมาณค่าพารามิเตอร์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาความเหมาะสมของตัวแบบที่ตัวแปรตามมีการแจกแจงแบบปัวซอง โดยพิจารณาจากเกณฑ์ค่า Mean Deviance ที่มีค่าใกล้ 1 เป็นตัวแบบที่เหมาะสม (UCLA Academic Technology Services, 2012) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตัวแบบ GLM เมื่อใช้เกณฑ์ Mean Deviance ใกล้ 1 ได้ตัวแบบที่เหมาะสม มีค่าพารามิเตอร์ดังแสดงในตารางที่ 2

Table 2 Direction and Effect of Independent Variables on Benefits Utilization of National Health Coverage Rights using the GLM model with the Poisson distribution.

ตัวแปรอิสระ	β	Std.Error	Hypothesis Test		Exp(β)
			z	Sig.	
อายุ	-0.00710	0.00355	-2.00	0.046**	0.99292
อายุ^{2}	0.00010	0.00003	2.76	0.006***	1.00010
เพศ	-0.06912	0.04889	-1.41	0.157	0.93321
ภาคกลาง	-0.09286	0.04981	-1.86	0.062*	0.91131
รายได้ครัวเรือน	-0.00201	0.00583	-0.35	0.730	0.99798
ประกันภัยสุขภาพเอกชน	0.00336	0.15185	0.02	0.982	1.00337

Table 2 Direction and Effect of Independent Variables on Benefits Utilization of National Health Coverage Rights using the GLM model with the Poisson distribution. (continue)

ตัวแปรอิสระ	ß	Std.Error	Hypothesis Test		Exp(ß)
			z	Sig.	
โรคเรื้อรัง/โรคประจำตัว					
โรคเบาหวาน	0.00155	0.07228	0.02	0.983	1.00155
โรคความดันโลหิตสูง	-0.05473	0.06749	-0.81	0.417	0.94673
โรคไขมันในเลือดสูง	0.09158	0.08266	1.11	0.268	1.09591
โรคมะเร็ง	0.40385	0.10691	3.78	0.000***	1.49758
สาเหตุของการเข้ารับบริการ					
รักษาโรค	0.14365	0.07773	1.85	0.065*	1.15448
อุบัติเหตุ	-0.02180	0.09415	-0.23	0.817	0.97842
ค่าคงที่	0.26668	0.09129	2.92	0.003***	1.30563
Mean Deviance = 0.4332					

หมายเหตุ อายุ^{2} คือ อายุเพิ่มขึ้นถึงระดับหนึ่ง ตามทฤษฎีวงจรชีวิต (lifecycle) โดยอ้างอิงจากงานวิจัยของ Titus J. Galamaและ Hans van Kippersluis (2019) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพและวงจรชีวิต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตัวแบบเชิงเส้นนัยทั่วไป (Generalized Linear Models) ที่ตัวแปรตามมีการแจกแจงแบบปัวซอง (Poisson) พบว่าตัวแบบที่เหมาะสมที่สุดมีค่า Mean Deviance เท่ากับ 0.433 โดยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลตามสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ คือ อายุ ผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง ผู้ที่เป็นโรคมะเร็ง และผู้ที่เข้ารับการรักษาพยาบาลด้วยสาเหตุจากการรักษาโรค

ในการศึกษาปัจจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลตามสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เพื่อให้ได้แบบจำลองที่เหมาะสมโดยตัวแบบเชิงเส้นวางนัยทั่วไป (Generalized Linear Models) ที่ตัวแปรตามมีการแจกแจงแบบพัวส์ซอง (Poisson) พบว่าตัวแบบที่เหมาะสมที่สุดมีค่า Mean Deviance เท่ากับ 0.433 โดยผลการศึกษาปัจจัยด้านอายุพบว่าผู้ที่มีอายุที่เพิ่มขึ้นในช่วงแรกจะส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างเข้ารับบริการลดลง แต่เมื่ออายุเพิ่มขึ้นถึงระดับหนึ่งจะมีแนวโน้มเข้ารับบริการเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีวงจรชีวิต (lifecycle) โดยอ้างอิงจากงานวิจัยของ Titus J. Galamaและ Hans van Kippersluis (2019) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพและวงจรชีวิต

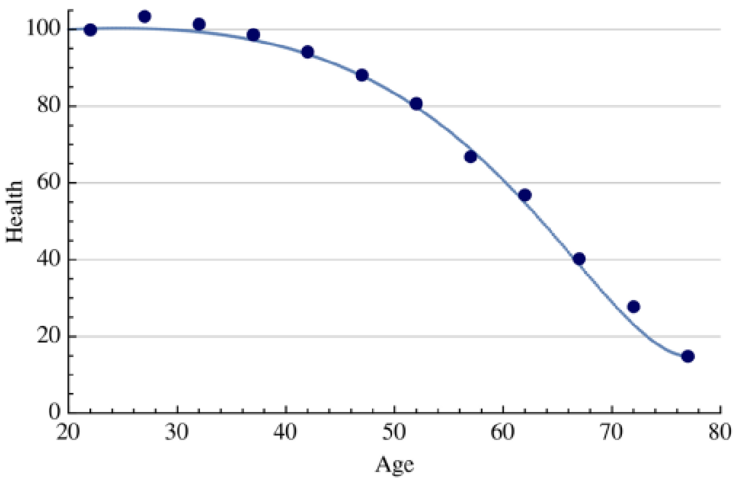

Figure 2 Model Simulation of Health

ที่มา: Titus J. Galama and Hans van Kippersluis, THE ECONOMIC JOURNAL, 2019

จากภาพที่ 2 แสดงดัชนีสุขภาพ โดยกำหนดให้สุขภาพแรกเริ่มมีค่าเท่ากับ 100 และเมื่ออายุเพิ่มมากขึ้นดัชนีสุขภาพจะค่อยๆลดลงจนเหลือ 15 เมื่ออายุ 80 ปี แตกต่างจากการลงทุนด้านสุขภาพดังภาพที่ 3แสดงให้เห็นถึงการลงทุนด้านสุขภาพที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในวัยชรา

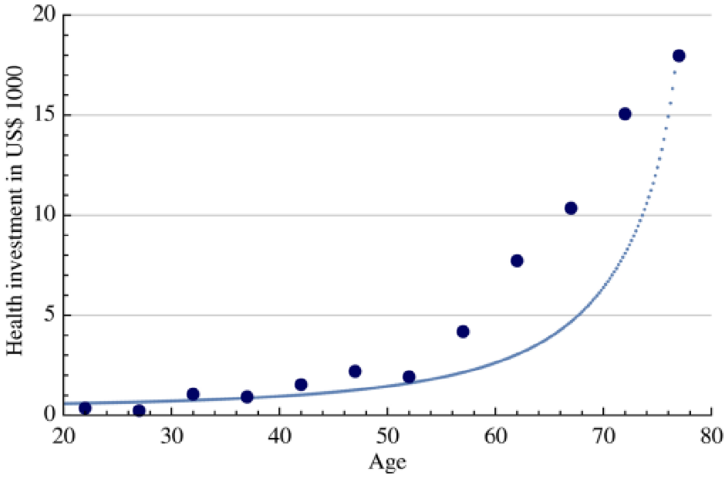

Figure 3 Health Investment

ที่มา: Titus J. Galama and Hans van Kippersluis, THE ECONOMIC JOURNAL, 2019

ปัจจัยที่อยู่อาศัย ผู้อยู่ในภาคกลางมีโอกาสเข้ารับบริการแบบผู้ป่วยในโดยใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติน้อยกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคอื่น 0.91 เท่า (ตารางที่ 2) อาจแสดงได้ว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในภาคกลางสามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์ได้สะดวกกว่า มีสถานพยาบาลรองรับอย่างเพียงพอทั้งรัฐบาลและเอกชนประกอบกับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนสูงกว่าภาคอื่นๆ (การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) ทำให้ผู้ที่อยู่ในภาคกลางมีกำลังทรัพย์และความพอใจในการเข้ารับบริการจาก

สถานพยาบาลเอกชนมากกว่า เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในภาคกลางเป็นพนักงานประจำในหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนจึงไม่สะดวกในการเข้ารับบริการโดยใช้สิทธิประกันสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งต้องเข้ารับการตรวจรักษาในเวลาราชการ สอดคล้องกับผลการสำรวจจากรายงานอนามัยและสวัสดิการ สำนักงานสถิติแห่งชาติ พ.ศ.2562 พบว่าร้อยประชากรที่เข้าพักรักษาในสถานพยาบาล (ผู้ป่วยใน) โดยใช้สิทธิประกันสุขภาพแห่งชาติมีเพียงร้อยละ 45.95 ต่างจากภาคหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ที่มีร้อยประชากรที่เข้าพักรักษาในสถานพยาบาลฯ 69.29 79.99 และ 65.85 ตามลำดับ

ปัจจัยโรคเรื้อรัง/โรคประจำตัว ผู้ที่เป็นโรคมะเร็งมีโอกาสเข้ารับบริการแบบผู้ป่วยในโดยใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติมากกว่าผู้ที่ไม่เป็นโรคมะเร็ง 1.497 เท่า เนื่องจากการรักษาโรคมะเร็งในผู้ป่วยจำนวนมากจำเป็นต้องได้รับยาเคมีบำบัด และการให้ยาเคมีบำบัดในผู้ป่วยมะเร็งหลายสูตรการรักษาจำเป็นต้องให้ผู้ป่วยนอนพักรักษาตัวในโรงพยาบาล และเป็นการรักษาที่มีค่าใช้จ่ายสูงจึงทำให้ผู้ที่เป็นโรคมะเร็งมีโอกาสเข้ารับบริการแบบผู้ป่วยในโดยใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติมากกว่าผู้ที่ไม่เป็นโรคมะเร็ง สอดคล้องกับ กรรณิกา กันรัตน์ และคณะ (2559) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้คุณภาพการดูแลในผู้ป่วยมะเร็งระหว่างเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล พบว่า ผู้ป่วยมะเร็งส่วนใหญ่ใช้สิทธิหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ร้อยละ 56.7 โดยมีจำนวนครั้งของการเข้ารับการรักษาเฉลี่ยอยู่ที่ 3.2 ครั้ง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,551 คน เข้าพักรักษาตัวในสถานพยาบาลโดยใช้สวัสดิการค่ารักษาพยาบาลสิทธิประกันสุขภาพแห่งชาติฉลี่ย 1.33 ครั้งต่อปี โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้ารับบริการ ได้แก่ อายุ ภูมิภาคที่อยู่อาศัย กลุ่มตัวอย่างที่เป็นโรคมะเร็ง และการเข้ารับบริการเพื่อการรักษาโรค

ข้อเสนอแนะ

1.ปัจจัยด้านอายุและการเป็นผู้สูงอายุมีผลต่อการเข้ารับบริการตามสิทธิหลักประกันสุขภาพเป็นอย่างมาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรด้านอายุและการเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยของประเทศไทย จึงควรวางแผนประเมินความต้องการของประชาชนเพื่อจัดเตรียมงบประมาณให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของประชาชน

2.ปัจจัยด้านภูมิภาค การที่ประชากรที่อาศัยอยู่ในภาคกลางมีโอกาสเข้ารับบริการโดยใช้สวัสดิการสิทธิหลักประกันสุขภาพน้อยกว่าภูมิภาคอื่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญถึงสาเหตุของโอกาสในการเข้ารับบริการที่น้อยกว่าภาคอื่น หากเกิดมาจากการที่ประชาชนภาคกลางมีสุขภาพที่ดีเพียงพอแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรศึกษาหาแนวทางการสร้างเสริมสุขภาพประชาชนอย่างไร เพื่อให้ประชาชนในภูมิภาคอื่นมีสุขภาพดีเช่นเดียวกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในภาคกลาง

3.ในการศึกษาครั้งต่อไปควรดำเนินการหาข้อมูลจากแหล่งอื่นหรือเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยผู้วิจัยด้วย

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่อนุเคราะห์ให้ข้อมูลเพื่อใช้ประกอบในการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). การสำรวจอนามัยและสวัสดิการ พ.ศ.2562. กรุงเทพฯ

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2562). รายงานการสร้างระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2562. กรุงเทพฯ

อรรถวิทย์ เฉลียวเกรียงไกร. (2560). การศึกษาอิทธิพลของปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์ในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าแห่งชาติ. กรุงเทพฯ

ชลธิดา ลาภหลาย. (2545). ปัจจัยที่มีผลต่ออุปสงค์การใช้บริการทางการแพทย์ของผู้ประกันตนในโครงการประกันสังคมจังหวัดลำพูน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิยะดา เยาวรัตน์. (2547). พฤติกรรมการใช้บริการทางการแพทย์ของผู้มีบัตรทองในโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า: กรณีศึกษาจังหวัดพะเยา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ

ไพศาล พินทิสืบ. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการสุขภาพในสถานพยาบาลที่พึงประสงค์ของผู้ประกันตนในจังหวัดลำปาง. สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สุพล ลิมวัฒนานนท์ และคณะ. (2554). การลดความยากจนจากรายจ่ายด้านสุขภาพ, กรุงเทพฯ

อดิเทพ ไชยวรรณ และคณะ. (2555). การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงของการผลิตสินค้าบกพร่องในโรงงานผลิตชิ้นส่วนรถยนต์โดยใช้ตัวแบบเชิงเส้นนัยทั่วไป. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. กรุงเทพฯ

พอพล อุยยานนท์. (2557). การให้บริการและความต้องการบริการสาธารณสุขในพื้นที่มาบตาพุด จ.ระยอง, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. กรุงเทพฯ

นิลวรรณ อยู่ภักดี. (2561). เศรษฐศาสตร์สาธารณสุข. พิษณุโลก: คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

สมชาย สุขสิริเสรีกุล. (2551). เศรษฐศาสตร์สุขภาพ. กรุงเทพ

Yuan Yuan. (2017). Factors Affecting Health Seeking Behavior of People in EjinHoro County. China

Phelps, Charles E. (1992). Health Economics. New York: Harper Collins.

Feldstein, P.J. (1996). Research on The Demand for Health Service. MMFO. 44, 128-165.

Folland, Goodman, Stano. (2007). The Economics of Health and Health Care. New Jersey, US State.

Thomas G. (2007). Health Economics and Financing. US State

Stephen Morris, Nancy Devlin, David Parkin. (2007). Economic Analysis in Health care. England

Titus J. Galama and Hans van Kippersluis. (2019). A Theory of Socio-Economic Disparities in Health over The Life cycle. The Economic Journal. Oxford University. England

แนวทางการเพิ่มยอดขายร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

Guidelines to Increase Sales Volume of Pang Preaw Café & food, Muang District, Nongbua Lamphu Province

ตริตาภรณ์ ศรีคัฒนพรหม[1*] และ ธนภณ วิมูลอาจ[1]

Tritaporn Srikattanaprom[1*] and Thanapon Wimoonard[1]

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเข้าใช้บริการร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู 2) เพื่อศึกษาปัจจัยทางด้านการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู และ 3) เพื่อกำหนดแนวทางในการเพิ่มยอดขายร้อยละ20 ให้กับร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งจากสภาวะการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของคู่แข่งรายใหม่ในธุรกิจร้านกาแฟ รวมถึงสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้มีผู้เข้ามาใช้บริการลดน้อยลง จึงส่งผลกระทบกับยอดขายและผลกำไรที่ลดตามลงไปของร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด โดยทำการศึกษาจากการใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล จำนวน 400 ตัวอย่าง จากกลุ่มนักเรียน นักศึกษา บุคคลวัยทำงานและกลุ่มประชาชนทั่วไป อีกทั้งยังทำการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการแข่งขัน การวิเคราะห์ถึงส่วนประสมทางการตลาด และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ที่มีผลต่อยอดขายของร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยจากผลการศึกษาสามารถนำผลที่ได้มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มยอดขายให้กับร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน 4 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการ เพิ่มความหลากหลายของเมนูขนมหวาน 2) โครงการ Check Me in PangPreaw 3) โครงการ ของว่างฟรีสำหรับปาร์ตี้ 4 คนขึ้นไป และ 4) โครงการ เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายโดยเข้าร่วมกับ Food Panda

คำสำคัญ: ร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด, การเพิ่มยอดขาย, พฤติกรรมผู้บริโภค

[1]หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 40002

[1]Master of Business Administration, College of Graduate Study in Management,
Khon Khaen University, 40002

* Corresponding author; e-mail address: tritaporn.skt@gmail.com

Abstract

The objectives of this independent study were 1) to study consumer behavior to use service of Pang Preaw Café and Food, Mueang District, Nongbua Lamphu Province 2) to study marketing mix factors affecting consumer decision to choose service Pang Preaw Café and Food and 3) to propose the guidelines for increasing sales of Pang Preaw Café and Food. Under highly competitive condition in the coffee shop business and today's dynamic economic conditions, the number of customers has been reduced, lowering Pang Preaw Café and Food's sales and profit. A questionnaire was used as a research instrument to collect data. The sample was 400 students, working people and the general people. In addition, this study focused on conducting the analysis of competitive environment, marketing mix and SWOT, affecting the sales of PangPreaw Café and Food. Data collected were then analyzed using statistics, including percentage, mean and standard deviation. The findings of this study would be applied as the guidelines to increase the sales of PangPreaw Café and Food, Mueang District, Nongbua Lamphu Province for four projects, namely: 1) Adding variety of dessert menus, 2) Check Me in PangPreaw, 3) A free snack project for minimum 4 guest parties, and 4) A project to increase distribution channels by joining Food Panda.
Keywords: PangPreaw Café and Food, Increase Sales Volume, Consumer Behavior

คำนำ

ธุรกิจร้านกาแฟ เป็นธุรกิจในฝันของใครหลายคนที่อยากจะเข้ามาเป็นผู้ประกอบการรายใหม่เนื่องจากเงินในการลงทุนที่ไม่สูงจนเกินไป และในขณะเดียวกันตลาดธุรกิจร้านกาแฟมีแนวโน้มเติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นผลมาจากพฤติกรรมการดื่มกาแฟของผู้บริโภคที่ปรับเปลี่ยนไป โดยจากเดิมนั้นผู้บริโภคนิยมดื่มกาแฟสำเร็จรูปเป็นส่วนใหญ่ แต่ปัจจุบันหันมาชื่นชอบการเข้าร้านกาแฟสดที่มีการตกแต่งร้านอย่างสวยงามทันสมัย สะดวกสบาย และบรรยากาศที่รื่นรมย์สำหรับการนั่งดื่มกาแฟมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากปริมาณการบริโภคกาแฟในประเทศไทยที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 5-6 อย่างต่อเนื่องจากค่าเฉลี่ยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2560 รวมถึงปริมาณเมล็ดกาแฟที่นำเข้ามาจากต่างประเทศในปี พ.ศ. 2560 มีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2555 ถึงร้อยละ 93 ในระยะเวลาเพียงแค่5ปี (ประอรพิทย์, 2562)

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า โอกาสในการเติบโตของธุรกิจกาแฟในประเทศไทยค่อนข้างมีโอกาสเป็นไปได้มาก จึงทำให้ธุรกิจประเภทร้านกาแฟได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากผู้ผลิตภายในประเทศไทย และนักลงทุนชาวต่างชาติที่มีกิจการเกี่ยวกับกาแฟหรือร้านอาหาร รวมไปถึงผู้ประกอบการทั้งขนาดกลางและขนาดย่อม (Small Medium Enterprises: SMEs) ที่เข้ามาทำการลงทุนในธุรกิจประเภทนี้เพิ่มมากขึ้น เป็นผลให้การแข่งขันในธุรกิจอุตสาหกรรมร้านกาแฟมีความรุนแรงเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งทางการตลาดอย่างมาก
จนส่งผลให้ผู้ประกอบการร้านกาแฟที่ไม่มีความพร้อมมากพอต้องออกจากธุรกิจไปเป็นจำนวนไม่น้อย โดยสามารถแบ่งธุรกิจร้านกาแฟออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) คอฟฟี่ช็อป (Coffee Shop) ลักษณะร้านที่มุ่งเน้นขายกาแฟเป็นหลัก หรือ

อาจมีส่วนประกอบเป็นเบเกอรี่ควบคู่ด้วยเล็กน้อย ซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 49.0 และอันตราการขยายตัวที่เฉลี่ยร้อยละ 10.0 อันเนื่องมาจากจำนวนของร้านคอฟฟี่ช็อปที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับผู้บริโภคที่นิยมดื่มกาแฟกันมากขึ้น ทั้งนี้กลุ่มตลาดเป้าหมายของร้านกาแฟประเภทคอฟฟี่ช็อป คือ กลุ่มนักศึกษาและกลุ่มคนรุ่นใหม่วัยทำงาน 2) คาเฟ่ (Cafe) เป็นประเภทร้านกาแฟที่ขายอาหารประเภทอื่นๆควบคู่ไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นทั้งอาหารว่างหรืออาหารจานหลัก ซึ่งกลุ่มตลาดเป้าหมายของร้านกาแฟประเภทนี้ คือ กลุ่มคนวัยทำงาน กลุ่มนักศึกษา และกลุ่มครอบครัว ซึ่งร้านกาแฟประเภทคาเฟ่มีส่วนแบ่งทางการตลาดร้อยละ 59.0 หรือมูลค่าตลาดธุรกิจร้านกาแฟที่คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 51.0 ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการขยายสาขาของธุรกิจกาแฟประเภทคอฟฟี่ช็อป ที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงได้ง่ายกว่า (ศูนย์อัจฉริยะเพื่ออุตสาหกรรมอาหาร, 2558)

จากสาเหตุที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ในช่วงปลายปีพ.ศ. 2562 ที่ผ่านมาร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด ต้องประสบปัญหากับการลดลงของยอดขาย โดยจากเดือนตุลาคมมียอดขายอยู่ที่ 66,502 บาท เดือนพฤศจิกายนมียอดขายอยู่ที่ 57,274 บาท เดือนธันวาคมมียอดขายอยู่ที่ 53,812 บาท และเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 มียอดขายลดลงมาอยู่ที่ 49,224 บาท (Figure 1) เนื่องจากมีผู้ประกอบธุรกิจประเภทเดียวกันก่อตัวขึ้นเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดการแข่งขันและการแย่งชิงส่วนแบ่งการตลาดที่รุนแรง รวมไปถึงวัตถุดิบที่มีราคาสูงขึ้นจากสภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซาส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มขึ้นและผลกำไรที่ลดลงตามไปด้วย ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ประกอบการต้องหาแนวทางเพื่อความอยู่รอดของธุรกิจในอนาคต และจากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาเห็นถึงความสำคัญของปัญหาในการแข่งขันของธุรกิจประเภทนี้ โดยจะศึกษาจากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่ชื่นชอบในการเข้าใช้บริการร้านกาแฟรวมถึงได้ทำการวางเป้าหมายในการเพิ่มยอดขายโดยรวมร้อยละ 20 จากยอดขายเดือนมกราคม 2563 ให้กับร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด

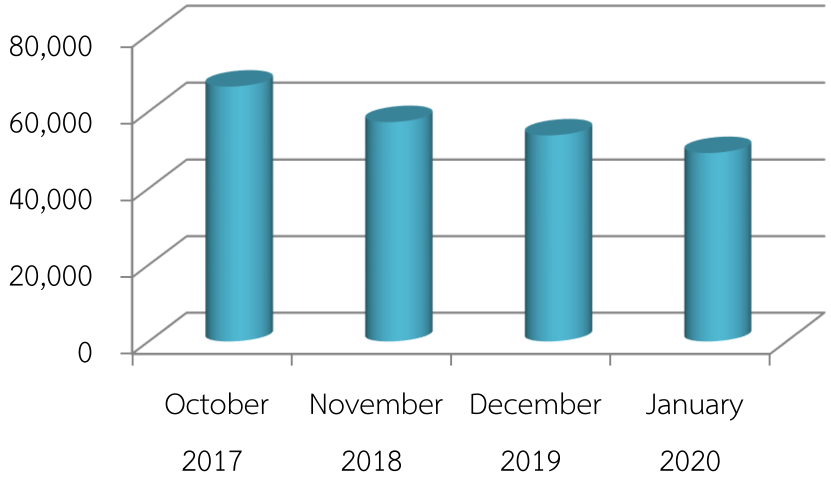

Figure 1 Sales volume of PangPreaw cafe&food per month (Baht)

อุปกรณ์และวิธีการ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลโดยใช้ข้อมูลทางด้านปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทางด้านทุติยภูมิ

(Secondary Data) ซึ่งแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1.1 ข้อมูลด้านปฐมภูมิ

ใช้ข้อมูลที่ได้มาจากความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง โดยการแจกแบบสอบถามให้กับผู้เข้าใช้บริการร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ

ใช้ข้อมูลที่ได้จากการสืบหาและรวมรายละเอียดสำคัญจากงานวิจัย เอกสารวิชาการ รวมถึงเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ กลุ่มลูกค้าที่มาใช้บริการร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งไม่สามารถทำการระบุจำนวนประชากรที่แน่นอนได้

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากไม่สามารถระบุจำนวนลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการอาหารและเครื่องดื่มของทางร้านได้อย่างแน่นอน จึงคัดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีตามสะดวก (Convenience Sampling) ทำการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างในกรณีที่ไม่ทราบถึงจำนวนของประชากร จากสูตรการคำนวณของ Cochran (1977) ดังนี้

$$N = \frac{P(1-P)Z^2}{e^2}$$

เมื่อ N = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

P = อัตราส่วนของประชากรที่ใช้ทำการศึกษา = 0.5 หรือ 50%

Z = ระดับความเชื่อมั่นที่กำหนดไว้ 95% ซึ่งเป็นระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.5 มีค่าเท่ากับ 1.96

e = ค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้ (ระดับความเชื่อมั่น 95% ดังนั้นค่าความคลาดเคลื่อน e = 0.05)

การแทนค่าสูตรเพื่อหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง

$$N = \frac{0.5(1-0.5)(1.96)^2}{e^2}$$

$N = 384.16 \approx 385$ ตัวอย่าง

โดยจากสูตรจะเพิ่มความน่าเชื่อถือของการเก็บข้อมูลให้มากขึ้น จึงเลือกเก็บกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง

2. เครื่องมือการศึกษา

เครื่องมือที่นำมาใช้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามจำนวน 400 ชุดที่ผู้ศึกษาได้จัดทำโดยให้ผู้ใช้บริการหรือลูกค้าตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง ซึ่งได้แบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ด้านดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ 2) ข้อมูลด้านพฤติกรรมของผู้ใช้บริการร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด และ 3) ข้อมูลด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการ

ตัดสินใจซื้อและใช้บริการร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด โดยแบ่งปัจจัยส่วนประสมทางด้านการตลาดออกเป็นทั้งหมด 7 ด้านได้แก่ ปัจจัยที่กำหนดด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการในการให้บริการ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมชุดแบบสอบถาม โดยการใช้โปรแกรมการคำนวณสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS สามารถแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ ข้อมูลทั่วไปเฉพาะบุคคลและข้อมูลด้านพฤติกรรมของผู้ใช้บริการในการเข้าใช้บริการร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด โดยใช้การประมวลผลเป็นตัวเลขในเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ในการหาอัตราร้อยละ (Percentage) และข้อมูลด้านปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อและเลือกใช้บริการจากร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด ใช้การประมวลผลเป็นตัวเลขในเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) เพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

อภิปรายผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเข้าใช้บริการร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด อำเภอเมือง จังวัดหนองบัวลำภู

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ทำการตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 216 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 54.00 มีอายุระหว่าง 15 - 25 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.25 และประกอบอาชีพเป็นนักเรียน นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 47.50 การศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 59.00 และอาศัยอยู่ที่อำเภอเมืองหนองบัวลำภู คิดเป็นร้อยละ 86.00 และเฉลี่ยรายได้ต่อเดือนอยู่ที่ 5,001-10,000 บาทเป็นส่วนใหญ่ หรือคิดเป็นร้อยละ 57.00

1.2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมการบริโภคของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความถี่ในการเข้ามาใช้บริการ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ หรือคิดเป็นร้อยละ 78.25 ช่วงเวลาที่มาใช้บริการ อยู่ระหว่าง 12.01-14.00 น. คิดเป็นร้อยละ 37.50 โดยส่วนใหญ่เลือกรับบริการอาหารคาว คิดเป็นร้อยละ 77.25 และตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการเพราะการตกแต่งอย่างสวยงาม คิดเป็นร้อยละ 48.50

2. ผลการศึกษาปัจจัยทางด้านส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ พบว่าปัจจัยที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ เครื่องดื่มและอาหารมีความสะอาดน่ารับประทาน โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.49

2.2 ด้านราคา พบว่าปัจจัยที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.42

2.3 ด้านช่องทางการให้บริการ พบว่าปัจจัยที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ ช่วงเวลาในการเปิด-ปิดร้านที่เหมาะสม โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.91

2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่าปัจจัยที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ร้านผ่านทางสื่อโซเชียลมีเดีย โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.52

2.5 ด้านบุคลากร พบว่าปัจจัยที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ พนักงานเพียงพอต่อการให้บริการ โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.30

2.6 ด้านลักษณะทางกายภาพ พบว่าปัจจัยที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ ร้านมีการตกแต่งอย่างสวยงาม โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.49

2.7 ด้านกระบวนการ พบว่าปัจจัยที่มีผลมากที่สุด ได้แก่ การรักษาคุณภาพของเครื่องดื่มและอาหาร โดยคิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.40

3. ผลการศึกษาการกำหนดแนวทางในการเพิ่มยอดขายของร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู

จากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค และปัจจัยของส่วนประสมทางด้านการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเข้าใช้บริการร้านกาแฟ เพื่อนำมาออกแบบส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix: 7P's) ซึ่งได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ ด้านราคา ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการในการให้บริการ การพิจารณาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอก (SWOT Analysis) จากจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการแข่งขัน (Five Force Model) และนำผลจากการศึกษาวิเคราะห์ที่ได้มากำหนดแนวทางในการเพิ่มยอดขายให้กับร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด โดยใช้แนวทางเป็นการจัดทำโครงการต่างๆดังนี้ โครงการที่ 1 เพิ่มความหลากหลายของเมนูขนมหวาน ระยะเวลาดำเนินงานคือ เดือนสิงหาคม ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2563, โครงการที่ 2 Check Me in PangPreaw ระยะเวลาดำเนินงานคือ เดือนกันยายน พ.ศ. 2563 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564, โครงการที่ 3 ของว่างฟรีสำหรับปาร์ตี้ 4 คนขึ้นไป ระยะเวลาดำเนินงานคือ เดือนตุลาคม ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 และโครงการที่ 4 เพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายโดยเข้าร่วมกับ Food Panda ระยะเวลาดำเนินงานคือ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ถึง เดือนมีนาคม พ.ศ. 2564 ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจและช่วยดึงดูดให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกเข้ามาใช้บริการที่ร้านได้มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการช่วยเพิ่มฐานผู้ซื้อรายใหม่ และคาดว่าจากการปฏิบัติงานทั้ง 4 โครงการจะสามารถเพิ่มยอดขายร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้คือยอดขายเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 จากยอดขายของเดือนมกราคม 2563

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาแนวทางการเพิ่มยอดขายร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ในส่วนของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 15 – 25 ปี โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนักเรียน นักศึกษา และการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี รายได้ต่อเดือนอยู่ที่ 5,001 – 10,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ธนสิทธิ์ เบญจวัฒนานนท์ (2561) ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้บริการร้านกาแฟ พบว่ากลุ่มทดลองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 21 – 25 ปี อาชีพนักเรียน นักศึกษา และรายได้เฉลี่ย ต่ำกว่า 10,000 บาท ดังนั้นที่ตั้งของร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ซึ่งอยู่ใกล้กับสถานศึกษาถึง 2 แห่งด้วยกัน จึงถือเป็นข้อได้เปรียบทางการแข่งขันที่ทำให้สามารถเข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมายได้ง่ายมากขึ้น

นอกจากนี้ผลจากการศึกษายังพบว่า ส่วนประกอบสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด ของกลุ่มตัวอย่างในด้านผลิตภัณฑ์และบริการ คือ เครื่องดื่มและอาหารมีความสะอาดน่ารับประทาน อีกทั้งปัจจัยด้านราคาที่ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ ทำให้ลูกค้ารับรู้ถึงความคุ้มค่าในการเลือกใช้สินค้าและบริการ รวมถึงปัจจัยด้านลักษณะทางกายภาพ ที่ทางร้านมีการตกแต่งอย่างสวยงาม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธนสิทธิ์ เบญจวัฒนานนท์ (2561) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางในการเพิ่มยอดขายร้านกาแฟสดบัดดี้ คอฟฟี่ จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผลจากการศึกษาพบว่า ผู้บริโภคโดยส่วนมากเลือกปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกพิจารณาเข้าใช้ร้านกาแฟสดบัดดี้คอฟฟี่ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ คือ รสชาติและความสะอาดาของผลิตภัณฑ์ 2) ด้านราคา คือ ราคาเหมาะสมกับคุณภาพ และ 3) ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพของร้าน คือ ร้านตกแต่งอย่างสวยงาม

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

1. ทำการศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลหรือพฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากพฤติกรรมและความต้องการของผู้บริโภคมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ
2. ทำการศึกษาถึงความพึงพอใจในการเข้าใช้บริการร้านของผู้บริโภค เพื่อให้สามารถระบุแนวทางในการแก้ไข หรือพัฒนาร้านให้มีคุณภาพและมาตรฐานมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์ที่ปรึกษา ดร.ธนภณ วิมูลอาจ ที่กรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษา คำแนะนำต่างๆ และคุณกมลกานต์ ใจเปรียว ผู้ประกอบการร้านปังเปรียวคาเฟ่แอนด์ฟู้ด ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเข้าไปทำการศึกษาตลอดจนให้ข้อมูลแก่ผู้ศึกษาอย่างครบถ้วน ผู้ศึกษาคาดหวังว่าการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการธุรกิจร้านกาแฟ หรือผู้ที่ต้องการนำไปค้นคว้าเพื่อศึกษาต่อ ผู้ศึกษาขอมอบคุณงามความดีแก่ผู้ที่ได้กล่าวมาทั้งหมด

เอกสารอ้างอิง

ชูชัย สมิทธิไกร. (2562). **พฤติกรรมผู้บริโภค.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนสิทธิ์ เบญจวัฒนานนท์. (2561). **แนวทางในการเพิ่มยอดขายร้านกาแฟสดบัดดี้ คอฟฟี่ จังหวัดชัยภูมิ.** รายงานการศึกษาอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ธิญาดา กีร์ตะเมคินทร และพุฒิธร จิรายุส. (2559). **ปัจจัยส่วนประสมการตลาด 7P'S และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการร้านกาแฟระดับพรีเมียม ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร.** วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2.

ธีระชัย เนียมหลวง. (2557). **SWOT Analysis กับองค์กรและบุคคล.** เอกสารประกอบการฝึกอบรม หลักสูตรนักบริหารการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับกลาง. กรุงเทพฯ: กรมชลประทาน

ประอรพิทย์ กัฒชวัฒนา. (2562). **พฤติกรรมผู้บริโภค กลยุทธ์การตลาดและการจัดการเชิงกลยุทธ์ของ ธุรกิจร้านกาแฟ.** วิทยานิพนธ์ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Cochran, W.G. (1953). **Sampling Techniques.** New York: John Wiley & Sons.

Engel, J. F. Kollat, D. T. & Blackwell, R. D. (1968). **Consumer Behavior.** New York: Holt, Rinehart and Winston.

Harding, S. (2017). **MBA Management Models.** London: Routledge.

Humphrey, A. (2005). **SWOT Analysis for Aanagement Consulting.** SRI alumni Newsletter, p.7-8.

Kotler, P., & Keller, K.L. (2011). **Marketing Management.** 14th ed. Upper Saddle River, N.J.: Person Prentice-Hall.

Lamb, C.W., Hair, J.F., and McDaniel, C. (2000). **Marketing.** 5th ed., Cincinnati:South-Western College Publishing.

Leon G. Schiff man, Lerlie Lazar Kanuk. **Consumer Behavior.** New survey: Prentice-Hall Inc, 2000.

Michael Porter. **Understanding Michael Porter: The Essential Guide to Competition and Strategy,** trans. Joan Magretta (United States: Harvard Business Review Press, 2011), p. 61.

Porter, M.E. (2008). **The Five Competitive Forces That Shape Strategy.** Harvard business Review

การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ของโรงเรียนนายเรือ ตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

Measurement, Analysis and Management of Knowledge, Information and IT ofthe Royal Thai Naval Academy

อนุชา ม่วงใหญ่[1*] และ อาคม สุขตระกูล[2]

....

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานฯ ของ โรงเรียนนายเรือ เฉพาะหมวดที่4การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้สารสนเทศและ ITของโรงเรียนนายเรือ: ตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพฯ ของโรงเรียนนายเรือ โดยผลจากการศึกษาฯ พบว่า1. ผู้บริหารระดับสูงของโรงเรียนนายเรือ ควรส่งเสริมและสร้างสรรค์วัฒนธรรมองค์กรในการวิเคราะห์ ตลอดจนการสนับสนุนกิจกรรมการส่งเสริมการวัดฯ เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับสู่ผู้บริหารของโรงเรียนนายเรือในการกำหนดทิศทางองค์กรผ่านการสื่อสารในทุกช่องทางของโรงเรียนนายเรือ2.ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรโรงเรียนนายเรือในการร่วมวัดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางวิธีการที่ดีในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นของโรงเรียนนายเรือ จากบุคลากรในทุกระดับชั้นรวมทั้งมีการสื่อสารภายในองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก ได้รับรู้รับทราบแนวทางการวัดวิเคราะห์ของโรงเรียนนายเรือเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับสู่ผู้บริหารของโรงเรียนนายเรือ3.ควรมีกิจกรรมการส่งเสริมการวัดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางวิธีการที่ดีในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำๆของโรงเรียนนายเรือแล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลเพื่อนำมาสู่การปรับปรุงการดำเนินงานในหมวดอื่นๆที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องผ่านวิทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้4.ควรมีการนำผลการวิเคราะห์เพื่อนำมาวางแผนคาดการณ์เพื่อหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาของโรงเรียนนายเรือแล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่บุคลากรโรงเรียนนายเรือเพื่อนำมาสู่การแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานในหมวดอื่นๆที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและ5.ควรมีการพัฒนาระบบสารสนเทศของโรงเรียนนายเรือเพื่อสนับสนุนข้อมูลฯ ตลอดจนมีการจัดรูปแบบของระบบสารสนเทศให้เกิดความพร้อมใช้อย่างเป็นเป็นรูปธรรมโดยกำหนดกรอบทิศทางในการพัฒนาระบบฯให้มีความชัดเจนเด่นชัดมีทิศทางและมีการกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนนายเรือเพื่อสนับสนุนการวัดวิเคราะห์ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำๆของโรงเรียนนายเรือดังกล่าว

คำสำคัญ:การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้

[1] กองวิชาบริหารงานวิเคราะห์ ฝ่ายศึกษา โรงเรียนนายเรือสมุทรปราการ10270

[1] Division of Administrative Analysis, Education Department, Royal Thai Naval Academy, Samut Prakan10270

[2] กองวิชาความมั่นคงและวิชาพิเศษ ฝ่ายวิชาการ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

* Corresponding author; e-mail address: anuchar2221@gmail.com

Abstract

This article aims to study the operation of the Royal Thai Naval Academy, Category 4, Measurement, Analysis and Management of Knowledge, Information and IT of the Royal Thai Navy: According to the Criteria for the Development of the Quality of Public Administration. To be used as a guideline for the quality development of the school. The results of the study found that 1. The senior management of the Royal Thai Navy. Should promote and create organizational culture in analysis As well as supporting activities to promote the measure To provide feedback to the administrators of the Royal Thai Naval Academy in directing the organization through communication across all channels of the Royal Thai Naval Academy. 2. The participation of the Royal Thai Navy personnel should be encouraged to participate in the measurement and analysis in order to find a good method for solving the problems of the Royal Thai Naval Academy. From personnel at all levels, including communication within the organization and external stakeholders Acknowledge the guidelines for the analysis of the Royal Thai Naval Academy for feedback to the Royal Thai Naval Academy administrators 3. There should be activities to promote, measure, analyze in order to find good methods to solve the recurring problems of the Royal Thai Naval Academy, then share, learn and expand the results to lead to improvement. Work in other related categories through the exchange of knowledge 4. The results of the analysis should be used for planning and forecasting to find ways to prevent and solve problems of the Royal Thai Naval Academy, and then share and learn with the Royal Thai Naval Academy personnel for improvement of operations. And 5. The Royal Thai Naval Academy's information system should be developed to support the information. As well as formulating the information system for the concrete availability The directional framework for the development of the Royal Thai Naval Academy is clearly defined and defined in the Royal Thai Naval Academy's strategic plan to support measurement and analysis in solving the recurring problems of the Royal Thai Naval Academy.

Keywords: measurement, analysis and knowledge management

บทนำ

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Management Quality Award : PMQA) เป็นวิธีการบริหารงานขององค์การภาครัฐแนวใหม่ที่ให้ความสำคัญกับผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดจากการปฏิบัติงานประกอบกับความสำคัญของกระบวนบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์จะอยู่ที่องค์การจะต้องมีการจัดระบบการตรวจวัดผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจนโดยมีตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน (Key Performance Indicators: KPIs) และระบบการรายงานผล

การดำเนินงานสำหรับใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบกำกับติดตามระบบงานการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจนการพัฒนาตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน และการรายงานผลการปฏิบัติงานจะมีบทบาทสำคัญต่อการติดตามกำกับพัฒนาผลงาน ตลอดจนถึงการประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานในหน่วยงาน ซึ่งเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546ทำให้ส่วนราชการต่างๆต้องปรับเปลี่ยนวิธีการคิดให้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและวิธีการทำงานเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นองค์กรสมัยใหม่ที่เน้นการทำงานเชิงรุกแบบบูรณาการให้เกิดความคล่องตัว รวดเร็ว มีขีดสมรรถนะสูง และสามารถรองรับต่อโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงได้

ในประเทศที่พัฒนาแล้วได้มีการนำระบบมาตรฐานการบริหารจัดการมาใช้ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และมีการปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประเทศดังกล่าวสามารถพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างมั่นคง เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกามีเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติที่ชื่อว่า Malcolm Balding Nation Quality Award : MBNQA) ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวประเทศไทยได้นำมาประยุกต์ใช้จนเกิดเป็นรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award : TQA) ที่มอบให้กับองค์กรภาคธุรกิจเอกชนที่มีวิธีปฏิบัติและผลการดำเนินงานได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้แต่ละองค์กรได้หันมาใส่ใจในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์หรือบริการของตน ตลอดจนมุ่งเพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานสู่ความเป็นเลิศ ยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานของภาครัฐให้สอดคล้องกับเป้าหมายตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ที่มุ่งเน้นให้การบริหารราชการเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดสัมฤทธิ์ต่อภารกิจภาครัฐ เกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็น ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและตอบสนองความต้องการรวมทั้งมีการติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ในประเทศไทยนั้น อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) โดยได้ร่วมมือกับสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ จัดทำหลักเกณฑ์และแนวทางการยกระดับและพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ตลอดจนเพื่อให้หน่วยงานภาครัฐนำไปใช้เป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานไปสู่ระดับมาตรฐานสากล และเพื่อใช้เป็นกรอบในการประเมินตนเองเพื่อพัฒนาองค์การและเป็นฐานสำหรับใช้ประโยชน์ในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยขอบเขตของการนำเสนอในครั้งนี้เป็นการนำเสนอเฉพาะ หมวดที่ ๔การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ของโรงเรียนนายเรือซึ่งเป็นหมวดหนึ่งในหลายๆหมวดที่สำคัญตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของโรงเรียนนายเรือ อันประกอบด้วยเกณฑ์ 7 หมวด ดังแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงลักษณะสำคัญขององค์กร และความสัมพันธ์รายหมวด หมวดที่4 การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ของโรงเรียนนายเรือ

โรงเรียนนายเรือ (Royal Thai Naval Academy : RTNA) เป็นสถาบันหลักในการผลิตนายทหารสัญญาบัตรอันเป็นรากแก้วของกองทัพเรือ ที่สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับสังคม สามารถนำความรู้ และสติปัญญามาพัฒนาสังคมให้ดีงามมีสมรรถภาพร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่เหมาะสมต่อการเป็นผู้ชี้นำให้แก่สังคมโดยเฉพาะการปลูกฝังวิธีคิด สร้างจิตสำนึกในความซื่อสัตย์สุจริต ตลอดจนดำรงไว้ซึ่งพื้นฐานแห่งการเชิดชูเกียรติและศักดิ์ศรีคู่ความดีของนักเรียนนายเรือ ตามกรอบแนวคิดแนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์กร ฯ เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสังกัดของกระทรวงกลาโหม ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2440 มีสถานที่ตั้งเดิมคือบริเวณพระราชวังเดิมในสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดโรงเรียนนายเรือ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2449 โดย ได้ลงลายพระราชหัตถเลขาในสมุดเยี่ยมโรงเรียนนายเรือ เป็นข้อความประวัติศาสตร์ว่า “วันที่ 20 พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ศก 125 เราจุฬาลงกรณ์ ได้มาเปิดโรงเรียนนี้ มีความปลื้มใจซึ่งได้เห็นการทหารเรือมีรากหยั่งลงแล้ว จะเป็นที่มั่นสืบไปในภายน่า” โดยกองทัพเรือได้ถือเอาวันนี้เป็นวันสถาปนาโรงเรียนนายเรือและวันกองทัพเรืออีกด้วย โดยมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์กรโรงเรียนนายเรือสู่ความมั่นคง มั่นคั่ง ยั่งยืนตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

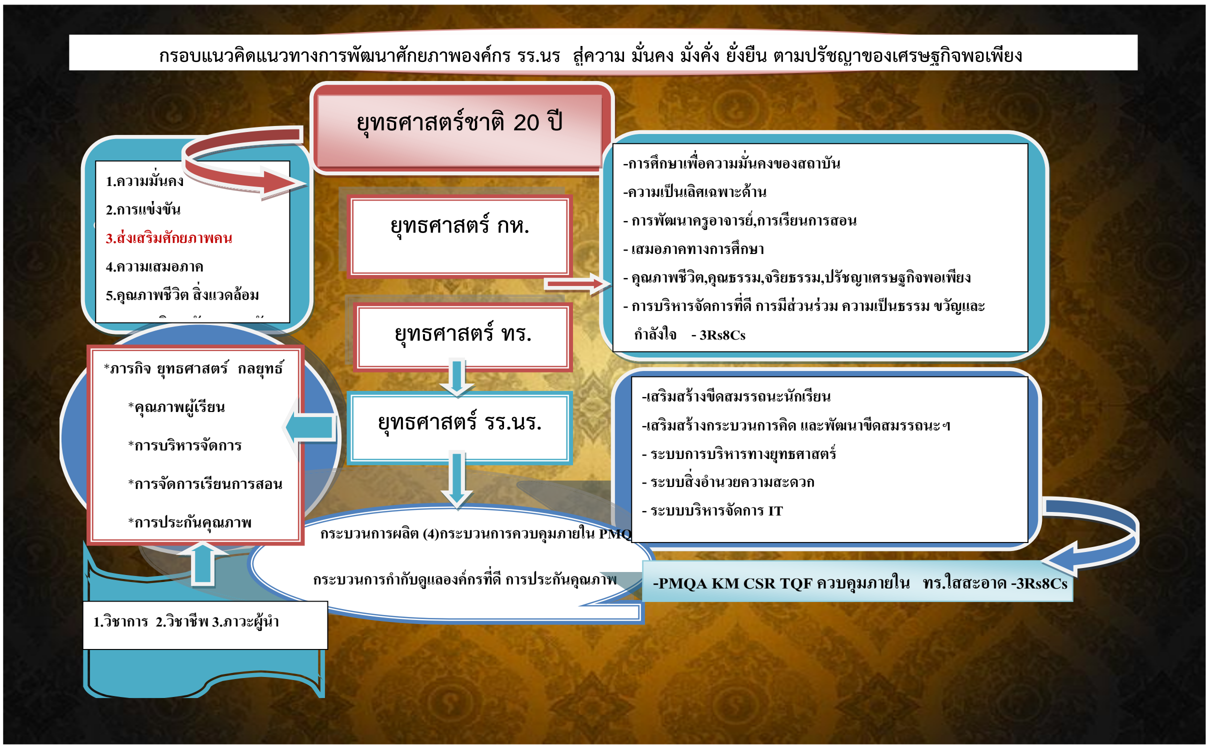

แผนภาพที่ 2แนวทางการพัฒนาศักยภาพองค์กร รร.นร.สู่ความ มั่นคง มั่นคั่ง ยั่งยืน ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ที่มา : นาวาโท ผศ.ดร.อนุชา ม่วงใหญ่ anuchar2221@gmail.com)

จากแนวคิดดังกล่าว ที่โรงเรียนนายเรือ (รร.นร.)เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย ที่มีหน้าที่ผลิตนายทหารสัญญาบัตรหลักให้กับหน่วยต่างๆ ในกองทัพเรือ ดังนั้น การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ของโรงเรียนนายเรือซึ่งเป็นหมวดหนึ่งในหลายๆหมวดที่สำคัญตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ จึงมีความสำคัญในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาฯ ซึ่งมีผลต่อความสัมพันธ์รายหมวดในทุกๆหมวดเป็นอย่างยิ่ง

การวัดผลการดำเนินการ: ตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของโรงเรียนนายเรือ

โรงเรียนนายเรือให้ความสำคัญในการนำยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ โดยกำหนดกิจกรรมหลัก ตัวชี้วัด ห้วงเวลา ผู้รับผิดชอบ เพื่อใช้ในการวัดความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน และวัดระดับความสำเร็จในการดำเนินงานของโรงเรียนนายเรือ โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานจากผลการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านความสำเร็จตามแผนและความก้าวหน้าในการดำเนินงานที่สำคัญ เป็นข้อมูลสำหรับการวัด โดยให้หน่วยขึ้นตรงโรงเรียนนายเรือที่เป็นหน่วยผู้ปฏิบัติงานต้องรายงานข้อมูลผลการดำเนินงานตามที่กำหนด และในกรณีที่เป็นเรื่องสำคัญ ให้มีการรายงานผลการดำเนินการในที่ประชุมหน่วยขึ้นตรงโรงเรียนนายเรือ ประจำเดือน มีการกำหนดแนวทาง กระบวนการ และผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลในแต่ละด้านให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน รวมทั้งมีการทบทวนผลการดำเนินการและแนวทางในการเลือก รวบรวมข้อมูลสำหรับตัวชี้วัดที่สำคัญ ทุกๆวงรอบปี เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนนายเรือ บรรลุตามวัตถุประสงค์ ในแผนยุทธศาสตร์โรงเรียนนายเรือ ประจำปี พ.ศ. 2558-2567 แผนปฏิบัติราชการประจำปี(ระยะสั้น) และแผนปฏิบัติราชการ 4 ปี(ระยะยาว)

การวิเคราะห์/ทบทวนผลการดำเนินการของโรงเรียนนายเรือ : ตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหาร จัดการภาครัฐ

โรงเรียนนายเรือมีกระบวนในการทบทวนผลการดำเนินงาน โดยกำหนดให้หน่วยขึ้นตรงของโรงเรียนนายเรือที่เป็นผู้รับผิดชอบของกิจกรรมหลักนั้น ทำการทบทวนผลการดำเนินงาน โดยมีการประเมินผลการดำเนินการเป็นตามตัวชี้วัดของแต่ละกิจกรรมหลักหรือไม่ แล้วนำผลการบันทึกตัวชี้วัดมาประมวลผลความเป็นไปได้ ทำให้บรรลุยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อก้าวสู่บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ ในขั้นตอนการทบทวนผลการดำเนินการได้นำเทคนิคของ AAR มาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ และมีการประชุมติดตามและทบทวนการดำเนินงาน โดยหน่วยที่เป็นเจ้าของงานและเป็นหน่วยผู้ปฏิบัติโดยตรง นำข้อมูลผลการดำเนินงานมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบกับแผนปฏิบัติงานในปีงบประมาณนั้น รวมทั้งวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลการดำเนินงานในปีงบประมาณก่อน และนำผลการทบทวนผลการดำเนินงานดังกล่าวมาประเมินผลความสำเร็จของการดำเนินงานรวมทั้งมีการถ่ายทอดผลการทบทวนการดำเนินงานให้แก่บุคคลากรต่างๆ ของโรงเรียนนายเรือที่เกี่ยวข้อง

การปรับปรุงแผนการดำเนินการของโรงเรียนนายเรือ: ตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

โรงเรียนนายเรือมีกระบวนการปรับปรุงแผนการดำเนินงาน โดยการนำผลทบทวนการดำเนินงาน และข้อมูลเชิงเปรียบเทียบที่สำคัญมาทำการวิเคราะห์ เพื่อคาดการณ์ผลการดำเนินการในอนาคต แล้วพิจารณากำหนดแนวทางในการปรับปรุงผลการดำเนินงานให้ดีขึ้น รวมทั้งการนำข้อแนะนำจากผู้บริหารระดับสูง และ ผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) ของหน่วยงานต่างๆ ในโรงเรียนนายเรือมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ พร้อมทั้งจัดลำดับความสำคัญของเรื่องที่ต้องปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยจัดให้มีการประชุมติดตาม ทบทวนผลการดำเนินงานและจัดลำดับความสำคัญของการดำเนินงานเรื่องต่างๆ เพื่อทำการปรับปรุงการดำเนินงานให้มีผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น

การจัดการความรู้สารสนเทศและ ITของโรงเรียนนายเรือ: ตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

ด้านการจัดการความรู้

การกำหนดแผนยุทธศาสตร์โรงเรียนนายเรือ เป็นการดำเนินการภายใต้ภารกิจตามที่กองทัพเรือกำหนด และนำส่งผลสัมฤทธิ์เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของกองทัพเรือ โรงเรียนนายเรือได้มีแผนปรับปรุง (ขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการ) แต่อย่างไรก็แผนยุทธศาสตร์ฯ ระบุเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ สรุปดังนี้

1. เสริมสร้างขีดสมรรถนะของนักเรียนนายเรือ ตรงตามความต้องการของหน่วยผู้รับผลผลิตของโรงเรียนนายเรือ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาด้านวิชาชีพทหารเรือ และการปฏิบัติงานในตำแหน่งสำคัญของหน่วยกำลังรบ ตามที่กองทัพเรือกำหนด รวมทั้งการใช้งานภาษาอังกฤษระดับปฏิบัติการร่วมกับหน่วยงานหรือกองทัพเรือต่างประเทศ

2. เสริมสร้างกระบวนการคิด ทัศนคติ สภาวะจิตใจ และขีดสมรรถนะทางกายของนักเรียนนายเรือให้มีภาวะผู้นำ มีอุดมการณ์ มีความเป็นสุภาพบุรุษทหารเรือ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ และสามารถปฏิบัติงานภายใต้กรอบความคิด ค่านิยม และวัฒนธรรมของกองทัพเรือ หน่วยกำลังรบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถพัฒนาต่อยอดความคิดได้อย่างต่อเนื่อง

3.พัฒนาระบบการบริหารจัดการให้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์ฯ และการถ่ายทอดแผนยุทธศาสตร์ลงสู่แผนปฏิบัติราชการประจำปี และถ่ายทอดไปสู่การดำเนินงานและการกำหนดตัวชี้วัดระดับบุคคล (Individual Scorecard) รวมทั้งพัฒนาระบบการประเมินผลตามตัวชี้วัดดังกล่าว

4.พัฒนาระบบการบริหารทรัพยากร และการพัฒนาระบบการบริหารทรัพยากรบุคคล (Human Resource Management :HRM) ให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการประจำปีอย่างมีประสิทธิภาพ

5.พัฒนาระบบการบริหารจัดการและระบบ IT ให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐของกองทัพเรือ (PMQA)

คณะกรรมการ KM ได้นำข้อสรุปนี้ ประกอบกับนโยบาย ผบ.ทร.ด้านกำลังพลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ รร.นร. มาพิจารณาประกอบการทำแผนการจัดการความรู้ รร.นร.ประจำปี และจัดประชุมชี้แจงแนวทางการนำแผนการจัดการความรู้ไปสู่การปฏิบัติแก่กลุ่มงานที่เกี่ยวข้อง คือ กลุ่ม5Ks ของ รร.นร.ทำการวิเคราะห์ และจัดทำองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อความสำเร็จตามเป้าประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์ ในขณะเดียวกันหน่วยต่างๆ ใน รร.นร.ยังคงมีการจัดทำองค์ความรู้ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งในส่วนที่เป็นกิจกรรมตามแผน และกิจกรรมการจัดการความรู้ส่วนบุคคลที่ไม่ได้บรรจุไว้ในแผนฯ

แผนภาพที่ 3 วิธีการกำหนดขอบเขตความรู้ของโรงเรียนนายเรือ

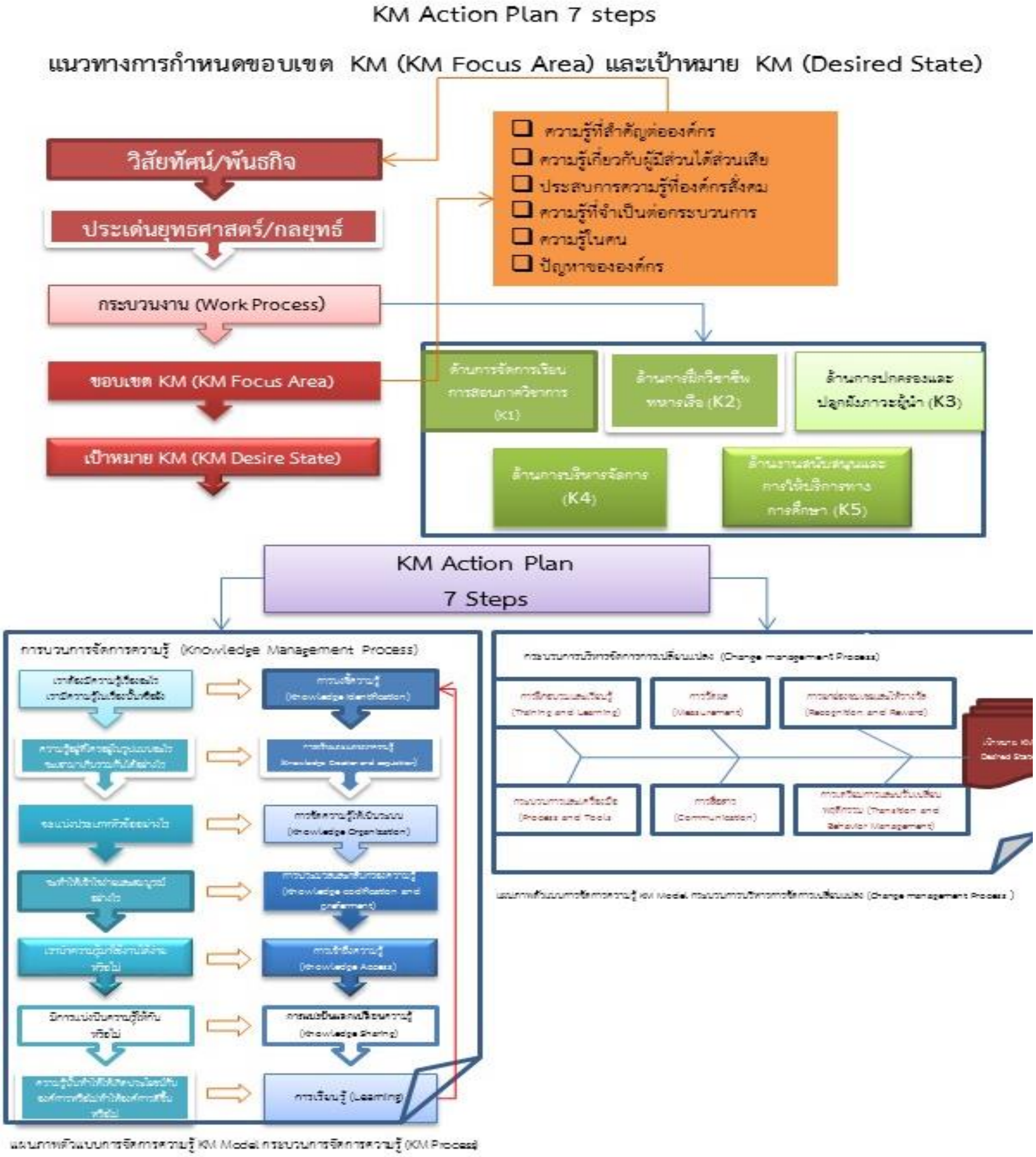

แผนภาพที่ 4 แนวทางการกำหนดขอบเขตการจัดการความรู้ของ โรงเรียนนายเรือ

เป้าหมายการจัดการความรู้ของโรงเรียนนายเรือ คือการพัฒนาขีดสมรรถนะของนักเรียนนายเรือให้เป็นไปตามที่ทัพเรือต้องการ ด้วยการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน และเป็นไปตามเป้าประสงค์ตามแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนนายเรือ จึงมีการวิเคราะห์ช่องว่างเชิงกลยุทธ์ระหว่างสิ่งที่โรงเรียนนายเรือ ดำเนินการอยู่กับเป้าหมายที่ต้องการ กอรปกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนนายเรือ เอง และสภาพแวดล้อมภายนอกเกี่ยวกับ

Technology Disruption ทำให้เห็นว่าการปรับกระบวนทัศน์ด้านการเรียนการสอนเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ดังนั้นการใช้ห้องเรียน Smart Classroom จึงตอบโจทย์ทุกประเด็น

โรงเรียนนายเรือมีการจำแนก และกำหนดหมวดหมู่องค์ความรู้ตามกลุ่มงานไว้อย่างชัดเจน ตั้งแต่แรกเริ่มที่มีการจัดการความรู้เมื่อปี 52 มี 4 กลุ่มงาน ต่อมาปี 59 เพิ่มกลุ่มงานที่ 5 และเมื่อมี PMQA ก็มีเรื่องของกระบวนงานหลักและกระบวนงานสนับสนุน รร.นร.ก็มีแนวทางในการจำแนกที่ชัดเจน คือกลุ่ม K1 – K3 จะอยู่ในกลุ่มองค์ความรู้ที่สนับสนุนกระบวนงานหลัก และ K4 – K5 จะอยู่ในกลุ่มองค์ความรู้ที่สนับสนุนกระบวนงานสนับสนุน ส่วนองค์ความรู้ตามสั่งการผู้บังคับบัญชาอยู่ในกลุ่มใดก็ได้ (ตามภาพ)

โดยทั่วไปแล้ว รร.นร.จะมีการจัดการความรู้ใน 5 กลุ่มงาน แต่ละกลุ่มจะมีการพิจารณาคัดเลือกองค์ความรู้ที่สำคัญมาดำเนินการ โดยพิจารณาคัดเลือกจาก 1.ปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน 2. ช่องว่างความรู้ที่เกิดจากวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 3.ความรู้จากผู้ที่จะเกษียณอายุ และ 4.ตัวชี้วัดที่สำคัญตามแผนยุทธศาสตร์ฯ ซึ่งคำนึงถึงความสอดคล้องกับนโยบาย ทร. รวมถึงความต้องการของผู้รับบริการ และประเด็นเกี่ยวข้องอื่นๆ

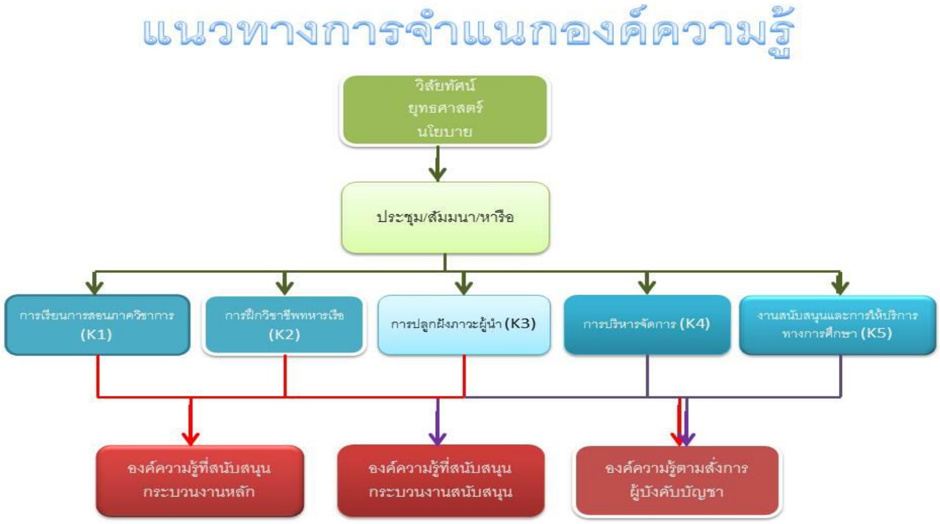

แผนภาพที่ 5 แนวทางการจำแนกองค์ความรู้ของ โรงเรียนนายเรือ

โรงเรียนนายเรือ มีการฝึก นักเรียนนายเรือ ท่าบุคคลและท่าอาวุธของหน่วยทหารมหาดเล็กราชวัลลภ รักษาพระองค์ (ฝึกท่าบุคคลและท่าอาวุธ ทม.รอ.) ที่ต้องปฏิบัติควบคู่กับหลักสูตรการศึกษาของ โรงเรียนนายเรือ กอรปกับ รร.นร.มีกิจกรรมจำนวนมากอยู่แล้ว ทำให้การขับเคลื่อนการจัดการความรู้เป็นไปด้วยความยากลำบากในอันที่จะตอบสนองต่อเกณฑ์การตรวจประเมินของ ทร.ได้อย่างครบถ้วน อย่างไรก็ตาม โรงเรียนนายเรือ มีความเชื่อมั่นในวงจร PDCA ซึ่งสามารถทำให้เกิดการพัฒนาได้อย่างแท้จริง โดยเครื่องมือที่โรงเรียนนายเรือ นำมาใช้ในการปรับปรุงงานก็คือ AAR ที่ใช้ง่าย และกำลังพล โรงเรียนนายเรือก็รู้จักดี

นอกจากเรื่อง Smart Classroom แล้ว การคิดใหม่ทำใหม่เป็นเรื่องที่โรงเรียนนายเรือ ยังคงให้ความสำคัญ แต่เนื่องจากมีข้อจำกัด จึงมีนโยบายให้ทบทวนงานต่างๆ ที่ทำไว้แล้ว โดยใช้เครื่องมือ AAR ประชุม/สัมมนา หรือการประเมินด้วยแบบสอบถาม เพื่อให้ครบวงจรการทำงาน และสามารถปรับปรุงงานได้ในขณะเดียวกัน โดย รร.นร.ดำเนินการดังนี้

- งานสำคัญใดที่มีการใช้คู่มือการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ก็ให้ทำการทบทวนคู่มือนั้นเสียเลย และบันทึกไว้ในระบบสารสนเทศ คู่มือที่มีการปรับปรุง ได้แก่ คู่มือการจัดทำวารสารวิชาการโรงเรียนนายเรือด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ หลักเกณฑ์การเสนอขอดำรงตำแหน่งทางวิชาการ พ.ศ.2561 คู่มือการปฏิบัติงานของครู–อาจารย์กองวิชาฟิสิกส์และเคมี เป็นต้น

- นวัตกรรมใดหรืองานใดที่ยกระดับการปฏิบัติงานด้วยเทคโนโลยีที่ได้ใช้งานแล้ว และประเมินผลการใช้งานด้วยในปีนี้มีงานที่ได้ดำเนินการดังกล่าว ได้แก่ การประเมินเว็บไซต์การจัดการความรู้ของ รร.นร.(อยู่ระหว่างการตอบแบบประเมิน) การประเมินเครื่องจำลองการฝึกศูนย์ยุทธการ(กำลังดำเนินการประเมินขณะการฝึกภาคปฏิบัติในทะเล) การประเมินโปรแกรมตรวจสอบคลังอาวุธ(อยู่ระหว่างการปรับปรุงโปรแกรม) การประเมินกังหันน้ำเติมอากาศอัจฉริยะ (ประเมินเรียบร้อยแล้วขณะนี้ยังใช้งานในบ้านพักได้ตามปกติ) การประเมินระบบควบคุมพัสดุคงคลัง (กำลังดำเนินการ) การประเมินโปรแกรมประเมินประสิทธิภาพการสอนของครู-อาจารย์ ฝศษ. โรงเรียนนายเรือ (กำลังดำเนินการ) ซึ่งงานต่างๆ ที่อยู่ระหว่างดำเนินการนั้น ประมาณการแล้วเสร็จไม่เกิน ส.ค.62

- ครู–อาจารย์ที่ได้ไปร่วมประชุม อบรม สัมมนา หากความรู้ที่ได้มานั้นเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน ก็ให้ทำการถ่ายทอดหรือแบ่งปันไว้ในระบบสารสนเทศมีเรื่องที่นำมาแบ่งปันในระบบ ได้แก่ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 มี 3 ตอน เป็นต้น

- งานใดเมื่อปฏิบัติเสร็จแล้ว ก็ทำ AAR ไว้ให้เรียบร้อยในปีนี้มีงานที่ทำ AAR แล้วปรับปรุงวิธีการทำงาน และบันทึกในระบบแล้ว ได้แก่ งานการจัดทำวารสารวิชาการของโรงเรียนนายเรือ

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า รร.นร.จะมีข้อจำกัดกับการคิดใหม่ทำใหม่ แต่ก็มีองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่มีประโยชน์ต่อการทำงานถูกบันทึกในระบบ เช่น มือใหม่...ประเมินผลการปฏิบัติหลังเสร็จสิ้นโครงการคู่มือการใช้เสาธงโรงเรียนนายเรือ ประมวลองค์ความรู้พระราชพิธีบรมราชาภิเษก บทความแนวคิดทางธรรม เป็นต้น

เว็บ KM ของ รร.นร.เปิดพื้นที่ให้กำลังพลเขียน Blog ได้อย่างหลากหลาย โดยกำหนดกรอบแต่เพียงให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้นองค์ความรู้ในระบบสารสนเทศของ โรงเรียนนายเรือจึงมีหลากหลายแต่ก็มีการจัดระบบหมวดหมู่ไว้ชัดเจน ซึ่งบางความรู้ก็ไม่จำเป็นต้องนำมาทบทวน เช่น ความรู้จากประสบการณ์ เรื่องเล่า เทคนิค และความรู้จากการเข้าร่วมประชุมต่างๆ เป็นต้น แต่บางความรู้จำเป็นต้องผ่านการกลั่นกรองและทำให้ทันสมัยอยู่เสมอ เช่น คู่มือ/องค์ความรู้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งการบริหารจัดการข้อมูลหรือ Blog ที่เป็นองค์ความรู้ในการปฏิบัติงานหรือคู่มือการปฏิบัติงานนั้นรร.นร. ดำเนินการโดยให้ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการ คัดเลือกเฉพาะองค์ความรู้ที่สำคัญ มีแนวทางการปฏิบัติงาน และมีการนำมาใช้ปฏิบัติงานจริง นำมาทบทวน และปรับปรุงให้มีความทันสมัย สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และบรรจุในแผนการจัดการความรู้ทุกปี

ปัจจุบันเว็บไซต์ KMโรงเรียนนายเรือมีสมาชิกจำนวน 703 นาย จุดเด่นที่สำคัญของ Blog คือเป็นระบบที่ผู้อ่านและผู้เขียนสามารถแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนกันได้ โดยผ่านทางระบบ Comment ของบล็อก ในระบบมีการจัดหมวดหมู่ของเรื่องตามโครงสร้างการบริหารงานของ โรงเรียนนายเรือซึ่งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อำนวยความสะดวกในการ Update การเข้าถึง และการนำไปใช้ได้ทุกที่ทุกเวลานั้น ช่วยให้งานการจัดการความรู้ง่ายขึ้น ปัจจุบันมีจำนวนเรื่องที่เผยแพร่แล้วทั้งหมด 555 เรื่อง

โรงเรียนนายเรือ ยังไม่มีการกำหนดคุณลักษณะของผู้เชี่ยวชาญ แต่ก็มีบางคนที่เราเรียกได้อย่างภาคภูมิว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญเนื่องจากเป็นนักกีฬาเรือใบทีมชาติ คือ น.ต.วีรสิฏฐ์ พวงนาค ประจำแผนกวิชาการพลศึกษาและวิทยาศาสตร์การกีฬา กพล.กรม นนร.รอ. โรงเรียนนายเรือ ก็ได้ทำการถอดความรู้ไว้ในระบบเรื่องทักษะการฝึกแล่นใบเบื้องต้น และผู้ที่ทำหน้าที่ใดหน้าที่หนึ่งมานานนับสิบปี เราก็เรียกผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งก็มีการถอดความรู้ไว้เรื่องขั้นตอนการปฏิบัติในการเข้าร่วมแข่งขันเรือใบรีกัตต้า โดย น.ต.ธารา แก้วอรุณ ครูฝึกกองวิชาการเรือและเดินเรือ ซึ่งกิจกรรมการถอดความรู้ผู้เกษียณอายุเป็นกิจกรรมที่มีการดำเนินการเป็นประจำอยู่แล้ว มีวิธีดำเนินการ ตามภาพ

แผนภาพที่ 6 กิจกรรมขั้นตอนการถอดความรู้ผู้เกษียณอายุ ของ โรงเรียนนายเรือ

ถึงแม้ว่าเรื่องที่ โรงเรียนนายเรือจัดการความรู้ในแต่ละปี ดูเหมือนจะกระจัดกระจายไร้ทิศทาง แต่หากพิจารณาให้ลึกซึ้งถึงเป้าหมาย และสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนนายเรือ รวมถึงคุณลักษณะของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ แนวทางที่โรงเรียนนายเรือใช้อยู่ เป็นแนวทางที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพที่สุดแล้วในปัจจุบัน และมีการดำเนินการทั่วทั้งโรงเรียนนายเรือ

โรงเรียนนายเรือมีแนวทางในการแก้ปัญหาเหล่านี้อยู่แล้ว คือผู้ใช้งานในระดับผู้ตรวจทาน ซึ่งโรงเรียนนายเรือกำหนดให้เป็นผู้บริหาร หัวหน้ากอง หัวหน้าแผนกมีสิทธิ์ในการแก้ไข จนถึงลบทิ้งได้ แต่ก็ต้องอาศัยการกระตุ้น และจูงใจให้มีการดำเนินการ โดยกำหนดไว้ในแผนการจัดการความรู้ปีทุกปี

ด้านข้อมูล สารสนเทศ และ IT

โรงเรียนนายเรือมีแนวทางการสร้างระบบสารสนเทศ โดยการจัดทำฐานข้อมูลยุทธศาสตร์ ฐานข้อมูลผู้รับบริการ ฐานข้อมูลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ฐานข้อมูลผลการดำเนินการ และระบบประเมินผลการดำเนินการของกิจกรรมหลักตามแผนยุทธศาสตร์ เพื่อบันทึกตัวชี้วัดผลการดำเนินการ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผลการดำเนินการเป็นไปเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ แล้วสังเคราะห์ข้อมูลออกมา เพื่อทบทวน ปรับปรุงผลการดำเนินการ เพื่อคาดการณ์ผลการดำเนินการในอนาคต ทำให้บรรลุผลตามแผนยุทธศาสตร์ ก้าวสู่วิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้

โรงเรียนนายเรือมีแนวทางในการทำให้มั่นใจว่าระบบฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ รวมทั้งข้อมูลและสารสนเทศมีความพร้อมใช้งานในภาวะฉุกเฉิน โดยโรงเรียนนายเรือได้จัดทำแผนเผชิญเหตุ กรณีเกิดเหตุฉุกเฉินด้านสารสนเทศของโรงเรียนนายเรือ เป็นแนวทางในการปฏิบัติเมื่อเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนเผชิญเหตุกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินด้านสารสนเทศของกองทัพเรือ ทำการตรวจสอบการทำงานของระบบฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ มีการฝึกปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดในแผนเผชิญเหตุ กรณีเกิดเหตุฉุกเฉินเพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่ดูแลระบบสารสนเทศของโรงเรียนนายเรือเกิดความชำนาญ และปฏิบัติได้ถูกต้อง เมื่อเกิดกรณีฉุกเฉิน

โดยที่ผ่านมาโรงเรียนนายเรือได้มีการสร้างระบบการดูแลอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ รวมทั้งระบบเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งอินเทอร์เน็ต และอินทราเน็ตให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูลของโรงเรียนนายเรือ โดยในส่วนของฮาร์ดแวร์ มีการติดตั้งและใช้งาน Firewall เพื่อรักษาความปลอดภัยให้กับสารสนเทศของโรงเรียนนายเรือ รวมทั้งระบบสำรองไฟให้กับ server ต่างๆ ในส่วนของซอฟต์แวร์ มีการติดตั้งโปรแกรมป้องกันไวรัส ที่มีลิขสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมายกับให้เครื่องคอมพิวเตอร์ลูกข่ายต่างๆ ของหน่วยขึ้นตรงโรงเรียนนายเรือ กำหนดนโยบายและแนวทางดำเนินการด้านความมั่นคง ปลอดภัยระบบสารสนเทศของโรงเรียนนายเรือ รวมทั้งมีการทดสอบประสิทธิภาพการใช้งานและตรวจสอบ บำรุง ทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์อยู่เสมอ นอกจากนี้ได้มีจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ เครื่องสำรองการทำงานของระบบเครือข่าย เช่น ไมโครติก ซึ่งทำหน้าที่เป็น server สำรองเพื่อให้ระบบอินเทอร์เน็ตสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้จัดจ้างให้บริษัท TOT จำกัด ทำหน้าที่ในการตรวจสอบและดูแลระบบอินเทอร์เน็ตความสูง โดยแบ่งออกเป็น 3 วงจร โดยแต่ละวงจรมีขนาดความเร็ว 200/80 MB และได้เช่า Lead Line แบบ fix IP จาก TOT จำนวน 8 เลขหมาย เพื่อสนับสนุนงานด้านต่างๆ ที่สำคัญของโรงเรียนนายเรือ และสนับสนุนระบบการเรียนการสอนของ นนร. เช่น ระบบห้องสมุดออนไลน์ โปรแกรมระบบงานห้อง smart classroom เป็นต้น รวมทั้งสนับสนุนระบบงานด้านการเงิน ของแผนกการเงิน บก.รร.นร. นอกจากนี้ยังได้มีการจัดชุดเจ้าหน้าที่ สำหรับให้บริการ แก้ไขปัญหาการใช้งานเครื่องคอมพิวเตอร์ ระบบการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของ นขต.รร.นร. และ นักเรียนนายเรือ ให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว สามารถใช้งานได้ทันท่วงทีเมื่อเกิดปัญหาจากการใช้งานการเชื่อมต่อสัญญาณอินเทอร์เน็ต

สรุป

โรงเรียนนายเรือ ได้ดำเนินการในการวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ของโรงเรียนนายเรือซึ่งเป็นหมวดหนึ่งในหลายๆหมวดที่สำคัญตามเกณฑ์การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ และมีความสำคัญในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาฯ โดยผู้บริหารระดับสูงของโรงเรียนนายเรือ มีหน้าที่ในการส่งเสริมการดำเนินงานให้บรรลุพันธกิจ ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลย้อนกลับเพื่อกำหนดทิศทางองค์กรดังกล่าว ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรโรงเรียนนายเรือในการร่วมวัดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางวิธีการที่ดีในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นของโรงเรียนนายเรือ ตลอดจนการวัดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางวิธีการที่ดีในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำๆของโรงเรียนนายเรือแล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลเพื่อนำมาสู่การปรับปรุงการดำเนินงานในหมวดอื่นๆ นอกจากนั้นการคาดการณ์เพื่อหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาของโรงเรียนนายเรือแล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่บุคลากรโรงเรียนนายเรือเป็น

กิจกรรมที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวต้องอาศัยการพัฒนาระบบสารสนเทศของโรงเรียนนายเรือเพื่อสนับสนุนข้อมูลฯ ที่มีความพร้อมใช้อย่างเป็นเป็นรูปธรรมดังกล่าวจากการศึกษาพบว่าโรงเรียนนายเรือควรมีการพิจารณาทบทวนและพิจารณาดำเนินการดังนี้

1.ผู้บริหารระดับสูงของโรงเรียนนายเรือ ควรส่งเสริมและสร้างสรรค์วัฒนธรรมองค์กรในการวิเคราะห์ตลอดจนการสนับสนุนกิจกรรมการส่งเสริมการวัดฯ เพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับสู่ผู้บริหารของโรงเรียนนายเรือในการกำหนดทิศทางองค์กรดังกล่าว ผ่านการสื่อสารในทุกช่องทางของโรงเรียนนายเรือ

2.ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรโรงเรียนนายเรือในการร่วมวัดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางวิธีการที่ดีในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นของโรงเรียนนายเรือจากบุคลากรในทุกระดับชั้นรวมทั้งมีการสื่อสารภายในองค์กรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก ได้รับรู้รับทราบแนวทางการวัดวิเคราะห์ของโรงเรียนนายเรือเพื่อเป็นข้อมูลย้อนกลับสู่ผู้บริหารของโรงเรียนนายเรือในการกำหนดทิศทางองค์กรดังกล่าว

3.ควรมีกิจกรรมการส่งเสริมการวัดวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางวิธีการที่ดีในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำๆของโรงเรียนนายเรือแล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลเพื่อนำมาสู่การปรับปรุงการดำเนินงานในหมวดอื่นๆที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง ผ่านวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

4.ควรมีการนำผลการวิเคราะห์เพื่อนำมาวางแผนคาดการณ์เพื่อหาแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาของโรงเรียนนายเรือแล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่บุคลากรโรงเรียนนายเรือเพื่อนำมาสู่การแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานในหมวดอื่นๆที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง

5.ควรมีการพัฒนาระบบสารสนเทศของโรงเรียนนายเรือเพื่อสนับสนุนข้อมูลฯ ตลอดจนมีการจัดรูปแบบของระบบสารสนเทศให้เกิดความพร้อมใช้อย่างเป็นเป็นรูปธรรมโดยกำหนดกรอบทิศทางในการพัฒนาระบบฯให้มีความชัดเจนเด่นชัดมีทิศทางและมีการกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนนายเรือเพื่อสนับสนุนการวัดวิเคราะห์ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำๆของโรงเรียนนายเรือ ดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

ทิพาวดี เมฆสวรรค์. 2540.**การปฏิรูปภาคราชการสู่สภาพที่พึงปรารถนา: ทำอย่างไร ใครรับผิดชอบ** วารสารข้าราชการ, ปีที่ 42 ฉบับที่ 2.

นิวัฒน์ สุพัฒนจันทร์. 2555. **การรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการจัดการการจัดการเทศบาลตามการจัดการภาครัฐแนวใหม่กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านฉาง.** มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

โกวิทย์ นาเมืองรักษ์. 2553. **การประเมินการจัดการภาครัฐแนวใหม่ของเทศบาลตำบลกำแพง อำเภอละงู จังหวัดสตูล**.สถาบันบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.

วรมิตร เพ็ชรสิงห์.2551. **ปัญหาและอุปสรรคการปฏิบัติตามการจัดการภาครัฐแนวใหม่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในทัศนคติของพนักงานส่วนตำบลในอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา.**มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

ชัยทวี เสนะวงศ์. 2557. **การจัดทำแผนที่กลยุทธ์เป้าหมาย และตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน.** สืบค้นจาก www.consultthai.com

นินุช บุณยฤทธานนท์. 2551. **ผลลัพธ์การนำแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่มาใช้ในการปฏิรูประบบราชการของหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ประโยชน์ ส่งกลิ่น.2551. **การปฏิรูปการจัดการภาครัฐ: กรณีศึกษาการจัดการภาครัฐแนวใหม่ในประเทศไทยและสิงคโปร์.**วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คุณค่าของข้อมูล “คติชนวิทยา” ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด *วรรณคดีลำนำ*

Benefits of Folklore Mentioned in “WannakhadiLamnam”, a Set of Secondary School Book toward Thai Literature

พิเภก เมืองหลวง[1] และ กัณย์ญภัธสร บัวหอม[1*]

....

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาคุณค่าของข้อมูล “คติชนวิทยา” ในหนังสือเรียนภาษาไทยชุด*วรรณคดีลำนำ* ซึ่งเป็นสื่อหลักที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนทั่วประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ ผลการศึกษาพบว่า หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด *วรรณคดีลำนำ*มีการใช้ข้อมูลคติชนวิทยาหลายประเภท ได้แก่ 1) นิทาน ซึ่งมีที่มาจาก วรรณคดี, นิทานพื้นบ้าน, นิสานอีสป, นิทานเทียบสุภาษิต 2) เพลงพื้นบ้านมีที่มาจากบทเห่, เพลงกล่อมเด็ก, เพลงปลอบเด็ก, เพลงร้องเล่น 3) สำนวนสุภาษิตจากวรรณคดี4) ตำนาน ข้อมูลคติชนวิทยาที่ปรากฏในหนังสือเรียนอย่างหลากหลายนี้สะท้อนให้เห็นถึง “บทบาท” ของการนำข้อมูลคติชนวิทยาไปใช้ในใน“มิติการศึกษา” เป็นการให้ความรู้ อบรมระเบียบแบบแผนอันพึงประพฤติปฏิบัตินับเป็นบทบาทที่สำคัญและเป็นสากล อีกแง่หนึ่งยังเป็นการนำเอาข้อมูลคติชนวิทยามาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ตรงกับความต้องการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 และหลักสูตรท้อถิ่น ทั้งในแง่ของคุณภาพของผู้เรียนและตัวชี้วัดชั้นปี อาจกล่าวได้ว่าเป็นการถ่ายทอดข้อมูลคติชนวิทยาถึงเยาวชนคนรุ่นใหม่ปลูกจิตสำนึกของความรักชาติ รักท้องถิ่นและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมอันดีงามของชาติได้อีกทางหนึ่งด้วย

คำสำคัญ: คติชนวิทยา, บทบาทของคติชน, หนังสือเรียนภาษาไทย, วรรณคดีลำนำ

[1] คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

[1]..English

[*] Corresponding author; e-mail address: phiphek.m@yru.ac.th

Abstract

This article aims at studying the benefits of folklore mentioned in the set of school book towards Thai literature named "WannakhadiLamnan" (Ballads of literature) for secondary students assigned by Office of Basic Education Commission in 2008. It is found that various form of folklore are used: 1) narrative folklore-literature, folktales, Aesop allegories and proverb stories 2) folksong – night song, lullabies and children songs 3) proverbs form literature. 4) Myth. The use of several forms of folklore in the set of school book indicates that folklore applied, due to its education function: formal teaching and social training. In additional, the integration of folklore in school lessons increases the effectiveness of learning that sever the main of the local schemes designed by the Office of the Basic Education Commission (2008), both for learners' quality and teaching indicators in each level. It can be said that the transmission of folklore the wards younger generations cultivates the positive aspects of nationalism, localism and realization of cultural heritages.

Keywords: Folklore, Thai Textbook, Function of Folklore

บทนำ

หนังสือเรียนภาษาไทยชุด วรรณคดีลำนำ เป็นหนังสือที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำขึ้นสำหรับนักเรียนใช้ในการเรียนรู้และครูใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 โดยตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือเรียนภาษาไทย กลุ่มวรรณคดีและวรรณกรรมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ซึ่งมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ธัญญา สังขพันธานนท์ เป็นประธานกรรมการ และจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของศึกษานิเทศน์และครูภาษาไทยจากเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 4 ภูมิภาคในด้านการนำไปใช้

โดยหนังสือชุดนี้มีความคาดหวังต่อการจัดการเรียนการสอนวรรณคดีไทยในระดับประเทศ ทำให้ผู้เรียน "เกิดความซาบซึ้งในวรรณคดีและวรรณกรรม วัฒนธรรมทางภาษา ความเป็นไทย ความเป็นคนดีของสังคมไทยและสังคมโลก รวมทั้งรู้จักนำความรู้ ความคิด ความซาบซึ้งจากการศึกษาวรรณคดีไปช่วยกล่อมเกลาพัฒนาอารมณ์และจิตใจของนักเรียนในการดำเนินชีวิตต่อไป" (ศึกษาธิการ, กระทรวง: คำนำ)

จากการพิจารณาหนังสือแบบเรียนภาษาไทยชุด วรรณคดีลำนำ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1– 6 มีรูปแบบการนำเสนอ ดังที่เขียนอธิบายไว้ใน คำแนะนำสำหรับครูภาษาไทย ในตอนต้นของหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำ ทุกระดับชั้น ความว่า "เนื้อหาแต่ละบทของหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ประกอบด้วย **เนื้อหาส่วนนำวรรณคดี** นำเสนอในลักษณะสร้างเรื่องขึ้นใหม่ เพื่อเป็นเครื่องมือหรือสื่อในการนำเสนอวรรณคดีน้อมนำให้นักเรียนสนุกที่จะอ่านพร้อมๆกับชื่นชมและรื่นรมย์กับวรรณคดีโดยไม่รู้ตัว สร้างความรู้สึกว่าวรรณคดีมิใช่งานเขียนที่อ่านยากหรือพ้นสมัย นักเรียนสามารถเข้าถึงความคิดของผู้แต่งและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

เนื้อหาวรรณคดี :ได้คัดเลือกวรรณคดีและวรรณกรรมที่มีคุณค่า ซึ่งกำหนดให้เรียนและเสนอให้เลือกเรียน รวมทั้งบทอาขยาน ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ ครูควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับเนื้อหาส่วนนี้ ให้นักเรียนอ่านและคิดอย่างสนุก สนทนาร่วมกัน ทำกิจกรรมที่น่าสนใจ และพิจารณานำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ตามควรแก่วัย รวมทั้งขยายความสนใจในการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ต่อไปด้วย” (ศึกษาธิการ, กระทรวง: คำแนะนำสำหรับครูภาษาไทย)

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยตั้งคำถามต่อการวิจัยว่า หนังสือแบบเรียนภาษาไทยชุด วรรณคดีลำนำ มีการใช้ข้อมูลคติชนวิทยามาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยหรือไม่ สามารถนำข้อมูลคติชนวิทยาเหล่านั้นมาจัดประเภทได้หรือไม่ และข้อมูลเหล่านั้นมีคุณค่าและบทบาทอย่างไร โดยกลุ่มข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาคือ หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำ ของกระทรวงศึกษาธิการ มีทั้งหมด 6 เล่ม คือตั้งแต่ระดับชั้น ป.1-ป.6

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

บทความนี้มุ่งศึกษาข้อมูล “คติชนวิทยา” ที่ปรากฏอยู่อย่างหลากหลาย โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการคือ

1.เพื่อจัดประเภทของข้อมูลคติชนวิทยาที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำ

2.เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของข้อมูลคติชนวิทยาที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำและชี้ให้เห็นถึงบทบาทของการนำข้อมูลคติชนวิทยาไปใช้ในการบูรณาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาไทย

ประเภทของข้อมูล “คติชนวิทยา” ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด *วรรณคดีลำนำ*

1.นิทานในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำจากการศึกษาพบนิทานทั้งหมด 19 เรื่อง ซึ่งข้อมูลประเภทนิทานนี้ปรากฏในทุกระดับชั้น แต่พบมากที่สุดในชั้น ป.6 จำนวน 7 เรื่อง แบ่งตามที่มาของนิทาน โดยใช้เกณฑ์ของ ประคอง นิมมานเหมินท์ ในหนังสือนิทานพื้นบ้านศึกษา (2543: 47) ได้แก่

1.1) นิทานที่มีที่มาจากวรรณคดีพบทั้งหมด 7 เรื่อง มีที่มาจากวรรณคดีเรื่อง ไชยเชษฐ์ (ป.6), พระอภัยมณี(ป. 6), เงาะป่า(ป.6), สังข์ทอง (ป.5), ขุนช้างขุนแผน(ป.5), รามเกียรติ์(ป.5), นิทานทองอิน (ป.5)

1.2)นิทานจากนิทานพื้นบ้านท้องถิ่นภาคต่าง ๆพบทั้งหมด 4 เรื่อง ได้แก่ นิทานไทยเรื่องยายกะตา-ภาคกลาง (ป.2), กระต่ายแหย่เสือ-ภาคกลาง (ป.3), กระเช้าสีดา-ภาคกลาง (ป.5), เกาะหนู เกาะแมว-ภาคใต้ (ป.5)

1.3)นิทานเทียบสุภาษิต พบทั้งหมด 5 เรื่อง ได้แก่ กระต่ายตื่นตูม (ป.3), เด็กเลี้ยงแกะ (ป.3), ไม่สำคัญที่ชื่อ(ป. 5), เงินสลึง(ป.5), พูดดีเป็นศรีแก่ตัว (ป.5)

1.4) นิทานอีสปพบทั้งหมด3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องกระต่ายกับเต่า (ป.1), เรื่องราชสีห์กับหนู (ป.2), หมาป่ากับลูกแกะ (ป.3)

2.เพลงพื้นบ้านและบทร้อยกรองสั้นๆ ในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ

ประเภทของเพลงพื้นบ้านในแบบเรียนภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำมีอยู่อย่างหลากหลาย ในที่นี้เป็นการแบ่งประเภทตามวัตถุประสงค์ของเพลง โดยใช้เกณฑ์ของ สุกัญญา สุจฉายา ในหนังสือเพลงพื้นบ้านศึกษา (2543: 24-40) เมื่อศึกษาข้อมูลจากหนังสือเรียนสามารถจัดประเภทตามเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น ได้ดังนี้

2.1เพลงกล่อมเด็ก คือ เพลงที่ร้องกล่อมให้เด็กหลับได้ไวขึ้น พบ 3 เพลง คือ เพลงเจ้าเนื้อละมุน (เพลงกล่อมเด็ก ของเดิม), เพลงเจ้าเนื้ออ่อนๆ (เพลงกล่อมเด็ก ของเดิม), เพลงกาเหว่า (เพลงกล่อมเด็ก)

2.2เพลงปลอบเด็ก หรือ เพลงหยอกเด็ก เป็นเพลงที่ร้องเพื่อปลอบหรือหยอกเด็ก เป็นเพลงสั้นๆ ใช้คำง่ายมักเป็นคำเลียนเสียงธรรมชาติเพื่อเรียกร้องความสนใจของเด็ก พบทั้งหมด 3 เพลง คือเพลงฉันรักแม่ (เพลงปลอบเด็ก แต่งใหม่), เพลงพี่อุ้มน้อง (เพลงปลอบเด็ก แต่งใหม่), เพลงเด็กน้อยเนื้อละมุน, (เพลงปลอบเด็ก แต่งใหม่)

2.3 เพลงร้องเล่น เพื่อประกอบการละเล่นของเด็ก อาจร้องเดี่ยว กลุ่ม หรือสลับกันร้อง แต่เพลงประเภทนี้มักจะมีท่าทางประกอบการร้อง พบ 21 เพลง คือเพลงบ้านฉันเลี้ยงไก่(เพลงร้องเล่น แต่งใหม่),เพลงใครชอบกินไข่(เพลงร้องเล่น แต่งใหม่), เพลงไข่ฟองกลมรี(เพลงร้องเล่น แต่งใหม่), เพลงงูตัวยาวๆ (เพลงร้องเล่น แต่งใหม่), เพลงเล่นเป็นลูกไก่ (เพลงร้องเล่น แต่งใหม่), เพลงกุ๊กๆ ไก่(เพลงร้องเล่น ของเดิม), เพลงเล่นเป็นงูใหญ่ (เพลงร้องเล่น แต่งใหม่), เพลงแม่งูเอ๋ย(เพลงร้องเล่น ของเดิม), เพลงโยกย้าย (เพลงร้องเล่น แต่งใหม่), เพลงขอบใจ (เพลงร้องเล่น ของเดิม), เพลงฝนตกแดดออก(เพลงร้องเล่น ของเดิม), เพลงฝนตกแดดออก (เพลงร้องเล่น แต่งใหม่), เพลงฉันรักสายฝน (เพลงร้องเล่น ของเดิม), เพลงเพื่อนรักของฉัน (เพลงร้องเล่น ของเดิม), เพลงกาเอ๋ยกา(เพลงร้องเล่น ของเดิม), เพลงนกน้อยน้อย (เพลงร้องเล่น ของเดิม), เพลงชมไพร (เพลงร้องเล่น ของเดิม), เพลงความดี ความชั่ว (เพลงร้องเล่น ของเดิม), เพลงเย็น เย็น (เพลงร้องเล่น แต่งใหม่), เพลงไก่งามเพราะขน (เพลงร้องเล่น ของเดิม), เพลงกระต่าย (เพลงร้องเล่น ของเดิม)

2.4 บทร้อยกรองสั้นๆ พบ 17 บท ได้แก่ แมวเหมียว (บทอาขยาน),ตั้งไข่ล้ม ต้มไข่กิน(บทดอกสร้อย),กาดำ (ดอกสร้อยสุภาษิต), นกขมิ้นเหลืองอ่อน(ดอกสร้อยสุภาษิต), สักวาหวานอื่นมีหมื่นแสน(บทสักวา ของเดิม), สักวาดาวจระเข้ (บทสักวา ของเดิม), ไก่แจ้(ดอกสร้อยสุภาษิต), ไก่แก้ว(ดอกสร้อยสุภาษิต), รักษาป่า(บทอาขยาน), เห็นผิด เห็นถูก (ร้อยกรองสุภาษิต), ประถม ก กา แม่ ก กา, ประถม ก กา แม่กก , ประถม ก กา แม่กง, เด็กน้อย (ดอกสร้อยสุภาษิต), วิชาหนาเจ้า(บทอาขยาน), นกกระจาบ (ดอกสร้อยสุภาษิต), ห้องสมุด (ร้อยกรองสุภาษิต) , เห่จับระบำ, ไทยรวมกำลังตั้งมั่น

3.สำนวน ภาษิตในแบบเรียนภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำพบ 32 สำนวน ทั้งที่มีที่มาจากวรรณคดีและสำนวนภาษิต เช่น ศรศิลป์ไม่กินกัน (ป.4), ปลาหมอตายเพราะปาก (ป.3), ไก่งามเพราะขนคนงามเพราะแต่ง (ป.6) เป็นต้น

4.ตำนานในแบบเรียนภาษาไทยชุด วรรณคดีลำนำ พบ 2 เรื่อง “ยักษ์เล็ก” ตีกับ “ยักษ์ใหญ่” ตำนานเกี่ยวกับวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม (ป.5) และตำนานพระแก้วมรกต (ป.5)

วิเคราะห์คุณค่าของข้อมูลคติชนวิทยาในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ

จากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลคติชนวิทยาข้างต้น ทำเห็นได้ว่าในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำมีการใช้ข้อมูลคติชนหลากหลายประเภท ซึ่งหากเราใช้ทฤษฎีบทบาทหน้าที่นิยมมาวิเคราะห์จะทำให้เข้าใจว่าวัฒนธรรมในส่วนของคติชนที่ปรากฏในแบบเรียนวรรณคดีลำนำนั้น ได้ทำหน้าที่เป็น "สถาบันการศึกษา" เช่นเดียวกับในสังคมประเพณี แม้จะเปลี่ยนวิธีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ มาเป็นลายลักษณ์หรืออาจกล่าวให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นว่าข้อมูลคติชนวิทยาก็ถูกปรับเปลี่ยนจากรูปแบบการบอกเล่า ร้องเล่นมาอยู่ในรูปแบบของตัวหนังสือในแบบเรียน(Text book)ถึงแม้รูปแบบการถ่ายทอดจะเปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตของผู้คนจะเปลี่ยนแปลงจากสังคมประเพณีมาเป็นสังคมเทคโนโลยี แต่ข้อมูลคติชนวิทยาก็ยังดำรงอยู่ และจำเป็นต้องได้รับการถ่ายทอดถึงเยาวชนรุ่นหลัง ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนจะได้วิเคราะห์ให้เห็นบทบาทของข้อมูลคติชนวิทยาในแบบเรียนวรรณคดีลำนำ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีหน้าทนิยม ของ William Bascomมาวิเคราะห์พอจะสรุปบทบาทหน้าที่ได้ดังนี้

1.คุณค่าและบทบาทด้านการถ่ายทอดความรู้ให้กับเด็ก

ให้ความรู้เรื่องรูปทรง เช่นในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ชั้น ป.1 มีแต่งเพลงร้องเล่นเพื่อให้นักเรียนได้แยกรูปร่างของสิ่งของที่แตกต่างกัน ได้แก่ ไข่ ส้ม ลูกบอล ซึ่งมีลักษณะเป็นวงกลมและวงรี ความว่า

ไข่ฟองกลมรี	ส้มผลกลมกลม
ลูกบอลลูกกลมกลม	อะไรอีกบ้างรูปร่างกลมกลม

(หนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ชั้น ป.1 หน้า 45)

นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเป็นบทร้อยกรองสั้นๆ ให้นักเรียนบอกรูปร่างและขนาดของสิ่งนั้น ใครบอกชัดเจนมากกว่ากันคนนั้นได้ดาว นอกจากจะให้ความรู้เรื่องรอบตัวแล้ว ในแง่นี้สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการถ่ายทอดข้อมูลคติวิทยาในรูปแบบเพลงร้องเล่นที่ยังคงเดิมคือ ให้ความสนุกสนานนอกจากนี้ยังทำให้เกิดการแข่งขันกันตอบในชั้นเรียนเป็นการกระตุ้นความสนใจให้เด็กรู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะและประเมินค่าของสิ่งของที่อยู่รอบตัวอีกด้วย ดังตัวอย่างเพลงร้องเล่น ความว่า

งูตัวยาวยาว	เชือกเส้นยาวยาว
ช้างเชือกใหญ่ใหญ่	บ้านหลังใหญ่ใหญ่
จานใบแบนเบน	กระดาษแผ่นบางบาง

(หนังสือเรียนวรรณคดีลำนำชั้น ป.1 หน้า 55)

หากเราวิเคราะห์ให้ดีเพลงร้องเล่นดังกล่าวแม้จะเป็นบทร้องเล่น ธรรมดาๆ ของเด็กแต่ก็แฝงด้วยการสอนความรู้ที่ไม่ธรรมดา กล่าวคือสอนให้รู้จักจำแนก "คำนาม" งูและช้างเป็นคำนามที่ใช้เรียกสัตว์ ส่วนเชือก บ้าน จานและกระดาษ เป็นคำนามที่ใช้เรียกสิ่งของ คำนามแต่ละอย่างจะมี "ลักษณะนาม" แตกต่างกันออกไป ทั้ง ตัว เส้น เชือก หลัง ใบ แผ่น และในขณะเดียวกันก็มีรูปร่างที่แตกต่างกันออกไปด้วยคือ ยาว ใหญ่ แบน บาง ถ้าเด็กเข้าใจความรู้พื้นฐานเหล่านี้ก็จะนำไปสู่การทำความเข้าใจในความรู้ที่ซับซ้อนและเรื่องที่ยากยิ่งขึ้นไปได้ไม่ยากนัก ถือว่าเป็นการนำเพลงร้องเล่นมาสอนได้เหมาะสมกับช่วงวัย เป็นการใช้เพลงร้องเล่นซึ่งเป็นข้อมูลทางคติชนวิทยาเป็นสื่อการเรียนการสอนได้ทางหนึ่ง

ความรู้พื้นฐานของเด็กอีกอย่างหนึ่งที่เด็กจะจดจำและเข้าใจได้ง่ายคือ การสอนให้รู้จักฟังและเลียนแบบเสียงที่อยู่รอบ ๆ ตัว โดยเฉพาะเสียงธรรมชาติ ตัวอย่างเพลงฉันรักสายฝน

ซ่าซ่า ซู่ซู่ ซู่ซู่ ซ่าซ่า
ซู่ซู่ ซู่ซู่ เสียงฝนตกหนัก ฉันรักสายฝน
(หนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ชั้น ป.1 หน้า 36)

การสอนในลักษณะนี้เป็นการให้เด็กจดจำภาวะแวดล้อมรอบตัว โดยใช้เสียงธรรมชาติเป็นสื่อกลางในการเรียนรู้ให้นักเรียนรู้จักการสังเกต จดจำและลอกเลียนแบบ ในขณะที่เด็กเลียนแบบเสียงก็จะรู้สึกสนุกสนานและได้ความรู้(knoweladge) ไปพร้อมๆ กันนอกจากนี้ในหนังสือเรียนมีกิจกรรมเพิ่มเติมให้นักเรียนลองทำคือ *"ลอง เลียนเสียง อื่น อื่น"* เช่น เสียงฟ้าร้อง, เสียงลมพัด, เสียงน้ำไหล, เสียงรถไฟแล่น, เสียงไก่ขัน, เสียงกบร้อง, เสียงช้างร้อง เป็นต้น ในแง่นี้จึงแสดงให้เห็นว่า "เสียง" ต่างๆ เป็นสื่อในการเรียนรู้ของเด็ก โดยเป็นพื้นฐานการสอนให้เด็กเริ่มสอนให้รู้จัก "ฟัง"(Listening) ซึ่งเป็น "ทักษะ" (Skill) อย่างหนึ่งทางภาษา (Language) การฟังบนพื้นฐานของการเล่นเป็นการฟังอย่างง่ายถ้าเด็กหมั่นฟัง สังเกตและจดจำมากขึ้นก็จะนำไปสู่การสร้างทักษะการฟังที่ดี สามารถคิด วิเคราะห์ แยกแยะและประเมินค่าของสิ่งที่ฟัง ซึ่งเป็นการฟังในขั้นที่สูงขึ้นไม่ใช่เพียงแค่ทำความเข้าใจกับสิ่งที่ฟังแค่ระดับ "ได้ยิน"แต่จะนำไปสู่การพินิจ พิจารณา เป็นการฟังอย่าสนใจและตั้งใจ (Hearken) จนเกิดเกิดเป็นปัญญาตามหลักทางพระพุทธศาสนา ดังพุทธศาสนสุภาษิตที่ว่า*ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา* เราเรียกการฟังเช่นนี้ว่า "สดับตรับฟัง"

นอกจากเน้นความสำคัญในเรื่องของการฟังแล้ว ในหนังสือเรียนวรรณคดีลำนำยังเน้นการสอนที่มีลักษณะของการเชื่อมโยงและการนำไปใช้ ตัวอย่างจากเพลงจากบทดอกสร้อย *"ไก่เอ๋ยไก่แจ้"* ที่อ่านแล้วคล้ายกับได้เห็นภาพและได้ยินเสียงขันของไก่แจ้ ความว่า

ไก่เอ๋ยไก่แจ้ ถึงยามขันขันแซ่กระชั้นเสียง
โก่งคอเรื่อยร้องซ้องสำเนียง ฟังเพียงบรรเลงวังเวงดัง
(หนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ป.2 หน้า 52)

จากบทดอกสร้อยดังกล่าว ไปนำสู่การร้องเพลงเกี่ยวกับไก่และการแสดงท่าทางประกอบ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงบทดอกสร้อยสู่เพลงร้องเล่น จากเพลง *"ไก่งามเพราะขน"* ของ ฉันท์ ขำวิไล

ไก่งามเพราะขน คนงามเพราะแต่ง
บ้านเมืองจัดแจง ก็เจริญรุ่งเรือง
รักสวยรักงาม รักความสามัคคี
ทำแต่ความดี ก็เป็นศรีบ้านเมือง
(หนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ป.2 หน้า 45)

นอกจากนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาในหลายบทหลายตอน ยกตัวอย่างจากบทเรียน "วิชาเหมือนสินค้า" ซึ่งเคยเป็นแบบเรียนภาษาไทยในอดีตในหนังสือ*ดรุณศึกษาเล่ม3*แสดงให้เห็นถึง*คุณค่าด้านวรรณศิลป์*คือความไพเราะงดงามของการใช้คำและ*คุณค่าด้านเนื้อหา*โดย**มีความดีเด่นในด้านความเปรียบ**ว่า "วิชา" เป็นเสมือน

“สินค้า” ที่ต้องอาศัยความเพียรพยายามความมุมานะและความตั้งใจไปเสาะแสวงหาสินค้าที่อยู่แดนไกลมาโดยเปรียบเทียบส่วนต่างๆของร่างกายเป็น*เรือสำเภา*คอยปกป้องคุ้มครองเราจากปัญหาอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นระหว่างทางขอเพียงเราใช้ “สติ”และ “ความอดทน” เป็นเครื่องนำทางก็จะทำให้เราประสบผลสำเร็จในชีวิตดังคำประพันธ์ว่า

วิชาเหมือนสินค้า	อันมีค่าอยู่เมืองไกล
ต้องยากลำบากไป	จึงจะได้สินค้ามา
จงตั้งเอาการเจ้า	เป็นสำเภาอันโสภา
ความเพียรเป็นโยธา	แขนซ้ายขวาเป็นเสาใบ

(หนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ป.5 หน้า 38)

2.คุณค่าและบทบาทด้านการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของชาติ บุคคลสำคัญและสถานที่สำคัญ ตัวอย่างข้อมูลคติชนประเภทนิทาน ตำนานที่ปรากฏในแบบเรียนวรรณคดีลำนำ ชั้น ป.5 มีนิทานเรื่อง “เกาะหนู เกาะแมว” เป็นการให้ความรู้กับนักเรียนเกี่ยวเรื่องราวในท้องถิ่นทางภาคใต้โดยใช้นิทานหรือตำนานมาอธิบายสถานที่ เป็นการสอนความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ที่อาจเหมือนหรือแตกต่างจากท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ และสอนในมิติความคิดที่หลากหลายรวมทั้งการสร้างเรื่องใหม่ๆ ได้ไม่ซ้ำกัน

ใน “กิจกรรมเสนอแนะ” ได้ชวนให้นักเรียนรวบรวมนิทานที่มีผู้เล่าให้ฟังหรือเขียนให้อ่าน และในหนังสือเรียนกล่าวว่า “ยังมีนิทานในท้องถิ่นอีกมากที่ยังไม่มีผู้ใดบันทึกไว้ทั้งนิทานสัตว์ ตำนานเกี่ยวกับสถานที่หรือบุคคล นักเรียนลองฝึกเป็นผู้รวบรวมนิทานเหล่านั้นดีไหม”(วรรณคดีลำนำ ป.5 หน้า 36) และหนังสือเรียนยังได้ให้แนวทาง “แบบบันทึกการเล่านิทาน” ประกอบไปด้วยชื่อเรื่อง ผู้เล่า วันที่เก็บข้อมูล ผู้เก็บข้อมูล นอกจากนักเรียนจะสนุกสนานกับกิจกรรมดังกล่าวแล้ว ยังเป็นการสอนให้นักเรียนเป็น “นักคติชนวิทยาฝึกหัด” เก็บข้อมูลภาคสนามทางคติชนวิทยาในท้องถิ่นของตนมาบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นพื้นฐานให้นักเรียนเห็นคุณค่าของข้อมูลคติชนวิทยาที่ได้บันทึกเรื่องราวในท้องถิ่นของตน และนำไปสู่ความสนใจเรื่องราวในท้องถิ่นอื่นๆ ที่อยู่ในประเทศไทย โดยมีกิจกรรมเสนอแนะคือ

“ศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นในด้านต่างๆ เพิ่มเติม เช่น ประวัติโรงเรียน หมู่บ้าน ชุมชน สถานที่ในท้องถิ่น การละเล่นและการแสดงพื้นบ้าน” นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้อ่านนิทานท้องถิ่นเพิ่มเติม เช่น กระต่ายสามขา, สิงหไกรภพ, กำพร้าปลาหลด,พระยากง พระยาพาน, แก้วหน้ามา, ศรีธนญชัย, ตาม่องล่าย, พระรถเมรี, นางผมหอม, ท้าวผาแดง นางไอ่ เป็นต้น ทำให้เห็นความสำคัญของนิทาน ตำนานพื้นบ้านที่นำมาปรับใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ในมิติของการศึกษา มีกิจกรรมเสนอแนะให้ชวนคิด ชวนทำ นำไปสู้ความสนใจ เข้าใจ และเห็นคุณค่าของข้อมูลคติชนวิทยาได้เป็นอย่างดี

3.**คุณค่าและบทบาทด้านการอบรมระเบียบแบบแผนอันพึงปฏิบัติ**ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำได้สอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ของเด็กไทยซึ่งตรงกับคุณลักษณะและค่านิยมอันพึงประสงค์ของเด็กใน ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มี “จุดหมาย” เพื่อให้เกิดกับผู้เรียนคือ *“มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ”* (หลักสูตรแกนกลาง. 2551: 5)ดังนั้นนิทาน เพลง สำนวนภาษิต และตำนานที่ยกมาให้เรียนในหนังสือเรียน

ภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำ จึงมีข้อคิดที่สอดแทรกคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในทุกระดับชั้น ขอยกตัวอย่างเรื่อง “รักษาป่า” ดังนี้

ทุกทิศเจ้าเที่ยวท่อง ฟ้าสีทองอันสดใส
มีป่าพาสุขใจ มีต้นไม้มีลำธาร
ผู้คนไม่มีโรค นับเป็นโชคสุขสำราญ
อากาศไร้พิษสาร สัตว์ชื่นบานดินชื่นใจ
คนสัตว์ได้พึ่งป่า มารักษาป่าไม้ไทย
สิ้นป่าเหมือนสิ้นใจ ช่วยปลูกใหม่ไว้ทดแทน

(หนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ ชั้น ป.2 หน้า 63)

4.คุณค่าและบทบาทด้านการปลูกฝังความรักชาติรักความเป็นไทยและความรู้รักสามัคคีข้อนี้ปรากฏเด่นชัดในหนังสือเรียนภาษาไทยชุด วรรณคดีลำนำ ตั้งแต่ระดับชั้น ป.1 ในบทที่ 5 ชื่อบทเรียนว่า “เรารักเมืองไทย” มีบทประพันธ์ที่แสดงออกถึงความรักชาติแม้จะอยู่ต่างภาคแต่ก็พึงมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ความว่า

ฉันเป็นคนไทย เธอเป็นคนไทย เรารักกันไว้ คนไทยเหมือนกัน
จะอยู่ภาคกลาง ภาคเหนืออีสานใต้ จะอยู่ภาคไหน เราก็รักกัน
เรารักธงไทย รักประเทศไทย เรามีน้ำใจ เอื้อเฟื้อต่อกัน
มาเถิดมาร้อง ทำนองไทยไทย จดจำเอาไว้ อย่าได้เกลียดกัน

(วรรณคดีลำนำ ป.1 หน้า 40-41)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาสรุปได้ว่า“หนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำ มีการนำข้อมูลคติชนวิทยาหลากหลายประเภท ทั้ง นิทาน เพลงพื้นบ้าน สำนวนภาษิต ตำนาน ทั้งที่เป็นของเดิมและแต่งเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่โดยยึดฐานความคิดความเชื่อ ที่มีอยู่เดิมมาใช้บูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยข้อมูลคติชนวิทยาประเภทเพลงพื้นบ้านจะปรากฏมากที่สุดในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำช่างชั้นที่ 1 ส่วนนิทานพื้นบ้านจะปรากฏมากที่สุดในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำ ช่วงชั้นที่ 2นอกจากนี้ยังพบข้อมูลคติชนวิทยาประเภทสำนวนสุภาษิต และตำนานแสดงให้เห็นว่านอกจากเป็นการนำข้อมูลคติชนวิทยามาใช้ใน “มิติของการศึกษา” แล้ว สะท้อนให้เห็นถึงการถ่ายทอดเรื่องราวอันเป็นวัฒนธรรมของชาติถึงคนรุ่นใหม่ให้ชุดข้อมูลเหล่านี้ดำรงอยู่และได้รับการปลูกฝังถ่ายทอดในรุ่นต่อๆ ไปด้วย

บรรณานุกรม

ปรียารัตน์ เชาวลิตประพันธ์. (2549).**การสมพาสที่ผิดธรรมชาติในนิทานไทย:การศึกษาอนุภาคทางคติชนวิทยา.** กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
เพชร วิจิตรนาวิน. (2560). **การอ่านบทประพันธ์และเพลงพื้นบ้าน.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ประคอง นิมมานเหมินท์.(2551). **นิทานพื้นบ้านศึกษา.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงาน วิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2561). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2558). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2561). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ:.โรงพิมพ์ สกสค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2561). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2561). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2561). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุด วรรณคดีลำนำ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6**. พิมพ์ครั้งที่ 11.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค.

ศิราพร ณ ถลาง.(2552). **ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุกัญญา สุจฉายา.(2543). **เพลงพื้นบ้านศึกษา**. กรุงเทพฯ: โครงการตำรา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bascom, William. “Four Functions of Folklore” In Alan Dundes(ed.), **The Study of Folklore**, pp 279-2988. New Jersey: Prentice-Hall.

Thompson, Stith. 1955-1958**. Motif-index of folklore Literature**. Revised edition. 6 vols. Bloomington: Indiana University Press.

อิทธิพลของวันหยุดไทยต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์หมวดธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Impacts of Thai's holidays on stock returns in the Information and Communication Technology sector of the Stock Exchange of Thailand

วราภรณ์ แพเมือง[1], กณิษฐา พาขุนทด[1], จีระนุช นกขวัญ[1], มัลลิกา ทีปะสมบัติ[1], อาทิตยา คงยิ่ง[1], ฐิติมา แสนสุภา[1]
กุลนาถ ภูธรโคตร[1], กิตติมา งามวิไลกร[1], ต้องพงศ์ พงษ์พานิช[1] และ ปรัชญา งามจันทร์[1]*
Waraporn Phaemueang[1], Kanittha Pakhunthod[1], Jeeranuch Nokkhwan[1], Manlikha Teepasombut[1]
Artitaya Kongying[1], Thitima Saensupha[1], Kullanart Phuthornkotara[1], Kittima Ngamvilaikorn[1]
Thongpong Pongpanich[1], and Prajya Ngamjan[1*]

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีจุดประสงค์เพื่อตรวจสอบปรากฏการณ์ Holiday Effects ในหมวดธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลราคาปิดรายวันของบริษัทในหมวดธุรกิจดังกล่าวจำนวน 25 บริษัท ตั้งแต่วันที่ 5 มกราคม พ.ศ.2558 ถึง วันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ.2562 รวม 1,220 วัน และนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์โดยการใช้สมการถดถอยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares, OLS) ผลการศึกษาพบว่าปรากฏการณ์ Holiday Effects ส่งผลให้อัตราผลตอบแทนในช่วงวันหลังวันหยุดเป็นลบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แต่ไม่มีผลต่อวันก่อนวันหยุด กล่าวคือราคาของหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารปรับตัวลดลงในช่วงวันหลังวันหยุด ดังนั้นแนวทางของกลยุทธ์การลงทุนนักลงทุนอาจขายหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจดังกล่าวนี้ก่อนวันหยุดและซื้อหลังวันหยุดเพื่อสร้างโอกาสในการทำกำไร การศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดจากปัจจัยและอิทธิพลอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากทฤษฎีทางการเงินต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์

คำสำคัญ: ความผิดปกติของตลาด, อิทธิพลของวันหยุด, หลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

[1] ภาควิชาการเงินและการบัญชี คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร

[1] Department of Finance and Accounting, Faculty of Liberal Arts and Management Science,
Kasetsart University Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus

*Corresponding author; e-mail address: prachya.ng@ku.th

Abstract

The purpose of this study is to examine the Holiday Effects in Stock Exchange of Thailand focused on Information and Communication Technology sector. The daily closing price data of 25 companies were collected during5thJanuary 2015 to 30thDecember 2019, totaling 1,220 days. The ordinary least squares regression was employed. The results revealed that the holidays had a statistically significant negative effect on the post-holiday returns. However, the study found no evidence of the pre-holiday effect. This implies that, on average, the stock prices of the Information and Communication Technology sector dropped after the holidays. Therefore, to increase profit opportunity, investors might opt to sell stocks before the holidays and buy back after.

Keywords: Market Anomalies, Holiday Effects, Information and Communication Technology sector Stock, Stock Exchange of Thailand

คำนำ

จากแนวคิดทฤษฎีตลาดที่มีประสิทธิภาพ (Efficient Market Hypothesis: EMH) ที่กล่าวว่าหากตลาดได้สะท้อนข้อมูลข่าวสารทั้งหมดไว้ในราคาของหลักทรัพย์อย่างครบถ้วนแล้ว นักลงทุนจะไม่สามารถสร้างกำไรเกินปกติ (abnormal return) ได้ แต่แนวคิดความผิดปกติของตลาด (Market Anomaly) และแนวคิดอิทธิพลของวันหยุด (Holiday Effects) นั้นปฏิเสธแนวคิดตลาดที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือหากเกิดความผิดปกติของตลาดขึ้นนักลงทุนอาจสามารถสร้างกำไรเกินปกติได้ คือการที่นักลงทุนสามารถซื้อหลักทรัพย์ในราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาด และสามารถขายหลักทรัพย์ในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดได้ และงานวิจัยส่วนมากมักจะพบความผิดปกติของผลตอบแทนในตลาดหลักทรัพย์ที่เกิดขึ้นในช่วงวันก่อนและวันหลังวันหยุด และมักพบความผิดปกติในตลาดหลักทรัพย์ต่าง ๆ ทั่วโลกที่เกิดจากปรากฏการณ์ Holiday Effects แต่ยังพบการศึกษาปรากฏการณ์ Holiday Effects ในประเทศไทยไม่มากนัก(ชุติมันต์, 2559) จึงเป็นที่น่าสนใจที่จะทดสอบปรากฏการณ์ดังกล่าว

การวิจัยนี้ทำการศึกษาหาความผิดปกติ (anomalies) ของผลตอบแทนของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Stock Exchange of Thailand หรือ SET) ในช่วงก่อนและหลังวันหยุดไทย โดยปรากฏการณ์ Holiday Effects คือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงวันหยุดที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาและผลตอบแทนของหลักทรัพย์ (รัตนาภรณ์, 2560)ผู้วิจัยเลือกศึกษากลุ่มหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information & Communication Technology: ICT) ที่มีความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจและเป็นผู้นำในตลาดที่มีนักลงทุนให้ความสนใจ เนื่องจากประกอบด้วยหลักทรัพย์เป็นธุรกิจขนาดใหญ่เป็นที่รู้จักกันดีในตลาดและช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ซึ่งผลประกอบการของหลักทรัพย์หมวดนี้เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ชุติมันต์, 2559)

การศึกษานี้จะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไปและนักลงทุนที่จะนำผลไปประกอบการวางแผนสร้างกลยุทธ์การลงทุนได้มีอย่างประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งหากพบว่ามีความผิดปกติอาจเป็นแนวทางในการช่วยตัดสินใจได้ว่าในช่วงเวลา

ก่อนหรือหลังวันหยุดต่าง ๆ การซื้อหรือขายหุ้นในหมวดธุรกิจเทคโนโลยีและการสื่อสารอาจเพิ่มโอกาสในการทำกำไรได้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลกระทบของวันหยุดไทยต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

ข้อมูลที่นำมาใช้ในการทำวิจัยเป็นข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) โดยทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2558 จนถึงวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2562 จาก SET SMART

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 แนวคิด ดังนี้

1. แนวคิดตลาดที่มีประสิทธิภาพ (Efficient Market Hypothesis : EMH)สมมติฐานประสิทธิภาพของตลาด Fama (1970) ได้แบ่งตลาดที่มีประสิทธิภาพออกเป็น 3 ระดับ คือ 1.ตลาดที่มีประสิทธิภาพระดับต่ำ (Weak Form Efficiency Market) 2.ตลาดที่มีประสิทธิภาพระดับกลาง (Semi-Strong Form Efficiency Market) และ 3.ตลาดที่มีประสิทธิภาพระดับสูง (Strong Form Efficiency Market) และ สุนิสา (2556) ยังกล่าวว่า ตลาดหลักทรัพย์เป็นตลาดที่สะท้อนข้อมูลข่าวสารทั้งหมดในราคาของหลักทรัพย์อย่างครบถ้วนและรวดเร็ว ทำให้ราคาหลักทรัพย์ในตลาดจะเท่ากับมูลค่าที่แท้จริง (intrinsic value) ดังนั้นผู้ลงทุนจึงไม่สามารถใช้ข้อมูลข่าวสารในการทำกำไรเกินกว่าปกติ (abnormal return) ได้

2. แนวคิดความผิดปกติของตลาด (Market Anomaly)สุนิสา (2556) อธิบายว่า ความผิดปกติของตลาดคือเหตุการณ์ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของราคาและอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ที่ปฏิเสธแนวคิดตลาดที่มีประสิทธิภาพ (Efficient Market Hypothesis, EMH) เนื่องจากนักลงทุนสามารถสร้างกำไรเกินปกติได้ กล่าวคือนักลงทุนสามารถซื้อหลักทรัพย์ในราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาด และสามารถขายหลักทรัพย์ในราคาที่สูงกว่าราคาตลาดได้ ดังที่ปรากฏในงานของ ณัฐวุฒิ เจนวิทยาโรจน์ (2562) ที่พบว่า ผลตอบแทนในวันจันทร์มีค่าเป็นลบและผลตอบแทนเฉลี่ยต่ำกว่าวันทำการอื่น ๆ ในสัปดาห์ แต่กลับมีค่าความเสี่ยงของผลตอบแทนที่สูงกว่าวันทำการอื่น ๆ ในสัปดาห์

3. แนวคิดอิทธิพลของวันหยุด (Holiday Effects)รัตนาภรณ์ (2560) อธิบายว่า Holiday Effects คือ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงวันหยุดที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาและผลตอบแทนของหลักทรัพย์ ซึ่งในตลาดหลักทรัพย์ต่าง ๆ ทั่วโลก พบว่าในช่วงวันหยุดของแต่ละประเทศมีความผิดปกติของผลตอบแทนในหลักทรัพย์ทั้งวันก่อนและหลังวันหยุด ดังที่ปรากฏในงานของ Gulzar and Malik (2010) ที่พบว่าในตลาดหุ้นปากีสถาน กลุ่มหลักทรัพย์ KSE 100 Index ในช่วงปี 2000 ถึงปี 2009 พบว่าก่อนวันหยุดมีผลตอบแทนที่ลดลง แต่วันหลังวันหยุดกลับมีผลตอบแทนที่สูงกว่าผลตอบแทนในวันอื่น ๆ

วิธีการศึกษา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาอิทธิพลของวันหยุดไทยมีผลกระทบอย่างไรต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยโดยเก็บรวบรวมข้อมูลราคาปิดของหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 25 บริษัทตั้งแต่วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2558 ถึง 30 ธันวาคม พ.ศ. 2562 รวม 5 ปี รวมทั้งสิ้น 1,220 วันทำการ และมีตัวอย่างทั้งสิ้น 30,500 ตัวอย่าง โดยรวบรวมข้อมูลจาก SET SMART

1. การวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 วิธีการคำนวณผลตอบแทน

ผลตอบแทนของดัชนีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สามารถคำนวณได้จากสมการ

$$R_t = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} \times 100$$

โดยที่ R_t คือ อัตราผลตอบแทน ณ วันที่ t

P_t คือ ราคาปิดของหลักทรัพย์ ณ วันที่ t

P_{t-1} คือ ราคาปิดของหลักทรัพย์ ณ วันที่ t

หลังจากคำนวณผลตอบแทนรายวันตามสมการข้างต้นแล้ว จึงมาทดสอบอิทธิพลของวันก่อนและหลังวันหยุดต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์ที่ได้รับ โดยใช้สมการถดถอยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares : OLS)

1.2 การวิเคราะห์สมการถดถอยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares: OLS)

การทดสอบหาความสัมพันธ์ระหว่างวันหยุดและผลตอบแทนของหลักทรัพย์ วิเคราะห์ได้จากแบบจำลอง ดังนี้

$$R_t = \alpha + \beta D_{pre} + \beta D_{post} + \varepsilon_t$$

โดยที่ R_t คือ อัตราผลตอบแทน ณ วันที่ t

α คือ อัตราผลตอบแทนเฉลี่ย

β คือ ค่าประมาณอัตราผลตอบแทนส่วนต่างในวันก่อนและหลังวันหยุด

D_{pre} คือ ตัวแปรหุ่นแทนวันก่อนวันหยุด (มีค่าเท่ากับ 1 เมื่อเป็นวันก่อนวันหยุด และมีค่าเท่ากับ 0 เมื่อเป็นวันอื่น ๆ)

D_{post} คือ ตัวแปรหุ่นแทนวันหลังวันหยุด (มีค่าเท่ากับ 1 เมื่อเป็นวันหลังวันหยุด และมีค่าเท่ากับ 0 เมื่อเป็นวันอื่น ๆ)

ε_t คือ ค่าความคลาดเคลื่อนของอัตราผลตอบแทน ณ วันที่ t

1.3 สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Maximum) และ ค่าต่ำสุด (Minimum) ของอัตราผลตอบแทนรายวัน โดยแบ่งออกเป็นผลตอบแทนรวม ผลตอบแทนรวมยกเว้นวันก่อนและวันหลังวันหยุด ผลตอบแทนวันก่อนวันหยุด และ ผลตอบแทนวันหลังวันหยุด

ผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยรายวันของหลักทรัพย์ทั้งหมดที่ศึกษาเท่ากับ -0.09% ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.52 ค่าสูงสุดเท่ากับ 29.57% และค่าต่ำสุดเท่ากับ -100% หากตัดวันก่อนและวันหลังวันหยุดออกไป อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นเป็น -0.06% ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.45 ค่าสูงสุดเท่ากับ 29.53% และค่าต่ำสุดเท่ากับ -100% เมื่อวิเคราะห์เฉพาะวันก่อนวันหยุด อัตราผลตอบแทนเฉลี่ยจะเท่ากับ -0.04% ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.48 ค่าสูงสุดเท่ากับ 25% ค่าต่ำสุดเท่ากับ -100% และ วันหลังวันหยุดมีอัตราผลตอบแทนเฉลี่ยเท่ากับ -0.23% ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.69 ค่าสูงสุดเท่ากับ 29.57% และค่าต่ำสุดเท่ากับ -100%ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และ ค่าต่ำสุด ของอัตราผลตอบแทนรายวัน

	Mean (%)	SD	Min (%)	Max (%)
ผลตอบแทนรวม	-0.0903	3.5238	-100	29.5652
ผลตอบแทนรวมยกเว้นวันก่อนและวันหลังวันหยุด	-0.0591	3.4495	-100	29.5302
ผลตอบแทนในวันก่อนวันหยุด	-0.0389	3.4847	-100	25
ผลตอบแทนในวันหลังวันหยุด	-0.2286	3.6918	-100	29.5652

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน เพื่อตรวจสอบสมมติฐานด้วยแบบจำลองสมการถดถอยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares : OLS)

สมมติฐานที่ 1: วันก่อนวันหยุดมีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์

H_0: วันก่อนวันหยุดไม่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์

H_1: วันก่อนวันหยุดมีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์

สมมติฐานที่ 2: วันหลังวันหยุดมีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์

H_0: วันหลังวันหยุดไม่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์

H_1: วันหลังวันหยุดมีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์

ผลการวิจัยพบว่า ในวันก่อนวันหยุดไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และมีค่า p-value เท่ากับ 0.6190 ซึ่งมีค่ามากกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05จึงไม่สามารถปฏิเสธสมมติฐาน H_0คือ วันก่อนวันหยุดไม่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์

แต่วันหลังวันหยุดมีอัตราผลตอบแทนเป็นลบที่ -17.35% และมีค่า p-value เท่ากับ 0.0004 ซึ่งมีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่ 0.05จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 คือ วันหลังวันหยุดไม่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ และยอมรับสมมติฐาน H_1 นั่นคือ วันหลังวันหยุดมีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในทิศทางตรงกันข้าม คืออัตราผลตอบแทนในวันหลังวันหยุดนั้นมีค่าลดลง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลregression

Independent variable:	estimates	*p*-value
Intercept	-0.0561	0.0384
D_{pre}	0.0245	0.6190
D_{post}	-0.1735	0.0004
Sample size	30,500	
F-test	7.1481	
p-value	0.0008	
Adjusted R^2	0.0004	

Note: Significant at 5% levels.

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ Holiday Effect ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยได้ทำการศึกษาในบริษัทหมวดธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จำนวน 25 บริษัท ตั้งแต่วันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2558 ถึง 30 ธันวาคม พ.ศ. 2562 รวม 5 ปี รวมทั้งสิ้น 1,220 วันทำการ และมีตัวอย่างทั้งสิ้น 30,500 ตัวอย่าง เพื่อศึกษาผลกระทบของวันหยุดไทยต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยนำข้อมูลราคาปิดรายวันมาคำนวณหาอัตราผลตอบแทน เพื่อหาอัตราผลตอบแทนรวม และอัตราผลตอบแทนเฉพาะวันก่อนและหลังวันหยุด ระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา นำค่าที่ได้มาวิเคราะห์หาการเกิดปรากฏการณ์ความผิดปกติ Holiday Effect ว่ามีผลกระทบหรือไม่ต่อผลตอบแทนของหลักทรัพย์ และสามารถสรุปได้ว่าวันก่อนวันหยุดไม่มีผลกระทบกับอัตราผลตอบแทน แต่พบว่าอัตราผลตอบแทนในช่วงวันหลังวันหยุดจะมีค่าลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 5% ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับงานศึกษาทั้งในประเทศและตลาดต่างประเทศ เช่น งานวิจัยของ มาลินี ปูรานิธี (2538), ชุติมันต์วิศิษฐวาณิชย์ (2559), รุ่งรุจี ปาลอนันต์กลุ (2560), ณัฐวุฒิ เจนวิทยาโรจน์ (2562), Elango and Nabila Al (2008) และ Gulzar and Malik (2010) ที่พบความผิดปกติในช่วงวันหยุดเช่นกัน

ผลการวิจัยพบความผิดปกติในช่วงวันหลังวันหยุด ดังนั้นจึงมีโอกาสที่ราคาของหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจเทคโนโลยีสารนเทศและการสื่อสารจะปรับตัวลดลง เนื่องจากอัตราผลตอบแทนของหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจดังกล่าวมีค่าลดลง ดังนั้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการทำกำไรให้สูงขึ้น นักลงทุนอาจใช้กลยุทธ์ขายหลักทรัพย์ในหมวดธุรกิจเทคโนโลยีสารนเทศและการสื่อสารวันก่อนวันหยุด และซื้อหลังจากวันหยุด

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เพียงผลตอบแทนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงราคาของหลักทรัพย์เท่านั้น แต่ไม่ได้วิเคราะห์ผลตอบแทนในรูปของเงินปันผล จึงควรมีการศึกษาผลตอบแทนโดยรวมเพิ่มเติม เพื่อให้มีความครอบคลุมมากขึ้น และ ข้อมูลที่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้เป็นเพียงข้อมูลของบริษัทในหมวดธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเท่านั้น จึงควรมีการศึกษาข้อมูลหลักทรัพย์ในกลุ่มอุตสาหกรรมหรือหมวดธุรกิจอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจลงทุน

เอกสารอ้างอิง

ชุติมันต์วิศิษฐวาณิชย์. 2558. การศึกษาความผิดปกติของตลาดหลักทรัพย์: อิทธิพลของวันหยุด และเดือนของตลาด. (Online). http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2304/1/chutimun_visi.pdf, 4 สิงหาคม 2563.

ณัฐวุฒิ เจนวิทยาโรจน์. 2562. การศึกษา Monday Effect ผลกระทบของวันทำการที่มีต่อผลตอบแทน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (Online). http://www.nidabusinessschool.com/th/books/read,4 สิงหาคม2563.

มาลินี ปูรานิธี. 2538.Holiday effects กับตลาดหุ้นไทย. (Online). http://dspace.library.tu.ac.th/handle/3517/3966, 5 สิงหาคม 2563.

รัตนาภรณ์ อิ่มศิล และ กุณฑลรัตน์ ทวีวงศ์. 2560.การศึกษาผลกระทบของวันหยุดยาวต่อราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์กลุ่มพัฒนาอสังหาริมทรัพย์. (Online). https://grad.dpu.ac.th/upload/content/files, 4 สิงหาคม 2563.

รุ่งรุจี ปาลอนันต์กุล. 2560. อิทธิพลของวันสัปดาห์และเดือนต่อผลตอบแทนหลักทรัพย์ในกลุ่มอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (Online). http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/2756/1/rungrujee_pana.pdf, 4 สิงหาคม 2563.

สุนิสา ชูชื่น และ วรรณรพี บานชื่นวิจิตร. 2556.ความมีประสิทธิภาพของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (Online). https://ba.siam.edu/wp-content/uploads/2019/07/journal-24-5.pdf, 5 สิงหาคม 2563.

Elango, R. and Nabila Al, M. 2008. Monday effect and stock return seasonality: Further empirical Evidence. (Online). https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1103627, 5 August 2020.

Fama, E. 1970. Efficient capital markets: A review of theory and empirical work. (Online). http://gesd.free.fr/fama1970.pdf, 6 August 2020.

Gulzar, S. and Malik, N. Y. 2010. Public Holiday' s Effect in Pakistani Stock Markets. (Online). https://studylib.net/doc/13326427/%E2%80%99s-effect-in-pakistani-stock-market-public-holiday-dr.-sa..., 5August 2020.